

**Niemiecki
zbliża**

**Polnisch
liegt nahe**

Zwei Sprachen, eine Region

**Innowacyjna usystematyzowana transgraniczna koncepcja ciągłości
nauczania języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji szkolnej
Projekt INT76 pn. „Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia
edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania”**

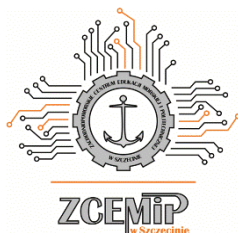
**Innovative systematisierte grenzüberschreitende Konzeption zum durchgängigen
Nachbarsprachunterricht von der Kita bis zum Schulabschluss
Projekt INT76 „Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss –
der Schlüssel zur Kommunikation in der Euroregion Pomerania.“**

współfinansowany ze środków Unii Europejskiej – Program Współpracy Interreg VA
Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska w ramach celu „Europejska
Współpraca Terytorialna“ Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)

kofinansiert aus Mitteln der Europäischen Union – Kooperationsprogramm Interreg VA
Mecklenburg-Vorpommern / Brandenburg / Polen im Rahmen des Ziels „Europäische
territoriale Zusammenarbeit“ des Europäischen Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE)

Szczecin

ZCEMiP
w Szczecinie

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Interreg

Mecklenburg-Vorpommern/Brandenburg/Polska

EUROPEAN UNION

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

**Innowacyjna usystematyzowana koncepcja ciągłości nauczania
języka niemieckiego jako języka sąsiada - od przedszkola do zakończenia
szkoły ponadgimnazjalnej oraz trybu kształcenia zawodowego**

Projekt INT76

**pn. „Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem
do komunikacji w Euroregionie Pomerania”**

Przygotowana przy współpracy Zespołu Ekspertów:

1. Prof. UW dr hab. Magdalena Olpińska-Szkiełko
2. Prof. UAM dr hab. Małgorzata Bielicka
3. Emilia Borkowska
4. Aneta Goch

Lp.	Spis treści	Strona
1.	Wstęp	5-6
2.	Programy nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada	7
	2.1 Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu	8-43
	2.2 Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada I etap edukacyjny (klasy 1-3) w szkole podstawowej	44-94
	2.3 Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada II etap edukacyjny (klasy 4-8) w szkole podstawowej	95-181
	2.4 Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada III etap edukacyjny (liceum ogólnokształcące, technikum, szkoła branżowa I stopnia i II stopnia)	182-272
3.	Materiały realioznawcze do zajęć sporządzone w oparciu o prezentacje multimedialne z regionów przygranicza – konspekty zajęć do nauczania i nauki języka niemieckiego jako języka sąsiada	274
	3.1 Usedom - Kinder & Spass – prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 2-3-4 szkoły podstawowej)	275-326
	3.2 Wo wohnst du? – scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 3-4 szkoły podstawowej)	327-335
	3.3 Nachbarspracherwerb & Freundschaft - prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 2-3-4 szkoły ponadpodstawowej)	336- 362
	3.4 Woiwodschaft Westpommern und Bundesland Mecklenburg-Vorpommern – scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasie 4 szkoły podstawowej)	363-366
	3.5 Der erste Schultag – scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 4-5 szkoły podstawowej)	367-371
	3.6 Der Stundenplan – scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 4-5 szkoły podstawowej)	372-380
	3.7 Das Theaterstück - Fußball macht Freu(n)de und vereint die Welt - scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 6-7-8 szkoły podstawowej)	381-387
	3.8 Das Theaterstück Stettin-Stadtrundgang – scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 6-7-8 szkoły podstawowej)	388-393
	3.9 Das Seebad Ueckermünde – prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 7-8 szkoły podstawowej)	394-416
	3.10 Meine Stadt Szczecin - prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 7-8 szkoły podstawowej)	417-457
	3.11 Auf der Insel Wollin - prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 7-8 szkoły podstawowej oraz 1 szkoły ponadpodstawowej)	458-495

	3.12 In Swinemünde - prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 1-2 szkoły ponadpodstawowej)	496-515
	3.13 Rügen-immer eine Reise wert - prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 1-2 szkoły ponadpodstawowej)	516-552
	3.14 Auf der Insel Usedom - prezentacja multimedialna, scenariusz zajęć i karty pracy (dedykowane w klasach 1-2-3 szkoły ponadpodstawowej)	553-598
	3.15 Greifswald (Universitäts- und Hansestadt Greifswald) – prezentacja multimedialna z regionu przygranicznego (do samodzielnego opracowania scenariusza i kart pracy)	599- 621
	3.16 Löcknitz im idyllischen Randow-Tal – prezentacja multimedialna z regionu przygranicznego (do samodzielnego opracowania scenariusza i kart pracy)	622-641
4.	Opracowania do materiałów dydaktycznych (przekazanych placówkom edukacyjnym w ramach projektu)	642
	4.1 Karty pracy o tematyce realizacyjnej	643-658
	4.2 Karty pracy do wybranych piosenek	659-729
	4.3 Karty pracy - gry i zabawy	730-752

1. Wstęp

Niniejsza koncepcja powstała w celu wspomagania procesu rozwoju kompetencji językowych i interkulturowych dzieci i młodzieży na polsko-niemieckim obszarze transgranicznym. Zakłada ona rozszerzenie oferty edukacyjnej o naukę języka sąsiada w grupie dzieci i młodzieży począwszy od przedszkola aż do szkoły ponadpodstawowej, włącznie z kształceniem zawodowym. Opracowanie jest odpowiedzią na brak usystematyzowanej koncepcji nauczania języka sąsiada zapewniającej kompleksowy i nieprzerwany proces rozwoju kompetencji językowych i interkulturowych dzieci i młodzieży poprzez wszystkie etapy edukacji szkolnej. Proces powstania koncepcji był poprzedzony wielomiesięczną analizą i ewaluacją materiałów dydaktycznych dostępnych na rynku polskim, jak i na rynku niemieckim. Ze względu na różne warunki wyjściowe dotyczące dostępnych na rynku materiałów do wczesnego nauczania i uczenia się języka niemieckiego i polskiego jako języka obcego, strona niemiecka z powodu braku odpowiednich do wieku materiałów do nauczania i uczenia się języka polskiego jako obcego była zmuszona opracować wiele materiałów od podstaw. W związku z tym, zakres materiałów dydaktycznych do nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w Polsce i języka polskiego jako języka sąsiada w Niemczech jest różny. Należy mieć nadzieję, że niniejsza publikacja po stronie niemieckiej zainicjuje opracowaniem dalszych, pilnie potrzebnych materiałów do wczesnego i ciągłego nabywania języka polskiego jako języka sąsiada i obcego dla niemieckich dzieci i młodzieży. Ćwiczenia i materiały zawarte w e-booku są pierwszym krokiem do tego, aby ułatwić niemieckim dzieciom i młodzieży rozpoczęcie nauki języka polskiego oraz nauczanie języka polskiego dla niemieckich pedagogów i nauczycieli.

Opisane w niniejszym e-booku podejście opiera się na założeniach, że kontakt z językiem sąsiada powinien być długi, nieprzerwany i intensywny, a proponowane uczniom treści powinny umożliwiać ich rozwój poznawczy. Do wielkich walorów niniejszej koncepcji należy zaliczyć jej uniwersalność, gdyż zaproponowane programy nauczania mogą być stosowane we wszystkich innych regionach przygranicznych, a także we wszystkich innych częściach Polski i Niemiec. Dodatkową zaletą koncepcji jest jej łatwa implementacja w powszechnym systemie edukacyjnym. Poszczególne części programu nauczania są dostosowane do planów ramowych poszczególnych poziomów edukacyjnych, a program dotyczący języka niemieckiego jako języka sąsiada jest również dostosowany do liczby godzin przeznaczonych na nauczanie języka obcego w polskich szkołach. Po stronie niemieckiej nie było to możliwe ze względu na bardzo różne struktury i objętość fakultatywnych ofert w języku polskim w zakresie kształcenia przedszkolnego i szkół podstawowych. Skupiliśmy się tutaj na ilości godzin ofert praktykowanej obecnie w uczestniczących przedszkolach i szkołach podstawowych, a także na ogólnych wymogach planu ramowego w zakresie nauczania języków obcych w szkołach podstawowych w Meklemburgii-Pomorzu Przednim. Program języka niemieckiego jako języka sąsiada w Polsce ma komplementarny charakter, gdyż uzupełnia wykorzystywane na rynku materiały dydaktyczne i rozszerza treści nauczania o zagadnienia aktualne i

ważne dla ucznia z rejonu pogranicza. Tematyka życia na pograniczu odgrywa ważną rolę także w materiałach do nauki języka polskiego dla niemieckich szkół, choć w pierwszej kolejności należało się skupić na dużo bardziej fundamentalnych kwestiach niż w przypadku strony polskiej.

W pełni usystematyzowane i uzupełnione o materiały dydaktyczne opracowanie, zostało podzielone na następujące etapy nauczania: nauczanie przedszkolne, wczesnoszkolne (dotyczące klas 4-8 szkoły podstawowej w Polsce i całej szkoły podstawowej w Niemczech, włącznie z klasami 5 i 6) oraz nauczanie w szkołach ponadpodstawowych. Innowacyjnym aspektem koncepcji jest zastosowanie metody immersji w grupie małych dzieci oraz – jednak tylko w części dotyczącej nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w Polsce – zintegrowanego przedmiotowo-językowego nauczania w grupie uczniów starszych. Na każdym etapie nauczania uwzględniono specyfikę uczniów i ich najlepszy potencjał do nauki języków w danym okresie wiekowym. Zawarte w programach nauczania założenia wyjaśniają istotę procesu dydaktycznego, a zamieszczone w koncepcji materiały dydaktyczne oraz wskazówki dla kadry pedagogicznej mają na celu konkretne wsparcie ich w działalności pedagogicznej. Karty ćwiczeń, zadania, prezentacje, gry, linki do stron internetowych - dedykowane są również uczniom w celu wzbogacenia i urozmaicenia ich samodzielnego, autonomicznego procesu nauki języka sąsiada. Włączenie wielu treści nawiązujących do życia na pograniczu ma na celu wzbudzenie zainteresowania nauką języka oraz regionem sąsiada.

Nad opracowaniem innowacyjnej transgranicznej koncepcji nieprzerwanej nauki języka sąsiada pracował bardzo intensywnie polsko-niemiecki Zespół Ekspertów, pozostając w ścisłym kontakcie również z Ekspertami spoza projektu po stronie niemieckiej (m.in. z Saksońską Placówką ds. Wczesnej Nauki Języków Krajów Sąsiedzkich LaNa, Centrum Językowym Europa-Universität Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, itp), z zamierzonym celem zagwarantowania konceptowi funkcji przenoszalności na regiony transgraniczne.

Oddając opracowanie do dyspozycji Państwa – trenerów i nauczycieli języka niemieckiego i języka polskiego oraz Was – uczniów, żyjemy ogromną nadzieją, że zawarte w niniejszym e-booku wskazówki i materiały dydaktyczne staną się inspiracją do nauczania i nauki języka sąsiada, po którą będziecie Państwo i Wy uczniowie sięgać w celu osiągnięcia jak najlepszych efektów w procesie rozwoju kompetencji językowych na każdym etapie nauczania i uczenia się języka sąsiada.

Polsko-niemiecki Zespół Ekspertów:

*Pani Magdalena Olpińska-Szkielko, Pani Małgorzata Bielicka, Pani Emilia Borkowska, Pani Aneta Goch,
Pan Bernhard Brehmer*

Zespół projektowy:

Pani Monika Szarszewska, Pani Adrianna Jerzyk

„Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania”

Programy nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada

Program nauczania języka niemieckiego
jako języka sąsiada w przedszkolu

**Program nauczania języka niemieckiego
jako języka sąsiada
w przedszkolu**

Projekt:

***Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji –
kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania, współfinansowany ze
środków Unii Europejskiej – Program Współpracy INTERREG V A
Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska w ramach celu
„Europejska Współpraca Terytorialna“ Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego (EFRR)***

Opracowanie:

Prof. UAM dr hab. Małgorzata Bielicka, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Prof. UW dr hab. Magdalena Olpińska-Szkiełko, Uniwersytet Warszawski

współpraca:

Emilia Borkowska

Aneta Goch

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Spis treści:

- 1. Podstawy prawne**
- 2. Założenia programowe:**
 - 2.1. Podstawy teoretyczne**
 - 2.2. Adresaci programu**
 - 2.3. Warunki powodzenia programu**
- 3. Cele programu:**
 - 3.1. Cele poznawcze**
 - 3.2. Cele społeczne**
 - 3.3. Cele językowe**
- 4. Treści nauczania**
- 5. Metody nauczania**
- 6. Materiały dydaktyczne**
- 7. Kontrola osiągnięć:**
 - 7.1. Oczekiwane efekty programu**
 - 7.2. Pomiar osiągnięć**
- 8. Bibliografia**

1. Podstawy prawne

Podstawę prawną nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu stanowią:

- USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, Dz.U. 2017 poz. 59.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017 poz. 356.

- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2017 poz. 649.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz. U. 2017 poz. 1575.
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991.
- Umowa między rządem RP a rządem RFN o współpracy kulturalnej z dnia 14 lipca 1997 r., Dz. U. 1999 Nr 39, poz. 379.

2. Założenia programowe

2.1. Podstawy teoretyczne

Okres przedszkolny trwa od 3 do 6 roku życia. Dzieci w tym wieku charakteryzują się wzmoczoną aktywnością poznawczą, są ciekawe otaczającej je rzeczywistości. Interesują się tym, co nowe i atrakcyjne, zadają wiele pytań, a także łączą elementy fikcji i fantazji w spójną całość. Podstawową formą aktywności dzieci w przedszkolu jest zabawa, stanowiąca fundament ich działalności. Dzięki niej dziecko uczy się, zdobywa doświadczenia, wiadomości, kształtuje umiejętności komunikacyjne uwarunkowane wieloma czynnikami¹. W tym okresie dzieci aktywnie tworzą język. Z tego względu warto rozpocząć nauczanie języków obcych już na pierwszym szczeblu edukacji. Powinno ono odbywać się za pośrednictwem aktywnych metod nauczania, dostosowanych do właściwości rozwojowych dzieci w tym wieku, które pod względem poznawczym znajdują się w fazie myślenia przedoperacyjnego (od 2 do 7 roku życia)². Organizując nauczanie języka drugiego (pierwszego języka obcego nowożytnego, L2) na etapie edukacji przedszkolnej należy korzystać z konkretnego materiału, umożliwiając dzieciom wielozmysłowe poznawanie otaczającej rzeczywistości, gdyż tylko takie nauczanie może przynieść zamierzony efekt.

Rozpoczęcie nauki języka drugiego w przedszkolu, znajduje swoje uzasadnienie w konsensusie naukowym i poza naukowym – w twierdzeniu, że w wieku przedszkolnym i we wczesnym wieku szkolnym języki obce są przyswajane w odpowiednich warunkach łatwiej,

¹ por. M. Kielar-Turska, 2012, *Rozwój sprawności językowych i komunikacyjnych*, s. 23.

² J.S. Turner i D.B. Helms, 1999, *Rozwój człowieka*, s. 225.

szybciej i skuteczniej niż w wieku późniejszym³. Oznacza to, że nauczanie języka w tak wczesnym wieku powinno odbywać się wedle zasad naturalnej akwizycji języka pierwszego – nauczanie języka drugiego w przedszkolu jest raczej nauczaniem treści poprzez język drugi, a nie nauczaniem gramatyki i słownictwa⁴.

Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu nawiązuje do kanadyjskiej koncepcji wczesnej immersji częściowej (*early partial immersion*)⁵, która zakłada, że język drugi (tu: język niemiecki jako język sąsiada) pełni obok języka ojczystego dzieci (języka większości społecznej danego regionu lub kraju – tu: języka polskiego) funkcję środka komunikacji i rozwoju wiedzy i umiejętności dzieci w przedszkolu. Programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada nie należy utożsamiać z tradycyjnymi formami wczesnego nauczania języków obcych. Według programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu nie odbywa się formalna nauka języka niemieckiego jako obcego, tj. nie ustala się danego pensum zagadnień gramatycznych, czy leksykalnych do opanowania czynnego lub/i biernego podczas realizacji programu. W świetle założeń programu wczesne nauczanie języka drugiego ma charakter „spotkania z tym językiem”, tj. dzieci są „zanurzane” w tym języku podczas zajęć przedszkolnych.

Przesłanki do promowania nauczania języków metodą immersji w przedszkolach regionu nadgranicznego dostarczają wyniki badań empirycznych przeprowadzonych zarówno na świecie, jak i w Polsce. Badania te pokazują, że dzieci uczęszczające do przedszkoli immersyjnych rozwijają umiejętności receptywne zarówno w obrębie słownictwa, jak i gramatyki⁶. Kersten i in.⁷ udowodnili, że niektóre struktury gramatyczne dzieci zaczynają rozumieć już po półrocznym pobycie w przedszkolu. Pierwsze produkcje językowe pojawiają się nawet po trzech miesiącach pobytu w placówce. Są to jednak reproduktowane proste wyrażenia częstego użycia jak: *podaj mi mleko*⁸. Badania pokazują⁹, że intensywność

³ por. E. Lang, 2014, *Teoria i praktyka nauczania języków obcych w szkole podstawowej. Lingwistyczne i dydaktyczne podstawy koncepcji programu nauczania języka angielskiego i francuskiego w klasach I-IV*, s. 47-67.

⁴ ibidem, s. 48.

⁵ W.E. Lambert i R.G. Tucker, 1972, *Bilingual Education of Children. The St. Lambert Experiment*; F. Genesee, 1987, *Learning through Two Languages. Studies of Immersion and Bilingual Education*.

⁶ A. Häckel, 2013, *Bilinguale Kita-Einrichtungen. Untersuchungen zur sprachlichen Entwicklung deutsch-englische bilingual betreuter Kita-Kinder*.

⁷ K. Kersten, A. Rohde, Ch. Schelleter, Steinlein A. K., 2010, *Bilingual Preschools, Volume 1 Learning and Development*.

⁸ T. Piske, 2007, *Wichtig ist nicht nur ein früher Beginn: Zum Erlernen von Frühsprachen am Kindertageseinrichtungen und Grundschulen*.

⁹ A. Steinlein, 2009, *Picture Pointing Lexikon Online-Test als Messinstrument rezeptiver Sprachkompetenzen im Vorschulalter*; A. Rohde, 2010, *Receptive L2 Lexical Knowledge in Bilingual Preschool Children*; A. Häckel 2013, op. cit.

kontakty z językiem drugim ma istotny wpływ na poziom kompetencji językowej dzieci, ale także dzieci, które uczą się w placówkach o mniejszej intensywności kontaktu z L2, osiągają sukcesy językowe.

Na gruncie polskim rozwój sprawności receptywnych u dzieci uczęszczających do przedszkoli immersyjnych potwierdziły badania Bielickiej¹⁰, Jaraczewskiej¹¹ i Olpińskiej¹². Bielicka wykazała ponadto rozwój kompetencji gramatycznej także w zakresie produkcji językowej – wykazała, że niektóre dzieci uczęszczające do przedszkola immersyjnego zaczynają budować poprawne zdania w L2. Badania pokazują jednak także to, że proces nabywania języka w przedszkolach immersyjnych jest procesem bardzo zindywidualizowanym¹³.

Proponowany program nauczania odpowiada założeniom Podstawy programowej wychowania przedszkolnego [...] (Rozp. MEN z dnia 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356), w myśl której „celem wychowania przedszkolnego jest wsparcie całościowego rozwoju dziecka. Wsparcie to realizowane jest przez proces opieki, wychowania i nauczania – uczenia się, co umożliwi dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji”. Program jest także zgodny z zaleceniami Komisji Europejskiej promującymi wczesny początek nauczania języków obcych w krajach Unii Europejskiej (por. rozdz. 3.).

Niniejszy program obejmuje cały etap edukacji przedszkolnej bez podziału na poszczególne grupy wiekowe. Wychowawcom pozostawiona jest pełna swoboda w realizacji materiału nauczania i doborze materiałów dydaktycznych. Program uwzględnia zakres kompetencji komunikacyjnej w języku niemieckim (zob. rozdz. 7.) przewidywany na koniec etapu edukacji przedszkolnej.

¹⁰ M. Bielicka, 2017a. *Efektywność nauczania języka niemieckiego na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym w dwujęzycznych placówkach edukacyjnych w Polsce.*

¹¹ A. Jaraczewska, 2014, *Aus der Praxis eines zweisprachigen Kindergartens.*

¹² M. Olpińska, 2006, *Untersuchungsbericht. Leistungen von Kindern in der bilingualen Gruppe im Kindergarten Nr. 4 in Olesno.*

¹³ M. Bielicka, 2017a, op. cit.; M. Bielicka, 2017b. *Zróźnicowanie wyników testu na rozumienie zjawisk gramatycznych jako wskaźnik zindywidualizowanych procesów nabywania języka drugiego w grupie dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych*; A. Steinlein, 2009, op. cit.

2.2. Adresaci programu

Adresatami programu są dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczające do przedszkola. Program kierowany jest do wszystkich placówek przedszkolnych, ze szczególnym uwzględnieniem przedszkoli z rejonów przygranicznych.

2.3. Warunki powodzenia programu

Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu opiera się na założeniu, że okres przedszkolny stanowi okres szczególnej wrażliwości językowej w życiu człowieka, czas intensywnej nauki języka ojczystego (pierwszego), w którym rozwijający się mózg dziecka „nastawiony” jest na zrekonstruowanie systemu językowego. Jest to także czas, w którym kolejny język może się bardzo dobrze rozwijać. W tym okresie dzieci, ucząc się drugiego języka, mogą korzystać ze swoich wrodzonych „zdolności uczenia się języka”¹⁴, które pozwalają im tak skutecznie opanować ich język pierwszy. Dlatego dzieci, których pierwszy kontakt z drugim językiem następuje w tym okresie życia, mogą w sprzyjających warunkach z łatwością osiągnąć w wieku późniejszym to, co u dorosłych wiąże się z podjęciem ogromnego wysiłku – bardzo wysoki poziom kompetencji tego języka, poziom dwujęzyczności funkcjonalnej, a nawet poziom zrównoważonej kompetencji w obu językach. Liczne badania naukowe¹⁵ wskazują na to, iż z reguły tylko dzieci w wieku przed- i wczesnoszkolnym są w stanie rozwinąć pełną kompetencję w zakresie wymowy języka drugiego i używać tego języka płynnie i bez obcego akcentu – w sposób, jaki charakteryzuje użycie tego języka przez jego mówców rodowitych. Badania pokazują ponadto przewagę dzieci nad starszymi uczącymi się języka obcego także w dziedzinie rozumienia ze słuchu, składni i morfologii. Dodatkowo wczesny kontakt z drugim językiem może mieć bardzo pozytywne skutki także w innych sferach dziecięcego rozwoju.

Po pierwsze, wczesny intensywny kontakt z drugim językiem w sytuacji, w której dzieci w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym w swoim kraju ojczystym rozpoczynają naukę tego języka, bardzo korzystnie wpływa na rozwój ich pierwszego języka¹⁶.

¹⁴ por. H. Wode 2000, *Mehrsprachigkeit durch bilinguale Kindergärten* lub: 2004, *Frühes (Fremd)Sprachen lernen. Englisch ab Kita und Grundschule: Warum? Wie? Was bringt es?*

¹⁵ szczegółowy przegląd badań w: M. Olpińska-Szkiełko, 2013, *Bilinguale Kindererziehung: Ein Konzept für den polnischen Kindergarten* lub *Wychowanie dwujęzyczne w przedszkolu*.

¹⁶ M. Fornas-Santana i J. Gomez-Benito, 1994, *The Cognitive, Linguistic and Adaptive Development and Academic Achievement of Pre-School Children within the Catalan Immersion Programme*, s. 101 oraz M. Swain i S. Lapkin, 1991, *Additive Bilingualism and French Immersion education: The Roles of Language Proficiency and Literacy*, s. 205.

Po drugie, wczesny intensywny kontakt dziecka z językiem drugim wpływa pozytywnie także na jego rozwój poznawczy, rozwój myślenia dziecka. Badania naukowe wskazują na to, iż osoby, dla których nie jeden, lecz dwa języki stają się narzędziem poznania świata, rozwijają bardziej wielostronną i złożoną strukturę inteligencji, charakteryzują się „elastycznością poznawczą” i kreatywnością myślenia¹⁷.

Po trzecie, wczesny intensywny kontakt z drugim językiem stwarza dobre podstawy nabywania w przyszłości kolejnych języków obcych. „Wszyscy, którzy oprócz swojego języka ojczystego nauczyli się drugiego języka, rozwinięli *kompetencję uczenia się* języków. Powstaje ona przede wszystkim dzięki kompleksowym, dynamicznym zależnościom między sprawnościami językowymi w języku ojczystym a doświadczeniami z językiem drugim, i ułatwia nabywanie trzeciego języka”¹⁸.

Aby jednak zapewnić sukces programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu, muszą zostać spełnione określone warunki:

- Kontakt z językiem niemieckim w przedszkolu powinien być możliwie intensywny – należy dążyć do jak największego udziału tego języka we wszystkich sytuacjach komunikacyjnych w przedszkolu, nie tylko podczas zajęć dydaktycznych, których czas jest ograniczony¹⁹, ale także podczas wykonywania czynności rutynowych, porządkowych, czy podczas zabawy (czyli zarówno podczas tzw. zajęć kierowanych, jak i niekierowanych, por. Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...], Dz. U. 2017 poz. 356, s. 8).
- Kontakt z językiem niemieckim powinien być długi i nieprzerwany – należy zapewnić kontynuację nauczania tego języka jako języka sąsiada na wszystkich etapach edukacyjnych – w szkole podstawowej i w szkołach ponadpodstawowych.
- Wszyscy uczestnicy programu: wychowawcy, dzieci, dyrekcja przedszkola i rodzice powinni znać, rozumieć i akceptować zasady programu wczesnego nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada i się do nich stosować.
- Realizacja programu wymaga od nauczyciela odpowiedniego przygotowania metodyczno-merytorycznego. Wychowawcy biorący udział w programie powinni

¹⁷ por. W.E. Lambert, 1977, *The Effects of Bilingualism on the Individual: Cognitive and Sociocultural Consequences*.

¹⁸ por. E. Lang, 2014, s. 48.

¹⁹ Należy pamiętać, że wedle Rozp. MEN z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. 2017 poz. 649) czas prowadzonych w przedszkolu zajęć dydaktycznych powinien być dostosowany do możliwości rozwojowych dzieci, tj. czas prowadzonych w przedszkolu zajęć językowych powinien wynosić: z dziećmi w wieku 3–4 lat – około 15 minut; z dziećmi w wieku 5–6 lat – około 30 minut.

legitymować się odpowiednimi kwalifikacjami (określonymi w przepisach w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli – Rozp. MEN z 1 sierpnia 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 1575): kompetencją pedagogiczną uprawniającą do prowadzenia zajęć w grupach przedszkolnych, kompetencją w zakresie języka polskiego, umożliwiającą rozumienie dzieci zwracających się do nich w swoim języku ojczystym, oraz kompetencją w zakresie języka niemieckiego umożliwiającą swobodne komunikowanie się i profesjonalne prowadzenie zajęć dydaktycznych w tym języku. Kompetencja w dziedzinie pedagogiki przedszkolnej jest niezwykle ważna dlatego, aby wychowawcy umieli sprostać wymaganiom instytucji przedszkola dotyczącym wspomagania poznawczego, fizycznego, emocjonalnego i społecznego rozwoju wychowanków. Bez kompetencji wychowawców w zakresie drugiego języka nie może być mowy o osiągnięciu specyficznych celów językowych programu. Dzięki kompetencji w zakresie języka ojczystego dzieci zapewnione jest z jednej strony uznanie jego wartości i prestiżu jako języka danej społeczności oraz wspomaganie rozwoju kompetencji dzieci w tym języku, zaś z drugiej strony nie jest zagrożone poczucie bezpieczeństwa dzieci, ponieważ ich wypowiedzi kierowane do wychowawców, szczególnie w początkowej fazie projektu, są rozumiane przez wychowawców. Kompetencja dydaktyczno-metodyczna jest ważna, ponieważ wychowawcy w przedszkolu dwujęzycznym muszą sobie zdawać sprawę, iż mają do czynienia z osobami przyswajającymi drugi język i odpowiednio do tego działać. Ponadto nauczyciel pracujący z dziećmi w wieku przedszkolnym powinien posiadać wiedzę z zakresu psychologii rozwojowej. Wiedza z tego obszaru jest niezbędna do tego, by nauka języka drugiego w przedszkolu była nie tylko ciekawa i atrakcyjna, ale przede wszystkim dostosowana do możliwości i poziomu rozwoju dzieci. Bardzo ważne w rozwoju dzieci jest to, że uczą się przez naśladowanie. Dlatego osoby oddziałujące na wychowanie i edukację dziecięcą powinny posiadać wysokie kompetencje językowe i mówić językiem pięknym, płynnym, barwnym, z interesującą, łatwą do zauważenia swobodą i wyrazistością, w sposób dostosowany do poziomu młodego odbiorcy.

- Dla zapewnienia ciągłości i skuteczności pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej jest wskazane, aby zajęcia języka niemieckiego jako języka sąsiada prowadził ten sam nauczyciel, który opiekuje się danym oddziałem do czasu zakończenia korzystania z wychowania przedszkolnego przez dzieci tego oddziału. W przypadku, kiedy jest to niemożliwe, nauczyciel języka niemieckiego i wychowawca danego oddziału przedszkolnego powinni przez cały czas korzystania przez dzieci z wychowania przedszkolnego w tym oddziale stale i ściśle współpracować ze sobą we wszystkich kwestiach dotyczących realizacji programu.

- W celu realizacji programu warto zorganizować salę zajęć tak, by umożliwiała jego wdrożenie. Sala powinna być przestronna z kącikami tematycznymi, gazetkami ściennymi, z dostępem do sprzętu elektronicznego: wyposażona w laptop, ekran i projektor.

Ponieważ programy wczesnej nauki języków obcych, w tym program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada, należą wciąż do „eksperymentalnych” form edukacyjnych, co wiąże się z brakiem odpowiednich programów kształcenia i doskonalenia nauczycieli, brakiem odpowiednich materiałów dydaktycznych, szczegółowych planów nauczania w języku drugim itp., wychowawcy biorący udział w programie muszą zdawać sobie sprawę z tego, że podejmują trudne wyzwanie, które wymaga od nich pewnych nakładów pracy. Na nich spoczywa ciężar:

- ukształtowania szczegółowego planu zajęć dydaktycznych w grupie przedszkolnej,
- wyboru treści realizowanych w języku polskim i języku niemieckim,
- wyboru materiału językowego niezbędnego do realizacji treści w języku niemieckim,
- wyboru lub tworzenia odpowiednich materiałów dydaktycznych,
- wyboru odpowiednich form pracy dydaktycznej,
- obserwacji osiągnięć dzieci,
- doskonalenia własnej kompetencji językowej w zakresie języka niemieckiego,
- doskonalenia swojej kompetencji dydaktycznej w zakresie problematyki wczesnego nauczania języków obcych.

3. Cele programu

3.1. Cele poznawcze

Cele poznawcze programu są w pełni zgodne z ogólno-wychowawczymi celami nauczania określonymi w Podstawie programowej wychowania przedszkolnego (Rozporządzenie MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356). Dodatkowe cele poznawcze realizowane dzięki zastosowaniu języka niemieckiego jako języka komunikacji i narzędzia rozwoju poznawczego w przedszkolu są zgodne z zaleceniami Komisji Europejskiej dotyczącymi rozwoju europejskiego „społeczeństwa wiedzy”²⁰. Do najważniejszych celów poznawczych programu należy:

- stwarzanie dzieciom jak najlepszych możliwości ogólnego rozwoju poznawczego,

²⁰ *Promoting language learning and linguistic diversity*, 2004.

- rozwój strategii uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*), w tym także uczenia się języków obcych (*lifelong language learning*),
- stworzenie podstaw rozwoju wszechstronnej wiedzy o sobie, swoim środowisku i świecie,
- rozbudzenie zainteresowania nauką, w tym także nauką języków,
- rozwijanie wewnętrznej motywacji do nauki, w tym do nauki języka niemieckiego,
- umożliwienie rozwoju wiedzy odpowiedniej dla etapu edukacji przedszkolnej, umożliwiającej podjęcie nauki w szkole podstawowej,
- stworzenie podstaw rozwoju krytycznego, logicznego i twórczego myślenia oraz umiejętności rozwiązywania problemów i rozbudzenie wiary we własne możliwości.

3.2. Cele społeczne

Cele społeczne programu są ściśle związane z celami poznawczymi. Życie w integrującej się Europie wymaga od jej obywateli akceptacji i przystosowania się do wielojęzyczności i różnorodności kulturowej. W regionach przygranicznych znaczenie poznawania i rozumienia języka i kultury sąsiada odgrywa szczególnie ważną rolę – jest kluczem do porozumienia się w regionie. Dlatego do najważniejszych zadań przedszkola należy:

- kształtowanie osobowości i tożsamości dzieci,
- rozwijanie wiedzy o najbliższym otoczeniu dzieci, ich mieście, regionie, kraju, a także regionie i kraju sąsiada,
- rozbudzanie szacunku i tolerancji dla innych kultur, odmiennych tradycji, systemów wartości i obyczajów,
- rozwój umiejętności współpracy w grupie, postawy dialogu i wspólnego rozwiązywania problemów, kształtowanie postaw wzajemnego zrozumienia i otwartości wobec innych ludzi,
- umożliwienie dzieciom odnalezienia swojego miejsca w społeczeństwie wielokulturowym.

3.3. Cele językowe

Cele językowe zajmują w programie szczególnie ważne miejsce. Zadaniem przedszkola, a później szkoły, jest przygotowanie uczniów do życia w wielojęzycznej i zróżnicowanej kulturowo Europie i w świecie. Znajomość języków obcych jest dla osiągnięcia tego celu niezbędna. Nadrzędnym celem językowym *Programu nauczania języka sąsiada od*

przedszkola do zakończenia edukacji jest rozwój kompetencji komunikacyjnej uczniów na poziomie dwujęzyczności funkcjonalnej, tzn. zdolności posługiwania się zarówno językiem polskim, jak i językiem niemieckim w życiu zawodowym i osobistym. Proces rozwoju językowego jest jednakże procesem długotrwałym, zatem na etapie edukacji przedszkolnej mogą zostać jedynie stworzone podstawy rozwoju kompetencji dwujęzycznej, której poziom funkcjonalny uczniowie mogą osiągnąć pod warunkiem kontynuacji programu na wszystkich etapach edukacyjnych. Dalszym celem programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na etapie przedszkolnym jest stworzenie podstaw nabywania kolejnych języków obcych w myśl zaleceń Komisji Europejskiej, które zakładają, iż każdy obywatel Unii Europejskiej powinien znać co najmniej trzy języki: swój język ojczysty oraz dwa inne języki europejskie²¹.

Cele językowe na etapie edukacji przedszkolnej to przede wszystkim:

- rozwój kompetencji języka polskiego,
- akceptacja przez dzieci języka niemieckiego jako instrumentu komunikacji i interakcji w przedszkolu,
- wyrównanie indywidualnych różnic językowych dzieci (w języku polskim i niemieckim),
- rozwój kompetencji językowej na poziomie pozwalającym na aktywne uczestniczenie w zajęciach dydaktycznych, grach i zabawach prowadzonych w języku niemieckim,
- rozwój kompetencji komunikacyjnej w sensie rozumienia treści nauczania, w tym piosenek, rymów, baśni i opowieści (w języku polskim i niemieckim),
- rozwój kompetencji komunikacyjnej w sensie wyrażania „swojego rozumienia świata, zjawisk i rzeczy”, swoich potrzeb i emocji (w sposób werbalny i niewerbalny, w języku polskim i w języku niemieckim, z zastrzeżeniem por. rozdz. 7),
- rozwój kompetencji pragmatycznej w sensie umiejętności używania języka odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej,
- rozwój kompetencji interkulturowej,
- rozwój strategii uczenia się języków.

Program zakłada, że w przedszkolu nie odbywa się formalna nauka języka niemieckiego. Rozwój kompetencji w zakresie tego języka, który jest – obok języka ojczystego dzieci – narzędziem komunikacji i interakcji w przedszkolu, jest niejako „produktem ubocznym”

²¹ *Promoting language learning and linguistic diversity*, 2004.

rozwoju poznawczego i społecznego dzieci. W tym procesie należy zwrócić uwagę na następujące aspekty:

- w początkowej fazie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada należy rozwijać szczególnie sprawności rozumienia ze słuchu – poprzez intensywne słuchanie dzieci uczą się rozpoznawać i rozumieć jednostki leksykalne na podstawie kontekstu językowego i sytuacyjnego,
- rozwój sprawności rozumienia ze słuchu odbywa się dzięki percepcji i przetwarzaniu informacji językowej w zrozumiałych dla dzieci sytuacjach komunikacyjnych oraz dzięki wielokrotnym powtórzeniom istotnych słów, wyrażeń i treści,
- częste, intensywne słuchanie wpływa pozytywnie także na rozwój wymowy, intonacji, rytmu i melodii języka – dlatego rozwój sprawności rozumienia ze słuchu stanowi podstawę rozwoju sprawności mówienia w późniejszym okresie nauki – początkowo mówienia naśladowczego (reproduktywnego), a potem mówienia produktywnego (kreatywnego – sprawność ta rozwija się tym szybciej i lepiej, im bardziej intensywny jest kontakt dziecka z drugim językiem, por. rozdz. 7),
- rozwój sprawności czytania i pisania w zasadzie nie ma miejsca w przedszkolu, niemniej jednak w starszych grupach mogą być podejmowane pierwsze próby czytelnicze i pisarskie, w zależności od chęci i możliwości dzieci oraz wymogów szkoły podstawowej (np. rozpoznawanie i nazywanie liter, globalne odczytywanie prostych wyrazów, przygotowanie do nauki pisania poprzez odtwarzanie motywów graficznych, samodzielne rysowanie, prawidłowe posługiwanie się nożyczkami, narzędziami kreślarskimi itd.),
- rozwój sprawności czytania (jeśli ma miejsce) polega przede wszystkim na rozwoju umiejętności rozpoznawania graficznej formy znanych dziecku słów i wyrażeń. Umiejętności te stanowią podstawę rozwijania strategii samodzielnego rekonstruowania treści tekstów pisanych – rozumienia jednostek leksykalnych na podstawie kontekstu, odnajdywania najważniejszych informacji w tekście itp. na późniejszych etapach edukacyjnych. Natomiast nauka pisania w języku drugim (jeśli ma miejsce) polega na podejmowaniu prób przepisywania, grupowania, czy przyporządkowywania znanych słów i wyrażeń, dzięki czemu dzieci zaznajamiają się z zasadami ortografii, które ułatwią im rozwój sprawności pisania na dalszych etapach edukacji.

Szczegółowe cele językowe w zakresie rozwoju poszczególnych sprawności językowych:**Słuchanie**

Opis sprawności	Cały etap edukacyjny, bez podziału na grupy wiekowe
Rozumienie poznanych słów i zwrotów dotyczących wybranego obszaru tematycznego	x
Rozumienie poleceń wychowawców dotyczących ogólnych zasad porządkowych obowiązujących w przedszkolu (i odpowiednie reagowanie na nie)	x
Rozumienie poleceń i instrukcji wychowawców dotyczących gier, zabaw i zajęć dydaktycznych w przedszkolu (i odpowiednie reagowanie na nie)	x
Rozumienie poznanych wierszyków, piosenek, wyliczanek itp.	x
Rozumienie opowiadań, historyjek, bajek itp., opowiadanych przez wychowawców lub nagranych na kasetę lub płytę (po kilkakrotnym wysłuchaniu)	x
Rozumienie wypowiedzi wychowawców dotyczących treści zajęć dydaktycznych	x

Mówienie

Opis sprawności	Cały etap edukacyjny, bez podziału na grupy wiekowe
Powtarzanie poznanych słów i zwrotów dotyczących wybranego obszaru tematycznego	x
Powtarzanie z pamięci poznanych wierszy, piosenek, wyliczanek, odgrywanie scenek itp.	x
Naśladowanie poprawnej wymowy i intonacji języka niemieckiego (w powtarzanych z pamięci wypowiedziach w języku niemieckim, wierszykach, wyliczankach itd.)	x
Udzielanie krótkich odpowiedzi na pytania i polecenia wychowawcy (jeśli sytuacja wymaga reakcji werbalnej)	x
Używanie często powtarzanych wyrażen językowych, które towarzyszą codziennym sytuacjom w przedszkolu: np.	x

powitanie, pożegnanie, dziękowanie, przepraszenie itp.	
Przedstawianie się i opowiadanie o sobie	(x)
Wyrażanie własnych opinii, odczuć i potrzeb	(x)
Spontaniczne tworzenie wypowiedzi dotyczących treści zajęć dydaktycznych, gier i zabaw oraz sytuacji codziennych w przedszkolu	(x)
Zwracanie się do wychowawcy w języku niemieckim	(x)

Czytanie i pisanie

Opis sprawności	Cały etap edukacyjny, bez podziału na grupy wiekowe
Pierwsze próby czytelnicze i pisarskie: rozpoznawanie liter, wyrazów, dopasowywanie znanych słów do obrazków, próby odwzorowywania liter, wyrazów itp.	(x)

(x) oznacza, że dany cel językowy nie musi być osiągnięty na etapie edukacji przedszkolnej, lecz dopiero później – w szkole. Zależy to od intensywności i rodzaju kontaktu dzieci z językiem niemieckim w przedszkolu: im intensywniejszy i bardziej zróżnicowany będzie ten kontakt, tym bardziej prawdopodobne jest osiągnięcie założonych celów językowych, szczególnie w zakresie sprawności produktywnych (mówienia) – więcej o tym – zob. rozdz. 7.

4. Treści nauczania

Treści nauczania w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada nie różnią się od treści nauczania realizowanych w przedszkolu zgodnie z odnośnymi aktami prawnymi. Język niemiecki może, a nawet powinien, być zastosowany w przedszkolu realizującym program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w każdej dziedzinie codzienności przedszkolnej, np. podczas wykonywania czynności samoobsługowych (jedzenie, wychodzenie na spacer, mycie rąk itp.), zabaw ruchowych, czy wychowania matematyczno-przyrodniczego i muzycznego (tzw. zajęcia kierowane i niekierowane, por. rozdz. 2.3.):

Rutynowe sytuacje komunikacyjne w przedszkolu	Przykładowe wyrażenia językowe
--	---------------------------------------

powitanie, pożegnanie, formy zwracania się do wychowawców i dzieci, itp.	<i>Guten Morgen, Hallo, Guten Tag, ... Auf Wiedersehen, Bis morgen, Tschüss, ... bitte, danke, Entschuldigung, Gesundheit! ... kann ich ...?, darf ich ...?, ..., Guten Appetit!, ... bitte gib mir...</i>
zachowanie porządku w przedszkolu	<i>Wir essen jetzt, Hände waschen, spazieren gehen, sich warm anziehen, Handschuhe, Mützen nicht vergessen, mitnehmen, Schuhe abtreten, ..., Ruhe, nicht rennen bitte, du solltest nicht rennen, das ist gefährlich, du könntest dich verletzen; nicht schreien bitte, wir schreien nicht; das geht (nicht), das ist (nicht) in Ordnung, das kann man (nicht) tun/machen, aufräumen, ruhig sein, warten, ...leise, laut, man darf die anderen nicht stören; was sagt man dazu: danke, bitte, Entschuldigung usw.</i>
przygotowanie pomocy i przyborów potrzebnych do zajęć dydaktycznych w przedszkolu	<i>Wo sind die Stifte? Holt jetzt bitte die Stühle/Stifte, wir brauchen buntes Papier, ..., hier ist die Schere, zieht euch die Schürzen an! ...Setzt euch an den Tisch, ...</i>
typowe zabawy i inne czynności w przedszkolu	<i>Wir werden jetzt ein Lied singen, wir spielen jetzt, wir malen ein Bild, ..., gut gemacht, das ist gut/schön, das hast du gut/schön gemacht, ... der Kreis, aufstehen, laufen, sitzen, klatschen, basteln, aufkleben, ausschneiden, ... Arme hoch, ...</i>
Zajęcia integrujące czynności językowe i niejęzykowe	
wychowanie fizyczne, gry i zabawy ruchowe	<i>Bewegungsspiele, Sportaktivitäten, Tanz, ...</i>
wychowanie muzyczne	<i>Lieder singen, tanzen, rhythmische Spiele, Musikinstrumente kennen lernen, Musik machen, spielen, ...</i>
wychowanie artystyczne/estetyczne	<i>Formen und Farben, Bilder malen, kolorieren, ausschneiden, aufkleben, ... Theater spielen, Pantomime, ...</i>
wychowanie matematyczno-przyrodnicze	<i>Zahlen bis 5/10, Formen und Farben: Kreis, Quadrat, Rechteck, Dreieck, groß, klein, rund,</i>

	<i>rot, gelb, blau,..., Natur, Wetter, Jahreszeiten, Tiere und Pflanzen, ...</i>
--	--

O tym, które treści nauczania są realizowane w języku polskim, a które w języku niemieckim, decydują wychowawcy. Należy przy tym zwrócić uwagę na to, aby treści realizowane w języku polskim nie były powtarzane na zajęciach prowadzonych w języku niemieckim i odwrotnie, ale aby były one komplementarne. Tematy realizowane w języku polskim lub niemieckim mogą być ustalane z wyprzedzeniem, tzn. na początku roku szkolnego lub semestru, albo też na bieżąco w zależności od potrzeb i zainteresowań dzieci (planowanie otwarte). W planowaniu treści nauczania należy uwzględnić zasadę spiralnego układu materiału (por. rozdz. 5.). Należy też wziąć pod uwagę to, że im więcej treści nauczania będzie realizowanych w języku niemieckim, tzn. im intensywniejszy będzie kontakt dzieci z tym językiem i im bogatsza i bardziej różnorodna oferta językowa w tym języku, tym lepszych efektów nauczania, szczególnie w zakresie rozwoju sprawności produktywnych (mówienia) należy się spodziewać.

W ramach programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu nie odbywa się formalna nauka języka niemieckiego, dlatego nie ustala się oddzielnych treści językowych (przede wszystkim struktur gramatycznych), które należy wprowadzić na tym etapie. Wprowadzane treści językowe – głównie słownictwo tematyczne i wyrażenia rutynowe dotyczące organizacji rzeczywistości przedszkolnej – są ściśle skorelowane z celami wychowawczo-dydaktycznymi. Dla etapu edukacji przedszkolnej charakterystyczne jest to, że dzieci w dużo większym stopniu rozwijają sprawności receptywne, aniżeli sprawności produktywne w zakresie języka niemieckiego. Znaczną część wyrażen językowych dzieci powinny więc opanować receptywnie (rozumieć prezentowane treści, rozumieć i wypełniać polecenia nauczyciela), natomiast tylko niektóre z nich – produktywnie (używać ich podczas zajęć w przedszkolu).

Przykłady integracji treści językowych i niejęzykowych:

Rodzaj zajęć	Temat: Kolory
Wychowanie matematyczno- przyrodnicze	pierwsze zasady ruchu drogowego: przechodzenie przez ulicę na pasach, przechodzenie na zielonym świetle, czekanie na czerwonym i żółtym świetle; prezentacja wybranych zawodów i ich cech charakterystycznych, np. ubioru, akcesoriów itp.

Wychowanie fizyczne	<p>zabawa ruchowa: „<i>Die Farbe sagt mir, was ich machen sollte</i>”: dzieci reagują, wykonując daną czynność, na polecenia związane z kolorami: np. „<i>Die Kinder in weißen T-Shirts setzen sich, die Kinder in blauen Hosen hüpfen</i> itd.</p> <p>zabawa z przejmowaniem ról: jedno dziecko wciela się w rolę policjanta regulującego ruch drogowy, pozostałe dzieci reagują na pokazywane przez „policjanta” światła i gwizdek</p>
Wychowanie artystyczne	praca plastyczna: malowanie tęczy, wystawa prac dzieci
Wychowanie muzyczne	piosenka „ <i>Grün, grün, grün sind alle meine Kleider...</i> “
Rozwój sprawności językowych	<p>nazwy kolorów, rymowanka „<i>Bei ROT musst du stehen, bei GRÜN darfst du gehen</i>”, nazwy wybranych zawodów: <i>Polizist, Matrose, Schornsteinfeger, Bäcker, Jäger, Maler</i> itp., nazwy przyborów do malowania: <i>Farben, Pinsel, Wasser</i> itp., nazwy czynności związanych z pracą plastyczną, nazwy części garderoby, nazwy charakterystycznych obiektów reprezentujących kolory: np. <i>Regenbogen, Gras, Ampel, Zebrastreifen</i> itd., sformułowanie pierwszych zasad ruchu drogowego (przechodzenie przez ulicę – w języku polskim lub niemieckim), rozumienie poleceń i wyjaśnień związanych z poszczególnymi zabawami i zadaniami</p>

Rodzaj zajęć	Temat: Owoce i warzywa
Wychowanie matematyczno-przyrodnicze	<p>obserwowanie zmian w przyrodzie na jesieni, rozpoznawanie drzew owocowych, urządzenie kącika przyrody „skarby jesieni”, rozpoznawanie wyglądu i smaku owoców i warzyw, respektowanie zaleceń i zakazów: mycie rąk i owoców przed przygotowaniem kompotu, zakaz spożywania nieznanych owoców</p>
Wychowanie fizyczne	<p>zabawa ruchowa: „<i>W sadzie</i>” i „<i>Jestem Jesień z pełnym koszem</i>“, spacer do ogródków działkowych w celu obserwacji przyrody</p> <p>zabawa „ciepło-zimno”: dzieci ukrywają owoce i warzywa, inne dzieci je znajdują – dzięki wskazówkom „ciepło-zimno” i użycia nazw owoców i warzyw</p>

Wychowanie artystyczno-techniczne	praca plastyczna: owocowe wycinanki, przygotowanie kompotu owocowego, wykonanie z warzyw kukielek do przedstawienia „ <i>Na straganie</i> ”
Wychowanie muzyczne	piosenka „ <i>Wer mag die Tomaten</i> “, ćwiczenia rytmiczne
Rozwój sprawności poznawczych i społecznych	gra „ <i>Memory</i> ” – poszukiwanie par owoców i warzyw, planowanie czynności i podział prac (przy przygotowaniu kompotu owocowego)
Rozwój sprawności języka polskiego	wiersz J. Brzechwy „ <i>Na straganie</i> ”, przedstawienie z podziałem na role na podstawie wiersza, doskonalenie słuchu fonematycznego – dzielenie wyrazów na sylaby
Rozwój sprawności języka niemieckiego	nazwy owoców i warzyw, nazwy przyborów do pracy plastycznej: np. <i>Schere, bunttes Papier, Buntstifte</i> itd., nazwy przyborów potrzebnych do przygotowania kompotu: np. <i>Topf, Gläser, Kanne, Zucker, Löffel</i> itd., nazwy czynności związane z przygotowaniem kompotu i kukielek do przedstawienia, rozumienie poleceń i wyjaśnień związanych z poszczególnymi zabawami i zadaniami, rozumienie dłuższych wypowiedzi wychowawcy dot. tematu zajęć – zmian zachodzących w przyrodzie jesienią

Rodzaj zajęć	Temat: Zwierzęta egzotyczne
Wychowanie matematyczno-przyrodnicze	poznawanie naturalnego środowiska życia zwierząt egzotycznych dzięki oglądaniu książek o zwierzętach, encyklopedii, atlasów, np. „ <i>Tiere der Welt</i> ” itp. i słuchaniu opowiadania wychowawcy
Wychowanie fizyczne	zabawa ruchowa „ <i>Alle Tiere machen es</i> “: dzieci otrzymują karty z wizerunkami zwierząt (karty się powtarzają) i reagują na polecenia, wykonując daną czynność: np. „ <i>Alle Löwen hüpfen, alle Affen klatschen, alle Tiger brummen</i> ” itd.
Wychowanie artystyczno-techniczne	wykonanie zwierząt z plasteliny, wykonanie makiety małego zoo; wykonanie prac plastycznych związanych z opowiadaniem „ <i>Elmer</i> ” Davida McKee
Wychowanie muzyczne	piosenka „ <i>Wir gehen in den Zoo</i> ” lub/i „ <i>Der Elefant...</i> ” lub inne piosenki; naśladowanie odgłosów zwierząt

Rozwój sprawności i poznawczych i społecznych	układanie puzzli z wizerunkami zwierząt, rozwiązywanie zagadek o zwierzętach, gra typu „Memory”: „Tierpaare” – np. poszukiwanie par matka-dziecko lub inne zabawy z wykorzystaniem kart obrazkowych; naśladowanie odgłosów zwierząt
Rozwój sprawności języka polskiego	wiersz J. Brzechwy „Zoo”, zagadki o zwierzętach lub inne piosenki, wiersze, opowiadania o zwierzętach
Rozwój sprawności języka niemieckiego	nazwy zwierząt egzotycznych, nazwy zwierząt w zoo, nazwy obiektów w zoo: np. <i>Käfig, Aquarium</i> itp., wybrane nazwy geograficzne: np. <i>Afrika, Asien, Jungel, Regenwald, Steppe, Savanne, Wüste</i> itd., piosenka „ <i>Wir gehen in den Zoo</i> “ lub/i „ <i>Der Elefant...</i> “, rozumienie poleceń i wyjaśnień związanych z poszczególnymi zabawami i zadaniami, rozumienie dłuższych wypowiedzi wychowawcy dot. tematu zajęć – naturalnych warunków życia zwierząt; opowiadanie „Elmer” Davida McKee (spiralny układ treści – powtórzenie nazw kolorów) lub inne opowiadania, wiersze itp.

Przykładowy rozkład treści nauczania języka niemieckiego dla całego etapu edukacyjnego, bez podziału na grupy wiekowe

Przykładowe tematy	Zakresy leksykalne	Sytuacje i funkcje komunikacyjne, sprawności poznawcze i społeczne	Przykładowe wyrażenia językowe
Ich und meine Familie	członkowie rodziny, miejsce zamieszkania, wiek, dom rodzinny	podawanie swojego nazwiska, wieku, adresu; identyfikowanie członków rodziny, identyfikowanie swojego miejsca zamieszkania	<i>Mein Name ist..., Ich heiße..., Das ist meine Mama, mein Papa, ich habe eine Schwester, einen Bruder; meine Schwester, mein Bruder heißt ..., Oma, Opa, Tante, Onkel, Cousine, Cousin, ... Das bin ich, Ich bin 3/4/5 Jahre alt, ich wohne in ...,</i>
Unser	pomieszczenia w	powitanie w przedszkolu,	<i>Das ist unser</i>

Kindergarten	przedszkolu, obiekty w przedszkolu, formy grzecznościowe, zabawki i przybory, typowe czynności, polecenia, instrukcje, nakazy, zakazy	poznawanie pomieszczeń w przedszkolu, poznanie pierwszych zasad porządkowych, identyfikacja swojego „znaczką”, szafki, miejsca itd., poznanie form aktywności w przedszkolu: zajęcia i zabawy indywidualne i grupowe, wyrażanie chęci do zabawy, pożegnanie	<i>Kindergarten, die Küche, das Bad; der Garten, das Spielplatz, das ist mein Zeichen, mein Zeichen ist..., Spielsachen, Auto, Puppe, ..., Stuhl, Tisch, Stifte, malen, basteln, singen, tanzen, ..., Was ist das?, Das ist ..., ...Hier kann man..., man darf nicht..., man sollte..., Jetzt spielen wir zusammen..., wer möchte mitspielen?</i>
Tiere und Pflanzen	rośliny i zwierzęta w najbliższym otoczeniu, zwierzęta domowe, zwierzęta na wsi, w lesie; rośliny i zwierzęta egzotyczne, zwierzęta w zoo, gatunki zagrożone; zmiany w przyrodzie związane z porami roku	poznawanie, nazywanie i opisywanie zwierząt i roślin, naturalnych środowisk życia zwierząt i roślin, korzyści dla człowieka z posiadania i hodowli zwierząt i roślin, poznanie gatunków zagrożonych i problemów ekologicznych; zrozumienie odpowiedzialności człowieka za środowisko	<i>Das ist ein ... (Hund, Hase, Fuchs, Tiger, Affe, Löwe...); Ich habe zu Hause einen Hund, eine Katze; Meine Katze heißt...; Welche Tiere leben im Zoo?, Im Wald leben ...; groß, klein, hübsch, niedlich, gefährlich... Das ist eine (Rose, Tulpe, Nelke...); die Blumen sind schön, rot, gelb, blau, rosa, violett,..., sie duften schön..., Die Kuh gibt uns Milch, die Hühner legen Eier...</i>
Jahreszeiten, Wetter	pory roku, miesiące, dni tygodnia, określenia czasu, zjawiska pogodowe i klimatyczne	poznawanie, nazywanie i opisywanie pór roku, ich cech charakterystycznych, np. typowych zjawisk pogody, czynności itd;	<i>Herbst, Winter, Frühling, Sommer; Sommerferien, Sonne, Himmel, Wolken, Schnee, kalt, heiß, weiß, grün, blau, ...; Im Winter</i>

		<p>obserwacja zmian w przyrodzie; poznanie i opisywanie klimatu; określanie czasu; wyrażanie preferencji w związku z pogodą i porami roku; podział roku zgodnie z porami roku</p>	<p><i>ist es kalt, Im Sommer ist es warm, Das Wetter ist schön, schlecht; Ich mag Herbst, Meine Lieblingsjahreszeit ist Frühling, Im Sommer gibt es Eiscreme ,... Im Herbst gibt es Kastanien, ,..., Schlitten, Schneeball, Eis, ...</i></p>
<p>Direkte Umgebung, meine ersten Verkehrsregeln</p>	<p>moje miejsce zamieszkania: mój dom, moja ulica, moje przedszkole, droga do przedszkola; znane miejsca w mojej miejscowości: rynek, park, plac zabaw itp.; pierwsze zasady ruchu drogowego</p>	<p>poznawanie, nazywanie i opisywanie miejsca zamieszkania: domu, przedszkola, miejscowości; poznanie drogi do przedszkola; poznanie zasad zachowania się przy przechodzeniu przez ulicę</p>	<p><i>Straße, Stadt, Dorf, Autos, Ampel, grün, rot, Bei Rot soll man stehen, bei Grün kann man gehen...; In den Park gehen, Über die Straße gehen, aufpassen, vorsichtig sein, ...</i></p>
<p>Feste und Feiertage</p>	<p>Święta: Adwent, Boże Narodzenie, Wielkanoc; kolędy; wizyta Św. Mikołaja; inne uroczystości: Dzień Matki, Dzień Dziecka, urodziny, imieniny</p>	<p>poznawanie zwyczajów i tradycji świątecznych w Polsce i w Niemczech; sposoby obchodzenia różnych uroczystości, np. Dnia Matki, w Polsce i w Niemczech; formy kulturowe związane z obchodzeniem urodzin i imienin: przyjęcie urodzinowe, zaproszenia, składanie życzeń, prezenty itd.</p>	<p><i>Advent, Weihnachten, Ostern, Geburtstag, Muttertag, Geschenke geben, bekommen, vorbereiten, kaufen, ..., den Weihnachtsbaum schmücken, Weihnachtsmann, Heiligabend, Weihnachtslieder singen, Osterhase, Ostereier suchen, ..., Alles Gute zum Geburtstag, Herzlichen Glückwunsch, ich gratuliere dir zum Geburtstag, ...</i></p>
<p>Essen und</p>	<p>posiłki, pory dnia,</p>	<p>nazywanie i opisywanie</p>	<p><i>Frühstück, Mittagessen,</i></p>

Trinken	produkty spożywcze, napoje, warzywa i owoce, słodczyce, dieta, zdrowe odżywianie się, formy grzecznościowe przy stole	posiłków, potraw i rozpoznawanie produktów spożywczych; wyrażanie preferencji spożywczych, podawanie ulubionych potraw; przygotowywanie posiłków, poznanie zasad porządkowych podczas posiłków, poznanie zasad zdrowego odżywiania się	<i>zu Mittag essen, Abendbrot, Nachtisch, Milch, Brot, Brötchen, Käse, Schinken, Honig, Butter, Obst, Gemüse, Bananen, Äpfel, Beeren, ..., Süßigkeiten, Schokolade, Eiscreme, Kuchen, Torte backen, ..., Saft, Apfelsaft, Orangensaft, Cola, Wasser, ..., gesund, lecker, gut schmecken, ich mag (nicht), ich esse/trinke gern...</i>
Traditionen und Bräuche	mój region: geografia i historia regionu, język i kultura, tradycje śląskie, pieśni i tańce, święta, baśnie i legendy	poznanie zwyczajów i tradycji regiony Górnego Śląska, jego geografii, historii oraz skarbów kultury i literatury	<i>Meine Stadt, mein Dorf, meine Region, Schlesien, schlesisch, Sprache, Geschichten erzählen, Märchen, Legenden, Gedichte, Lieder, Tänze, Feste, Feiertage, traditionelle Speisen, ..., bei uns singt man, isst man, sagt man</i>

5. Metody nauczania

Dzieci w wieku przedszkolnym koncentrują swoją uwagę na krótki czas, potrafią szybko zapamiętać nowe treści, ale i szybko je zapominają. Dlatego zajęcia powinny być zróżnicowane, prowadzone poprzez zabawy umożliwiające aktywowanie dzieci w różnych formach dialogu, piosenkach, pytaniach i problemach badawczych, matematycznych, plastycznych czy technicznych, a prezentowany na zajęciach materiał musi być utrwalany w sposób atrakcyjny. Podjęte przez nauczyciela działania, w zakresie wykorzystywania różnorodnych środków dydaktycznych, metod i zadań, będą sprzyjały zdobywaniu wiedzy i umiejętności językowych oraz dyspozycji do uczenia się języków przez całe życie.

Podobnie jak cały I etap edukacyjny (klasy I-III) etap wychowanie przedszkolnego jest okresem nauczania zintegrowanego bez podziału na poszczególne „przedmioty”. Dotyczy to również języka drugiego/ obcego (tu: języka niemieckiego jako języka sąsiada). Zintegrowane nauczanie języka drugiego w praktyce powinno oznaczać to, że niektóre treści programowe dotyczące wybranych zagadnień tematycznych, bloków tematycznych, czy projektów są częściowo (lub w całości) realizowane w języku drugim (niemieckim; por. rozdz. 4 powyżej), a metody i techniki pracy na zajęciach języka niemieckiego powinny być zbieżne z metodami i technikami pracy na zajęciach prowadzonych w języku ojczystym dzieci (tu: języku polskim). Oznacza to także, że rodzaje ćwiczeń, które mogą i powinny być stosowane podczas zajęć języka niemieckiego, w gruncie rzeczy nie powinny znacząco różnić się od tych, jakie są stosowane w celu wspierania dziecięcego rozwoju języka pierwszego i sprawności poznawczych. Wychowawcy powinni dążyć do realizacji celów poznawczych, społecznych i językowych (określonych w rozdz. 3.), tworząc bogate środowisko uczenia się, w tym uczenia się języka drugiego, poprzez:

- dostosowanie poziomu przekazywanej wiedzy do możliwości poznawczych dzieci (w tym niestosowanie treści znanych dzieciom jako okazji do wprowadzenia słów i wyrażeń języka niemieckiego),
- dostosowanie poziomu trudności wykonywanych przez dzieci zadań do ich możliwości poznawczych (w tym niestosowanie zadań zbyt łatwych dla dzieci, ponieważ nie niosą one ze sobą żadnych korzyści poznawczych i są demotywuujące dla dzieci²²),
- wykorzystanie naturalnej dziecięcej ciekawości, chęci poznawania świata i gotowości podejmowania aktywności poznawczej,
- ścisły związek treści edukacyjnych ze środowiskiem dzieci,
- uwzględnianie potrzeb i doświadczeń dzieci,
- unikanie monotonii dzięki stosowaniu różnorodnych środków dydaktycznych, zadań i form aktywności,
- uwzględnianie, w miarę możliwości, indywidualnych predyspozycji dzieci.

Najważniejszymi zasadami metodycznymi na etapie edukacji przedszkolnej jest uczenie się wszystkimi zmysłami, uczenie się przez działanie, doświadczenie i zabawę, czyli całościowe i integrujące podejście do nauczania i uczenia się. Zasady te można najlepiej realizować w pracy metodą projektów.

²² por. M. Olpińska-Szkiełko, 2014, *Glottodydaktyczne implikacje lingwistycznych badań nad dwujęzycznością i koncepcji wychowania dwujęzycznego*.

Przykładowy projekt	Przykładowe wyrażenia językowe
<p style="text-align: center;">Muttertag</p> <p>Zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie plakatu - przygotowanie zaproszeń - przedstawienie dla mam <p>Czynności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie materiałów: fotografie mam, kolorowy papier, kredki, flamastry, nożyczki, klej itp. - przygotowanie się do pracy: zakładanie fartuszków, zgromadzenie się przy stole itd. - wyjaśnienie zadania - wykonanie plakatu i zaproszeń: wycinanie ozdób, układanie na plakacie, przyklejanie, rysowanie zaproszeń itd. - przygotowanie tekstów piosenek i wierszyków - ćwiczenia do przedstawienia: śpiew i taniec 	<p><i>Wann ist der Muttertag? Was ist das für ein Tag? Was feiern wir?...</i></p> <p><i>Heute werden wir ein Plakat zum Muttertag machen. Zieht jetzt bitte die Schürzen an. Alle setzen sich an den Tisch. Wir brauchen buntes Papier, die Photos von Euren Mamas, bunte Stifte, Klebstoff, Scheren, Blumen, Blätter....</i></p> <p><i>Wir machen zuerst... dann... als nächstes...wir malen, schneiden aus, kleben auf ...</i></p> <p><i>Auf der Einladung schreiben wir: Liebe Mama, komm in den Kindergarten am ... Wir werden für Dich singen und tanzen...</i></p> <p><i>Jetzt lernen wir ein Lied, hört erst mal zu, ich singe es vor. Jetzt singen wir alle zusammen und zeigen dabei das, was wir singen ...</i></p> <p><i>Kennt ihr noch das Lied ...? Wir singen es heute ein wenig anders, wir bilden einen Kreis...</i></p> <p><i>Jetzt wollen wir noch ein Gedicht lernen...</i></p> <p><i>Lieder und Gedichte (Beispiele)</i></p>

Przykładowy projekt	Przykładowe wyrażenia językowe
<p style="text-align: center;">Obstsalat</p> <p>Zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie sałatki owocowej <p>Czynności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spacer na rynek – przygotowanie się do wyjścia z przedszkola, zasady obowiązujące podczas spaceru: nie oddalanie się od grupy itd., zwiedzanie stoisk z owocami, rozpoznawanie różnych owoców - przygotowanie materiałów: zgromadzenie potrzebnych owoców (dzieci przynoszą z domu różne owoce lub zostały one zakupione podczas 	<p>nazwy owoców, np.: <i>Äpfel, Birnen, Bananen, Trauben, Orangen, Nektarinen, Pflaumen, Pfirsiche,...</i></p> <p><i>Wir gehen heute auf den Markt, wir schauen uns verschiedenen Obststände an, wir kaufen ein...</i></p> <p><i>Wir müssen immer zusammen bleiben, ihr lauft nicht weg...</i></p> <p><i>Schaut, da haben wir..., Was ist das? Sind das Orangen? Da sind die Orangen; kaufen wir noch mehr Äpfel und Birnen; brauchen wir auch noch Bananen?</i></p> <p><i>Wir machen jetzt einen Obstsalat, was brauchen</i></p>

<p>spaceru na rynek), zgromadzenie potrzebnych naczyń i narzędzi pracy: deski do krojenia, salaterki itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie się do pracy: zakładanie fartuszków, zgromadzenie się przy stole itd. - wyjaśnienie zadania - wykonanie sałatki: mycie i obieranie owoców, krojenie, nakrywanie do stołu itd. 	<p><i>wir dazu? Wir haben hier Äpfel, Bananen, Orangen...</i></p> <p><i>Wir brauchen noch eine große Schüssel, Messer, Löffeln und Teller....</i></p> <p><i>Wir machen zuerst... dann... als nächstes...wir waschen uns die Hände, dann waschen wir alle Äpfel, Birnen, Orangen..., wir schälen die Bananen, Orangen..., schneiden, legen sie in die Schüssel ...</i></p> <p><i>Wir brauchen noch ein bisschen Zucker, Honig, Obstsaft...</i></p> <p><i>Wir decken schön den Tische, dann essen wir zusammen unseren Obstsalat...</i></p> <p><i>Wie schmeckt euch der Salat? Er schmeckt sehr gut, wirklich gut, er ist lecker, er ist sehr gesund....</i></p>
---	--

Włączenie w proces nauczania języka niemieckiego jako środka komunikacji, interakcji i narzędzia przekazywania wiedzy wymaga stosowania specyficznych metod i technik pracy dydaktycznej. Mimo że na tym etapie edukacyjnym nie odbywa się formalna nauka tego języka, wychowawcy muszą zdawać sobie sprawę z tego, że mają do czynienia z uczącymi się języka drugiego i wspierać proces rozwoju kompetencji tego języka u dzieci. Cel ten można osiągnąć tylko poprzez stworzenie naturalnej sytuacji uczenia się, która charakteryzuje się tym, że:

- Dla użycia języka niemieckiego i interakcji językowej istnieje zawsze wyraźny kontekst sytuacyjny i komunikacyjny, tak aby dzieci były w stanie na podstawie tego kontekstu samodzielnie zrekonstruować znaczenie wypowiedzi językowych.
- Wychowawcy starają się przede wszystkim, aby dzieci ich rozumiały, a więc dostosowują swoje wypowiedzi do ich niedoskonałych umiejętności komunikacyjnych poprzez stosowanie w swoich wypowiedziach wielu parafraz i powtórzeń, a także poprzez intensywnie wspieranie percepcji wypowiedzi dzięki zastosowaniu wielu różnorodnych bodźców akustycznych, wizualnych, kinestetycznych, rytmicznych itd.
- Kierowane do dzieci wypowiedzi wychowawców w języku niemieckim nie powinny być nadmiernie „upraszczane” pod względem leksykalnym i gramatycznym kosztem ich autentyczności komunikacyjnej lub kosztem treści niejęzykowych, natomiast powinny być w

specyficzny sposób „dostrajane do dziecka”. Chodzi tutaj o specyficzne językowe zachowania osób z otoczenia dziecka podczas interakcji komunikacyjnych z nim stosowane w celu ułatwienia mu nabywania języka („*fine-tuning*”). Polegają one na stosowaniu pewnych uproszczeń fonologicznych, syntaktycznych i semantycznych, a także na stosowaniu procedur „zwrotnych”, takich jak pytania, powtórzenia, rozszerzenia i uzupełnienia dziecięcych wypowiedzi i inne.

- Prezentacja treści nauczania odbywa się w sposób pogładowy, a percepcja treści nauczania jest intensywnie wspomagana niejęzykowo dzięki zastosowaniu wielu różnorodnych bodźców, np. poprzez bogatą gestykulację i mimikę oraz zastosowanie elementów TPR (ruch), a także użycie wielu pomocy pogładowych, przedmiotów z bezpośredniego otoczenia dziecka, części ubioru, zabawek, obrazków, ilustracji itd.²³

Aby osiągnąć sukces w rozwoju kompetencji języka niemieckiego, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że:

- oferta językowa powinna być bogata i zróżnicowana, intensywna, dobrze ustrukturyzowana i motywująca (nowe, interesujące treści i zagadnienia),
- na całym etapie edukacyjnym powinno się prezentować o wiele więcej wypowiedzi językowych niż wymagać ich formułowania od dzieci,
- wyrażenia językowe powinny być zawsze powiązane z czynnościami, które dzieci obserwują i w których biorą udział,
- wypowiedzi w języku niemieckim powinny stale towarzyszyć rytuałom przedszkolnym,
- wyrażenia językowe powinny być używane w sytuacjach zrozumiałych dla dzieci, w powiązaniu z interesującymi je treściami i działaniami,
- należy stwarzać dzieciom wiele możliwości powtarzania wypowiedzi wychowawców,
- materiał językowy powinien być ukształtowany spiralnie, aby dać dzieciom możliwość powtarzania treści, które zostały wprowadzone wcześniej, powracanie do nich w coraz to nowych kontekstach i zadaniach,
- uwaga wychowawców powinna być skierowana na treść, a nie na formę wypowiedzi językowych dzieci; w żadnym wypadku nie należy poprawiać błędów gramatycznych, czy błędów wymowy dzieci, lecz powtarzać wypowiedzi dzieci w prawidłowej formie, tak aby usłyszały ich bezbłędną wersję.

²³ por. H. Wode, 1998, *Bilinguale Kindergärten: Wieso? Weshalb? Warum?* oraz J. Arnau, 1994, *Teacher-Pupil Communication When Commencing Catalan Immersion Programs*, s. 47-76; E.M. Day i S.M. Shapson, 1996, *Studies in Immersion Education*, s. 47 i n.

6. Materiały dydaktyczne

Materiały dydaktyczne w języku niemieckim, które w sensie fachowym i językowym są odpowiednie dla dzieci w wieku przedszkolnym, stanowią wyzwanie wymagające sporych nakładów pracy wychowawców.

Od początku w przedszkolu realizującym program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada mogą i powinny być stosowane dwa rodzaje pomocy naukowych i materiałów:

- Autentyczne materiały przeznaczone dla dzieci – rodzimych użytkowników języka niemieckiego (ze względu na dopasowanie tych materiałów do poziomu rozwoju poznawczego dzieci oraz ze względu na ich rozwijające umiejętności komunikacyjne w języku drugim, materiały autentyczne w języku niemieckim stosowane w przedszkolu realizującym program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada mogą być przeznaczone dla rodzimych użytkowników języka niemieckiego w wieku nieco młodszym niż dzieci uczęszczające do przedszkola polskiego – wskazane jest jednak, aby różnica ta nie była większa niż ok. 1,5 roku).
- Zaadaptowane i tworzone na miejscu materiały, specjalnie dostosowane do potrzeb dzieci uczących się języka niemieckiego jako drugiego. Materiały te mogą także powstawać w trakcie trwania programu dzięki kreatywności i doświadczeniom wychowawców.

Przy wyborze materiałów dydaktycznych należy uwzględnić to, że:

- możliwie najbardziej intensywny i wszechstronny kontakt z językiem niemieckim wiedzie do lepszej znajomości tego języka u dzieci,
- ważne jest to, aby dzieci otrzymywały możliwie dużo bodźców językowych z różnych źródeł, a więc należy umożliwić dzieciom jak najszerszy dostęp do niemieckojęzycznych mediów, takich jak książki dla dzieci (przykłady zob. rozdz. 8.1.), czasopisma, gry, filmy, kasety wideo i audio, gry i programy komputerowe itd.,
- materiały dydaktyczne powinny odzwierciedlać autentyczne użycie języka niemieckiego, który tylko w ten sposób może spełnić rolę środka komunikacji, interakcji i przekazu informacji,
- materiały dydaktyczne (szczególnie te adaptowane i tworzone przez wychowawców), podobnie jak wypowiedzi wychowawców i nauczycieli kierowane do dzieci, nie powinny być „upraszczane” pod względem leksykalnym i gramatycznym kosztem ich autentyczności komunikacyjnej lub kosztem treści niejęzykowych, natomiast powinny być dostosowane do poziomu poznawczego dzieci i stanu ich wiedzy o świecie (por. rozdz. 5).

7. Kontrola osiągnięć

Istotnym „czynnikiem sukcesu” w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada jest intensywność i jakość kontaktu z tym językiem. Należy pamiętać, iż tylko w sytuacji, kiedy dzieci rozpoczynające naukę w przedszkolu zostają w 100% „zanurzone w języku drugim” (w programach tzw. wczesnej całkowitej immersji – *early total immersion*), rozwijają one zarówno językowe sprawności receptywne, jak i sprawności produktywne²⁴. Natomiast kiedy kontakt z drugim językiem jest mniej intensywny, np. w programach wczesnej immersji częściowej (*early partial immersion*), w których obydwa języki – język pierwszy dziecka i język drugi – są używane jako języki komunikacji w przedszkolu i w szkole w stosunku 50% - 50%²⁵, dzieci rozwijają początkowo głównie sprawności receptywne (rozumienie ze słuchu)²⁶. Jeśli kontakt z drugim językiem jest jeszcze mniej intensywny – ograniczony do jednego lub kilku spotkań w tygodniu – to właściwie w ogóle nie należy mówić o rozwoju kompetencji językowej dzieci, lecz raczej o rozbudzeniu ich zainteresowania późniejszą nauką tego języka²⁷.

7.1. Oczekiwane efekty programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w przedszkolu

Uczeń po ukończeniu przedszkola powinien:

- być dobrze przygotowany do podjęcia nauki na kolejnym etapie edukacyjnym, w tym dalszej nauki języka niemieckiego jako języka sąsiada,
- być zainteresowany dalszą nauką języka niemieckiego jako języka sąsiada,
- akceptować użycie języka niemieckiego podczas zajęć dydaktycznych, a także w sytuacjach komunikacyjnych poza pracą na zajęciach (np. podczas zabawy),
- umieć działać w różnych sytuacjach komunikacyjnych w przedszkolu i poza nim,
- być otwarty na kontakty z różnymi osobami, w tym także z obcokrajowcami,
- umieć współdziałać w grupie,
- dobrze rozumieć treść krótkich wypowiedzi ustnych związanych z tematem zajęć przedszkolnych w języku polskim i niemieckim,

²⁴ przegląd badań w: M. Olpińska-Szkielko, 2013.

²⁵ por. F. Genesee, 1987, *Learning through Two Languages. Studies of Immersion and Bilingual Education*, s. 1.

²⁶ por. np. wyniki badania przeprowadzonego po roku trwania projektu wczesnej immersji częściowej w przedszkolu nr 4 w Oleśnie, M. Olpińska, 2006.

²⁷ por. K. Kersten, 2013, *Ins Sprachbad eintauchen*, s. 42.

- produkować poprawne wypowiedzi w języku polskim oraz podejmować próby wyrażania się w języku niemieckim, nawet jeśli jego wypowiedzi nie są całkowicie poprawne pod względem fonetycznym i gramatycznym.

Natomiast ze względu na to, że nauczanie języka niemieckiego jako języka sąsiada powinno mieć charakter „spotkania z tym językiem” i jest w swoich założeniach „nauczaniem treści poprzez język obcy, a nie nauczaniem gramatyki i słownictwa” (por. rozdz. 2), nie ustala się żadnego pensum zagadnień gramatycznych, czy leksykalnych (wykazu struktur językowych) do opanowania czynnego i biernego przez dzieci biorące udział w programie. Nie ustala się także żadnych procedur, których celem byłoby sprawdzenie stopnia opanowania tych struktur przez uczących się.

7.2. Pomiar osiągnięć dzieci

Pomiar osiągnięć dzieci uczestniczących w programie w zakresie kompetencji języka polskiego oraz w zakresie umiejętności poznawczych nie różni się pod żadnym względem od pomiaru osiągnięć w grupach jednojęzycznych. Natomiast pomiar osiągnięć w zakresie kompetencji języka niemieckiego wymaga stosowania specjalnych środków i technik. Wychowawcy powinni uważnie śledzić wszelkie „oznaki” rozumienia wypowiedzi językowych u dzieci, które mogą przybierać różne formy językowe i niejęzykowe podczas interakcji komunikacyjnych²⁸, w których dzieci biorą udział w przedszkolu. Wychowawcy powinni skoncentrować się przede wszystkim na:

- obserwacji fizycznych oznak rozumienia treści nauczania przez dzieci,
- gotowości i umiejętności wykonywania poleceń,
- aktywności uczniów podczas zajęć w przedszkolu,
- ocenie reakcji dzieci na bodźce językowe – reakcji niewerbalnych, reakcji w języku polskim oraz reakcji w języku niemieckim.

W zakresie sprawności receptywnych można dodatkowo stosować zadania, sprawdzające stopień rozumienia treści, takie jak na przykład:

- dyktanda rysunkowe,
- (ustne) przyporządkowywanie słów i wyrażeń obrazkom lub przedmiotom,
- porządkowanie historyjek obrazkowych wedle kolejności usłyszanego tekstu,
- (ustne) uzupełnianie wypowiedzi nauczyciela – zdań, wierszyków, historyjek itp.

²⁸ por. A. Deppermann i R. Schmitt, 2008, *Verstehensdokumentationen: Zur Phänomenologie von Verstehen in der Interaktion*, s. 222.

W zakresie sprawności produktywnych (mówienia) wychowawcy mogą dodatkowo oceniać:

- stopień poprawności wyuczonych i powtarzanych wypowiedzi dzieci – słów, zwrotów, wierszyków itp.,
- spontaniczność używania wypowiedzi w języku niemieckim przez dzieci,
- adekwatność wypowiedzi dzieci do sytuacji komunikacyjnej.

Natomiast ze względu na specyfikę programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na tym etapie edukacyjnym jakiegokolwiek ocenie nie powinien podlegać stopień poprawności fonetycznej, leksykalnej i gramatycznej wypowiedzi dzieci (oprócz wypowiedzi wyuczonych lub powtarzanych).

Ze względu na specyfikę tego etapu edukacyjnego kompetencje dzieci w zakresie języka niemieckiego mogą być określane tylko w formie oceny opisowej. W odniesieniu do sprawności opanowanych przez dzieci w tym języku można określić na przykład, czy:

- dana umiejętność jest opanowana,
- dziecko podejmuje próby, aby opanować daną umiejętność,
- dziecko nie podejmuje prób opanowania danej umiejętności.

Należy przy tym wziąć pod uwagę fakt, iż stopień opanowania danych umiejętności w języku niemieckim przez dzieci zależy od zakresu i stopnia intensywności kontaktów z tym językiem w przedszkolu. Im bardziej obszerna, wszechstronna i zróżnicowana jest oferta bodźców językowych i rodzajów zadań dydaktycznych, tym lepszych efektów można się spodziewać w zakresie rozwoju kompetencji tego języka.

Przykładowa karta osiągnięć dziecka w przedszkolu:

Imię i Nazwisko / Name:

Wiek / Alter:

Grupa / Gruppe:

Wychowawcy / BerteuerInnen:

Data / Datum:

Symbole: * tak ** potrzebuje więcej ćwiczeń * nie**

Symbole: * trifft zu ** braucht mehr Übung * trifft nicht zu**

UMIĘTNOŚCI POZNAWCZE, MOTORYCZNE I SPOŁECZNE / KOGNITIVE, MOTORISCHE UND SOZIALE FERTIGKEITEN	
Akceptuje stałą obecność dwóch języków w przedszkolu <i>Akzeptiert die Verwendung von zwei Sprachen im Kindergarten</i>	
Akceptuje zwracanie się do siebie w dwóch językach <i>Akzeptiert, dass man sich an sie/ihn in zwei Sprachen wendet</i>	
Jest otwarte w stosunku do wychowawców <i>Zeigt sich den Erziehungspersonen gegenüber aufgeschlossen</i>	
Jest otwarte w stosunku do innych dzieci <i>Zeigt sich den anderen Kindern gegenüber aufgeschlossen</i>	
Rozumie i stosuje się do poleceń związanych z czynnościami w przedszkolu, wyrażanych w języku niemieckim <i>Versteht und befolgt Anweisungen zu Routinetätigkeiten im Kindergarten auf Deutsch: leise, laut, aufräumen, wascht euch die Hände....</i>	

Rozumie i stosuje się do poleceń związanych z czynnościami w przedszkolu, wyrażanych w języku polskim <i>Versteht und befolgt Anweisungen zu Routinetätigkeiten im Kindergarten auf Polnisch</i>	
Rozumie i stosuje się do poleceń związanych z grami i zabawami, wyrażanych w języku niemieckim <i>Versteht und befolgt Anweisungen bei Spielen und gemeinsamen Aktivitäten auf Deutsch: wir tanzen, wir malen, wir singen jetzt ein Lied...</i>	
Rozumie i stosuje się do poleceń związanych z grami i zabawami, wyrażanych w języku polskim <i>Versteht und befolgt Anweisungen bei Spielen und gemeinsamen Aktivitäten auf Polnisch</i>	
Na polecenia wychowawców reaguje prawidłowo i zasadniczo w języku niemieckim <i>Auf Anweisungen von Erziehungspersonen reagiert korrekt und grundsätzlich auf Deutsch</i>	
Na polecenia wychowawców reaguje prawidłowo i zasadniczo w języku polskim <i>Auf Anweisungen von Erziehungspersonen reagiert korrekt und grundsätzlich auf Polnisch</i>	
Na polecenia wychowawców reaguje prawidłowo i zasadniczo niewerbalnie <i>Auf Anweisungen von Erziehungspersonen reagiert korrekt und grundsätzlich nonverbal</i>	
Bierze chętnie i aktywnie udział we wspólnych zabawach muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych (współdziała w grupie) <i>Nimmt an gemeinsamen Aktivitäten aktiv und gerne teil (kooperiert in der Gruppe)</i>	
Przestrzega zasad gry fair-play <i>Beachtet die Fair-play-Spielregeln</i>	
Doskonali sprawności manualne w pracach plastycznych i technicznych <i>Entfaltet seine/ihre manuellen Fähigkeiten und Fertigkeiten</i>	
Doskonali swoje umiejętności komunikacyjne i zwraca się do wychowawców w odpowiednim języku <i>Entfaltet seine/ihre Kommunikationsfähigkeiten und wendet sich an die Betreuerinnen in der jeweils entsprechenden Sprache</i>	
Doskonali swoje umiejętności komunikacyjne poprzez „zabawę z językiem”, np. tworzy nowe słowa, nowe rymy itp. <i>Entfaltet seine/ihre Kommunikationsfähigkeiten, indem er/sie mit der Sprache spielt, z.B. bildet neue Wörter, neue Reime usw.</i>	
Wita się i żegna z dziećmi i wychowawcami <i>Begrüßt und verabschiedet sich von Kindern und Erziehungspersonen: Guten Morgen, Hallo, Tschüs, Auf Wiedersehen</i>	
Potrafi liczyć do 5 / 10 <i>Kann bis 5 / 10 zählen</i>	
Rozpoznaje i nazywa kształty figur geometrycznych <i>Erkennt und benennt geometrische Formen: Kreis, Quadrat, Dreieck....</i>	
UMIĘJĘTNOŚCI JĘZYKOWE / SPRACHFERTIGKEITEN UMIĘJĘTNOŚCI RECEPTYWNE – ROZUMIENIE	
Rozumie słownictwo związane z jedzeniem (warzywa, owoce, posiłki w przedszkolu itd.) <i>Versteht Vokabeln zum Thema Essen: Apfel, Milch, Suppe...</i>	
Rozumie słownictwo związane z przedmiotami i pomieszczeniami w przedszkolu <i>Versteht Bezeichnungen von Objekten im Kindergarten: Tisch, Bad, Küche, Stuhl, Stifte....</i>	
Rozumie słownictwo związane z zabawkami <i>Versteht Bezeichnungen von Spielsachen: Ball, Auto, Bücher, Puppen...</i>	
Rozumie słownictwo związane z najbliższym otoczeniem <i>Versteht Bezeichnungen von Objekten in der direkten Umgebung: Garten, Park, Straße....</i>	
Rozumie słownictwo związane z kształtem przedmiotów <i>Versteht Bezeichnungen von Formen der Objekte: rund, der Ball ist rund, klein, kleiner Tisch....</i>	
Rozumie słownictwo związane z pogodą i środowiskiem, (pory roku, rośliny, las, łąka, pole itd.) <i>Versteht Vokabeln zum Thema Wetter und Natur (Umwelt): Es regnet, die Sonne scheint, es ist kalt, Wind, Bäume, Blumen...</i>	

Rozumie słownictwo związane z.... ²⁹ <i>Versteht Vokabeln zum Thema...</i> ²⁸	
Rozumie pytania o przedmioty, ludzi, zwierzęta i ich cechy <i>Versteht Fragen nach Gegenständen, Personen, Tieren und ihren Eigenschaften, z. B.: Was ist das?.... Wo ist der Ball?... Wie ist der Hund?</i>	
Rozumie sens historyjek opowiadanych lub czytanych (gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami) <i>Versteht erzählte oder vorgelesene (Kurz)Geschichten (kann den erzählten oder vorgelesenen (Kurz)Geschichten folgen)</i>	
UMIĘTNOŚCI JĘZYKOWE / SPRACHFERTIGKEITEN UMIĘTNOŚCI PRODUKTYWNE – TWORZENIE WYPOWIEDZI	
Naśladuje wymowę i intonację niemiecką <i>Imitiert die deutsche Aussprache und Intonation</i>	
Potrafi zaśpiewać piosenkę / powiedzieć wierszyk / odegrać scenkę <i>Kann ein Lied singen / ein Gedicht aufsagen / eine Szene spielen</i>	
Powtarza słowa / określenia obiektów, osób, zwierząt itd. związanych z danym obszarem tematycznym <i>Wiederholt Wörter / Bezeichnungen von Objekten, Personen, Tieren usw. je nach dem thematischen Bereich</i>	
Używa w swoich wypowiedziach tzw. kłoców słownych (<i>chunks</i>), powtarza zwroty i struktury często słyszane w przedszkolu <i>Wendet in seinen/ihren Äußerungen chunks an, wiederholt Phrasen und Strukturen, die er/sie oft im Kindergarten hört: ich bin dran, ich bin fertig, ich kann das....</i>	
Próbuje tworzyć całe zdania w języku niemieckim <i>Versucht, ganze Sätze auf Deutsch zu bilden</i>	
Odpowiada na pytania o przedmioty, ludzi, zwierzęta i ich cechy <i>Beantwortet Fragen nach Gegenständen, Personen, Tieren und ihren Eigenschaften, z. B.: Was ist das?.... Wo ist der Ball?... Wie ist der Hund? und beantwortet sie</i>	
Pyta o znaczenie wyrazów <i>Fragt nach der Bedeutung von Wörtern: Was ist das? Wie heißt das auf Deutsch? Was bedeutet X?</i>	
Potrafi wyrazić opinię <i>Kann ihre/seine Meinung ausdrücken: Ich mag..., Ich mag nicht...</i>	
Potrafi wyrazić potrzeby i odczucia <i>Kann ihre/seine Bedürfnisse und Gefühle ausdrücken: Ich möchte..., Bitte gib mir..., Ich habe Hunger.....</i>	
Potrafi opisać przedmioty <i>Kann Gegenstände beschreiben: Es ist klein, rund, sauber, langsam, schnell...</i>	
KOMENTARZ / KOMMENTAR	

8. Bibliografia

8.1. Literatura dziecięca (przykłady)

- Bauer Jutta, *Steht im Wald ein kleines Haus*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main
- Carle, Eric, *Die kleine Raupe Nimmersatt*, Gerstenberg, Hildesheim.
- Carle, Eric, *Das kleine Chamäleon Kunterbunt*, Gerstenberg, Hildesheim.

²⁹ Dalsze obszary tematyczne są związane z realizowanym w przedszkolu planem dydaktycznym. Mogą to być przykładowo następujące obszary: rodzina, zwierzęta (domowe, polne, leśne, egzotyczne, polarne itd.), części ciała ludzi i zwierząt, kolory, środki transportu, święta, zawody, dom, wakacje, ubrania, przebieg dnia, prace domowe itd. Ich wybór zależy od wychowawców pracujących z daną grupą w przedszkolu.

- Carle Eric, *Die kleine Maus sucht einen Freund*, Gerstenberg, Hildesheim.
- Carle Eric, *Brauner Bär, wen siehst denn du?*, Gerstenberg, Hildesheim.
- Dunbar Polly, *Sag doch was!*, Kerle bei Herder, Freiburg
- Harker Jillian & Stephenson Kristina, *Ich hab dich lieb, Mama!*, Parragon Books, Bath.
- Heyduck-Huth Hilde, *Tanzen können auch die Steine*, Verlag pro Juventute, Zürich.
- Lohf, Sabine, *Zitronengelb und Feuerrot*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main.
- McKee David, *Elmar*, Thienemann, Stuttgart.
- Mühle, Jörg, *Nur noch kurz die Ohren kraulen*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main.
- Ramos, Mario, *Mama*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main.

8.2. Czasopisma dla dzieci i materiały do projektów (przykłady)

- *Olli und Molli*, Wydawnictwo Sailer Verlag.
- *Fingerabdruck, Punkt und Strich. Zeichenspaß auf Fingerabdrücken. Das Mitmachbuch*, Edition Michael Fischer, Igling.
- *Fingerabdruck, Punkt und Strich. Monster & Helden. Das Mitmachbuch*, Edition Michael Fischer, Igling.
- *Fingerabdruck, Punkt und Strich. Feen & Märchenwesen. Das Mitmachbuch*, Edition Michael Fischer, Igling.
- *Ringel Kringel Bimmelbahn. Die kunterbunte Zeichenstunde*, Edition Michael Fischer, Igling.
- *Mein Kreis der hat drei Ecken. Zeichenspaß mit Stift und Schablone*, Edition Michael Fischer, Igling

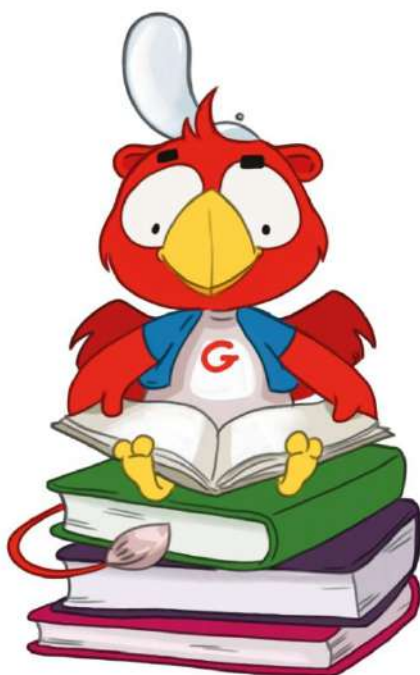
8.3. Literatura przedmiotu

- Arnau, Joaquim, 1994, *Teacher-Pupil Communication When Commencing Catalan Immersion Programs*, w: Christer Lauren (red.), *Evaluating European Immersion Programs. From Catalonia to Finland*, Tutkimuksia No 185, Vaasa, s. 47-76.
- Bielicka, Małgorzata, 2017a, *Efektywność nauczania języka niemieckiego na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym w dwujęzycznych placówkach edukacyjnych w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań.
- Bielicka, Małgorzata, 2017b, *Zróżnicowanie wyników testu na rozumienie zjawisk gramatycznych jako wskaźnik zindywidualizowanych procesów nabywania języka drugiego w grupie dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych*, w: *Lingwistyka stosowana* 23/3, s. 91-105.
- Day, Elaine M. i Shapson, Stan M., 1996, *Studies in Immersion Education*, Multilingual Matters Clevedon.
- Deppermann, Arnulf i Schmitt, Reinhold 2008, *Verstehensdokumentationen: Zur Phänomenologie von Verstehen in der Interaktion*, w: *Deutsche Sprache* 3, s. 220-245 [https://ids-pub.bsz-bw.de/frontdoor/deliver/index/docId/281/file/Deppermann_Schmitt_Verstehensdokumentationen_2008.pdf].
- Forns-Santana, Maria i Gomez-Benito, Juana, 1994, *The Cognitive, Linguistic and Adaptive Development and Academic Achievement of Pre-School Children within the Catalan Immersion Programme*, w: Christer Lauren (red.), *Evaluating European Immersion Programs. From Catalonia to Finland*, Tutkimuksia No 185, Vaasa, s. 94-106.
- Genesee, Fred, 1987, *Learning through Two Languages. Studies of Immersion and Bilingual Education*, Newbury House Publishers, Cambridge.

- Häckel, Alexandra, 2013, *Bilinguale Kita-Einrichtungen: Untersuchungen zur sprachlichen Entwicklung deutsch-englische bilingual betreuter Kita-Kinder*, Schneider-Verlag, Hohengehren.
- Jaraczewska, Aleksandra, 2014, *Aus der Praxis eines zweisprachigen Kindergartens*, w: Magdalena Olpińska-Szkiełko i Loretta Bertelle (red.), *Zweisprachigkeit und bilingualer Unterricht*, Peter Lang Edition, Frankfurt a.M./Warszawa, s. 245 – 256.
- Kersten, Kristin, 2013, *Ins Sprachbad eintauchen*, w: Gehirn und Geist 6/2013 [www.gehirn-und-geist.artikel/1191470].
- Kersten, Kristin, Rohde, Andreas, Schelletter, Christina i Steinlein, Anja K., 2010, *Bilingual Preschools, Volume 1: Learning and Development*, Wissenschaftlicher Verlag, Trier. [https://www.academia.edu/29519372/Bilingual_Preschools_Volume_I_Learning_and_Development].
- Kielar-Turska, Maria, 2012, *Rozwój sprawności językowych i komunikacyjnych*, w: Ewa Czapiewska i Stanisław Milewski (red.), *Diagnoza logopedyczna. Podręcznik akademicki*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot.
- Lambert, Wallace E. i Tucker, Richard G., 1972, *Bilingual Education of Children. The St. Lambert Experiment*, Newbury House Publishers, Rowley, Massachusetts.
- Lambert, Wallace E., 1977, *The Effects of Bilingualism on the Individual: Cognitive and Sociocultural Consequences*, w: Peter A. Hornby (red.), *Bilingualism. Psychological, Social and Educational Implications*, New York.
- Lang, Erika, 2014, *Teoria i praktyka nauczania języków obcych w szkole podstawowej. Lingwistyczne i dydaktyczne podstawy koncepcji programu nauczania języka angielskiego i francuskiego w klasach I-IV*, w: Maria Dakowska i Magdalena Olpińska (red.), *Edukacja dwujęzyczna. w przedszkolu i w szkole*. Wydawnictwo Naukowe IKSI UW, Warszawa, s. 47-67 [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-22-Maria-Dakowska-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Edukacja-dwuj%C4%99zyczna.pdf>].
- Olpińska, Magdalena, 2006, *Untersuchungsbericht. Leistungen von Kindern in der bilingualen Gruppe im Kindergarten Nr. 4 in Olesno*, w: *Studia Niemcoznawcze*, tom XXXII, s. 839-84.
- Olpińska-Szkiełko, Magdalena, 2013, *Bilinguale Kindererziehung: Ein Konzept für den polnischen Kindergarten*. Wydawnictwo Naukowe IKSI UW, Warszawa [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-8-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Szkie%C5%82ko-Bilinguale-Kindererziehung.pdf>] lub *Wychowanie dwujęzyczne w przedszkolu*: [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-9-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Szkie%C5%82ko-Wychowanie-dwuj%C4%99zyczne-w-przedszkolu.pdf>]
- Olpińska-Szkiełko, Magdalena, 2014, *Glottodydaktyczne implikacje lingwistycznych badań nad dwujęzycznością i koncepcji wychowania dwujęzycznego*, w: *Lingwistyka Stosowana* 9/2014, s. 103–115 [http://alp.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/315/2018/03/Lingwistyka-Stosowana-9_2014.pdf]
- Piske, Thorsten, 2007, *Wichtig ist nicht nur ein früher Beginn: Zum Erlernen von Frühsprachen am Kindertageseinrichtungen und Grundschulen*, w: Martin Plieninger i Eva Schuhmacher (red.), *Auf den Anfang komm es an – Bildung und Erziehung im Kindergarten und im Übergang zur Grundschule*, Gmünder Hochschulreihe, Schwäbisch Gmünd, s.133- 151.
- *Promoting language learning and linguistic diversity, An action plan 2004-06*, Office for Official Publications of the European Communities, European Commission, 2004.

- Rohde, Andreas, 2010, *Receptive L2 Lexical Knowledge in Bilingual Preschool Children* w: Kristin Kersten, Andreas Rohde, Christina Schelletter i Anja K. Steinlein, *Bilingual Preschools, Vol. 1: Learning and Development*, Wissenschaftlicher Verlag, Trier.
[https://www.academia.edu/29519372/Bilingual_Preschools_Volume_I_Learning_and_Development].
- Steinlein, Anja K., 2009, *Picture Pointing Lexikon Online-Test als Messinstrument rezeptiver Sprachkompetenzen im Vorschulalter*
[http://www.elias.bilikita.org/docs/33_Steinlen_2009_Lexikon_Online_Test.pdf].
- Swain, Merrill i Lapkin, Sharon, 1991, *Additive Bilingualism and French Immersion education: The Roles of Language Proficiency and Literacy*, w: Allan G. Reynolds (red.), *Bilingualism, Multiculturalism, and Second Language Learning. The McGill Conference in Honour of Wallace E. Lambert*, Lawrence Erlbaum Associates, London.
- Turner, Jeffrey S. i Helms, Donald B. 1999, *Rozwój człowieka*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Wode, Henning, 1998, *Bilinguale Kindergärten: Wieso? Weshalb? Warum?* Englisches Seminar und Zentrum für Mehrsprachigkeit und Sprachkontakt der Universität Kiel.
- Wode, Henning 2000, *Mehrsprachigkeit durch bilinguale Kindergärten*, Englisches Seminar und Zentrum für Mehrsprachigkeit und Sprachkontakt der Universität Kiel, Sokrates Comenius, Kiel.
- Wode, Henning 2004, *Frühes (Fremd)Sprachen lernen. Englisch ab Kita und Grundschule: Warum? Wie? Was bringt es?* Verein für frühe Mehrsprachigkeit an Kindertageseinrichtungen und Schulen FMKS e.V, Kiel.

Program nauczania języka niemieckiego jako języka
sąsiada I etap edukacyjny (klasy 1-3)
w szkole podstawowej

**Program nauczania języka niemieckiego
jako języka sąsiada
I etap edukacyjny
(klasy 1-3)**

Projekt:

***Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji –
kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania, współfinansowany ze
środków Unii Europejskiej – Program Współpracy INTERREG V A
Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska w ramach celu
„Europejska Współpraca Terytorialna“ Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego (EFRR)***

Opracowanie autorskie:

Małgorzata Bielicka, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Magdalena Olpińska-Szkielko, Uniwersytet Warszawski

przy współpracy zespołu ekspertek:

Emilii Borkowskiej

Anety Goch

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Spis treści:

- 1. Podstawy prawne**
- 2. Założenia programowe:**
 - 2.1. Podstawy teoretyczne**
 - 2.2. Adresaci programu**
 - 2.3. Warunki powodzenia programu**
- 3. Cele programu:**
 - 3.1. Cele poznawcze**
 - 3.2. Cele społeczne**
 - 3.3. Cele językowe**
- 4. Treści nauczania**
- 5. Metody nauczania**
- 6. Materiały dydaktyczne**
- 7. Kontrola osiągnięć uczniów:**
 - 7.1. Oczekiwane efekty programu**
 - 7.2. Pomiar osiągnięć**
- 8. Bibliografia**
 - 8.1. Edukacja wczesnoszkolna**
 - 8.2. Literatura dziecięca**
 - 8.3. Czasopisma dla dzieci**
 - 8.4. Książki przyrodoznawcze**
 - 8.5. Nauka czytania i matematyka**
 - 8.6. Literatura przedmiotu**

1. Podstawy prawne

Podstawę prawną programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w klasach 1-3 stanowią:

- USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, Dz.U. 2017 poz. 59.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia

ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017 poz. 356.

- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2019 poz. 502.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 1 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz. U. 2019 poz. 465.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2019 poz. 639.
- TRAKTAT między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991 r.
- UMOWA między rządem RP a rządem RFN o współpracy kulturalnej z dnia 14 lipca 1997 r., Dz. U. 1999 Nr 39, poz. 379.

2. Założenia programowe

2.1. Podstawy teoretyczne

Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na I etapie edukacyjnym nawiązuje do koncepcji kanadyjskiej koncepcji immersji¹, która zakłada, że język drugi jest środkiem komunikacji i środkiem przekazu wiedzy na lekcjach wybranych przedmiotów szkolnych obok lub zamiast języka ojczystego dzieci. Termin „język” (język ojczysty, język drugi/obcy) należy rozumieć w sensie ludzkiej właściwości (wiedzy i umiejętności) posługiwania się formami wypowiedzi adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej². Na I etapie edukacyjnym, podobnie jak w przedszkolu, nie odbywa się jeszcze formalna nauka języka drugiego (pierwszego języka obcego nowożytnego, L2), natomiast uczniowie poznają ten język w ramach nauczania zintegrowanego. Proponowany tu program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada odpowiada założeniom koncepcji *early partial immersion* (wczesnej immersji częściowej), w której język drugi (tu: język niemiecki jako język sąsiada) pełni obok języka ojczystego dzieci (języka większości społecznej danego regionu lub kraju –

¹ W.E. Lambert & R.G. Tucker, 1972, *Bilingual Education of Children. The St. Lambert Experiment*. Genesee, Fred, 1987, *Learning through Two Languages. Studies of Immersion and Bilingual Education*.

² por. F. Grucza, 1988, *Zum Begriff der Sprachkompetenz, Kommunikationskompetenz und Kulturkompetenz*, a także: 1993, *Zagadnienia ontologii lingwistycznej: o językach ludzkich i ich (rzeczywistym) istnieniu* oraz 1996, *O przeciwstawności ludzkich interesów i dążeń komunikacyjnych, interkulturowym porozumiewaniu się oraz naukach humanistyczno-społecznych*.

tu: języka polskiego, L1) funkcję środka komunikacji i rozwoju wiedzy i umiejętności dzieci w klasach 1-3. Należy przy tym dążyć do tego, aby udział języka drugiego w realizacji treści nauczania zintegrowanego był jak największy – w optymalnym przypadku udział języka ojczystego i języka drugiego w rzeczywistości szkolnej wynosi około 50%/50%. Program jest także zgodny z zaleceniami Komisji Europejskiej promującymi wczesny początek nauczania języków obcych w krajach Unii Europejskiej (por. rozdz. 3.). Rozpoczęcie nauki języka drugiego w klasie pierwszej szkoły podstawowej, lub nawet już wcześniej – w przedszkolu i kontynuacja nauczania na I etapie edukacyjnym, znajduje swoje uzasadnienie w konsensusie naukowym i poza naukowym – w twierdzeniu, że w wieku przedszkolnym i we wczesnym wieku szkolnym języki obce są przyswajane w odpowiednich warunkach łatwiej, szybciej i skuteczniej niż w wieku późniejszym³. Oznacza to, że nauczanie języka w tak wczesnym wieku powinno odbywać się wedle zasad naturalnej akwizycji języka ojczystego – nauczanie języka drugiego w szkole podstawowej jest nauczaniem treści poprzez język drugi, a nie nauczaniem gramatyki i słownictwa. Należy pamiętać o tym, że do około 10 roku życia dzieci nie mają świadomości istnienia reguł gramatycznych, jakiegokolwiek próby odwoływania się do tej świadomości w nauce języka drugiego na tym etapie nie przyniosą więc żadnych efektów. Niniejszy program obejmuje cały I etap edukacyjny i dotyczy nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w ramach obowiązkowych zintegrowanych zajęć edukacyjnych. Nauczycielom realizującym program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych (edukacja polonistyczna, edukacja matematyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja plastyczna, edukacja techniczna, edukacja informatyczna, edukacja muzyczna i edukacja językowa – język obcy nowożytny – tu język niemiecki jako język sąsiada) pozostawiona jest decyzja w sprawie dokonania podziału godzin w każdej klasie na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne, pełna swoboda manewrowania treściami przedmiotowymi, jak również swoboda w wyborze sposobu realizacji materiału nauczania i doborze materiałów dydaktycznych (por. Rozp. MEN z dnia 3 kwietnia 2019 r., Dz. U. 2019 poz. 639)⁴. Program uwzględnia przewidywany na koniec I etapu edukacyjnego zakres kompetencji komunikacyjnej w języku

³ por. E. Lang, 2014, *Teoria i praktyka nauczania języków obcych w szkole podstawowej. Lingwistyczne i dydaktyczne podstawy koncepcji programu nauczania języka angielskiego i francuskiego w klasach I-IV.*

⁴ Zgodnie z Rozp. MEN z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół „w klasach I–III szkoły podstawowej (I etap edukacyjny – edukacja wczesnoszkolna) podziału godzin w każdej klasie na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne [...] dokonuje nauczyciel prowadzący te zajęcia. W przypadku powierzenia prowadzenia zajęć z zakresu edukacji plastycznej, edukacji informatycznej, edukacji muzycznej, wychowania fizycznego lub edukacji językowej – języka obcego nowożytnego nauczycielom [...] innym niż nauczyciel, któremu powierzono prowadzenie edukacji wczesnoszkolnej, tygodniowy wymiar godzin tych zajęć wynosi dla: [...] edukacji językowej – języka obcego nowożytnego – po 2 godziny w każdej klasie.”

drugim (zob. rozdz. 7.), co ma ułatwić nauczycielom opracowanie szczegółowych planów nauczania, wybór odpowiednich zadań i ćwiczeń oraz kontrolę osiągnięć uczniów.

2.2. Adresaci programu

Adresatami programu są dzieci uczęszczające do szkół podstawowych na I etapie edukacyjnym, tj. w klasach 1-3. Program jest kierowany do uczniów z wszystkich szkół ze szczególnym uwzględnieniem szkół z rejonu przygranicznego.

2.3. Warunki powodzenia programu

Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na I etapie edukacyjnym opiera się na wynikach badań naukowych, prowadzonych na całym świecie, które jednoznacznie potwierdzają sukces edukacyjny nauczania dwujęzycznego opartego na koncepcji kanadyjskiej immersji⁵:

- w zakresie rozwoju kompetencji języka ojczystego uczniowie w programach zintegrowanego nauczania języka drugiego i przedmiotów niejęzykowych osiągają wyniki równie dobre, lub nawet lepsze niż ich rówieśnicy w klasach jednojęzycznych,
- w dziedzinie rozwoju poznawczego i osiągnięć w poszczególnych przedmiotach szkolnych (szczególnie w matematyce) uczniowie w programach nauczania zintegrowanego często osiągają wyniki lepsze niż ich rówieśnicy w klasach jednojęzycznych,
- w zakresie kompetencji języka drugiego uczniowie w programach nauczania zintegrowanego z reguły rozwijają sprawności receptywne na poziomie porównywalnym do jednojęzycznych użytkowników rodzimych języka drugiego, natomiast nie osiągają tak dobrych wyników w rozwoju sprawności produktywnych – jest to uzasadnione ograniczonym w porównaniu do mówców rodowitych kontaktem z językiem drugim,
- uczniowie w programach nauczania zintegrowanego osiągają natomiast poziom kompetencji drugiego języka nieporównywalnie wyższy od poziomu osiąganego przez uczniów w tradycyjnych programach nauki języka obcego, w szczególności osiągają oni poziom „dojrzałości akademickiej” (*academic achievement*) w obydwu językach, czyli poziom kompetencji językowej umożliwiający „użycie języka jako instrumentu myślenia i operacji poznawczych”⁶.

⁵ Szczegółowy przegląd badań w: M. Olpińska-Szkiełko, 2013 oraz M. Bielicka, 2017 a i b.

⁶ C. Baker, 2001, *Foundations of bilingual Education and Bilingualism*, s.11.

Aby osiągnąć podobny sukces programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na I etapie edukacyjnym, muszą zostać spełnione określone warunki:

- Kontakt z językiem drugim (tu: niemieckim) w szkole powinien być możliwie intensywny – należy dążyć do 50% udziału tego języka w obowiązkowych zintegrowanych zajęciach edukacyjnych.
- Kontakt z językiem drugim powinien być długi i nieprzerwany – należy zapewnić kontynuację programu na wszystkich etapach edukacyjnych.
- Wszyscy uczestnicy programu: nauczyciele, uczniowie, dyrekcja szkoły i rodzice powinni znać, rozumieć i akceptować zasady edukacji dwujęzycznej i się do nich stosować.
- Nauczyciele biorący udział w programie powinni legitymować się odpowiednimi kwalifikacjami: kompetencją dydaktyczną w zakresie nauczania zintegrowanego, kompetencją w zakresie języka ojczystego uczniów, kompetencją w zakresie języka drugiego umożliwiającą swobodne i profesjonalne prowadzenie zajęć w tym języku. Dla zapewnienia ciągłości i skuteczności pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej jest wskazane, aby zajęcia języka niemieckiego jako języka sąsiada prowadził ten sam nauczyciel, który prowadzi zajęcia edukacji wczesnoszkolnej w klasie 1-3. W przypadku, kiedy jest to niemożliwe, nauczyciel języka niemieckiego i wychowawca danego oddziału szkolnego powinni przez cały czas stale i ściśle współpracować ze sobą we wszystkich kwestiach dotyczących realizacji programu (por. Rozp. MEN z dnia 3 kwietnia 2019 r., Dz. U. 2019 poz. 639).
- W celu realizacji programu warto zorganizować salę zajęć tak, by umożliwiła jego wdrożenie. Sala powinna być przestronna z kącikami tematycznymi, gazetkami ściennymi, z dostępem do sprzętu elektronicznego: wyposażona w laptop, ekran i projektor.
- Program zakłada kontakt z jak największą liczbą natywnych użytkowników mowy. Z tego względu nauczyciele powinni organizować spotkania z ekspertami, rówieśnikami czy osobami ze środowisk kultury, sportu i nauki. Uczniowie powinni wyjeżdżać na wycieczki do regionu sąsiada, jak i często przyjmować gości z Niemiec w swoich szkołach.

Ponieważ programy wczesnej nauki języków obcych w Polsce, w tym program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada, należą wciąż do „eksperymentalnych” form edukacyjnych, co wiąże się z brakiem odpowiednich programów kształcenia i doskonalenia nauczycieli, brakiem odpowiednich materiałów dydaktycznych, szczegółowych planów nauczania poszczególnych przedmiotów niejęzykowych w języku drugim itp., nauczyciele biorący udział w programie muszą zdawać sobie sprawę z tego, że podejmują trudne

wyzwanie, które wymaga od nich pewnych nakładów pracy. Od ich inwencji twórczej, kompetencji i odpowiedzialności zależy:

- ukształtowanie planu nauczania w zakresie wczesnoszkolnej edukacji zintegrowanej (edukacja polonistyczna, edukacja matematyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja plastyczna, edukacja techniczna, edukacja informatyczna, edukacja muzyczna, wychowanie fizyczne i edukacja językowa – język obcy nowożytny – tu: język niemiecki jako język sąsiada),
- wybór treści przedmiotowych realizowanych w języku polskim i języku niemieckim,
- wybór materiału językowego niezbędnego do realizacji treści przedmiotowych w języku niemieckim,
- wybór lub tworzenie odpowiednich materiałów dydaktycznych,
- wybór odpowiednich form pracy na lekcji,
- obserwacja i pomiar osiągnięć uczniów w zakresie edukacji wczesnoszkolnej,
- doskonalenie własnej kompetencji językowej w zakresie języka niemieckiego,
- doskonalenie swojej kompetencji dydaktycznej w zakresie problematyki wczesnego zintegrowanego nauczania języka obcego/drugiego.

3. Cele programu

3.1. Cele poznawcze

Cele poznawcze programu są w pełni zgodne z ogólno-wychowawczymi celami nauczania określonymi w Podstawie programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej [...] (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356) oraz z celami nauczania poszczególnych przedmiotów niejęzykowych (z zakresu edukacji polonistycznej, matematycznej, społecznej, przyrodniczej, plastycznej, technicznej, informatycznej, muzycznej, językowej i wychowania fizycznego). Dodatkowe cele poznawcze realizowane dzięki zastosowaniu języka niemieckiego jako języka komunikacji i narzędzia rozwoju poznawczego w ramach zintegrowanych zajęć edukacji wczesnoszkolnej są zgodne z zaleceniami Komisji Europejskiej dotyczącymi rozwoju europejskiego „społeczeństwa wiedzy”⁷. Do najważniejszych celów poznawczych programu należy:

- stwarzanie uczniom jak najlepszych możliwości ogólnego rozwoju poznawczego,

⁷ *Promoting language learning and linguistic diversity*, 2004.

- rozwój strategii uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*), w tym także uczenia się języków (*lifelong language learning*),
- stworzenie podstaw rozwoju wszechstronnej wiedzy o sobie, swoim środowisku i świecie dzięki konfrontacji z różnorodnymi źródłami informacji w języku ojczystym i drugim,
- rozbudzenie zainteresowania nauką przedmiotów niejęzykowych, a także nauką języków,
- umożliwienie rozwoju wiedzy z zakresu edukacji polonistycznej, matematycznej, społecznej, przyrodniczej, plastycznej, technicznej, informatycznej, muzycznej, językowej i wychowania fizycznego odpowiedniej dla I etapu edukacyjnego poprzez zastosowanie instrukcji w języku drugim (tu: niemieckim),
- rozwój krytycznego, logicznego i twórczego myślenia oraz umiejętności rozwiązywania problemów,
- rozwój aktywności twórczej,
- rozwój podstaw autonomii uczących się,
- kształtowanie postaw prezentowania i obrony własnego punktu widzenia, rozbudzenie wiary we własne możliwości.

3.2. Cele społeczne

Cele społeczne programu są ściśle związane z celami poznawczymi. Życie w integrującej się Europie wymaga od jej obywateli akceptacji i przystosowania się do wielojęzyczności i różnorodności kulturowej. W regionach przygranicznych znaczenie poznawania i rozumienia języka i kultury sąsiada odgrywa szczególnie ważną rolę – jest kluczem do porozumienia się w regionie. Dlatego do najważniejszych zadań szkoły należy:

- kształtowanie osobowości i tożsamości uczniów,
- rozwijanie wiedzy o najbliższym otoczeniu uczniów, ich mieście, regionie, kraju, jego historii i kulturze, a także regionie i kraju sąsiada,
- rozbudzanie szacunku i tolerancji dla innych kultur, odmiennych tradycji, systemów wartości i obyczajów,
- kształtowanie postaw wzajemnego zrozumienia i otwartości wobec poglądów innych ludzi,
- rozwój umiejętności współpracy w grupie, postawy dialogu i wspólnego rozwiązywania problemów,

- umożliwienie uczniom odnalezienia swojego miejsca w społeczności wielokulturowej.

3.3. Cele językowe

Cele językowe zajmują w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada szczególnie ważne miejsce. Zadaniem szkoły jest przygotowanie uczniów do życia w wielojęzycznej i zróżnicowanej kulturowo Europie i w świecie. Znajomość języków obcych jest dla osiągnięcia tego celu niezbędna i powinna być od samego początku propagowana przez szkołę. Nadrzędnym celem programu jest rozwój kompetencji komunikacyjnej uczniów na poziomie dwujęzyczności funkcjonalnej, tzn. zdolności posługiwania się zarówno językiem ojczystym, jak i językiem niemieckim w życiu zawodowym i osobistym. Proces rozwoju językowego jest procesem długotrwałym, zatem na I etapie edukacyjnym mogą zostać stworzone podstawy rozwoju kompetencji dwujęzycznej, której poziom funkcjonalny uczniowie mogą osiągnąć pod warunkiem kontynuacji programu na wszystkich etapach edukacyjnych. Dalszym celem programu edukacji dwujęzycznej jest stworzenie podstaw nabywania kolejnych języków obcych w myśl zaleceń Komisji Europejskiej, które zakładają, iż każdy obywatel Unii Europejskiej powinien znać co najmniej trzy języki: swój język ojczysty oraz dwa inne języki europejskie⁸.

Cele językowe na I etapie edukacyjnym to przede wszystkim:

- rozwój kompetencji języka polskiego,
- akceptacja przez dzieci języka niemieckiego jako instrumentu poznania, zdobywania wiedzy, pracy na zajęciach zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej,
- wyrównanie indywidualnych różnic językowych uczniów (w języku polskim i niemieckim),
- pogłębianie wiedzy i umiejętności językowych ukształtowanych na etapie edukacji przedszkolnej,
- rozwój kompetencji językowej na poziomie pozwalającym na aktywne uczestniczenie w zajęciach edukacyjnych prowadzonych w języku niemieckim,
- rozwój kompetencji komunikacyjnej w sensie rozumienia i wyrażania treści (rozwój receptywnych i produktywnych sprawności językowych),
- rozwój kompetencji pragmatycznej w sensie umiejętności używania języka odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej,
- rozwój kompetencji interkulturowej,

⁸ *Promoting language learning and linguistic diversity*, 2004.

- rozwój strategii uczenia się języków.

W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada wielką wagę przykładają do rozwoju kompetencji dzieci w zakresie ich języka ojczystego. W tym języku odbywa się nauka czytania i pisania. Program zakłada, że na I etapie edukacyjnym nie odbywa się natomiast formalna nauka języka niemieckiego. Rozwój kompetencji w zakresie języka niemieckiego, który jest narzędziem komunikacji i interakcji na niektórych zajęciach edukacji wczesnoszkolnej, jest zatem „produktem ubocznym” rozwoju poznawczego dzieci i rozwoju wiedzy z zakresu edukacji polonistycznej, matematycznej, społecznej, przyrodniczej, plastycznej, technicznej, informatycznej, muzycznej i wychowania fizycznego dzięki zastosowaniu instrukcji i materiałów dydaktycznych w języku niemieckim. W tym procesie należy zwrócić uwagę na następujące aspekty:

- w początkowej fazie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada należy rozwijać szczególnie sprawności rozumienia ze słuchu – poprzez intensywne słuchanie dzieci uczą się rozpoznawać i rozumieć jednostki leksykalne na podstawie kontekstu językowego i sytuacyjnego,
- rozwój sprawności rozumienia ze słuchu odbywa się dzięki percepcji i przetwarzaniu informacji językowej w zrozumiałych dla dzieci sytuacjach komunikacyjnych oraz dzięki wielokrotnym powtórzeniom istotnych słów, wyrażeń i treści,
- rozwój sprawności rozumienia ze słuchu stanowi podstawę rozwoju sprawności mówienia – początkowo mówienia naśladowczego (reproduktywnego), a potem mówienia produktywnego (kreatywnego),
- usystematyzowana nauka czytania i pisania w L2 rozpoczyna się z przesunięciem czasowym w stosunku do nauki czytania i pisania w L1; nauczyciel sam podejmuje decyzję o początkach rozwijania sprawności pisania i czytania w L2,
- rozwój sprawności czytania polega przede wszystkim na rozwoju strategii samodzielnego rekonstruowania treści tekstów pisanych – rozumienia jednostek leksykalnych na podstawie kontekstu, odnajdywania najważniejszych informacji w tekście itp.
- nauka pisania w języku drugim na I etapie edukacyjnym polega na podejmowaniu prób przepisywania, grupowania, czy przyporządkowywania znanych słów i wyrażeń, dzięki czemu dzieci zaznajamiają się z zasadami ortografii, które ułatwią im rozwój sprawności pisania na dalszych etapach edukacji.

Szczegółowe cele językowe w zakresie rozwoju poszczególnych sprawności językowych:**Słuchanie**

Opis sprawności	Cały etap edukacyjny, bez podziału na poszczególne klasy
Rozumienie poznanych słów i wyrażen dotyczących wybranego obszaru tematycznego	x
Rozumienie poleceń wychowawców dotyczących ogólnych zasad porządkowych obowiązujących w szkole / klasie (i odpowiednie reagowanie na nie)	x
Rozumienie poleceń i instrukcji wychowawców dotyczących gier, zabaw i zajęć dydaktycznych w szkole / klasie (i odpowiednie reagowanie na nie)	x
Rozumienie poznanych wierszyków, piosenek, wyliczanek itp.	x
Rozumienie opowiadań, historyjek, bajek itp., opowiadanych przez wychowawców lub nagranych na nośnik dźwięku (po kilkakrotnym wysłuchaniu)	x
Rozumienie wypowiedzi wychowawców dotyczących treści zajęć dydaktycznych	x

Mówienie

Opis sprawności	Cały etap edukacyjny, bez podziału na poszczególne klasy
Powtarzanie poznanych słów i zwrotów dotyczących wybranego obszaru tematycznego	x
Powtarzanie z pamięci poznanych wierszy, piosenek, wyliczanek, odgrywanie scenek itp.	x
Naśladowanie poprawnej wymowy i intonacji języka niemieckiego (w powtarzanych z pamięci wypowiedziach w języku niemieckim, wierszykach, wyliczankach itd.)	x
Udzielanie krótkich odpowiedzi na pytania i polecenia	x

wychowawcy (jeśli sytuacja wymaga reakcji werbalnej)	
Używanie często powtarzanych wyrażeń językowych, które towarzyszą codziennym sytuacjom w szkole: np. powitanie, pożegnanie, dziękowanie, przepraszenie itp.	x
Przedstawianie się i opowiadanie o sobie	x
Wyrażanie własnych opinii, odczuć i potrzeb	x
Spontaniczne tworzenie wypowiedzi dotyczących treści zajęć dydaktycznych, gier i zabaw oraz sytuacji codziennych w szkole	(x)
Zwracanie się do wychowawcy w języku niemieckim	(x)

Czytanie i pisanie

Opis sprawności	Cały etap edukacyjny, bez podziału na grupy wiekowe
Pierwsze próby czytelnicze i pisarskie: rozpoznawanie liter, wyrazów, dopasowywanie znanych słów do obrazków, próby odwzorowywania liter, wyrazów itp.	x

4. Treści nauczania

W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na I etapie edukacyjnym treści nauczania są ściśle skorelowane i uzależnione od zakresu treści edukacji wczesnoszkolnej. Treści te nie różnią się od treści nauczania realizowanych w języku ojczystym – por. Tabela 1 poniżej.

O tym, które treści nauczania są realizowane w języku ojczystym, a które w języku drugim, decyduje sam nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej (lub – w przypadku powierzenia prowadzenia zajęć z zakresu edukacji językowej nauczycielowi innemu niż nauczyciel, któremu powierzono prowadzenie edukacji wczesnoszkolnej – nauczyciel języka niemieckiego w ścisłej współpracy z nauczycielem edukacji wczesnoszkolnej). W gestii nauczyciela leży także wybór konkretnych tematów oraz kolejność ich realizacji. Tematy realizowane w języku ojczystym lub języku niemieckim mogą być ustalane z wyprzedzeniem, tzn. na początku roku szkolnego lub semestru, albo też na bieżąco w zależności od potrzeb i

zainteresowań uczniów (planowanie otwarte). W planowaniu treści przedmiotowych należy uwzględnić zasadę spiralnego układu materiału (por. rozdz. 5.).

W ramach programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na I etapie edukacyjnym nie odbywa się formalna nauka języka drugiego, dlatego nie ustala się oddzielnych treści językowych (leksykalnych i gramatycznych), które należy wprowadzić na tym etapie. Wprowadzane treści językowe – głównie słownictwo i wyrażenia „fachowe” charakterystyczne dla danego zakresu edukacji wczesnoszkolnej oraz rutynowe wyrażenia dotyczące organizacji lekcji – są ściśle skorelowane z treściami nauczania poszczególnych zajęć edukacyjnych. Ich wybór zależy od tego, w jakim stopniu są one potrzebne do realizacji treści nauczania z danego zakresu edukacyjnego – por. Tabele: 2, 3a-c, 4a-c i 5 poniżej.

Progresja rozumiana jako rozwój kompetencji gramatycznej na tym etapie nie ma sensu. Zakres słownictwa natomiast ustala nauczyciel. To samo dotyczy wyboru struktur językowych niezbędnych w prowadzeniu lekcji, takich jak na przykład:

- powitanie, sprawdzenie obecności, formy zwracania się do nauczyciela i innych dzieci, pożegnanie itp.,
- zachowanie porządku w klasie,
- zachowanie dyscypliny podczas pracy,
- przygotowanie pomocy i przyborów szkolnych potrzebnych do pracy na lekcji,
- typowe zadania przedmiotowe itp.

Nauczyciel decyduje także o tym, które wyrażenia językowe uczniowie powinni opanować produktywnie (używać ich podczas lekcji), a które tylko receptywnie (rozumieć prezentowane treści, rozumieć i wypełniać polecenia nauczyciela). Dla I etapu edukacyjnego charakterystyczne jest to, że uczniowie w dużo większym stopniu rozwijają sprawności receptywne, aniżeli sprawności produktywne w zakresie języka drugiego. Fakt ten należy uwzględnić w planowaniu materiału nauczania.

Poniższa tabela zawiera propozycje treści tematycznych, tekstów, jak i ćwiczeń, projektów czy innych aktywności. Są to tylko wybrane przykłady, które ilustrują, jakie materiały i o jakim poziomie merytorycznym i językowym może nauczyciel zastosować na swoich lekcjach.

TABELA 1: TREŚCI NAUCZANIA ZGODNIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ (ELEMENTARZ XXI WIEKU), DO REALIZACJI W CAŁOŚCI LUB CZĘŚCIOWO W JĘZYKU NIEMIECKIM

TREŚCI / TEMATY	KLASA I	KLASA II	KLASA III	PRZYKŁADOWE ŚRODKI JĘZYKOWE / MATERIAŁY I ZADANIA W JĘZYKU NIEMIECKIM
SZKOŁA	<ul style="list-style-type: none"> w szkole jest wesoło: nasza klasa, przybory szkolne, chcemy się lepiej poznać: hobby, zwierzęta domowe, ulubione potrawy, ulubione zabawki, ulubione zajęcia, 	<ul style="list-style-type: none"> przybory szkolne cd. osoby w szkole: dyrektor, sekretarka, woźny/a, pielęgniarka, pedagog, hobby → kolekcjonowanie, zwierzęta domowe → jak o nie dbać ulubione zajęcia → każdy jest w czymś dobry 	<ul style="list-style-type: none"> ulubione zajęcia → każdy jest w czymś dobry → sporty 	<p>Schulsachen: <i>Bleistift, Spitzer, Malkasten, Pinsel, Farbstift, Radiergummi, Block, Füller, Buch, Heft, Lineal, Federmäppchen, Turnzeug, Schultasche, Schere, Tafel, Kreide ...</i> https://pl.pinterest.com/pin/385550418094882768/ (Pinterest wymaga zalogowania się), Haustiere: https://www.twinkl.fr/resource/de-t-t-909-haustiere-wortschatz-querformat Hobbies: <i>Spielzeugsachen, Fahrrad, Roller, Fußball, Aktivität, Lebensmittel: Pommes Frites, Hamburger, Pizza, Eiscreme, Schokolade, Milch, Limonade, Cola...</i></p>
WAKACJE	<ul style="list-style-type: none"> wspomnienie wakacji, miejsca wypoczynku, akcesoria wakacyjne jedziemy na wakacje: dokąd: mapa Polski, Europy (→ też: WŁAŚCIWE ZACHOWANIE, telefony alarmowe) 	<ul style="list-style-type: none"> wspomnienie wakacji, miejsca wypoczynku, akcesoria wakacyjne cd. jedziemy na wakacje: dokąd: mapa Polski, Europy cd. kraje egzotyczne (np. piramidy, Wielka Rafa Koralowa itd.) (→ też: KRAJOBRAZY, WŁAŚCIWE ZACHOWANIE, zasady bezpieczeństwa) co można zobaczyć/ usłyszeć/ poczuć w czasie wakacji: zmysły – czego się dowiadujemy dzięki 	<ul style="list-style-type: none"> podróż samolotem, orientacja w terenie, (→ też: KRAJOBRAZY, WŁAŚCIWE ZACHOWANIE, zasady bezpieczeństwa) co można zobaczyć/ usłyszeć/ poczuć w czasie wakacji: zmysły – czego się dowiadujemy dzięki zmysłom 	<p><i>Meer, Berge, Wald, See, Fluss, Dorf, Stadt, Großmutter, Großvater, Tante, Onkel, Cousin, Cousine, Rucksack, Hängematte, Drachen, Tauchmaske, Schlauch, Liegestuhl, Brille, Mütze, Hut, Sonnencreme, Badesachen, Sandformen, Sandschaufel, Schwimmflügel, Rettungsring, Schwimring, Flughafen, Dokumentenkontrolle, Reisepass, Sicherheitskontrolle, Gepäckkontrolle, Kompass, Karte, Norden, Süden, Osten, Westen, Tageszeiten: Morgen, Mittag, Nachmittag, Abend, Sehenswürdigkeiten, Orientierungspunkte, Sinne des Menschen (trudniejsze):</i> https://kinder.wdr.de/tv/wissen-macht-</p>

		<p>zmysłom, np. https://www.schule-und-familie.de/wissen-wusstest-du-dass/professor-stachel-erklaert-kindern-die-welt/wie-funktionieren-unsere-sinne.html;</p>	<p>ah/bibliothek/kuriosah/mensch/bibliothek-wie-viele-sinne-hat-der-mensch-100.html</p>	
JESIEŃ	<ul style="list-style-type: none"> • owoce, • warzywa, • grzyby, • przyroda się zmienia, • pożytki jesieni [PROJEKT] • zajęcia w czasie deszczu, 	<ul style="list-style-type: none"> • owoce, warzywa cd – które części jadamy, • rośliny użytkowe, co z nich robimy (→ też: WIEJSKA ZAGRODA), • piramida żywieniowa [PROJEKT], • przetwory domowe [PROJEKT], • grzyby jadalne i trujące, 	<ul style="list-style-type: none"> • piramida żywieniowa cd. [PROJEKT], • przetwory domowe cd. [PROJEKT], • grzyby jadalne i trujące cd. 	<p><i>Obst, Gemüse, Pilze, Blätter, Kastanien, Eicheln, gelb, rot, golden, Pommes Frites, Mehl, Chips, Öl... Wurzel, Stiel, Frucht, Blume, Knospe, Knolle, Samen, Körner,</i> Lebensmittelpyramide: https://frechefreunde.de/rezepte-fuer-kinder/freche-ernaehrungspyramide-fuer-kinder/ https://pl.pinterest.com/pin/588142032558604221/?d=t&mt=signupOrPersonalizedLogin (Pinterest wymaga zalogowania się), Hausgemachtes – Rezepte: https://www.chefkoch.de/magazin/artikel/18360/Chefkoch/Marmelade-selber-machen.html Pilze: https://www.pilzfinder.de/pilze.html</p>
RODZINA	<ul style="list-style-type: none"> • drzewo rodzinne, • rodzeństwo, • zajęcia domowe, • posiłki, 	<ul style="list-style-type: none"> • obowiązki domowe, • Dzień Babci i Dziadka, • pomagamy starszym (→ też: WŁAŚCIWE ZACHOWANIE), • zawody członków rodziny, 	<ul style="list-style-type: none"> • zawody członków rodziny cd. 	<p><i>Mutter, Vater, Schwester, Bruder, Großmutter, Großvater, Tante, Onkel, Cousin, Cousin,</i> Projekt: Wir machen einen Stammbaum, Hausarbeiten: https://www.muetterberatung.de/welche-aufgaben-kinder-im-haushalt-uebernehmen-koennen/ Berufe: https://www.azubiyo.de/berufe/a-z/</p>
BOŻE NARODZENIE	<ul style="list-style-type: none"> • Boże Narodzenie w Polsce i w Niemczech, • choinka, prezenty, zwyczaje, potrawy, podział obowiązków, porządki, kolędy, szopka itd. zob. niżej Tabele 2 i 5 			
ZIMA	<ul style="list-style-type: none"> • sporty zimowe, • pomoc zwierzętom w 	<ul style="list-style-type: none"> • zjawiska pogodowe w zimie, • sporty zimowe cd. 	<ul style="list-style-type: none"> • sporty zimowe cd. • olimpiada zimowa 	<p><i>Was machen wir im Winter? einen Schneemann bauen, Eishockey spielen,</i></p>

	<p>zimie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomoc zwierzętom w zimie cd. • sen zimowy zwierząt, 	<ul style="list-style-type: none"> • zwierzęta przygotowują się do zimy, 	<p><i>Schneeball spielen, mit dem Schlitten fahren, Schlittschuh laufen, Ski laufen, Skilanglauf lernen, langlaufen. Skiausrüstung Skier, Skihelm, Skibrille, Skistöcke,</i></p> <p>Olympische Winterspiele: <i>alle vier Jahre, eine Medaille gewinnen, olympisches Dorf, Schanze, Eishockeyhalle, Piste, Loipe,</i> https://pl.pinterest.com/pin/359373245259805391/ https://pl.pinterest.com/pin/257760778649830409/</p> <p>Tiere im Winter: <i>Winterschlaf halten, Winterruhe halten, Winterschläfer, überwintern, ein dickes Fell bekommen, sich in Höhlen verkriechen, sich wenig bewegen, wenig fressen.</i> https://www.kindernetz.de/infonetz/tiereundnatur/tiereimjahr/winterruhe/-/id=225236/nid=225236/did=100642/ql3nuq/index.html</p> <p>Hausaufgabe: <i>Bastle 6 Tiere aus Bastelmasse und sage, was sie im Winter machen.</i></p>
EKOLOGIA	<ul style="list-style-type: none"> • woda, oszczędzanie wody, • segregacja śmieci 	<ul style="list-style-type: none"> • co możemy zrobić na rzecz środowiska naturalnego, • recycling [PROJEKT], 	<ul style="list-style-type: none"> • co można zrobić ze śmieci [PROJEKT] <p>Projekt ekologiczny: https://www.goethe.de/ins/pl/pl/spr/unt/kum/dfj/sos.html</p>
WIOSNA / POGODA	<ul style="list-style-type: none"> • przedwiośnie, pierwsze kwiaty, • przyroda wiosną, • pogoda wiosną 	<ul style="list-style-type: none"> • zjawiska pogodowe: grad, deszcz, mgła, tęcza • roślina – z jakich części się składa i do czego one jej służą 	<ul style="list-style-type: none"> • katastrofy pogodowe, np. huragany, powódzie, • migracje ptaków, • cykl życia motyla <p>Wetter: https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/sachunterricht/wetter/, https://www.grundschulkoenig.de/hsu-sachkunde/natur-und-umwelt/wetter/, Quiz zu Temperatur/Thermometer: https://www.schlaukopf.de/grundschule/klasse3/sachkunde/temperatur.htm</p>
WIELKANOC	<ul style="list-style-type: none"> • Wielkanoc w Polsce i w Niemczech: zwyczaje, potrawy, wiosenne porządki itd. zob. niżej Tabele 2 i 5 		
BEZPIECZNA	<ul style="list-style-type: none"> • pierwsze zasady ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady ruchu drogowego cd. 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady ruchu drogowego cd. <p>Fahrradausrüstung:</p>

DROGA DO SZKOŁY	drogowego, • bezpieczny rowerzysta • bezpieczny pieszy	• znaki drogowe w Polsce i w Niemczech (różnice),	• znaki drogowe w Polsce i w Niemczech (różnice) cd.	https://www.fahrradmagazin.net/ratgeber/fahrradausruestung-die-jeder-haben-sollte/ Verkehrszeichen: https://www.adac.de/verkehr/recht/verkehrszeichen/ Verkehrsregeln für Kinder (einfach erklärt): http://www.vkwodw.de/Tipps/Regeln.htm Quiz Verkehrsregeln: https://www.geo.de/aeolino/quiz-ecke/14360-quiz-quiz-seid-ihr-fit-im-radfahren
WIEJSKA ZAGRODA	• zwierzęta w gospodarstwie,	• rośliny użytkowe, pożytki z roślin (syropy, przyprawy, oleje, żywność itd.), • pożytki ze zwierząt (mięso, mleko, jaja, puch, wełna itd.),	• owady w sadzie i w ogrodzie: pożyteczne i szkodniki, • pszczoły i miód, • prace w polu i w ogrodzie, pomoc w gospodarstwie	Tiere auf dem Bauernhof und ihre Kinder: https://pl.pinterest.com/pin/732468326881889119/ Hausaufgabe: Kinder bereiten ein Memoryspiel zum Thema: Haustiere Nutzpflanzen: Getreidearten: Weizen, Roggen, Dinkel, Hafer, Gerste, Hirse, Dinkel https://pl.pinterest.com/pin/603552787546195539/ Getreide und Korn: https://www.materialguru.de/wp-content/uploads/pdf/sachkunde/getreide/arbeitsblatt-getreide-und-korn-abbildungen.pdf Mini-Projekt zum Thema Getreide: https://www.pinterest.pt/pin/555420566538068339/ Produkte vom Bauernhof: https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/sachunterricht/bauernhof/ Film: Welche Tiere leben auf dem Bauernhof https://www.youtube.com/watch?v=xn54tYFRblo Aufgaben auf dem Bauernhof: https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/sachunterricht/bauernhof/

			<p>Lied: Ferien auf dem Bauernhof https://www.youtube.com/watch?v=oTUBEElafL8</p>
LATO	<ul style="list-style-type: none"> wakacje (→ też: WAKACJE, KRAJOBRAZY) żniwa, chleb – jak powstaje i z czego (→ też: WIEJSKA ZAGRODA) 	<ul style="list-style-type: none"> droga Słońca nad Ziemią w zależności od pory roku, zjawiska pogodowe: burza, różne rodzaju deszczu, tęcza sporty letnie, igrzyska olimpijskie, 	<p>Warum gibt es Jahreszeiten? Film: https://www.youtube.com/watch?v=eQnZZvKf4Y0</p> <p>Wie entsteht ein Gewitter? Warum blitzt und donnert es? https://www.lernspass-fuer-kinder.de/aktuell/wie-entsteht-ein-gewitter/</p> <p>Wetter: https://pl.pinterest.com/pin/621989398511155812/</p> <p>Regen. Wasserkreislauf: https://www.pinterest.it/pin/633318766338018556/</p> <p>Experiment: https://www.youtube.com/watch?v=pc5CUdzUs0Q</p> <p>Wie entsteht ein Regenbogen: Text, Schemas und Experiment: https://www.kindersache.de/bereiche/wissen/natur-und-mensch/wie-entsteht-ein-regenbogen</p> <p>Spiel: Es regnet https://www.kitapoint.de/krabbelgruppe/spiele-ab-1-jahr/aktionsspiele/es-regnet/</p>
NASZ ŚWIAT	<ul style="list-style-type: none"> poznajemy nasz region, Polska, Niemcy, Unia Europejska – symbole, 	<ul style="list-style-type: none"> kontynenty i oceany, kraje w Europie, mieszkańcy, flagi, stolice, znane miasta, np. Toruń – pierniki, Kopernik, krzywa wieża; Nürnberg – Dziadek do orzechów, pierniki, Dürer; Wien – <i>Sacher Torte</i>, Sisi, bitwa pod Wiedniem, 	<ul style="list-style-type: none"> kontynenty i oceany cd, kraje w Europie cd., ciekawostki, główne miasta i zabytki / ciekawe miejsca w Polsce (np. Biskupin, Malbork, Wieliczka) i w Niemczech, <p>Das Lied der Kontinente: https://www.youtube.com/watch?v=xeJUMRVAKVg</p> <p>Film: Pixi Wissen TV - die Erde - Fragmente https://www.youtube.com/watch?v=XKnJBZoDR0Y</p> <p>Hausaufgabe: Denke aus und fertige selbständig ein Planspiel zum Thema <i>Kontinente</i> an.</p>

	<p>Jan III Sobieski, pałac <i>Schönbrunn</i>,</p> <ul style="list-style-type: none"> • stroje ludowe, • legendy lokalne, np. <i>warszawska syrenka, die Bremer Stadtmusikanten</i>, 	<p>Hausaufgabe: Schreibe Rätsel zu jedem Kontinent nach dem Muster: <i>Auf welchem Kontinent</i> <i>Male eine Weltkarte mit allen Kontinenten und Ozeanen.</i></p> <p>Quiz zum Thema „Kontinente“ nach dem Arbeitsblatt: https://www.sachunterricht-grundschule.de/Kontinente-Sachunterricht-Arbeitsblaetter.htm</p> <p>Präsentation: Usedom: Kinder und Spaß (Plattform Projekt <i>„Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania“</i>)</p>		
WŁAŚCIWE ZACHOWANIE	<ul style="list-style-type: none"> • zasady dobrego zachowania w klasie, w szkole, w domu, • telefony alarmowe i postępowanie w razie wypadku, 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady higieny, drobnoustroje chorobotwórcze, • eleganckie zachowanie przy jedzeniu, • pomagamy starszym (→ też: RODZINA) 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady bezpiecznego zachowania w lesie • i nad wodą, • rozpoznawanie roślin (trujących), • zachowanie wobec dzikich zwierząt, • Prawa Dziecka, 	<p>„Knigge“, Benimmregeln, Verhaltensregeln: <i>Messer, Löffel, Gabel, rechts, links, niemanden auslachen, sich gegenseitig helfen, konzentriert arbeiten, nach dem Signal ruhig werden, sich melden, wenn man etwas sagen will, leise durch die Schule gehen, den Klassenraum sauber halten...</i></p> <p>Projekt: <i>Wir fertigen zusammen ein Plakat mit den Klassenregeln an.</i> https://pl.pinterest.com/pin/303289356140260696/ <i>Rettungsschwimmer, ins Wasser springen, keine Abfälle hinterlassen, Pflanzen nicht verletzen, Tiere in Ruhe lassen, nur bekannte, essbare Pilze sammeln, Tiere nicht füttern usw.</i></p> <p>Comic: Was machst du anders? https://sabineooe.wordpress.com/2015/06/16/comic-verhalten-im-wald/</p>
MUZYKA I TEATR	<ul style="list-style-type: none"> • instrumenty muzyczne, , • teatr lalkowy, 	<ul style="list-style-type: none"> • orkiestra, • filharmonia, 	<p>Instrumentenkunde, Arten der Instrumente: <i>Saiteninstrumente, Blasinstrumente,</i></p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • teatr, przedstawienie [PROJEKT] 	<ul style="list-style-type: none"> • opera, balet 	<p><i>Schlaginstrumente, Tasteninstrumente, Gitarre, Flügel, Akkordeon, Klavier, Cello, Geige, Harfe, Trommel, Pauke, Blockflöte, Fagott</i></p>
KRAJOBRAZY	<ul style="list-style-type: none"> • Tatry, Bałtyk, Mazury (→ też: WAKACJE, LATO) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyżyny, niziny, góry, pobraże morskie, pojezierze itd. • Parki Narodowe • działalność człowieka zmienia krajobraz (→ też: HISTORIA), 	<ul style="list-style-type: none"> • rodzaje zbiorników wodnych i wód płynących, • piętra lasu, • piętra gór, • różne biosfery, np. moczary, • rezerваты przyrody, <p>Theater: <i>Theater, Puppentheater, Kamishibai-Theater, Theatervorführung, Theaterstück, Musical, Zuschauerraum, Loge, Orchestersitze, Bühne, Treppenhaus, Garderobe, Vorhang, Bühnenmaschinerie, Spielszenen entwickeln, sich in der Gruppe ausprobieren, sich in die Rollen einfühlen,</i> Hausaufgabe: <i>Baut ein Modell eines modernen Theatergebäudes und sagt, aus welchen Räumen es besteht. Lasst eurer Phantasie freien Lauf!</i> Landschaftsformen: <i>Meer, Küste, Tiefebene, Hochebene, Hochgebirge, Tal, Alm,</i> https://br.pinterest.com/pin/350295677268276908/ <i>Bennene die Landschaften, Malblatt:</i> http://materials.lehrerweb.at/fileadmin/lehrerweb/materials/qs/faecheruebergreifendes/webs/landschaftsformen/arbeitsblaetter/fit.htm Nationalparks: <i>Naturerbe, Ökosystem schützen, Naturdenkmal, Tiere und Pflanzen überleben, Weltnaturerbe, einen Park einrichten.</i> Was sind Großschutzgebiete? https://naturdetektive.bfn.de/lexikon/naturschutz/10-dinge-ueber-grossschutzgebiete.html Erstelle eine Tabelle: <i>Wo befinden sich die größten Nationalparks in Polen und in Deutschland?</i></p>
HISTORIA / DZIAŁALNOŚĆ		<ul style="list-style-type: none"> • dawne miasta, • dawne zawody, 	<ul style="list-style-type: none"> • zamki, rycerze, • wynalazki, np. od ogniska <p>Wie ist eine Burg aufgebaut? Film: https://www.youtube.com/watch?v=YTEaO4rzPO</p>

CZŁOWIEKA	<ul style="list-style-type: none"> • dawniej a dziś – co się zmieniło; • moda wczoraj i dziś, • historia książki, proces powstawania książki [PROJEKT] 	<ul style="list-style-type: none"> • do żarówki, • urządzenia AGD w domu i ich funkcje, • różne materiały (drewno, metal itd.) i co z nich robimy, • sposoby komunikacji od wczoraj do dziś, 	<p><u>8</u></p> <p>Was ist ein Ritter? Film: https://www.youtube.com/watch?v=qB2QGgkPDLY</p> <p>Wie wurde man Ritter? https://www.youtube.com/watch?v=GP3tPusFWMk</p> <p>Der Ritter und seine Rüstung: https://pl.pinterest.com/pin/620863498607960029/ https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/sachunterricht/ritter/</p>
KOSMOS	<ul style="list-style-type: none"> • układ słoneczny: planety, Słońce, księżyc 	<ul style="list-style-type: none"> • loty kosmiczne, • lądowanie na księżycu, • sztuczne satelity, • telekomunikacja (→ też: HISTORIA), 	<p>Wie kreist die Sonne um die Erde? Fragmente aus dem Film: <i>Die Sendung mit der Maus: Sachgeschichte Sonne und Erde</i> https://kinder.wdr.de/tv/die-sendung-mit-der-maus/av/video-sachgeschichte-sonne-und-erde-100.html</p> <p>Text: "Unser Sonnensystem" aus GEOlino https://www.geo.de/aeolino/forschung-und-technik/4917-rtkl-weltraum-unser-sonnensystem</p> <p>Film: Paxi erkundet den Mond https://www.lehrer-online.de/unterricht/grundschule/sachunterricht/sache-und-technik/arbeitsmaterial/am/weltraum-und-sonnensystem-paxis-abenteuer-im-all/</p>

TABELA 2: PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA WG. TEMATÓW

TEMAT	Edukacja matematyczna	Edukacja polonistyczna	Edukacja przyrodnicza	Edukacja społeczna	Edukacja językowa – język niemiecki
BOŻE NARODZENIE / ZIMA	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.mathemomasterchen.de/Saisonales/Weihnachten/ 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój słownictwa: nazwy potraw, ciast, ozdób, czynności itd., • składanie życzeń, 	<ul style="list-style-type: none"> • zima, • przyroda zimą, • zwierzęta zimą, • pomoc zwierzętom 	<ul style="list-style-type: none"> • zwyczaje świąteczne w Polsce i w Niemczech, • obowiązki członków rodziny podczas 	<p>Weihnachten: https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/themen/weihnachten/;</p>

		<ul style="list-style-type: none"> opowiadania i wiersze o tematyce Bożego Narodzenia, kolędy 	<p>zimą,</p> <ul style="list-style-type: none"> pogoda zimą 	<p>przygotowań świątecznych</p>	<p>https://www.materialguru.de/weihnachten/ Tiere im Winter: https://grundschulernportal.zum.de/wiki/Tiere_im_Winter; https://vs-material.wegerer.at/sachkunde/su_tierwinter.htm</p>
WIELKANOC / WIOSNA	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.mathemoststerchen.de/Saisonales/Ostern/ 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój słownictwa: jw. składanie życzeń, opowiadania, wiersze i piosenki o tematyce wielkanocnej, pisownia wielką i małą literą przysłowia i porzekadła związane z wiosną, np. <i>w marcu jak w garncu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wiosna, przyroda wiosną, zwierzęta wiosną, pogoda wiosenna 	<ul style="list-style-type: none"> zwyczaje wielkanocna w Polsce i w Niemczech – różnice, wiosenne porządki 	<p>Ostern: https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/themen/ostern/; https://www.materialguru.de/ostern/; März und April in Sprichwörtern: https://www.aphorismen.de/suche?f_thema=M%C3%A4rz, https://www.aphorismen.de/suche?text=April</p>
POGODA	<ul style="list-style-type: none"> pomiar temperatury, odczytywanie termometru (i innych diagramów słupkowych), 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój słownictwa (fachowego) 	<ul style="list-style-type: none"> zjawiska pogodowe, pomiary pogody, rodzaje opadów, deszczu 	<ul style="list-style-type: none"> sposoby radzenia sobie z pogodą, ubieranie się odpowiednie do pogody, prace sezonowe na polach, 	<p>Lied: Regentropfen klopfen von Volker Rosin; Wetter: https://www.grundschulkoenig.de/hsu-sachkunde/natur-und-umwelt/wetter/; Quiz zu Temperatur/ Thermometer: https://www.schlaukopf.de/grundschule/klasse3/sachkunde/temperatur.htm https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/sachunt</p>

					<i>erricht/wetter/</i>
ZWIERZĘTA	<ul style="list-style-type: none"> rebusy, krzyżówki, labirynt, szukanie różnic, łączenie punktów, kolorowanie wg. instrukcji - karty pracy ze zwierzętami, np. https://www.raetseldin.o.de/bilderraetsel.html 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój słownictwa, opowiadania i wiersze o zwierzętach, lektury, np. <i>Zaczarowania zagroda, Puc, Bursztyn i goście, O psie, który jeździł koleją</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zwierzęta: domowe, gospodarskie, leśne, polne, wodne i nadwodne, górskie, nocne, afrykańskie, z dżungli, polarne (<i>Zaczarowana zagroda</i>), na pustyni, Wielka Rafa Korallowa itd. Ptaki i ssaki – różnice, owady w sadzie i w ogrodzie, pszczoły i miód, co jedzą zwierzęta, 	<ul style="list-style-type: none"> Zachowanie wobec zwierząt (zasady bezpieczeństwa), np. w lesie, wobec obcego psa, opieka nad zwierzętami domowymi, , pomagamy zwierzętom w zimie, schronisko dla zwierząt [PROJEKT], pożytki ze zwierząt, 	<p>Steckbrief Tiere: https://www.grundschulkoenig.de/hsu-sachkunde/natur-und-umwelt/tiere/;</p> <p>Tiere im Winter: https://grundschullernportal.zum.de/wiki/Tiere_im_Winter;</p> <p>https://vs-material.wegerer.at/sachkunde/su_tierwinter.htm;</p> <p>Tiere im Wald: https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/tests/tiere-im-wald-klasse-2.php;</p> <p>Tiere in Afrika: http://materials.lehrerweb.at/materials/gs/faecheruebergreifendes/afrika/afrika2.pdf</p>

TABELA 3a: PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA: EDUKACJA POLONISTYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA I

EDUKACJA POLONISTYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA I	
TREŚCI/ TEMATY/ ZADANIA	PRZYKŁADOWE ŚRODKI JĘZYKOWE / ZADANIA
<ul style="list-style-type: none"> liczenie sylab 	<ul style="list-style-type: none"> np. obiekty w klasie: jednosylabowe – <i>Uhr, Tisch, Stuhl, Buch, Heft</i> itd.; dwusylabowe – <i>Karte, Globus, Klebstoff, Farben, Bleistift</i> itd.; trzysylabowe – <i>Lineal, Schultasche, Buntstifte, Zeichenblock</i> itd. czterosylabowe – <i>Radiergummi</i> itd. i inne związane z omawianym w danym momencie tematem
<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie głosek w wyrazach, np. pokoloruj obrazki, których nazwy zaczynają się na „o”; zwracanie uwagi na różnice w wymowie, np. „osa” / „Oma” 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Oma, Orange, Ohr, Obst, Osterhase, Ozean, Ofen, Opa, Osterei, Oase</i> itd. – wyrazy na litery poznawane przez dzieci w danym momencie lub poznane wcześniej i utrwalone w celu uniknięcia interferencji

<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie liter w wyrazach, np. zaznacz kolorem literę „e” w wyrazach: <i>deska</i>, <i>worek</i>, <i>goryle</i>, <i>elf</i>, <i>Egipt</i> itd.; zwracanie uwagi na różnice w wymowie, np. „Eidechse”, „einkaufen” itp. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Ellbogen</i>, <i>Erbsen</i>, <i>Igel</i>, <i>Insekt</i>, <i>einkaufen</i>, <i>Eis</i> itd. 					
<ul style="list-style-type: none"> modele głoskowe, np. balon <table border="1" style="margin-left: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;">a</td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;">o</td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table>		a		o		<ul style="list-style-type: none"> dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem
	a		o			
<ul style="list-style-type: none"> rebusy 	<ul style="list-style-type: none"> dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem, https://www.kleineschule.com.de/rebusraetsel.html, https://www.medienwerkstatt-online.de/lws_wissen/vorlagen/showcard.php?id=23332&edit=0, https://pl.pinterest.com/pin/520658406917210415/ (Pinterest wymaga zalogowania się); wprowadzenie do pracy z rebusami dla nauczycieli: https://lehrermarktplatz.de/post/108 					
<ul style="list-style-type: none"> krzyżówki 	<ul style="list-style-type: none"> dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem, np. https://www.kinder-malvorlagen.com/zum-ausmalen/vorlagen-raetseln-kreuzwortraetsel.php, https://www.raetseldino.de/kreuzwortraetsel-kinder.html, https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/raetsel/kreuzwortraetsel/ 					

TABELA 3b: PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA: EDUKACJA POLONISTYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA II

EDUKACJA POLONISTYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA II	
TREŚCI/ TEMATY/ ZADANIA	PRZYKŁADOWE ŚRODKI JĘZYKOWE / ZADANIA
<ul style="list-style-type: none"> bogacenie słownictwa: synonimy, antonimy, np. <i>wesoła</i>, <i>uśmiechnięta</i>, <i>radosna</i>, <i>pogodna</i> itp. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>fröhlich</i>, <i>froh</i>, <i>freudig</i>, <i>lustig</i>, <i>heiter</i>; <i>fröhlich/traurig</i>, <i>lachen/weinen</i> itp.
<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie chronologii wydarzeń – opowiadanie historyjek obrazkowych zgodnie z chronologią wydarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> układanie lub uzupełnianie historyjek obrazkowych i nazywanie poszczególnych elementów obrazków – wyrazów kluczowych lub prostych zdań, np. „<i>Mein Tag</i>”: <i>aufstehen – Ich stehe (um 7 Uhr) auf</i>, <i>Zähne putzen – Ich putze meine Zähne</i>, <i>sich anziehen – Ich ziehe mich an</i>, <i>frühstücken, Frühstück – Ich frühstücke (um 7.30)</i>, <i>Schule – Ich gehe in die Schule</i> itd. lub dowolnych innych historyjek obrazkowych, np. https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/deutsch/bildergeschichten/
<ul style="list-style-type: none"> pisownia wielka literą, np. nazwy własne 	<ul style="list-style-type: none"> pisownia rzeczowników wielką literą – dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem
<ul style="list-style-type: none"> składanie życzeń (rozwijanie) 	<ul style="list-style-type: none"> życzenia urodzinowe: <i>Alles Gute zum Geburtstag</i>, <i>Ich/Wir gratuliere/gratulieren Dir zum Geburtstag</i>, <i>Herzlichen</i>

kompetencji komunikacyjnej).

Glückwunsch zum Geburtstag itd. lub z okazji Bożego Narodzenia, Dnia Babci, Dziadka, Matki, Wielkanocy itd.

TABELA 3c: PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA: EDUKACJA POLONISTYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA III

EDUKACJA POLONISTYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA III	
TREŚCI/ TEMATY/ ZADANIA	PRZYKŁADOWE ŚRODKI JĘZYKOWE / ZADANIA
<ul style="list-style-type: none">części mowy: rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki - odróżnianie	<ul style="list-style-type: none">dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem: nazwy obiektów i osób, nazwy czynności, określenia cech; pytania: <i>Was ist das? Was macht er/sie? Wie ist das?</i>
<ul style="list-style-type: none">rodzaje gramatyczne, rodzaj męski, żeński, nijaki	<ul style="list-style-type: none">dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem: <i>der, die, das</i>
<ul style="list-style-type: none">liczba pojedyncza i liczba mnoga	<ul style="list-style-type: none">dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem: <i>der, die, das – die</i>
<ul style="list-style-type: none">rodziny wyrazów, np. bursztyn – bursztynowy naszyjnik; słowotwórstwo	<ul style="list-style-type: none">rodziny wyrazów, np. <i>frühstücken, Frühstück</i>, np. https://www.grundschulkoenig.de/wortfamilien-wortstamm/; wyrazy złożone (dowolne, związane z omawianym w danym momencie tematem), np. <i>Geburtstagsfest, Geburtstagskuchen, Geburtstagsüberraschung, Geburtstagsfeier, Geburtstagskind</i> itd., np. https://www.grundschulkoenig.de/zusammengesetzte-nomen/
<ul style="list-style-type: none">zgodność przymiotnika i rzeczownika, rzeczownika i czasownika – liczba, rodzaj	<ul style="list-style-type: none">wyrażenia złożone z przymiotnika i rzeczownika, dowolne, związane z omawianym w danym momencie tematem, np. <i>ein weißes Hemd, langes Haar, der neue Herd, dunkle Wolken, Gute Nacht</i> itd.; zdania z podmiotem-rzeczownikiem i orzeczeniem-czasownikiem, dowolne, związane z omawianym w danym momencie tematem, np. <i>er schwimmt, sie malt, sie frühstücken</i> itd.
<ul style="list-style-type: none">stopniowanie przymiotników	<ul style="list-style-type: none">dowolne przymiotniki związane z omawianym w danym momencie tematem, np. <i>groß, größer, am größten / der, die, das größte</i> itd.
<ul style="list-style-type: none">czasy gramatyczne: czas przeszły, teraźniejszy, przyszły	<ul style="list-style-type: none">dowolne czasowniki związane z omawianym w danym momencie tematem, <i>kommen, (kam)*, gekommen; machen, (machte)*, gemacht</i> itd. (*jeśli dzieci znają ten czas, np. z bajek i baśni, których słuchały/słuchają), np. https://www.grundschulkoenig.de/deutsch/2-klasse/verben-tunwoerter/verben-und-zeitformen/, https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/deutsch/zeitformen/, quiz: https://www.schlaukopf.de/grundschule/klasse3/deutsch/zeitformen.htm
<ul style="list-style-type: none">tryb rozkazujący - porady (rozwijanie kompetencji komunikacyjnej)	<ul style="list-style-type: none">dowolne czasowniki związane z omawianym w danym momencie tematem, w formie dobrych rad, porad, dot. np. zasad bezpieczeństwa, np. <i>10 unverzichtbare Tipps für Wanderungen: Wähle eine passende Strecke; Checke das Wetter; Nimm immer Wasser mit; Nimm etwas zu Essen mit; Kleide dich für Wanderungen nach dem Zwiebelprinzip (d.h.); Wähle passende Schuhe</i> itd. (zob. np. https://www.hillwalktours.de/wandern-reiseblog/wandern-fuer-anfaenger-10-unverzichtbare-tipps/)

<ul style="list-style-type: none"> przysłowia – znaczenie przenośne wyrażań językowych 	<ul style="list-style-type: none"> wybrane przysłowia pasujące do danego omawianego tematu (z polskimi odpowiednikami lub bez), np. <i>Einem geschenkten Gaul schaut man nicht ins Maul, den Löffel abgeben, sich etwas abschminken, Schwein haben. Wer zuerst kommt, mahlt zuerst, alles ist in Butter, auf etwas stehen, kalte Füße bekommen, mit dem linken Fuß aufstehen</i>
<ul style="list-style-type: none"> zasady ortografii (dziecko już rozumie różnicę pomiędzy zapisem wyrazu i jego wymową) – np. wyrazu, które inaczej się słyszy, inaczej pisze: [lekasz] / lekarz; [japko] / jabłko, [chlep] / chleb itd.; wyrazy, które tak samo się słyszy, a inaczej pisze: u / ó, rz / ź / sz, ch / h itd. 	<ul style="list-style-type: none"> wybrane różnice w pisowni języka polskiego i niemieckiego, np. inna wymowa tych samych liter i kombinacji liter, np. <i>Emil / Emil, ich / ich, zebra / Zebra</i> itd.; nieme h, np. <i>Ohr</i>, dwuznaki, np. <i>Zucker, Hunger, Fuß</i> itd.; długie / krótkie samogłoski w języku niemieckim; złożenia samogłoskowe jak <i>ei, eu, ie</i>; umaluty i złożenia itd., np. https://www.grundschulkoenig.de/deutsch/rechtschreibung/

TABELA 4a: PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA: EDUKACJA MATEMATYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA I

EDUKACJA MATEMATYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA I	
TREŚCI/ TEMATY/ ZADANIA	PRZYKŁADOWE ŚRODKI JĘZYKOWE / ZADANIA
<ul style="list-style-type: none"> utrwalanie pojęcia liczby – liczenie obiektów, rozpoznawanie liczby obiektów, np. oczek na kostce domino; liczby do 10 i do 20 	<ul style="list-style-type: none"> <i>eins, zwei, drei... zwanzig</i>; dowolne wyrazy związane z omawianym w danym momencie tematem, które są liczone przez dzieci, np. <i>vier Blumen, sechs Autos, neun Puppen</i> itd., <i>Zähle und verbinde!</i>, np. https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie stosunków liczbowych: więcej / mniej / tyle samo 	<ul style="list-style-type: none"> <i>mehr / weniger / gleich viel, Größenvergleich, kleiner, gleich, größer, die Rechenzeichen einsetzen</i>; np. https://www.kleineschule.com.de/Schule/1Grossenvergleich_0.html
<ul style="list-style-type: none"> rysowanie skomplikowanych kształtów po śladzie 	<ul style="list-style-type: none"> dowolne obrazki i ich nazwy (wyrazy) pasujące do omawianego w danym momencie tematu
<ul style="list-style-type: none"> figury geometryczne: koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt, owal 	<ul style="list-style-type: none"> <i>der Kreis, das Dreieck, das Quadrat, das Rechteck; das Oval</i> np. https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> kategoryzowanie, np. porządkowanie wg. kolorów 	<ul style="list-style-type: none"> nazwy kolorów, dowolne obrazki i ich nazwy (wyrazy) pasujące do omawianego w danym momencie tematu
<ul style="list-style-type: none"> kalendarz: dni tygodnia, pory roku, miesiące 	<ul style="list-style-type: none"> nazwy dni tygodnia, nazwy pór roku, nazwy miesięcy, np. https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> tangram: rozpoznawanie elementów, z jakich ułożone są figury 	<ul style="list-style-type: none"> nazwy kolorów i figur geometrycznych, np. https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> dodawanie i odejmowanie w zakresie do 5, 10, 20; zadania tekstowe: 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Addition, addieren, Plus, Summand(en), Summe / Summenwert, Subtraktion, subtrahieren, Minuend, Minus, Subtrahend, Gleichheitszeichen, Ist-gleich-Zeichen, Differenz, Rechne! Verbinde! Zähle die Zahlen zusammen! Male ...</i>

działania matematyczne	<i>aus! Schreibe das Ergebnis! Teile die (Sachen) in x Gruppen; np.: https://www.kleineschule.com.de/mathearbeitsblaetter.html; https://www.grundschulkoenig.de/mathe/1-klasse/sachaufgaben-textaufgaben/sachaufgaben-zr-20/</i>
<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie wzorów i uzupełnianie wzorów; rysowanie wg. wzoru 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Setze das Muster fort und male es an!</i> np.: https://www.grundschulkoenig.de/mathe/1-klasse/muster/, https://pl.pinterest.com/pin/309200330658155127/ - Pinterest wymaga zalogowania się)
<ul style="list-style-type: none"> znajdowanie różnic 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/raetsel/fehlersuchbilder/, Fehlersuchbilder kostenlos ausdrucken; Online Fehlersuche: https://www.kleineschule.com.de/fehlerbilder.html
<ul style="list-style-type: none"> orientacja prawo /lewo 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.materialguru.de/vorschule/links-rechts/
<ul style="list-style-type: none"> symetria 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.mathemonsterchen.de/Geometrie/Geometrie/
<ul style="list-style-type: none"> przerysowywanie wzoru w skali 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.mathemonsterchen.de/Geometrie/Geometrie/
<ul style="list-style-type: none"> mierzenie długości odcinka 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.mathemonsterchen.de/Groessen/Laengen/
<ul style="list-style-type: none"> zegar: odczytywanie godziny 	<ul style="list-style-type: none"> <i>die Uhr, die Uhrzeit, ein Uhr, zwei Uhr</i> itd., np. https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> szukanie drogi w labiryncie 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.raetseldino.de/labyrinth-raetsel.html, https://www.kleineschule.com.de/labyrinth.html
<ul style="list-style-type: none"> ceny produktów 	<ul style="list-style-type: none"> nazwy i ceny produktów w zł i euro, np. https://www.mathemonsterchen.de/Groessen/Geld/Euro/
<ul style="list-style-type: none"> kolorowanie wg. instrukcji, np. dany kolor – dana figura geometryczna lub dany kolor – dany wynik działania 	<ul style="list-style-type: none"> nazwy kolorów, nazwy figur geometrycznych, liczebniki, formuły matematyczne (por. wyżej: https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html)

TABELA 4b: PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA: EDUKACJA MATEMATYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA II

EDUKACJA MATEMATYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA II	
TREŚCI/ TEMATY/ ZADANIA	PRZYKŁADOWE ŚRODKI JĘZYKOWE / ZADANIA
<ul style="list-style-type: none"> dodawanie, odejmowanie w zakresie 100 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.kleineschule.com.de/mathe2klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie stosunków liczbowych: więcej / mniej / tyle samo 	<ul style="list-style-type: none"> <i>mehr / weniger / gleich viel, Größenvergleich, kleiner, gleich, größer, die Rechenzeichen einsetzen</i>; np. https://www.kleineschule.com.de/Schule/2Grossenvergleich_2.html
<ul style="list-style-type: none"> orientacja prawo /lewo 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.grundschule-arbeitsblaetter.de/vorschule/links-rechts/
<ul style="list-style-type: none"> liczenie obiektów 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.kleineschule.com.de/mathe2klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> mierzenie długości odcinka (wysokości) 	<ul style="list-style-type: none"> np. https://www.mathemonsterchen.de/Groessen/Laengen/, https://vs-material.wegerer.at/mathe/m_laenge.htm
<ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie wzorów i uzupełnianie wzorów; rysowanie wg. wzoru 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Setze das Muster fort und male es an!</i> np.: https://www.grundschulkoenig.de/mathe/1-klasse/muster/, https://pl.pinterest.com/pin/309200330658155127/ - Pinterest wymaga zalogowania się)

<ul style="list-style-type: none"> • ceny produktów 	<ul style="list-style-type: none"> • nazwy i ceny produktów w zł i euro, np. https://www.mathemonsterchen.de/Groessen/Geld/Euro/
<ul style="list-style-type: none"> • przerysowywanie wzoru w skali 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.mathemonsterchen.de/Geometrie/Geometrie/
<ul style="list-style-type: none"> • symetria 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.mathemonsterchen.de/Geometrie/Geometrie/
<ul style="list-style-type: none"> • liczby w zakresie 1000 – pełne setki, liczby w zakresie 100 – wszystkie 	<ul style="list-style-type: none"> • np. <i>Zahlen ordnen</i>: https://www.kleineschule.com.de/Schule/2Ordne_1.html, <i>gerade und ungerade Zahlen</i>: https://www.kleineschule.com.de/Schule/2GeradeUngerade_2.html; <i>Zahlenfolgen</i>: https://www.kleineschule.com.de/Schule/2Zahlenfolgen_1.html;
<ul style="list-style-type: none"> • rzędy dziesiątek i jedności 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zehner, Einer</i>, np. https://www.kleineschule.com.de/Schule/2Zahldarstellung_1.html
<ul style="list-style-type: none"> • szukanie drogi w labiryncie 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.raetseldino.de/labyrinth-raetsel.html, https://www.kleineschule.com.de/labyrinth.html
<ul style="list-style-type: none"> • zegar: odczytywanie godziny, czas trwania 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wie spät ist es jetzt? Wie lange dauert es bis...? die Zeiger, Beginn, Ende, Dauer, Viertel, halb</i>, itd., np. https://www.kleineschule.com.de/mathe2klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> • tangram: rozpoznawanie elementów, z jakich ułożone są figury oraz układanie figur z zadanych elementów 	<ul style="list-style-type: none"> • nazwy kolorów i figur geometrycznych, np. https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html, https://www.mathemonsterchen.de/Geometrie/Geometrie/
<ul style="list-style-type: none"> • kolorowanie wg. instrukcji, np. dany kolor – dana figura geometryczna lub dany kolor – dany wynik działania 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.kleineschule.com.de/mathe2klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> • kalendarz: miesiące, kwartały 	<ul style="list-style-type: none"> • nazwy dni tygodnia, nazwy pór roku, nazwy miesięcy (utrwalenie), np. https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html
<ul style="list-style-type: none"> • mnożenie i dzielenie w zakresie 30 – wszystkie liczby i 100 – pełne dziesiątki 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Multiplikation, Faktor, Produkt, multiplizieren, verdoppeln, verdreifachen, Division, dividieren, halbieren, Dividend, Divisor, Quotient</i>, np. https://www.mathemonsterchen.de/Zahlenraum-bis-1-000/Multiplikation-und-Division/, https://www.kleineschule.com.de/mathe2klasse.html

TABELA 4c: PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA: EDUKACJA MATEMATYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA III

EDUKACJA MATEMATYCZNA + EDUKACJA JĘZYKOWA – JĘZYK NIEMIECKI – KLASA III	
TREŚCI/ TEMATY/ ZADANIA	PRZYKŁADOWE ŚRODKI JĘZYKOWE / ZADANIA
<ul style="list-style-type: none"> • odczytywanie diagramów słupkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.uebungskoenig.de/mathe/5-klasse/diagramme/, https://www.commoncoresheets.de/BarGraphs.php
<ul style="list-style-type: none"> • mnożenie i dzielenie w zakresie 100 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.kleineschule.com.de/mathe3klasse.html, https://www.grundschulkoenig.de/mathe/3-klasse/
<ul style="list-style-type: none"> • dodawanie i odejmowanie w zakresie 1000 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.kleineschule.com.de/mathe3klasse.html, https://www.grundschulkoenig.de/mathe/3-klasse/
<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawanie stosunków liczbowych: więcej / mniej / tyle samo w połączeniu z działaniami 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.kleineschule.com.de/mathe3klasse.html, https://www.grundschulkoenig.de/mathe/3-klasse/

<ul style="list-style-type: none"> • obliczanie obwodu figur z odcinków prostych 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.kleineschule.com.de/mathe3klasse.html, https://www.grundschulkoenig.de/mathe/3-klasse/
<ul style="list-style-type: none"> • przerysowywanie wzoru w skali 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.kleineschule.com.de/mathe3klasse.html, https://www.grundschulkoenig.de/mathe/3-klasse/
<ul style="list-style-type: none"> • przerysowywanie wzoru w symetrii 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.kleineschule.com.de/mathe3klasse.html, https://www.grundschulkoenig.de/mathe/3-klasse/
<ul style="list-style-type: none"> • odwzorowywanie skomplikowanych wzorów i figur, rzuty brył 	<ul style="list-style-type: none"> • np. https://www.mathemonsterchen.de/Geometrie/Wuerfelbauten/, https://www.kleineschule.com.de/mathe1klasse.html Bauen mit Wuerfeln, https://www.mathemonsterchen.de/Geometrie/Geometrie/

TABELA 5: PRZYKŁADOWE PROJEKTY EDUKACYJNE:

TEMATY		PRZYKŁADOWE MATERIAŁY I ZADANIA W JĘZYKU NIEMIECKIM
WAKACJE	<ul style="list-style-type: none"> • robimy i puszczamy latawca (→ też JESIEŃ, WIOSNA, LATO) 	<p>Drachen basteln: https://www.geo.de/geolino/basteln/19411-rtkl-drachen-basteln-so-bastelt-ihr-einen-papierdrachen</p>
JESIEŃ	<ul style="list-style-type: none"> • wróżby andrzejkowe (Polska) • pochód św. Marcina (Niemcy, Austria) • pochód św. Łucji (Szwecja) 	<p>St. Martinszug: <i>Wir organisieren St. Martinszug durch die Straßen um die Schule</i></p>
RODZINA	<ul style="list-style-type: none"> • konkurs: moje ulubione dane: przepis + fotografia • drzewo rodzinne • Dzień Matki, Dzień Ojca • Dzień Babci i Dziadka 	<p>Ideen für den Opa und Oma Tag: https://www.pinterest.de/gritnoack3/oma-opa-tag/</p>
BOŻE NARODZENIE	<ul style="list-style-type: none"> • Mikołajki • pieczemy pierniki 	<p>Weihnachten: https://www.kinderspiele-welt.de/weihnachten</p>
ZIMA	<ul style="list-style-type: none"> • pomoc zwierzętom w zimie, • hodowanie kryształów soli, • Dzień Babci i Dziadka 	<p>Vögel im Winter: <i>Wir basteln ein Vogelhaus:</i> https://kleinliebchen.de/vogelhaus-aus-milchtueten-basteln/ Vogelfütterung: https://www.haus-der-kleinen-forscher.de/de/praxisanregungen/experimente-fuer-kinder/exp/manche-voegel-sind-noch-da</p>

EKOLOGIA	<ul style="list-style-type: none"> recycling: co można robić ze śmieci 	<p>Projekt ekologiczny: https://www.goethe.de/ins/pl/pl/spr/unt/kum/dfj/sos.html</p>
WIOSNA / POGODA	<ul style="list-style-type: none"> hodowanie rzeżuchy hodowanie fasolki cykl życia motyla (→ też: ROŚLINY I ZWIERZĘTA) dzień św. Patryka, święto przyjaźni (17 marca, Irlandia) pierwszy dzień wiosny, Marzanna (Polska) 	<p>Kresseanbau: https://www.youtube.com/watch?v=2hAUv5yyQDc</p> <p>Lebenszyklus eines Schmetterlings: Eric Carle, Die kleine Raupe Nimmersatt, 2018 (28. Auflage), Gerstenberg</p> <p>Inne: https://www.umwelt-im-unterricht.de/ https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum/clg/inh.html https://www.lehrer-online.de/ (materiały bezpłatne, wymagana rejestracja) https://www.kinderspiele-welt.de/fruehling</p>
WIELKANOC	<ul style="list-style-type: none"> pisanki Osterhase: wspólne szukanie jajek 	<p>Wir backen Ostergebäck: https://www.kinderspiele-welt.de/kinderrezepte/backen-zu-ostern.html</p> <p>Ostereiersuche: https://www.grapevine.de/ostereiersuche</p>
ROSLINY I ZWIERZĘTA	<ul style="list-style-type: none"> pomagamy zwierzętom w zimie – budujemy karmik organizujemy akcję pomocy dla schroniska dla zwierząt rośliny użytkowe, przytutki z roślin (syrupy, przyprawy, oleje, żywność itd.), przytutki ze zwierząt (mięso, mleko, jaja, puch, wełna itd.), owady w sadzie i w ogrodzie: przyteczne i szkodniki, pszczoły i miód, parki narodowe 	<p>Vögel im Winter: Wir basteln ein Vogelhaus: https://kleinliebchen.de/vogelhaus-aus-milchtueten-basteln/, beobachten Vögel, erstellen ein Protokoll und vergleichen die Ergebnisse.</p> <p>Vogelfütterung: https://www.haus-der-kleinen-forscher.de/de/praxisanregungen/experimente-fuer-kinder/exp/manche-voegel-sind-noch-da</p> <p>Frischkäse herstellen: https://www.haus-der-kleinen-forscher.de/de/praxisanregungen/experimente-fuer-kinder/exp/frischkaese-selber-herstellen</p> <p>Lebenszyklus eines Schmetterlings: Eric Carle, Die kleine Raupe Nimmersatt, 2018 (28. Auflage), Gerstenberg</p>

LATO	<ul style="list-style-type: none"> wakacje (→ też: WAKACJE, KRAJOBRAZY) – wystawa fotografii chleb – jak powstaje i z czego (→ też: WIEJSKA ZAGRODA) – pieczenie chleba droga Słońca nad Ziemią w zależności od pory roku, sporty letnie, igrzyska olimpijskie, zjawiska pogodowe: burza, różne rodzaju deszczu, tęcza 	<p>Projekt Olympisches Dorf: Kinder basteln ein olympisches Dorf und beschreiben, wo Sportler um ihre Medaillen kämpfen.</p> <p>Regenschauer: https://www.haus-der-kleinen-forscher.de/de/praxisanregungen/experimente-fuer-kinder/exp/heftige-regenschauer</p> <p>Wir bauen eine Sonnenuhr: https://www.haus-der-kleinen-forscher.de/de/praxisanregungen/experimente-fuer-kinder/exp/lauf-der-sonne</p>
NASZ ŚWIAT	<ul style="list-style-type: none"> poznajemy nasz region, Polska, Niemcy, Unia Europejska – symbole, kontynenty i oceany, kraje w Europie, mieszkańcy, flagi, stolice, znane miasta, np. Toruń – pierniki, Kopernik, krzywa wieża; Nürnberg – Dziadek do orzechów, pierniki, Dürer; Wien – Sacher Torte, Sisi, bitwa pod Wiedniem, Jan III Sobieski, pałac Schönbrunn, ciekawostki, główne miasta i zabytki / ciekawe miejsca w Polsce (np. Biskupin, Malbork, Wieliczka) i w Niemczech, stroje ludowe, legendy lokalne, np. <i>die Bremer Stadtmusikanten</i>, <i>der Rattenfänger von Hameln</i>, 	<p>Projekt Europa: Unser Klassenraum wird zu Europa. In unterschiedlichen Ecken des Klassenraumes werden Länder mithilfe unterschiedlicher Bilder, Gegenstände, Bücher, Karten, Fahnen und persönlicher Photos visualisiert.</p> <p>Sehenswertes aus der Region: Präsentationen der Kinder über die interessantesten Orte in der Nähe und in der Nachbarregion.</p> <p>Theatervorführung: Kinder führen das Märchen: <i>Die Bremer Stadtmusikanten</i> vor.</p>
WŁAŚCIWE ZACHOWANIE	<ul style="list-style-type: none"> drobnoustroje chorobotwórcze, wspólnie pomagamy starszym (→ też: RODZINA) 	<p>Kinderrechte: https://www.unicef.de/informieren/schulen/unterrichtsmaterial/-/kinderrechte/107392</p>
MUZYKA I TEATR	<ul style="list-style-type: none"> teatr lalkowy, przedstawienie teatralne 	<p>Kamishibai-Theaterstück: Wir bereiten ein Kamishibai-Theaterstück für unsere Großeltern vor.</p>

KRAJOBRAZY	<p>(→ też: WAKACJE, LATO):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tatry, Bałtyk, Mazury, • Parki Narodowe, • działalność człowieka zmienia krajobraz (→ też: HISTORA), • rodzaje zbiorników wodnych i wód płynących, • piętra lasu, • piętra gór, • różne biosfery, np. moczary, • rezerваты przyrody, 	<p>Projekt: Landschaftsformen und Nationalparks <i>Baue (z.B. auf einem Tablett oder auf einem Karton) aus der Salzmasse verschiedene Landschaftsformen mit Nationalparks. Berücksichtige den Nationalpark, der sich in der Nähe von deinem Wohnort befindet. Markiere die Himmelsrichtungen und sage, welche Landschaften und Nationalparks sich im Norden, im Süden, im Westen und im Osten befinden.</i></p> <p>Kinder drehen einen Film zum Thema: <i>Großschutzgebiete bei uns und in der Nachbarregion.</i></p>
HISTORIA / DZIAŁALNOŚĆ CZŁOWIEKA	<ul style="list-style-type: none"> • dawne miasta, • dawne zawody, • dawniej a dziś – co się zmieniło; • moda wczoraj i dziś, • historia książki, • zamki, rycerze, • wynalazki, np. od ogniska do żarówki, • urządzenia AGD w domu i ich funkcje, • różne materiały (drewno, metal itd.) i co z nich robimy, • sposoby komunikacji od wczoraj do dziś • proces powstawania książki – robimy własną książkę • lubimy czytać – konkurs czytelniczy (w języku niemieckim) • zmieniam się, rosnę – kolaż, 	<p>Projekt Burg: <i>Wir machen eine Fotodokumentation einer Burg, die sich in Deiner Nähe befindet und fertigen ein Album. Wir beschreiben die Burg und das Leben der Ritter.</i></p> <p>Ein Ausflug nach Biskupin: <i>Kinder bereiten Protokolle und berichten beim Elternabend davon, was sie in Biskupin gesehen haben.</i></p> <p>Projekt "Vom Feuer zur LED-Lampe": <i>Kinder gestalten den Klassenraum zum Lichtmuseum und zeigen verschiedene Stadien der Entwicklung von Lichtquellen.</i></p> <p>Projekt Buch: <i>Wie hat man früher ein Buch hergestellt, wie macht man das heute. Besuch im Museum und in einer Druckerei.</i></p> <p>Lesewettbewerb auf Deutsch Projekt: Wir schreiben und drucken unser eigenes Buch</p>

KOSMOS	<ul style="list-style-type: none"> • budujemy model układu słonecznego • Księżyc, • Słońce, • loty kosmiczne, • lądowanie na księżycu, • sztuczne satelity, • telekomunikacja (→ też: HISTORA), 	<p>Das bewegte Sonnensystem: https://mint-zirkel.de/2018/03/tolle-umsetzung-der-mitmach-experimente-aus-dem-unterrichtsmaterial-unser-sonnensystem/</p> <p>Sonnensystem-Mobile: https://www.friedrich-schlosser-schule.de/schulleben/projekte/sonnensystem-mobile</p> <p>Leben auf dem Mond: <i>Kinder erforschen und zeigen Unterschiede zwischen dem Leben auf der Erde und auf dem Mond (graphisch, durch Bewegung, mithilfe unterschiedlicher Gegenstände)</i></p>
--------	--	---

TABELA 6: PRZYKŁADOWY TYGODNIOWY ROZKŁAD TREŚCI NAUCZANIA

<p>Cele lekcji Uczeń potrafi: -wskazać na globusie biegun północny i południowy, operując nazwami: der Nordpol, der Südpol, die Arktis und die Antarktis -potrafi rozróżnić dwa kierunki geograficzne, wskazując coś na mapie: (Wo liegt die Arktis/Antarktis?) im Norden, im Süden -rozróżnia faunę dwóch biegunów, przyporządkowując zwierzęta: Die Arktis: der Eisbär, der Polarwolf, der Polarfuchs, das Rentier, ewentualnie też: das Walross Die Antarktis: der Pinguin, der See-Leopard, der Schwarzbrauen-Albatros, Beide Pole: der Schwertwal, die Robbe, der Blauwal,-e, der See-Elefant - odpowiedzieć na pytanie, czy niedźwiedź polarny może zjeść pingwina na obiad i uargumentować odpowiedź (Nie – różne bieguny) - wie, że ludzie żyją w obszarach arktycznych na północy (der Eskimo, -s), natomiast nie na Antarktydzie („Zaczarowana zagroda” z poznanej lektury to stacja badawcza (die Forschungsstation/Polarstation)).</p>	
Poniedziałek	
<p>Słownictwo: <i>Im Norden liegt die Arktis, im Süden die Antarktis</i> <i>Welche Tiere wohnen in Polargebieten?</i> <i>Welches Tier wohnt im Norden/Süden?</i></p>	<p>Aktywności: 1. Pokazywanie bieguna północnego i południowego na mapie. Odpowiedzi na pytania z użyciem słów: <i>Arktis i Antarktis</i> 2. Zabawa ruchowa wraz z powtarzaniem zwrotu: <i>Im Norden liegt die Arktis, im Süden</i></p>

<p><i>Die Arktis: der Eisbär, der Polarwolf, der Polarfuchs, das Rentier, das Walross (mors)</i> <i>Die Antarktis: der Pinguin, der See-Leopard, der Schwarzbrauen-Albatros,</i> <i>Beide Pole: der Schwertwal (orka), die Robbe, der Baluwal,-e, der See-Elefant</i></p>	<p><i>die Antarktis</i> 3.wypisujemy wszystkie zwierzęta, jakie nam przyjdą do głowy na dużej kartce, a potem rozdzielamy je wg biegunów: 4. <i>Sporządzamy</i> zwierzęta polarne z papieru, waty, słomek do napojów.</p>
Wtorek	
<p>Słownictwo: <i>in der Arktis, in der Arktis</i> <i>pytania typu: Wo wohnt ein Polarfuchs? Wo wohnt ein Rentier itd.</i> <i>w dalszym ciągu:</i> <i>die Arktis: der Eisbär, der Polarwolf, der Polarfuchs, das Rentier, das Walross (mors)</i> <i>die Antarktis: der Pinguin, der Seeleopard, der Schwarzbrauen-Albatros,</i> <i>beide Pole: der Schwertwal (orka), die Robbe, der Baluwal,-e, der See-Elefant</i></p>	<p>Aktywności: 1. Pokazywanie bieguna północnego i południowego na globusie 2. Dopasowywanie obrazków zwierząt do odpowiedniego bieguna. 3. Rozwiązywanie zagadek typu: <i>Kann ein Eisbär einen Pinguin zu Mittag fressen, oder nicht?</i> 4. Praca z czasopismem dla dzieci „Olli und Molli”. Śpiewanie piosenki „Pitsch, patsch Pinguin...” z ilustracją ruchową i pościgiem orki za pingwinami (2-3 rundy)</p>
Środa, Czwartek	
<p>Słownictwo: <i>am Nordpol: die Arktis, am Südpol: die Antarktis</i> <i>die Arktis: der Eisbär, der Polarwolf, der Polarfuchs, das Rentier, das Walross</i> <i>die Antarktis: der Pinguin, der Seeleopard, der Schwarzbrauen-Albatros,</i> <i>Beide Pole: der Schwertwal,, die Robbe, der Baluwal,, der See-Elefant</i></p>	<p>Aktywności: Dzieci przygotowują książeczkę o zwierzętach. Każde dziecko maluje jakieś zwierzątko. W czasie pracy plastycznej nauczyciel podchodzi do uczniów i rozmawia na temat zwierzątka. <i>Wo lebt?</i> <i>Was frisst ...?</i> <i>Was zeichnest du gerade?</i> <i>Ist groß oder klein?</i> <i>Lebt im Norden oder im Süden?</i></p>
Piątek	
<p>Powtórzenie słownictwa z poprzednich dni.</p>	<p>Aktywności: Praca grupowa: Dzieci sporządzają duże mapy, na których malują przedstawicieli</p>

	<p>świata fauny bieguna północnego i południowego. Dzieci opisują, gdzie żyją zwierzęta. Dzieci podpisują plakat. W czasie pracy śpiewamy piosenkę „Pitsch, patsch Pinguin”</p>
--	---

5. Metody i techniki nauczania

Cały I etap edukacyjny (klasy 1-3) jest okresem nauczania zintegrowanego bez podziału na poszczególne „przedmioty”. Dotyczy to również języka drugiego/ obcego (tu: języka niemieckiego jako języka sąsiada). Zintegrowane nauczanie języka drugiego w praktyce powinno oznaczać to, że niektóre treści programowe dotyczące wybranych zagadnień tematycznych, bloków tematycznych, czy projektów są częściowo (lub w całości) realizowane w języku drugim (tu: niemieckim; por. rozdz. 4 powyżej, Tabele 1, 2, 3a-c, 4a-c i 5), a metody i techniki pracy na zajęciach języka niemieckiego powinny być zbieżne z metodami i technikami pracy na zajęciach prowadzonych w języku ojczystym dzieci (tu: języku polskim). Oznacza to także, że rodzaje ćwiczeń, które mogą i powinny być stosowane podczas zajęć języka niemieckiego, w gruncie rzeczy nie powinny znacząco różnić się od tych, jakie są stosowane w celu wspierania dziecięcego rozwoju języka pierwszego i sprawności poznawczych.

Wychowawcy powinni dążyć do realizacji celów poznawczych, społecznych i językowych (określonych w rozdz. 3.), tworząc bogate środowisko uczenia się, w tym uczenia się języka drugiego, poprzez:

- dostosowanie poziomu przekazywanej wiedzy do możliwości poznawczych dzieci (w tym niestosowanie treści znanych dzieciom jako okazji do wprowadzenia słów i wyrażeń języka niemieckiego),
- wykorzystanie naturalnej dziecięcej ciekawości, chęci poznawania świata i gotowości podejmowania aktywności poznawczej,
- dostosowanie poziomu trudności wykonywanych przez dzieci zadań do ich możliwości poznawczych (w tym niestosowanie zadań zbyt łatwych dla dzieci, ponieważ nie niosą one ze sobą żadnych korzyści poznawczych i są demotywujące dla dzieci⁹),
- ścisły związek nauczanych treści edukacyjnych ze środowiskiem dzieci,
- uwzględnianie potrzeb i doświadczeń uczniów,
- unikanie monotonii dzięki stosowaniu różnorodnych środków dydaktycznych, zadań i form pracy na lekcji,
- stosowanie technik motywujących i aktywizujących,
- dostosowanie, w miarę możliwości, tempa nauczania do indywidualnych predyspozycji uczniów (indywidualizację nauczania).

⁹ por. M. Olpińska-Szkielko, 2014, *Glottodydaktyczne implikacje lingwistycznych badań nad dwujęzycznością i koncepcji wychowania dwujęzycznego*.

Najważniejszymi zasadami metodycznymi na I etapie edukacyjnym jest uczenie się wszystkimi zmysłami, uczenie się przez działanie, doświadczenie i zabawę, czyli całościowe i integrujące podejście do nauczania i uczenia się. Zasady te można najlepiej realizować w pracy metodą projektów oraz w ramach omawiania wybranych (interdyscyplinarnych) bloków tematycznych (por. rozdz. 4 powyżej, Tabele 1, 2, 3a-c, 4a-c i 5).

Włączenie w proces nauczania języka jako środka komunikacji, interakcji i narzędzia przekazywania wiedzy na lekcji wymaga stosowania specyficznych metod i technik pracy dydaktycznej. Mimo że na I etapie edukacyjnym nie odbywa się formalna nauka języka drugiego, nauczyciel musi zdawać sobie sprawę z tego, że ma do czynienia z uczącymi się nowego języka i wspomagać proces rozwoju kompetencji tego języka u dzieci. Cel ten można osiągnąć tylko poprzez stworzenie naturalnej sytuacji uczenia się, która charakteryzuje się tym, że:

- Dla użycia języka drugiego i interakcji językowej istnieje zawsze wyraźny kontekst sytuacyjny i komunikacyjny, tak aby dzieci były w stanie na podstawie tego kontekstu samodzielnie zrekonstruować znaczenie wypowiedzi językowych.
- Nauczyciele starają się przede wszystkim, aby uczniowie ich rozumieli, a więc dostosowują swoje wypowiedzi do ich niedoskonałych umiejętności komunikacyjnych, poprzez stosowanie w swoich wypowiedziach wielu parafraz i powtórzeń.
- Percepcja treści jest ponadto intensywnie wspierana przez zastosowanie wielu różnorodnych bodźców akustycznych, wizualnych, kinestetycznych, rytmicznych itp., np. poprzez bogatą gestykulację i mimikę oraz zastosowanie elementów TPR (ruch), a także użycie wielu pomocy poglądowych, przedmiotów z bezpośredniego otoczenia dziecka, części ubioru, zabawek, obrazków, ilustracji itd.¹⁰
- Prezentacja treści nauczania odbywa się w sposób poglądowy.
- Kierowane do dzieci wypowiedzi nauczycieli w języku niemieckim nie powinny być natomiast nadmiernie „upraszczane” pod względem leksykalnym i gramatycznym kosztem ich autentyczności komunikacyjnej lub kosztem treści niejęzykowych. Powinny być one natomiast w specyficzny sposób „dostrajane do dziecka”. Chodzi tutaj o specyficzne językowe zachowania osób z otoczenia dziecka podczas interakcji komunikacyjnych z nim stosowane w celu ułatwienia mu nabywania języka („*fine-tuning*”). Polegają one na stosowaniu pewnych uproszczeń fonologicznych, syntaktycznych i semantycznych, a także na

¹⁰ por. H. Wode, 1998, *Bilinguale Kindergärten: Wieso? Weshalb? Warum?* oraz J. Arnau, 1994, *Teacher-Pupil Communication When Commencing Catalan Immersion Programs*, s. 47-76; E.M. Day i S.M. Shapson, 1996, *Studies in Immersion Education*, s. 47 i n.

stosowaniu procedur „zwrotnych”, takich jak pytania, powtórzenia, rozszerzenia i uzupełnienia dziecięcych wypowiedzi i inne.

Aby osiągnąć sukces w rozwoju kompetencji języka niemieckiego, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na to, że:

- oferta językowa powinna być bogata i zróżnicowana, intensywna, dobrze ustrukturyzowana i motywująca (nowe, interesujące treści i zagadnienia),
- na całym I etapie edukacyjnym powinno się prezentować o wiele więcej wypowiedzi językowych niż wymagać ich formułowania od dzieci,
- wyrażenia językowe powinny być zawsze powiązane z czynnościami, które dzieci obserwują i w których biorą udział,
- wypowiedzi w języku drugim powinny stale towarzyszyć rytuałom lekcyjnym,
- wyrażenia językowe powinny być używane w sytuacjach zrozumiałych dla dzieci, w powiązaniu z interesującymi je treściami i działaniami,
- należy stwarzać dzieciom wiele możliwości powtarzania wypowiedzi nauczycieli,
- materiał językowy powinien być ukształtowany spiralnie, aby dać dzieciom możliwość powtarzania treści, które zostały wprowadzone wcześniej, powracanie do nich w coraz to nowych ćwiczeniach i zadaniach,
- uwaga nauczycieli powinna być skierowana na treść, a nie na formę wypowiedzi językowych dzieci; w żadnym wypadku nie należy poprawiać błędów gramatycznych, czy błędów wymowy dzieci, lecz powtarzać ich wypowiedzi w prawidłowej formie, tak aby usłyszały ich bezbłędną wersję.

W celu podniesienia efektywności nauczania języka drugiego (niemieckiego) nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej (lub nauczyciele języka obcego) mogą stosować także wybrane techniki dydaktyczne, wspomagające proces rozwoju kompetencji językowej u dzieci, takie jak:

- specyficzne techniki pracy nad rozwojem słownictwa,
- techniki pracy nad rozwojem sprawności rozumienia wypowiedzi ustnych i tekstów pisanych,
- wspomaganie rozwoju językowego przez zastosowanie elementów formalnego nauczania języka drugiego, np. nauki wymowy i ortografii.

6. Materiały dydaktyczne

Materiały dydaktyczne w języku niemieckim, stosowane na zajęciach edukacji wczesnoszkolnej, które w sensie fachowym i językowym są odpowiednie dla dzieci na I etapie edukacyjnym, stanowią wyzwanie wymagające sporych nakładów pracy nauczycieli.

Od początku na zajęciach edukacji zintegrowanej prowadzonych w języku niemieckim mogą i powinny być stosowane dwa rodzaje pomocy naukowych i materiałów:

- autentyczne materiały przeznaczone dla dzieci – rodzimych użytkowników języka drugiego (por. przykłady zebrane w Tabelach 1-5 w rozdz. 4),
- zaadaptowane i tworzone na miejscu materiały, specjalnie dostosowane do potrzeb dzieci uczących się drugiego języka. Materiały te mogą także powstawać w trakcie trwania programu dzięki kreatywności i doświadczeniom nauczycieli.

Przy wyborze materiałów dydaktycznych należy uwzględnić to, że:

- możliwie najbardziej intensywny i wszechstronny kontakt z językiem niemieckim wiedzie do lepszej znajomości tego języka u dzieci,
- ważne jest to, aby uczniowie otrzymywali możliwie dużo bodźców językowych z różnych źródeł, a więc należy umożliwić im jak najszerszy dostęp do niemieckojęzycznych mediów zarówno drukowanych, jak i on-line, takich jak książki dla dzieci, czasopisma, gry, filmy, gry i programy komputerowe, strony internetowe itd. (nauczanie multimedialne),
- materiały dydaktyczne powinny odzwierciedlać autentyczne użycie języka niemieckiego, który tylko w ten sposób może spełnić rolę środka komunikacji, interakcji i przekazu informacji na lekcji,
- materiały dydaktyczne (szczególnie te adaptowane i tworzone przez nauczycieli) nie powinny być „upraszczane” pod względem leksykalnym i gramatycznym kosztem ich autentyczności komunikacyjnej lub kosztem treści niejęzykowych, natomiast powinny być dostosowane do poziomu poznawczego uczniów, stanu ich wiedzy ogólnej i przedmiotowej i wiedzy o świecie.

7. Kontrola osiągnięć ucznia

7.1. Oczekiwane efekty programu na I etapie edukacyjnym

Uczeń po ukończeniu klasy 3 powinien:

- być dobrze przygotowany do podjęcia nauki na kolejnym etapie edukacyjnym,
- być dobrze przygotowany do kontynuowania nauki w programie, a więc akceptować, rozumieć i umieć pracować w języku niemieckim na lekcji,

- umieć działać w różnych sytuacjach komunikacyjnych w szkole i poza szkołą,
- być otwarty na kontakty z różnymi osobami, w tym także z obcokrajowcami,
- umieć współdziałać w grupie,
- dobrze rozumieć treść wypowiedzi ustnych związanych z tematem lekcji w języku polskim i niemieckim,
- potrafić samodzielnie zrozumieć treść krótkich tekstów pisanych w języku polskim i niemieckim,
- produkować poprawne wypowiedzi w języku polskim oraz podejmować próby wyrażania się w języku niemieckim, nawet jeśli jego wypowiedzi nie są całkowicie poprawne pod względem gramatycznym,
- potrafić poprawnie pisać w języku polskim oraz znać podstawowe zasady ortografii języka niemieckiego i podejmować próby pisania znanych słów i wyrażeń.

7.2. Pomiar osiągnięć uczniów

Pomiar osiągnięć uczniów w zakresie kompetencji języka ojczystego oraz w zakresie kompetencji przedmiotów niejęzykowych nie różni się pod żadnym względem od pomiaru osiągnięć w klasach jednojęzycznych. Natomiast pomiar osiągnięć w zakresie kompetencji języka niemieckiego wymaga stosowania specjalnych środków i technik. Ponieważ na I etapie edukacyjnym nie odbywa się formalna nauka języka drugiego, nie stosuje się kontroli osiągnięć w formie tradycyjnych testów poprawności językowej (testów gramatycznych i leksykalnych).

Na etapie wczesnoszkolnym można użyć poniższego arkusza oceny umiejętności językowych. Arkusz ten może być stosowany po każdym roku nauki dziecka. W takim przypadku dostarcza on nauczycielowi wiedzy na temat dokonywanych przez ucznia postępów językowych na przełomie lat, jak i pozwala na określenie poziomu opanowania L2 przez konkretnego ucznia w odniesieniu do grupy. Taka perspektywa umożliwia zindywidualizowane wspieranie językowe zarówno ucznia, który wykazuje niższy poziom umiejętności w stosunku do poziomu grupy, jak i ucznia, który wykazuje zdecydowanie wyższy poziom opanowania umiejętności językowych w stosunku do poziomu całej grupy. Arkusz ten wskazuje także na dwa istotne parametry, które zazwyczaj nie są brane pod uwagę, jednakże zdecydowanie poszerzają wiedzę na temat procesu nabywania języka przez ucznia. Tymi parametrami są: nastawienie ucznia do języka drugiego, jak i stosowane przez ucznia strategie językowe.

Rozumienie i produkowanie komunikatów zostało w arkuszu zaproponowane w odniesieniu do konkretnych obiektów czy sytuacji, np. rozumienie symboli językowych określających warzywa, owoce, kolory czy obiekty znajdujące się w drodze do szkoły. Ponieważ treści nauczania w klasach są podobne, ale nie identyczne, nauczyciel może wymieniać badane zakresy leksykalne zgodnie z przerabianymi przez siebie treściami nauczania. Operacjonalizacja umiejętności językowych nastąpiła poprzez wyznaczenie trzech i więcej określeń/wyrażeń/słów jako poziom opanowania danej częściowej sprawności językowej.

W zakresie pomiaru receptywnych umiejętności uczniów w języku drugim (rozumienia ze słuchu) proponujemy następującą skalę oceny i następującą interpretację umiejętności językowych ucznia¹¹:

*** - *das Kind versteht die Bezeichnungen von 3 und mehr Objekten; co oznacza: das Kind identifiziert drei oder mehr Objekte auf den Bildern / das Kind nennt drei oder mehr Objekte in L1 oder L2 / das Kind erteilt drei oder mehr korrekte Antworten in L1 oder L2;*

** - *das Kind versteht die Bezeichnungen von 2 Objekten; co oznacza: das Kind identifiziert zwei Objekte auf den Bildern / das Kind nennt zwei Objekte in L1 oder L2/ das Kind erteilt zwei korrekte Antworten in L1 oder L2;*

* - *das Kind versteht die Bezeichnung von 1 Objekt; co oznacza: das Kind identifiziert ein Objekt auf den Bildern / das Kind nennt ein Objekt in L1 oder L2 / das Kind erteilt eine korrekte Antwort in L1 oder L2;*

0 - *das Kind versteht keine Bezeichnung; co oznacza: das Kind identifiziert kein Objekt /das Kind nennt kein Objekt in L1 oder L2 /das Kind erteilt keine korrekte Antwort in L1 oder L2;*

x - nicht feststellbar.

W pomiarze osiągnięć uczniów w zakresie sprawności receptywnych w języku niemieckim należy wziąć pod uwagę to, że o opanowaniu danej umiejętności świadczy nie tylko reakcja dziecka na polecenie nauczyciela, ale także jego wypowiedzi formułowane w języku ojczystym lub drugim (L1 lub L2).

W zakresie pomiaru produktywnych umiejętności uczniów w języku drugim (mówienia) proponujemy następującą skalę oceny i następującą interpretację umiejętności językowych ucznia:

*** - *das Kind nennt drei oder mehr Objekte in L2 / das Kind erteilt drei oder mehr korrekte Antworten in L2;*

** - *das Kind nennt zwei Objekte in L2 / das Kind erteilt zwei korrekte Antworten in L2;*

¹¹ Bielicka, Małgorzata, 2019, *Posener Beobachtungs- und Einschätzungsbogen zur Erfassung des L2-Standes von Kindern in bilingualen Einrichtungen*, s. 169-196.

* - das Kind nennt ein Objekt in L2 /das Kind erteilt eine korrekte Antwort in L2;

0 - das Kind nennt kein Objekt /das Kind erteilt keine korrekte Antwort in L2;

x - nicht feststellbar.

Datum der Bewertung:

Name des Kindes:

Alter des Kindes:

LehrerIn:

Einstellung des Kindes zur deutschen Sprache ¹²					
	trifft zu	trifft eher zu	trifft eher nicht zu	trifft nicht zu	nicht feststellbar
Das Kind lächelt; es ist froh.					
Das Kind drückt spontan Begeisterung aus.					
Das Kind zeigt sich deutschsprachigen Lehrern gegenüber aufgeschlossen.					
Das Kind zeigt sich anderen Kindern gegenüber aufgeschlossen.					
Das Kind ist traurig.					
Das Kind nimmt gern an deutschsprachigen Aktivitäten teil.					
Das Kind beteiligt sich bis zum Ende an den Aktivitäten, die auf Deutsch verlaufen.					
Das Kind erklärt gerne die Anweisungen des Lehrers, falls seine Spielkameraden Verständnisprobleme haben.					
Das Kind schlägt neue deutschsprachige Aktivitäten vor oder bittet um ihre Wiederholung.					
Das Kind akzeptiert die Anwesenheit der deutschen Sprache im Kindergarten/ in der Schule.					
Andere Verhaltensweisen des Kindes, die mit der Zweisprachigkeit zusammenhängen:					

Kommunikative Strategien					
	trifft zu	trifft eher zu	trifft eher nicht zu	trifft nicht zu	nicht feststellbar
Das Kind wiederholt ein Wort/eine Wortgruppe um das Gespräch aufrechtzuerhalten (Imitation).					
Das Kind wendet chunks an, z. B. <i>ich bin dran, ich bin fertig, ich kann das.</i>					
Das Kind wendet Reduktionen an, z. B. anstatt <i>aufheben, puzzeln</i> , sagt es <i>machen</i> , anstatt der Bezeichnung eines Objektes sagt es <i>Ding</i> .					
Das Kind wendet Paraphrasen (sinnverwandte Wortgruppen) an z. B. anstatt <i>Brille aufsetzen</i> sagt das Kind <i>Brille anziehen</i> .					
Das Kind fragt nach der Bedeutung der Wörter.					
Das Kind korrigiert seine eigenen Aussagen.					
Das Kind korrigiert die Aussagen anderer Kinder.					
Das Kind wechselt von einer Sprache in eine andere.					
Das Kind spielt mit der Sprache, indem es z. B. neue Reime bildet.					

¹² Für alle Teile der Diagnose werden nur die Reaktionen des Kindes im deutschsprachigen Kontext berücksichtigt.

Egozentrisches Sprechen: das Kind benutzt die Zweitsprache, um seine Handlungen zu kommentieren oder zu steuern.					
Das Kind bildet neue Wörter – Neologismen z. B. <i>Regenwurm-Krankenhaus</i> .					
Beispielsituationen, in denen das Kind Kommunikationsstrategien anwendet:					

Rezeptive Leistungen des Kindes – Hörverstehen¹³					
	***	**	*	0	x
Das Kind kann auf Bildern Räume zeigen (z. B. <i>Küche, Schlafzimmer, Bad</i>) oder, vom Lehrer aufgefordert, sich dorthin begeben.					
Das Kind reagiert korrekt, wenn im spontanen Gespräch die Bezeichnungen für Familienmitglieder benutzt werden (z. B. <i>Wo ist jetzt deine Mama? Wo wohnt dein Opa?</i>) oder es kann die Personen richtig auf Bildern identifizieren (z. B. <i>Zeig mal bitte Oma</i>).					
Das Kind reagiert korrekt, wenn Tiernamen im spontanen Gespräch benutzt werden (z. B. <i>Hast du einen Hund, eine Katze, einen Hamster usw.</i>) oder es zeigt Tiere auf Bildern (z. B. <i>Wo ist eine Katze?</i>).					
Das Kind reagiert korrekt, wenn Farbbezeichnungen im spontanen Gespräch benutzt werden (z. B. <i>nimm mal bitte den roten Ball</i>) oder es zeigt Objekte auf Bildern, die eine bestimmte Farbe haben (z. B. <i>Was ist rot, gelb, blau?</i>).					
Das Kind reagiert korrekt, wenn Obstbezeichnungen im spontanen Gespräch benutzt werden (z. B. <i>nimm mal eine Pflaume</i>) oder es zeigt Früchte auf Bildern (z. B. <i>Apfel, Birne, Pflaume, Apfelsine</i>).					
Das Kind reagiert korrekt, wenn Gemüsebezeichnungen im spontanen Gespräch benutzt werden (z. B. <i>nimm mal eine Karotte</i>) oder es zeigt das Gemüse auf Bildern (z. B. <i>Kartoffeln, Karotten, Erbsen, Petersilie</i>).					
Das Kind reagiert korrekt, wenn man ihm erklärt, wo sich Objekte befinden (z. B. <i>dein Auto ist oben</i>) bzw. es zeigt korrekt die Lage der Objekte auf Bildern (z. B. <i>das ist links/ rechts/ unten/ oben</i>).					
Gefragt nach Fahrzeugen antwortet das Kind korrekt (z. B. <i>Womit fährst du zum Kindergarten?</i>) oder es kann Fahrzeuge auf Bildern zeigen (z. B. <i>Wo ist die Straßenbahn, das Auto, das Flugzeug, der Zug?</i>).					
Das Kind reagiert korrekt, wenn im spontanen Gespräch Objekte genannt werden, die sich auf dem Weg zum Kindergarten befinden (z. B. <i>Musst du über einen Zebrastreifen gehen?</i>) oder es kann sie auf Bildern zeigen					

¹³ Berücksichtigt werden sowohl die Äußerungen des Kindes in L1, als auch in L2, denn beide Arten der Äußerungen zeugen von den Hörverstehensleistungen der Kinder.

(z. B. <i>Wo ist die Haltestelle, der Zebrastreifen, das Verkehrsschild, die Ampel?</i>).					
Aufgefordert von der Lehrperson eine Handlung auszuüben z. B. <i>singe, male, setz dich, sag mal</i> reagiert das Kind korrekt.					
Das Kind versteht Lehraufträge, die selten oder noch nie formuliert wurden.					
Nach dem Hören des Textes, von einer Lehrperson mit Unterstützung der Körpersprache gelesen, beantwortet das Kind sinngemäß die Fragen zum Text.					
Nach dem Hören des Textes von einer CD beantwortet das Kind sinngemäß die Fragen der Lehrperson zum Text.					
Bemerkungen und Beispiele:					

Produktive Leistungen des Kindes Äußerungen des Kindes in L2					
	***	**	*	0	x
Das Kind kann andere Menschen begrüßen (z. B. <i>Hallo, Guten Tag, Guten Morgen</i>).					
Das Kind kann sich von anderen Menschen verabschieden (z. B. <i>Tschüss, Auf Wiedersehen, bis dann, bis morgen, bis nächste Woche</i>).					
Das Kind benutzt im spontanen Gespräch Raumbezeichnungen (z. B. <i>Küche, Schlafzimmer, Bad, Garderobe</i>) oder es kann Räume nennen, die auf Bildern dargestellt sind.					
Das Kind benutzt im spontanen Gespräch Namen der Familienmitglieder (z. B. <i>Mutter, Vater, Bruder, Schwester, Oma, Opa</i>) oder es kann die Personen nennen, die auf den Bildern dargestellt sind.					
Das Kind benutzt im spontanen Gespräch Tierbezeichnungen (z. B. <i>Hund, Katze, Vogel, Pferd, Löwe, Elefant usw.</i>) oder es kann die Tiere nennen, die auf Bildern dargestellt sind.					
Das Kind benutzt im spontanen Gespräch Farbbezeichnungen oder es kann die Farben nennen, die auf den Bildern dargestellt sind (z. B. <i>Welche Farbe hat das Auto auf dem Bild? Welche Farbe hat das Kleid?</i> usw.).					
Das Kind benutzt im spontanen Gespräch Obstbezeichnungen oder es kann die Früchte nennen, die auf den Bildern dargestellt sind (z. B. <i>Apfel, Birne, Pflaume, Apfelsine</i>).					
Das Kind benutzt im spontanen Gespräch Gemüsebezeichnungen oder es kann die Gemüsesorten nennen, die auf den Bildern dargestellt sind (z. B. <i>Kartoffeln, Karotten, Erbsen, Petersilie, Bohnen</i>).					
Im spontanen Gespräch oder bei der Bildbeschreibung bezeichnet das Kind die Lage der Objekte, indem es z. B. folgende Lokaladverbien benutzt:					

<i>links/rechts/unten/oben.</i>					
Im spontanen Gespräch benutzt das Kind Fahrzeugbezeichnungen oder es kann die Fahrzeuge nennen, die auf den Bildern dargestellt sind (z. B. <i>eine Straßenbahn, ein Auto, ein Flugzeug, ein Zug</i>).					
Im spontanen Gespräch benutzt das Kind die Namen von Objekten, die sich auf dem Weg zum Kindergarten (zur Schule) befinden, oder es kann die Objekte auf den Bildern nennen (z. B. <i>eine Haltestelle, ein Zebrastreifen, ein Verkehrsschild, eine Ampel</i>).					
Das Kind kann (dem Alter entsprechend) die Zahl der Objekte sagen: <i>Wie viele Puppen/Autos/Pflanzen sehen wir auf dem Bild?</i>					
Das Kind kann Tätigkeiten nennen z. B. wenn es folgende Fragen beantwortet: <i>Was machst du jetzt? Was macht Peter?</i>					
Das Kind kann kurze Reime oder Wortsequenzen und Dialoge aus Märchen vortragen.					
Das Kind kann zusammen mit der Gruppe kurze Lieder singen.					
Das Kind kann ohne Begleitung der Gruppe kurze Lieder vorsingen.					
Das Kind kann seine Bedürfnisse ausdrücken (z. B. <i>ich will..., ich möchte..., ich brauche..., ...ist nicht da, hilf mir, ich habe Hunger, ich habe Durst, ich will auf die Toilette, ich bin müde, ...tut weh</i>).					
Das Kind kann seine Gefühle ausdrücken z. B. <i>das ist lustig, ich mag ..., ich mag ... nicht, ... gefällt mir, ... gefällt mir nicht, ich bin froh, ich bin traurig</i> .					
Das Kind kann ein Objekt beschreiben, indem es Adjektive benutzt.					
Nach dem Hören des Textes, von einer Lehrperson mit Unterstützung der Körpersprache gelesen, beantwortet das Kind sinngemäß die Fragen zum Text.					
Nach dem Hören des Textes von einer CD beantwortet das Kind sinngemäß die Fragen der Lehrperson zum Text.					
Das Kind bildet spontane kontextgebundene Äußerungen.					
Das Kind kann Äußerungen produzieren, die zuvor im Kindergarten nicht verwendet wurden.					
Bemerkungen und Beispiele:					

Aussprache					
	sehr korrekt	korrekt	eher inkorrekt	inkorrekt	nicht feststellbar
Das Kind spricht Worte korrekt nach					
Das Kind spricht Worte korrekt aus					

Kontrola bieżących osiągnięć w zakresie języka drugiego jest ściśle związana z pomiarem osiągnięć w zakresie przedmiotów niejęzykowych. Nauczyciele powinni skoncentrować się przede wszystkim na:

- obserwacji „oznak” rozumienia treści przedmiotowych przez uczniów, które mogą przybierać różne formy językowe i niejęzykowe podczas interakcji komunikacyjnych na lekcjach¹⁴,
- gotowości i umiejętności wykonywania poleceń i zadań,
- aktywności uczniów podczas lekcji,
- ocenie reakcji uczniów na bodźce językowe – reakcji niewerbalnych, reakcji w języku polskim oraz reakcji w języku niemieckim.

W zakresie sprawności receptywnych można dodatkowo stosować zadania, sprawdzające stopień rozumienia treści, takie jak na przykład:

- dyktanda rysunkowe,
- porządkowanie historyjek wg kolejności usłyszanego tekstu (por. Tabela 3b),
- zadania typu prawda/fałsz (np. prawdziwy vs. fałszywy opis do obrazka),
- przyporządkowywanie słów i wyrażeń obrazkom,
- uzupełnianie wypowiedzi nauczyciela – zdań, wierszyków, historyjek itp.
- uzupełnianie prostych tekstów z lukami.

W zakresie sprawności produktywnych (na I etapie edukacyjnym przede wszystkim mówienia) nauczyciele mogą dodatkowo oceniać:

- stopień poprawności wyuczonych i powtarzanych wypowiedzi dzieci – słów, zwrotów, wierszyków itp.,
- spontaniczność używania wypowiedzi w języku niemieckim przez dzieci,
- adekwatność wypowiedzi dzieci do treści lekcji i sytuacji komunikacyjnej.

Natomiast ze względu na specyfikę programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na I etapie edukacyjnym ocenie nie powinien podlegać stopień poprawności gramatycznej wypowiedzi dzieci.

Ze względu na specyfikę I etapu edukacyjnego kompetencje uczniów w zakresie języka niemieckiego mogą być określane tylko w formie oceny opisowej. Do opisu kompetencji w zakresie języka ojczystego oraz umiejętności przedmiotowych można dołączyć opis sprawności opanowanych przez uczniów także w języku drugim.

¹⁴ por. A. Deppermann i R. Schmitt, 2008, *Verstehensdokumentationen: Zur Phänomenologie von Verstehen in der Interaktion*, s. 222.

Należy przy tym wziąć pod uwagę fakt, iż stopień opanowania danych umiejętności w języku niemieckim przez uczniów zależy od zakresu i stopnia intensywności kontaktów z tym językiem podczas zajęć edukacji wczesnoszkolnej. Im bardziej obszerna, wszechstronna i zróżnicowana jest oferta bodźców językowych i rodzajów zadań na lekcji, tym lepszych efektów można się spodziewać w zakresie rozwoju kompetencji tego języka.

8. Bibliografia:

8.1. Edukacja wczesnoszkolna

- Elementarz XXI wieku, klasa I, Dzień odkrywców, ćwiczenia. Autorzy: Ewa Hryszkiewicz, Barbara Stępień. Red. serii: Bożena Gepert. Warszawa: Nowa Era, 2014.
- Elementarz XXI wieku, klasa I, Edukacja matematyczna, ćwiczenia cz. 1 i 2. Autorzy: Krystyna Bielenica, Maria Bura, Małgorzata Kwil, Bogusława Lankiewicz. Red. serii: Bożena Gepert. Warszawa: Nowa Era, 2015.
- Elementarz XXI wieku, klasa I, Edukacja polonistyczna, przyrodnicza, społeczna, ćwiczenia cz. 1 i 2. Autorzy: Ewa Hryszkiewicz, Barbara Stępień, Joanna Winiecka-Nowak. Red. serii: Bożena Gepert. Warszawa: Nowa Era, 2014.
- Elementarz XXI wieku, klasa II, ćwiczenia cz. 1, 2, 3 i 4. Autorzy: Ewa Hryszkiewicz, Małgorzata Ogrodowczyk, Barbara Stępień, Joanna Winiecka-Nowak. Red. serii: Bożena Gepert. Warszawa: Nowa Era, 2016.
- Elementarz XXI wieku, klasa II, Matematyka, cz. 1, 2, 3 i 4. Autorzy: Krystyna Bielenica, Maria Bura, Małgorzata Kwil, Bogusława Lankiewicz. Red. serii: Bożena Gepert. Warszawa: Nowa Era, 2014.
- Elementarz XXI wieku, klasa III, Edukacja matematyczna, ćwiczenia cz. 1 i 2. Autorzy: Krystyna Bielenica, Maria Bura, Małgorzata Kwil. Red. serii: Bożena Gepert. Warszawa: Nowa Era, 2016.
- Elementarz XXI wieku, klasa III, Edukacja matematyczna, ćwiczenia cz. 1 i 2. Autorzy: Ewa Hryszkiewicz, Małgorzata Ogrodowczyk, Barbara Stępień, Joanna Winiecka-Nowak. Red. serii: Bożena Gepert. Warszawa: Nowa Era, 2016

8.2. Literatura dziecięca (przykłady)

- Baltscheit, Martin, 2008, *Die Geschichte vom Löwen, der nicht schreiben konnte*, Beltz & Gelberg, Weinheim Basel.
- Baltscheit, Martin, 2019, *Löwenherzen weinen nicht*, Beltz & Gelberg, Weinheim Basel.
- Carle Eric, *Brauner Bär, wen siehst denn du?*, Gerstenberg, Hildesheim.
- Carle Eric, *Die kleine Maus sucht einen Freund*, Gerstenberg, Hildesheim.
- Carle, Eric, *Das kleine Chamäleon Kunterbunt*, Gerstenberg, Hildesheim.

- Carle, Eric, *Die kleine Raupe Nimmersatt*, Gerstenberg, Hildesheim.
- Feustel, Ingeborg, 1984, *Bastian und die Pinguine*, Altberliner Verlag, Berlin.
- Maar, Paul, 1997, *Die Maus, die hat Geburtstag heut*, Oetinger Verlag, Hamburg.
- Ramos, Mario, 2003, *Ich bin der Stärkste in der ganzen Welt*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main.
- Ramos, Mario, 2007, *Ich bin der Schönste in der ganzen Welt*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main.
- Ramos, Mario, 2003, *Ich bin der Stärkste in der ganzen Welt*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main.
- Stross, Eugen; Serafin, Luc, 2005, *Das Märchen vom Geburtstagskind, das sich verstecken wollte*, Pattloch Verlag, München.

8.3. Czasopisma dla dzieci (przykłady)

- *Olli und Molli*, Wydawnictwo Sailer Verlag
- *Benni*, Wydawnictwo Sailer Verlag
- *Wapiti*, Wydawnictwo Sailer Verlag

8.4. Książki przyrodowcwe (przykłady)

- Beyerl Elisabeth, *Komm mit in die Au. Tiere erleben*, Tyrolia, Innsbruck/Wien.
- Dannecker, E.; Rieger, B. *100 tolle Experimente*, Ravensburger Buchverlag.
- *Das glaubst du nie! Verblüffende Fakten, Rekorde und Vergleiche*, Penguin Random House, London.
- *Entdecke die Welt. Fragen und Antworten*, Parragon Books, Bath.
- Karski, Piotr, *Meer*, Moritz Verlag, Frankfurt am Main.

8.5. Nauka czytania i matematyka (przykłady)

- *Lernen mit Sternen. Das Einmaleins*, Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Formen und Farben*, Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Ich lerne das ABC*, Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Lese geschichten* (4 Lesestufen), Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Lesen und Schreiben* (4 Lernstufen), Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Mathe* (4 Lernstufen), Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Plus und Minus* (4 Lernstufen), Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Rechnen*, Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Wie spät ist es?*, Parragon Books, Bath.
- *Lernen mit Sternen. Zählen*, Parragon Books, Bath.
- Schwarz, Regina & Timm, Jutta, *Das kleine Hexen-ABC*, Kerle bei Herder, Freiburg.
- *Yakari. Neue Abenteuer zum Lesenlernen*. (3 Lesestufen: *Mein großes Bilder-Lesebuch*, *Ich lese kurze Geschichten*, *Ich lese vor und du liest mit*), Kids & Concepts, Stuttgart

8.6. Literatura przedmiotu

- Arnau, Joaquim, 1994, *Teacher-Pupil Communication When Commencing Catalan Immersion Programs*, w: Christer Lauren (red.), *Evaluating European Immersion Programs. From Catalonia to Finland*, Tutkimuksia No 185, Vaasa, s. 47-76.
- Baker, Colin, 2001, *Foundations of bilingual Education and Bilingualism*, Multilingual Matters Ltd., Clevedon et al. Wyd. 3: <https://criancabilingue.files.wordpress.com/2013/10/colin-baker-foundations-of-bilingual-education-and-bilingualism-bilingual-education-and-bilingualism-27-2001.pdf>
- Bielicka, Małgorzata, 2017a, *Efektywność nauczania języka niemieckiego na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym w dwujęzycznych placówkach edukacyjnych w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań.
- Bielicka, Małgorzata, 2017b, *Zróźnicowanie wyników testu na rozumienie zjawisk gramatycznych jako wskaźnik zindywidualizowanych procesów nabywania języka drugiego w grupie dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych*, w: *Lingwistyka stosowana* 23/3, s. 91-105.
- Bielicka, Małgorzata, 2019, *Posener Beobachtungs- und Einschätzungsbogen zur Erfassung des L2-Standes von Kindern in bilingualen Einrichtungen*, w: Iwona Wowro, Mariusz Jakosz, Jolanta Gładysz (red.), *Geöffnetes Zeitfenster nutzen! Frühes Fremdsprachenlernen – zwischen Theorie und Praxis*. V&R unipress, Göttingen, s. 169-196.
- Day, Elaine M. i Shapson, Stan M., 1996, *Studies in Immersion Education*, Multilingual Matters Clevedon.
- Deppermann, Arnulf i Schmitt, Reinhold 2008, *Verstehensdokumentationen: Zur Phänomenologie von Verstehen in der Interaktion*, w: *Deutsche Sprache* 3, s. 220-245 [https://ids-pub.bsz-bw.de/frontdoor/deliver/index/docId/281/file/Deppermann_Schmitt_Verstehensdokumentationen_2008.pdf].
- *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Council of Europe. Wydawnictwa CODN 2003: https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/attachments/ESOKJ_Europejski-System-Opisu.pdf
- Genesee, Fred, 1987, *Learning through Two Languages. Studies of Immersion and Bilingual Education*, Newbury House Publishers, Cambridge.
- Grucza, Franciszek, 1988, *Zum Begriff der Sprachkompetenz, Kommunikationskompetenz und Kulturkompetenz*. W: Honsza N., Roloff H.-G. (red.), *Daß eine Nation die ander verstehen möge. Festschrift für Marian Szyrocki zu seinem 60. Geburtstag*, Chloe. Beihefte zu Daphnis t.7, Editions Rodopi B.V., Amsterdam.

- Grucza, Franciszek, 1993, *Zagadnienia ontologii lingwistycznej: o językach ludzkich i ich (rzeczywistym) istnieniu*. W: *Opuscula logopedica in honorem Leonis Kaczmarek*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Grucza, Franciszek, 1996, *O przeciwstawności ludzkich interesów i dążeń komunikacyjnych, interkulturowym porozumiewaniu się oraz naukach humanistyczno-społecznych*. W: *Problemy komunikacji interkulturowej: Jedna Europa – wiele języków i wiele kultur. Materiały XIX Sympozjum ILS UW i PTLŚ*; Grucza F., Chomicz-Jung K. (red. naukowa), wyd. Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa.
- Lambert, Wallace, E., i Tucker, Richard, G., 1972, *Bilingual Education of Children. The St. Lambert Experiment*, Newbury House Publishers, Rowley, Massachusetts.
- Lang, Erika, 2014, *Teoria i praktyka nauczania języków obcych w szkole podstawowej. Lingwistyczne i dydaktyczne podstawy koncepcji programu nauczania języka angielskiego i francuskiego w klasach I-IV*, w: Maria Dakowska i Magdalena Olpińska (red.), *Edukacja dwujęzyczna. w przedszkolu i w szkole*. Wydawnictwo Naukowe IKSI UW, Warszawa, s. 47-67 [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-22-Maria-Dakowska-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Edukacja-dwuj%C4%99zyczna.pdf>].
- Olpińska-Szkiełko, Magdalena, 2013, *Bilinguale Kindererziehung: Ein Konzept für den polnischen Kindergarten*. Wydawnictwo Naukowe IKSI UW, Warszawa [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-8-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Szkie%C5%82ko-Bilinguale-Kindererziehung.pdf>] lub *Wychowanie dwujęzyczne w przedszkolu*: [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-9-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Szkie%C5%82ko-Wychowanie-dwuj%C4%99zyczne-w-przedszkolu.pdf>]
- Olpińska-Szkiełko, Magdalena, 2014, *Glottodydaktyczne implikacje lingwistycznych badań nad dwujęzycznością i koncepcji wychowania dwujęzycznego*, w: *Lingwistyka Stosowana* 9/2014, s. 103–115 [http://alp.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/315/2018/03/Lingwistyka-Stosowana-9_2014.pdf]
- *Promoting language learning and linguistic diversity, An action plan 2004-06*, Office for Official Publications of the European Communities, European Commission, 2004.
- Wode, Henning, 1998, *Bilinguale Kindergärten: Wieso? Weshalb? Warum?* Englisches Seminar und Zentrum für Mehrsprachigkeit und Sprachkontakt der Universität Kiel.

Program nauczania języka niemieckiego
jako języka sąsiada II etap edukacyjny (klasy 4-8)
w szkole podstawowej

**Program nauczania języka niemieckiego
jako języka sąsiada
II etap edukacyjny
(klasy 4-8)**

Projekt:

***Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji –
kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania, współfinansowany ze
środków Unii Europejskiej – Program Współpracy INTERREG V A
Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska w ramach celu
„Europejska Współpraca Terytorialna“ Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego (EFRR)***

Opracowanie autorskie:

Małgorzata Bielicka, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Magdalena Olpińska-Szkiełko, Uniwersytet Warszawski

Przy współpracy zespołu eksperckiego:

Emilii Borkowskiej

Anety Goch

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Spis treści:

- 1. Podstawy prawne**
- 2. Założenia programowe:**
 - 2.1. Podstawy teoretyczne: wiedza – komunikacja – dyskurs**
 - 2.2. Adresaci programu**
 - 2.3. Warunki powodzenia programu**
- 3. Cele programu:**
 - 3.1. Cele poznawcze**
 - 3.2. Cele językowe**
 - 3.3. Cele społeczne**
- 4. Treści nauczania:**
 - 4.1. Kształcenie językowe: rozwój umiejętności komunikacyjnych i wiedza o języku**
 - 4.2. Kształcenie literackie i kulturowe**
 - 4.3. Integracja międzyprzedmiotowa**
- 5. Materiały dydaktyczne**
- 6. Metody i techniki nauczania**
- 7. Kontrola osiągnięć uczniów:**
 - 7.1. Oczekiwane efekty programu**
 - 7.2. Pomiar osiągnięć**
 - 7.2.1. Egzamin ósmoklasisty**
 - 7.2.2. Arkusz kompetencji językowych ucznia**
 - 7.2.3. Projekt końcowy**
- 8. Bibliografia**
 - 8.1. Podręczniki przedmiotowe**
 - 8.2. Literatura dla klas 4-8**
 - 8.3. Książki popularnonaukowe**
 - 8.4. Literatura przedmiotu**

1. Podstawy prawne

Podstawę prawną programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w klasach 4-8 stanowią:

- USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, Dz.U. 2017 poz. 59 (tekst jedn. Dz.U. 2019 poz. 1148).
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017 poz. 356.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2019 poz. 502.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 1 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz. U. 2019 poz. 465.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2019 poz. 639
- TRAKTAT między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991 r.
- UMOWA między rządem RP a rządem RFN o współpracy kulturalnej z dnia 14 lipca 1997 r., Dz. U. 1999 Nr 39, poz. 379.

2. Założenia programowe

2.1. Podstawy teoretyczne: wiedza – komunikacja – dyskurs

Podstawę teoretyczną programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym stanowi antropocentryczna teoria języków (Grucza F., tu: 1993a, 1993b, 1997), wedle której język ludzki jest pewną właściwością człowieka, na którą składają się jego umiejętności rozumienia i tworzenia wyrażen językowych oraz umiejętności posługiwania się nimi w procesie komunikacji. W świetle tej teorii za cel nauczania języka obcego należy uznać rozwój wiedzy będącej podstawą umiejętności rozumienia, tworzenia i używania wypowiedzi językowych w celach komunikacyjnych (por. Grucza F., 2005, 49).

Podstawę programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w klasach 4-8 stanowią także badania nad procesami komunikacji językowej. Poznanie i zrozumienie procesów komunikacji może dać odpowiedź, jak efektywnie nauczać języka obcego, gdyż: „przyswajanie języków obcych jako proces poznawczy może być realizowane tylko na gruncie i w postaci komunikacji językowej. Innej możliwości po prostu nie mamy” (Dakowska, 2001, 10).

Odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób można sterować procesami nabywania języka obcego, aby jak najlepiej pomóc uczącym się w gromadzeniu odpowiedniej wiedzy językowej i rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych, mogą dostarczyć także badania nad procesami przyswajania języka ojczystego i różnicami w nabywaniu języka pierwszego i kolejnych języków. Nie chodzi tutaj o to, aby nauczanie języka obcego w szkole kształtować wedle zasad naturalnej akwizycji językowej dziecka – nie jest to możliwe i nie jest to pożądane. Niemniej jednak, mimo iż nauczanie języka obcego na II etapie edukacyjnym staje się już nauczaniem formalnym, powinno się ono opierać na wiedzy o prawidłowościach i zasadach procesu naturalnego nabywania języka. Dotyczy to między innymi pobudzania rozwoju umiejętności komunikacyjnych poprzez tworzenie sensownych komunikacyjnie sytuacji uczenia się i wspieranie różnorodnych form interakcji komunikacyjnej, jak również poprzez celowe zabiegi poznawcze (wyjaśnienia, ćwiczenia językowe – por. Butzkamm, 2002, 130 i 137).

Wreszcie za podstawę programu należy uznać badania nad procesami przetwarzania językowego w mózgu – procesami rozumienia i tworzenia dyskursu. Dyskurs (tekst) to uporządkowana wypowiedź językowa zintegrowana ze swoim kontekstem językowym, kulturowym i sytuacyjnym. Odgrywa on w nauczaniu języka obcego istotną rolę przede wszystkim dlatego, że znaczenie poszczególnych elementów tekstu można interpretować jedynie w oparciu o ich kontekst (Grucza F., 2005, 60), a także dlatego, że zrozumienie całego tekstu zależy od prawidłowego przypisania mu intencji komunikacyjnej, której odczytanie zależy od prawidłowego zrozumienia całej sytuacji komunikacyjnej (Duszak, 1998, 38; por. Strohner, 2005, 190 i n.).

Proces nauczania języka obcego (tu: niemieckiego) w programie rozumiany jest jako proces inwestowania w wiedzę uczniów – zarówno w jej ilość, jak i jej jakość, dbanie o jej odpowiednie ustrukturyzowanie, dostępność i produktywność – poprzez doświadczenie, interakcję i rozwiązywanie problemów. Dzięki temu uczeń może stosować zgromadzoną wiedzę w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Elementami wiedzy niezbędnej w komunikacji językowej są zaś nie tylko formy językowe (środki leksykalne, struktury

gramatyczne), ale także struktury dyskursu, normy, konwencje i reguły komunikacyjne oraz społeczne i kulturowe uwarunkowania użycia wyrażeń językowych (por. Dakowska, 2001, 76 i n.).

U podstaw konstrukcji programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym leży założenie, że języka obcego jako wiedzy nie można nikomu przekazać, uczący się sami muszą tę wiedzę zrekonstruować. Jest to możliwe tylko w drodze rekonstrukcji systemu języka obcego na podstawie wypowiedzi (tekstów) tego języka, gdyż: *„Sprache erwirbt und verwendet man in Texten”* (Börner i Vogel, 1996, *Vorwort*; por. też Grucza S., 2000, 78 oraz Schmörlzer-Eibinger, 2006, 16). Tak więc jedynym możliwym sposobem nauczania języka obcego w sensie rozwijania kompetencji językowej jest inicjowanie i pobudzanie procesów rozumienia i produkcji dyskursu:

„Sprachliche Kommunikation vollzieht sich in Texten. Wenn der Fremdsprachenunterricht kommunikativ orientiert sein soll, muss er folglich auch textorientiert sein, d.h. Ziel des Unterrichts ist es in letzter Instanz, Texte zu verstehen und zu produzieren“ (Krause, 1996, 58).

Również umiejętności komunikacyjnych – zdolności stosowania wiedzy językowej w nowych sytuacjach komunikacyjnych, w odniesieniu do nowych tekstów i nowych partnerów komunikacyjnych – nie można nikomu przekazać. Tylko uczestniczenie w komunikacji językowej, a więc tylko obcowanie z tekstami (dyskursem) drugiego języka umożliwia rozwój umiejętności, pozwalających na posługiwanie się wyrażeniami językowymi w celach komunikacyjnych.

Zakres umiejętności rozwijanych w procesie nauczania języka obcego wyznacza definicja kompetencji komunikacyjnej. Kompetencja komunikacyjna obejmuje cały zbiór umiejętności, tworzących kompleksową strukturę i wzajemnie od siebie zależnych, dlatego w procesie nauczania języka obcego nie sposób rozpatrywać ich w izolacji. Zbiór ten można przedstawić schematycznie i w uproszczeniu w następujący sposób (por. Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, ESOKJ, 2003, rozdz. 5; por. też *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lehren, lernen, beurteilen*, 2020):

<p>Umiejętność mówienia</p>	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna (umiejętność tworzenia wypowiedzi, które są sensowne, adekwatne komunikacyjnie i poprawne pod względem gramatycznym), ➤ kompetencja semantyczna, ➤ umiejętność wymowy – kompetencja fonetyczno-fonologiczna. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność organizacji, strukturyzacji i aranżacji dyskursu, umiejętność
------------------------------------	--

	<p>tworzenia wypowiedzi, które są sensowne, spójne, logiczne i adekwatne komunikacyjnie.</p> <p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności wyrażania zamiarów komunikacyjnych, ➤ umiejętności „interakcyjne”. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność użycia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).
Umiejętność pisania	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna, ➤ kompetencja semantyczna, ➤ kompetencja ortograficzna. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność organizacji, strukturyzacji i aranżacji dyskursu, umiejętność tworzenia wypowiedzi, które są sensowne, spójne, logiczne i adekwatne komunikacyjnie. <p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność wyrażania zamiarów komunikacyjnych. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność użycia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).
Umiejętność rozumienia ze słuchu	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna, ➤ kompetencja semantyczna, ➤ umiejętność rozróżniania dźwięków mowy – kompetencja fonetyczno-fonologiczna. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia dyskursu. <p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia zamiarów komunikacyjnych, ➤ umiejętności „interakcyjne”. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność rozumienia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).
Umiejętność czytania	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna, ➤ kompetencja semantyczna, ➤ umiejętność rozróżniania znaków pisma. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia dyskursu. <p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia zamiarów komunikacyjnych. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność rozumienia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).

Komunikacja językowa jest specyficznym rodzajem interakcji pomiędzy ludźmi. Odbywa się ona dzięki formom językowym (środkom leksykalnym i strukturom gramatycznym),

uporządkowanym w dyskursie. Formy językowe są więc czymś absolutnie podstawowym w nauczaniu języka obcego, ale nie dlatego, aby uczeń posiadał je „same dla siebie”, ale dlatego, że umożliwiają one procesy komunikacyjne (Dakowska, 2001, 72). Uczeń musi je poznać po to, aby być w stanie coraz lepiej brać udział w komunikacji (interakcji) językowej, a także aby się rozwijać, gromadząc wiedzę nie tylko językową, ale także wiedzę o sobie, o środowisku swoim i swojego sąsiada, którego język poznaje, o swojej i sąsiedniej kulturze, o świecie. Poznanie wybranych struktur gramatycznych lub leksykalnych i nabranie sprawności w posługiwaniu się nimi nie jest celem samym w sobie, który osiągnąć jest dzięki ćwiczeniu użycia tych struktur na materiale przykładów wyizolowanych z kontekstu komunikacyjnego. Użycie określonych form językowych jest bowiem uzależnione od treści konkretnej intencji komunikacyjnej. To dlatego zarówno formy leksykalne, jak i struktury gramatyczne powinny być zawsze ćwiczone w połączeniu z funkcją komunikacyjną, jaką spełniają w rzeczywistości. Dyskurs dostarcza uczącym się danych językowych, które muszą przetworzyć, aby zrekonstruować wiedzę potrzebną w komunikacji językowej.

2.2. Adresaci programu

Adresatami programu są dzieci uczęszczające do szkół podstawowych na II etapie edukacyjnym, tj. w klasach 4-8. Program jest kierowany do uczniów z wszystkich szkół ze szczególnym uwzględnieniem szkół z rejonu przygranicznego.

Program nauczania języka niemieckiego na II etapie edukacyjnym dotyczy realizowania przedmiotów:

- ◆ język obcy nowożytny
- ◆ drugi język obcy nowożytny
- ◆ w klasach 7 i 8 – jeden z dwóch obowiązkowych języków obcych nowożytnych w ramach nauczania dwujęzycznego / w oddziałach dwujęzycznych

2.3. Warunki powodzenia programu

Podstawowym warunkiem powodzenia programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada, podkreślonym w tytule projektu, w ramach którego program powstał, jest zapewnienie uczącym się możliwości kontynuacji nauki tego języka na wszystkich etapach edukacyjnych, tj. od przedszkola i 1 klasy szkoły podstawowej do ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej (por. Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...], Dz. U. 2017 poz. 356).

Nauka języka niemieckiego jako języka sąsiada może być realizowana jako nauka pierwszego języka obcego nowożytnego lub drugiego języka obcego nowożytnego, w tym jako pierwszego lub drugiego języka obcego nowożytnego w oddziałach dwujęzycznych (od klasy 7 w zwiększonej liczbie godzin). W zależności od wybranego wariantu realizacji nauki języka niemieckiego jako języka sąsiada różne są poziomy biegłości językowej oczekiwane od uczących się kończących II etap edukacyjny (por. rozdz. 7.1. Oczekiwane efekty programu). Poziomy te określono orientacyjnie w nawiązaniu do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych opisanych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ), opracowanym przez Radę Europy i uzupełniono o efekty kształcenia wynikające ze specyfiki programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada.

We wszystkich wariantach realizacji programu należy jednak koniecznie uwzględnić to, że nauczanie języka niemieckiego na II etapie edukacyjnym, mimo że jest uzupełnione o nauczanie formalne (tj. np. eksplicytne nauczanie gramatyki i słownictwa), powinno opierać się na podobnych zasadach, na jakich opierało się ono na I etapie edukacyjnym i w przedszkolu, i bazować na umiejętnościach nabytych przez uczących się na I etapie edukacyjnym i w przedszkolu (w ramach zintegrowanego kształcenia językowego i niejęzykowego). Aby zapewnić sukces programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym, należy wziąć pod uwagę, że:

- Kontakt z językiem drugim powinien być długi i nieprzerwany – szczególnie w przypadku gdy język niemiecki jest nauczany jako drugi język obcy nowożytny należy zapewnić kontynuację programu także w klasach 4-6, np. w ramach zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów (Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz.U. z 2019 r., poz. 639), zajęć dodatkowych, kółek zainteresowań, świetlicy językowej (por. Bielicka, 2017) itd.
- Kontakt z językiem niemieckim w szkole powinien być możliwie intensywny – należy dążyć jak najściślej do powiązania treści realizowanych na lekcjach języka niemieckiego z treściami realizowanymi na lekcjach przedmiotów niejęzykowych (również w klasach, które nie realizują nauczania dwujęzycznego; przykłady integracji treści przedmiotowych – zob. rozdz. 4.) oraz wykorzystania tego języka także podczas realizacji treści poszczególnych przedmiotów niejęzykowych (np. wykorzystanie materiałów dodatkowych w języku niemieckim na lekcjach tych przedmiotów).
- Nauczyciele języka niemieckiego i nauczyciele przedmiotów niejęzykowych powinni przez cały czas stale ściśle ze sobą współpracować, np. podczas realizowania wspólnych

projektów dydaktycznych, które stanowią bardzo ważny element współczesnego kształcenia (por. Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...], Dz. U. 2017 poz. 356, s. 14). Projekty mogą obejmować swoim zakresem jeden lub więcej przedmiotów, mogą być realizowane indywidualnie lub zespołowo, a okres ich trwania może wynosić w zależności od potrzeb i możliwości tydzień, miesiąc, semestr lub nawet cały rok szkolny. Co bardzo ważne: „Wyboru treści podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, które będą realizowane metodą projektu, może dokonywać nauczyciel samodzielnie lub w porozumieniu z uczniami” (tamże). Dzięki temu projekty mogą służyć nie tylko zintegrowanemu rozwojowi umiejętności językowych i przedmiotowych uczących się, ale także sprzyjać rozwojowi ich kompetencji społecznych, kreatywności i autonomii. Projekty stwarzają ponadto bardzo dobre możliwości współdziałania szkoły ze środowiskiem lokalnym – także po stronie sąsiada – oraz zaangażowania rodziców uczniów.

- W celu realizacji programu warto zorganizować salę zajęć tak, by umożliwiała jego wdrożenie. Sala powinna być przestronna z kącikami tematycznymi, gazetkami ściennymi, wyposażona w sprzęt elektroniczny: laptop, ekran i projektor.
- Program zakłada kontakt z jak największą liczbą natywnych użytkowników mowy. Z tego względu nauczyciele powinni organizować spotkania z ekspertami, rówieśnikami czy osobami ze środowisk kultury, sportu i nauki. Uczniowie powinni wyjeżdżać na wycieczki do regionu sąsiada, jak i często przyjmować gości z Niemiec w swoich szkołach.

Kluczowa rola w sukcesie programu nauczania przypada nauczycielom języka niemieckiego.

Od ich inwencji twórczej, kompetencji i odpowiedzialności zależy:

- ukształtowanie planu nauczania języka niemieckiego z uwzględnieniem treści dot. kształcenia językowego (rozwoju wszystkich umiejętności komunikacyjnych, słownictwa, gramatyki, kompetencji dyskursywnej, pragmatycznej i socjolingwistycznej – por. tabela w rozdz. 2.1.), kształcenia literackiego i kulturowego w języku niemieckim oraz integracji międzyprzedmiotowej,
- wybór materiału językowego niezbędnego do realizacji treści przedmiotowych w języku niemieckim,
- wybór lub tworzenie odpowiednich materiałów dydaktycznych,
- wybór odpowiednich form pracy na lekcji,
- obserwacja i pomiar osiągnięć w zakresie wszystkich umiejętności komunikacyjnych uczniów,

- doskonalenie własnej kompetencji językowej w zakresie języka niemieckiego,
- doskonalenie swojej kompetencji dydaktycznej w zakresie nauczania języka drugiego/obcego oraz problematyki zintegrowanego nauczania językowo-przedmiotowego (CLIL).

3. Cele programu

Nadrzędnym celem programu nauczania języka niemieckiego “od przedszkola do zakończenia edukacji” jest wspieranie rozwoju dwujęzyczności funkcjonalnej uczących się, tj. zdolności posługiwania się zarówno językiem ojczystym, jak i językiem drugim (tu: niemieckim) we wszystkich obszarach życia osobistego i (w przyszłości) zawodowego. Celem programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym jest rozwój kompetencji językowej w zakresie wszystkich umiejętności komunikacyjnych i we wszystkich dziedzinach użycia języka, a także wspieranie rozwoju umiejętności „użycia języka jako instrumentu myślenia i operacji poznawczych” (Baker, 2011; por. Mohr, 2005, 5: *kognitiv-akademische Sprachkompetenz, Textkompetenz, Diskurskompetenz*) oraz kompetencji interkulturowej w sensie zrozumienia i tolerancji wobec obu kultur. Oznacza to, że cele językowe programu są ściśle skorelowane z celami poznawczymi oraz społecznymi.

3.1. Cele poznawcze

Cele poznawcze programu są w pełni zgodne z ogólnymi celami kształcenia w szkole podstawowej (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...], Dz. U. 2017 poz. 356) oraz ściśle skorelowane z celami nauczania poszczególnych przedmiotów niejęzykowych, definiowanymi jako rozwój kompetencji w danej dziedzinie przedmiotowej. Do najważniejszych ogólnych celów poznawczych programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w klasach 4-8 należy:

- stwarzanie uczniom jak najlepszych możliwości ogólnego rozwoju poznawczego,
- rozwój strategii uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*), w tym także uczenia się języków obcych (*lifelong language learning*),
- stworzenie podstaw rozwoju wszechstronnej wiedzy o sobie, swoim środowisku, regionie, kraju, a także o regionie i kraju sąsiada oraz o świecie dzięki konfrontacji z różnorodnymi źródłami informacji także w języku obcym (niemieckim),

- rozbudzenie zainteresowania nauką języków, a także nauką przedmiotów niejęzykowych dzięki językowi obcemu,
- wspieranie rozwoju najważniejszych umiejętności poznawczych, takich jak umiejętności analizowania, syntezy, identyfikowania, klasyfikowania, definiowania, wnioskowania, oceny itp., a także rozwoju krytycznego, logicznego i twórczego myślenia oraz umiejętności rozwiązywania problemów.

Szczególne cele poznawcze, realizowane dzięki rozszerzeniu działań językowych w języku obcym na różne przedmioty niejęzykowe, szczególnie w ramach nauczania w oddziałach dwujęzycznych, ale także dzięki realizacji projektów międzyprzedmiotowych, to przede wszystkim:

- wspieranie rozwoju wiedzy w zakresie przedmiotów niejęzykowych odpowiedniej dla danego etapu edukacyjnego (por. rozdz. 4 Treści nauczania),
- wspieranie rozwoju specyficznych umiejętności fachowych, specyficznej kompetencji metodycznej w dziedzinie danego przedmiotu niejęzykowego (ang. *study skills*, niem. *Methodenkompetenz*, por. Rautenhaus, 2005, 118; Thürmann, 2005, 85; Otten i Wildhage, 2003, 38; Wildhage, 2003, 95; por. też rozdz. 4).

Realizacja tych celów poznawczych wymaga oczywiście także rozwoju umiejętności językowych:

Verstehen und Aneignen von Sachverhalten ist gebunden an die Entschlüsselung der sprachlichen Form. Und umgekehrt. Auseinandersetzung mit Sachverhalten und produktive Bezugnahme erfordert (...) die zunehmende Beherrschung des lexikogrammatischen Systems (Vollmer, 2005, 60).

3.2. Cele językowe

Cele językowe zajmują w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada szczególnie ważne miejsce. Program w swoich założeniach intensyfikuje naukę języka i rozszerza możliwości jego zastosowania. Najważniejszym celem programu jest dążenie do rozwoju kompetencji komunikacyjnej uczniów na poziomie dwujęzyczności funkcjonalnej, tzn. zdolności posługiwania się zarówno językiem ojczystym, jak i językiem obcym (drugim, tu: niemieckim), na poziomie określonym w literaturze przedmiotu jako CALP – *Cognitive/Academic Language Proficiency* (w przeciwieństwie do BISC – *Basic Interpersonal Communication Skills*, por. Baker, 2011). Dalszym generalnym celem programu jest stworzenie podstaw nabywania kolejnych języków obcych w myśl zaleceń Komisji Europejskiej, które zakładają, iż każdy obywatel Unii Europejskiej powinien znać co

najmniej trzy języki: swój język ojczysty oraz dwa inne języki europejskie (*Promoting language learning...*, 2004).

Cele językowe programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym to zatem przede wszystkim:

- rozwój kompetencji komunikacyjnej uczniów w zakresie wszystkich sprawności języka obcego, w tym (por. tabela w rozdz. 2.1.):
- rozwój kompetencji leksykalnej, gramatycznej, semantycznej, fonetyczno-fonologicznej i ortograficznej,
- rozwój kompetencji dyskursywnej obejmującej umiejętność rozumienia dyskursu oraz jego produkcji (umiejętność opisywania, wyjaśniania, wnioskowania i referowania itd.),
- rozwój kompetencji pragmatycznej w sensie umiejętności używania wyrażen językowych odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej,
- rozwój kompetencji socjolingwistycznej w sensie umiejętności użycia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi),
- wprowadzenie uczniów w świat literatury niemieckojęzycznej, rozbudzenie ich zainteresowań czytelniczych dot. języka niemieckiego oraz wyposażenie w kompetencje czytelnicze potrzebne do krytycznego odbioru utworów literackich i innych tekstów kultury w języku niemieckim,
- akceptacja przez uczących się języka obcego jako instrumentu poznania, zdobywania wiedzy oraz pracy na lekcjach wybranych przedmiotów niejęzykowych (w oddziałach dwujęzycznych) i podczas realizacji projektów międzyprzedmiotowych,
- rozwój kompetencji języka obcego na poziomie pozwalającym na aktywne uczestniczenie w lekcjach przedmiotów niejęzykowych (w oddziałach dwujęzycznych) oraz w projektach międzyprzedmiotowych prowadzonych w tym języku, w tym praca nad słownictwem potrzebnym w pracy z danymi tekstami źródłowymi i strukturami językowymi potrzebnymi do pracy na lekcji (*source vocabulary* oraz *working vocabulary*, por. Rautenhaus, 2005, 115; 120; Thürmann, 2005, 82 i n.),
- rozwój kompetencji językowej umożliwiającej korzystanie z współczesnych technologii informacyjnych,

- rozwój kompetencji interkulturowej poprzez rozszerzenie i zmianę perspektywy oglądu rzeczywistości, kontrastywną analizę różnych punktów widzenia oraz wymianę poglądów,
- rozwój świadomości językowej (*language awareness*) i umiejętności metajęzykowych (por. Vollmer, 2005, 57),
- rozwój strategii uczenia się języka obcego.

3.3. Cele społeczne

Cele społeczne nauczania dwujęzycznego są ściśle związane z celami poznawczymi i językowymi. W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada szczególną wagę przywiązuje się do traktowania języka niemieckiego nie tylko jako „środka komunikacji”, lecz raczej jako języka partnera komunikacyjnego, pomagającego uwzględnić i zrozumieć jego punkt widzenia, jego historię, kulturę i specyfikę. Poza tym wśród celów społecznych, zajmujących ważne miejsce w programie na II etapie edukacyjnym, wymienić należy:

- kształtowanie osobowości i tożsamości uczniów,
- wspieranie rozwoju samodzielności i autonomii uczących się,
- rozbudzanie szacunku i tolerancji dla innych kultur, odmiennych tradycji, systemów wartości i obyczajów, w tym szczególnie dla kultury sąsiada,
- kształtowanie postaw wzajemnego zrozumienia i otwartości wobec poglądów innych ludzi,
- rozwój umiejętności współpracy w grupie, postawy dialogu i wspólnego rozwiązywania problemów,
- umożliwienie uczniom odnalezienia swojego miejsca w społeczeństwie wielokulturowym.

4. Treści nauczania

W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym treści nauczania można podzielić na trzy obszary:

- Kształcenie językowe: rozwój umiejętności komunikacyjnych i wiedza o języku
- Kształcenie literackie i kulturowe
- Integracja międzyprzedmiotowa

4.1. Kształcenie językowe: rozwój umiejętności komunikacyjnych i wiedza o języku

Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada zakłada, że na II etapie edukacyjnym, w klasie 4, rozpoczyna się formalna nauka języka niemieckiego, tj. celowy i ustrukturalizowany rozwój wszystkich umiejętności językowych uczących się, w tym: kompetencji leksykalnej (rozszerzanie i bogacenie słownictwa), kompetencji gramatycznej (dbanie o coraz większą poprawność językową i poznawanie reguł gramatycznych), kompetencji ortoepicznej i ortograficznej (rozwijanie umiejętności prawidłowego odczytywania znaków pisma i poprawnego pisania), kompetencji dyskursywnej (rozwijanie umiejętności rozumienia i tworzenia poprawnych, spójnych i adekwatnych komunikacyjnie wypowiedzi językowych – przykłady poniżej), kompetencji pragmatycznej (interakcyjnej – przykłady poniżej) oraz socjolingwistycznej (wiedzy kulturowej o uwarunkowaniach komunikacji językowej – przykłady poniżej).

Treści nauczania w zakresie kształcenia językowego są zbieżne z treściami nauczania w tradycyjnych programach nauczania języka niemieckiego jako obcego i uzależnione od wyboru podręcznika i/lub innego materiału dydaktycznego, dokonanego przez nauczyciela. Treści te powinny być jednakże ściśle skorelowane z treściami nauczania w zakresie kształcenia literackiego i kulturowego oraz w zakresie integracji międzyprzedmiotowej.

Przykłady tematów rozwijających kompetencję dyskursywną, pragmatyczną i socjolingwistyczną (por. Ewa Horwath i Anita Żegleń, 2017-2019, *Słowa z uśmiechem. Język polski. Literatura i kultura. Podręcznik. Szkoła podstawowa*, Warszawa: WSiP):

- List tradycyjny i elektroniczny: rady dla piszących - topografia listu, zasady grzeczności, formuła początkowa i końcowa, zwrot do adresata itd.
- List oficjalny: rady dla piszących - język potoczny a oficjalna odmiana języka (niemieckiego), topografia listu, nagłówek listu (zwrot do adresata), formuła końcowa itd.
- Plan ramowy wydarzeń (opowiadania);
- Opowiadanie: rady dla piszących - struktura tekstu (akapity), wstęp, rozwinięcie, zakończenie, związki przyczynowo-skutkowe, chronologia wydarzeń;
- Opis: przedmiotu, miejsca, obrazu, przeżyć itd.
- Gatunki tekstów: rady dla piszących - życzenie, zaproszenie, ogłoszenie, notatka, pozdrowienia, wpis do pamiętnika itd.
- Dialog i opowiadanie z dialogiem;

- Dyskusja: rady dla mówiących - rozpoczynanie dyskusji, włączanie się do dyskusji, prezentowanie podobnego / odmiennego stanowiska, zakończenie dyskusji;
- Wyrażanie prośb i poleceń: użycie form grzecznościowych, np. Konjunktiv II czasowników modalnych i posiłkowych (*könntest du, könnten Sie, würdest du, würden Sie* itd.) w funkcji trybu rozkazującego.

4.2. Kształcenie literackie i kulturowe

W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada dużą wagę przykładamy do kształcenia literackiego i interkulturowego, które w teorii nauczania języków obcych są doceniane (Turkowska, 2006; Iluk, 2015), jednakże w praktyce zbyt często ograniczane do czytania krótkich i bardzo uproszczonych, nieautentycznych tekstów w podręcznikach.

Lista funkcji, jakie spełniają teksty literackie na lekcji języka obcego jest bardzo długa. Teksty literackie są formą komunikacji pomiędzy światem dorosłych a światem dziecka, wychowują do empatycznych, a niekiedy nawet altruistycznych postaw, rozwijają kreatywne myślenie (w tym potencjał antycypacyjny dziecka), poprawiają koncentrację, i motywację do nauki języka. W zakresie rozwoju językowego teksty literackie umożliwiają rozwijanie wszystkich sprawności językowych oraz podsystemów języka: leksyki, gramatyki i fonetyki. Podkreślić jednakże należy, że celem pracy z książkami czy fragmentami książek nie jest uciążliwe opanowanie dużej ilości słownictwa, czy struktur gramatycznych poprzez intensywne, nużące ćwiczenia. Program stawia raczej na pobudzenie sfery afektywnej ucznia poprzez kontakt z dziełami literackimi. W nauczaniu poprzez pobudzanie przeżyć uczniów chodzi o to, by cel kształcenia stał się dla obu stron wartością, którą nie tylko trzeba, ale i warto osiągnąć. Celem kształcenia nie powinno być tylko poznanie świata, ale pragnienie, by uczeń ten świat w określony sposób widział, oceniał i nade wszystko w nim działał. Jako trzeci argument pobudzania świata emocji dziecka należy wskazać na fakt, że zachodzi określony związek między emocją a efektywnością działań człowieka (Zaczyński, 1990).

Praca z tekstami literackimi może polegać na:

- stopniowym przeczytaniu całej książki w języku niemieckim,
- przeczytaniu tylko fragmentów książki w języku niemieckim,
- przeczytaniu fragmentów książki po niemiecku i dalszych części po polsku.

O intensywności pracy z tekstem decyduje nauczyciel. Dużą wagę przykładamy do czytania tekstów przez nauczyciela na głos. Takie czytanie zawsze powinno być wsparte rekwizytami ułatwiającymi kontekstualizację języka, bogatą mową ciała oraz środkami prozodycznymi (intonacja, akcentowanie, ton głosu), gdyż wszystkie te środki są dla uczniów dużym

wsparciem w procesie rozumienia treści książki. Na etapie nauczania języka w klasach 4-8 proponujemy następujące techniki pracy z książką:

- narysowanie okładki i/lub innych ilustracji do książki,
- przygotowanie wystawy na temat książki (w tym tzw. “książka w pudełku”),
- odgrywanie pantomimy do wydarzeń z książki
- i inne techniki dramy, np. rzeźba, żywy obraz (stopklatka), rysunek, makieta, mapa¹,
- zaprojektowanie plakatu do książki,
- wykonanie kolażu do książki,
- przedstawienie akcji w formie graficznej np. diagramu,
- przedstawienie akcji w formie komiksu,
- rysowanie i opisywanie cech najważniejszych bohaterów,
- opisanie akcji książki, czy jej fragmentu,
- dopisanie uprzednich lub/i dalszych wydarzeń,
- wcielanie się w bohaterów i odgrywanie ról (symulacje dramowe, por. wyżej),
- przygotowanie przedstawień teatralnych na podstawie książki,
- napisanie streszczenia książki z perspektywy mniej ważnych postaci, czy nawet przedmiotów,
- napisanie wiersza, rymowanki czy krótkiej piosenki,
- wyjaśnienie motywów działania jakiegoś bohatera/bohaterki,
- napisanie zagadki do książki,
- napisanie fragmentu z pamiętnika z perspektywy bohatera/bohaterki,
- napisanie listu do bohaterki/bohatera, albo do jakiejś wymyślonej osoby, która mogłaby być związana z postaciami z książki,
- napisanie artykułu do gazety na temat książki,
- napisanie rapu odnoszącego się do postaci czy wydarzeń z książki.

Nauczyciel powinien sam decydować, czy powyższe techniki stosowane być powinny w pracy indywidualnej, pracy w parach, czy jako praca kolektywna grup.

Niezwykle ważną funkcją tekstów literackich jest rozwijanie kompetencji interkulturowej, która szczególnie w odniesieniu do grupy docelowej niniejszego programu - uczniów mieszkających w rejonach nadgranicznych, stanowi nieodzowną umiejętność w kontaktach z sąsiadami. Celem wprowadzania treści interkulturowych jest nie tylko rozwijanie wiedzy i wypracowanie pozytywnych postaw wobec sąsiada, ale także wywołanie refleksji na temat

¹ Więcej na temat możliwości zastosowania dramy w nauczaniu języka obcego / drugiego w: Olpińska-Szkiełko, 2013, rozdz. 4.2.

własnej kultury (Janachowska-Budych, 2011). Na końcu programu w bibliografii znajduje się lista współczesnych książek napisanych przez niemieckich autorów dla dzieci w klasach 4-8. W celu rozwijania treści interkulturowych opracowane zostały także konspekty lekcji oraz prezentacje multimedialne dostępne na platformie projektu.

4.3. Integracja międzyprzedmiotowa

Zgodnie z Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...] (Dz. U. 2017 poz. 356) na II etapie edukacyjnym, obejmującym klasy 4-8, realizowane są następujące przedmioty: język polski; język obcy nowożytny; drugi język obcy nowożytny; muzyka; plastyka; historia; wiedza o społeczeństwie; przyroda; geografia; biologia; chemia; fizyka; matematyka; informatyka; technika; wychowanie fizyczne; edukacja dla bezpieczeństwa; wychowanie do życia w rodzinie; etyka; język mniejszości narodowej lub etnicznej; język regionalny – język kaszubski.

Oznacza to, że nauka języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym nie jest już realizowana w ramach nauczania zintegrowanego, jak to miało miejsce w przedszkolu i na I etapie edukacyjnym, lecz w formie odrębnego przedmiotu. Niemniej jednak program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada promuje daleko idącą integrację rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie języka niemieckiego z wiedzą i umiejętnościami niejęzykowymi. Integracja ta może mieć miejsce w ramach nauczania dwujęzycznego wybranych przedmiotów niejęzykowych w klasach 7 i 8. Poza programami dwujęzycznymi integracja ta musi odbywać się na zasadach bliskiej współpracy nauczycieli języka niemieckiego i nauczycieli innych przedmiotów, np. podczas realizacji wspólnych projektów lub innych form współpracy dostępnych w danej szkole.

Poniżej podajemy przykładowe treści, tematy i zadania wraz z propozycjami materiałów językowych w podziale na poszczególne przedmioty niejęzykowe. Tematy te mogą być realizowane w postaci projektów (por. rozdz. 2.3.), w dowolnej klasie od klasy 4 do 8, stanowiąc okazję do utrwalenia, uzupełnienia lub rozszerzenia wiedzy i umiejętności w zakresie danego przedmiotu niejęzykowego. O tym, w której klasie realizowany jest dany projekt, decyduje nauczyciel języka niemieckiego we współpracy z nauczycielami przedmiotów niejęzykowych.

- **Muzyka (klasy 4-7):** Zgodnie z Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 356) podstawowym celem edukacji muzycznej “jest przygotowanie świadomych odbiorców i uczestników kultury muzycznej. Muzyka jest szczególną dziedziną sztuk pięknych, która stymuluje wielostronny, harmonijny i całościowy rozwój ucznia. Poprzez

realizację wszystkich jej funkcji: wychowawczej, poznawczej, kształcącej, kompensacyjno-terapeutycznej, estetycznej, integrującej, ludycznej i kreatywnej, przyczynia się do kształtowania osobowości młodego człowieka otwartego na świat i wyzwania, które niesie współczesność. Zadaniem muzyki jest przede wszystkim rozwijanie wrażliwości, wyobraźni i kreatywności uczniów. Nie do przecenienia jest również znaczenie emocjonalne muzyki, które niesie aktywne muzykowanie i jej percepcja.” Tak nakreślone cele edukacyjne można z powodzeniem realizować dzięki użyciu języka niemieckiego jako narzędzia pracy na zajęciach. Przykładowe tematy i projekty, dzięki którym osiągnęte są cele edukacyjne Podstawy programowej, do realizacji w języku niemieckim - zob. **Tabela 1.**

- **Plastyka (klasy 4-7):** W Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 356) czytamy: “Plastyka rozbudza wrażliwość na piękno przyrody i wartości urzeczywistnione w dziełach sztuki, zachęca do indywidualnej i zespołowej ekspresji artystycznej, rozwija wyobraźnię twórczą i kreatywne myślenie abstrakcyjne, przydatne w każdej dziedzinie życia i w edukacji oraz kształci świadomość, że sztuka jest ważną sferą działalności człowieka i przygotowuje do świadomego korzystania z dorobku kultury. Plastyka jest także ważnym elementem wychowania: stanowi wartościową ofertę wypełnienia wolnego czasu, wspiera integrację społeczną uczniów, wprowadza w zagadnienia wiążące się z ochroną dóbr kultury i własności intelektualnej, traktuje sztukę, jako źródło wzruszeń i nauki, a pracę artystyczną – jako wyraz wiary w siebie i odwagi. Uczy także szacunku dla narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego”. Przykładowe tematy i projekty w języku niemieckim, dzięki którym osiągnęte są cele edukacyjne Podstawy programowej - zob. **Tabela 2.**
- **Historia (klasy 4-8):** Treści nauczania historii obejmują zagadnienia od poznania przeszłości ‘małej ojczyzny’, przez losy kraju, jego najbliższych sąsiadów, aż po dzieje powszechne. “Spoglądamy na nie poprzez wydarzenia i ludzi, którzy w nich uczestniczyli”, m. in. włączając do materiałów dydaktycznych teksty źródłowe. “Czynimy to, by zrozumieć dzień dzisiejszy, by współtworzyć wspólnotę wartości” (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356). Jednak rozwój wiedzy specjalistycznej w dziedzinie historii nie dotyczy bynajmniej jedynie wiedzy o faktach historycznych. O wiele ważniejsze jest ukształtowanie krytycznego spojrzenia na historię i tożsamość historyczną: „*kritischer Umgang mit Geschichtsbewusstsein und historischer Identität*” (Wildhage, 2003, 79) i zrozumienie, iż historia jest tylko „konstruktem przeszłości dokonany z punktu widzenia teraźniejszości” – „*Konstruktion von*

Vergangenheit durch die Gegenwart” (tamże). Takie pojmowanie historii oznacza konieczność identyfikacji perspektywy historycznej, która jest inna z punktu widzenia różnych grup: rodziny, społeczności lokalnej, grupy społecznej, etnicznej, czy całego narodu. Dzięki włączeniu do nauczania tekstów źródłowych w języku niemieckim dokonuje się taka zmiana perspektywy oglądu wydarzeń historycznych - perspektywa historyczna uczących się ulega rozszerzeniu, są oni w stanie przyjąć i zrozumieć inną perspektywę niż swoja własna, a przez to w najwyższym stopniu wspierany jest rozwój umiejętności tzw. “zrozumienia inności” (*Fremdverstehen* – por. Rautenhaus, 2005, 111 i n.; Lamsfuss-Schenk, 2014) i realizowany jest jeden z najważniejszych celów społecznych programu. Umiejętność rozpatrywania faktów historycznych z wielu różnych punktów widzenia, a także umiejętność rekonstruowania wiedzy historycznej na podstawie tekstów źródłowych należą do najważniejszych umiejętności fachowych w dziedzinie historii (Wildhage, 2003, 79, por. też Lamsfuss-Schenk, 2104). Stanowią one część specyficzną dla każdej dziedziny przedmiotowej kompetencji metodycznej, definiowanej jako „*Fähigkeit zur Informations- und Datenerhebung, zur Datenauswertung und zur Schwachstellenanalyse*“ (Biederstädt i Haupt, 2003, 59), czyli zdolność wykonywania działań poznawczych, dzięki którym gromadzona, rozszerzana i zmieniana jest wiedza – takich jak: definiowanie, wyjaśnianie, wnioskowanie, ocenianie, analiza szczegółowa, uzasadnianie zajmowanego stanowiska itd. (por. Vollmer, 2005, 59). Do kompetencji metodycznej należy również umiejętność pracy z ważnymi z punktu widzenia danej dziedziny środkami: np. mapami, statystykami, tabelami, schematami, diagramami, obrazami, przedmiotami, różnymi rodzajami tekstów źródłowych, a także kompetencje medialne. Zajęcia o tematyce historycznej realizowane w języku niemieckim, szczególnie w formie projektów, sprzyjają rozwojowi wszystkich tych umiejętności. Szczególnie dobrze do realizacji przy użyciu języka niemieckiego “nadają” się tematy dot. wspólnego dziedzictwa, wspólnych korzeni cywilizacji, sąsiedztwa i współpracy (por. **Tabela 3**), ale także tematy “trudne” i wymagające dużej wrażliwości (przykłady takich tematów w Tabeli 3 oznaczone są *). Przy realizacji tych tematów w języku niemieckim należy pamiętać, iż dla zrozumienia historii potrzebna jest nie tylko wiedza dot. terminologii historycznej, tzn. wiedza, jak dane pojęcie jest określane w języku polskim i niemieckim, ale także, co ono oznacza w danym kontekście historycznym. Wiedza ta, wsparta samodzielną refleksją uczących się, może prowadzić do przełamywania stereotypów i rozwoju kompetencji interkulturowej.

- **Wiedza o społeczeństwie (klasa 8):** Wedle Podstawy programowej określonej w Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 356) nadrzędnym celem kształcenia w zakresie wiedzy o społeczeństwie jest kształtowanie postaw obywatelskich i prospołnotowych uczniów. Treści nauczania obejmują zagadnienia “skonstruowane według koncepcji kręgów środowiskowych – od pierwotnych grup społecznych przez społeczność lokalną i regionalną, wspólnotę narodową i państwową, aż do społeczności międzynarodowej”. Umiejętności, jakie ma rozwijać uczeń na zajęciach tego przedmiotu to m.in. “wykorzystanie i tworzenie informacji; rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów; komunikowanie i współdziałanie”. Zarówno cele, jak i treści przedmiotowe oraz umiejętności uczących się mogą być realizowane i rozwijane w oparciu o materiały w języku niemieckim. Szczególnie zagadnienia związane ze społecznością regionalną (po obu stronach granicy państwowej), współpracą międzynarodową (Unia Europejska) oraz zagadnienia uniwersalne, takie jak prawa człowieka, prawa dziecka, stanowią doskonałą okazję do integracji treści przedmiotowych i językowych. Przykładowe tematy i projekty, dzięki którym osiągnęte są cele edukacyjne Podstawy programowej, do realizacji w języku niemieckim - zob. **Tabela 4.**

- **Przyroda (klasa 4) i Biologia (klasy 5-8):** W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada przedmioty: Przyroda w klasie 4 i Biologia w klasach 5-8 zostały ujęte w sposób zintegrowany. Uczyniono tak dlatego, iż do realizacji w języku niemieckim szczególnie dobrze nadają się tematy, które wypełniają cele kształcenia określone w Podstawie programowej (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356) wspólne dla obu przedmiotów. Są to przede wszystkim: rozwijanie u uczniów chęci i umiejętności poznawania świata oraz podstaw jego funkcjonowania i zależności zachodzących w przyrodzie, kształtowanie u nich właściwej postawy wobec przyrody i środowiska, poczynając od najbliższej okolicy, a kończąc na całej planecie. Osiągnięcie tych celów odbywa się poprzez obserwację, badanie, doświadczanie i komunikowanie się z innymi. Umiejętności te stanowią najważniejsze składniki kompetencji metodycznej w dziedzinie nauk przyrodniczych. W dziedzinie biologii do kompetencji metodycznej należą m.in.: umiejętność obserwacji zjawisk, organizmów, organów, komórek itd., stawianie hipotez, ich eksperymentalne sprawdzanie oraz opracowanie modeli (Richter i Zimmermann, 2003, 123). Przykładowe tematy w dziedzinie przyrody i biologii zgromadzone w **Tabeli 5** służą nie tylko rozszerzeniu wiedzy przedmiotowej w

dziedzinie przyrody i biologii, ale także rozwojowi przedmiotowej kompetencji metodycznej.

- **Geografia (klasy 5-8):** Podobnie jak wyżej przyroda i biologia, także geografia jako przedmiot nauczania w szkole podstawowej ukierunkowana na poznawanie i rozumienie przez uczących się współczesnego świata, “w tym dostrzeganie powiązań regionalnych i globalnych, wyjaśnianie dynamicznych przemian gospodarczych i społecznych oraz rozumienie ich przyczyn i skutków. Ma ona także prowadzić do zdobywania i pogłębiania przez ucznia wiedzy użytecznej w połączeniu z kształtowaniem umiejętności przydatnych w życiu codziennym.” (por. Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356). Wedle Podstawy programowej: “Integralną część kształcenia geograficznego stanowi geograficzna edukacja regionalna. Zdobywanie wiedzy geograficznej o ‘małej ojczyźnie’ i własnym regionie oraz sprowadzenie geograficznego poznania do ‘tu i teraz’, nadaje edukacji konkretny wymiar, który można łatwo przełożyć na działania praktyczne w codziennym życiu ucznia”. Cele te można realizować w szczególności poprzez “zajęcia prowadzone w terenie”, które stanowią ważną część edukacji w zakresie geografii. Kształtują one istotne elementy kompetencji metodycznej w dziedzinie geografii, do której należy również umiejętność pracy z ważnymi z punktu widzenia danej dziedziny środkami: np. mapami i przyrządami (np. kompasem). Tematy, jakie przykładowo podajemy do realizacji w całości lub częściowo w języku niemieckim dotyczą zarówno edukacji regionalnej, jak i problematyki globalnej i uniwersalnej. Podobnie jak w przypadku innych przedmiotów, tak i w przypadku geografii zgromadzone w **Tabeli 6** materiały, przykładowe zadania i projekty mają służyć rozszerzaniu wiedzy przedmiotowej uczących się oraz rozwijaniu ich kompetencji metodycznych.
- **Chemia (klasy 7-8):** Największe możliwości integracji treści przedmiotowych w zakresie chemii oraz edukacji językowej (oprócz zajęć z chemii prowadzonych w języku niemieckim w oddziale dwujęzycznym) stwarzają “zajęcia praktyczne”, tj. z jednej strony zajęcia wspierające rozwój “umiejętności związane z projektowaniem i przeprowadzaniem doświadczeń chemicznych”, na które położony jest duży nacisk zgodnie z Podstawą programową (por. Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356), a z drugiej strony takie, które pokazują praktyczne wykorzystanie wiedzy chemicznej na co dzień. Taki charakter mają też tematy, materiały i projekty proponowane w **Tabeli 7**.

- **Fizyka (klasy 7-8):** Fizyka, podobnie jak chemia, należy z jednej strony, zgodnie z Podstawą programową, do przedmiotów eksperymentalnych, w których duży nacisk położony jest na umiejętności związane z projektowaniem i przeprowadzaniem doświadczeń. Z drugiej strony fizyka, podobnie jak geografia, przyroda i biologia, nastawiona jest na “dostarczanie uczniom narzędzi poznawania przyrody, prowadzenie do rozumienia jej podstawowych prawidłowości i umożliwianie korzystania ze zdobytej wiedzy i rozwiniętych umiejętności. Lekcje fizyki to również dobry moment do ukazywania osiągnięć ludzkiego umysłu na drodze rozwoju cywilizacji” (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356). Zgodnie z Podstawą programową wyzwaniem dla szkolnej fizyki jest: “1) rozbudzanie zainteresowania zjawiskami otaczającego świata; 2) kształtowanie ciekawości poznawczej przejawiającej się w formułowaniu pytań i szukaniu odpowiedzi z wykorzystaniem metodologii badawczej; 3) wyrabianie nawyku poszerzania wiedzy, korzystania z materiałów źródłowych i bezpiecznego eksperymentowania; 4) posługiwanie się pojęciami i językiem charakterystycznym dla fizyki, odróżnianie znaczenia pojęć w języku potocznym od ich znaczenia w nauce”. Osiągnięcie tych celów “bez nieustannego odwoływania się do przykładów z codziennego życia, bogatego ilustrowania kontekstowego oraz czynnego badania zjawisk i procesów” jest nie tylko “sprzeczne z fundamentalnymi zasadami nauczania tego przedmiotu”, ale jest po prostu niemożliwe. Zatem: “Nauczanie fizyki winno być postrzegane przede wszystkim jako sposobność do zaspokajania ciekawości poznawczej uczniów [...]. Eksperymentowanie, rozwiązywanie zadań problemowych oraz praca z materiałami źródłowymi winny stanowić główne obszary aktywności podczas zajęć fizyki”. Wszystkie te cele można doskonale realizować na zajęciach z użyciem języka niemieckiego (zarówno w oddziałach dwujęzycznych, jak i poza nimi). Przykładowe tematy i projekty, dzięki którym osiągnane są cele edukacyjne Podstawy programowej, do realizacji w języku niemieckim - zob. **Tabela 8**.
- **Matematyka (klasy 4-8):** Podobnie jak na I etapie edukacyjnym, tak i w klasach 4-8, treści nauczania w zakresie matematyki można realizować z powodzeniem także w języku niemieckim. Integracji edukacji matematycznej i językowej służą materiały dodatkowe i zadania w języku niemieckim, uzupełniające wiedzę i rozwijające umiejętności matematyczne i językowe uczących się. Przykładowe tematy i projekty, dzięki którym osiągnane są cele edukacyjne Podstawy programowej, takie jak m.in. “funkcjonowanie w konkretnych sytuacjach życiowych, rozwiązywanie typowych i

nietypowych problemów” (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356), do realizacji w języku niemieckim - zob. **Tabela 9**.

- **Technika (klasy 4-6):** Zajęcia techniczne bardzo dobrze mogą być zintegrowane z nauką języka niemieckiego, są to bowiem zajęcia zorientowane praktycznie i przez to stwarzają okazję do realizacji różnorodnych projektów dydaktycznych z udziałem języka niemieckiego. Wedle Podstawy programowej: “Głównym celem techniki jest opanowanie przez uczniów praktycznych metod działań technicznych poprzez realizację prostych projektów opartych na przetwarzaniu różnych materiałów przy użyciu odpowiednich narzędzi i urządzeń”. Przykładowe tematy i projekty, dzięki którym osiągnęte są cele edukacyjne Podstawy programowej, do realizacji w języku niemieckim - zob. **Tabela 10**.
- **Edukacja dla bezpieczeństwa (klasa 8):** Do realizacji w języku niemieckim szczególnie dobrze nadają się tematy uniwersalne, związane z zachowaniami w sytuacjach zagrożenia, takimi jak katastrofy naturalne, bezpieczeństwem oraz udzielaniem pierwszej pomocy. Przykładowe tematy i projekty - zob. **Tabela 11**.
- **Etyka (klasy 4-8):** Ponieważ wedle Podstawy programowej “zasadniczym i najogólniej sformułowanym celem etyki w szkole podstawowej jest budzenie i rozwijanie refleksyjności i wrażliwości aksjologicznej ucznia oraz kształtowanie postawy szacunku, otwartości, współdziałania i odpowiedzialności”, zajęcia te można z powodzeniem realizować także w języku niemieckim. Materiał dydaktyczny mogą stanowić krótkie opowiadania “z morałem” (np. <https://www.familie.de/kleinkind/maerchen/>) i filmy (np. <https://www.youtube.com/watch?v=6BPNFT11viM>). Jednak z uwagi na to, że jest to przedmiot fakultatywny i nie wszyscy uczniowie go realizują, nie podajemy przykładowych tematów i materiałów dydaktycznych, pozostawiając ich wybór nauczycielom.

Niektóre z proponowanych w Tabelach 1-11 tematów, materiałów dydaktycznych i projektów mogą być integrowane z zajęciami więcej niż jednego przedmiotu nauczania, np. temat *Dowiadujemy się, czym jest COVID-19 i jak się przed nim uchronić* proponujemy do realizacji zarówno w integracji z zajęciami w zakresie biologii, jak i edukacji dla bezpieczeństwa. Oczywiście nie proponujemy, aby ten sam temat w taki sam sposób był realizowany dwukrotnie. Nauczyciel języka niemieckiego w porozumieniu z nauczycielem biologii lub/i edukacji dla bezpieczeństwa sam wybierze te treści tematyczne, jakie uzna za stosowne do omówienia podczas zajęć, lub realizacji podczas projektu, np. we współpracy z nauczycielem biologii może zdecydować o położeniu nacisku na aspekty biologiczne zagadnienia (wirus, organizm, patogeny, zakażenie itd.), a we współpracy z nauczycielem

edukacji dla bezpieczeństwa – np. na bezpieczne zachowania podczas okresu dystansowania społecznego.

Niektóre treści, tematy, materiały i projekty były proponowane do realizacji także na poprzednim etapie edukacyjnym. Także w tym przypadku nie proponujemy ponownego ich omówienia, w identycznej formie, na kolejnym etapie. Proponujemy natomiast, aby w myśl zasady spiralnego ukształtowania materiału językowego dać uczącym się możliwość powrotu do treści, które zostały wprowadzone wcześniej, w nowych, trudniejszych i bardziej złożonych, ćwiczeniach i zadaniach. Przykładowe materiały zgromadzone w tabeli prezentują wybrane tematy w sposób dość obszerny i kompleksowy, dzięki temu stwarzają nauczycielom możliwości wyboru oraz twórczego i elastycznego komponowania materiału dydaktycznego, dostosowanego do specyfiki danej grupy uczniów. W wielu przypadkach nie stanowią one gotowej oferty dydaktycznej, np. w postaci konspektu lekcji (przykładowy konspekt lekcji, zob. poniżej), ale – w zamyśle autork programy – raczej inspirację dla nauczycieli języka niemieckiego i nauczycieli przedmiotów niejęzykowych.

PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA W ZAKRESIE JĘZYKA NIEMIECKIEGO I POSZCZEGÓLNYCH PRZEDMIOTÓW SZKOLNYCH

Zakładane cele/ efekty kształcenia	Przykładowe środki językowe, treści, materiały dydaktyczne	Projekty (przykłady, propozycje)
---	---	---

Tabela 1: Muzyka (klasy 4-7)		
<p><i>Poznajemy instrumenty muzyczne, dowiadujemy się, że instrumenty muzyczne można zrobić z wielu materiałów.</i></p>	<p>Musikinstrumente selbst machen - Anleitungen - [GEOLINO]</p> <p>Kinder-Musikinstrumente aus Abfall selber machen</p> <p>Basteln mit Kindern: Selbst gebastelte Musikinstrumente - kostenlose Bastelvorlagen zum Ausdrucken</p> <p>Anleitungen auch auf YouTube, z.B.: DIY: 7 tolle Musikinstrumente für Kinder ganz einfach selber machen.</p>	<p>Wykonanie instrumentów muzycznych z surowców wtórnych i przygotowanie występu dla rodziców / dziadków / nauczycieli / innych klas / innych szkół.</p>

	Basteln aus Müll	
<i>Poznajemy wybrane utwory muzyczne kompozytorów z krajów niemieckojęzycznych (wraz z informacją nt. kraju, miasta, np. J.S. Bach - Leipzig, W.A. Mozart, L. v. Beethoven - Wien, itd.).</i> <i>Poznajemy życie i twórczość najważniejszych kompozytorów.</i>	Johann Sebastian Bach im Musikunterricht Musikunterricht J.S. Bach Barock/Musik W.A. Mozart: Pin auf Deutsch Najwięksi kompozytorzy	Prezentacje (multimedialne - z odtwarzaniem utworów muzycznych) na temat wybranych kompozytorów, ich czasów, miejsc zamieszkania i twórczości.
<i>Poznajemy wybrane utwory ludowe i tradycyjne.</i>	Deutsche Weihnachtslieder: Die schönsten Hits DIE KLASSIKER - Die 10 schönsten deutschen Weihnachtslieder (wraz z wykonaniami na YouTube) Weihnachtslieder-Texte zum Ausdrucken Dreißig schöne deutsche Volkslieder (teksty) ♪ Die schönsten Volkslieder - Video Mix - Kinderlieder zum Mitsingen Kinderlieder deutsch	Przygotowujemy koncert kolęd lub jasełka w języku niemieckim. Przygotowujemy koncert piosenek ludowych.
<i>Poznajemy warsztat muzyczny.</i>	Zagadki nutowe dla dzieci Inne materiały	

Tabela 2: Plastyka (klasy 4-7)		
<i>Podróże w czasie: poznajemy wybrane dzieła sztuki.</i>	Die 36 besten Bilder von berühmten Künstlern	Prezentacje na temat wybranych dzieł sztuki.
<i>Poznajemy sztukę użytkową (wzornictwo): przedmioty użytkowe, modę, ozdoby,</i>	Basteln mit Kindern ♥ Anleitungen & Vorlagen -	Własnoręcznie wykonujemy różne przedmioty, np. ozdoby choinkowe, prezenty dla

<p><i>ogrody, architekturę itd.</i></p>	<p>[GEOLINO]</p> <p>Suchergebnisse für: "mittelalter" – Planet Schule – Schulfernsehen multimedial des SWR und des WDR</p> <p>Was trugen Frauen im Mittelalter? – Filme online – Planet Schule – Schulfernsehen multimedial des SWR und des WDR</p> <p>Die gefährlichsten Modetrends der Geschichte Verrückte Geschichte Terra X (dla starszych dzieci)</p>	<p>członków rodziny itd.</p> <p>Pokaz mody lub prezentacja (multimedialna) na ten temat.</p> <p>Wystawa sztuki użytkowej regionu lub prezentacja (multimedialna) na ten temat.</p>
<p><i>Poznajemy świat barw.</i></p>	<p>Farben in der Natur - Legekreis Kunstunterricht, Farbenlehre</p>	<p>Projekty plastyczne (kolory w sztuce).</p> <p>Projekty plastyczno-przyrodnicze (kolory w naturze).</p>
<p><i>Dowiadujemy się, co to jest sztuka ludowa.</i></p>	<p>Dziadek do orzechów: Bastelanleitung: Nussknacker aus Pappe - [GEOLINO]</p> <p>Wie zeichnet man einen Nussknacker?</p> <p>Küchenrollen-Nussknacker</p> <p>Rękodzieło Nussknacker</p>	<p>Robimy “dziadka do orzechów”.</p> <p>Wystawa sztuki regionalnej.</p>
<p><i>Poznajemy i opisujemy znaki plastyczne: znaki proste (znaki drogowe), logo, emotikony itd.</i></p>	<p>Różne znaki i symbole</p>	<p>Projektujemy logo klasy, szkoły, regionu.</p> <p>Projektujemy znaki plastyczne dot. zachowania w klasie (np. cisza, zgłaszanie się do odpowiedzi, praca w grupie, itd.), przedmiotów szkolnych itd.</p> <p>Projektujemy emotikony.</p> <p>Projektujemy przedmioty</p>

		użytkowe, np. plan lekcji, piórniki.
<i>Poznajemy wybranych artystów z krajów niemieckojęzycznych: ich czasy, życie i twórczość.</i>	Die 36 besten Bilder von berühmten Künstlern für Kinder in 2020 Berühmte Künstler für Kinder, Kunst Grundschule und Kunst für Kinder	Prezentacje na temat wybranych artystów i/lub ich dzieł.
<i>Ilustrujemy teksty literackie i opisujemy techniki artystyczne</i>	<p>Inne materiały</p> <p>Jako inspiracja:</p> <p>Dr. Ulrike Wollenhaupt-Schmidt - Lehrveranstaltungen im Studium Fundamentale an der Uni Erfurt</p> <p>Die 190 besten Bilder von Kunst Grundschule Kunst grundschule, Kunstideen und Kunst für kinder</p> <p>Kunst in der Grundschule</p>	<p>Ilustrujemy wybrane teksty (literackie).</p> <p>Tworzymy własną książkę z ilustracjami.</p>

Tabela 3: Historia (klasy 4-8)		
<i>Zapoznajemy się z historią: archeologią i źródłami historycznymi - pisanymi i niepisanymi.</i>	<p>Archäologie</p> <p>Unterrichtsmaterialien</p>	<p>Co wiemy na temat wykopalisk na wyspie Wolin, Rugia, Uznam?</p> <p>Czego dowiedzieliśmy się z tych wykopalisk?</p>
<i>Poznajemy historię zegara (lub: książki, grzebienia, pieniądza, uzbrojenia itd.)</i>	<p>Geschichte der Uhr: Eine kurze Geschichte der Uhr und Uhrmacherskunst</p> <p>(film): Die Geschichte der Zeitmessung</p> <p>Die Geschichte des Kamms</p>	Prezentacja (multimedialna) i/lub wystawa na temat historii wybranego przedmiotu / urządzenia.
<i>Poznajemy najstarsze cywilizacje: Mezopotamię,</i>	Ausgrabung am Keltengrab	Praca z mapą.

<p><i>Egipt, Izrael, Indie, Chiny, Grecję, Rzym, Celtów.</i></p>	<p>Archäologie</p> <p>Unterrichtsmaterialien</p> <p>Vier große Erfindungen des alten Chinas</p> <p>Altes Ägypten</p>	<p>Hieroglify egipskie - kurs pisania.</p> <p>Igrzyska olimpijskie.</p> <p>4 wielkie wynalazki Chińczyków.</p>
<p><i>Poznajemy, jak wyglądało życie w średniowiecznej Europie: rycerstwo i turnieje, zakony i kościół, średniowieczny zamek, miasto, wieś; zjazd gnieźnieński</i></p>	<p>Filme über das Mittelalter</p> <p>Klosterleben und Frauen im Mittelalter</p>	<p>Budowa makiety średniowiecznego zamku / grodu.</p> <p>Co nosiły kobiety w średniowieczu? Historia stroju / ozdób.</p> <p>Pokaz mody.</p> <p>Turniej rycerski.</p> <p>Przedstawienie teatralne.</p>
<p><i>Poznajemy wielkie odkrycia geograficzne i ich konsekwencje w Europie i na świecie w XVI w. (kolonizacja, niewolnictwo, renesans, reformacja).</i></p>	<p>Renaissance</p> <p>Leonardo da Vinci</p> <p>Reformation</p> <p>Geschichte der Sklaverei</p>	<p>Praca z mapą: wielkie odkrycia geograficzne, trasy odkrywców, podział kolonii (por. Geografia).</p> <p>Historia niewolnictwa.</p> <p>Życie i twórczość Leonarda da Vinci.</p> <p>Najwięksi artyści renesansu.</p> <p>Architektura renesansu.</p> <p>Renesans w Polsce i w Niemczech.</p>
<p><i>Poznajemy życie w Europie i Polsce w XVII w. (bitwa pod Wiedniem).</i></p>	<p>Barock/Musik</p> <p>Barock/Architektur/Garten/Design</p>	<p>Spojrzenie na bitwę pod Wiedniem oczami Austriaków.</p>
<p><i>Dowiadujemy się, co myśleli ludzie w Europie w XVIII wieku (oświecenie).</i></p>	<p>Aufklärung</p>	

<p><i>Poznajemy historię (*): wojny z krzyżakami, panowanie Sasów, rozbiory, I i II wojna światowa, faszyzm, nazizm.</i></p>	<p>Bitwa pod Grunwaldem</p> <p>Malbork</p> <p>Rozbiory Polski</p> <p>Die Sassen I</p> <p>Die Sassen II</p> <p>Umgang mit der Nazi-Vergangenheit</p> <p>Wie entsteht Faschismus?</p> <p>Wie entsteht Nationalsozialismus?</p>	<p>Spojrzenie oczami krzyżaków, Saksończyków, Prusaków, Austriaków, Niemców.</p>
--	--	--

Tabela 4: Wiedza o społeczeństwie (klasa 8)		
<p><i>Dowiadujemy się, czym jest Unia Europejska..</i></p>	<p>Europäische Union</p> <p>Europa im Unterricht</p>	<p>Historia Unii Europejskiej.</p> <p>Polska i Niemcy w Unii Europejskiej.</p> <p>Instytucje unijne.</p> <p>Programy unijne.</p>
<p><i>Poznajemy prawa człowieka i prawa dziecka</i></p>	<p>Kinderrechte</p> <p>Film: Kinderrechte - erklärt für Kinder ab 8 Jahren</p> <p>Menschenrechte</p> <p>Film: Menschenrechte in drei Minuten erklärt</p>	<p>Prawa człowieka oczami ósmoklasisty.</p> <p>Prawa człowieka a prawa dziecka.</p>

Tabela 5: Przyroda (klasa 4) i Biologia (klasy 5-8)		
<p><i>Poznajemy przyrodę: orientujemy się w terenie, wyznaczamy kierunki świata, obserwujemy Słońce, obserwujemy pogodę,</i></p>	<p>Wo geht die Sonne auf?, Himmelsrichtungen (E-Book W. Wertenbrock: 55 Stundeneinstiege, S. 36)</p>	<p>Budujemy kompas i sprawdzamy go w czasie wycieczki do lasu, na wieś, czy w pobliżu szkoły.</p>

<i>pracujemy z mapą.</i>		
<p><i>Poznajemy elementy przyrody ożywionej i nieożywionej.</i></p> <p><i>Obserwujemy przyrodę.</i></p> <p><i>Dowiadujemy się, jakie są stany skupienia.</i></p>	<p>Kennzeichen des Lebendigen entdecken E-Book W. Wertebrock: 55 Stundeneinstiege, S. 28</p> <p>Wasserkreislauf - Karta pracy</p> <p>Zustandsformen des Wassers – Tekst</p>	<p>Naturdetektive untersuchen das Leben im Wasser.</p>
<i>Dowiadujemy się, jak przeprowadzać eksperymenty.</i>	Kinder experimentieren - Materialien für Lehrer	
<p><i>Dowiadujemy się, jak jest zbudowany organizm człowieka.</i></p> <p><i>Dowiadujemy się, jak odbieramy wiadomości ze świata przez organizm ludzki: narządy i zmysły.</i></p>	<p>Das menschliche Auge - Funktionen und Schutz karta pracy</p> <p>Die fünf Sinne - karty pracy</p> <p>Zunge und ihre Geschmacksrichtungen - Tekst, materiały wizualne.</p> <p>Piosenka Kopf, Schulter, Knie und Fuß</p> <p>Einzelne Sinnesorgane Karty pracy</p> <p>Skóra: ćwiczenia interaktywne: Unsere Haut: Aufbau und Aufgaben der Haut interaktiv entdecken</p>	<p>Projekt: Ciało.</p> <p>Budujemy ścieżkę wrażeń z różnymi stacjami.</p> <p>Temat projektu: dlaczego mamy skórę i czy można ją czymś zastąpić?</p>
<p><i>Dowiadujemy się, jak się zmieniamy w okresie dojrzewania.</i></p> <p><i>Dowiadujemy się, jak dbać o ciało, jaki tryb życia jest zdrowy, jak się należy zdrowo odżywiać.</i></p>	<p>Zestaw materiałów do tematu: Körperteile des Menschen</p> <p>Das Skelett Film</p> <p>Der Body-Check</p> <p>Eine Reise durch deinen Körper</p>	<p>Zbadaj: Dlaczego mamy mózg i jak on się rozwijał w historii ludzkości?</p>

	<p>Wie funktioniert Verdauung beim Menschen</p> <p>Warum haben Menschen Haare?</p>	
<p><i>Dowiadujemy się o niebezpieczeństwach w moim otoczeniu, uszkodzeniach ciała, chorobach zakaźnych, uzależnieniach.</i></p>	<p>Verantwortungsvoller Umgang mit chemischen Produkten: Materialien für Lehrer</p> <p>Können Sie mir helfen?</p> <p>Wie kann man Infektionskrankheiten vorbeugen? Materialien für den Lehrer</p>	
<p><i>Dowiadujemy się, jakie są różnice pomiędzy wirusami i bakteriami.</i></p>	<p>Viren und Bakterien - was uns krank machen kann</p>	
<p><i>Dowiadujemy się, czym jest COVID-19 i jak się przed nim uchronić.</i></p>	<p>Was das Coronavirus ist und wie wir uns vor ihm schützen können.</p> <p>Coronavirus. Warum hilft es, wenn alle schulfrei haben.</p> <p>Coronavirus - Arbeitsblatt</p>	<p>Projekt: Wymyślmy nowe urządzenia, które pomogą lekarzom i innym służbom w walce z koronawirusem i opisujemy je.</p>
<p><i>Dowiadujemy się, jak jest zbudowana komórka zwierzęca i roślinna.</i></p> <p><i>Dowiadujemy się, jakie wspólne cechy posiadają organizmy.</i></p>	<p>Eigenschaften von Tieren und Lebewesen im Detail Tekst dla nauczyciela</p> <p>Kennzeichen des Lebendigen (E-Book W. Wertenbrock: 55 Stundeneinstiege, S. 28)</p> <p>Komórka: Woraus bestehen Lebewesen?</p>	
<p><i>Poznajemy organizmy żyjące na łądzie.</i></p>	<p>Tierreferat - Tipps, wie man ein Tier vorstellt</p> <p>Tierbehausungen</p> <p>Gedicht über Tiere</p>	<p>Zbadaj świat wilków i dowiedz się, czy są one niebezpieczne dla człowieka.</p> <p>Temat projektu: Jakie zwierzęta potrzebują pomocy</p>

	Tiere - allgemein	ze strony człowieka? Jak im pomagamy w Polsce a jak w Niemczech?
<i>Dowiadujemy się, jakie organizmy żyją w wodzie.</i>	Teichzonen - liczne materiały dydaktyczne Wie sehen Fische aus - karta pracy Zestaw materiałów dydaktycznych: Tiere im Salzwasser	
<i>Dowiadujemy się, co to jest fotosynteza oraz jakie ma ona znaczenie dla organizmów żyjących.</i>	Wie läuft die Photosynthese in den Bäumen ab?	
<i>Poznajemy rolę roślin nagonasiennych i okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka.</i>	Welche Pflanzen sind wichtiger? Nacktsamer oder Bedecktsamer?	Projekt: Jakie rośliny są zagrożone w Polsce a jakie w Niemczech? Które rośliny znajdują się w Polsce pod ochroną, a które w Niemczech?
<i>Dowiadujemy się, jaka jest systematyka zwierząt i jakie są charakterystyczne cechy poszczególnych grup.</i>	Wie trinken Bäume? Wie teilt die Biologie die Tiere ein? Was verbindet alle Lebewesen? Tiere in Mecklenburg-Vorpommern	Projekt: Jakie zwierzęta w Polsce i Niemczech są zagrożone wymarciem? Projekt: Najbardziej pożyteczne insekty.
<i>Dowiadujemy się, jakie zwierzęta zamieszkują nasz region i region sąsiada.</i>	Zoo in Ueckermünde	Które zwierzęta posiadają oba obywatelstwa: polskie i niemieckie? Gdzie wolałbyś żyć w Polsce czy w Niemczech? Odpowiedz na to pytanie z perspektywy ptaka, żaby i wilka.

<i>Dowiadujemy się, jak człowiek wpływa na różnorodność biologiczną ekosystemów.</i>	Was ist ein Ökosystem? Arten von Ökosystemen	Uczniowie nagrywają film na temat: Zwierzęta, ich przestrzeń życiowa i znaczenie dla ekosystemu. Uczniowie organizują quiz na temat ekosystemów.
<i>Dowiadujemy się, jak chronić przyrodę.</i>	Warum sterben die Bienen?	Projekt: <i>Jak można chronić ekosystemy?</i> Projekt: Pszczółka Maja opowiada o swoim życiu. Czy ono jest rzeczywiście tak szczęśliwe jak w znanej piosence?
<i>Eksperymentujemy.</i>	Experimente für Kinder: Tipps & Anleitungen - [GEOLINO]	Przeprowadzamy różne eksperymenty, np. budujemy hotel dla owadów, karmnik dla wiewiórek, zakładamy ogród w słoiku itd.

Tabela 6: Geografia (klasy 5-8)

<i>Dowiadujemy się, jak Ziemia usytuowana jest w Układzie Słonecznym, poznajemy strefy oświetlenia Ziemi.</i>	Diverse Materialien zum Thema: Bewegungen der Erde, Beleuchtungszonen. Diverse Materialien zum Thema: Sonnensystem.	Budujemy model Układu Słonecznego.
<i>Poznajemy strefy klimatyczne i krajobrazowe Ziemi, jej lądy i oceany.</i>	Klimazonen - ein Arbeitsblatt Die Erde - Klima, Vegetation, die Jahreszeiten - Film Regenwald - Arbeitsblätter Merkmale tropischer Regenwälder	Praca z mapą: wielkie odkrycia geograficzne, trasy odkrywców, podział kolonii (por. Historia) Klimazonen - Teams bereiten Stationen zu jeder Klimazone vor Collage - w jakiej strefie klimatycznej chciałbyś mieszkać i dlaczego?

<p><i>Poznajemy najbardziej zaludnione kraje świata.</i></p>	<p>Wir erstellen Bevölkerungspyramiden mit Excel</p>	<p>Sporządź plakat na temat prognozy zaludnienia na świecie i skomentuj go.</p>
<p><i>Poznajemy problemy niektórych rejonów świata takiej jak: głód i niedożywienie ludności.</i></p>	<p>Unterernährung - diverse Materialien</p>	<p>Organizujemy debatę na temat niedożywienia ludzi na świecie. Każdy z uczestników spisuje pomysły wyjścia z kryzysu oraz wypowiada się na ten temat. Na plakacie zostają zebrane wszystkie proponowane rozwiązania.</p>
<p><i>Dowiadujemy się, co to są katastrofy naturalne, np. powódzie, tornada i cyklony tropikalne w Ameryce Południowej czy trzęsienia ziemi.</i></p>	<p>Ursachen und Folgen des Klimawandels - Film</p> <p>Ursachen und Folgen der Überschwemmungen - Arbeitsblatt</p> <p>Ursachen des Hochwassers - Arbeitsblatt 2</p> <p>Wiederholungs-LÜK zum Thema „Naturgewalten“</p>	<p>Spotkanie i wywiad z ekspertami.</p>
<p><i>Pogłębiaamy wiedzę na temat Europy i najbliższego sąsiada: Niemiec.</i></p>	<p>Deutschland im Überblick</p> <p>Ist die europäische Gesellschaft überaltert?</p>	
<p><i>Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy, krajobraz regionu sąsiada, krajobraz wielkomiejski na przykładzie stolic Polski i Niemiec.</i></p> <p><i>Poznajemy jak współpracujemy z najbliższym sąsiadem: relacje Polski z Niemcami, przykłady współpracy, euroregiony, wspólne działania dla rozwoju gospodarki, turystyki, handlu, regiony turystyczne w Polsce i w Niemczech.</i></p>	<p>Landschaft in Mecklenburg-Vorpommern</p>	<p>Wideokonferencja: polscy uczniowie przygotowują dla uczniów niemieckich quiz z zakresu "Krajobrazy w Meklemburgii", a niemieccy uczniowie dla polskich pytania z zakresu "Krajobraz na Pomorzu".</p> <p>Projekt: <i>Meine Euroregion</i>. Projekt jest realizowany we współpracy z różnymi instytucjami administracji, oświaty, kultury czy przemysłu.</p>

<p><i>Poznajemy ukształtowanie powierzchni w Europie, skutki zlodowaceń, strefy klimatyczne.</i></p> <p><i>Poznajemy rzeki w Polsce, Niemczech i Europie.</i></p>	<p>Reliefkarte von Europa</p> <p>Klimazonen in Europa</p> <p>Flüsse in Europa</p> <p>Quiz Geolino: Stadt, Land, Fluss</p>	<p>Projekt artystyczny: <i>Ich lebe in der Eiszeit.</i></p> <p>Projekt: Jak wykorzystuje się rzeki w moim regionie i w regionie mojego sąsiada?</p>
<p><i>Utrwalamy wiedzę na temat podziału politycznego Europy, przebiegu granic w Europie.</i></p>	<p>Länder und Grenzen in Europa</p>	
<p><i>Poznajemy, jakie gałęzie przemysłu rozwijają się u naszego sąsiada.</i></p>	<p>Die Sammlung von Bildern zum Thema: Industrie</p>	
<p><i>Utrwalamy wiedzę na temat roli Unii Europejskiej w przemianach gospodarczych i społecznych Europy.</i></p>	<p>Die Europäische Union einfach erklärt - Film</p> <p>Europäische Union - kindgerecht erklärt - Film</p>	
<p><i>Zastanawiamy się, jak zróżnicowana jest ludność w Europie i jakie są migracje ludności.</i></p>	<p>Unterrichtsmaterialien zum Thema Flüchtlinge</p>	<p>Projekt: Migracja - opowiadamy historie ludzi.</p> <p>Migration - Wir erzählen Geschichten</p>
<p><i>Zastanawiamy się, jak chronić Morze Bałtyckie.</i></p> <p><i>Poznajemy skutki zanieczyszczenia środowiska i zastanawiamy się, jak temu zapobiec.</i></p>	<p>Diverse Materialien zum Thema: Umweltschutz</p>	<p>Projekt ekologiczny.</p> <p>Robot RaSa uczy dzieci na temat odpadów. Viele Materialien und Projektideen zum Thema Umweltschutz.</p>

Tabela 7:Chemia (klasy 7-8)		
<p><i>Dowiadujemy się, jaka jest budowa atomu i gdzie wykorzystywana jest wiedza o</i></p>	<p>Das Atom: Aufbau und Grundbegriffe</p>	

<i>atomie.</i>		
<i>Dowiadujemy się, jakie właściwości posiada woda i jaka jest jej rola w przyrodzie.</i>	Wieso, weshalb, warum ist Wasser so wichtig.	Projekt: Próbuujemy oszacować ilość zużywanej wody.
<i>Dowiadujemy się, co to są elektrolity i jak przygotować napój izotoniczny.</i>	Isotonisches Getränk selber machen	
<i>Dowiadujemy się, w jaki sposób człowiek zanieczyszcza powietrze i jak temu zapobiegać.</i>	Umwelt macht Schule	Wideokonferencja pomiędzy dwoma klasami: Co robią uczniowie w Niemczech i w Polsce dla swojego środowiska?
<i>Dowiadujemy się, co to są kwasy i jaka jest ich rola w życiu codziennym.</i>	Welche Säuren benutzen wir im Alltag?	
<i>Dowiadujemy się, co to są sole i jaka jest ich rola w życiu codziennym.</i>	Wozu kann man Salz im Alltag benutzen?	
<i>Poznajemy substancje o znaczeniu biologicznym (tłuszcze, białka, sacharydy)</i>	Unterrichtsstationen: Fette, Eiweiße, Kohlenhydrate Lebenswichtige Inhaltsstoffe: Fette, Eiweiße, Kohlenhydrate	
<i>Uczymy się sporządzać prosty środek czyszczący do użycia w gospodarstwie domowym.</i>	Wir stellen selber einen natürlichen Haushaltsreiniger zusammen	Sporządzamy naturalny środek czyszczący do kuchni i łazienki.
<i>Eksperymentujemy.</i>	Experimente für Kinder: Tipps & Anleitungen - [GEOLINO]	Przeprowadzamy różne eksperymenty chemiczne, np. produkujemy mydło z kasztanów, eksperymentujemy z solą kuchenną, hodujemy kryształki z cukru itd.

Tabela 8: Fizyka (klasy 7-8)		
<i>Dowiadujemy się, z jaką prędkością poruszają się różne pojazdy.</i> <i>Obliczamy, w jakim czasie pokonamy odległości pomiędzy różnymi miejscami w Niemczech i w Polsce.</i>	Gleichförmige Bewegung	Sporządzamy plakat: dozwolone prędkości w Niemczech i w Polsce.
<i>Dowiadujemy się, dlaczego statki mogą pływać.</i>	Wieso können Schiffe schwimmen können?	Wycieczka do stoczni jachtowej w Greifswaldzie.
<i>Poznajemy komety.</i>	Animationsfilme 'Kometen': die Mission der Raumsonde Rosetta im Märchenstil	Dokumentujemy przebieg misji badawczej sondy kosmicznej Rosetta.
<i>Eksperymentujemy.</i>	Experimente für Kinder: Tipps & Anleitungen - [GEOLINO] Budujemy lampę lawową: Lavalampe selber bauen: Anleitung zum Nachbasteln - [GEOLINO]	Przeprowadzamy różne eksperymenty, np. budujemy wulkan z użyciem proszku do pieczenia, zamrażamy bańki mydlane, budujemy klimatyzator, lampę lawową itd.

Tabela 9: Matematyka (klasy 4-8)		
<i>Mierzymy długości odcinków.</i>	Wie messen wir? - Längenmaße Längen messen und umrechnen	
<i>Powiększamy wiedzę na temat prostokątów i kwadratów i wielokątów.</i>	Wir spielen Dominospiel zu den Grundformen der Geometrie Wir machen Puzzle mit geometrischen Formen Wie sortieren wir Vierecksarten nach ihren Eigenschaften? Haus der	Sporządzamy grę Memory do tematu: Figury geometryczne. Zabawa: Ile figur geometrycznych widzisz w swoim pobliżu? Praca w grupach: uczniowie przygotowują stacje na temat figur geometrycznych dla

	Vierecke Trapez - Flächeninhalt berechnen	swoich koleżanek i kolegów.
<i>Potrafimy liczyć ułamki zwykłe i ułamki dziesiętne.</i>	Bruchrechnung Was ist ein Bruch? Dezimalbrüche Dezimalbrüche Arbeitsblatt	
<i>Zdobywamy wiedzę o bryłach geometrycznych.</i>	Wortspeicher: Formen Geometrische Körperformen 3D-Körper Eigenschaften Wir benennen und ordnen geometrische Körper Würfel - die Oberfläche berechnen Seria Filmów na Youtube: Lehrer Schmidt	
<i>Dowiadujemy się, gdzie wykorzystujemy obliczenia procentowe</i>	Prozentrechnungen	Projekt: Uczniowie przeprowadzają ankietę w swojej klasie, której wyniki podają w procentach. Tematem ankiety mogą być języki obce nauczane w mojej szkole. Podobną ankietę można przeprowadzić w zaprzyjaźnionej klasie partnerskiej w Niemczech.
<i>Poznajemy twierdzenie Pitagorasa.</i> <i>Liczymy pola wielokątów.</i>	Satz des Pythagoras - viele online-Aufgaben für Schüler Zusammengesetzte Flächen berechnen	Zróbcie szkic waszej szkoły marzeń i obliczcie jej powierzchnię. Zadanie domowe: Berechne die Fläche deiner Wohnung und erkläre, wie du das gemacht hast.
<i>Sporządzamy proste diagramy</i>	Wir erstellen ein einfaches	Prezentacja Powerpoint na

<i>i wykresy.</i>	Kreisdiagramm Wir erstellen ein einfaches Streifendiagramm Wir erstellen ein Excel-Diagramm	temat Polska i Niemcy w liczbach i diagramach. Prezentacja Powerpoint na temat: Województwo Pomorskie oraz Land Mecklenburg-Vorpommer w liczbach i diagramach.
<i>Wykonujemy proste obliczenia kalendarzowe na dniach tygodnia, miesiącach, latach.</i>	Würfelspiel zum Jahreskalender	
<i>Obliczamy długość drogi przy danej prędkości i czasie, prędkości przy danej drodze i czasie, czasu przy danej prędkości i drodze.</i>	Wir berechnen die Strecke, Geschwindigkeit und Zeit	Sporządzamy rozkład jazdy pociągów pomiędzy różnymi miejscowościami w Polsce i w Niemczech.

Tabela 10: Technika (klasy 4-6)

<p><i>Uczymy się zachowywać bezpiecznie w życiu codziennym</i></p> <p><i>Uczymy się zachowywać bezpiecznie podczas wycieczek pieszych i rowerowych</i></p> <p><i>Uczymy się zachowywać bezpiecznie na wakacjach, na kąpieliskach i w lesie</i></p>	<p>Fahrradausrüstung: Fahrradausrüstung - Diese 7 Dinge sollte jeder Radfahrer haben</p> <p>Verkehrszeichen: Verkehrsschilder: Verkehrszeichen und ihre Bedeutung</p> <p>Verkehrsregeln für Kinder (einfach erklärt): http://www.vkwodw.de/Tipps/Regeln.htm</p> <p>Quiz Verkehrsregeln: Wissenstest: Radfahren - [GEOLINO]</p> <p>Bezpieczne wędrowanie: Wandern für Anfänger: 10 unverzichtbare Tipps)</p> <p>Bezpieczna droga do szkoły:</p>	<p>Przygotowujemy kurs pierwszej pomocy.</p> <p>Planujemy wycieczkę szkolną.</p> <p>Przygotowanie do egzaminu na kartę rowerową (uzupełniająco).</p>
--	---	--

	Ratgeber: Sicherheit auf dem Schulweg und im Straßenverkehr- myToys	
<i>Dowiadujemy się, na czym polega pierwsza pomoc.</i>	Pierwsza pomoc dla dzieci: Erste Hilfe einfach erklärt Lernen und Gesundheit: Erste Hilfe	
<i>Uczymy się zachowywać bezpiecznie w domu.</i>	Sicherheit zu Hause: Unfallprävention für Kinder im Haushalt	Projektujemy wymarzony bezpieczny dom.
<i>Poznajemy zasady zachowania się przy stole.</i>	Tisch decken: Tisch richtig decken: Tipps für Kinder	Przygotowujemy posiłek dla klasy / rodziców, nakrywamy do stołu, przygotowujemy ozdoby na stół, przygotowujemy ulubione potrawy.
<i>Eksperymentujemy.</i>	Experimente für Kinder: Tipps & Anleitungen - [GEOLINO]	Przeprowadzamy różne eksperymenty, np. budujemy hotel dla owadów, karmnik dla wiewiórek, budujemy lampiony itd.
<i>Poznajemy wynalazki, urządzenia i ich historię.</i>	Prąd i urządzenia elektryczne: Kinderseite Strom Historia pralki: Vom Brett zur sprechenden Maschine Waschmaschine 4 wielkie wynalazki chińskie: Vier große Erfindungen des alten Chinas 10 największych wynalazków niemieckich: Die Top 10 der wichtigsten deutschen Erfindungen Wynalazki techniczne w	Prezentacja (multimedialna) lub wystawa: Największe wynalazki Chińczyków. Prezentacja (multimedialna) lub wystawa: Największe wynalazki niemieckie Badamy budowę i zasady działania wybranych wynalazków z życia codziennego np.: długopisu; dokumentujemy przebieg badania.

	codziennym życiu – długopis: Technische Entdeckungen im Homeoffice – der Kugelschreiber	
<i>Uczymy się korzystać z urządzeń technicznych w sposób ekologiczny</i>	Wie kommt eigentlich der Strom in die Steckdose? Energiespar-Tipps Energiesparen-einfach erklärt	Plakat: jak oszczędnie korzystać z urządzeń domowych.

Tabela 11: Edukacja dla bezpieczeństwa (klasa 8)

<i>Uczymy się, jak nieść pierwszą pomoc w różnych sytuacjach życiowych.</i>	Pierwsza pomoc: Lernen und Gesundheit: Erste Hilfe Pierwsza pomoc w przypadku ataku serca: Reanimation - Sie können nicht falsch machen Pierwsza pomoc przy wyziębieniu: Wie Sie Unterkühlungen und Erfrierungen erkennen und behandeln	Przygotowujemy i przeprowadzamy kurs pierwszej pomocy.
<i>Poznajemy potencjalne zagrożenia i uczymy się reagować (hałas, stres, zdrowy styl życia, zdrowe odżywianie, agresja, uzależnienia i in.).</i>	DGUV LUG: Lernen und Gesundheit np. Prewencja uzależnień i przemocy w szkole: Lernen und Gesundheit: Sucht- und Gewaltprävention Redukcja stresu: Lernen und Gesundheit: Stresskompetenz/ Arbeitsorganisation Hałas: Lernen und Gesundheit: Lärm	Przygotowujemy kampanię reklamową, której celem jest przekazanie wiedzy na temat ochrony przed zagrożeniami dla dzieci i młodzieży, np. hałasem, przemocą, uzależnieniami, lub promujące bezpieczne i prozdrowotne zachowania (reklama społeczna, <i>public service announcement</i>).
<i>Uczymy się zachowywać w sytuacjach zagrożenia.</i>	Verhalten im Katastrophenfall: Selbstschutz im Katastrophenfall	Sporządzamy plakat na temat: Zasady zachowania podczas katastrof naturalnych.

<p><i>Dowiadujemy się, czym jest COVID-19 i jak się przed nim uchronić.</i></p>	<p><u>Was das Coronavirus ist und wie wir uns vor ihm schützen können.</u></p> <p><u>Coronavirus. Warum hilft es, wenn alle schulfrei haben.</u></p> <p><u>Coronavirus - Arbeitsblatt</u></p>	<p>Przygotowujemy kampanię reklamową, której celem jest przekazanie wiedzy na temat ochrony przed Coronawirusem (reklama społeczna, <i>public service announcement</i>).</p>
---	---	--

Przykładowy konspekt lekcji

Unterrichtsthema: Schnecken

Der Unterricht ist eine Vorbereitung zum Anschauen der Kika-Reportage: „Schneckenkönig gesucht“.

Doku zu finden auf: <https://www.youtube.com/watch?v=Mqy4CC6J5Ik>

Zielgruppe: Schüler der Klassen 4-6

Unterrichtsziele

Grobziele

1. das Wissen um das Leben der Schnecken erweitern und festigen;
2. die Vorbereitung auf das Anschauen einer authentischen Reportage über Schnecken;

Feinziele

Kognitive Ziele

1. Schüler können Objekte bestimmten Kategorien zuordnen z.B.
Nacktschnecken → Gehäuseschnecken
Tiere, die kriechen → Tiere, die nicht kriechen
Tiere, die sich in ihrem Gehäuse verstecken können → Tiere, die sich nicht in ihrem Gehäuse verstecken können
2. Schüler können analysieren: Womit unterscheiden sich die Gehäuseschnecken von den Nacktschnecken.
3. Schüler können ausführliche Antworten auf folgende Fragen erteilen:
Wie sieht eine Schnecke aus?
Aus welchen Körperteilen besteht eine Schnecke?
Wie erkunden Schnecken die Welt?
Wo leben Schnecken?
Welche zwei Schneckenarten kann man unterscheiden? (Gehäuseschnecken und Nacktschnecken)

Wie bewegt sich eine Schnecke?

Haben Schnecken irgendwelche Feinde? (Die Schnecke hat viele Feinde. Elstern, Drosseln, Füchse, Maulwürfe, Frösche, Kröten, Mäuse und Igel bedrohen das Leben der Schnecke)

Sprachliche Ziele

1. In Bezug auf Hörleistungen der Schüler:

- Schüler verstehen die Hauptinformationen über Schnecken: über ihren Bau und ihre Sinnesorgane.
- Sie entnehmen den Hörtexten Informationen, wie die Schnecken sehen, tasten, atmen und kriechen.

2. In Bezug auf Sprechleistungen der Schüler

- Schüler können sagen, aus welchen Organen/Teilen Schnecken gebaut sind.
- Schüler können sagen, wie die Schnecken sehen, tasten, atmen und sich bewegen.
- Schüler können zwei Grundtypen der Schnecken nennen.
- Schüler können sagen, wie die am meisten in Polen verbreitete Schnecke heißt.
- Schüler können sagen, welche Feinde Schnecken haben.

3. Wortschatz, den die Schüler lernen sollen: *die Schnecke, -n/ weich/ Weichtiere/ die Rille, n/ der Fühler, - / die Kriechsohle,-n/ der Feind, -e/, das Gehäuse, die Gehäuse/ die Gehäuseschnecke/ die Nacktschnecke/ Weinbergschnecke/ kriechen/ tasten/ sehen/sich verstecken/ der Maulwurf/ der Igel/ die Elster/ die Kröte*

Affektive Ziele

- Förderung der Zusammenarbeit der Schüler

Motorische Ziele

- Förderung des Gleichgewichtssinnes der Schüler

Unterrichtsphasen

	Lehr- und Lernaktivitäten	Bemerkungen	Lehrmaterialien
Vorentlastungsphase (im Klassenraum oder draußen)	<p>Spielerische Aktivitäten:</p> <p>1. Blinde Kuh</p> <p>2. Tastspiel mit Sack: was kann man hier ertasten? Der Lehrer* wiederholt immer wieder die Frage: <i>Ist das weich oder hart?</i></p> <p>3. Für kleinere Kinder: ein Kriech-Wettbewerb.</p>	<p>Im Fokus stehen Wörter <i>tasten, ertasten</i>; mehrmaliges Wiederholen dieser Wörter beim Spielen: <i>Wen hast du gerade ertastet?</i></p> <p>Im Fokus steht das Wort <i>ertasten (wymacać, wyczuć)</i> Der Focus liegt auf den Wörtern <i>weich</i> und <i>hart</i></p> <p>Im Fokus steht das Wort <i>kriechen (pełzać)</i></p>	<p>ein Kopftuch, ein Schal ein Sack, eine Stofftasche, einige Gegenstände wie: Maskottchen, Bauklötze, Stoffbälle, ein Bleistift, ein Lippenstift usw.</p>
Einführung des neuen Lehrmaterials (im Garten, im Wald, möglicherweise die Benutzung eines Terrariums)	<p>Lehrer stellt die Frage: <i>Wo sind wir?</i> und greift Antworten auf: <i>im Wald, im Garten, auf dem Rasen, unter dem Baum, unter dem Busch /Strauch/am Fluß/ auf der Wiese usw. /</i> Der Lehrer schüttelt eine Dose (mit Gehäusen von Schnecken) und stellt die Frage: <i>Ich habe hier einige Tiere/einige Teile der Tiere. Was meint ihr? Welche Tiere sind das?</i> (Falls der Unterricht draußen stattfindet, bekommen</p>	<p>Im Fokus steht das Wecken des Interesses von Kindern.</p>	<p>eine Dose mit Gehäusen von Schnecken</p> <p>Bilder von Schnecken/ Feinden der Schnecken/ ein Umriss einer Schnecke mit deutlich zu sehenden Organen</p>

	<p>die Schüler den Auftrag eine Schnecke zu finden, sie vorsichtig auf ein Blatt zu setzen und in die Mitte des Kreises zu legen).</p> <p>Danach stellt der Lehrer folgende Fragen: <i>Wie sieht eine Schnecke aus?</i> <i>Aus welchen Körperteilen besteht eine Schnecke?</i> <i>Wie erkunden Schnecken die Welt?</i> <i>Wo leben Schnecken?</i> <i>Welche zwei Schneckenarten kann man unterscheiden? (Gehäuseschnecken und Nacktschnecken)</i> <i>Wie bewegt sich eine Schnecke?</i></p> <p>Kinder betrachten die Schnecken (mit Lupen) und beantworten die Fragen (ggf. auf Polnisch). Lehrerin greift die Antworten auf, ergänzt sie, wiederholt mehrmals die für den Kontext relevanten Worte.</p>		
Festigung des Lehrstoffs Teil I	<p>Der Lehrer legt das Bild von einer Schnecke in die Mitte des Klassenraumes. Kinder kommen auf das Bild zu, zeigen die Organe der Schnecke und beantworten die Fragen des Lehrers: <i>Wozu dienen die Augen? / zum Sehen</i> <i>Wozu dienen die Fühler?/ zum Ertasten und zum Riechen</i> <i>Wozu dient die Kriechsohle/zum Kriechen</i> <i>Wozu dient der Mund? zum Essen/ Fressen</i></p>	Wenn Kinder im Stande sind, diese Fragen selbständig zu formulieren, sollten sie das anschließend machen.	das Bild einer Schnecke
Festigung des Lehrstoffs Teil II	1. An der Tafel werden Aufschriften: <i>Gehäuseschnecken und Nacktschnecken</i> angeheftet.		Bilder von Nacktschnecken und Gehäuseschnecken

	<p>Kinder nehmen ein Bild in die Hand und ordnen es einer richtigen Kategorie zu. Dabei sagen sie: <i>Das ist eine Gehäuseschnecke. Das ist eine Nacktschnecke.</i></p> <p>2.Kinder beantworten die Frage: <i>Wodurch unterscheiden sich Gehäuseschnecken von den Nacktschnecken?</i></p>	<p>Möglicherweise in kleineren Gruppen. Lehrerin bereitet dann viele Kartensets vor.</p>	
<p>Festigung des Lehrstoffs - Teil III</p>	<p>Der Lehrer stellt Fragen: <i>Welche Tiere kriechen?</i> <i>Kann eine Katze kriechen?</i> <i>Kann ein Krokodil kriechen?</i> Kinder bekommen Kartensets und wählen Bilder nur dieser Tiere aus, die kriechen.</p> <p>Der Lehrer stellt folgende Fragen: <i>Welche Tiere ertasten die Welt mit den Fühlern?</i> <i>Haben Schmetterlinge Tastfühler?</i> <i>Haben Tastfühler?</i> Kinder bekommen Kartensets und wählen Bilder nur dieser Tiere aus, die die Welt mit Fühlern ertasten. Lehrer stellt die Frage: <i>Welche Tiere verstecken sich in ihrem Gehäuse?</i> Kinder bekommen Kartensets und wählen Bilder nur dieser Tiere aus, die sich in ihrem Gehäuse verstecken können.</p>	<p>Der Fokus liegt auf dem Verstehen des Wortes <i>kriechen.</i></p> <p>Der Fokus liegt auf dem Verstehen der Wörter: <i>tasten</i> und <i>Fühler</i></p> <p>Der Fokus liegt auf dem Verstehen der Wörter: <i>sich verstecken</i> und <i>das Gehäuse.</i></p>	<p>Schnecke/Schlange/ Robbe/ Katze/ Regenwurm/ Echse, Krokodil/ Reh/ Vogel</p> <p>Delfin/ Marienkäfer/Schmetterling/ Maikäfer/ Vogel/Schlange/</p> <p>Schildkröte/Schnecke/Muscheln/ Fische/ Achtfüßer/Regenwurm</p>

Kontrolle der Aneignung des Lehrstoffs	<p>Kinder basteln eine Schnecke. Auf der Schnecke sollten alle besprochenen Teile deutlich erkennbar sein. Der Lehrer kommt auf Schüler zu und stellt verschiedene Fragen, zum Beispiel:</p> <p><i>Wo hat deine Schnecke das Atemloch?</i> <i>Wo hat deine Schnecke die Kriechsohle?</i> <i>Wo ist...</i> <i>Zeig mal bitte</i> <i>Was bastelst du gerade?</i></p>	Die Schnecke ist ein Teil einer größeren kollektiven plastischen Arbeit, die die Kinderteams zum Schluss des Projektes erstellen.	
	<p>Alternativ: Partnerdiktat Ein Kind diktiert einige Wörter oder einige Sätze über Schnecken (2-3 Sätze, je nachdem wieviel Zeit wir haben und wie gut Kinder lesen und schreiben können). Falls nötig, hilft das Kind seinem Schulkameraden/seiner Schulkameradin ein Wort richtig zu schreiben. Dann tauschen sie die Rollen.</p>		
Abschluss	<p>Abschluss: ein Wettbewerb Auf dem Fußboden wird aus einer langen Schnur eine Schnecke gebildet. Kinder sollten auf einem Fuß bis zur Mitte der Schnecke springen, ohne dabei die Schnur zu berühren.</p>		eine Schnur/ eine Wäscheleine/ ein Bindfaden

* Selbstverständlich sind immer beide Geschlechter gemeint.

5. Materiały dydaktyczne

Odpowiednio przygotowany materiał dydaktyczny wysokiej jakości stanowi nieodzowny element programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym. Materiał ten może być bardzo różnorodny. Składają się nań:

- Podręczniki do nauki języka niemieckiego jako obcego – program nie rekomenduje żadnego wybranego podręcznika lub serii podręczników do wykorzystania w procesie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada. Decyzja o tym, który podręcznik wybrać, należy do nauczyciela.
- Utwory literackie i inne teksty kultury – program proponuje intensywne wykorzystanie wybranych tekstów literackich i innych tekstów kultury na zajęciach języka niemieckiego – propozycje wykorzystania takich tekstów na lekcji znajduje się w rozdz. 4, zaś lista proponowanych lektur - w bibliografii.
- Materiały dodatkowe, takie jak m.in. strony internetowe, artykuły prasowe, ulotki, gazetki i prospekty reklamowe, katalogi, karty dań, ogłoszenia, programy telewizyjne itd. – program promuje jak najszersze wykorzystanie materiałów dodatkowych: autentycznych, dydaktyzowanych i dydaktycznych (por. poniżej), zarówno podczas zajęć języka niemieckiego, jak i zajęć przedmiotów niejęzykowych (w oddziałach dwujęzycznych i nie tylko) oraz projektów międzyprzedmiotowych. Przykłady wykorzystania materiałów dodatkowych wraz z propozycjami tematów do realizacji w języku niemieckim znajdują się w rozdz. 4.

Zgodnie z założeniami programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym rozwój umiejętności komunikacyjnych uczących się musi odbywać się przede wszystkim na materiale sensownego dyskursu (Dakowska, 2001, 95 i n.). Pojęcie „sensownego dyskursu” nie odnosi się wyłącznie do tekstów oryginalnych, które zostały wytworzone przez rodowitych nadawców dla rodowitych odbiorców oraz których funkcja, treść, forma, ani kontekst nie zostały w żaden sposób zmienione lub dopasowane do potrzeb glottodydaktycznych (por. Grucza S., 2005, 75 i n.). Chodzi raczej o to, aby nie były to teksty w których zgromadzone zostały specjalnie dobrane struktury językowe, ilustrujące np. użycie jakiejś reguły gramatycznej lub słownictwo z danego zakresu tematycznego. Materiał nauczania „aby spełnić swoją funkcję dydaktyczną, [...] musi posiadać istotne z punktu widzenia struktury komunikacji własności dyskursu: zorientowanie na cel komunikacyjny, sensowną treść i plan komunikatu, porządkujący formy i funkcje językowe, koherencję na

poziomie treści i kohezję na poziomie form oraz odniesienie do sytuacji implikującej jakiegoś konkretnego nadawcę i adresata” (Dakowska, 2001, 86).

Materiał nauczania mogą stanowić zatem:

- **Teksty autentyczne**, tj. teksty przeznaczone dla rodowitych odbiorców, których forma językowa nie została zmieniona – nawet jeżeli są one wyjęte z oryginalnego kontekstu i pełnią inne funkcje komunikacyjne niż zamierzone przez oryginalnych nadawców (np. ogłoszenie o promocji, która już się zakończyła; oferta biura podróży, która nie jest już aktualna itd.). Teksty takie stanowią dla uczących się nie lada wyzwanie. Czas i wysiłek potrzebny na zrozumienie tekstu zależy od ilości występujących w nim „miejsc wadliwych” z punktu widzenia odbiorcy – nie tylko skomplikowanych konstrukcji składniowych, ale także wieloznaczności, czy braku koherencji lokalnej lub/i globalnej itp. (por. Rickheit i in. 2004). Można przyjąć, że takie „pułapki” czyhają na odbiorcę tekstu w języku obcym na każdym kroku. I choć większy wysiłek, jaki musi on poświęcić na zrekonstruowanie tekstu, może zaowocować lepszym zapamiętaniem jego treści i formy (por. Lamsfuss-Schenk, 2014), to należałoby zastanowić się nad tym, jakie istnieją sposoby ułatwienia uczącym się tego zadania i zastosować je.

Materiałem nauczania mogą, a nawet powinny stać się zatem także:

- **Teksty dydaktyzowane**, tj. teksty autentyczne, na których dokonano odpowiednich zabiegów glottodydaktycznych w celu umożliwienia lub ułatwienia uczącym się ich przetwarzania. Zabiegi te nie powinny być jednak przypadkowe i polegać jedynie na skracaniu, czy upraszczaniu wypowiedzi, ponieważ: *“Jeder Eingriff in einen Text ist ein Eingriff in seine innere Balance von Struktur und Semantik, der durchdacht und gekonnt ausgeführt werden muss”* (Krause, 1996, 62). Do celów dydaktycznych należy wykorzystać raczej rolę „strategicznych pozycji tekstowych” (por. Duszak, 1998, 128 i n.), np. pozycji otwarcia i zamknięcia tekstu, nagłówków, (śródy)tytułów itp. oraz „graficznej mapy tekstu” – podziału na akapity, wyróżnień w tekście, środków graficznych itp.

Do zabiegów dostosowywania tekstów autentycznych do możliwości poznawczych uczniów można zaliczyć między innymi (Dakowska, 2001, 135 i n.; por. też Groeben i Christmann, 1996, 80 i n.):

- ✓ kompresję, czyli strategię wzmocnienia istotnych informacji w tekście w postaci streszczenia, podsumowania, tzw. „zapowiedników”, czyli streszczeń akapitów, czy też za pomocą środków graficznych, np. tabel, wykresów, schematów itp.

- ✓ strategię eksponowania niektórych elementów tekstu poprzez zastosowanie podtytułów, śródtytułów, wytuszczeń, różnych krojów czcionki, poprzez wydzielanie niektórych partii tekstu w ramkach itp.
- ✓ elaborację tekstu, czyli strategię wbudowywania dodatkowych informacji wyjaśniających treść tekstu, np. wyjaśnienie terminów, wykresy, mapki, ilustracje, teksty paralelne itp.
- ✓ selekcję, czyli strategię eliminacji z tekstu informacji zbędnych bez szkody dla jego autentyczności komunikacyjnej.

Materiał nauczania mogą stanowić ponadto:

- **Teksty dydaktyczne**, które zostały stworzone specjalnie dla potrzeb uczących się języka obcego, jednakże pod warunkiem, że teksty te są dla uczących się: przydatne z punktu widzenia ich potrzeb komunikacyjnych i poznawczych: treści, tematyki, terminologii, celu komunikacyjnego itd., ważne z punktu widzenia ich tożsamości, roli odbiorców w komunikacji masowej i indywidualnej oraz roli w procesie dydaktycznym, a także dostosowane do możliwości przetwarzania informacji przez uczących się z uwagi na poziom ich wiedzy (Dakowska, 2001, 133). Teksty takie spełniają warunki umożliwiające uczącym się rozwijanie umiejętności komunikacyjnych i strategii radzenia sobie z problemami poznawczymi: stanowią „pożywkę dla mechanizmu przetwarzania informacji” uczących się, służą zaspokojeniu ich ciekawości i uzupełnieniu ich wiedzy, skłaniają do refleksji i wymiany poglądów, zachęcają do podejmowania dalszych działań, nie tylko komunikacyjnych, oraz sprzyjają zapamiętywaniu przez nich maksimum informacji językowej – formy językowej tekstu i jego treści (Dakowska, 2001, 106 i 144; Butzkamm, 2002, 192).

Materiał nauczania powinien być skonstruowany tak, aby umożliwiał uczącym się rozwijanie umiejętności sprawnego wykorzystywania wszystkich dostępnych zasobów własnej wiedzy w sposób zintegrowany. Należy przy tym pamiętać, że ubóstwo kontekstu, podobnie jak ubóstwo treści w tekście, znacznie utrudnia, a czasem nawet wręcz uniemożliwia proces rekonstrukcji znaczenia i intencji komunikacyjnej tekstu (Dakowska, 2001, 90; por. też Srole, 1997, 105). Błędne jest przekonanie, że mała ilość materiału nauczania wiąże się z łatwością jego przyswajania, zaś trudności w procesie rozumienia tekstu wynikają jedynie z niedostatecznej znajomości gramatyki i słownictwa. Podobnie, jak na niższych etapach edukacyjnych, także w nauczaniu na pozostałych stopniach edukacyjnych niezmiernie ważną pozostaje zasada kontekstualizacji języka. Teksty wykorzystywane jako materiał dydaktyczny powinny być więc rozszerzone o bogaty materiał poglądowy ułatwiający zrozumienie przekazu. Nie należy lekceważyć znaczenia dla procesu rozumienia tekstu obecności

bogatego kontekstu także w postaci informacji graficznych i wizualnych (rysunki, mapy, tabele, schematy itp.).

Z zagadnieniem odpowiedniej prezentacji materiału nauczania wiąże się bezpośrednio problem jego progresji jako jednego z najważniejszych instrumentów sterowania procesem glottodydaktycznym. Z punktu widzenia celów programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym dla uporządkowania materiału nauczania może być zastosowana zarówno tzw. progresja gramatyczna (strukturalna), jak i tzw. progresja komunikacyjna (pragmatyczna). Pierwsza z nich zakłada selekcję i gradację elementów i form językowych według kryteriów morfosyntaktycznych, druga – według ich przydatności w procesie komunikacji językowej (Sikorska, 2003; Butzkamm, 2002). Możliwa jest również integracja obydwu rodzajów progresji.

Zasady porządkowania materiału nauczania wedle kryterium częstotliwości ich występowania w procesie komunikacji, np. czas *Perfekt* przed czasem *Präteritum*, przypadki rzeczownika w kolejności: *Nominativ*, *Akkusativ*, *Dativ*, *Genitiv* itd. są charakterystyczna dla podręczników do nauki języka niemieckiego jako obcego w podejściu komunikacyjnym. Natomiast progresja strukturalna materiału gramatycznego leży u podstaw konstruowania programu nauczania języka ojczystego (oraz starszych podręczników do nauki języków obcych, repetytoriów gramatycznych itp.), np. części mowy w kolejności: czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówek, rodzaje zdań: oznajmujące, pytające, rozkazujące, i części zdania: podmiot i orzeczenie (por. Ewa Horwath i Anita Żegleń, 2017, *Słowa z uśmiechem. Język polski. Nauka o języku i ortografia. Szkoła podstawowa: klasa 4*, Warszawa: WSiP). Przy wyborze rodzaju progresji materiału językowego należy wziąć pod uwagę fakt, iż uczący się, którzy uczestniczyli w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada od etapu przedszkolnego, rozwinęli już bogatą wiedzę językową, nawet jeśli nie jest to wiedza eksplicytna (uświadomiona), np. o gramatyce języka niemieckiego. Na tej implicytnej (nieuświadomionej) wiedzy o języku (przede wszystkim wiedzy receptywnej) można, podobnie jak to się dzieje w przypadku uczniów nabywających wiedzę o systemie swojego języka ojczystego, bazować w procesie systematyzowania wiedzy o języku obcym.

6. Metody i techniki nauczania

Rozporządzenie MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...] (Dz. U. 2017 poz. 356) określa cele wychowawcze i edukacyjne polskiej szkoły. Szkoła powinna wyposażyć swoich uczniów w kompetencje, które umożliwią im sprostanie wyzwaniom, jakie niesie ze sobą postęp technologiczny, gospodarczy i polityczny współczesnego świata. Do

kompetencji tych należy między innymi: kompetencja zdobywania, przetwarzania i prezentacji wiedzy w oparciu o różne źródła informacji, umiejętności wyrażania i uzasadniania swoich poglądów i przekonań, umiejętności współdziałania (także: komunikowania) z innymi ludźmi, umiejętności krytycznego i kreatywnego myślenia oraz rozwiązywania problemów. Cele te dotyczą także nauczania języków obcych w szkole. Jak można łatwo zauważyć, wykraczają one dalece poza tradycyjne pojmowanie nauki języka obcego jako nabywania znajomości struktur gramatycznych i słownictwa. Tradycyjne metody nauczania ukierunkowane na rozwój wybranych umiejętności językowych, przede wszystkim kompetencji leksykalnej i gramatycznej oraz ortograficznej, należy rozszerzyć o metody i techniki wspierające rozwój wszystkich umiejętności komunikacyjnych uczących się, a także umiejętności niejęzykowych, które są niezbędne po to to, aby móc efektywnie uczestniczyć w procesie interakcji komunikacyjnej. Nie oznacza to, że techniki i ćwiczenia w nauczaniu języków obcych (tu: języka niemieckiego) nie mogą być ukierunkowane na zdobywanie wiedzy w zakresie form językowych. Podobnie jak materiał nauczania (por. rozdz. 5) powinien być skonstruowany tak, aby umożliwić uczącym się zgromadzenie rozległej wiedzy językowej i niejęzykowej potrzebnej w komunikacji, tak i zadania, które wykonują uczniowie podczas nauki języka niemieckiego, mogą być bardziej ukierunkowane na zrekonstruowanie treści tekstów, lub bardziej na opracowanie ich warstwy językowej. Jednakże uczący się od samego początku powinni mieć możliwość uczestniczenia w aktach komunikacyjnych, a więc stopniowego rozwoju swojej wiedzy językowej dzięki działaniom komunikacyjnym, nie wedle zasady *“learn now, use later”*, lecz *“use as you learn, learn as you use”* (Butzkamm, 2002, 113; por. też Glaudini Rosen i Sasser, 1997, 36; Eskey, 1997, 133; Bach, 2005, 19).

Założenia dydaktyczne i metodyczne programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada są zbieżne z założeniami podejścia komunikacyjnego w nauczaniu języków obcych, nauczania dwujęzycznego oraz zintegrowanego nauczania językowo-przedmiotowego (CLIL).

Założenia te można podsumować w następujący sposób:

- Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w klasach 4-8 zakłada integracyjne podejście do kwestii metodycznych nauczania języka obcego i nauczania treści niejęzykowych w języku obcym oraz „systematyczne i celowe wspieranie komponentu językowego w kompleksowych sytuacjach uczenia się” (Otten, Wildhage, 2003, 28). W koncepcji nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada ważną rolę odgrywa zarówno rozwój umiejętności językowych, jak i rozwój wiedzy ogólnej i

specjalistycznej (przedmiotowej) (por. *focus on forms + focus on content* – Vollmer, 2005, 47; 49; por. też Schmölder-Eibinger, 2006, 16).

- Najważniejszą formą nauczania języka obcego w sensie rozwijania kompetencji komunikacyjnej (por. rozdz. 2.1. Podstawy teoretyczne) jest inicjowanie i pobudzanie procesów rozumienia i produkcji dyskursu u uczących się. Zarówno tworzenie, jak i rozumienie wypowiedzi językowych (tekstów, dyskursu) jako działanie komunikacyjne obejmuje trzy etapy:
 - etap konceptualizacji (konstruowania względnie rekonstruowania intencji komunikacyjnych, celu i treści wypowiedzi),
 - etap przedwerbalnego generowania przekazu względnie semantyzacji wypowiedzi oraz
 - etap werbalizacji względnie rozpoznawania i segmentacji wypowiedzi².

Tworzenie wypowiedzi nie jest procesem samej tylko werbalizacji – u jej podstawy musi leżeć zamysł nadawcy wpłynięcia w jakiś sposób na odbiorcę, wejścia z nim w jakąś interakcję. Podobnie jest z rozumieniem wypowiedzi – odbiorca identyfikuje wypowiedź, a następnie interpretuje ją i ocenia. Oznacza to, że na lekcji języka obcego należy uwzględnić wszystkie trzy etapy procesu przetwarzania językowego oraz ćwiczyć i rozwijać umiejętności potrzebne na każdym z nich. Proces rozumienia dyskursu musi rozpocząć się od fazy identyfikacji wypowiedzi, objąć fazę semantyzacji, w której uczący się poszukują odpowiedzi na pytanie, co oznaczają dane formy językowe, a zakończyć się na etapie konceptualizacji: zrekonstruowania zamiaru komunikacyjnego nadawcy, ewaluacji i reakcji odbiorcy na działanie językowe nadawcy. Proces rozumienia nie może kończyć się na fazie semantyzacji, czyli na podaniu nowych słówek i objaśnień gramatycznych z pominięciem fazy interpretacji i oceny sensu komunikatu (Dakowska, 2001, 97). Inaczej mówiąc, uczący się muszą w procesie nauki języka obcego zwrócić uwagę zarówno na treść (sens, znaczenie) i intencję wypowiedzi (dyskursu), jak i na formy werbalne, dzięki którym dane treści i intencje są kodowane i wyrażane. Butzkamm (2002, 187; por. też Grabe i Stoller, 1997, 10 i n.) zauważa, że wszechstronne, wielopłaszczyznowe przetwarzanie tekstu – jego warstwy sensorycznej (dźwiękowej lub graficznej), semantycznej i funkcjonalnej (pragmatycznej) sprzyja zapamiętywaniu maksimum informacji językowej.

² Wg modelu Willema J.M. Levelta (1989); szczegółowo model ten został przedstawiony w Olpińska-Szkiełko, 2013, rozdz. 1.3.

- Procesy wyrażania i interpretowania intencji komunikacyjnych za pomocą form werbalnych, które w przypadku języka ojczystego przebiegają w sposób niezakłócony i płynny, ulegają daleko idącemu zróżnicowaniu w przypadku języka obcego. Procesy te muszą być poddane intensywnym zabiegom dydaktycznym. Uczącym się języka obcego potrzebne jest rozbudowane doświadczenie komunikacyjne, zbliżone do doświadczenia rodzimych użytkowników języka, aby móc dokonywać właściwych wyborów w zakresie form, a także planów i strategii działania (Dakowska, 2001, 73). Umiejętność komunikacji polega na wykorzystaniu wszystkich dostępnych źródeł informacji w sposób zintegrowany i strategiczny – taki charakter musi mieć także doświadczenie komunikacyjne w języku niemieckim nabywane w warunkach szkolnych.
- Zadania i ćwiczenia stosowane na zajęciach języka niemieckiego od samego początku powinny służyć interakcji językowej i wzbogacać ją. Formy językowe nie powinny być ćwiczone w izolacji od ich znaczenia i kontekstu użycia oraz ich funkcji komunikacyjnej. Materiał do ćwiczeń powinien stanowić w jak największym stopniu spójne teksty i dłuższe wypowiedzi (por. „tekst w sytuacji komunikacyjnej” – Krumm, 1993, 6 i n.; por. rozdz. 5).
- W procesie nauczania języka niemieckiego należy zwrócić baczną uwagę także na rodzaje interakcji językowych, jakie podejmują uczący się. Mają one bowiem dla skuteczności tego procesu wielkie znaczenie. Korzystne warunki dla rozwoju umiejętności językowych można stworzyć nie tylko poprzez odpowiednie przygotowanie materiału dydaktycznego (por. rozdz. 5), ale również dzięki zastosowaniu odpowiednich interakcyjnych działań językowych, takich jak: wymiana informacji, pytania wyjaśniające, pytania precyzujące, prośby o powtórzenie, potwierdzenia, korekty, precyzowanie, parafrazy, powtórzenia, rozszerzenia i uzupełnienia wypowiedzi itp. Zastosowanie tych strategii na lekcji języka obcego, zamiast redukcji interakcji pomiędzy nauczycielem a uczącym się do prostego schematu *pytanie – odpowiedź*, powoduje większe zainteresowanie uczących się w przetwarzaniu problemu i jego rozwiązaniu oraz wzrost ich aktywności i samodzielności. Zaś aktywność i samodzielność uczących się – prowadząca do ich wzmożonej własnej produkcji językowej – bardzo stymuluje proces uczenia się (por. „*output hypothesis*” - Swain, 1985, tu: Henrici, 1995, 17; Grabe i Stoller, 1997, 6).

Podsumowując: procesy uczenia się języka niemieckiego jako języka sąsiada w klasach 4-8 powinny być inicjowane w sensownych sytuacjach komunikacyjnych, gdyż nadrzędnym celem nauczania tego języka jest umożliwienie uczącym się brania od samego początku nauki

udziału w procesie komunikacji językowej i jednocześnie stopniowe budowanie i wspieranie rozwoju ich kompetencji komunikacyjnej. Na tej drodze niezbędne potrzebne są objaśnienia formalne i odpowiednie ćwiczenia strukturalne. Nie powinny one zdominować jednak lekcji języka niemieckiego. Wiedza dotycząca systemu języka niemieckiego powinna być rozwijana wraz z umiejętnościami strategicznymi użycia wypowiedzi językowych jako środków komunikacji.

7. Kontrola osiągnięć ucznia

7.1. Oczekiwane efekty programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym

Uczeń po ukończeniu klasy 8 powinien:

- być dobrze przygotowany do podjęcia nauki na kolejnym etapie edukacyjnym,
- być zainteresowany zjawiskami otaczającego go świata i potrafić aktywnie poszukiwać odpowiedzi na interesujące go pytania poznawcze w oparciu o różne źródła wiedzy, w tym także w języku niemieckim,
- być dobrze przygotowany do kontynuowania nauki w programie, a więc akceptować, rozumieć i umieć pracować w języku niemieckim na zajęciach językowych, a także niejęzykowych,
- umieć działać w różnych sytuacjach komunikacyjnych w szkole i poza szkołą,
- być otwarty na kontakty z różnymi osobami, w tym także z rodowitymi mówcami języka niemieckiego,
- okazywać postawę szacunku i tolerancji dla innych kultur, odmiennych tradycji, systemów wartości i obyczajów, w tym dla kultury sąsiada,
- umieć współdziałać w grupie.

Nauka języka niemieckiego jako języka sąsiada może być realizowana jako nauka języka obcego nowożytnego, drugiego języka obcego nowożytnego lub jako nauka jednego z dwóch języków obcych w oddziałach dwujęzycznych w klasach 7 i 8. W zależności od danego wariantu i możliwości szkoły zapewnienia dodatkowych zajęć językowych, np. w ramach godzin do dyspozycji dyrektora szkoły, różna jest liczba godzin przeznaczona na realizację nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada i tym samym różne są poziomy biegłości językowej oczekiwane od uczących się kończących II etap edukacyjny. Oczekiwane poziomy biegłości językowych w poszczególnych wariantach zostały opisane w nawiązaniu do wymogów Podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego

nowożytnego w szkole podstawowej, określonej w Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 356, s. 20) oraz w odniesieniu do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych określonych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ). Jednak ze względu na specyfikę tego ostatniego dokumentu, przeznaczonego z założenia dla osób dorosłych uczących się języka obcego, podane na danym poziomie biegłości umiejętności językowe należy traktować jako orientacyjne (por. Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...], Dz. U. 2017 poz. 356, s.19).

Warianty realizacji programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym (w klasach 4-8):

Etap edukacyjny	Język	Opis	Poziom ESOKJ
II etap edukacyjny (szkoła podstawowa, klasy 4-8)	język niemiecki jako pierwszy język obcy	kontynuacja z przedszkola i klas 1-3 (15 godzin w całym cyklu edukacyjnym) ³	A2+ (B1 w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i klas 1-3 w oddziale dwujęzycznym (19 godzin w całym cyklu edukacyjnym)	A2+ / B1
	język niemiecki jako drugi język obcy	kontynuacja z przedszkola i klas 1-3* (8 godzin w całym cyklu edukacyjnym) ⁴	A1+ (A2+ w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i klas 1-3 w oddziale dwujęzycznym od	A2/A2+ (B1 w zakresie)

³ Tygodniowy wymiar godzin w danej klasie II etapu edukacyjnego (w klasach 4-8) – zob. Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 1 (Dz.U. z 2019 r., poz. 639).

⁴ Przy założeniu, że na naukę języka niemieckiego wykorzystano 4 godziny do dyspozycji dyrektora szkoły w całym cyklu – por. Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 1 (Dz.U. z 2019 r., poz. 639). Nie wliczono w to innych ewentualnych godzin dodatkowych przeznaczonych na naukę języka niemieckiego (jak np. godzin realizowanych w projekcie *Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomierania*) oraz godzin przeznaczonych na realizację projektów międzyprzedmiotowych.

		klasy 7* (12 godzin w całym cyklu edukacyjnym) ⁵	rozumienia)
--	--	---	-------------

* różnica w stosunku do podstawy programowej określonej w Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...] (Dz. U. 2017 poz. 356), wedle której obowiązkowa nauka drugiego języka obcego rozpoczyna się w klasie 7. Dla realizacji celów programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada niezbędne jest jednak zapewnienie ciągłości nauki od przedszkola poprzez I i cały II etap edukacyjny: w przedszkolu i na I etapie edukacyjnym – w ramach nauczania zintegrowanego, a na II etapie edukacyjnym (w klasach 4-6) – w ramach zajęć dodatkowych, np. godzin do dyspozycji dyrektora szkoły, zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów, projektów międzyprzedmiotowych itd.

Szczegółowe efekty programu w zakresie rozwoju poszczególnych sprawności językowych⁶:

Sprawność	Kompetencja	Umiejętności – uczeń:
Rozumienie ze słuchu	leksykalna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zna słownictwo dotyczące tematyki zajęć językowych i niejęzykowych realizowanych w języku niemieckim* <p>* ilekroć w dalszej części tabeli będzie mowa o <i>zajęciach</i>, należy przez to rozumieć <i>zajęcia językowe i niejęzykowe realizowane w języku niemieckim, takie jak: zajęcia języka niemieckiego jako języka obcego, przedmioty niejęzykowe w oddziałach dwujęzycznych, projekty międzyprzedmiotowe, zajęcia dodatkowe</i> itd.</p>
	gramatyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zna i rozpoznaje w wypowiedziach ustnych struktury gramatyczne w powiązaniu z ich funkcją komunikacyjną
	semantyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozumie treści wyrażane dzięki odpowiednio dobranym formom językowym (w tym wypowiedzi rodzimych użytkowników języka niemieckiego)

⁵ Przy założeniu, że na naukę języka niemieckiego wykorzystano 4 godziny do dyspozycji dyrektora szkoły – jw.

⁶ Przy określaniu stopnia rozwoju danej umiejętności należy uwzględnić poziomy biegłości językowej zakładane dla poszczególnych wariantów realizacji programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada, biorąc pod uwagę takie aspekty realizacji programu, jak: zakres i rodzaje materiałów dydaktycznych w języku niemieckim stosowanych podczas zajęć, zakresy tematyczne (treści) realizowane w całości lub częściowo w języku niemieckim, rodzaje zajęć niejęzykowych realizowanych w całości lub częściowo w języku niemieckim (np. przedmioty nauczane dwujęzycznie, projekty międzyprzedmiotowe) itd.

	fonetyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozumie wypowiedzi rodzimych użytkowników języka niemieckiego formułowane w standardowej odmianie tego języka (na tematy związane z problematyką zajęć)
	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozumie spójne wypowiedzi na wybrane tematy związane z problematyką zajęć ➤ potrafi zidentyfikować istotne informacje w wypowiedzi ustnej ➤ potrafi wyszukać wybrane informacje w wypowiedzi ustnej
	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi odpowiednio reagować (werbalnie i niewerbalnie) na kierowane do niego wypowiedzi języka niemieckiego (w tym wypowiedzi rodzimych użytkowników języka niemieckiego) ➤ potrafi uczestniczyć w dialogu ➤ potrafi uczestniczyć w dyskusji na wybrane tematy związane z tematyką zajęć ➤ rozumie stanowiska, opinie itd. dot. wybranego problemu związanego z tematyką zajęć ➤ potrafi zrozumieć argumenty za i przeciw w dyskusji i je interpretować (zajmować wobec nich stanowisko) ➤ potrafi interpretować zamiary komunikacyjne wyrażane dzięki odpowiednim środkom językowym i odpowiednio reagować
	socjolingwistyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zna, rozumie i potrafi interpretować społeczne i kulturowe normy i uwarunkowania użycia wypowiedzi językowych i odpowiednio na nie reaguje
Mówienie	leksykalna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ używa w swoich wypowiedziach słownictwa dotyczącego tematyki zajęć
	gramatyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ formułuje swoje wypowiedzi zgodnie z regułami gramatycznymi języka niemieckiego, nawet jeśli nie są one całkowicie bezbłędne
	semantyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi wyrażać treści dzięki odpowiednim strukturom językowym
	fonetyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ma poprawną wymowę
	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi sformułować spójną, logiczną, poprawną i adekwatną komunikacyjnie wypowiedź na wybrany temat związany z tematyką zajęć ➤ potrafi przedstawić w sposób spójny, logiczny, poprawny i adekwatny treści związane z tematyką zajęć (np. w formie prezentacji ustnej)
	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi nawiązać rozmowę

		<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi uczestniczyć w dialogu ➤ potrafi uczestniczyć w dyskusji na wybrane tematy związane z tematyką zajęć ➤ potrafi wyrażać swoje stanowisko, swoją opinię dot. wybranego problemu związanego z tematyką zajęć ➤ potrafi prezentować argumenty za i przeciw w dyskusji ➤ wyraża swoje zamiary komunikacyjne dzięki odpowiednim środkom językowym
	socjolingwistyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ używa odpowiednich form grzecznościowych, np. form adresatywnych w rozmowie itd.
Czytanie	leksykalna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zna słownictwo dotyczące tematyki zajęć ➤ posiada zasób leksykalny pozwalający mu na czytanie ze zrozumieniem tekstów informacyjnych (<i>Sachtexte</i>) i literackich
	gramatyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zna i rozpoznaje w tekstach pisanych struktury gramatyczne w powiązaniu z ich funkcją komunikacyjną
	semantyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozumie treści wyrażane dzięki odpowiednio dobranym formom językowym (w tym w tekstach autentycznych w języku niemieckim)
	ortoepiczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi rozpoznać i prawidłowo odczytać formę graficzną wyrażen językowych w języku niemieckim, nawet takich, z którymi spotyka się po raz pierwszy
	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozumie spójne teksty pochodzące z różnych źródeł na wybrane tematy związane z problematyką zajęć ➤ rozumie i potrafi interpretować wybrane formy literackie (np. opowiadania – <i>Kurzgeschichten</i>, baśnie, wiersze itd.) ➤ potrafi zidentyfikować istotne informacje w tekście ➤ potrafi wyszukać wybrane informacje w tekście ➤ posiada umiejętności analizy dyskursu, tj. jest świadomy cech charakterystycznych dyskursu – układu tekstu i występujących w nim związków czasowych, przestrzennych, przyczynowo-skutkowych i logicznych, a także jego rodzaju i funkcji (np. klasyfikacja, opis, różne rodzaje definicji, instrukcje itp.)
	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi interpretować zamiary komunikacyjne wyrażane za pomocą form językowych języka niemieckiego (w tym w tekstach autentycznych w języku niemieckim)
	socjolingwistyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zna i rozumie społeczne i kulturowe normy i uwarunkowania użycia wypowiedzi językowych i potrafi je interpretować

Pisanie	leksykalna	➤ używa w swoich wypowiedziach pisemnych słownictwa dotyczącego tematyki zajęć
	gramatyczna	➤ formułuje swoje wypowiedzi pisemne zgodnie z regułami gramatycznymi języka niemieckiego, nawet jeśli nie są one całkowicie bezbłędne
	semantyczna	➤ potrafi wyrażać treści dzięki odpowiednim strukturom językowym
	ortograficzna	➤ zna i stosuje zasady ortograficzne języka niemieckiego
	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi sformułować spójną, logiczną, poprawną i adekwatną komunikacyjnie wypowiedź na piśmie na wybrany temat związany z tematyką zajęć ➤ potrafi przedstawić w sposób spójny, logiczny, poprawny i adekwatny treści związane z tematyką zajęć (np. w formie pisemnej prezentacji) ➤ posiada umiejętności produktywnego posługiwania się funkcjami dyskursu, takimi jak streszczanie, opisywanie, wyjaśnianie, wnioskowanie, referowanie itd.
	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi napisać tekst zgodnie z regułami pragmatycznymi dot. danego rodzaju tekstu, np. list prywatny, zaproszenie, ogłoszenie itd. ➤ potrafi wyrażać swoje stanowisko, swoją opinię dot. wybranego problemu związanego z tematyką zajęć ➤ potrafi prezentować w tekście pisanym argumenty za i przeciw jakiemuś stanowisku ➤ wyraża swoje zamiary komunikacyjne dzięki odpowiednim środkom językowym
	socjolingwistyczna	➤ używa odpowiednich form grzecznościowych, np. form adresatywnych w korespondencji (mailowej) itd.

7.2. Pomiar osiągnięć uczniów

7.2.1. Egzamin ósmoklasisty

Pierwszą formą pomiaru osiągnięć jest test ośmioklasisty. Uczniowie biorący udział w programie przystępują do egzaminu ośmioklasisty w języka obcego zgodnie z poniższymi uregulowaniami prawnymi.

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. 2019 poz. 1481),
- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1148),

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobów przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2017 r. poz. 1512),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. 2019 poz. 625).

7.2.2. Arkusz kompetencji językowych ucznia

Druga część pomiaru ma charakter opisowy i jest sporządzana samodzielnie przez ucznia na podstawie “Europejskiego Portfolio Językowego dla uczniów od 10 do 15 lat” (Głowacka i in. 2004, Głowacka i Wajda, 2015), dopasowanego do założeń programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada i poszerzonego o dystraktory opisujące specyficzne kompetencje językowe związane z jego realizacją. Samodzielne określenie poziomu przez ucznia jest wynikiem przyjętego w programie podejścia autonomizującego ucznia. Autonomia w dydaktyce języków obcych opisywana jest jako proces, w którym uczący przejmuje większą odpowiedzialność za swój proces uczenia się, uświadamia sobie swoje potrzeby w zakresie uczenia się, sam sobie stawia swoje własne cele i planuje uczenie, rozpoznaje najlepsze możliwości uczenia się dostosowane do jego indywidualnej osobowości, modyfikuje je zgodnie ze swoimi potrzebami oraz kontroluje swój proces uczenia się (Tönshoff, 2004). Z tego względu w arkuszu oceny poziomu kompetencji językowych za Głowacką i Wajdą (2015) pozostawione zostały także dystraktory uwzględniające umiejętności ucznia w stosowaniu strategii komunikacyjnych i strategii uczenia się.

W rejonach nadgranicznych kontakty z sąsiadami przebiegają na bardzo różnych płaszczyznach: administracyjnych, oświatowych, ekonomicznych, przemysłowych, rodzinnych, społecznych (znajomości i przyjaźnie), sportowych itd., więc każda osoba ucząca się języka sąsiada ma swoje indywidualne cele i priorytety uczenia się. Warto więc, by

nauczyciele ten fakt uświadamiali uczniom i wspierali postawy autonomizujące ucznia w nauce języka niemieckiego. Postulujemy więc, by na koniec II etapu edukacyjnego uczniowie samodzielnie wypełnili arkusz z listą umiejętności językowych. Takie działanie umożliwi im określenie swoich postępów i wyznaczenie celów na przyszłość. W tabeli “Warianty realizacji programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym (w klasach 4-8)” określono zamierzone na koniec klasy 8 poziomy ESOKJ dla różnych grup uczniów. Kierując się tymi poziomami, nauczyciel wręcza odpowiednie arkusze uczniom, którzy je wypełniają. Jeśli dany uczeń zaznaczy w przypadku większości odpowiedzi rubrykę “już potrafię”, nauczyciel może poprosić go o wypełnienie arkusza z wyższego poziomu biegłości. Bazując na wiedzy o uczniach i ich poziomie językowym, nauczyciel może indywidualizować arkusze oceny kompetencji językowej ucznia, tzn. oferować poszczególnym uczniom zestawy list umiejętności z różnych poziomów ESOKJ (np. niższy poziom dla umiejętności produktywnych - mówienie i/lub pisanie, a wyższy - dla umiejętności receptywnych - słuchanie i/lub czytanie). Zakładamy bowiem, że w naszym programie poziom kompetencji językowej danego ucznia może być różny w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych np.: uczeń może osiągnąć poziom A2 w odniesieniu do sprawności “rozmawiam” i “opowiadam”, ale B1 w odniesieniu do sprawności słuchania ze zrozumieniem.

Z pewnością ciekawym doświadczeniem byłoby wypełnienie takiego arkusza także z perspektywy nauczyciela i porównywanie odpowiedzi obu stron. Opisowa forma określenia kompetencji językowej ucznia jest także bardzo pomocnym materiałem w spotkaniach z rodzicami, dla których sama ocena z języka obcego nie niesie wiele informacji o faktycznych umiejętnościach językowych ich dziecka.

A1

A1 SŁUCHAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię rozpoznać w krótkich wypowiedziach i zrozumieć znane mi nazwy, słowa i wyrażenia.			
Potrafię zrozumieć, co ludzie mówią w znanych mi sytuacjach lub gdy sytuacja jest jednocześnie przedstawiona na ilustracji.			
Potrafię zrozumieć krótkie i często używane polecenia, związane z			

pracą na lekcji i w sytuacjach pozaszkolnych, np. <i>wstań, usiądź, proszę o bilet.</i>			
Potrafię zrozumieć pytania i zwroty grzecznościowe, np. <i>przepraszam, dziękuję, jak się masz?</i>			
Potrafię zrozumieć, gdy ludzie mówią, jak się nazywają, ile mają lat i prostymi słowami opisują swój wygląd.			
Potrafię zrozumieć pytania dotyczące mnie i moich zajęć, np. <i>Jak się nazywasz? Ile masz lat? Co robisz?</i>			
Potrafię zrozumieć, gdy ludzie podają numer telefonu, godzinę lub cenę.			
Potrafię zrozumieć, gdy ktoś objaśnia mi drogę, np. na dworzec, do sklepu.			
Potrafię zrozumieć stosowane na lekcji nazwy, wyrażenia i krótkie wypowiedzi.			
Potrafię zrozumieć wypowiedź nauczyciela, która odnosi się do ilustracji, przedmiotów i innych materiałów używanych na lekcji.			
Potrafię zrozumieć pytania i zwroty często używane na lekcji np. <i>dłaczego..., wymień..., oblicz..., uzasadnij....</i>			
Potrafię zrozumieć, gdy nauczyciel objaśnia na lekcji jakieś zjawisko, sytuację, wydarzenie.			
MOJE STRATEGIE			
Proszę o powtórzenie wolniej, gdy nie rozumiem skierowanego do mnie pytania czy polecenia.			
Pokazuję mimiką lub za pomocą gestu, że nie rozumięłam/zrozumiałem wypowiedzi, pytania czy polecenia.			
Gdy słucham piosenek np. na YouTube, obraz pomaga mi często w zrozumieniu ogólnego sensu.			

A1 CZYTAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię rozpoznać i zrozumieć w krótkich tekstach znane mi nazwy, słowa i wyrażenia, np. nazwy potraw i napojów w jadłospisie.			
Potrafię zrozumieć podpisy pod zdjęciami czy ilustracjami z			

podręczników, czy innych źródeł, np. ulotek informacyjnych dot. rejonu sąsiada.			
Potrafię zrozumieć formularze, w których trzeba podać: imię, nazwisko, narodowość oraz datę i miejsce urodzenia.			
Potrafię zrozumieć informacje w krótkich ogłoszeniach, np. plakatach: gdzie i kiedy odbędzie się impreza, spektakl.			
Potrafię zrozumieć najczęściej używane napisy na tablicach informacyjnych, np. na ulicy, na dworcu.			
Potrafię zrozumieć pozdrowienia z wakacji oraz życzenia świąteczne lub urodzinowe.			
Potrafię zrozumieć wysłaną do mnie krótką wiadomość (SMS, e-mail), np. <i>spotkanie pod kinem o 18.</i>			
Potrafię zrozumieć polecenia w podręczniku, na karcie pracy lub w programie komputerowym, np. <i>przeczytaj, zapisz, drukuj.</i>			
W krótkich tekstach stosowanych na lekcjach potrafię rozpoznać i zrozumieć znane mi nazwy, słowa i wyrażenia np. <i>porównamy, nazwijmy przyczyny..., dlaczego</i>			
Potrafię zrozumieć formularze, w których trzeba nanieść dane z przeprowadzanych w szkole eksperymentów.			
Potrafię zrozumieć informacje w krótkich tekstach opisujących omawiane w szkole zjawiska czy wydarzenia.			
MOJE STRATEGIE			
Czytam nowy tekst kilkakrotnie po cichu.			
Gdy tekst jest niejasny, staram się domyślić znaczenia na podstawie ilustracji oraz znanych mi słów.			
Pisownia wielu słów jest podobna w różnych językach, sprawdzam więc, czy słowo sprawiające mi trudność przypomina słowa w innym mi znanym języku.			
Nie zawsze wszystko jest dla mnie jasne, ale opieram się na tych informacjach, które znam i rozumiem.			

A1 ROZMAWIAM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię przywitać się i pożegnać.			
Potrafię powiedzieć, że czegoś nie rozumiem oraz poprosić o powtórzenie.			
Potrafię poprosić kogoś o coś, w razie potrzeby pomagając sobie gestami, np. podczas zakupów.			
Potrafię podziękować za coś, np. koledze/koleżance lub osobie dorosłej – za zaproszenie.			
Potrafię zaproponować coś, np. koledze/koleżance – wspólne wyjście do kina.			
Potrafię zapytać o imię, adres i wiek oraz odpowiedzieć na podobne pytania.			
Potrafię odpowiedzieć na pytania dotyczące mnie, mojej rodziny i szkoły.			
Potrafię zapytać, która jest godzina, ile coś kosztuje i odpowiedzieć na podobne pytania.			
Potrafię odpowiedzieć na pytania dotyczące czasu jakiegoś wydarzenia (<i>np. rano, jutro, w piątek</i>).			
Potrafię powiedzieć nauczycielowi, że nie rozumiem omawianych na lekcji zagadnień i poprosić go o powtórne wyjaśnienie.			
Potrafię poprosić koleżankę lub kolegę z klasy lub klasy partnerskiej o pomoc w pracy nad treściami lekcji lub treściami projektu, w razie potrzeby pomagając sobie gestami.			
Potrafię zadać nauczycielowi pytania dotyczące lekcji, a koleżance/koledze z klasy partnerskiej pytanie dotyczące wspólnie rozwiązywanego zadania.			
Potrafię krótko odpowiedzieć na pytania dotyczące omawianych na lekcji zagadnień lub projektu realizowanego z klasą partnerską.			
MOJE STRATEGIE			
Gdy czegoś nie rozumiem, proszę mojego rozmówcę o powtórzenie danego słowa.			
Gdy nie rozumiem jakiegoś słowa, pytam o jego znaczenie.			

W razie potrzeby pomagam sobie gestem i mimiką w trakcie rozmowy.			
---	--	--	--

A1 OPOWIADAM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię przedstawić i opisać siebie i bliskie mi osoby (imię, nazwisko, wiek, zawód, wzrost, kolor włosów itd.).			
Potrafię opowiedzieć w kilku zdaniach o tym, co robię każdego dnia.			
Potrafię opisać przedmioty lub miejsca, np. <i>rower jest żółty, klasa jest duża.</i>			
Potrafię krótko opowiedzieć o miejscu, w którym mieszkam.			
Potrafię opowiedzieć o tym, co lubię, np. <i>lubię lody, lubię śpiewać.</i>			
Potrafię krótko opowiedzieć o tym, co robię w czasie wakacji.			
Potrafię powiedzieć, jaka jest pogoda, np. <i>jest ładna pogoda, jest ciepło, świeci słońce.</i>			
Potrafię powiedzieć, gdzie się coś lub ktoś znajduje, np. <i>Kasia jest w domu, piłka znajduje się pod stołem.</i>			
Potrafię krótko przedstawić temat lekcji lub projektu partnerskiego.			
Potrafię krótko opisać omawiane na lekcji zagadnienia lub poszczególne zadania projektowe.			
Potrafię krótko wyjaśnić przyczyny omawianych na lekcji zjawisk i wydarzeń.			
Potrafię krótko opisać konsekwencje omawianych na lekcji zjawisk i wydarzeń.			
MOJE STRATEGIE			
Gdy nie wiem, jak coś powiedzieć, słucham innych i zabieram głos na końcu.			
Wyobrażam sobie to, co chcę powiedzieć w danej sytuacji, zanim zacznę mówić.			

A1 PISZĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię wypełnić dotyczący mnie formularz (imię, nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania, zainteresowania).			
Potrafię sporządzić listę, np. podstawowych zakupów.			
Potrafię opisać w kilku zdaniach siebie i innych ludzi (jak się nazywam, ile mam lat, jakiego koloru są moje oczy, włosy, gdzie mieszkam).			
Potrafię krótko opisać znane mi miejsca i przedmioty.			
Potrafię w kilku zdaniach napisać, co robię codziennie, np. <i>wstaję o siódmej, idę do szkoły.</i>			
Potrafię w liście do kolegi opisać prostymi zdaniami moją rodzinę, szkołę, moje zainteresowania.			
Potrafię napisać krótkie pozdrowienia, np. z wakacji lub proste życzenia urodzinowe i świąteczne.			
Potrafię napisać krótką wiadomość (SMS, e-mail) o tym, co robię, gdzie jestem.			
Potrafię wypełnić formularz dotyczący przebiegu eksperymentu (nazwisko, temat, cel, data, metoda, wynik).			
Potrafię sporządzić listę przedmiotów i materiałów potrzebnych do przeprowadzenia eksperymentu lub wspólnego wydarzenia kulturalnego z partnerem zagranicznym.			
Potrafię krótko opisać omawiane na lekcji zagadnienie np. wygląd ślimaka i sposób jego poruszania się.			
Potrafię krótko przedstawić przebieg omawianego na lekcji lub w ramach jakiegoś projektu partnerskiego wydarzenia lub zjawiska np. <i>najpierw biorę....., potem dodaję, na końcu obserwuję.....</i>			
MOJE STRATEGIE			
Przypominam sobie słowa kluczowe, których mam użyć, aby napisać mój tekst.			
Spisuję formułki i wyrażenia, które mogą przydać się do napisania listu, opisu, notatki itd.			

A2

A2 SŁUCHAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć rozmowy na tematy codzienne (znajomi, rodzina, dom, szkoła).			
Potrafię zrozumieć, gdy ludzie mówią o swoich zainteresowaniach i ulubionych zajęciach, np. podczas wakacji.			
Potrafię rozpoznać i zrozumieć znane mi słowa i wyrażenia w dłuższej wypowiedzi na tematy codzienne, np. o przygotowaniach do podróży, o posiłkach.			
Potrafię zrozumieć ogólny sens wiadomości telewizyjnych, jeśli są ilustrowane dodatkowym materiałem (np. obrazem).			
Potrafię zrozumieć, gdy ludzie mówią o tym, co się wydarzyło, np. <i>pociąg się spóźnił, kupiłem/am sobie nowy rower.</i>			
Potrafię zrozumieć ogólnie, o czym ludzie rozmawiają w codziennych sytuacjach, np. w sklepie, w barze, na dworcu.			
Potrafię zrozumieć wypowiedź nauczyciela dotyczącą codzienności szkolnej lub planowanego projektu z sąsiadem nadgranicznym.			
Potrafię zrozumieć wypowiedź nauczyciela dotyczącą przerabianego tematu (np. gdy nauczyciel mówi o tym, co się wydarzyło, omawiając jakieś wydarzenie historyczne lub podsumowując projekt).			
Potrafię zrozumieć ogólny sens krótkich filmów dotyczących przerabianych na lekcji zagadnień np. przyrodniczych czy z innych zakresów (fizyki, chemii, historii, ...).			
MOJE STRATEGIE			
Staram się zrozumieć sens wypowiedzi obserwując daną osobę, jej zachowanie i sytuację.			
Łatwiej mi domyślić się sensu wypowiedzi, gdy towarzyszą jej ilustracje, zdjęcia, film.			
Zwracam uwagę na postawę, mimikę, gestykulację i ton osoby, której słucham.			
Słuchając kogoś, koncentruję się na znanych mi słowach.			

A2 CZYTAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć opisy osób, przedmiotów i miejsc.			
Potrafię zrozumieć ogłoszenia drobne, np. sprzedaż lub zakup roweru, komputera.			
Potrafię zrozumieć polecenia (np. w programie komputerowym) lub instrukcje obsługi (np. w windzie, automacie do kupowania biletów na dworcu), szczególnie jeśli towarzyszą im symbole, rysunki.			
Potrafię znaleźć potrzebne mi informacje w rozkładach jazdy, programach telewizyjnych, informatorach turystycznych itd.			
Potrafię odnaleźć w opisie wydarzeń (np. wycieczki) informacje dotyczące miejsca, czasu i uczestniczących w nim osób.			
Potrafię zrozumieć najważniejsze informacje w artykułach prasowych, zwłaszcza gdy obok znajdują się zdjęcia lub ilustracje.			
Potrafię zrozumieć najważniejsze informacje w e-mailach dotyczące codziennych zdarzeń.			
Potrafię zrozumieć, jaka jest kolejność wydarzeń przedstawionych w opowiadaniu.			
Potrafię zrozumieć opisy zjawisk omawianych na lekcji.			
Potrafię znaleźć potrzebne mi informacje np. na stronach parków narodowych, muzeów czy zabytków w rejonie sąsiada.			
Potrafię odnaleźć w opisie wydarzeń (np. opisie odkryć naukowych, opisie projektu) informacje dotyczące miejsca, czasu i uczestniczących w nim osób.			
Potrafię zrozumieć, jaka jest kolejność wydarzeń przedstawionych w opisie dot. wydarzeń historycznych np. opisie odkrycia Ameryki.			
MOJE STRATEGIE			
W zrozumieniu ogólnego tematu (sensu) tekstu pomaga mi jego tytuł, nagłówki i ilustracje.			
Domyślam się sensu tekstu (lub jego fragmentów) dużo szybciej, gdy podkreślę w nim słowa kluczowe.			
Gdy czytam, szukam przede wszystkim potrzebnych mi informacji.			

A2 ROZMAWIAM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię przeprosić (osoby dorosłe, rówieśników) i przyjąć przeprosiny.			
Potrafię zamówić coś do jedzenia lub picia, np. w barze.			
Potrafię porozumieć się w trakcie załatwiania codziennych spraw, np. w sklepie, na poczcie.			
Potrafię uzyskać informację podczas podróży, np. kupić bilet, dowiedzieć się o godzinę odjazdu pociągu, autobusu.			
Potrafię zapytać o drogę i objaśnić ją za pomocą mapy lub planu.			
Potrafię zapytać, czym ktoś się interesuje lub zajmuje i odpowiedzieć na podobne pytania.			
Potrafię zaprosić kogoś lub umówić się na spotkanie, tj. ustalić miejsce, czas oraz co będziemy robić.			
Potrafię wziąć udział w rozmowie na znany mi temat, np. jak spędziliśmy wakacje.			
Potrafię porozumieć się w trakcie wykonywania codziennych obowiązków w klasie lub realizowania projektu np. upewnić się, czy dobrze wykonuję zadanie.			
Potrafię od nauczyciela lub partnera projektu uzyskać informację np. w jaki sposób wykonać zadanie, czy jaki jest termin wykonania zadania.			
Potrafię zaprosić kogoś do współpracy na lekcji lub w projekcie i ustalić miejsce, czas oraz co będziemy robić.			
Potrafię wziąć udział w rozmowie związanej z tematem lekcji lub realizowanym projektem np. jakie obowiązują zasady zachowania się.			
MOJE STRATEGIE			
Domyślam się tego, co ktoś mówi, obserwując jego mimikę, gesty.			
Gdy używam słowa, którego znaczenia nie jestem pewna/pewien, posługuję się gestem, aby zilustrować, o co mi chodzi.			
Upewniam się czy dobrze usłyszałam/usłyszałem, prosząc mego rozmówcę o powtórzenie.			

Szukam kontaktu z osobami, z którymi mogę porozmawiać w języku, którego się uczę.			
Odpowiadam w myślach na pytania nauczyciela, nawet gdy nie jestem pytana/pytany.			

A2 OPOWIADAM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię opowiedzieć o sobie, mojej rodzinie, moich znajomych.			
Potrafię opowiedzieć o miejscach, które dobrze znam, np. mój pokój, moje miasto.			
Potrafię opowiedzieć o moich zainteresowaniach i ulubionych zajęciach, np. przedmiotach szkolnych.			
Potrafię podać przepis na prostą potrawę.			
Potrafię opowiedzieć w kilku zdaniach o tym, co ostatnio zrobiłem/am, np. jak spędziłem/łam ostatni weekend.			
Potrafię opowiedzieć w kilku zdaniach o tym, jak się czuję i wyjaśnić, co mi dolega i dlaczego, np. <i>Boli mnie głowa, bo za krótko spałem/łam.</i>			
Potrafię opowiedzieć przebieg codziennego wydarzenia, np. spotkania z przyjaciółmi.			
Potrafię opowiedzieć w kilku zdaniach o tym, co widzę, np. co widzę, np. na zdjęciu, na obrazie.			
Potrafię opisać, jak należy coś wykonać: np. jak zrobić ekologiczny płyn do czyszczenia łazienki (jeśli dany temat był omawiany na zajęciach).			
Potrafię opowiedzieć w kilku zdaniach o tym, jak wykonałem jakieś zadanie na zajęciach.			
Potrafię opowiedzieć przebieg jakiegoś istotnego wydarzenia, np. wydarzenia historycznego czy wydarzenia kulturalnego w regionie nadgranicznym.			
Potrafię opowiedzieć w kilku zdaniach o tym, co widzę, np. co widzę na zdjęciach dotyczących różnych krajobrazów czy na obrazie wybranego artysty.			
MOJE STRATEGIE			

Planuję w myślach moją wypowiedź.			
Mówię krótko, gdy brak mi pomysłów czy słów na dłuższą wypowiedź.			

A2 PISZE

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię opisać miejsca, ludzi, przedmioty.			
Potrafię opisać siebie i swoje upodobania, np. co lubię robić w czasie wolnym (moje hobby).			
Potrafię napisać zaproszenie lub podziękowanie.			
Potrafię poprosić w krótkim e-mailu do kolegi o ważne dla mnie informacje, np. <i>Kiedy mogę do ciebie przyjechać?</i>			
Potrafię wyjaśnić w krótkim e-mailu do kolegi, gdzie mieszkam i opisać drogę do mojego domu.			
Potrafię opisać w kilku zdaniach znane mi wydarzenie, np. kiedy i gdzie odbyło się przyjęcie urodzinowe, wycieczka.			
Potrafię przedstawić w krótkim tekście (notatce, liście) kolejność czynności lub wydarzeń za pomocą takich wyrażzeń, jak np. <i>najpierw, potem, w końcu.</i>			
Potrafię wyjaśnić coś lub przedstawić własne zdanie, np. <i>Myślę, że ..., Lubię tę książkę, ponieważ..., Jestem zmęczony/a, ale ...</i>			
Potrafię w kilku zdaniach opisać miejsce wykonywania zadania/eksperymentu, przedmioty potrzebne do jego wykonania oraz zamierzony cel.			
Potrafię poprosić w mailu do instytucji znajdującej się w rejonie sąsiada o ważne informacje np. kiedy moja klasa może zwiedzić muzeum?			
Potrafię przedstawić w krótkim tekście (notatce, mailu) kolejność czynności w eksperymencie lub wydarzeń (np. wizyta w nadgranicznym mieście) za pomocą takich wyrażzeń, jak np. <i>najpierw, potem, w końcu.</i>			
Potrafię w kilku zdaniach wyjaśnić zagadnienie z lekcji lub przedstawić własne zdanie na temat jakiegoś zjawiska czy			

wydarzenia, np. <i>Myszę, że Unia Europejska..., Lubię ponieważ..., Jestem zmęczony/a, ale ...</i>			
MOJE STRATEGIE			
Gdy chcę coś napisać, zastanawiam się najpierw, w jakim celu to robię (aby poinformować, opowiedzieć, wyjaśnić, zaprosić itd.). Wtedy łatwiej mi znaleźć odpowiedni ton i słowa.			
Sporządzam w punktach (w języku obcym lub ojczystym) plan tekstu, który mam napisać.			
Szukam okazji do wyrażenia w prosty sposób mojego zdania na znany mi temat (np. na portalu społecznościowym)			

B1

B1 SŁUCHAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć, gdy ludzie opowiadają o swojej podróży, np. gdzie byli, co zwiedzali, czym podróżowali.			
Potrafię zrozumieć najważniejsze informacje, gdy ludzie mówią o swoich doświadczeniach, uczuciach i wrażeniach.			
Potrafię zrozumieć, gdy ludzie wyrażają swoje opinie na jakiś temat.			
Potrafię zrozumieć główne informacje radiowe lub telewizyjne, dotyczące aktualnych wydarzeń, jeśli prezenter posługuje się standardową odmianą języka niemieckiego.			
Potrafię zrozumieć główny temat dyskusji, która odbywa się w mojej obecności i która dotyczy znanych mi spraw lub dziedzin.			
Potrafię zrozumieć krótkie opowiadanie, wiersz, tekst piosenki i inne krótkie formy literackie.			
Potrafię zrozumieć, gdy ludzie opowiadają o swoich wrażeniach, np. po obejrzeniu filmu.			
Potrafię zrozumieć instrukcje obsługi przedmiotów codziennego użytku, np. telefonu komórkowego.			
Potrafię zrozumieć, gdy nauczyciel opowiada o doświadczeniach różnych postaci historycznych z Niemiec.			
Potrafię zrozumieć, gdy moje koleżanki i koledzy wyrażają swoje opinie na tematy omawiane w czasie lekcji.			

Potrafię zrozumieć, gdy nauczyciel, koleżanki i koledzy opowiadają o swoich wrażeniach np. po realizacji projektu we współpracy z rówieśnikami z Niemiec, czy wycieczce do miejsc znajdujących się w Niemczech.			
Potrafię zrozumieć wyjaśnienia praw chemicznych, fizycznych czy matematycznych lub innych ważnych treści omawianych na zajęciach.			
MOJE STRATEGIE			
Słucham jak najczęściej wiadomości w Internecie, telewizji lub radiu.			
Słucham nagrań w języku, którego się uczę (mp3, YouTube, Internet)			
Słucham do końca wypowiedzi, aby zrozumieć intencję mojego rozmówcy lub uczestnika obserwowanej przeze mnie rozmowy lub debaty.			

B1 CZYTAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię wyodrębnić główną myśl i wątki poboczne w tekstach dotyczących znanych mi tematów.			
Potrafię zrozumieć istotne informacje z artykułów, opisujących aktualne i znane mi tematy.			
Potrafię w przeczytanym tekście wskazać informacje na temat tego, kto co zrobił, gdzie i kiedy.			
Z łatwością odnajduję potrzebną informację w dłuższym tekście (np. liście, piśmie urzędowym, artykule w prasie młodzieżowej/ na stronach internetowych, folderze informacyjnym)			
Potrafię zrozumieć akcję opowiadania, rozpoznać najważniejsze epizody i wydarzenia.			
W adresowanym do mnie liście e-mailu potrafię zrozumieć intencję autora, wyrażone przez niego uczucia i opinie.			
Potrafię zrozumieć w tekstach informacyjnych, co jest faktem a co opinią autora.			
Potrafię zrozumieć istotne informacje w tekstach związanych z			

przerabianymi na lekcjach tematami lub realizowanymi wspólnie z partnerem niemieckim zadaniami.			
Potrafię zrozumieć istotne informacje z internetowych artykułów na temat przyrody lub zjawisk/wydarzeń kulturalnych w regionie sąsiada.			
Potrafię zrozumieć istotne informacje z folderów i ulotek z instytucji takich jak: muzea, teatry, parki narodowe, instytuty badawcze na terenie Niemiec.			
Potrafię zrozumieć istotne informacje w e-mailach od instytucji z Niemiec, z którymi organizowałem projekt szkolny.			
MOJE STRATEGIE			
Staram się czytać na bieżąco różne teksty dotyczące aktualnych wydarzeń.			
Czytam uważnie tytuł, nagłówek, pierwszy i ostatni paragraf tekstu, aby zorientować się, na ile dany tekst odpowiada moim zainteresowaniom.			
Zwracam uwagę na miejsce danego tekstu w czasopiśmie, na portalu (w dziale, rubryce, itd.)			
Rozmawiam na temat przeczytanego tekstu z moją koleżanką/moim kolegą, aby sprawdzić, czy go dobrze zrozumiałam/zrozumiałem.			

B1 ROZMAWIAM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zacząć, podtrzymać i skończyć rozmowę na tematy mi znane lub takie, którymi się interesuję.			
Potrafię porozumieć się w większości sytuacji, które mogą pojawić się w traktacie podróży.			
Potrafię uzyskać i przekazać informacje dotyczące codziennych spraw.			
Potrafię w uprzejmy sposób przyjąć lub odrzucić czyjąś propozycję.			
Potrafię zapytać o opinię innych ludzi i wyrażać własne poglądy w zwykłych rozmowach z przyjaciółmi.			
Potrafię powtórzyć, co powiedział rozmówca, żeby upewnić się, czy dobrze zrozumiałem/am.			

Potrafię poprosić o objaśnienie lub sprecyzowanie tego, co powiedział mój rozmówca.			
Potrafię wziąć udział w rozmowie lub dyskusji na tematy mi znane, mimo że czasem mogę mieć trudności ze sformułowaniem myśli.			
Potrafię zacząć, podtrzymać i skończyć rozmowę na różne tematy omawiane na lekcji lub na temat zadań realizowanych wspólnie z partnerem.			
Potrafię w uprzejmy sposób przyjąć lub odrzucić propozycję nauczyciela co do tematu, typu zadania czy sposobu sprawdzania wiadomości.			
Potrafię zapytać o opinię koleżanek i kolegów i wyrazić własne poglądy związane z omawianymi tematami historycznymi czy kulturalnymi dotyczącymi stosunków polsko-niemieckich.			
Potrafię poprosić o objaśnienie lub sprecyzowanie tego, co powiedział mój rozmówca w trakcie realizacji projektu z partnerami z Niemiec.			
MOJE STRATEGIE			
Staram się rozmawiać jak najczęściej; często rozpoczynam rozmowę z nauczycielem lub koleżankami/kolegami z grupy.			
Nie boję się błędów. Gdy mówię, zależy mi przede wszystkim na przekazaniu informacji.			
Proszę mego rozmówcę o wyjaśnienie niejasno, według mnie wyrażonej myśli, opinii.			
Zastępuję świadomie w trakcie rozmowy nieodpowiednio użyte słowo lub wyrażenie.			
Zadaję mojemu rozmówcy pytanie w celu sprawdzenia, czy trafnie zrozumiałam/zrozumiałem jego wypowiedź.			

B1 OPOWIADAM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię opowiedzieć o różnych codziennych wydarzeniach oraz je skomentować.			
Potrafię wyrazić moje uczucia, marzenia, nadzieje, plany.			
Potrafię przedstawić w kilku zdaniach cel tego, co robię lub			

zamierzam zrobić.			
Potrafię wyjaśnić przyczynę mojego zachowania w sytuacjach codziennych.			
Potrafię objaśnić, jak grać w popularne gry, np. warcaby lub jak obsługiwać proste urządzenia, np. automat do napojów.			
Potrafię przedstawić główny wątek książki, filmu lub opowiedzieć wydarzenie.			
Potrafię przekazać moją opinię na temat przeczytanej książki lub obejrzanego filmu.			
Potrafię przytoczyć treść przeczytanych fragmentów tekstu.			
Potrafię w dyskusjach z partnerem niemieckim opowiedzieć o różnych wydarzeniach historyczno-kulturalnych dot. polsko-niemieckich stosunków oraz je skomentować w prosty sposób.			
Potrafię w rozmowie z partnerem projektu z Niemiec przedstawić w kilku zdaniach co robię lub zamierzam zrobić.			
Potrafię objaśnić koleżance i koledze z Niemiec, na czym polega jakieś zadanie lub jakie są reguły gry lub konkursu międzyszkolnego.			
Potrafię w rozmowie z partnerem niemieckim przekazać moją opinię na temat przeczytanej książki lub obejrzanego filmu.			
MOJE STRATEGIE			
Gdy mówię (opowiadam) staram się być w kontakcie wzrokowym z osobami, które mnie słuchają.			
Gdy opowiadam, nie hamuję mojej naturalnej gestykulacji, mimiki, tak aby lepiej przekazać treść i emocje.			
Stosuję różne sposoby na przykucie uwagi słuchających mnie osób (wykrzykniki, pytania, pauza, modulacja głosu).			

B1 PISZĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię napisać spójny tekst (list, wypracowanie) związany z moimi zainteresowaniami lub na znany mi temat.			
Potrafię w prywatnym liście opisać film, książkę lub np. przebieg			

koncertu.			
Potrafię w spójnym tekście, np. w prywatnym liście, wyrazić swoje uczucia, poglądy lub opinie.			
Potrafię napisać odpowiedź na ogłoszenie (np. dotyczące udziału w projekcie lub wydarzeniu kulturalnym, np. koncercie), prosząc o dodatkowe interesujące mnie informacje.			
Potrafię w liście do przyjaciół opowiedzieć, co się u mnie wydarzyło i zapytać o nowiny.			
Potrafię relacjonować wydarzenia, których byłem/łam świadkiem, np. w czasie podróży.			
Potrafię w prywatnym liście doradzić, jak należy postąpić w trudnych sytuacjach, np. w czasie podróży.			
Potrafię napisać życiorys zawierający najważniejsze informacje o mnie, mojej nauce, moich zainteresowaniach.			
Potrafię napisać mail do partnera niemieckiego z zaprzyjaźnionej szkoły lub wspólnie realizowanego projektu.			
Potrafię relacjonować wydarzenia ze spotkania z niemieckim partnerem.			
Potrafię w liście do zaprzyjaźnionej klasy niemieckiej opowiedzieć, co się wydarzyło w mojej szkole i zapytać o nowiny.			
MOJE STRATEGIE			
Staram się ustalić, kto jest adresatem mojego tekstu, dlaczego chcę ten tekst napisać, o czym chcę kogoś przekonać, do czego zachęcić, co odradzić.			
Notuję w osobnym zeszycie opinie i myśli, które wyrażają moje zdanie czy poglądy na dany temat.			
Sporządzam notatki z prezentacji, wykładów.			

7.2.3. Projekt końcowy

Ocena realizacji efektów kształcenia w niniejszym programie następuje także poprzez projekt końcowy, wieńczący cały cykl edukacyjny. Projekt ten powinien umożliwić każdemu uczniowi zaprezentowanie kompetencji w zakresie języka niemieckiego na forum szkolnym i pozaszkolnym. Ważne jest więc, by prezentacja wyników projektu odbywała się w atmosferze uroczystości szkolnej przy współudziale gości z instytucji edukacyjnych i administracyjnych z Polski i Niemiec. Tematyką projektu mogą być zagadnienia kulturowe, społeczne, czy

przemysłowe. Przy wyborze tematu naczelną zasadą jest uwzględnienie preferencji tematycznych uczniów (Bielicka, 2012), natomiast obowiązkowym dodatkowym kryterium przy wyborze tematu projektu powinien być jego aspekt interkulturowy, gdyż poprzez realizację projektu uczniowie powinni zebrać ważną życiowo wiedzę na swój temat oraz na temat mieszkańców z regionu nadgranicznego. W czasie ewaluacji można wziąć pod uwagę takie kryteria jak:

- szerokość ujęcia tematu (wielopłaszczyznowość, współpraca ze środowiskiem),
- metodologia przeprowadzonego badania,
- sposób przedstawienia tematu (swobodne mówienie czy odczytanie, mowa ciała, prozodia)
- poprawność językowa (gramatyczna, leksykalna, fonetyczna, pragmatyczna, dyskursywna).

Z powyższego wynika, że weryfikacja efektów kształcenia uczniów niniejszego programu jest bardzo kompleksowa, gdyż obejmuje testowanie poprzez egzamin zewnętrzny, samoocenę ucznia na podstawie arkusza kompetencji językowych dopasowanego do zadań niniejszego programu oraz prezentację kompetencji językowej na forum publicznym. Wierzymy jednak, że dopiero tak wielopłaszczyznowe spojrzenie na ucznia dostarcza jemu samemu, gronu nauczycielskiemu, rodzicom oraz władzom administracyjnym kompleksowych informacji na temat poziomu kompetencji językowej uczestników programu.

8. Bibliografia

8.1. Podręczniki przedmiotowe

Bubak, Ewa; Królicka, Ewa; Duda, Marcin, 2017, Technika na co dzień. Podręcznik. Szkoła podstawowa, klasy 4-6, WSiP, Warszawa.

Dobrowolska, Małgorzata; Jucewicz, Marta; Karpiński, Marcin; Zarzycki, Piotr, 2017-2019, Matematyka z plusem. Podręcznik, Gdańskie wydawnictwo oświatowe, Gdańsk.

Fiałkowska-Kołek, Magdalena; Gębica, Sławomir; Siwik, Agnieszka, 2019, Puls życia. Zeszyt ćwiczeń do biologii dla klasy 6 szkoły podstawowej, Nowa Era, Warszawa.

Gromek, Ewa; Kłós, Ewa; Kofta, Wawrzyniec; Laskowska, Ewa; Melson, Andrzej, 2017, Przyroda. Podręcznik, Szkoła podstawowa, WSiP. Warszawa.

Gromek, Monika; Kilbach, Grażyna, 2017-2019, Lekcja muzyki. Podręcznik. Szkoła podstawowa, Nowa Era, Warszawa.

Holeczek, Jolanta; Pawłowska, Jolanta; Pawłowski, Jacek, 2018, Puls życia. Zeszyt ćwiczeń do biologii dla klasy 5 szkoły podstawowej, Nowa Era, Warszawa.

Horwath, Ewa; Żegleń Anita, 2017, Słowa z uśmiechem. Język polski. Nauka o języku i ortografia. Szkoła podstawowa: klasa 4, WSiP, Warszawa.

Horwath, Ewa; Żegleń, Anita, 2017-2019, Słowa z uśmiechem. Język polski. Literatura i kultura. Podręcznik. Szkoła podstawowa, WSiP, Warszawa.

Kalwat, Wojciech; Lis, Małgorzata, 2017, Historia. Podręcznik. Szkoła podstawowa, klasa 4, WSiP, Warszawa.

Kąkolewski, Igor; Plumińska-Mieloch, Anita, 2019, Historia. Podręcznik. Szkoła podstawowa, klasa 6, WSiP, Warszawa.

Plumińska-Mieloch, Anita, 2018, Historia. Zeszyt ćwiczeń. Szkoła podstawowa, klasa 5, WSiP, Warszawa.

Rachwał, Tomasz; Malarz, Roman; Szczypiński, Dawid, 2019, Planeta Nowa. Podręcznik do geografii dla klasy 6 szkoły podstawowej, Nowa Era, Warszawa.

Skomoroko, Kamila, 2018, Planeta Nowa. Zeszyt ćwiczeń do geografii dla klasy 5 szkoły podstawowej, Nowa Era, Warszawa.

Skomoroko, Kamila, 2019, Planeta Nowa. Zeszyt ćwiczeń do geografii dla klasy 6 szkoły podstawowej, Nowa Era, Warszawa.

Stawarz, Joanna, 2019, Puls życia. Podręcznik do biologii dla klasy 6 szkoły podstawowej, Nowa Era, Warszawa.

Stopczyk, Stanisław K.; Neubart, Barbara, 2017, Plastyka. Podręcznik. Szkoła podstawowa, klasa 4, WSiP, Warszawa.

Stopczyk, Stanisław K.; Neubart, Barbara; Janus-Borkowska, Katarzyna, 2019, Plastyka. Podręcznik. Szkoła podstawowa, klasa 6, WSiP, Warszawa.

8.2. Literatura dla klas 4-8 (przykłady)

Becker, Anne, 2019, *Die beste Bahn meines Lebens*. Beltz, Weinheim.

Bertram, Rüdiger, 2014, *Die Jungs vom S.W.A.P. Operation Deep Water*. Oetinger, Hamburg.

Brandis, Katja, 2016, *Woodwalkers. Carags Verwandlung*. Arena, Würzburg.

Ende, Michael, 2010, *Momo*. Thienemann-Esslinger Verlag, Stuttgart.

Freund, Wieland, 2020, *Krakonos*. Beltz & Gelberg, Weinheim.

Gemmel, Stefan, 2019, *Marvin. Das Buch aus Feuer und Freundschaft*. Carlsen, Hamburg.

Habersack, Charlotte, 2016, *Bitte nicht öffnen 1: Bissig!* Carlsen, Hamburg.

Höfler, Stefanie, 2017, *Mein Sommer mit Mucks*. Beltz, Weinheim.

Kliebenstein, Juma, 2010, *Der Tag, an dem ich cool wurde*. Oetinger, Hamburg.

Lambeck, Silke, 2018, *Mein Freund Otto, das wilde Leben und ich*. Gerstenberg, Hildesheim..

Maar, Paul, 1973, *Eine Woche voller Samstage*. Oetinger, Hamburg.

Maar, Paul, 2019, *Neben mir ist noch ein Platz*. dtv junior. München.

Schulz, Gesine, 2005, *Eine Tüte grüner Wind*, Cornelsen, Berlin.

Schwieger, Frank, 2018, *Ich, Caesar, und die Bande vom Kapitol. Live aus dem alten Rom*, dtv junior, München.

Schwieger, Frank, 2020, *Ich, Merlin und die furchtlosen Ritter*, dtv junior, München.

Schwieger, Frank, 2019, *Ich, Odin und die wilden Wikinger*, dtv junior, München.

Steinhöfel, Andreas, 2014, *Anders*, Carlsen, Hamburg.

Steinhöfel, Andreas; Schössow Peter, 2006, *Froschmaul. Geschichten*, Carlsen, Hamburg.

Zöllner, Elisabeth, 1999, *Der Klassen-King*. Carlsen, Hamburg.

Sztuki teatralne dla dzieci i młodzieży:

Platforma, na której można zakupić scenariusze i licencje do wystawiania sztuk teatralnych dla dzieci i młodzieży: theaterboerse.de

8.3. Książki popularnonaukowe (przykłady)

Bauer, Jutta; Hainmes, Katharina, 2017, *Armut. Schüler fragen nach*. Carlsen, Hamburg.

Close, Petra; von Knorre, Alexander, 2020, *Für Weltretter, 17 Ziel für unsere Erde*, Carlsen, Hamburg.

Das glaubst du nie! Verblüffende Fakten, Rekorde und Vergleiche, Penguin Random House, London.

Entdecke die Welt. Fragen und Antworten, Parragon Books, Bath.

Kienle, Dela, 2019, *Plastik. Probier's mal ohne*, Carlsen, Hamburg.

Schädlich, Susan; von Knorre, Alexander, 2016, *Wenn Menschen flüchten*, Carlsen, Hamburg.

Thörner, Cordula; Hellmeier, Horst, 2018, *Von Mozart bis Malala*. Carlsen, Hamburg.

Podręczniki przedmiotowe w języku niemieckim:

BiBox – internetowa platforma wydawnictwa Westermann Verlag, które udostępnia w całości podręczniki z Niemiec do przedmiotów geografia, historia, biologia itd.: <https://www.goethe.de/ins/pl/pl/spr/eng/dpf/bib.html>

8.4. Literatura przedmiotu

Bach, Gerhard, 2005, *Bilingualer Unterricht: Lernen – Lehren – Forschen*, w: Bach G., Niemeier S. (red.), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 9-22.

Baker, Colin, 2011, *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Wyd. 5, Multilingual Matters, Bristol (lub: Baker, Colin, 2001, *Foundations of bilingual Education and Bilingualism*, Multilingual Matters, Bristol. Wyd. 3: <https://criancabilingue.files.wordpress.com/2013/10/colin-baker-foundations-of-bilingual-education-and-bilingualism-bilingual-education-and-bilingualism-27-2001.pdf>

Biederstädt, Wolfgang; Haupt, Dieter, 2003, *Geography. Methoden und Medien im bilingualen Geographieunterricht*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 46-76.

Bielicka, Małgorzata, 2012, *Personalizacja tematyki na lekcji języka obcego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań.

Bielicka, Małgorzata, 2017, *Efektywność nauczania języka niemieckiego na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym w dwujęzycznych placówkach edukacyjnych w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań.

Börner, Wolfgang; Vogel, Klaus, 1996, Zu Fragen der Wechselwirkung von Textrezeption und textproduktion beim Fremdsprachenerwerb. eine Einleitung, w: Börner, W., Vogel, K. (red.), *Texte im Fremdsprachenerwerb. Verstehen und Produzieren*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, s. 1-20.

Butzkamm, Wolfgang, 2002, *Psycholinguistik des Fremdsprachenunterrichts*, Wyd. 3, A. Francke Verlag, Tübingen und Basel.

Dakowska, Maria, 2001, *Psycholingwistyczne podstawy dydaktyki języków obcych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Deppermann, Arnulf; Schmitt, Reinhold 2008, *Verstehensdokumentationen: Zur Phänomenologie von Verstehen in der Interaktion*, w: Deutsche Sprache 3, s. 220-245 [https://ids-pub.bsz-bw.de/frontdoor/deliver/index/docId/281/file/Deppermann_Schmitt_Verstehensdokumentationen_2008.pdf].

Duszak, Anna, 1998, *Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Eskey, David E., 1997, *Syllabus Design in Content-Based Instruction*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s. 132-141.

Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. Council of Europe. Wydawnictwa CODN 2003: https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/attachments/ESOKJ_Europejski-System-Opisu.pdf

Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lehren, lernen, beurteilen. Begleitband, 2020, Ernst Klett Sprachen: Stuttgart.

Glaudini Rosen, Nina; Sasser, Linda, 1997, *Sheltered English: Modifying Content Delivery for Second Language Learners*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s. 35-45.

Głowacka, Barbara; Kofman, Dorota; Ryciuk, Dorota; Wajda, Edyta; Żmudzka, Dorota, 2004, Europejskie portfolio językowe dla uczniów od 10 do 15 lat, CODN, Warszawa.

Głowacka, Barbara; Wajda, Edyta, 2015, Europejskie portfolio językowe dla uczniów od 10 do 15 lat, CODN, Warszawa.

Grabe, William; Stoller, Fredricka L., 1997, *Content-Based Instruction: Research Foundations*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s 5-21.

Groeben, Norbert; Christmann, Ursula, 1996, *Textverstehen und Textverständlichkeit aus sprach-/denkpsychologischer Sicht*, w: Börner, W., Vogel, K. (red.), *Texte im Fremdsprachenerwerb. Verstehen und Produzieren*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, s. 68-90.

Grucza, Franciszek, 1993a, *Zagadnienia ontologii lingwistycznej: o językach ludzkich i ich (rzeczywistym) istnieniu*. W: *Opuscula logopaedica in honorem Leonis Kaczmarek*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 25-47.

Grucza, Franciszek, 1993b, *Język, ludzkie właściwości językowe, językowa zdolność ludzi*, w: Piontek, J., Wiercińska, A. (red.), *Człowiek w perspektywie ujęć biokulturowych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań, s. 151-174

Grucza, Franciszek, 1997, *Języki ludzkie a wyrażenia językowe, wiedza a informacja, mózg a umysł ludzki*. W: Grucza F., Dakowska M. (red. naukowa), *Podjęcia poznawcze w lingwistyce, translatoryce i glottodydaktyce. Materiały XX Sympozjum ILS UW i PTLs*, wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 7-21.

Grucza, Franciszek, 2005, *Wyrażenie „upowszechnianie nauki” – jego status i znaczenie w świetle teorii aktów komunikacyjnych i lingwistyki tekstów*, w: Grucza, F., Wiśniewski, W. (red.), *Teoria i praktyka upowszechniania nauki wczoraj i jutro*, Polska Akademia Nauk. Rada Upowszechniania Nauki przy Prezydium PAN, Warszawa, s. 41-76.

Grucza, Sambor, 2000, *Kommunikative Adäquatheit glottodidaktischer Texte – zur Kritik des sog. Authentizitätspostulats. Aдекватność komunikacyjna tekstów glottodydaktycznych – krytyka tzw. postulatu autentyczności*, w: Niemiecki w Dialogu / Deutsch im Dialog 2/1/2000, Wydawnictwo Graf-Punkt, Warszawa, s. 73-103.

Grucza, Sambor, 2005, *Autentyczność i oryginalność tekstów a glottodydaktyczne nieporozumienia w tej sprawie*, w: Przegląd Glottodydaktyczny, t. 19, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 75-83.

Henrici, Gert, 1995, *Spracherwerb durch Interaktion? Eine Einführung in die fremdsprachenerwerbsspezifische Diskursanalyse*, Schneider Verlag, Hohengehren.

Iluk, Jan, 2015, (red.) *Nauczanie języków obcych w przedszkolu i na etapie wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

Janachowska-Budych, Marta, 2011, *Arbeit mit interkultureller Literatur im Fremdsprachenunterricht als Möglichkeit der Entwicklung interkultureller Kompetenz*, w: Badstübner-Kizik, Camilla (red.), *Linguistik anwenden*, Peter Lang, Frankfurt am Main, s. 235-222.

Krause, Wolf-Dieter, 1996, *Literarische, linguistische und didaktische Aspekte von Intertextualität*, w: Börner, W., Vogel, K. (red.), *Texte im Fremdsprachenerwerb. Verstehen und Produzieren*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, s. 45-67.

Krumm, Hans-Jürgen, 1993, *Gramatyka w nauczaniu języka niemieckiego ukierunkowanego na komunikację*, w: *Przegląd Glottodydaktyczny*, t. 12/1993, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 5-24.

Lamsfuss-Schenk, Stefanie, 2014, *Inny język – inna historia? Zmiany w nauczaniu historii poprzez użycie języka obcego*, w: Dakowska M., Olpińska M. (red.), *Edukacja dwujęzyczna. w przedszkolu i w szkole*. Wydawnictwo Naukowe IKSI UW, Warszawa, [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-22-Maria-Dakowska-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Edukacja-dwuj%C4%99zyczna.pdf>].

Mohr, Imke, 2005, „*Deutsch ist zwischen uns einfach ein Thema gewesen. Immer!*“. *Untersuchung zu Sprach- und Textkompetenz in der Zweitsprache von SchülerInnen mit Migrationshintergrund in der Oberschule*, Projektleitung: Hans-Jürgen Krumm, Institut für Germanistik der Universität Wien, Wien.

Olpińska-Szkiełko, Magdalena, 2013, *Nauczanie dwujęzyczne w świetle badań glottodydaktycznych*, Wyd. 2, *Studia Naukowe IKSI*, t. 10, Warszawa: <http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-10.-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Szkie%C5%82ko-Nauczanie-dwuj%C4%99zyczne-w-%C5%9Bwietle-bada%C5%84-glottodydaktycznych.pdf> /

Otten, Edgar; Wildhage, Manfred, 2003, *Content and Language Integrated Learning. Eckpunkte einer "kleinen" Didaktik des bilingualen Sachfachunterrichts*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 12-45.

Promoting language learning and linguistic diversity, An action plan 2004-06, 2004, Office for Official Publications of the European Communities, European Commission.

Rautenhaus, Heike, 2005, *Prolegomena zu einer Didaktik des bilingualen Sachfachunterrichts, Beispiel: Geschichte*, w: Bach G., Niemeier S. (red), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 109-120.

Richter, Renate; Zimmermann, Marianne, 2003, *Biology. Und es geht doch: Naturwissenschaftsunterricht auf Englisch*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 116-146.

Rickheit, Gert; Sichelschmidt, Lorenz; Strohner, Hans, 2004, *Psycholinguistik*, Stauffenburg Verlag, Tübingen.

Schmölzer-Eibinger, Sabine, 2006, *In der Zweitsprache lernen*, w: *ÖdaF-Mitteilungen* 1/2006, s. 16-28.

Sikorska, Małgorzata, 2003, *Phonetisch-phonematisch gesteuerte Wortschatzprogression für Deutsch Lernende mit Polnisch als Muttersprache: Möglichkeiten und Grenzen*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.

Srole, Carole, 1997, *Pedagogical Responses from Content Faculty: Teaching Content and Language in History*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s. 104-116.

Strohner, Hans, 2005, *Textverstehen aus psycholinguistischer Sicht*, w: Blühdorn, H., Breindl E., Waßner U. H. (red.), *Text – Verstehen. Grammatik und darüber hinaus*. Jahrbuch des Instituts für Deutsche Sprache, Walter de Gruyter Verlag, Berlin, New York, s. 187-204.

Thürmann, Eike, 2005, *Eine eigenständige Methodik für den bilingualen Sachfachunterricht*, w: Bach G., Niemeier S. (red), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 71-90.

Tönshoff Wolfgang, 2004, *Binnendifferenzierung im lernerorientierten Fremdsprachenunterricht (I)*, w: *Deutsch als Fremdsprache* 4, 227-231.

Turkowska, Ewa, 2006, *Literarische Texte im Deutschunterricht, Theorie und Praxis*, Wydawnictwo Instytutu Technologii i Eksploatacji, Radom.

Vollmer, Helmut J., 2005, *Bilingualer Sachfachunterricht als Inhalts- und als Sprachlernen*, w: Bach G., Niemeier S. (red), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 47-70.

Wildhage, Manfred, 2003, *History. Integration fachlichen und fremdsprachlichen Lernens im bilingualen Geschichtsunterricht*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 77-115.

Zaczyński, Władysław, 1990, *Uczenie się przez przeżywanie*, WSiP: Warszawa.

Program nauczania języka niemieckiego jako języka
sąsiada III etap edukacyjny (liceum
ogólnokształcące, technikum, szkoła branżowa
I stopnia i II stopnia)

**Program nauczania języka niemieckiego
jako języka sąsiada
III etap edukacyjny
(liceum ogólnokształcące, technikum, szkoła branżowa
I stopnia i II stopnia)**

Projekt:

***Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji –
kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania, współfinansowany ze
środków Unii Europejskiej – Program Współpracy INTERREG V A
Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska w ramach celu
„Europejska Współpraca Terytorialna“ Europejskiego Funduszu Rozwoju
Regionalnego (EFRR)***

Opracowanie autorskie:

Małgorzata Bielicka, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

Magdalena Olpińska-Szkielko, Uniwersytet Warszawski

Przy współpracy zespołu eksperckiego:

Emilii Borkowskiej

Anety Goch

Projekt dofinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Spis treści:

- 1. Podstawy prawne**
- 2. Założenia programowe:**
 - 2.1. Podstawy teoretyczne: wiedza – komunikacja – dyskurs**
 - 2.2. Adresaci programu**
 - 2.3. Warunki powodzenia programu**
- 3. Cele programu:**
 - 3.1. Cele poznawcze**
 - 3.2. Cele językowe**
 - 3.3. Cele społeczne**
- 4. Treści nauczania:**
 - 4.1. Kształcenie językowe: rozwój umiejętności komunikacyjnych i wiedza o języku**
 - 4.2. Kształcenie literackie i kulturowe**
 - 4.3. Integracja międzyprzedmiotowa i kształcenie w zakresie języka obcego ukierunkowanego zawodowo**
- 5. Materiały dydaktyczne**
- 6. Metody i techniki nauczania**
- 7. Kontrola osiągnięć uczniów:**
 - 7.1. Oczekiwane efekty programu**
 - 7.2. Pomiar osiągnięć**
 - 7.2.1. Matura**
 - 7.2.2. Arkusz kompetencji językowych ucznia**
 - 7.2.3. Projekt końcowy**
- 8. Bibliografia**
 - 8.1. Literatura młodzieżowa i książki popularnonaukowe**
 - 8.2. Podręczniki przedmiotowe w języku niemieckim**
 - 8.3. Literatura przedmiotu**

1. Podstawy prawne

Podstawę prawną programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w szkołach ponadpodstawowych stanowią:

- USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, Dz.U. 2017 poz. 59 (tekst jedn. Dz.U. 2019 poz. 1148).
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017 poz. 356.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz. U. 2018, poz. 467.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli, Dz.U. 2019 poz. 502.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 1 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz. U. 2019 poz. 465.
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2019 poz. 639.
- TRAKTAT między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991 r.
- UMOWA między rządem RP a rządem RFN o współpracy kulturalnej z dnia 14 lipca 1997 r., Dz. U. 1999 Nr 39, poz. 379.

2. Założenia programowe

2.1. Podstawy teoretyczne: wiedza – komunikacja – dyskurs

Podstawę teoretyczną programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym stanowi antropocentryczna teoria języków (Grucza F., tu: 1993a, 1993b, 1997), wedle której język ludzki jest pewną właściwością człowieka, na którą składają się jego umiejętności rozumienia i tworzenia wyrażen językowych oraz umiejętności

posługiwania się nimi w procesie komunikacji. W świetle tej teorii za cel nauczania języka obcego należy uznać rozwój wiedzy będącej podstawą umiejętności rozumienia, tworzenia i używania wypowiedzi językowych w celach komunikacyjnych (por. Grucza F., 2005, 49).

Podstawę programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w szkołach ponadpodstawowych stanowią także badania nad procesami komunikacji językowej. Poznanie i zrozumienie procesów komunikacji może dać odpowiedź, jak efektywnie nauczać języka obcego, gdyż: „przyswajanie języków obcych jako proces poznawczy może być realizowane tylko na gruncie i w postaci komunikacji językowej. Innej możliwości po prostu nie mamy” (Dakowska, 2001, 10).

Odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób można sterować procesem nabywania języka obcego, aby jak najlepiej pomóc uczącym się w gromadzeniu odpowiedniej wiedzy językowej i rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych, mogą dostarczyć także badania nad procesami przyswajania języka ojczystego i różnicami w nabywaniu języka pierwszego i kolejnych języków. Nie chodzi tutaj o to, aby nauczanie języka obcego w szkole kształtować wedle zasad naturalnej akwizycji językowej dziecka – nie jest to możliwe i nie jest to pożądane. Niemniej jednak, mimo iż nauczanie języka obcego na III etapie edukacyjnym jest nauczaniem formalnym, powinno się ono opierać na wiedzy o prawidłowościach i zasadach procesu naturalnego nabywania języka. Dotyczy to między innymi pobudzania rozwoju umiejętności komunikacyjnych poprzez tworzenie sensownych komunikacyjnie sytuacji uczenia się i wspieranie różnorodnych form interakcji komunikacyjnej, jak również poprzez celowe zabiegi poznawcze (wyjaśnienia, ćwiczenia językowe – por. Butzkamm, 2002, 130 i 137).

Wreszcie za podstawę programu należy uznać badania nad procesami przetwarzania językowego w mózgu – procesami rozumienia i tworzenia dyskursu. Dyskurs (tekst) to uporządkowana wypowiedź językowa zintegrowana ze swoim kontekstem językowym, kulturowym i sytuacyjnym. Odgrywa on w nauczaniu języka obcego istotną rolę przede wszystkim dlatego, że znaczenie poszczególnych elementów tekstu można interpretować jedynie w oparciu o ich kontekst (Grucza F., 2005, 60), a także dlatego, że zrozumienie całego tekstu zależy od prawidłowego przypisania mu intencji komunikacyjnej, której odczytanie zależy od prawidłowego zrozumienia całej sytuacji komunikacyjnej (Duszak, 1998, 38; por. Strohner, 2005, 190 i n.).

Proces nauczania języka obcego (tu: niemieckiego) w programie rozumiany jest jako proces inwestowania w wiedzę uczniów – zarówno w jej ilość, jak i jej jakość, dbanie o jej odpowiednie ustrukturyzowanie, dostępność i produktywność – poprzez doświadczenie,

interakcję i rozwiązywanie problemów. Dzięki temu uczeń może stosować zgromadzoną wiedzę w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Elementami wiedzy niezbędnej w komunikacji językowej są nie tylko formy językowe (środki leksykalne, struktury gramatyczne), ale także struktury dyskursu, normy, konwencje i reguły komunikacyjne oraz społeczne i kulturowe uwarunkowania użycia wyrażen językowych (por. Dakowska, 2001, 76 i n.).

U podstaw konstrukcji programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym, podobnie jak na poprzedzających etapach edukacyjnych, leży założenie, że języka obcego jako wiedzy nie można nikomu przekazać, uczący się sami muszą tę wiedzę zrekonstruować. Jest to możliwe tylko w drodze rekonstrukcji systemu języka obcego na podstawie wypowiedzi (tekstów) tego języka, gdyż: „*Sprache erwirbt und verwendet man in Texten*” (Börner i Vogel, 1996, *Vorwort*; por. też Grucza S., 2000, 78 oraz Schmölder-Eibinger, 2006, 16). Tak więc jedynym możliwym sposobem nauczania języka obcego w sensie rozwijania kompetencji językowej jest inicjowanie i pobudzanie procesów rozumienia i produkcji dyskursu:

„Sprachliche Kommunikation vollzieht sich in Texten. Wenn der Fremdsprachenunterricht kommunikativ orientiert sein soll, muss er folglich auch textorientiert sein, d.h. Ziel des Unterrichts ist es in letzter Instanz, Texte zu verstehen und zu produzieren“ (Krause, 1996, 58).

Również umiejętności komunikacyjnych – zdolności stosowania wiedzy językowej w nowych sytuacjach komunikacyjnych, w odniesieniu do nowych tekstów i nowych partnerów komunikacyjnych – nie można nikomu przekazać. Tylko uczestniczenie w komunikacji językowej, a więc tylko obcowanie z tekstami (dyskursem) drugiego języka umożliwia rozwój i doskonalenie umiejętności, pozwalających na posługiwanie się wyrażeniami językowymi w celach komunikacyjnych.

Zakres umiejętności rozwijanych w procesie nauczania języka obcego wyznacza definicja kompetencji komunikacyjnej. Kompetencja komunikacyjna obejmuje cały zbiór umiejętności, tworzących kompleksową strukturę i wzajemnie od siebie zależnych, dlatego w procesie nauczania języka obcego nie sposób rozpatrywać ich w izolacji. Zbiór ten można przedstawić schematycznie i w uproszczeniu w następujący sposób (por. *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, 2003, rozdz. 5; por. też *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lehren, lernen, beurteilen*, 2020):

<p>Umiejętność mówienia</p>	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna (umiejętność tworzenia wypowiedzi, które są sensowne, adekwatne komunikacyjnie i poprawne pod względem gramatycznym), ➤ kompetencja semantyczna, ➤ umiejętność wymowy – kompetencja fonetyczno-fonologiczna. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność organizacji, strukturyzacji i aranżacji dyskursu, umiejętność tworzenia wypowiedzi, które są sensowne, spójne, logiczne i adekwatne komunikacyjnie. <p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności wyrażania zamiarów komunikacyjnych, ➤ umiejętności „interakcyjne”. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność użycia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).
<p>Umiejętność pisania</p>	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna, ➤ kompetencja semantyczna, ➤ kompetencja ortograficzna. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność organizacji, strukturyzacji i aranżacji dyskursu, umiejętność tworzenia wypowiedzi, które są sensowne, spójne, logiczne i adekwatne komunikacyjnie. <p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność wyrażania zamiarów komunikacyjnych. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność użycia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).
<p>Umiejętność rozumienia ze słuchu</p>	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna, ➤ kompetencja semantyczna, ➤ umiejętność rozróżniania dźwięków mowy – kompetencja fonetyczno-fonologiczna. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia dyskursu. <p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia zamiarów komunikacyjnych, ➤ umiejętności „interakcyjne”. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność rozumienia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).
<p>Umiejętność czytania</p>	<p>Kompetencja językowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kompetencja leksykalna, ➤ kompetencja gramatyczna, ➤ kompetencja semantyczna, ➤ umiejętność rozróżniania znaków pisma. <p>Kompetencja dyskursywna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia dyskursu.

	<p>Kompetencja pragmatyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętności rozumienia zamiarów komunikacyjnych. <p>Kompetencja socjolingwistyczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ umiejętność rozumienia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi).
--	---

Komunikacja językowa jest specyficznym rodzajem interakcji pomiędzy ludźmi. Odbywa się ona dzięki formom językowym (środkom leksykalnym i strukturom gramatycznym), uporządkowanym w dyskursie. Formy językowe są więc czymś absolutnie podstawowym w nauczaniu języka obcego, ale nie dlatego, aby uczeń posiadał je „same dla siebie”, ale dlatego, że umożliwiają one procesy komunikacyjne (Dakowska, 2001, 72). Uczeń musi je poznać po to, aby być w stanie coraz lepiej brać udział w komunikacji (interakcji) językowej, a także aby się rozwijać, gromadząc wiedzę nie tylko językową, ale także wiedzę o sobie, o środowisku swoim i swojego sąsiada, którego język poznaje, o swojej i sąsiedniej kulturze, o świecie. Poznanie wybranych struktur gramatycznych lub leksykalnych i nabranie sprawności w posługiwaniu się nimi nie jest celem samym w sobie, który osiągnąć jest dzięki ćwiczeniu użycia tych struktur na materiale przykładów wyizolowanych z kontekstu komunikacyjnego. Użycie określonych form językowych jest bowiem uzależnione od treści konkretnej intencji komunikacyjnej. To dlatego zarówno formy leksykalne, jak i struktury gramatyczne powinny być zawsze ćwiczone w połączeniu z funkcją komunikacyjną, jaką spełniają w rzeczywistości. Dyskurs dostarcza uczącym się danych językowych, które muszą przetworzyć, aby zrekonstruować wiedzę potrzebną w komunikacji językowej.

2.2. Adresaci programu

Adresatami programu są uczniowie uczęszczający do szkół ponadpodstawowych, tj. liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły branżowej I stopnia oraz szkoły branżowej II stopnia. Program jest kierowany do uczniów z wszystkich szkół ponadpodstawowych ze szczególnym uwzględnieniem szkół z rejonu przygranicznego.

Program nauczania języka niemieckiego na III etapie edukacyjnym dotyczy realizowania przedmiotów:

- język obcy nowożytny
- drugi język obcy nowożytny (w liceum i technikum)
- jeden z dwóch obowiązkowych języków obcych nowożytnych w ramach nauczania dwujęzycznego / w oddziałach dwujęzycznych (w liceum i technikum)

2.3. Warunki powodzenia programu

Podstawowym warunkiem powodzenia programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada, podkreślonym w tytule projektu, w ramach którego program powstał, jest zapewnienie uczącym się możliwości kontynuacji nauki tego języka na wszystkich etapach edukacyjnych, tj. od przedszkola i pierwszej klasy szkoły podstawowej do ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej (por. też Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...] kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, [...], Dz. U. 2017 poz. 356 oraz Rozp. MEN z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz. U. 2018 poz. 467).

Nauka języka niemieckiego jako języka sąsiada może być realizowana w liceum i technikum jako nauka pierwszego języka obcego nowożytnego lub drugiego języka obcego nowożytnego, w tym jako pierwszego lub drugiego języka obcego nowożytnego w oddziałach dwujęzycznych, zaś w szkole branżowej I i II stopnia - jako nauka języka obcego nowożytnego. W zależności od wybranego wariantu realizacji nauki języka niemieckiego jako języka sąsiada różne są poziomy biegłości językowej oczekiwane od uczących się kończących III etap edukacyjny (por. rozdz. 7.1. Oczekiwane efekty programu). Poziomy te określono orientacyjnie w nawiązaniu do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych opisanych w *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie* (ESOKJ), opracowanym przez Radę Europy i uzupełniono o efekty kształcenia wynikające ze specyfiki programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada.

We wszystkich wariantach realizacji programu należy jednak koniecznie uwzględnić to, że nauczanie języka niemieckiego na III etapie edukacyjnym, mimo że jest uzupełnione o nauczanie formalne (tj. np. eksplicytne nauczanie gramatyki i słownictwa), powinno opierać się na podobnych zasadach, na jakich opierało się ono na I i II etapie edukacyjnym oraz w przedszkolu, i bazować na umiejętnościach nabytych przez uczących się w przedszkolu i na I etapie edukacyjnym (w ramach zintegrowanego kształcenia językowego i niejęzykowego), a także na II etapie edukacyjnym (kształcenie językowe, literackie i kulturowe oraz integracja międzyprzedmiotowa).

Aby zapewnić sukces programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym, należy wziąć pod uwagę, że:

- Kontakt z językiem drugim powinien być długi i nieprzerwany – należy zapewnić uczącym się możliwość kontynuacji nauki tego języka na wszystkich etapach edukacyjnych, tj. od przedszkola i pierwszej klasy szkoły podstawowej do ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej.
- Kontakt z językiem niemieckim w szkole powinien być możliwie intensywny – należy dążyć jak najściślej do powiązania treści realizowanych na lekcjach języka niemieckiego z treściami realizowanymi na lekcjach przedmiotów niejęzykowych (w tym także na lekcjach przedmiotów zawodowych – przykłady integracji treści przedmiotowych – zob. rozdz. 4.) oraz wykorzystania tego języka także podczas realizacji treści poszczególnych przedmiotów niejęzykowych (np. wykorzystanie materiałów dodatkowych w języku niemieckim na lekcjach tych przedmiotów) i to nie tylko w klasach, które realizują nauczanie dwujęzyczne.
- Nauczyciele języka niemieckiego i nauczyciele przedmiotów niejęzykowych (także przedmiotów zawodowych) powinni przez cały czas stale ściśle ze sobą współpracować, np. podczas realizowania wspólnych projektów dydaktycznych, które stanowią bardzo ważny element współczesnego kształcenia (por. Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...], Dz. U. 2017 poz. 356, s. 14). Projekty mogą obejmować swoim zakresem jeden lub więcej przedmiotów, mogą być realizowane indywidualnie lub zespołowo, a okres ich trwania może wynosić w zależności od potrzeb i możliwości tydzień, miesiąc, semestr lub nawet cały rok szkolny. Projekty mogą służyć nie tylko zintegrowanemu rozwojowi umiejętności językowych i przedmiotowych uczących się, ale także sprzyjać rozwojowi ich kompetencji społecznych, kreatywności i autonomii. Projekty stwarzają ponadto bardzo dobre możliwości współdziałania szkoły ze środowiskiem lokalnym – także po stronie sąsiada – oraz zaangażowania rodziców uczniów.
- W celu realizacji programu warto zorganizować salę zajęć tak, by umożliwiała jego wdrożenie. Sala powinna być przestronna z kącikami tematycznymi, gazetkami ściennymi, wyposażona w sprzęt elektroniczny (laptop, ekran i projektor) umożliwiający pracę na zasobach z Internetu.
- Program zakłada kontakt z jak największą liczbą natywnych użytkowników mowy. Z tego względu nauczyciele powinni organizować spotkania z ekspertami, rówieśnikami czy osobami ze środowisk kultury, sportu i nauki. Uczniowie powinni wyjeżdżać na wycieczki do regionu sąsiada, jak i często przyjmować gości z Niemiec w swoich szkołach oraz uczestniczyć w programach europejskich typu *eTwinning*,

umożliwiających uczniom kontakt z rodzimymi użytkownikami języka oraz innymi użytkownikami języka obcego.

- Zgodnie z Podstawą programową (Dz. U. 2017 poz. 356) nauczyciele powinni zachęcać uczniów do pracy własnej z wykorzystaniem różnorodnych źródeł, takich jak filmy, zasoby Internetu, książki, komunikatory i media społecznościowe w odpowiednim zakresie i stosownie do wieku uczniów i z uwzględnieniem specyfiki kształcenia w danej szkole. W szkole powinny być organizowane wydarzenia związane z językami obcymi nowożytnymi, np. konkursy, wystawy, seanse filmowe, spotkania czytelnicze, dni języków obcych, zajęcia teatralne itp.

Kluczowa rola w sukcesie programu nauczania przypada nauczycielom języka niemieckiego.

Od ich inwencji twórczej, kompetencji i odpowiedzialności zależy:

- ukształtowanie planu nauczania języka niemieckiego z uwzględnieniem treści dot. kształcenia językowego (rozwoju wszystkich umiejętności komunikacyjnych, słownictwa, gramatyki, kompetencji dyskursywnej, pragmatycznej i socjolingwistycznej – por. tabela w rozdz. 2.1.), kształcenia literackiego i kulturowego w języku niemieckim oraz integracji międzyprzedmiotowej i kształcenia w zakresie języka obcego ukierunkowanego zawodowo,
- wybór materiału językowego niezbędnego do realizacji treści przedmiotowych w języku niemieckim,
- wybór lub tworzenie odpowiednich materiałów dydaktycznych,
- wybór odpowiednich form pracy na lekcji,
- obserwacja i pomiar osiągnięć w zakresie wszystkich umiejętności komunikacyjnych uczniów,
- doskonalenie własnej kompetencji językowej w zakresie języka niemieckiego,
- doskonalenie swojej kompetencji dydaktycznej w zakresie nauczania języka drugiego/obcego oraz problematyki zintegrowanego nauczania językowo-przedmiotowego (CLIL).

3. Cele programu

Nadrzędnym celem programu nauczania języka niemieckiego “od przedszkola do zakończenia edukacji” jest wspieranie rozwoju dwujęzyczności funkcjonalnej uczących się, tj. zdolności posługiwania się zarówno językiem ojczystym, jak i językiem drugim (tu: niemieckim) we wszystkich obszarach życia osobistego i zawodowego. Celem programu

nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym jest rozwój kompetencji językowej w zakresie wszystkich umiejętności komunikacyjnych i we wszystkich dziedzinach użycia języka, a także wspieranie rozwoju umiejętności „użycia języka jako instrumentu myślenia i operacji poznawczych” (Baker, 2011; por. Mohr, 2005, 5: *kognitiv-akademische Sprachkompetenz, Textkompetenz, Diskurskompetenz*) oraz kompetencji interkulturowej w sensie zrozumienia i tolerancji wobec obu kultur. Program realizuje założenie Podstawy programowej (Dz. U. 2017 poz. 356), iż „kształcenie w zakresie języka obcego nowożytnego nie odbywa się w edukacyjnej próżni – powinno ono wspierać i być wspierane przez kształcenie w zakresie pozostałych przedmiotów oraz umiejętności ogólnych”. Oznacza to, że cele językowe programu są ściśle skorelowane z celami poznawczymi oraz społecznymi.

Należy podkreślić, że niniejszy program promujący naukę języka sąsiada nie zakłóca nauki drugiego języka obcego, którym w Polsce jest język angielski i dzięki temu umożliwia rozwój realnych wielojęzycznych kompetencji ucznia.

3.1. Cele poznawcze

Cele poznawcze programu są w pełni zgodne z ogólnymi celami kształcenia w szkole ponadpodstawowej (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...] kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, [...], Dz. U. 2017 poz. 356 oraz Rozp. MEN z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, Dz. U. 2018 poz. 467) oraz ściśle skorelowane z celami nauczania poszczególnych przedmiotów niejęzykowych, definiowanymi jako rozwój kompetencji w danej dziedzinie przedmiotowej (zawodowej). Do najważniejszych ogólnych celów poznawczych programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w szkołach ponadpodstawowych należy:

- stwarzanie uczniom jak najlepszych możliwości ogólnego rozwoju poznawczego,
- rozwój strategii uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*), w tym także uczenia się języków obcych (*lifelong language learning*),
- stworzenie podstaw rozwoju wszechstronnej wiedzy o sobie, swoim środowisku, regionie, kraju, a także o regionie i kraju sąsiada oraz o świecie dzięki konfrontacji z różnorodnymi źródłami informacji także w języku obcym (niemieckim),
- rozbudzenie zainteresowania nauką języków, a także nauką przedmiotów niejęzykowych dzięki językowi obcemu,

- wspieranie rozwoju najważniejszych umiejętności poznawczych, takich jak umiejętności analizowania, syntezy, identyfikowania, klasyfikowania, definiowania, wnioskowania, oceny itp., a także rozwoju krytycznego, logicznego i twórczego myślenia oraz umiejętności rozwiązywania problemów.

Szczególne cele poznawcze, realizowane dzięki rozszerzeniu działań językowych w języku obcym na różne przedmioty niejęzykowe, szczególnie w ramach nauczania w oddziałach dwujęzycznych, ale także dzięki realizacji projektów międzyprzedmiotowych (także w ramach kształcenia zawodowego), to przede wszystkim:

- umożliwienie rozwoju wiedzy w zakresie przedmiotów niejęzykowych (w tym zawodowych) odpowiedniej dla danego etapu edukacyjnego (por. rozdz. 4),
- wspieranie rozwoju specyficznych umiejętności fachowych, specyficznej kompetencji metodycznej w dziedzinie danego przedmiotu niejęzykowego (ang. *study skills*, niem. *Methodenkompetenz*, por. Rautenhaus, 2005, 118; Thürmann, 2005, 85; Otten i Wildhage, 2003, 38; Wildhage, 2003, 95; por. też rozdz. 4).

Realizacja tych celów poznawczych wymaga oczywiście także rozwoju umiejętności językowych:

„Verstehen und Aneignen von Sachverhalten ist gebunden an die Entschlüsselung der sprachlichen Form. Und umgekehrt. Auseinandersetzung mit Sachverhalten und produktive Bezugnahme erfordert (...) die zunehmende Beherrschung des lexikogrammatischen Systems“ (Vollmer, 2005, 60).

3.2. Cele językowe

Cele językowe zajmują w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada z oczywistych względów szczególnie ważne miejsce. Program w swoich założeniach intensyfikuje naukę języka i rozszerza możliwości jego zastosowania. Najważniejszym celem programu jest dążenie do rozwoju kompetencji komunikacyjnej uczniów na poziomie dwujęzyczności funkcjonalnej, tzn. zdolności posługiwania się zarówno językiem ojczystym, jak i językiem obcym (niemieckim) w życiu prywatnym i zawodowym, na poziomie określanym w literaturze przedmiotu jako CALP – *Cognitive/Academic Language Proficiency* (w przeciwieństwie do BISC – *Basic Interpersonal Communication Skills*, tu: Baker, 2011). Dalszym generalnym celem programu jest stworzenie sytuacji korzystnej z punktu widzenia nabywania kolejnych języków obcych w myśl zaleceń Komisji Europejskiej, które zakładają, iż każdy obywatel Unii Europejskiej powinien znać co najmniej trzy języki: swój język ojczysty oraz dwa inne języki europejskie (*Promoting language learning...*, 2004).

Cele językowe programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym to zatem przede wszystkim:

- rozwój kompetencji komunikacyjnej uczniów w zakresie wszystkich sprawności języka obcego, w tym (por. tabela w rozdz. 2.1.):
- rozwój kompetencji leksykalnej, gramatycznej, semantycznej, fonetyczno-fonologicznej i ortograficznej,
- rozwój kompetencji dyskursywnej obejmującej umiejętność rozumienia dyskursu oraz jego produkcji (umiejętność opisywania, wyjaśniania, wnioskowania i referowania itd.),
- rozwój kompetencji pragmatycznej w sensie umiejętności używania wyrażen językowych odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej,
- rozwój kompetencji socjolingwistycznej w sensie umiejętności użycia wypowiedzi językowych zgodnie z normami społecznymi (kulturowymi),
- wspieranie rozwoju zainteresowań czytelniczych uczniów dot. języka niemieckiego oraz wyposażenie w kompetencje czytelnicze potrzebne do krytycznego odbioru utworów literackich i innych tekstów kultury w języku niemieckim,
- rozwój umiejętności używania przez uczących się języka obcego (niemieckiego) jako instrumentu poznania, zdobywania wiedzy oraz pracy na lekcjach wybranych przedmiotów niejęzykowych (w oddziałach dwujęzycznych) i podczas realizacji projektów międzyprzedmiotowych,
- rozwój kompetencji języka obcego na poziomie pozwalającym na aktywne uczestniczenie w lekcjach przedmiotów niejęzykowych (w oddziałach dwujęzycznych) oraz w projektach międzyprzedmiotowych prowadzonych w tym języku, w tym praca nad słownictwem potrzebnym w pracy z danymi tekstami źródłowymi i strukturami językowymi potrzebnymi do pracy na lekcji (*source vocabulary* oraz *working vocabulary*, por. Rautenhaus, 2005, 115; 120; Thürmann, 2005, 82 i n.),
- rozwój kompetencji językowej umożliwiającej korzystanie z współczesnych technologii informacyjnych,
- rozwój umiejętności językowych umożliwiających podjęcie dalszej edukacji oraz sprawne funkcjonowanie na rynku pracy,

- rozwój kompetencji interkulturowej poprzez rozszerzenie i zmianę perspektywy oglądu rzeczywistości, kontrastowną analizę różnych punktów widzenia oraz wymianę poglądów,
- rozwój świadomości językowej (*language awareness*) i umiejętności metajęzykowych (por. Vollmer, 2005, 57),
- rozwój strategii uczenia się języka obcego, monitorowania własnego rozwoju językowego i twórczego wykorzystania języka obcego jako narzędzia własnego rozwoju ogólnego i językowego.

3.3. Cele społeczne

Cele społeczne nauczania dwujęzycznego są ściśle związane z celami poznawczymi i językowymi. W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada szczególną wagę przywiązuje się do traktowania języka niemieckiego nie tylko jako „środka komunikacji”, lecz jako języka partnera komunikacyjnego, pomagającego uwzględnić i zrozumieć jego punkt widzenia, jego historię, kulturę i specyfikę. Poza tym wśród celów społecznych, zajmujących ważne miejsce w programie na III etapie edukacyjnym, wymienić należy:

- kształtowanie osobowości i tożsamości uczniów,
- wspieranie rozwoju samodzielności i autonomii uczących się,
- kształtowanie postaw szacunku i tolerancji dla innych kultur, odmiennych tradycji, systemów wartości i obyczajów, w tym szczególnie dla kultury sąsiada,
- kształtowanie postaw wzajemnego zrozumienia i otwartości wobec poglądów innych ludzi,
- rozwój umiejętności współpracy w grupie, w tym doceniania wkładu pracy kolegów i koleżanek, np. w ramach pracy projektowej,
- rozwój postawy dialogu i wspólnego rozwiązywania problemów,
- rozwój umiejętności oceny mocnych i słabych stron własnych oraz innych osób (kolegów i koleżanek),
- przygotowanie uczących się do podjęcia dalszej edukacji oraz sprawnego funkcjonowania na rynku pracy, także dzięki umiejętnościom językowym,
- umożliwienie uczniom odnalezienia swojego miejsca w społeczeństwie wielokulturowym.

4. Treści nauczania

W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym treści nauczania można podzielić na trzy obszary:

- Kształcenie językowe: rozwój umiejętności komunikacyjnych i wiedza o języku,
- Kształcenie literackie i kulturowe,
- Integracja międzyprzedmiotowa i kształcenie w zakresie języka obcego ukierunkowanego zawodowo.

4.1. Kształcenie językowe: rozwój umiejętności komunikacyjnych i wiedza o języku

Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym zakłada celowy i ustrukturalizowany rozwój wszystkich umiejętności językowych uczących się, w tym: kompetencji leksykalnej (rozszerzanie i bogacenie słownictwa), kompetencji gramatycznej (dbanie o coraz większą poprawność językową i ugruntowanie wiedzy o regułach gramatycznych), kompetencji ortoepicznej i ortograficznej (doskonalenie umiejętności prawidłowego odczytywania znaków pisma i poprawnego pisania), kompetencji dyskursywnej (doskonalenie umiejętności rozumienia i tworzenia poprawnych, spójnych i adekwatnych komunikacyjnie wypowiedzi językowych), kompetencji pragmatycznej (interakcyjnej) oraz socjolingwistycznej (wiedzy kulturowej o uwarunkowaniach komunikacji językowej).

Treści nauczania w zakresie kształcenia językowego są zbieżne z treściami nauczania w tradycyjnych programach nauczania języka niemieckiego jako obcego i uzależnione od wyboru podręcznika lub/i innego materiału dydaktycznego, dokonanego przez nauczyciela. Treści te powinny być jednakże ściśle skorelowane z treściami nauczania w zakresie kształcenia literackiego i kulturowego oraz w zakresie integracji międzyprzedmiotowej.

4.2. Kształcenie literackie i kulturowe

W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada dużą wagę przykładamy do kształcenia literackiego i interkulturowego, które w teorii nauczania języków obcych są doceniane (Turkowska, 2006; Iluk, 2015), jednakże w praktyce zbyt często ograniczane do czytania krótkich i bardzo uproszczonych, nieautentycznych tekstów w podręcznikach.

Lista funkcji, jakie spełniają teksty literackie na lekcji języka obcego, jest bardzo długa. Teksty literackie są formą komunikacji pomiędzy ludźmi, wychowują do empatycznych, a

niekiedy nawet altruistycznych postaw, rozwijają kreatywne myślenie (w tym potencjał antycypacyjny), poprawiają koncentrację i motywację do nauki języka. W zakresie rozwoju językowego teksty literackie umożliwiają rozwijanie wszystkich sprawności językowych oraz podsystemów języka: leksyki, gramatyki i fonetyki. Podkreślić jednakże należy, że celem pracy z książkami czy fragmentami książek nie jest uciążliwe opanowanie dużej ilości słownictwa, czy struktur gramatycznych poprzez intensywne, nużące ćwiczenia. Program stawia raczej na pobudzenie sfery afektywnej ucznia poprzez kontakt z dziełami literackimi. W nauczaniu poprzez pobudzanie przeżyć uczniów chodzi o to, by cel kształcenia stał się dla obu stron wartością, którą nie tylko trzeba, ale i warto osiągnąć. Celem kształcenia nie powinno być tylko poznanie świata, ale pragnienie, by uczeń ten świat w określony sposób widział, oceniał i nade wszystko w nim działał. Jako trzeci argument pobudzania świata emocji uczniów należy wskazać na fakt, że zachodzi określony związek między emocją a efektywnością działań człowieka (Zaczyński, 1990).

Praca z tekstami literackimi może polegać na:

- stopniowym przeczytaniu całej książki w języku niemieckim,
- przeczytaniu tylko fragmentów książki w języku niemieckim,
- przeczytaniu fragmentów książki po niemiecku i dalszych części po polsku.

O intensywności pracy z tekstem decyduje nauczyciel. Podobnie jak na II etapie edukacyjnym, także na III etapie proponujemy technikę czytania na głos tekstów przez nauczyciela, jak i przez uczniów. Takie czytanie nie tylko wspiera rozwój umiejętności rozumienia u słuchających, ale także może okazać się cenne dla czytających z tego względu, iż umożliwia przyzwyczajanie się do brzmienia własnych wypowiedzi w języku obcym i może ułatwić pokonywanie lęku językowego. Zachęcamy także do stosowania rekwizytów ułatwiających kontekstualizację języka oraz używania bogatej mowy ciała i środków prozodycznych (intonacja, akcentowanie, ton głosu), gdyż wszystkie te środki są dla uczniów dużym wsparciem w procesie rozumienia treści książki. Na etapie nauczania języka w klasach ponadpodstawowych proponujemy następujące techniki pracy z książką:

- narysowanie okładki i/lub innych ilustracji do książki,
- przygotowanie wystawy na temat książki,
- odgrywanie pantomimy do wydarzeń z książki

- i inne techniki dramy, np. rzeźba, żywy obraz (stopklatka), rysunek, makieta, mapa¹,
- zaprojektowanie plakatu do książki,
- wykonanie kolażu do książki,
- przedstawienie akcji w formie graficznej np. diagramu,
- przedstawienie akcji w formie komiksu,
- rysowanie i opisywanie cech najważniejszych bohaterów,
- opisanie akcji książki, czy jej fragmentu,
- dopisanie uprzednich lub/i dalszych wydarzeń,
- wcielanie się w bohaterów i odgrywanie ról (symulacje dramowe, por. wyżej),
- przygotowanie przedstawień teatralnych na podstawie książki,
- napisanie streszczenia książki z perspektywy mniej ważnych postaci, czy nawet przedmiotów,
- napisanie wiersza, rymowanki czy krótkiej piosenki,
- wyjaśnienie motywów działania jakiegoś bohatera/bohaterki,
- napisanie zagadki do książki,
- napisanie fragmentu z pamiętnika z perspektywy bohatera/bohaterki,
- napisanie listu do bohaterki/bohatera, albo do jakiejś wymyślonej osoby, która mogłaby być związana z postaciami z książki,
- przygotowanie wypowiedzi na temat: czy/jak przeczytana książka odnosi się do twojego życia?
- wymyślenie tytułów części rozdziału czy jakiejś części książki i uzasadnienie, dlaczego właśnie takie,
- napisanie artykułu do gazety na temat książki,
- napisanie rapu odnoszącego się do postaci czy wydarzeń z książki,
- napisanie recenzji książki,
- przygotowanie ustnej prezentacji książki do audycji: „Die besten Sieben”
<https://www.deutschlandfunk.de/buecher-fuer-junge-leser.1201.de.html>
- poznanie i opisanie dalszych dzieł autora,

¹ Więcej na temat możliwości zastosowania dramy w nauczaniu języka obcego / drugiego w: Olpińska-Szkielko, 2013, rozdz. 4.2.

- zanalizowanie wydarzeń czy postaci historycznych wspomnianych czy opisanych w książce, np. podział Berlina przez Stalina i Churchilla w książce Thomasa Brussiga: *Am kürzeren Ende der Sonnenallee*,
- spisanie pytań do autora / autorki książki i wysłanie ich mailem,
- napisanie scenariusza / fragmentu scenariusza do filmu na podstawie książki,
- kolektywne rozwiązywanie książkowych zagadek: jeden uczeń opisuje książkę, a pozostali próbują dopasować opis do konkretnego egzemplarza - książki przyniesionej z domu i umieszczonej w środku koła,
- przygotowanie targów książki wraz z zaprezentowaniem najlepszych książek, które przeczytałam/em.

Nauczyciel powinien sam decydować, czy powyższe techniki stosowane być powinny w pracy indywidualnej, pracy w parach, czy jako praca kolektywna grup.

Niezwykle ważną funkcją tekstów literackich jest rozwijanie kompetencji interkulturowej, która szczególnie w odniesieniu do grupy docelowej niniejszego programu – uczniów mieszkających w rejonach nadgranicznych, stanowi nieodzowną umiejętność w kontaktach z sąsiadami. Celem wprowadzania treści interkulturowych jest nie tylko rozwijanie wiedzy i wypracowanie pozytywnych postaw wobec sąsiada, ale także wywołanie refleksji na temat własnej kultury (Janachowska-Budych, 2011). Na końcu programu w bibliografii znajduje się lista współczesnych ciekawych książek, które w większości napisane zostały przez autorów niemieckich oraz autorów o niemieckich korzeniach. W celu rozwijania treści interkulturowych opracowane zostały także konspekty lekcji oraz prezentacje multimedialne dostępne na platformie projektu. Poniżej przedstawiamy przykładowy konspekt lekcji opracowany na podstawie autentycznej książki i materiałów dostępnych na YouTube.

Stundenentwurf zum Thema:

Die Lebensgeschichte von Jennifer Teege

Lehrmaterialien:

- ✓ Das Buch von Jennifer Teege: *Amon. Mein Großvater hätte mich erschossen.*
- ✓ Das Interview mit Jennifer Teege auf Youtube:
<https://www.youtube.com/watch?v=r2hzqo9FQRg>

Globale Ziele des Unterrichts:

- die Förderung der Motivation, Deutsch zu lernen,
- den Schülern zu zeigen, dass man relativ früh Reportagen und Interviews anschauen kann,
- das Gesehene und Gehörte reflektieren zu können,
- die Anregung zum Lesen von Büchern,
- das Interesse an einer sehr interessanten Lebensgeschichte zu wecken,
- schwierige Fragen, die das Leben der Schüler betreffen, anzugehen.

Sprachliche Ziele:

- die Bezeichnungen für Menschen mit dunkler Hautfarbe kennenzulernen und entscheiden zu können, welche politisch korrekt sind,
- die Geschichte der Protagonistin nacherzählen zu können,
- die eigene Familie beschreiben zu können.

Einführung in den Unterricht

Schritt 1

L² zeigt das Bild³ von Jennifer Teege und fragt:

- *Wer ist das?*
- *Was ist sie von Beruf?*
- *Wie lebt sie?*
- *Wo lebt sie?*
- *Wo könntest du sie treffen?*

Lasst eurer Fantasie freien Lauf.

L. sammelt die Antworten der Schüler im Plenum.

² L = nauczyciel

³ źródło: <https://www.workman.com/speakers-bureau/jennifer-teege>

Schritt 2

L. stellt die Frage:

- *Welche Bezeichnungen gibt es für Frauen mit einer dunklen Hautfarbe?*

L. sammelt die Antworten an der Tafel und ergänzt die Antworten der Schüler.

- eine Schwarze,
- eine Negerin,
- eine Afrikanerin,
- eine Afrikanerin z.B. aus Marokko, aus dem Kongo, aus dem Libanon, aus dem Jemen, aus dem Iran, aus dem Irak, aus dem Senegal, aus dem Sudan
- eine Frau mit nigerianischem Hintergrund,
- eine Frau mit afrikanischem Hintergrund,
- eine Hottentottin,
- eine Afroamerikanerin
- eine Afrodeutsche
- die Staatsbürgerin aus Nigeria

Schritt 3

L. stellt die Frage:

Welche Bezeichnungen sind politisch korrekt und welche nicht? Bildet eine Reihenfolge: von politisch nicht korrekten Bezeichnungen bis zu politisch korrekten Bezeichnungen.

- eine Schwarze,
- eine Negerin,

- eine Afrikanerin
- eine Afrikanerin aus Marokko (aus dem Kongo, aus dem Libanon, aus dem Jemen, aus dem Iran, aus dem Irak, aus dem Senegal, aus dem Sudan)
- eine Frau mit nigerianischem Hintergrund,
- eine Frau mit afrikanischem Hintergrund,
- eine Hottentottin,
- eine Afroamerikanerin,
- eine Afrodeutsche,
- die Staatsbürgerin aus Nigeria

Einführung des neuen Lehrstoffs

Schritt 4

L. sagt: Schaut euch den Videoausschnitt an und beantwortet die Fragen:

- *Wo befand sich die Frau/ die Protagonistin?*
- *Was machte sie dort?* **Film 1:38 – 1.53**

Falls nötig, schauen sich die Schüler den Videoausschnitt mehrmals an.

Schritt 5

L. sagt:

- *Die Protagonistin blättert das Buch durch und ...? Was passiert dann?* (Lehrer zeigt durch Gestik das Durchblättern eines Buches)
- *Hören wir uns das Interview weiter an!* **2:28 – 4.07 Minuten** *Sammeln wir alle Informationen, die ihr verstanden habt.*

Falls nötig, schauen sich die Schüler den Videoausschnitt mehrmals an.

Schritt 6

Beantwortet die Fragen:

- *Warum hat die Protagonistin die Geschichte ihrer Familie nicht in Details gekannt?*
Film 2.09 – 2.28.

Falls nötig, schauen sich die Schüler den Videoausschnitt mehrmals an .

- *Was erfährt Jennifer Teege von ihrer Familie?*

Buchausschnitte S. 9-11.

Vertiefung des Lehrmaterials

Schritt 7

Schüler beantworten die Frage nach dem Anschauen des **Videoausschnitts (21: 54 - 22:58)**.

- *Warum hat Jennifer Teege das Buch geschrieben?*

Falls nötig, schauen sich die Schüler den Videoausschnitt mehrmals an.

Schritt 8

Schüler beantworten die Frage:

- *Sollen die Enkelkinder ihre Großeltern nach dem Krieg fragen? Ja? Nein? Was sagt die Autorin? **Buch S. 23, 27-28***

Schritt 9

L. stellt die Frage:

- *Was sagt die Autorin zu folgender Frage: wie ist es als Kind mit einer dunklen Hautfarbe in Europa aufzuwachsen? **Buch S. 23***

Kontextualisierung

Schritt 10

- Schüler übertragen das Gehörte/Gelesene auf ihre eigene Situation. Sie beantworten die Fragen.
- *Wie groß ist deine Familie?*
- *Hast du noch beide Großelternanteile?*
- *Kennst du die Geschichte Deiner Familie gut?*
- *Kannst du etwas über Deine Familie sagen?*
- *Ist die Familie wichtig für Dich?*
- *Kannst du/könntest du ohne deine Familie leben?*
- *Beschreibe deine Eltern und deine Geschwister!*
- *Kannst du eine interessante Geschichte über deine Familie erzählen?*

Hausaufgaben

1. Beschreibe die Geschichte von Jennifer Teege. Benutze dabei sowohl die Wortschatzliste von unten als auch die Unterrichtsmaterialien.

Wortschatzliste

*bei Adoptiveltern groß werden,
die leibliche Familie – die biologische Familie - Adoptivfamilie
ein (das) Familiengeheimnis entdecken,
das Konzentrationslager,
der Massenmörder, Kriegsverbrecher, Kommandant*

2. Schreibe eine kurze Lebensgeschichte deiner Familie.

3. Die mündliche Aufgabe: *Erzähle die Lebensgeschichte von Jennifer Teege.*

4.3. Integracja międzyprzedmiotowa i w zakresie języka obcego ukierunkowanego zawodowo

Zgodnie z Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...] kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, [...] (Dz. U. 2017 poz. 356) oraz Rozp. MEN z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. 2018 poz. 467) w szkołach ponadpodstawowych, realizowane są m.in. następujące przedmioty⁴:

- w czteroletnim liceum i pięcioletnim technikum: język obcy nowożytny; drugi język obcy nowożytny; filozofia; łacina i kultura antyczna; muzyka; historia muzyki; plastyka; historia sztuki; historia; wiedza o społeczeństwie; geografia; biologia; chemia; fizyka; podstawy przedsiębiorczości; matematyka; edukacja dla bezpieczeństwa; wychowanie do życia w rodzinie; etyka oraz przedmioty zawodowe (w technikum).
- w trzyletniej szkole branżowej I stopnia: język obcy nowożytny; historia; wiedza o społeczeństwie; geografia; biologia; chemia; fizyka; podstawy przedsiębiorczości; matematyka; edukacja dla bezpieczeństwa; wychowanie do życia w rodzinie; etyka oraz przedmioty zawodowe.
- w dwuletniej szkole branżowej II stopnia: język obcy nowożytny; wiedza o społeczeństwie; matematyka oraz przedmioty zawodowe.

Nauka języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym jest realizowana w formie odrębnego przedmiotu (język obcy nowożytny; drugi język obcy nowożytny). Niemniej jednak program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada promuje daleko

⁴ W programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada wymienione zostały tylko te przedmioty, dla których proponujemy tematy integrujące zajęcia językowe i niejęzykowe; wszystkie przedmioty realizowane w poszczególnych szkołach ponadpodstawowych wymienione są w odnośnych rozporządzeniach (zob. też Rozp. MEN z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Dz. U. 2019 poz. 639).

idącą integrację rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie języka niemieckiego, także języka niemieckiego ukierunkowanego zawodowo, z wiedzą i umiejętnościami niejęzykowymi. Integracja ta może mieć miejsce w ramach nauczania dwujęzycznego wybranych przedmiotów niejęzykowych w liceum i technikum. Poza programami dwujęzycznymi integracja ta musi odbywać się na zasadach bliskiej współpracy nauczycieli języka niemieckiego i nauczycieli innych przedmiotów, np. podczas realizacji wspólnych projektów lub innych form współpracy dostępnych w danej szkole.

Poniżej (Tabele 1-12) podajemy przykładowe treści, tematy i zadania wraz z propozycjami materiałów językowych w podziale na poszczególne przedmioty niejęzykowe. Tematy te mogą być realizowane w postaci projektów (por. rozdz. 2.3.), w dowolnej klasie danej szkoły, stanowiąc okazję do utrwalenia, uzupełnienia lub rozszerzenia wiedzy i umiejętności w zakresie danego przedmiotu niejęzykowego (także danego przedmiotu zawodowego).

- **Filozofia, język łaciński i kultura antyczna, muzyka, historia muzyki, plastyka, historia sztuki** (przedmioty realizowane w liceum ogólnokształcącym i technikum): przedmioty tej grupy stanowią ważny element całościowego wychowania uczniów i ich kształcenia humanistycznego, medialnego i artystycznego. Kształtują one postawy szacunku dla ogólnoludzkiego i narodowego dziedzictwa kulturowego i kompetencje społeczne. Treści kształcenia tych przedmiotów stanowią kontynuację i pogłębienie zagadnień i tematów, które były wprowadzane w szkole podstawowej. Są one skorelowane z zagadnieniami poruszonymi na wielu przedmiotach szkolnych i powinny być rozpatrywane w szerokim kontekście kultury, języka, literatury, sztuki, architektury i nauki. Ich wspólnym mianownikiem są cele nauczania: kształtowanie humanistycznej wrażliwości uczniów, rozwijanie ich wrażliwości estetycznej (np. związanej z percepcją muzyki oraz poprzez kontakt z dziełami sztuki), zapoznanie się z jednym z najważniejszych źródeł europejskiej kultury i tożsamości (historią, filozofią, kulturą i sztuką starożytnej Grecji i Rzymu) oraz zwrócenie uwagi na ponadczasowe, uniwersalne problemy i zagadnienia. Celem nauczania jest zarówno rozwój wiedzy deklaratywnej (faktograficznej), tj. szeroko pojętych wiadomości w zakresie tych przedmiotów, jak i wiedzy proceduralnej, tj. szeroko pojętych umiejętności praktycznych, np. umiejętności formułowania samodzielnych sądów, opinii i ocen w oparciu o własne kryteria artystyczne i artystyczno-muzyczne. Przykładowe tematy i projekty w języku niemieckim, dzięki którym osiągnane są cele edukacyjne Podstawy programowej - zob. Tabela 1.

- **Historia** (przedmiot realizowany w liceum ogólnokształcącym, technikum i szkole branżowej I stopnia): Podobnie jak na II etapie edukacyjnym treści nauczania historii obejmują zagadnienia od poznania przeszłości ‘małej ojczyzny’, przez losy kraju, jego najbliższych sąsiadów, aż po dzieje powszechne. W szkole podstawowej uczeń poznawał jednak przede wszystkim dzieje ojczyste. W Podstawie programowej dla szkół ponadpodstawowych (Rozp. MEN z dnia 30 stycznia 2018 r., Dz. U. 2018 poz. 467) „historia państwa i narodu została znacznie mocniej wpisana w historię powszechną”. Z tego względu znacznie rozszerza się zakres tematów i zagadnień, które mogą z powodzeniem być omawiane z udziałem języka obcego (niemieckiego). Ważnym elementem nauczania historii na III etapie edukacyjnym jest zarówno rozwój wiedzy historycznej (wiedzy o faktach historycznych), jak i umiejętności fachowych w dziedzinie historii (Wildhage, 2003, 79, por. też Lamsfuss-Schenk, 2014). Stanowią one część specyficzną dla każdej dziedziny przedmiotowej kompetencji metodycznej, definiowanej jako „*Fähigkeit zur Informations- und Datenerhebung, zur Datenauswertung und zur Schwachstellenanalyse*“ (Biederstädt i Haupt, 2003, 59), czyli zdolność wykonywania działań poznawczych, dzięki którym gromadzona, rozszerzana i zmieniana jest wiedza – takich jak: definiowanie, wyjaśnianie, wnioskowanie, ocenianie, analiza szczegółowa, uzasadnianie zajmowanego stanowiska itd. (por. Vollmer, 2005, 59). Do specyficznych umiejętności fachowych w dziedzinie historii należą przede wszystkim umiejętności rekonstruowania wiedzy historycznej na podstawie tekstów źródłowych oraz umiejętność identyfikacji perspektywy historycznej, która jest inna z punktu widzenia różnych grup: rodziny, społeczności lokalnej, grupy społecznej, etnicznej, czy całego narodu, i rozpatrywania faktów historycznych z różnych punktów widzenia. Dzięki włączeniu do nauczania historii tekstów źródłowych w języku niemieckim perspektywa historyczna uczących się ulega rozszerzeniu, są oni w stanie przyjąć i zrozumieć inną perspektywę niż swoją własną, a przez to w najwyższym stopniu wspierany jest rozwój umiejętności tzw. “zrozumienia inności” (*Fremdverstehen* – por. Rautenhaus, 2005, 111 i n.; Lamsfuss-Schenk, 2014) i realizowany jest jeden z najważniejszych celów społecznych programu. Bardzo ważnym celem edukacyjnym jest również kształtowanie krytycznego spojrzenia na historię i tożsamość historyczną: „*kritischer Umgang mit Geschichtsbewusstsein und historischer Identität*” (Wildhage, 2003, 79) i zrozumienie, iż historia jest tylko „konstruktem przeszłości dokonanym z punktu widzenia terażniejszości” – „*Konstruktion von Vergangenheit durch die Gegenwart*” (tamże). Do kompetencji metodycznej w zakresie historii należy również

umiejętność pracy z ważnymi z punktu widzenia danej dziedziny środkami: np. mapami, statystykami, tabelami, schematami, diagramami, obrazami, przedmiotami, różnymi rodzajami tekstów źródłowych, a także kompetencje medialne. Zajęcia o tematyce historycznej realizowane w języku niemieckim, szczególnie w formie projektów, sprzyjają rozwojowi wszystkich tych umiejętności. Szczególnie dobrze do realizacji przy użyciu języka niemieckiego “nadają” się tematy dot. wspólnego dziedzictwa, wspólnych korzeni cywilizacji, sąsiedztwa i współpracy (por. Tabela 2), ale także tematy “trudne” i wymagające dużej wrażliwości (przykłady takich tematów w Tabeli 2 oznaczone są *). Przy realizacji tych tematów w języku niemieckim należy pamiętać, iż dla zrozumienia historii potrzebna jest nie tylko wiedza dot. terminologii historycznej, tzn. wiedza, jak dane pojęcie jest określane w języku polskim i niemieckim, ale także, co ono oznacza w danym kontekście historycznym. Wiedza ta, wsparta samodzielną refleksją uczących się, może prowadzić do przełamywania stereotypów i rozwoju kompetencji interkulturowej.

- **Wiedza o społeczeństwie** (przedmiot realizowany we wszystkich typach szkół ponadpodstawowych): Nadrzędnym celem kształcenia w zakresie wiedzy o społeczeństwie jest kształtowanie postaw obywatelskich i prowsópnotowych uczniów w oparciu o wiedzę przedmiotową i specyficzne umiejętności fachowe, takie jak umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularnonaukowych, umiejętności krytycznego odbioru informacji pochodzącej z różnych źródeł, krytycznego myślenia i własnej oceny zjawisk i procesów społecznych. Jest to przedmiot interdyscyplinarny, korzystający z dorobku nauk społecznych, m.in. socjologii, prawa, czy politologii, oraz nauk humanistycznych. Z założenia stanowi kontynuację nauczania tego przedmiotu w szkole podstawowej, a także bazuje na wiedzy i umiejętnościach z zakresu innych przedmiotów szkolnych, m.in. języka polskiego, historii i geografii. Jego tematyka jest również związana z treściami innych przedmiotów, takich jak podstawy przedsiębiorczości i edukacja dla bezpieczeństwa. Zarówno cele, jak i treści przedmiotowe oraz umiejętności uczących się mogą być realizowane i rozwijane w oparciu o materiały w języku niemieckim. Doskonałą okazję do integracji treści przedmiotowych i językowych stanowią szczególnie następujące zagadnienia tematyczne: społeczeństwo obywatelskie, demokratyczny system polityczny (na tle innych modeli sprawowania władzy), prawa człowieka, współpraca międzynarodowa (Unia Europejska, organizacje światowe), różnorodność kulturowa i etniczna. Przykładowe tematy i projekty, dzięki którym osiągnane są cele edukacyjne Podstawy programowej, do realizacji w języku niemieckim – zob. Tabela 3.

- Biologia, chemia, fizyka** (przedmioty realizowane w liceum ogólnokształcącym, technikum i szkole branżowej I stopnia): Nauki przyrodnicze są ściśle związane z codzienną aktywnością człowieka i stanowią podstawę zrozumienia przez niego otaczającego go świata. Z tego względu stanowią bardzo istotny element kształcenia ogólnego. Poznawanie świata odbywa się zarówno poprzez gromadzenie i przetwarzanie specjalistycznej wiedzy (przedmiotowej), jak poprzez obserwację, badanie, doświadczanie i komunikowanie się z innymi. Umiejętności obserwacji obiektów, zjawisk i procesów, stawianie hipotez, ich eksperymentalne sprawdzanie i weryfikacja oraz wyciąganie wniosków i opracowanie modeli stanowią najważniejsze składniki kompetencji metodycznej w dziedzinie nauk przyrodniczych (por. Richter i Zimmermann, 2003, 123). Wiedza i umiejętności w dziedzinie biologii, chemii i fizyki poprzez język obcy (niemiecki) mogą być rozwijane najpełniej w programach nauczania dwujęzycznego (w klasach dwujęzycznych). Jednak także w klasach nierealizujących nauczania dwujęzycznego możliwa jest integracja edukacji językowej i niejęzykowej. Zakres treści nauczania nauk przyrodniczych „stwarza bowiem wiele możliwości pracy metodą projektu edukacyjnego (szczególnie o charakterze badawczym), metodą eksperymentu lub innymi metodami pobudzającymi aktywność poznawczą uczniów” (Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r., Dz. U. 2018 poz. 467). Projekty te mogą być realizowane z udziałem języka niemieckiego, dzięki czemu uczący się będą mieli okazję rozwijania umiejętności pozyskiwania, przetwarzania i weryfikacji poprawności informacji z różnych źródeł i na różne sposoby. Praca metoda projektu z włączeniem języka niemieckiego może nauczyć uczniów twórczego i krytycznego myślenia oraz pomóc w kształtowaniu postawy odkrywcy i badacza. Przykładowe tematy w dziedzinie biologii, chemii i fizyki, zgromadzone w Tabelach 4, 6 i 7, mają taki właśnie charakter – służący nie tylko rozszerzeniu wiedzy w danej dziedzinie przedmiotowej, ale także rozwojowi specyficznych kompetencji metodycznych.
- Geografia** (przedmiot realizowany w liceum ogólnokształcącym, technikum i szkole branżowej I stopnia): Zgodnie z Podstawą programową określoną dla szkoły branżowej I stopnia w Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 356), zaś dla liceum ogólnokształcącego i technikum – w Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r. (Dz. U. 2018 poz. 467) „głównym celem geografii jako przedmiotu szkolnego jest poznawanie własnego kraju i świata jako zintegrowanej całości, w której zjawiska i procesy przyrodnicze oraz społeczno-ekonomiczne są ze sobą ściśle powiązane na zasadach wzajemnych uwarunkowań i zależności”. Nauczanie geografii jest ukierunkowane na

rozwijanie wiedzy specjalistycznej (przedmiotowej) uczących się, m.in. wspieranie rozumienia owych „powiązań i zależności w środowisku geograficznym, zarówno przyrodniczym i społeczno-gospodarczym, jak i we wzajemnych relacjach człowiek – przyroda”, a także „wiedzy przydatnej w życiu codziennym”. Nauczanie geografii ma również sprzyjać „kształtowaniu szeregu umiejętności oraz pozytywnych postaw ucznia w odniesieniu do własnego kraju i środowiska”. Do umiejętności składających się na kompetencję metodyczną w dziedzinie geografii należą m.in.: umiejętność prowadzenia obserwacji i pomiarów w terenie, analizowania oraz przetwarzania pozyskanych danych i formułowania wniosków na ich podstawie; korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej, a także myślenia krytycznego i twórczego, formułowania hipotez, ich weryfikowania oraz rozwiązywania problemów praktycznych występujących w środowisku geograficznym. Natomiast postawy, jakie powinno kształtować nauczanie geografii u uczących się to przede wszystkim: rozumienie potrzeby racjonalnego gospodarowania w środowisku geograficznym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uwrażliwienie na wartość i znaczenie cennych obiektów przyrodniczych i kulturowych, należących do dziedzictwa lokalnego, regionalnego, narodowego, ponadnarodowego, postawy solidarności społecznej, szacunku i empatii wobec przedstawicieli innych narodów i grup etnicznych oraz dociekliwości poznawczej, ukierunkowanej na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna (por. Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r., Dz. U. 2018 poz. 467). Nauczanie geografii w szkołach ponadpodstawowych zakłada „wykorzystanie różnych źródeł informacji do analizy i prezentowania współczesnych problemów przyrodniczych, gospodarczych, społecznych, kulturowych i politycznych” (tamże). Mogą one być z powodzeniem uzupełnione o źródła w języku niemieckim. Podobnie jak w przypadku nauk przyrodniczych, tak i w przypadku geografii zgromadzone w Tabeli 5 przykładowe materiały, przykładowe zadania i projekty mają służyć zarówno rozszerzaniu wiedzy przedmiotowej uczących się, jak i rozwijaniu ich kompetencji metodycznych.

- **Matematyka** (przedmiot realizowany we wszystkich typach szkół ponadpodstawowych): Podobnie jak na I i II etapie edukacyjnym, tak i we wszystkich typach szkół ponadpodstawowych, treści nauczania w zakresie matematyki można realizować z powodzeniem także w języku niemieckim. Integracji edukacji matematycznej i językowej służą materiały dodatkowe materiały i zadania w języku niemieckim, uzupełniające wiedzę i rozwijające umiejętności matematyczne i językowe uczących się. Przykładowe

tematy, materiały dydaktyczne i projekty, dzięki którym osiągnane są cele edukacji matematycznej – zob. Tabela 8.

- **Edukacja dla bezpieczeństwa** (przedmiot realizowany w liceum ogólnokształcącym, technikum i szkole branżowej I stopnia): Zgodnie z Podstawą programową (Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r., Dz. U. 2018, poz. 467) „przedmiot przygotowuje uczniów teoretycznie i praktycznie do właściwego zachowania oraz odpowiednich reakcji w sytuacjach trudnych i kryzysowych, stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia. Przedmiot obejmuje różnorodne treści kształcenia: z zakresu bezpieczeństwa państwa oraz treści dotyczące organizacji działań ratowniczych, edukacji zdrowotnej i pierwszej pomocy. Niezwykle ważne jest, ażeby kłaść szczególny nacisk na kształcenie umiejętności praktycznych, powtarzanych możliwie często, szczególnie przy nauce pierwszej pomocy. Wyrabianie w ten sposób u uczniów odpowiednich nawyków ma istotne znaczenie w wykorzystywaniu przez nich zdobytych umiejętności w warunkach realnego zagrożenia, kiedy to naturalnie występujący wysoki poziom stresu utrudnia prowadzenie akcji ratunkowej”. Do realizacji w języku niemieckim, także w sposób praktyczny, dobrze nadają się tematy związane z edukacją zdrowotną, zachowaniami w sytuacjach zagrożenia, takimi jak katastrofy naturalne, oraz doskonaleniem umiejętności w zakresie pierwszej pomocy. Przykładowe tematy i projekty - zob. Tabela 9.
- **Podstawy przedsiębiorczości** (przedmiot realizowany w liceum ogólnokształcącym, technikum i szkole branżowej I stopnia): Nadrzędnym celem realizacji przedmiotu jest „przygotowanie [uczących się] do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym” (Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356), lub inaczej: „kształtowanie aktywnych uczestników gospodarki rynkowej” (Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r., Dz. U. 2018, poz. 467). Zajęcia tego przedmiotu powinny zatem wyposażyć uczących się zarówno odpowiedni ku temu zasób wiedzy specjalistycznej („z zakresu ekonomii, zarządzania i finansów, wzbogaconej elementami geografii społeczno-ekonomicznej, politologii, socjologii, psychologii oraz prawa”, tamże), jak i wspierać rozwój odpowiednich umiejętności i postaw uczących się. Do najważniejszych z nich należą: postawy przedsiębiorcze i umiejętności elastycznego zachowania na rynku pracy i zarządzania, umiejętności pracy w zespole i skutecznego komunikowania się, umiejętność analizy i oceny mocnych i słabych stron własnej osobowości, a także umiejętność wyszukiwania, analizowania i weryfikacji informacji pochodzących z różnych źródeł. Lekcje podstaw przedsiębiorczości kształtują u uczniów postawy „szacunku do wartości będących fundamentem gospodarki rynkowej i społecznie

odpowiedzialnego biznesu, a także postaw etycznych w życiu zawodowym i społecznym”, „wspierają uczniów w samorozwoju oraz chęci inwestowania w siebie i uczenia się przez całe życie, w sytuacji dynamicznie zmieniających się warunków otoczenia i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy” (tamże). Treści przedmiotu są ściśle skorelowane z zajęciami wiedzy o społeczeństwie i geografii oraz kształceniem zawodowym (w technikum i szkole branżowej I stopnia). W Tabeli 10 podano przykładowe tematy, które mogą być realizowane z udziałem języka niemieckiego.

- **Wychowanie do życia w rodzinie** (przedmiot realizowany w liceum ogólnokształcącym, technikum i szkole branżowej I stopnia): Przedmiot ten dotyczy uniwersalnych zagadnień i sfer życia, takich jak rodzina, miłość, przyjaźń, seksualność człowieka i prokreacja. Gromadzenie i przetwarzanie wiedzy w tej dziedzinie ma sprzyjać nie tylko rozwojowi umiejętności podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej i planowania małżeństwa i rodziny, ale także pomóc uczącym się w lepszym rozumieniu siebie i swojego otoczenia oraz rozwijaniu umiejętności rozwiązywania problemów związanych z okresem dojrzewania i dorastania. Bardzo ważne jest także kształtowanie postaw prozdrowotnych, prospołecznych i prorodzinnych uczących się: rozwijanie poczucia poszanowania ludzkiej godności, pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego oraz postawy szacunku wobec osób niepełnosprawnych i chorych. Mimo iż treści przedmiotowe obejmują zagadnienia bliskie każdemu człowiekowi, ich omawianie może okazać się trudne i wiązać się z wieloma wyzwaniami zarówno dla uczących się, jak i dla nauczycieli. Zdaniem autorek programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada włączenie języka niemieckiego do realizacji niektórych treści przedmiotowych może okazać się bardzo pomocne – omawianie w języku obcym trudnych tematów, a nawet tematów tabu, paradoksalnie może okazać się łatwiejsze dzięki specyficznemu dystansowi emocjonalnemu, jaki stwarza język obcy. Chodzi o to, że „reakcje emocjonalne wzbudzane przy przetwarzaniu w języku obcym (np. w przypadku słów tabu, wypowiedzenia kłamstw czy słów mocno nacechowanych emocjonalnie) są niższe niż wtedy, gdy przetwarzamy treści w języku ojczystym” (Muda, 2016, 154). Przykładowe tematy i projekty do realizacji w języku niemieckim podajemy w Tabeli 11.
- **Etyka** (przedmiot realizowany w liceum ogólnokształcącym, technikum i szkole branżowej I stopnia): Wedle Podstawy programowej, określonej dla szkoły branżowej I stopnia w Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 356), zaś dla liceum ogólnokształcącego i technikum – w Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r. (Dz. U. 2018

poz. 467) do najważniejszych celów nauczania etyki należy m.in.: rozwijanie wrażliwości moralnej uczących się, identyfikowanie i rozumienie wartości, norm oraz postaw moralnych związanych z różnymi dziedzinami życia indywidualnego i społecznego, rozwijanie postawy szacunku wobec każdego człowieka oraz postawy odpowiedzialności za siebie, swoje słowa i czyny oraz za swoje środowisko społeczne i przyrodnicze, rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia, identyfikowanie i analizowanie problemów oraz dylematów moralnych, kształtowanie własnego światopoglądu, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, a także doskonalenie umiejętności uczestniczenia w dialogu i umiejętności dyskusowania, rozwijanie umiejętności samodzielnego poszukiwania i wartościowania informacji oraz odpowiedzialnego korzystania z wiedzy i kształcenie umiejętności uczenia się. Cele te są w dużym stopniu zbieżne z celami edukacyjnymi innych przedmiotów szkolnych, a także z celami poznawczymi i społecznymi programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada. Zagadnienia z zakresu etyki mogą być zatem z powodzeniem realizowane także w języku niemieckim. Ze względu na rozwinięte na poprzednich etapach edukacyjnych umiejętności językowe uczących się materiał dydaktyczny mogą stanowić teksty autentyczne (bądź dydaktyzowane i dydaktyczne, por. rozdz. 5) z różnych źródeł, w tym wybrane teksty literackie i filmy, np. na temat dylematu moralnego (tzw. *moral sense test*): [Moral Sense Test – Was ist Moral?](#). Jednak z uwagi na to, że jest to przedmiot fakultatywny i nie wszyscy uczniowie go realizują, nie podajemy przykładowych tematów i materiałów dydaktycznych, pozostawiając ich wybór nauczycielom.

- **Kształcenie zawodowe** (realizowane w technikum, szkole branżowej I stopnia i szkole branżowej II stopnia): Wedle Podstawy programowej (Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r., Dz. U. 2018 poz. 467) ważnym aspektem nauczania języków obcych w szkołach ponadpodstawowych prowadzących kształcenie zawodowe jest kształcenie w zakresie języka obcego ukierunkowanego zawodowo (języka obcego zawodowego). We współczesnej dydaktyce języków obcych przyjmuje się, że rozwijanie kompetencji uczących się w zakresie danego języka specjalistycznego (zawodowego) nie musi opierać się na dobrej lub nawet bardzo dobrej znajomości języka ogólnego, lecz że kompetencje uczących się w zakresie języka ogólnego i specjalistycznego mogą być rozwijane są w sposób zintegrowany (por. Olpińska-Szkiełko, 2013, rozdz. 5). W praktyce oznacza to wzbogacanie treści nauczania języka obcego (niemieckiego) o „aspekty nawiązujące do zakresu tematycznego związanego z wybranymi efektami kształcenia, określonymi w podstawie programowej kształcenia w zawodach” (Rozp. MEN z dn.30 stycznia 2018 r.,

Dz. U. 2018 poz. 467). W Tabeli 12 zaprezentowane zostały przykładowe tematy i projekty integrujące naukę języka niemieckiego zawodowego i zajęcia niejęzykowe (zawodowe). Z konieczności zaprezentowano tylko kilka wybranych przykładów dla kilku wybranych specjalizacji. We wszystkich przypadkach realizacja tych projektów opiera się na ścisłej współpracy nauczyciela języka niemieckiego i nauczyciela danego przedmiotu zawodowego. Liczymy na to, że zaproponowane przykłady będą służyć za inspirację dla podobnych działań edukacyjnych w odniesieniu do innych specjalizacji branżowych.

Niektóre z proponowanych w Tabelach 1-12 tematów, materiałów dydaktycznych i projektów mogą być integrowane z zajęciami więcej niż jednego przedmiotu nauczania, np. temat *Dowiadujemy się, czym jest COVID-19 i jak się przed nim uchronić* proponujemy do realizacji zarówno w integracji z zajęciami w zakresie biologii, jak i edukacji dla bezpieczeństwa. Podobnie temat *“Ewolucja czy stworzenie świata? W co powinniśmy wierzyć?”* może być realizowany w ramach integracji międzyprzedmiotowej język niemiecki/ biologia i/lub język niemiecki/ etyka. Oczywiście nie proponujemy, aby ten sam temat w taki sam sposób był realizowany dwukrotnie. Nauczyciel języka niemieckiego w porozumieniu z nauczycielem biologii lub/i edukacji dla bezpieczeństwa czy etyki sam wybierze te treści tematyczne, jakie uzna za stosowne do omówienia podczas zajęć lub realizacji podczas projektu.

Niektóre treści, tematy, materiały i projekty były proponowane do realizacji także na poprzednim etapie edukacyjnym. Także w tym przypadku nie proponujemy ponownego ich omówienia, w identycznej formie, na kolejnym etapie. Proponujemy natomiast, aby w myśl zasady spiralnego ukształtowania materiału językowego dać uczącym się możliwość powrotu do treści, które zostały wprowadzone wcześniej, w nowych, trudniejszych i bardziej złożonych, ćwiczeniach i zadaniach. Przykładowe materiały zgromadzone w tabeli prezentują wybrane tematy w sposób dość obszerny i kompleksowy, dzięki temu stwarzają nauczycielom możliwości wyboru oraz twórczego i elastycznego komponowania materiału dydaktycznego, dostosowanego do specyfiki danej grupy uczniów. W większości przypadków nie stanowią one gotowej oferty dydaktycznej, np. w postaci konspektu lekcji, ale – w zamyśle autorek programu – raczej inspirację dla nauczycieli języka niemieckiego i nauczycieli przedmiotów niejęzykowych.

PRZYKŁADY INTEGRACJI TREŚCI NAUCZANIA W ZAKRESIE JĘZYKA NIEMIECKIEGO I POSZCZEGÓLNYCH PRZEDMIOTÓW SZKOLNYCH

Zakładane cele/ efekty kształcenia	Przykładowe środki językowe, treści, materiały dydaktyczne	Projekty (przykłady, propozycje)
------------------------------------	--	----------------------------------

Tabela 1: Filozofia, język łaciński i kultura antyczna, muzyka, historia muzyki, plastyka, historia sztuki (liceum ogólnokształcące, technikum)		
<p><i>Poznajemy życie i twórczość najważniejszych kompozytorów oraz epoki, w których żyli i tworzyli.</i></p>	<p>Barock/Musik</p> <p>Wiener Klassik</p> <p>Das Umfeld der Wiener Klassik in Musik Schülerlexikon</p> <p>Die Musik der Klassik</p> <p>Musik: Arbeitsmaterialien Klassik (platforma 4teachers.de wymaga zarejestrowania się)</p>	<p>Prezentacje (multimedialne - z odtwarzaniem utworów muzycznych) na temat wybranych kompozytorów, ich czasów, miejsc zamieszkania i twórczości</p>
<p><i>Poznajemy wybrane utwory współczesnej muzyki pop i hip hopu.</i></p>	<p>Deutsche Weihnachtslieder: Die schönsten Hits</p> <p>DIE KLASSIKER - Die 10 schönsten deutschen Weihnachtslieder (wraz z wykonaniami na YouTube)</p> <p>Weihnachtslieder-Texte zum Ausdrucken</p> <p>Die erfolgreichsten Sänger und Sängerinnen in Deutschland</p> <p>Die populärsten deutschen Musiker aller Zeiten</p> <p>Hip Hop in Deutschland</p> <p>Blumio singt: Hey, Mr. Nazi</p>	<p>Przygotowujemy koncert kolęd w języku niemieckim.</p> <p>Przygotowujemy koncert muzyki pop i hip hop.</p>
<p><i>Obraz świata od czasów antycznych do dzisiaj</i></p>	<p>Der Wandel historischer Weltbilder</p>	<p>Jak zmieniał się obraz świata w nauce i sztuce od czasów antycznych do dziś</p>
<p><i>Kultura starożytnej Grecji:</i></p>	<p>Die Welt des antiken</p>	

<i>urzędnicy i sędziowie</i>	Griechenland: Richter und Beamte (film)	
<i>Igrzyska olimpijskie</i>	Olympia ruft: 'Mach mit!'	
<i>Po co się uczyć łaciny?</i>	Was hat Rihanna mit Catull gemein? Interview mit Adeamus!-Autorin Melanie Schölzel	Wspólny projekt dot. języka łacińskiego i kultury Rzymu z uczniami z Niemiec
<i>Historia antysemityzmu od czasów antycznych do dzisiaj</i>	Geschichte des Antisemitismus und seine neue Formen	
<i>Podróże w czasie: poznajemy wybrane dzieła sztuki.</i>	Die 36 besten Bilder von berühmten Künstlern Die berühmtesten deutschen Maler Virtueller Besuch in einem deutschen Museum	Prezentacje na temat wybranych dzieł sztuki
<i>Poznajemy wybranych artystów z krajów niemieckojęzycznych: ich czasy, życie i twórczość.</i>	Emil Nolde Ernst Barlach	Organizujemy muzeum najbardziej sławnych dzieł niemieckich artystów i oprowadzamy po nim inne klasy.
<i>Poznajemy sztukę użytkową, architekturę i przedmioty użytkowe.</i>	Die wichtigsten Gebäude des deutschen Bauhaus Das Bauhaus in all seinen Facetten	Własnoręcznie wykonujemy różne przedmioty użytkowe wg zasad Bauhausu. Wystawa sztuki użytkowej regionu lub prezentacja (multimedialna) na ten temat

Tabela 2: Historia (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia)		
<i>Historia antysemityzmu od czasów antycznych do dzisiaj</i>	Geschichte des Antisemitismus und seine neue Formen	
<i>Poznajemy wielkie odkrycia geograficzne i ich konsekwencje w Europie i na świecie w XVI w.</i>	Renesans Leonardo da Vinci	Praca z mapą: wielkie odkrycia geograficzne, trasy odkrywców, podział kolonii

<p><i>(kolonizacja, niewolnictwo, renesans, reformacja).</i></p>	<p>Reformacja Geschichte der Sklaverei</p>	<p>(por. Geografia) Historia niewolnictwa Życie i twórczość Leonarda da Vinci Najwięksi artyści renesansu Architektura renesansu Renesans w Polsce i w Niemczech</p>
<p><i>Poznajemy życie w Europie i Polsce w XVII w. (bitwa pod Wiedniem).</i></p>	<p>Barock/Musik Barock/Architektur/Garten/Design</p>	<p>Spojrzenie na bitwę pod Wiedniem oczami Austriaków</p>
<p><i>Dowiadujemy się, co myśleli ludzie w Europie w XVIII wieku (oświecenie).</i></p>	<p>Aufklärung</p>	
<p><i>Poznajemy historię: wojny z krzyżakami, panowanie Sasów, rozbiory (*)</i></p>	<p>Bitwa pod Grunwaldem Malbork Sasi I Sasi II Rozbiory Polski</p>	<p>Spojrzenie oczami krzyżaków, Saksończyków, Prusaków, Austriaków, Niemców</p>
<p><i>Poznajemy historię II wojny światowej(*)</i></p>	<p>Umgang mit der Nazi-Vergangenheit Wie entsteht Faschismus? Wie entsteht Nationalsozialismus? Kriegskinder im Unterricht: Anne Frank</p>	
<p><i>Poznajemy historię po II wojnie światowej (*)</i></p>	<p>Kniefall von Willy Brandt in Warschau 1970 Mauerfall der 9.11.1989</p>	<p>Debata: Czy wydarzenia z roku 1970 i 1989 mają bezpośredni wpływ na Twoje życie?</p>

Tabela 3: Wiedza o społeczeństwie (wszystkie typy szkół ponadpodstawowych)		
<i>Współpraca międzynarodowa</i>	<p>filmy z serii <i>explainity</i>® <i>Erklärvideos</i>, np. Die EU, Vereinte Nationen, G20, Brexit, Syrien-Konflikt, Flüchtlingskrise, Euro-Krise, Europäische Währungsunion, Globalisierung, Demokratie, Rechtssystem, Europawahl, Regierungsbildung, Gewaltenteilung i in.</p> <p>filmy z serii <i>–einfach erklärt</i>, np. Soziale Marktwirtschaft, Gewaltentrennung, Europäische Zentralbank</p>	
<i>Wolność słowa a propaganda</i>	Staat und Medien: Meinungsvielfalt bis Propaganda	
<i>Podstawowe prawa człowieka</i>	<p>Grundrechte der Menschen</p> <p>Das Grundgesetz in einfacher Sprache</p>	Porównujemy fragment Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Konstytucji Republiki Federalnej Niemiec.

Tabela 4: Biologia (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia)		
<i>Dowiadujemy się, jakie są mechanizmy powstawania raka.</i>	<p>Kampf gegen Krebs</p> <p>Lebensstil und Krebsvorbeugung</p>	Spisujemy najważniejsze zasady zapobiegające rakowi.
<i>Dowiadujemy się o niebezpieczeństwach w moim otoczeniu, uszkodzeniach ciała, chorobach zakaźnych, uzależnieniach.</i>	<p>Verantwortungsvoller Umgang mit chemischen Produkten: Materialien für Lehrer</p> <p>Können Sie mir helfen?</p> <p>Wie kann man Infektionskrankheiten vorbeugen? Materialien für den Lehrer</p>	
<i>Dowiadujemy się, jakie są różnice pomiędzy wirusami i</i>	Viren und Bakterien - was uns krank machen kann	

<i>bakteriami.</i>		
<i>Dowiadujemy się, czym jest COVID-19 i jak się przed nim uchronić.</i>	Was das Coronavirus ist und wie wir uns vor ihm schützen können. Coronavirus. Warum hilft es, wenn alle schulfrei haben. Coronavirus - Arbeitsblatt	Projekt: Jako członkowie Wydziału Zarządzania Kryzysowego przygotowujemy plan zabezpieczenia funkcjonowania jednej sfery życia społecznego: np. systemu zdrowia, systemu kształcenia, transportu i usług, produkcji żywności i produktów niezbędnych do życia itd.
<i>Dowiadujemy się, jak jest zbudowana komórka zwierzęca i roślinna.</i> <i>Dowiadujemy się, jakie wspólne cechy posiadają organizmy.</i>	Eigenschaften von Tieren und Lebewesen im Detail Tekst dla nauczyciela Kennzeichen des Lebendigen E-Book W. Wertenbrock: 55 Stundeneinstiege, S. 28 Komórka: Woraus bestehen Lebewesen?	
<i>Dowiadujemy się, jakie zwierzęta zamieszkują nasz region i region sąsiada.</i>	Tierreferat - Tipps, wie man ein Tier vorstellt Tierbehausungen Gedicht über Tiere Tiere - allgemein Tiere in Mecklenburg-Vorpommern Ausflug in einen Tierpark in der Nachbarregion	Zbadaj życie jednego gatunku zwierząt żyjącego w Polsce lub w Niemczech i przedstaw to zwierzę w formie filmu, atlasu, prezentacji czy audycji radiowej. Projekty: Was sind die bekanntesten und ältesten Nutzinsekten? Welche Tiere haben zwei Staatsangehörigkeiten: polnische und deutsche? Als Fisch / Vogel/ Wolf möchtest du lieber in Deutschland oder in Polen leben?
<i>Pogłębiany wiedzę na temat ekosystemów</i> <i>Dowiadujemy się, jak człowiek wpływa na</i>	Was ist ein Ökosystem? Arten von Ökosystemen	Uczniowie nagrywają film na temat: <i>Tiere, ihr Lebensraum, ihre Geräusche und ihre Bedeutung für das Ökosystem,</i>

<i>różnorodność biologiczną.</i>		auf. Uczniowie organizują quiz na temat: <i>Ökosysteme</i> .
<i>Dowiadujemy się, co wpływa na mniejsze plony niektórych roślin.</i> <i>Dowiadujemy się, jak chronić przyrodę.</i>	Schokolade adé? Bestäubervielfalt und Landwirtschaft Warum sterben die Bienen?	Projekt: <i>Wie kann man Ökosysteme schützen?</i> Projekt: <i>Biene Maja erzählt von ihrem Leben auf der Erde. Ist sie tatsächlich so glücklich wie in dem bekannten Lied?</i> Debata: Ziemia jako ograniczone źródło surowców - jak może / powinna wyglądać przyszłość naszej planety i ludzkości (temat do realizacji także w integracji z zajęciami geografii)
<i>Dowiadujemy się, co możemy zrobić w celu ochrony środowiska</i>	Umweltschutz im Alltag - wie geht das richtig? Leben ohne Plastik - geht das überhaupt? Plastikfrei einkaufen	Przeprowadzamy eksperyment: decydujemy się przez 1 tydzień nie kupować żadnych produktów zapakowanych w plastik. Zapisujemy nasze wrażenia i przemyślenia. Po tygodniu dzielimy się doświadczeniami.
<i>Poznajemy mechanizmy ewolucji</i>	Unterrichtsmaterial Genetik und Evolutionsbiologie Sekundarstufen Evolution oder Schöpfung - woran können wir glauben?	
<i>Dowiadujemy się, co to jest żywność modyfikowana genetycznie</i>	Gentechnik: So viel ist schon in unserem Essen Gentechnik: Pro und Contra Gentechnik - Pro und Contra - Film Gentechnik in unserem Essen - Grund zu Panik?	Organizujemy debatę: <i>Czy Europa powinna pozwalać na produkcję żywności modyfikowanej genetycznie.</i>
<i>Dowiadujemy się, jakie badania genetyczne przeprowadza się oraz jakie</i>	Genomforschung - Materialien für Lehrer	Organizujemy debatę na temat wad i zalet badań

<i>jest ich znaczenie</i>	Schule und Gentechnik - Unterrichtsmaterialien Wie funktioniert Klonen?	genetycznych.
<i>Dowiadujemy się, czy jest już możliwe hodowanie organów na transplantacje</i>	Organe züchten	Organizujemy debatę na temat: Hodowla organów - pro i contra.
<i>Dowiadujemy się, jak zwalczamy szkodniki bez środków chemicznych?</i>	Wie bekämpfen wir Schädlinge ohne chemische Schädlingsbekämpfungsmittel?	Organizujemy debatę na temat: Sztuczne nawożenie - pro i contra.
<i>Dowiadujemy się, czy istnieje już plastik biodegradowalny</i>	Polnische Forscher forschen zum Bio-Plastik	Opracowujemy zasady korzystania z opakowań plastikowych w przemyśle i handlu.
<i>Poznajemy formy globalnej ochrony środowiska</i>	Internationale Umweltpolitik - worum geht es? Liste internationaler Abkommen Lernpakete zu Umweltthemen	Projekt: Opracowanie wspólnej polityki ochrony środowiska w regionie Pomerania.

Tabela 5: Geografia (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia)

<i>Poznajemy strefy klimatyczne i krajobrazowe Ziemi, jej lądy i oceany.</i>	Klimazonen - ein Arbeitsblatt Die Erde - Klima, Vegetation, die Jahreszeiten - Film Regenwald - Arbeitsblätter Merkmale tropischer Regenwälder	Praca z mapą: wielkie odkrycia geograficzne, trasy odkrywców, podział kolonii (por. Historia) Klimazonen - Teams bereiten Stationen zu jeder Klimazone vor Przygotuj collage i wyjaśnij, w jakiej strefie klimatycznej chciałbyś żyć?
<i>Poznajemy najbardziej zaludnione kraje świata.</i>	Wir erstellen Bevölkerungspyramiden mit Excel Bevölkerungsentwicklung und	Przygotuj plakat na temat prognozy zaludnienia ludności na ziemi i skomentuj zebrane dane.

	Zuwanderung - diverse Unterrichtsmaterialien	
<i>Poznajemy problemy niektórych rejonów świata takiej jak: głód i niedożywienie ludności;</i>	Unterernährung - diverse Materialien	Organizujemy debatę na temat niedożywienia ludzi na świecie. Każdy z uczestników spisuje pomysły wyjścia z kryzysu oraz wypowiada się na ten temat. Na plakacie zostaną zebrane wszystkie proponowane rozwiązania.
<i>Dowiadujemy się, jakie są przyczyny i skutki katastrof naturalnych.</i>	Ursachen und Folgen des Klimawandels - Film Ursachen und Folgen der Überschwemmungen - Arbeitsblatt Ursachen des Hochwassers - Arbeitsblatt 2 Wiederholungs-LÜK zum Thema „Naturgewalten“	Spotkanie z ekspertami.
<i>Pogłębiany wiedzę na temat Europy i najbliższego sąsiada: Niemiec.</i>	Deutschland im Überblick Ist die europäische Gesellschaft überaltert?	
<i>Poznajemy jak współpracujemy z najbliższym sąsiadem: Relacje Polski z Niemcami, przykłady współpracy, euroregiony, wspólne działania dla rozwoju gospodarki, turystyki, handlu, regiony turystyczne w Polsce i w Niemczech;</i>	Was ist die Euroregion Pomerania? Aufgaben des Deutsch-Polnischen Jugendwerks	<p>Wideokonferencja: polscy uczniowie przygotowują dla niemieckich quiz z zakresu „Krajobraz w Meklemburgii”, a niemieccy uczniowie dla polskich pytania z zakresu „Krajobraz na Pomorzu”.</p> <p>Projekt: <i>Meine Euroregion</i>. Organizujemy wywiady z pracownikami poszczególnych zespołów projektu. Dowiadujemy się, jakie jest znaczenie projektu</p> <p>„INTERREG V A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska” dla regionu i z jakimi i instytucjami administracji, oświaty, kultury czy przemysłu jest on</p>

		realizowany.
<i>Utrwalamy wiedzę na temat podziału politycznego Europy, przebiegu granic w Europie.</i>	Länder und Grenzen in Europa	Projekt: Wyjaśnij, jak najszybciej dojechać samochodem z Polski do Lizbony. Opisz trasę: miasta, rzeki, pasma górskie, krainy geograficzne, państwa, które przekraczasz lub przez które przejeżdżasz.
<i>Poznajemy, jakie gałęzie przemysłu rozwijają się u naszego sąsiada.</i>	Die Sammlung von Bildern zum Thema: Industrie Industrie in Mecklenburg-Vorpommern	Projekt: Dowiedz się, gdzie w Niemczech produkuje się jeden z poniższych przedmiotów: puszki do kawy, zmywarkę, bluzy sportowe lub żelki. Opisz region sąsiada pod względem przemysłowym.
<i>Utrwalamy wiedzę na temat roli Unii Europejskiej w przemianach gospodarczych i społecznych Europy;</i>	Die Europäische Union einfach erklärt - Film Die EU - Unterrichtsmaterialien für Lehrer	Piszemy wiersz/rap na temat Unii Europejskiej po niemiecku.
<i>Zastanawiamy się, jak zróżnicowana jest ludność w Europie i jakie są migracje ludności.</i>	Unterrichtsmaterialien zum Thema Flüchtlinge Flucht und Migration - Unterrichtsmaterialien Migration - Wir erzählen Geschichten (platforma 4teacher wymaga zarejestrowania się)	Projekt: Migracje - opowiadamy historie ludzi.
<i>Dowiadujemy się, jakie zachodzą zmiany urbanizacyjne.</i>	Urbanisierung - wie die Städte wachsen? Anpassung an den Klimawandel - Szenarien für die Stadt Wie sieht die klimaangepasste	Projekt partnerski: uczniowie dwóch zaprzyjaźnionych klas w Polsce i Niemczech wysyłają prognozy urbanizacyjne dotyczące swojego miasta do władz komunalnych i proszą o feedback. Następnie

	Stadt aus? Fit für den Klima? Ideen für die Stadt.	organizują debatę na temat przyszłości swoich miast i porównują wyniki.
<i>Dowiadujemy się, jakie zadania i wyzwania stoją obecnie przed rolnictwem.</i>	Landwirtschaft heute: ihre Bedeutung und Herausforderungen	Przeprowadzamy wywiad z leśnikiem.
<i>Dowiadujemy się, jakie są skutki rolnictwa uprzemysłowionego</i>	Die Folgen der industriellen Landwirtschaft Was geht mich die Landwirtschaft an? Unterrichtsmaterialien. Wo kommt mein Essen her?	Projekt: Dowiedz się, skąd pochodzą artykuły spożywcze na twoje śniadanie, obiad, kolację?
<i>Dowiadujemy się, co stanowi o jakości produktów typu "bio"</i>	Rund um den ökologischen Landbau	Dowiadujemy się, ile produktów typu "bio" kupuje się w Polsce, a ile w Niemczech?
<i>Dowiadujemy, jaką należy stosować gospodarkę leśną, by utrzymać lasy.</i>	Nachhaltige Forstwirtschaft - Film Wald und seine Funktionen	Spotkanie z ekspertami. Dowiedz się, jaką politykę leśną stosują sąsiedzi, a jaka obowiązują w Polsce.

Tabela 6: Chemia (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia)

<i>Dowiadujemy się, jaka jest budowa atomu i gdzie wykorzystywana jest wiedza o atomie.</i>	Das Atom: Aufbau und Grundbegriffe	
<i>Dowiadujemy się, jakie właściwości posiada woda i jaka jest jej rola w przyrodzie.</i>	Wieso, weshalb, warum ist Wasser so wichtig.	
<i>Dowiadujemy się, co to są elektrolity i jak przygotować napój izotoniczny.</i>	Isotonisches Getränk selber machen	
<i>Dowiadujemy się, w jaki sposób człowiek zanieczyszcza powietrze i jak temu zapobiegać.</i>	Umwelt macht Schule	Eine Videokonferenz zwischen zwei Klassen: Was machen Schüler in Polen und in Deutschland für ihre

		Umwelt?
<i>Dowiadujemy się, co to są kwasy i jaka jest ich rola w życiu codziennym.</i>	Welche Säuren benutzen wir im Alltag?	
<i>Dowiadujemy się, co to są sole i jaka jest ich rola w życiu codziennym.</i>	Wozu kann man Salz im Alltag benutzen?	
<i>Poznajemy substancje o znaczeniu biologicznym (tłuszcze, białka, sacharydy)</i>	Fette, Eiweiße, Kohlenhydrate - Unterrichtsstationen Lebenswichtige Inhaltsstoffe: Fette, Eiweiße, Kohlenhydrate	
<i>Uczymy się sporządzać prosty środek czyszczący do użycia w gospodarstwie domowym.</i>	Wir stellen selber einen natürlichen Haushaltsreiniger zusammen	Sporządzamy naturalny środek czyszczący dla domu.
<i>Dowiadują się, jak się wytwarza szkło.</i>	Wie stellt man Glas aus Quarzsand her? Wie wird ein Spiegel hergestellt	Poszukiwania internetowe: gdzie w Niemczech i w Polsce istnieją największe fabryki szkła? Jakiego rodzaju produkty szklane wytwarza się tam?
<i>Dowiadujemy się, kiedy zaczęto stosować nawozy oraz jaka ich jest rola we współczesnym rolnictwie.</i>	Geschichte der Düngemittel Düngemittel. Was ist das? Düngemittel bewusst anwenden	
<i>Dowiadujemy się, skąd pochodzi ropa naftowa oraz w jakich produktach jest ona wykorzystywana.</i>	Wie ist Erdöl entstanden? Wie wird Erdöl gewonnen? Wie gewinnt man aus Erdöl Benzin und Diesel? Erdöl - Nutzung, Verarbeitung, was man aus Erdöl machen kann	Przygotowujemy wystąpienia na kongres dot. wykorzystania ropy naftowej przez człowieka. Odpowiadamy na pytania: <i>Na ile lat wystarczą pokłady ropy naftowej? Jak będzie wyglądać życie człowieka na Ziemi bez ropy naftowej?</i>
<i>Wyjaśniają, co to jest globalne ocieplenie oraz alternatywne źródła energii.</i>	Wie beeinflusst der Mensch das Klima und die globale Erwärmung	Debata: <i>Pro i contra</i> wobec alternatywnych źródeł energii.

	Treibhauseffekt und globale Erwärmung Erneuerbare Energie	
<i>Uczymy się produkować mydło zapachowe.</i>	Seife selber herstellen	Robimy mydło zapachowe jako prezent gwiazdkowy dla przyjaciół.
<i>Dowiadujemy się, co to jest twardość wody.</i>	Wasserhärte So stellen Sie die Wasserhärte fest	Przeliczamy, ile powinniśmy stosować środków piorących w naszych gospodarstwach domowych przy praniu.
<i>Jak powinniśmy prać nasze rzeczy, by nie szkodzić środowisku?</i>	Unterrichtsmaterialien zum Thema - Nachhaltig waschen für eine saubere Umwelt	Projekt: oceń zużycie środków do prania w trzech gospodarstwach domowych i określ, styl którego gospodarstwa domowego odpowiada najbardziej zasadom ochrony środowiska.
<i>Dowiadujemy się, z czego składają się kosmetyki.</i>	Kosmetik. Unterrichtsreihe. Was bezeichnet der Ausdruck "Kosmetik"? Cremes im Chemieunterricht	Sporządzamy krem do ciała i twarzy.
<i>Uczymy się kupować zdrowe środki spożywcze.</i>	Was bedeuten Angaben auf den Lebensmittelverpackungen? Was sagt das Etikett?	Oceniamy i porównujemy wartość odżywczą kilku różnych rodzajów jogurtu, wędliny oraz zupy z proszku.
<i>Uczymy się sposobów przedłużania wartości produktów spożywczych.</i>	Fermentieren: Essen haltbar machen wie zu Omas Zeiten Fermentieren Schritt für Schritt Lebensmittelkonservierung	Robimy przetwory wg nowoczesnych lub przejętych z innych krajów przepisów, oferujemy je naszym babciom, prosimy o ich zdanie i przedstawiamy wyniki w klasie.
<i>Uczymy się obliczać, ile leku powinien wziąć człowiek o określonej wadze.</i>	Letale und toxische Dosis	Rozwiązujemy proste zadania farmakologiczne związane z obliczaniem dawek leków.
<i>Zdobywamy wiedzę na temat polimerów i dowiadujemy się, jak jest ona wykorzystywana</i>	Unterrichtseinheit: Weg mit den Plastiktüten	Debata: alternatywy dla plastiku

w codziennym życiu.		
Zdobywamy wiedzę na temat wiązań chemicznych i stanów skupienia (na przykładzie X-Men).	Chemische Bindungen einfach erklärt (X-Men)	

Tabela 7: Fizyka (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia)		
<i>Dowiadujemy się, dlaczego statki mogą pływać.</i>	Wieso können Schiffe schwimmen können?	Ausflug in die Greifswalder Yachtwerft.
<i>Magnetyzm</i>	Magnetismus einfach erklärt (X-Men)	
<i>Grawitacja, teoria Einsteina Czarne dziury</i>	Gravitationswellen erklärt Schwarze Löcher erklärt Was passiert in einem schwarzen Loch?	
<i>Fizyka atomowa</i>	Materialsammlung Atomphysik: Unterrichtsmaterial Physik Entdeckung des Atomkerns - RCL Rutherford-Streuversuch	
<i>Prędkość światła</i>	Geschwindigkeit von Licht - RCL "Lichtgeschwindigkeit"	
<i>Fuzja jądrowa</i>	Wann 'zündet' die Idee der Kernfusionstechnologie?	
<i>Optyka</i>	Materialsammlung Optik: Unterrichtsmaterial Physik / Astronomie	
<i>Zorza polarna</i>	Polarlichter - Mythen & Fakten rund ums „Himmelsfeuer“	

Tabela 8: Matematyka (wszystkie typy szkół ponadpodstawowych)

<p><i>Bawimy się matematyką</i></p> <p><i>Obliczenia matematyczne w głowie</i></p>	<p>Matherätsel</p> <p>Geniales Kopfrechnen</p> <p>Indisches Multiplizieren</p> <p>Matherätsel II</p> <p>Rätsel, Knacknüsse und Denksportaufgaben</p> <p>Zahlen im Kopf Quadrieren</p> <p>in inne filmy z serii <i>Byte thinks</i></p>	
<p><i>Sporządzamy proste obliczenia statystyczne.</i></p>	<p>Durchschnitt, Mittelwert, Streuung</p> <p>Mittelwert, Median, Modalwert</p>	
<p><i>Sporządzamy proste diagramy i wykresy.</i></p>	<p>Wir erstellen ein einfaches Kreisdiagramm</p> <p>Wir erstellen ein einfaches Streifendiagramm</p> <p>Wir erstellen ein Excel-Diagramm</p>	<p>Powerpoint-Präsentation zum Thema: Polen und Deutschland; Präsentation der Angaben in Form von Diagrammen.</p> <p>Powerpoint-Präsentation zum Thema: Stettiner Woiwodschaft und Mecklenburg-Vorpommern; Präsentation der Angaben in Form von Diagrammen</p>
<p><i>Dowiadujemy się, gdzie wykorzystujemy obliczenia procentowe i statystyczne.</i></p>	<p>Prozentrechnungen</p> <p>Excel-Diagramme</p> <p>Statistische Umrechnungen</p>	<p>Projekt: Uczniowie przeprowadzają ankietę na temat wydatków uczniów, przedstawiają wyniki w formie obliczeń i wykresów i omawiają ją.</p>
<p><i>Wykonujemy obliczenia kalendarzowe na dniach tygodnia, miesiącach, latach.</i></p>	<p>Wochentag für jedes Datum im Kopf berechnen</p> <p>Würfelspiel zum Jahreskalender</p>	

Tabela 9: Edukacja dla bezpieczeństwa (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia)

<p><i>Uczymy się, jak nieść pierwszą pomoc w różnych sytuacjach życiowych</i></p>	<p>Pierwsza pomoc: Lernen und Gesundheit: Erste Hilfe</p> <p>Pierwsza pomoc w ataku serca: Reanimation - Sie können nicht falsch machen</p> <p>Pierwsza pomoc przy wyziębieniu: Wie Sie Unterkühlungen und Erfrierungen erkennen und behandeln</p>	<p>Przygotowujemy i przeprowadzamy kurs pierwszej pomocy.</p>
<p><i>Uczymy się reagować w sytuacjach zagrożenia.</i></p>	<p>Lernen und Gesundheit: Sucht- und Gewaltprävention</p> <p>Lernen und Gesundheit: Sucht hat viele Gesichter</p> <p>Odwaga cywilna: Lernen und Gesundheit: Zivilcourage</p>	<p>Przygotowujemy kampanię informacyjną dla młodzieży pt. "Uzależnienie nie jedno ma imię" / "ma wiele twarzy".</p>
<p><i>Dowiadujemy się, czym jest COVID-19 i jak się przed nim uchronić.</i></p>	<p>Was das Coronavirus ist und wie wir uns vor ihm schützen können.</p> <p>Coronavirus. Warum hilft es, wenn alle schulfrei haben.</p> <p>Coronavirus - Arbeitsblatt</p>	<p>Przygotowujemy kampanię reklamową (reklama społeczna, <i>public service announcement</i>), w której wyjaśniamy mieszkańcom naszego miasta/ regionu, jak powinni zachowywać się podczas sytuacji zagrożenia koronawirusem.</p>
<p><i>Dowiadujemy się, jak się zachować w sytuacjach ekstremalnych.</i></p>	<p>Verhalten im Katastrophenfall: Selbstschutz im Katastrophenfall</p> <p>Terror und Rechtsstaat. Unterrichtsmaterialien</p> <p>Was geschah am 11.September 2001?</p> <p>Terrorismus - Materialien für den Unterricht</p> <p>Was ist Terrorismus - Film</p> <p>So verhalten Sie sich richtig in extremen Gefahrensituationen</p>	<p>Tworzymy plakat z zasadami zachowania w sytuacjach ekstremalnych.</p> <p>Przygotowujemy <i>crash course</i> na temat zachowania podczas katastrof naturalnych.</p>
<p><i>Poznajemy prawo</i></p>	<p>Humanitäres Völkerrecht -</p>	<p>Przygotowujemy mowę na</p>

<i>humanitarne.</i>	auch im Krieg ist nicht alles erlaubt - Unterrichtsmaterialien	temat obrony praw humanitarnych na szczyt państw.
<i>Bezpieczeństwo i ochrona w pracy</i>	<p>Lernen und Gesundheit: Berufsbildende Schulen:</p> <p>np. Ochrona oczu: Lernen und Gesundheit: Augenschutz</p> <p>Ponadto:</p> <p>Arbeitsschutz: Brandschutz, Erste Hilfe, Sicherheitszeichen itd.</p> <p>Arbeitssicherheit: Elektrische Handmaschinen, Flüssiggas, Handwerkzeuge, Gehörschutz, Arbeitsunfälle im Freien itd.</p> <p>Speziell für DaZ-Klassen: Werkstatt-Sicherheit, Arbeiten an der Ständerbohrmaschine itd.</p>	Opracowujemy w formie plakatu lub poradnika zasady bezpieczeństwa w domu, w szkole i/lub w miejscu pracy.

Tabela 10: Podstawy przedsiębiorczości (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia)

<i>Mobbing w miejscu pracy</i>	<p>Mobbing - was ist das? Einfach erklärt.</p> <p>20 der Mobbing-Taktiken von Chef</p> <p>Was tun beim Mobbing?</p>	Symulacja dramowa ⁵ (improwizacja lub odgrywanie ról): osoby - szef firmy, ofiara mobbingu, sprawca mobbingu, współpracownicy - osoby mające rozwiązać konflikt.
<i>Biznesplan</i>	<p>Businessplan einfach erklärt</p> <p>Wie sieht ein Businessplan aus?</p>	Zakładamy firmę i opracowujemy biznes plan
<i>Podstawowe pojęcia ekonomii</i>	filmy z serii <i>Grundbegriffe der Wirtschaft</i> , np. Inflation &	

⁵ Temat trudny i wymagający, ale dzięki dystansowi emocjonalnemu stworzonemu poprzez zastosowanie języka obcego/ drugiego - por. Muda, 2016, 154 - paradoksalnie może okazać się łatwiejszy do realizacji niż w języku ojczystym. Drama może mieć ponadto bardzo korzystny wpływ na rozwój umiejętności językowych uczących się, gdyż daje im z jednej strony możliwość rekompensowania własnych braków językowych dzięki innym sposobom ekspresji, zaś z drugiej strony dzięki emocjonalnemu zaangażowaniu uczący się odczuwają silniejszą potrzebę wyrażania się. Więcej na temat możliwości zastosowania dramy w nauczaniu języka obcego / drugiego w: Olpińska-Szkiełko, 2013, rozdz. 4.2.

	<p>Deflation: Inflation und Deflation einfach erklärt - Grundbegriffe • Gehe auf SIMPLECLUB.DE/GO (i inne, np. Konjunktur, Angebot und Nachfrage, Demografischer Wandel itd.)</p> <p>filmy z serii <i>explainity</i>® <i>Erklärvideos</i>, np. Inflation, Protektionismus, G20, Keynesianismus vs. Monetarismus, Euro-Krise, Europäische Währungsunion i in.</p> <p>filmy z serii <i>–einfach erklärt</i>, np. Soziale Marktwirtschaft, BIP, Europäische Zentralbank, Fiskalpolitik, Konjunktur, Magisches Viereck, Subventionen, Phillipskurve, Produktionsfaktoren i in.</p>	
--	--	--

Tabela 11: Wychowanie do życia w rodzinie (liceum ogólnokształcące, technikum i szkoła branżowa I stopnia):		
<i>Dlaczego się zakochujemy?</i>	Warum verliebt man sich? (Glückshormone) ⁶	Przygotowujemy “Poradnik dla zakochanych”.
<i>Uczymy się radzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych: Śmierć i żałoba w szkole.</i>	Lernen und Gesundheit: Tod und Trauer in der Schule	
<i>Poznajemy zagrożenia: uzależnienia i przemoc.</i>	Lernen und Gesundheit: Sucht- und Gewaltprävention Lernen und Gesundheit: Sucht hat viele Gesichter Psychologie hinter Spielsucht - (Pokemon GO) Alkohol und Drogen im Straßenverkehr Kostenloses Unterrichtsmaterial	Przygotowujemy kampanię informacyjną dla młodzieży pt. “Uzależnienie nie jedno ma imię” / “ma wiele twarzy”.

⁶ W filmie występuje nieprawidłowa wymowa słowa *Oxytocin*. Prawidłowa wymowa to: [oksytotsin], nie [oksytokin].

<i>Self-management</i>	Lernen und Gesundheit: Selbstmanagement	Przygotowujemy prezentacje lub poradnik dla młodzieży na temat zarządzania czasem, stresem i własnymi zasobami energii, aby sprostać wyzwaniom współczesności.
------------------------	---	--

Tabela 12: Kształcenie zawodowe (technikum, szkoła branżowa I i II stopnia):

<i>Profile: mechaniczny, mechatroniczny, elektryczny, elektroniczny, gospodarstwo domowe itp.</i>	<p>Przykładowe filmy:</p> <p>Spülmaschine reinigen - so geht es!</p> <p>Spülmaschine trocknet nicht - Fehleranalyse!</p> <p>Geschirrspüler Fehler E15, Bosch, Siemens, Neff, Constructa, einfach erklärt! KüchenKönig</p> <p>Fehler in Elektroinstallationen ! So machst du es richtig ! Proofwood Grundwissen ! (wymowa regionalna)</p> <p>Genialer Trick: Bügeleisen reinigen mit Hausmitteln - Dampfbügeleisen sauber machen Haushaltstipp</p> <p>Top 5 Reinigungs Tricks mit Backpulver für Zuhause</p> <p>Wasser steht in der Waschmaschine</p> <p>Unsere Ausbildungsberufe in Mechatronik</p> <p>Fächer am Technischen Gymnasium</p> <p>Was macht man eigentlich als Mechatroniker?</p> <p>Einblicke in die Ausbildung zum Mechatroniker</p> <p>Robert Bosch Mechatroniker</p>	<p>Przygotowujemy serię krótkich filmów w języku niemieckim na YouTube, w których wyjaśniamy instrukcje obsługi wybranych urządzeń, sposoby radzenia sobie z usterkami i problemami w gospodarstwie domowym, zasady konserwacji sprzętu itd.</p> <p>Organizujemy konkurs w języku niemieckim na (drobne) wynalazki (w tym także aplikacje) ułatwiające życie i pomagające radzić sobie z problemami technicznymi.</p>
<i>Profile: hotelarskie, turystyczne, reklamowe,</i>	Przykłady prospektów reklamowych:	Przygotowujemy projekt i wykonujemy prospekt w języku niemieckim

<p><i>graficzne, fotograficzne itp.</i></p>	<p>Online-Prospekte- Aktuelle Angebote & Gutscheine SPARWELT</p> <p>Alle reisen und Urlaub</p> <p>Prospekte und Broschüren zum Download und Bestellen</p> <p>Richtig fotografieren lernen</p> <p>5 Dinge, die jeder Fotografierenanfänger braucht</p> <p>Welches Objektiv ist das richtige?</p> <p>Fotografieren lernen in 26 Schritten</p> <p>Fotoausrüstung</p>	<p>reklamujący atrakcje turystyczne regionu, wybrane imprezy kulturalne i sportowe itp. (w formie drukowanej lub on-line)</p> <p>Organizujemy konkurs fotograficzny na najlepsze zdjęcie z regionu sąsiada.</p>
<p><i>Profile: żywienie i usługi gastronomiczne, piekarskie, cukiernicze itp.</i></p>	<p>Przykładowe przepisy kulinarne:</p> <p>Schweizer Küche</p> <p>Schweizer Küche: feine Rezepte für jede Gelegenheit</p> <p>Österreichische Rezepte</p> <p>Deutsche Küche: Die liebsten Traditionsgerichte</p> <p>Rezepte aus Mecklenburg-Vorpommern</p> <p>984 Kuchen-Rezepte LECKER</p> <p>Brot selber backen - die besten Rezepte</p>	<p>Organizujemy dla uczniów, nauczycieli, rodziców i innych zaproszonych gości pokaz i degustację kulinarnych specjałów regionalnych i/lub niemieckich / austriackich/ szwajcarskich.</p> <p>Przygotowujemy serię krótkich filmów (w języku polskim lub niemieckim) na YouTube, w których pokazujemy, jak przyrządzić najciekawsze, najsmaczniejsze, najbardziej niecodzienne potrawy kuchni krajów niemieckojęzycznych.</p>
<p><i>Profile medyczne (ratownik medyczny, opiekun medyczny, masażysta itp.)</i></p>	<p>Pierwsza pomoc: Lernen und Gesundheit: Erste Hilfe</p> <p>Pierwsza pomoc w ataku serca: Reanimation - Sie können nicht falsch machen</p> <p>Przykładowe filmy fitness: Pilates für Anfänger — Komplettes Pilates - Workout (6/6, auf Deutsch)</p>	<p>Przygotowujemy i przeprowadzamy kurs pierwszej pomocy (także w formie filmów na YouTube).</p> <p>Przygotowujemy serię krótkich filmów (w języku niemieckim) na YouTube, w których prezentujemy ćwiczenia pomagające</p>

	<p>10 effektive Rückbildungsübungen - Fitness mit Baby Fitnessmutter</p> <p>Birgit's Gymnastik für eine aufrechte Haltung</p> <p>* □ 13 min. leichte Früh-Gymnastik im Stehen, ohne Geräte</p> <p>Die wichtigste Übung gegen langes Sitzen Rückenschmerzen, Lendenwirbelsäule, Rückenübungen</p> <p>Rückenschmerzen? Diese 4 Fehler solltest du unbedingt vermeiden!</p>	<p>zachować zdrowie i formę fizyczną, lub promujące zdrowy tryb życia.</p> <p>Organizujemy tydzień zajęć z aerobikiem - po niemiecku.</p>
<i>Profil logistyczny</i>	<p>Berufe in der Logistik</p> <p>Ausbildungen in der Logistik</p> <p>Bewerbungstipps für Schüler</p> <p>Was ist Logistik: Lagersysteme, Planung bis Service</p> <p>Logistikzentrum Edeka</p> <p>Fachlagerist, ich mach's.</p> <p>Unterrichtsmaterial Verpackungsmüll und Umweltschutz</p>	<p>Planujemy nowoczesne centrum logistyczne (np. na podstawie materiału: Logistikzentrum Edeka); jakie rozwiązania techniczne i informatyczne mogłyby usprawnić i ułatwić pracę ludzi?</p> <p>Proponujemy nowoczesne rozwiązania dot. odpadów z opakowań; ca robić, aby zmniejszyć ilość odpadów, jak je ponownie wykorzystać? jak je efektywnie usuwać, aby w jak najmniejszym stopniu obciążać środowisko naturalne?</p>
<i>Profil geodezyjny</i>	<p>Vermessungstechniker</p> <p>Laserscanning</p> <p>Brauchen wir Geodäten?</p> <p>Ich habe eine Freundin. Die ist Geodätin.</p> <p>Vermessung für Anfänger</p>	<p>Projekt: Jakie muszą być spełnione warunki, by dwa tunele spotkały się dokładnie w tym samym miejscu.</p>
<i>Profil murarski, dekarSKI,</i>	<p>Ausbildung zum Maurer</p>	<p>Przygotowujemy serię krótkich filmów w języku</p>

<p><i>ciesielski</i></p>	<p>Mauern und Verputzen...so geht das</p> <p>Filmy z serii: Brale Wie entsteht ein Masivhaus, Wärmepumpe, Wasser, Elektro, Rohinstallation, Heizung Sanitär + Putz, Wärmepumpe, Wasser, Elektro</p> <p>Pfusch am Bau: Kleiner Fehler, fatale Folgen</p> <p>Hochbaufacharbeiter</p> <p>Beton und Stahlbeton Bauarbeiten</p> <p>Du solltest Dachdecker werden, wenn...</p> <p>Dachdecker. Für wen ist der beruf?</p> <p>Dacharten</p> <p>Dachdecker - Vorteile des Berufs</p> <p>Dachdeckerin Nina Franke über ihre Berufung</p>	<p>niemieckim na YouTube, w których wyjaśniamy instrukcje obsługi wybranych narzędzi i urządzeń, sposoby radzenia sobie z drobnymi usterkami i problemami w gospodarstwie domowym, zasady konserwacji sprzętu i instalacji itd.</p> <p>Przygotowujemy vlogi z krótkimi opisami zawodów.</p>
<p><i>Profil kolejowy</i></p>	<p>Ausbildung zum Lokführer,</p> <p>Die Lokführerin bei der S-Bahn München</p> <p>Der U-Bahn-Check</p> <p>Bremtest - eine Lok gegen ein Auto</p> <p>Wie wird ein ICE gebaut?</p>	<p>Planujemy nowoczesną kolej miejską dla Szczecina i okolic (dla naszego miasta/regionu); planujemy rozmieszczenie stacji, części podziemne i naziemne; wykorzystujemy istniejącą infrastrukturę; planujemy zagospodarowanie przestrzeni zielonych wokół stacji; projektujemy pociągi itd.</p>
<p><i>Profil krawiecki, fryzjerski, stylistyka ubioru, usługi kosmetyczne itp.</i></p>	<p>Ausbildung zum/zur Textil-Modenschneider/in</p> <p>Schneider Ausbildung Beruf</p> <p>Wie man ein Sakko schneidert</p> <p>Einfaches Kleid nähen</p> <p>Sticken für Anfänger, 8</p>	<p>Organizujemy pokaz lub konkurs mody, fryzur i makijażu z wybranej epoki historycznej (średniowiecza, barok, dwudziestolecie międzywojenne itd.) lub inspirowanych wybraną epoką historyczną.</p>

	<p>grundlegende Stickstiche</p> <p>Sticken - ein neuer Trend in der DIY-Welt</p> <p>Häkeln lernen - Anfangsknoten</p> <p>Kleidung im Mittelalter</p> <p>Höfische Mode und ihr Einfluß auf Chanel und Dior: eine Ausstellung in Versailles</p> <p>Was trugen Frauen im Mittelalter? - Planet Schule - Schulfernsehen multimedial des SWR und des WDR</p> <p>Österreich damals unsere Bekleidung</p> <p>Macht und Mode. Zwei neue Dauerausstellungen im Residenzschloss Dresen</p> <p>Die gefährlichsten Modetrends der Geschichte / Verrückte Geschichte / Terra x</p> <p>Was ist eigentlich wahre Schönheit? ? Galileo/ProSieben</p>	<p>Przygotowujemy serię krótkich filmów w języku niemieckim na YouTube, w których pokazujemy sposoby radzenia sobie z różnymi problemami w życiu codziennym dot. garderoby, fryzury, czy makijażu itd.</p>
<p><i>Profil rolniczy, ogrodniczy</i></p>	<p>Ausbildung im Biologisch-Dynamischen Landbau</p> <p>Landwirte gesucht</p> <p>Landwirtschaft in Emsland</p> <p>Bio wirklich besser?</p> <p>Bio-Pilzhof</p> <p>Filmy z serii: Der Muster Biogarten np. Beetplanung, Beetvorbereitung, Ernte verbessern können</p> <p>Ausbildung zum Gärtner</p> <p>Ein Beruf. Sieben Fachrichtungen</p> <p>Garten früher und heute</p>	<p>Przygotowujemy debatę: wady i zalety ekologicznego gospodarstwa rolnego.</p> <p>Robimy wystawę fotograficzną z najpiękniejszych ogrodów, które widzieliśmy.</p> <p>Pomagamy dzieciom z przedszkola dwujęzycznego założyć grządkę w ogrodzie.</p> <p>Wybieramy 10 najbardziej wartościowych warzyw, opisujemy je i podajemy</p>

		najważniejsze zasady ich uprawy.
<i>Profil leśniczy i pszczelarski</i>	Honig und Bienen. So wird man Imker. Biohonig aus der Eifel - wie Imker mit und von den Bienen leben. Die Honigmacher. Kein Leben ohne die Biene. Imkern für Anfänger. So kann man Imkern lernen. Aufgaben des Försters Allein im Wald. Ein Förster erklärt seinen Beruf. Artenvielfalt im naturnah bewirtschafteten Wald Der Lebensraum Wald	<p>Tworzymy reklamowe slogany o tematyce dot. ochrony pszczół.</p> <p>Idziemy do przedszkola dwujęzycznego i opowiadamy dzieciom o życiu pszczół.</p> <p>Tworzymy konkurs na najpiękniejszą pracę artystyczną dotyczącą lasu.</p> <p>Przeprowadzamy debatę na temat: wycinamy las na drogę szybkiego ruchu czy zostawiamy?</p>

5. Materiały dydaktyczne

Odpowiednio przygotowany materiał dydaktyczny wysokiej jakości stanowi nieodzowny element programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym. Materiał ten może być bardzo różnorodny. Składają się nań:

- Podręczniki do nauki języka niemieckiego jako obcego – program nie rekomenduje żadnego wybranego podręcznika lub serii podręczników do wykorzystania w procesie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada. Decyzja o tym, który podręcznik wybrać, należy do nauczyciela.
- Utwory literackie i inne teksty kultury – program proponuje intensywne wykorzystanie wybranych tekstów literackich i innych tekstów kultury na zajęciach języka niemieckiego – propozycje wykorzystania takich tekstów na lekcji znajduje się w rozdz. 4, zaś lista proponowanych lektur - w bibliografii.
- Materiały dodatkowe, takie jak m.in. strony internetowe, artykuły prasowe, ulotki, gazetki i prospekty reklamowe, katalogi, karty dań, ogłoszenia, programy telewizyjne itd. – program promuje jak najszersze wykorzystanie materiałów dodatkowych: autentycznych, dydaktyzowanych i dydaktycznych (por. niżej), zarówno podczas zajęć

języka niemieckiego, jak i zajęć przedmiotów niejęzykowych (w oddziałach dwujęzycznych i nie tylko) oraz projektów międzyprzedmiotowych. Przykłady wykorzystania materiałów dodatkowych wraz z propozycjami tematów do realizacji w języku niemieckim znajdują się w rozdz. 4.

Zgodnie z założeniami programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym rozwój umiejętności komunikacyjnych uczących się musi odbywać się przede wszystkim na materiale sensownego dyskursu (Dakowska, 2001, 95 i n.). Pojęcie „sensownego dyskursu” nie odnosi się wyłącznie do tekstów oryginalnych, które zostały wytworzone przez rodowitych nadawców dla rodowitych odbiorców oraz których funkcja, treść, forma, ani kontekst nie zostały w żaden sposób zmienione lub dopasowane do potrzeb glottodydaktycznych (por. Grucza S., 2005, 75 i n.). Chodzi raczej o to, aby nie były to teksty w których zgromadzone zostały specjalnie dobrane struktury językowe, ilustrujące np. użycie jakiejś reguły gramatycznej lub słownictwo z danego zakresu tematycznego. Materiał nauczania „aby spełnić swoją funkcję dydaktyczną, [...] musi posiadać istotne z punktu widzenia struktury komunikacji własności dyskursu: zorientowanie na cel komunikacyjny, sensowną treść i plan komunikatu, porządkujący formy i funkcje językowe, koherencję na poziomie treści i kohezję na poziomie form oraz odniesienie do sytuacji implikującej jakiegoś konkretnego nadawcę i adresata” (Dakowska, 2001, 86).

Materiał nauczania mogą stanowić zatem:

- **Teksty autentyczne**, tj. teksty przeznaczone dla rodowitych odbiorców, których forma językowa nie została zmieniona – nawet jeżeli są one wyjęte z oryginalnego kontekstu i pełnią inne funkcje komunikacyjne niż zamierzone przez oryginalnych nadawców (np. ogłoszenie o promocji, która już się zakończyła; oferta biura podróży, która nie jest już aktualna itd.). Teksty takie stanowią dla uczących się nie lada wyzwanie. Czas i wysiłek potrzebny na zrozumienie tekstu zależy od ilości występujących w nim „miejsc wadliwych” z punktu widzenia odbiorcy – nie tylko skomplikowanych konstrukcji składniowych, ale także wieloznaczności, braku koherencji lokalnej lub/i globalnej itp. (por. Rickheit i in. 2004). Można przyjąć, że takie „pułapki” czyhają na odbiorcę tekstu w języku obcym na każdym kroku. I choć większy wysiłek, jaki musi on poświęcić na zrekonstruowanie tekstu, może zaowocować lepszym zapamiętaniem jego treści i formy (por. Lamsfuss-Schenk, 2014), to należałoby zastanowić się nad tym, jakie istnieją sposoby ułatwienia uczącym się tego zadania i zastosować je.

Materiałem nauczania mogą, a nawet powinny stać się zatem także:

- **Teksty dydaktyzowane**, tj. teksty autentyczne, na których dokonano odpowiednich zabiegów glottodydaktycznych w celu umożliwienia lub ułatwienia uczącym się ich przetwarzania. Zabiegi te nie powinny być jednak przypadkowe i polegać jedynie na skracaniu, czy upraszczaniu wypowiedzi, ponieważ: *“Jeder Eingriff in einen Text ist ein Eingriff in seine innere Balance von Struktur und Semantik, der durchdacht und gekonnt ausgeführt werden muss”* (Krause, 1996, 62). Do celów dydaktycznych należy wykorzystać raczej rolę „strategicznych pozycji tekstowych” (por. Duszak, 1998, 128 i n.), np. pozycji otwarcia i zamknięcia tekstu, nagłówków, (śród)tytułów itp. oraz „graficznej mapy tekstu” – podziału na akapity, wyróżnień w tekście, środków graficznych itp.

Do zabiegów dostosowywania tekstów autentycznych do możliwości poznawczych uczniów można zaliczyć między innymi (Dakowska, 2001, 135 i n.; por. też Groeben i Christmann, 1996, 80 i n.):

- kompresję, czyli strategię wzmocnienia istotnych informacji w tekście w postaci streszczenia, podsumowania, tzw. „zapowiedników”, czyli streszczeń akapitów, czy też za pomocą środków graficznych, np. tabel, wykresów, schematów itp.;
- strategię eksponowania niektórych elementów tekstu poprzez zastosowanie podtytułów, śródtytułów, wytłuszczeń, różnych krojów czcionki, poprzez wydzielenie niektórych partii tekstu w ramach itp.;
- elaborację tekstu, czyli strategię wbudowywania dodatkowych informacji wyjaśniających treść tekstu, np. wyjaśnienie terminów, wykresy, mapki, ilustracje, teksty paralelne itp.;
- selekcję, czyli strategię eliminacji z tekstu informacji zbędnych bez szkody dla jego autentyczności komunikacyjnej.

Materiał nauczania mogą stanowić ponadto:

- **Teksty dydaktyczne**, które zostały stworzone specjalnie dla potrzeb uczących się języka obcego, jednakże pod warunkiem, że teksty te są dla uczących się: przydatne z punktu widzenia ich potrzeb komunikacyjnych i poznawczych: treści, tematyki, terminologii, celu komunikacyjnego itd., ważne z punktu widzenia ich tożsamości, roli odbiorców w komunikacji masowej i indywidualnej oraz roli w procesie dydaktycznym, a także dostosowane do możliwości przetwarzania informacji przez uczących się z uwagi na poziom ich wiedzy ogólnej i przedmiotowej (por. Dakowska, 2001, 133). Teksty takie spełniają warunki umożliwiające uczącym się rozwijanie umiejętności komunikacyjnych i

strategii radzenia sobie z problemami poznawczymi: stanowią „pożywkę dla mechanizmu przetwarzania informacji” uczących się, służą zaspokojeniu ich ciekawości i uzupełnieniu ich wiedzy, skłaniają do refleksji i wymiany poglądów, zachęcają do podejmowania dalszych działań, nie tylko komunikacyjnych, oraz sprzyjają zapamiętywaniu przez nich maksimum informacji językowej – formy językowej tekstu i jego treści (Dakowska, 2001, 106 i 144; Butzkamm, 2002, 192).

Materiał nauczania powinien być skonstruowany tak, aby umożliwiał uczącym się rozwijanie umiejętności sprawnego wykorzystywania wszystkich dostępnych zasobów własnej wiedzy w sposób zintegrowany. Należy przy tym pamiętać, że ubóstwo kontekstu, podobnie jak ubóstwo treści w tekście, znacznie utrudnia, a czasem nawet wręcz uniemożliwia proces rekonstrukcji znaczenia i intencji komunikacyjnej tekstu (Dakowska, tamże, 90; por. też Srole, 1997, 105). Błędne jest przekonanie, że mała ilość materiału nauczania wiąże się z łatwością jego przyswajania, zaś trudności w procesie rozumienia tekstu wynikają jedynie z niedostatecznej znajomości gramatyki i słownictwa. Podobnie, jak na niższych etapach edukacyjnych, także w nauczaniu na pozostałych stopniach edukacyjnych niezmiernie ważną pozostaje zasada kontekstualizacji języka. Teksty wykorzystywane jako materiał dydaktyczny powinny być więc rozszerzone o bogaty materiał poglądowy ułatwiający zrozumienie przekazu. Nie należy lekceważyć znaczenia dla procesu rozumienia tekstu obecności bogatego kontekstu także w postaci informacji graficznych i wizualnych (rysunki, mapy, tabele, schematy itp.).

Z zagadnieniem odpowiedniej prezentacji materiału nauczania wiąże się bezpośrednio problem jego progresji jako jednego z najważniejszych instrumentów sterowania procesem glottodydaktycznym. Z punktu widzenia celów programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym dla uporządkowania materiału nauczania może być zastosowana zarówno tzw. progresja gramatyczna (strukturalna), jak i tzw. progresja komunikacyjna (pragmatyczna). Pierwsza z nich zakłada selekcję i gradację elementów i form językowych według kryteriów morfosyntaktycznych, druga – według ich przydatności w procesie komunikacji językowej (Sikorska, 2003; Butzkamm, 2002). Możliwa jest również integracja obydwu rodzajów progresji.

Zasady porządkowania materiału nauczania wedle kryterium częstotliwości ich występowania w procesie komunikacji, np. czas *Perfekt* przed czasem *Präteritum*, przypadki rzeczownika w kolejności: *Nominativ*, *Akkusativ*, *Dativ*, *Genitiv* itd. są charakterystyczna dla podręczników do nauki języka niemieckiego jako obcego w podejściu komunikacyjnym. Natomiast progresja strukturalna materiału gramatycznego leży u podstaw konstruowania programu

nauczania języka ojczystego (oraz starszych podręczników do nauki języków obcych, repetytoriów gramatycznych itd., por. np. Bęza, 1993; Dłużniewski i Donath, 1982), np. części mowy w kolejności: czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówki, rodzaje zdań: oznajmujące, pytające, rozkazujące, części zdania: podmiot i orzeczenie itd. Przy wyborze rodzaju progresji materiału językowego należy wziąć pod uwagę fakt, iż uczący się, którzy uczestniczyli w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada od etapu przedszkolnego, rozwinęli już bogatą wiedzę językową, nawet jeśli nie zawsze jest to wiedza eksplicytna (uświadomiona), np. o gramatyce języka niemieckiego. Na tej implicytnej (nieuświadomionej) wiedzy o języku (przede wszystkim wiedzy receptywnej) można, podobnie jak to się dzieje w przypadku uczniów nabywających wiedzę o systemie swojego języka ojczystego, bazować w procesie systematyzowania wiedzy o języku obcym.

6. Metody i techniki nauczania

Rozporządzenie MEN z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej [...] kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia [...] (Dz. U. 2017 poz. 356) oraz Rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. 2018 poz. 467) określają cele wychowawcze i edukacyjne polskiej szkoły. Szkoła powinna wyposażyć swoich uczniów w kompetencje, które umożliwią im sprostanie wyzwaniom, jakie niesie ze sobą postęp technologiczny, gospodarczy i polityczny współczesnego świata. Do kompetencji tych należy między innymi: kompetencja zdobywania, przetwarzania i prezentacji wiedzy w oparciu o różne źródła informacji, umiejętności wyrażania i uzasadniania swoich poglądów i przekonań, umiejętności współdziałania (także: komunikowania) z innymi ludźmi, umiejętności krytycznego i kreatywnego myślenia oraz rozwiązywania problemów. Cele te dotyczą także nauczania języków obcych w szkole. Jak można łatwo zauważyć, wykraczają one dalece poza tradycyjne pojmowanie nauki języka obcego jako nabywania znajomości struktur gramatycznych i słownictwa. Tradycyjne metody nauczania ukierunkowane na rozwój wybranych umiejętności językowych, przede wszystkim kompetencji leksykalnej i gramatycznej oraz ortograficznej, należy rozszerzyć o metody i techniki wspierające rozwój wszystkich umiejętności komunikacyjnych uczących się, a także umiejętności niejęzykowych, które są niezbędne po to to, aby móc efektywnie uczestniczyć w procesie interakcji komunikacyjnej. Nie oznacza to, że techniki i ćwiczenia w nauczaniu języków obcych (tu: języka niemieckiego) nie mogą być ukierunkowane na zdobywanie wiedzy w zakresie form

językowych. Podobnie jak materiał nauczania (por. rozdz. 5) powinien być skonstruowany tak, aby umożliwić uczącym się zgromadzenie rozległej wiedzy językowej i niejęzykowej potrzebnej w komunikacji, tak i zadania, które wykonują uczniowie podczas nauki języka niemieckiego, mogą być bardziej ukierunkowane na zrekonstruowanie treści tekstów, lub bardziej na opracowanie ich warstwy językowej. Jednakże uczący się od samego początku powinni mieć możliwość uczestniczenia w aktach komunikacyjnych, a więc stopniowego rozwoju swojej wiedzy językowej dzięki działaniom komunikacyjnym, nie wedle zasady “*learn now, use later*”, lecz “*use as you learn, learn as you use*” (Butzkamm, 2002, 113; por. też Glaudini Rosen i Sasser, 1997, 36; Eskey, 1997, 133; Bach, 2005, 19).

Założenia dydaktyczne i metodyczne programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada są zbieżne z założeniami podejścia komunikacyjnego w nauczaniu języków obcych, nauczania dwujęzycznego oraz zintegrowanego nauczania językowo-przedmiotowego (CLIL).

Założenia te można podsumować w następujący sposób:

- Program nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada w szkołach ponadpodstawowych zakłada integracyjne podejście do kwestii metodycznych nauczania języka obcego i nauczania treści niejęzykowych w języku obcym oraz „systematyczne i celowe wspieranie komponentu językowego w kompleksowych sytuacjach uczenia się” (Otten i Wildhage, 2003, 28). W koncepcji nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada ważną rolę odgrywa zarówno rozwój umiejętności językowych, jak i rozwój wiedzy ogólnej i specjalistycznej (przedmiotowej, zawodowej) (por. *focus on forms + focus on content* – Vollmer, 2005, 47; 49; por. też Schmölder-Eibinger, 2006, 16).
- Najważniejszą formą nauczania języka obcego w sensie rozwijania kompetencji komunikacyjnej (por. rozdz. 2.1.) jest inicjowanie i pobudzanie procesów rozumienia i produkcji dyskursu u uczących się. Zarówno tworzenie, jak i rozumienie wypowiedzi językowych (tekstów, dyskursu) jako działanie komunikacyjne obejmuje trzy etapy:
 - etap konceptualizacji (konstruowania względnie rekonstruowania intencji komunikacyjnych, celu i treści wypowiedzi),
 - etap przedwerbalnego generowania przekazu względnie semantyzacji wypowiedzi oraz
 - etap werbalizacji względnie rozpoznawania i segmentacji wypowiedzi.

Tworzenie wypowiedzi nie jest procesem samej tylko werbalizacji – u jej podstawy musi leżeć zamysł nadawcy wpłynięcia w jakiś sposób na odbiorcę, wejścia z nim w jakąś

interakcję. Podobnie jest z rozumieniem wypowiedzi – odbiorca identyfikuje wypowiedź, a następnie interpretuje ją i ocenia. Oznacza to, że na lekcji języka obcego należy uwzględnić wszystkie trzy etapy procesu przetwarzania językowego oraz ćwiczyć i rozwijać umiejętności potrzebne na każdym z nich. Proces rozumienia dyskursu musi rozpocząć się od fazy identyfikacji wypowiedzi, objąć fazę semantyzacji, w której uczący się poszukują odpowiedzi na pytanie, co oznaczają dane formy językowe, a zakończyć się na etapie konceptualizacji: zrekonstruowania zamiaru komunikacyjnego nadawcy, ewaluacji i reakcji odbiorcy na działanie językowe nadawcy. Proces rozumienia nie może kończyć się na fazie semantyzacji, czyli na podaniu nowych słówek i objaśnień gramatycznych z pominięciem fazy interpretacji i oceny sensu komunikatu (Dakowska, 2001, 97). Inaczej mówiąc, uczący się muszą w procesie nauki języka obcego zwrócić uwagę zarówno na treść (sens, znaczenie) i intencję wypowiedzi (dyskursu), jak i na formy werbalne, dzięki którym dane treści i intencje są kodowane i wyrażane. Butzkamm (2002, 187; por. też Grabe i Stoller, 1997, 10 i n.) zauważa, że wszechstronne, wielopłaszczyznowe przetwarzanie tekstu – jego warstwy sensorycznej (dźwiękowej lub graficznej), semantycznej i funkcjonalnej (pragmatycznej) sprzyja zapamiętywaniu maksimum informacji językowej.

- Procesy wyrażania i interpretowania intencji komunikacyjnych za pomocą form werbalnych, które w przypadku języka ojczystego przebiegają w sposób niezakłócony i płynny, ulegają daleko idącemu różnicowaniu w przypadku języka obcego. Procesy te muszą być poddane intensywnym zabiegom dydaktycznym. Uczącym się języka obcego potrzebne jest rozbudowane doświadczenie komunikacyjne, zbliżone do doświadczenia rodzimych użytkowników języka, aby móc dokonywać właściwych wyborów w zakresie form, a także planów i strategii działania (Dakowska, 2001, 73). Umiejętność komunikacji polega na wykorzystaniu wszystkich dostępnych źródeł informacji w sposób zintegrowany i strategiczny – taki charakter musi mieć także doświadczenie komunikacyjne w języku niemieckim nabywane w warunkach szkolnych.
- Zadania i ćwiczenia stosowane na zajęciach języka niemieckiego od samego początku powinny służyć interakcji językowej i wzbogacać ją. Formy językowe nie powinny być ćwiczone w izolacji od ich znaczenia i kontekstu użycia oraz ich funkcji komunikacyjnej. Materiał do ćwiczeń powinien stanowić w jak największym stopniu spójne teksty i dłuższe wypowiedzi (por. „tekst w sytuacji komunikacyjnej” – Krumm, 1993, 6 i n.; por. rozdz. 5).

- W procesie nauczania języka niemieckiego należy zwrócić baczniejszą uwagę także na rodzaje interakcji językowych, jakie podejmują uczący się. Mają one bowiem dla skuteczności tego procesu wielkie znaczenie. Korzystne warunki dla rozwoju umiejętności językowych można stworzyć nie tylko poprzez odpowiednie przygotowanie materiału dydaktycznego (por. rozdz. 5), ale również dzięki zastosowaniu odpowiednich interakcyjnych działań językowych, takich jak: wymiana informacji, pytania wyjaśniające, pytania precyzujące, prośby o powtórzenie, potwierdzenia, korekty, precyzowanie, parafrazy, powtórzenia, rozszerzenia i uzupełnienia wypowiedzi itp. Zastosowanie tych strategii na lekcji języka obcego, zamiast redukcji interakcji pomiędzy nauczycielem a uczącym się do prostego schematu *pytanie – odpowiedź*, powoduje większe zainteresowanie uczących się w przetwarzaniu problemu i jego rozwiązaniu oraz wzrost ich aktywności i samodzielności. Zaś aktywność i samodzielność uczących się – prowadząca do ich wzmożonej własnej produkcji językowej – bardzo stymuluje proces uczenia się (por. „*output hypothesis*” - Swain, 1985, tu: Henrici, 1995, 17; Grabe i Stoller, 1997, 6).

Podsumowując: procesy uczenia się języka niemieckiego jako języka sąsiada w szkołach ponadpodstawowych powinny być inicjowane w sensownych sytuacjach komunikacyjnych, gdyż nadrzędnym celem nauczania tego języka jest umożliwienie uczącym się brania od samego początku nauki udziału w procesie komunikacji językowej i jednocześnie stopniowe budowanie i wspieranie rozwoju ich kompetencji komunikacyjnej. Na tej drodze niezbędne są objaśnienia formalne i odpowiednie ćwiczenia strukturalne. Nie powinny one jednak dominować lekcji języka niemieckiego. Wiedza dotycząca systemu języka niemieckiego powinna być rozwijana wraz z umiejętnościami strategicznymi użycia wypowiedzi językowych jako środków komunikacji.

7. Kontrola osiągnięć ucznia

7.1. Oczekiwane efekty programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym:

Uczeń po ukończeniu szkoły ponadpodstawowej powinien:

- być dobrze przygotowany do podjęcia dalszej nauki, np. na uczelni wyższej, lub
- być dobrze przygotowany do podjęcia pracy zawodowej zgodnie z wymogami współczesnego rynku pracy,

- być zainteresowany zjawiskami otaczającego go świata i potrafić aktywnie poszukiwać odpowiedzi na interesujące go pytania poznawcze w oparciu o różne źródła wiedzy, w tym także w języku niemieckim,
- rozumieć znaczenie języka obcego (niemieckiego) dla własnego rozwoju ogólnego, a także dla rozwoju zawodowego,
- umieć korzystać z języka niemieckiego w środowisku prywatnym, edukacyjnym i zawodowym,
- umieć działać w różnych sytuacjach komunikacyjnych w życiu prywatnym i zawodowym,
- być otwarty na kontakty z różnymi osobami, w tym także z rodzowymi mówcami języka niemieckiego,
- okazywać postawę szacunku i tolerancji dla innych kultur, odmiennych tradycji, systemów wartości i obyczajów, w tym dla kultury sąsiada,
- umieć współdziałać w grupie.

Nauka języka niemieckiego jako języka sąsiada może być realizowana w szkole branżowej I i II stopnia jako nauka języka obcego nowożytnego, natomiast w liceum i technikum – jako nauka pierwszego języka obcego, drugiego języka obcego lub jako nauka jednego z dwóch języków obcych w oddziałach dwujęzycznych. W zależności od danego wariantu i szkoły, różna jest liczba godzin przeznaczona na realizację nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada i tym samym różne są poziomy biegłości językowej oczekiwane od uczących się kończących III etap edukacyjny. Oczekiwane poziomy biegłości językowych w poszczególnych wariantach zostały opisane w nawiązaniu do wymogów Podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego w szkole branżowej I stopnia, określonej w Rozp. MEN z dn. 14 lutego 2017 r. (Dz. U. 2017 poz. 356), w nawiązaniu do wymogów Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, określonej w Rozp. MEN z dn. 30 stycznia 2018 r. (Dz. U. 2018 poz. 467) oraz w odniesieniu do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych określonych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ). Jednak ze względu na specyfikę tego ostatniego dokumentu, przeznaczonego z założenia dla osób dorosłych uczących się języka obcego, podane na danym poziomie biegłości umiejętności językowe należy traktować jako orientacyjne.

Warianty realizacji programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym:

Rodzaj szkoły	Język	Opis	Poziom ESOKJ
liceum ogólnokształcące	język niemiecki jako pierwszy język obcy	kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ⁷ – kształcenie w zakresie podstawowym (12 godzin w 4-letnim cyklu edukacyjnym) ⁸	B1+/B2 (B2+ w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ⁷ – kształcenie w zakresie rozszerzonym (18 godzin w 4-letnim cyklu edukacyjnym) ⁹	B2+ (C1 w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ⁷ – w oddziale dwujęzycznym (23 godziny w 4-letnim cyklu edukacyjnym) ¹⁰	C1 (C2 w zakresie rozumienia)
	język niemiecki jako drugi język obcy	kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ¹¹ – kształcenie w zakresie podstawowym (8 godzin w 4-letnim cyklu edukacyjnym)	B1/B1+ (B2 w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego	C1+ (C2 w zakresie rozumienia)

⁷ Wysokie oczekiwane efekty kształcenia w zakresie języka niemieckiego nauczanego jako drugi język obcy w programie nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym – A1+ (A2+ w zakresie rozumienia) w wariantach podstawowym oraz A2 (B1 w zakresie rozumienia) w oddziale dwujęzycznym – pozwalają na osiągnięcie poziomów kompetencji określonych w Podstawie programowej na koniec III etapu edukacyjnego jak dla języka obcego nauczanego jako pierwszy język obcy.

⁸ Tygodniowy wymiar godzin w danej klasie dla poszczególnych szkół III etapu edukacyjnego – zob. Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załączniki nr 4, 5, 8 i 11 (Dz.U. z 2019 r. poz. 639).

⁹ W zakresie rozszerzonym: 6 godzin w 4-letnim cyklu dodatkowo, poza wymiarem godzin określonym dla przedmiotu w zakresie podstawowym (Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 4, Dz.U. z 2019 r. poz. 639).

¹⁰ W oddziale dwujęzycznym: 11 godzin w 4-letnim cyklu dodatkowo, poza wymiarem godzin określonym dla przedmiotu w zakresie podstawowym (Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 4, Dz.U. z 2019 r. poz. 639).

¹¹ Z punktu widzenia programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada jest możliwy wariant nauczania języka niemieckiego, który był nauczany jako pierwszy język obcy na II etapie edukacyjnym, jako drugiego języka obcego na III etapie edukacyjnym – bez obawy zahamowania rozwoju językowego uczących się i „utraty” ich (wysokiego) poziomu umiejętności językowych. Zakładany poziom umiejętności językowych na koniec II etapu edukacyjnego w wariantach podstawowym dla języka niemieckiego nauczanego jako pierwszy język obcy to A2+ (B1 w zakresie rozumienia), zaś na koniec III etapu edukacyjnego w wariantach podstawowym dla języka niemieckiego nauczanego jako drugi język obcy – to B1/B1+ (B2 w zakresie rozumienia).

		nauczanego jako 1. lub 2. język obcy – w oddziale dwujęzycznym (19 godzin w 4-letnim cyklu edukacyjnym) ¹⁰	rozumienia)
technikum	język niemiecki jako pierwszy język obcy	kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ⁷ – w zakresie podstawowym (12 godzin w 5-letnim cyklu edukacyjnym)	B1+/B2 (B2+ w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ⁷ – w zakresie rozszerzonym (18 godzin w 5-letnim cyklu edukacyjnym) ¹²	B2+ (C1 w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ⁷ – w oddziale dwujęzycznym (22 godziny w 5-letnim cyklu edukacyjnym) ¹³	C1+ (C2 w zakresie rozumienia)
	język niemiecki jako drugi język obcy	kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy ¹¹ – w zakresie podstawowym (8 godzin w 5-letnim cyklu edukacyjnym)	B1/B1+ (B2 w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. lub 2. język obcy – w oddziale dwujęzycznym (18 godzin w 5-letnim cyklu edukacyjnym) ¹³	C1+ (C2 w zakresie rozumienia)
szkoła branżowa I stopnia	język niemiecki jako język obcy	kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. język obcy (8 godzin w 3-letnim cyklu edukacyjnym) ¹⁴	B1+ (B2 w zakresie rozumienia)

¹² W zakresie rozszerzonym: 6 godzin w 5-letnim cyklu dodatkowo, poza wymiarem godzin określonym dla przedmiotu w zakresie podstawowym (Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 5, Dz.U. z 2019 r. poz. 639).

¹³ W oddziale dwujęzycznym: 10 godzin w 5-letnim cyklu dodatkowo, poza wymiarem godzin określonym dla przedmiotu w zakresie podstawowym (Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 5, Dz.U. z 2019 r. poz. 639).

¹⁴ Przy założeniu, że na naukę języka niemieckiego wykorzystano 3 godziny do dyspozycji dyrektora szkoły w całym cyklu – por. Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 8 (Dz.U. z 2019 r. poz. 639).

		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 2. język obcy (8 godzin w 3-letnim cyklu edukacyjnym) ¹⁴	A2+ (B1/B1+ w zakresie rozumienia)
szkoła branżowa II stopnia	język niemiecki jako język obcy	kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 1. język obcy (10 godzin w 2-letnim cyklu edukacyjnym) ¹⁵	B2 (B2+ w zakresie rozumienia)
		kontynuacja z przedszkola i szkoły podstawowej języka niemieckiego nauczanego jako 2. język obcy (10 godzin w 2-letnim cyklu edukacyjnym) ¹⁵	B1 (B1+/B2 w zakresie rozumienia)

Szczegółowe efekty programu w zakresie rozwoju poszczególnych sprawności językowych:

Sprawność	Kompetencja	Umiejętności – uczeń:
Rozumienie ze słuchu	leksykalna	<ul style="list-style-type: none"> zna słownictwo dotyczące tematyki zajęć językowych i niejęzykowych, w tym także przedmiotów zawodowych (por. „język obcy ukierunkowany zawodowo”, rozdz. 4) realizowanych w języku niemieckim* <p>* ilekroć w dalszej części tabeli będzie mowa o <i>zajęciach</i>, należy przez to rozumieć <i>zajęcia językowe i niejęzykowe realizowane w języku niemieckim, takie jak: zajęcia języka niemieckiego jako języka obcego, przedmioty niejęzykowe w oddziałach dwujęzycznych, projekty międzyprzedmiotowe, zajęcia dodatkowe itd.</i></p>
	gramatyczna	<ul style="list-style-type: none"> zna i rozpoznaje w wypowiedziach ustnych struktury gramatyczne w powiązaniu z ich funkcją komunikacyjną
	semantyczna	<ul style="list-style-type: none"> rozumie treści wyrażane dzięki odpowiednio dobranym formom językowym (w tym wypowiedzi rodzimych użytkowników języka niemieckiego)
	fonetyczna	<ul style="list-style-type: none"> rozumie wypowiedzi rodzimych użytkowników języka formułowane w niemieckiej, austriackiej i szwajcarskiej standardowej odmianie tego języka, a także wypowiedzi rodzimych użytkowników języka z zabarwieniem regionalnym i dialektalnym

¹⁵ Przy założeniu, że na naukę języka niemieckiego wykorzystano 3 godziny do dyspozycji dyrektora szkoły w całym cyklu – por. Rozp. MEN z dn. 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, Załącznik nr 11 (Dz.U. z 2019 r., poz. 639).

	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie dłuższe, spójne wypowiedzi na wybrane tematy związane z problematyką zajęć • potrafi zidentyfikować istotne informacje w wypowiedzi ustnej • potrafi wyszukać wybrane informacje w wypowiedzi ustnej
	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi odpowiednio reagować na kierowane do niego wypowiedzi języka niemieckiego (w tym wypowiedzi rodzimych użytkowników języka niemieckiego) • potrafi uczestniczyć w dialogu • potrafi uczestniczyć w dyskusji na wybrane tematy związane z tematyką zajęć • rozumie stanowiska, opinie itd. dot. wybranego problemu związanego z tematyką zajęć • potrafi zrozumieć argumenty za i przeciw w dyskusji i je interpretować (zajmować wobec nich stanowisko) • potrafi interpretować zamiary komunikacyjne wyrażane dzięki odpowiednim środkom językowym i odpowiednio reagować
	socjolingwistyczna	<ul style="list-style-type: none"> • zna, rozumie i potrafi interpretować społeczne i kulturowe normy i uwarunkowania użycia wypowiedzi językowych i odpowiednio na nie reaguje • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi ustnej
Mówienie	leksykalna	<ul style="list-style-type: none"> • używa w swoich wypowiedziach słownictwa dotyczącego tematyki zajęć
	gramatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje swoje wypowiedzi zgodnie z regułami gramatycznymi języka niemieckiego, nawet jeśli nie są one całkowicie bezbłędne
	semantyczna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi wyrażać treści dzięki odpowiednim strukturom językowym
	fonetyczna	<ul style="list-style-type: none"> • ma poprawną wymowę
	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi sformułować spójną, logiczną, poprawną i adekwatną komunikacyjnie wypowiedź na wybrany temat • potrafi przedstawić w sposób spójny, logiczny, poprawny i adekwatny treści związane z tematyką zajęć (np. w formie prezentacji ustnej)

	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi nawiązać rozmowę • potrafi uczestniczyć w dialogu • potrafi uczestniczyć w dyskusji na wybrane tematy • posiada umiejętności retoryczne i polemiczne • potrafi wyrażać swoje stanowisko, swoją opinię dot. wybranego problemu • potrafi prezentować argumenty za i przeciw w dyskusji • wyraża swoje zamiary komunikacyjne dzięki odpowiednim środkom językowym
	socjolingwistyczna	<ul style="list-style-type: none"> • używa odpowiednich form grzecznościowych, np. form adresatywnych w rozmowie itd.
Czytanie	leksykalna	<ul style="list-style-type: none"> • zna słownictwo dotyczące tematyki zajęć • posiada bogaty zasób leksykalny pozwalający mu na czytanie ze zrozumieniem tekstów informacyjnych (<i>Sachtexte</i>) i literackich
	gramatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • zna i rozpoznaje w tekstach pisanych struktury gramatyczne w powiązaniu z ich funkcją komunikacyjną
	semantyczna	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie treści wyrażane dzięki odpowiednio dobranym formom językowym (w tym w tekstach autentycznych w języku niemieckim)
	ortoepiczna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi rozpoznać i prawidłowo odczytać formę graficzną wyrażen językowych w języku niemieckim, nawet takich, z którymi spotyka się po raz pierwszy
	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie dłuższe, spójne teksty pochodzące z różnych źródeł na wybrane tematy związane z problematyką zajęć • rozumie i potrafi interpretować wybrane formy literackie • potrafi zidentyfikować istotne informacje w tekście • potrafi wyszukać wybrane informacje w tekście • posiada umiejętności analizy dyskursu, tj. jest świadomy cech charakterystycznych dyskursu – układu tekstu i występujących w nim związków czasowych, przestrzennych, przyczynowo-skutkowych i logicznych, a także jego rodzaju i funkcji (np. klasyfikacja, opis, różne rodzaje definicji, instrukcje itp.)
	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi interpretować zamiary komunikacyjne wyrażane za pomocą form językowych języka niemieckiego (w tym w tekstach autentycznych w języku niemieckim) • potrafi rozpoznać próbę manipulacji w tekście pisany i

		<p>odpowiednią ją interpretuje</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi pisemnej
	socjolingwistyczna	<ul style="list-style-type: none"> • zna i rozumie społeczne i kulturowe normy i uwarunkowania użycia wypowiedzi językowych i potrafi je interpretować
Pisanie	leksykalna	<ul style="list-style-type: none"> • używa w swoich wypowiedziach pisemnych słownictwa dotyczącego tematyki zajęć
	gramatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje swoje wypowiedzi pisemne zgodnie z regułami gramatycznymi języka niemieckiego, nawet jeśli nie są one całkowicie bezbłędne
	semantyczna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi wyrażać treści dzięki odpowiednim strukturom językowym
	ortograficzna	<ul style="list-style-type: none"> • zna i stosuje zasady ortograficzne języka niemieckiego
	dyskursywna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi sformułować spójną, logiczną, poprawną i adekwatną komunikacyjnie wypowiedź na piśmie na wybrany temat • potrafi przedstawić w sposób spójny, logiczny, poprawny i adekwatny treści związane z tematyką zajęć (np. w formie pisemnej prezentacji) • posiada umiejętności produktywnego posługiwania się funkcjami dyskursu, takimi jak streszczanie, opisywanie, wyjaśnianie, wnioskowanie, referowanie itd.
	pragmatyczna	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi napisać tekst zgodnie z regułami pragmatycznymi dot. danego rodzaju tekstu, np. list formalny, życiorys, podanie itd. • potrafi wyrażać swoje stanowisko, swoją opinię dot. wybranego problemu • potrafi prezentować w tekście pisany argumenty za i przeciw jakiemuś stanowisku • wyraża swoje zamiary komunikacyjne dzięki odpowiednim środkom językowym
	socjolingwistyczna	<ul style="list-style-type: none"> • używa odpowiednich form grzecznościowych, np. form adresatywnych w korespondencji (mailowej) itd.

7.2. Pomiar osiągnięć uczniów

7.2.1. Egzamin zewnętrzny

Pierwszą formą pomiaru osiągnięć jest egzamin maturalny. Ta forma pomiaru przeznaczona jest dla uczniów liceów i techników. Uczniowie biorący udział w programie przystępują do egzaminu maturalnego w języka obcego zgodnie z poniższymi uregulowaniami prawnymi.

- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1148),
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r. poz. 1481),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r. poz.2223 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 kwietnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. 2019 poz. 626)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977 ze zm.).

7.2.2. Arkusz kompetencji językowych ucznia

Druga część pomiaru ma charakter opisowy i jest sporządzana samodzielnie przez ucznia na podstawie *Europejskiego Portfolio Językowego dla uczniów ponadgimnazjalnych i studentów* (Bartczak i in. 2006), jak i najnowszej wersji Europejskiego Opisu Systemu Kompetencji Językowych: *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. Begleitband* (2020).

Uczniowie, którzy nie osiągną poziomu B2 mogą skorzystać z arkusza kompetencji językowych przeznaczonego na poziom B1, który dołączony został do programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na II etapie edukacyjnym.

Arkusze kompetencji językowych na poziomie B2, C1 i C2, dopasowane zostały do założeń programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada i poszerzonego o dystraktory opisujące specyficzne kompetencje językowe związane z jego realizacją. Samodzielne określenie poziomu przez ucznia jest wynikiem przyjętego w programie podejścia autonomizującego ucznia. Autonomia w dydaktyce języków obcych opisywana jest jako proces, w którym uczący przejmuje większą odpowiedzialność za swój proces uczenia się, uświadamia sobie swoje potrzeby w zakresie uczenia się, sam sobie stawia swoje własne cele i planuje uczenie, rozpoznaje najlepsze możliwości uczenia się dostosowane do jego indywidualnej osobowości, modyfikuje je zgodnie ze swoimi potrzebami oraz kontroluje swój proces uczenia się (Tönshoff, 2004). Z tego względu w arkuszu oceny poziomu kompetencji językowych za Bartczak i in. (2006), oraz *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen*.

Begleitband (2020) uwzględnione zostały także dystraktory dotyczące umiejętności ucznia w stosowaniu strategii komunikacyjnych i strategii uczenia się.

W rejonach nadgranicznych kontakty z sąsiadami przebiegają na bardzo różnych płaszczyznach: administracyjnych, oświatowych, ekonomicznych, przemysłowych, rodzinnych, społecznych (znajomości i przyjaźnie), sportowych itd., więc każda osoba ucząca się języka sąsiada ma swoje indywidualne cele i priorytety uczenia się. Warto więc, by nauczyciele ten fakt uświadamiali uczniom i wspierali postawy autonomizujące ucznia w nauce języka niemieckiego. Postulujemy więc, by na koniec III etapu edukacyjnego uczniowie samodzielnie wypełnili arkusz z listą umiejętności językowych. Takie działanie umożliwi im określenie swoich postępów i wyznaczenie celów na przyszłość. W tabeli “Warianty realizacji programu nauczania języka niemieckiego jako języka sąsiada na III etapie edukacyjnym” określono zamierzone na koniec szkoły średniej poziomy ESOKJ dla różnych grup uczniów. Kierując się tymi poziomami, nauczyciel wręcza odpowiednie arkusze uczniom, którzy je wypełniają. Jeśli dany uczeń zaznaczy w przypadku większości odpowiedzi rubrykę “już potrafię”, nauczyciel może poprosić go o wypełnienie arkusza z wyższego poziomu biegłości. Bazując na wiedzy o uczniach i ich poziomie językowym, nauczyciel może indywidualizować arkusze oceny kompetencji językowej ucznia, tzn. oferować poszczególnym uczniom zestawy list umiejętności z różnych poziomów ESOKJ (np. niższy poziom dla umiejętności produktywnych - mówienie i/lub pisanie, a wyższy - dla umiejętności receptywnych - słuchanie i/lub czytanie). Zakładamy bowiem, że w naszym programie poziom kompetencji językowej danego ucznia może być różny w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych np.: uczeń może osiągnąć poziom B2 w odniesieniu do sprawności “rozmawiam” i “opowiadam”, ale C1 w odniesieniu do sprawności słuchania ze zrozumieniem.

W arkuszach poziomów B2, C1 i C2 dodane zostały dystraktory pomagające opisać kompetencję wielokulturową oraz wielojęzyczną ucznia. Nasza perspektywa odnosi się do założeń Rady Europy (*Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen. Begleitband*, 2020, 144), zgodnie z którymi osoba ucząca się języków obcych, by w pełni uczestniczyć w kontekstach społecznych i edukacyjnych, działa poprzez uruchamianie swoich wszystkich kulturowych i językowych zasobów.

Z pewnością ciekawym doświadczeniem byłoby wypełnienie takiego arkusza także z perspektywy nauczyciela i porównywanie odpowiedzi obu stron. Opisowa forma określenia kompetencji językowej ucznia jest także bardzo pomocnym materiałem w spotkaniach z

rodzicami, dla których sama ocena z języka obcego nie niesie wiele informacji o faktycznych umiejętnościach językowych ich dziecka.

Poziom B2

B2 SŁUCHAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć wypowiedzi dotyczące znanych mi oraz nowych faktów i zjawisk, związanych z życiem prywatnym, szkołą, uczelnią i treściami lekcji.			
Potrafię zrozumieć ogólny tok długich wypowiedzi i wystąpień na znane mi tematy, nawet wtedy, gdy nie są formułowane w języku potocznym.			
Potrafię zrozumieć główne tezy złożonych wypowiedzi na różne tematy, także na tematy z zakresu różnych przedmiotów szkolnych.			
Potrafię zrozumieć dyskusję prowadzoną przez rodzimych użytkowników języka np. w czasie pracy projektowej z niemieckim partnerem.			
Potrafię zrozumieć większość filmów, programów telewizyjnych, audycji radiowych, vlogów.			
Potrafię zrozumieć, co do mnie mówią moi niemieccy partnerzy w projektach między- i pozaszkolnych.			
MOJE STRATEGIE			
Koncentruję się na sednie / kluczowych punktach wypowiedzi.			
Wykorzystuję kontekst i sytuację, w której się znajduję, dla celów zrozumienia wypowiedzi.			

B2 CZYTAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię swobodnie czytać rozmaite teksty, w tym teksty wykorzystywane na różnych przedmiotach szkolnych.			
Potrafię znaleźć potrzebne informacje w różnych źródłach, papierowych i internetowych.			

Potrafię zrozumieć specjalistyczne artykuły z różnych dziedzin, jeżeli mogę sprawdzić, np. w słowniku znaczenie nieznanymi terminów.			
Potrafię zrozumieć artykuły dotyczące współczesnych problemów, w których autorzy wyrażają określone poglądy.			
Potrafię czytać współczesne teksty literackie pisane prozą (np. nowele, krótkie powieści), rozumiejąc przebieg akcji i motywacje bohaterów.			
MOJE STRATEGIE			
Koncentruję się na sednie / kluczowych wypowiedziach.			
Czytam uważnie tytuł, nagłówek, pierwszy i ostatni akapit tekstu, aby wydobyć z nich informacje dotyczące treści tekstu.			
W strukturze tekstu potrafię wykorzystać słowa-łączniki, by lepiej zrozumieć podaną w tekście argumentację.			
Potrafię wywnioskować prawdopodobne znaczenie nieznanymi słów poprzez ustalenie rdzenia słowa czy elementów leksykalnych.			
Czytając trudniejsze teksty, potrafię sobie pomóc, sprawdzając (np. w słowniku) znaczenie nieznanymi mi wyrażen.			

B2 MÓWIĘ – POROZUMIEWAM SIĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię prowadzić dłuższe konwersacje na ogólne tematy, nawet w hałaśliwym otoczeniu klasy lub grupy, z którą przeprowadzam projekt.			
Potrafię prowadzić spontaniczną rozmowę z rodzimymi użytkownikami języka bezpośrednio przez telefon lub za pomocą innych komunikatorów.			
Potrafię wyrażać pragnienia i zamierzenia.			
Potrafię wyrażać emocje w określonych sytuacjach życiowych i pytać o nie innych.			
Potrafię wyrażać opinie, uzasadniać je i bronić swoich poglądów, np. w pracy nad wspólnym projektem z sąsiadem z Niemiec.			
Potrafię przeprowadzać z partnerem niemieckim wywiady na interesujące mnie tematy lub tematy związane z lekcjami i projektami szkolnymi.			
MOJE STRATEGIE			

Potrafię stosować elementy opóźniające wypowiedź takie jak: <i>to jest trudne pytanie...</i> , aby uzyskać czas na formułowanie swojej wypowiedzi. Następnie staram się dokończyć swoją wypowiedź.			
Zadaję mojemu rozmówcy pytanie w celu sprawdzenia, czy trafnie zrozumiałam/zrozumiałem jego wypowiedź.			
Proszę mego rozmówcę o wyjaśnienie, by upewnić się, że rozumiem abstrakcyjne, kompleksowe idee będące tematem rozmowy.			
Potrafię dopytywać, by wyjaśnić kwestię, która została przedstawiona w zawaolowany sposób.			

B2 MÓWIĘ – SAMODZIELNIE WYPOWIADAM SIĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię jasno i szczegółowo wypowiadać się na tematy związane z moimi zainteresowaniami, treściami przerabianymi na lekcjach i projektami.			
Potrafię wygłaszać referaty na ogólne tematy, jaki i tematy związane z przerabianym materiałem szkolnym i projektami, zachowując płynność i przejrzystość wypowiedzi.			
Potrafię przedstawić swój punkt widzenia na temat bieżących wydarzeń, jak i na temat wydarzeń omawianych na lekcjach, czy w czasie realizacji projektów z sąsiadami z Niemiec.			
Potrafię przedstawić zalety i wady różnych rozwiązań, w tym zagadnień dot. różnych przedmiotów i projektów szkolnych odpowiednio je uzasadniając.			
Potrafię przedstawić przejrzyste i uporządkowane opisy oraz prezentacje, w tym opisy i prezentacje dotyczące problematyki związanej z przerabianymi treściami szkolnymi oraz projektami z sąsiadem z Niemiec.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię planować, w jaki sposób i co powiedzieć, uwzględniając reakcje słuchaczy.			
Potrafię opisywać i parafrazować, by w ten sposób poradzić sobie z trudnościami leksykalnymi lub gramatycznymi.			
Potrafię rozwiązywać problemy komunikacyjne poprzez unikanie trudnych wyrażen.			

Samodzielnie potrafię poprawić moje błędy, gdy je zauważę w czasie rozmowy.			
---	--	--	--

B2 PISZE

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię napisać dłuższy tekst na temat związany z moimi zainteresowaniami, treściami omawianymi na lekcjach i projektami.			
Potrafię napisać sprawozdanie, w tym sprawozdanie z przeprowadzanego eksperymentu, wydarzenia kulturalnego czy projektu.			
Potrafię napisać referat, na tematy interkulturowe czy tematy związane z omawianymi na lekcjach treściami.			
Potrafię napisać tekst o charakterze argumentacyjnym, rozważając argumenty za i przeciw.			
Potrafię napisać streszczenie artykułu.			
Potrafię napisać recenzję filmu czy książki, które oglądałem/czytałem w języku niemieckim.			
Potrafię napisać list do prasy czy do instytucji w Niemczech po przeczytaniu artykułu czy przeprowadzeniu projektu.			
Potrafię opisać rzeczywiste i fikcyjne wydarzenia, np. wydarzenia z realizacji projektu z partnerem niemieckim.			
Potrafię wyrazić moje uczucia czy poglądy w mailu prywatnym.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię opisywać i parafrazować, by w ten sposób poradzić sobie z trudnościami leksykalnymi lub gramatycznymi.			
Potrafię rozwiązywać problemy komunikacyjne poprzez unikanie trudnych wyrażeń.			

B2 KOMPETENCJA WIELOJĘZYCZNA I WIELOKULTUROWA

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zauważyć różnice pomiędzy kulturą moją i innymi kulturami / kulturą sąsiada / kulturą innych krajów			

niemieckojęzycznych i dzięki temu unikać nieporozumień komunikacyjnych lub wyjaśniać je.			
Potrafię rozpoznać podobieństwa i różnice w kulturowo uwarunkowanych wzorcach zachowania, (np. w gestach i sile głosu, wchodzeniu w słowo), zastanawiać się nad ich znaczeniem i wykorzystać je, by osiągnąć porozumienie z partnerem komunikacyjnym.			
Potrafię odpowiednio interpretować sygnały o charakterze kulturowym (np. uprzejme lub niebezpośrednie sposoby odmowy, dezaprobaty).			
Potrafię w spotkaniu o charakterze interkulturowym rozpoznać, że to, co w konkretnej sytuacji uważam za zwyczajne, czy utarte nie musi w taki sam sposób być rozumiane przez partnera rozmowy i w związku z powyższym potrafię odpowiednio reagować i komunikować.			
Potrafię wykorzystać wiedzę na temat cech gatunkowych tekstów tworzonych w znanych mi językach, po to, by lepiej rozumieć teksty obcojęzyczne.			

Poziom C1

C1 SŁUCHAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć ożywioną rozmowę między rodzimymi użytkownikami języka np. w czasie debat szkolnych czy w fazie podsumowania projektu.			
Potrafię zrozumieć większość skomplikowanych wykładów, debat i dyskusji, także tych dotyczących treści przedmiotowych.			
Potrafię zrozumieć dłuższe wystąpienia nawet wtedy, gdy ich struktura nie jest przejrzysta, a związki między poszczególnymi wątkami nie są jasno wyrażone np. w fazie podsumowania projektów czy w czasie różnych wydarzeń prowadzonych we współpracy z partnerami niemieckimi.			
Potrafię zrozumieć skomplikowane informacje techniczne, przyrodnicze oraz o tematyce historyczno-społecznej			
Potrafię zrozumieć i określić wzajemny stosunek i postawy rozmówców w filmach, vlogach, reportażach wykorzystywanych na			

lekcjach.			
Potrafię zrozumieć wiele wyrażen idiomatycznych.			
Potrafię zrozumieć wyrażenia związane z obszarem technologii informacyjnych.			
Potrafię zrozumieć treści przekazywane językiem specjalistycznym stosowanym podczas zajęć przedmiotowych, np. geografii, fizyki, chemii.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię z sygnałów gramatycznych i leksykalnych, jak i ze wskazówek kontekstowych wyciągać wnioski na temat postaw, nastrojów, intencji rozmówców oraz je wykorzystywać do przewidywania dalszych części wypowiedzi.			

C1 CZYTAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć szczegółowo długie i skomplikowane teksty na różne tematy przyrodnicze, techniczne, historyczne i społeczne, szczególnie, jeśli mogę ponownie przeczytać trudniejsze fragmenty.			
Potrafię określić stanowisko autora oraz przedstawione opinie, również wówczas, gdy nie są przedstawione wprost np. w tekstach literackich oraz o tematyce historycznej lub społecznej.			
Potrafię zrozumieć wszelką korespondencję (listową, mailową, sms-ową, czy pośrednio poprzez platformy społeczne) korzystając czasem ze słownika.			
Potrafię zrozumieć długie teksty literackie o zróżnicowanym stylu napisane prozą i wierszem.			
Potrafię zrozumieć długie instrukcje techniczne z różnych dziedzin, jak protokoły z badań oraz artykuły naukowe.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię z sygnałów gramatycznych i leksykalnych, jak i ze wskazówek kontekstowych wyciągać wnioski na temat postaw, nastrojów, intencji rozmówców oraz je wykorzystywać do przewidywania dalszych części wypowiedzi.			

C1 MÓWIĘ – POROZUMIEWAM SIĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię porozumiewać się swobodnie i spontanicznie w nowych sytuacjach np. w czasie spotkań z partnerami niemieckimi.			
Potrafię przeprowadzić rozmowę na tematy abstrakcyjne i bliżej mi nieznanie np. dotyczące teorii socjologicznych, psychologicznych czy filozoficznych.			
Potrafię swobodnie wyrażać moje myśli, odczucia oraz nawiązywać do wypowiedzi rozmówców np. w czasie debat z partnerami niemieckimi dotyczących historii.			
Potrafię elastycznie i efektywnie używać języka w celach towarzyskich w szkole, w pracy oraz w kontekstach szkolnych i w wymianach partnerskich.			
Potrafię stosować aluzje i żartować np. w czasie negocjacji z nauczycielem dotyczących wystawianych przez niego stopni.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię zacząć moją własną wypowiedź zwrotem, który pozwala mi zyskać czas np. <i>das sehe ich ein bisschen anders, ich würde es vielleicht lieber so machen</i> po to, by zastanowić się oraz podtrzymać i kontynuować wypowiedź.			
Potrafię zręcznie dołączyć się do wypowiedzi innych rozmówców.			
Potrafię poprosić o komentarze i wyjaśnienia, aby upewnić się, że rozumiem kompleksowe, abstrakcyjne idee przekazywane live lub online w kontekście szkolnym czy zawodowym.			

C1 MÓWIĘ – SAMODZIELNIE WYPOWIADAM SIĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię wypowiadać się na tematy związane z kształceniem, pracą lub praktyką.			
Potrafię wyraźnie i szczegółowo przedstawić dowolnie wybrany temat, zachowując strukturę wypowiedzi np. w czasie prezentacji, debat, czy projektów z partnerem z Niemiec.			
Potrafię skomentować wypowiedź na dowolnie wybrany temat			

(przedstawić własne uzasadnienie i podać odpowiednie przykłady).			
Potrafię szczegółowo opisywać swoje doświadczenia, przeżycia i reakcje, także te dotyczące kontekstu szkolnego oraz wymian z partnerem z Niemiec.			
Potrafię dostosować słownictwo i styl do odbiorcy wypowiedzi.			
Potrafię tworzyć staranne wypowiedzi (np. wykład, odczyt, referat o tematyce technicznej, przyrodoznawczej, historycznej czy społecznej), poparte stosownymi wnioskami.			
MOJE STRATEGIE			
Przy przygotowaniu wypowiedzi o charakterze formalnym potrafię świadomie stosować konwencje związane z tym tekstem (np. ze strukturą tekstu czy stopniem formalności).			
Potrafię kreatywnie zastosować mój cały repertuar leksykalny i efektywnie wykorzystać go przy parafrazowaniu.			
W przypadku trudności związanych z wyrażeniem moich intencji potrafię zacząć wypowiedź od nowa i ją przeformułować, nie dopuszczając do całkowitego przerwania wypowiedzi.			
Potrafię skutecznie poprawić swoją wypowiedź.			

C1 PISZĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię wypowiedzieć się pisemnie na tematy związane z kształceniem, pracą lub praktyką np. napisać podanie o przyjęcie na praktyki w regionie sąsiada oraz pismo motywacyjne.			
Potrafię kompleksowo przedstawić dowolnie wybrany temat zwracając uwagę na strukturę wypowiedzi, np. w czasie prezentacji, debat, czy projektów z partnerem z Niemiec.			
Potrafię napisać komentarz na podany temat, prezentując różne stanowiska i własne uzasadnienia.			
Potrafię napisać streszczenie tekstów specjalistycznych i literackich.			
Potrafię napisać list formalny, zachowując właściwe formy (np. zażalenie do organów miejskich na brak zachowania norm ekologicznych w konkretnej sytuacji).			

Potrafię napisać poprawny tekst, dostosowując słownictwo do adresata/czytelnika/tematu np. ulotkę informacyjną dla turystów, petycję do władz z propozycją wprowadzenia istotnych zmian czy zaproszenie do partnerów na wydarzenie o charakterze kulturowym.			
MOJE STRATEGIE			
Przy przygotowaniu wypowiedzi o charakterze formalnym potrafię świadomie stosować konwencje związane z tym tekstem (np. ze strukturą tekstu czy stopniem formalności).			
Potrafię kreatywnie zastosować mój cały repertuar leksykalny i efektywnie wykorzystać go przy parafrazowaniu.			
W przypadku trudności związanych z wyrażeniem moich intencji potrafię zacząć wypowiedź od nowa i ją przeformułować.			
Potrafię skutecznie poprawić swoją wypowiedź.			

C1 KOMPETENCJA WIELOJĘZYCZNA I WIELOKULTUROWA

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zauważyć różnice w socjolingwistycznych i pragmalingwistycznych konwencjach, krytycznie do nich podejść i dopasować do nich własną komunikację np. znać formy zwracania się do różnych osób: <i>Frau Schmidt, fangen Sie bitte an!</i> ; <i>Anna, fangen Sie bitte an!</i> ; <i>Anna, fange bitte an!</i> ; czy w listach: <i>Sehr geehrte Familie Schmidt!</i>			
Potrafię wyjaśnić i zinterpretować podłoże zjawisk i praktyk kulturowych odnosząc się przy tym do doświadczeń z interkulturowych spotkań, lektur oraz filmów.			
Rozumiem aspekt wieloznaczności w komunikacji interkulturowej. Potrafię w kulturowo odpowiedni sposób doprowadzić do wyjaśnienia wieloznacznych sytuacji.			

Poziom C2

C2 SŁUCHAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć wykłady i prezentacje na tematy specjalistyczne			

np. prowadzone przez ekspertów, przedstawicieli władz, organizatorów projektów.			
Potrafię zrozumieć rozmówcę, bez względu na szybkość wypowiedzi.			
Potrafię zrozumieć subtelności znaczeniowe (np. ironię, sarkazm, insynuacje), także w dyskusjach na trudne tematy np. historyczne czy społeczne.			
Rozumiem zwroty idiomatyczne.			
Potrafię zrozumieć wyrażenia związane z obszarem technologii informacyjnych.			
Potrafię zrozumieć wszelkie wypowiedzi i informacje usłyszane w mediach, także we vlogach, bez względu na jakość nagrania a także w sytuacji, gdy vloger używa regionalizmów.			
Potrafię zrozumieć żargon młodzieżowy, którym posługują się rówieśnicy z Niemiec.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię z sygnałów gramatycznych i leksykalnych, jak i ze wskazówek kontekstowych wyciągać wnioski na temat postaw, nastrojów, intencji rozmówców oraz je wykorzystywać do przewidywania dalszych części wypowiedzi.			

C2 CZYTAM I ROZUMIEM

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię zrozumieć i krytycznie interpretować wszelkie formy języka pisanego, w tym teksty o dużym stopniu abstrakcji, (np. teksty o autonomii, demokracji, wolności) o złożonej strukturze (np. prace naukowe) oraz teksty literackie (również poezję i dramat).			
Potrafię zrozumieć tekst, nawet wtedy, gdy jego treści nie są wyrażane wprost np. czytając eseje i artykuły w czasopismach na trudne tematy społeczne czy historyczne.			
Potrafię wyczuć w tekście ironię.			
Potrafię zrozumieć zastosowaną grę słów, szczególnie czytając literaturę piękną czy felietony.			
Rozumiem zwroty idiomatyczne w tekście.			

Potrafię zrozumieć wyrażenia związane z obszarem technologii informacyjnych np. w tekstach instruktażowych na temat uruchamiania aplikacji czy radzenia sobie z problemami technologicznymi.			
Potrafię zrozumieć teksty pisane dialektem.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię z sygnałów gramatycznych i leksykalnych, jak i ze wskazówek kontekstowych wyciągać wnioski na temat postaw, nastrojów, intencji rozmówców oraz je wykorzystywać do przewidywania dalszych części wypowiedzi.			

C2 MÓWIĘ – POROZUMIEWAM SIĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię uczestniczyć bez wysiłku we wszystkich rozmowach i dyskusjach, również tych, które dotyczą tematów specjalistycznych: technicznych, przyrodoznawczych i kulturowych.			
Potrafię dostosować styl do charakteru rozmowy np. styl debaty akademickiej do debat w ramach projektów z sąsiadem z Niemiec, styl kulturalnej konwersacji w sytuacjach zapoznawania się z partnerami z Niemiec.			
Potrafię stosować wyrażenia idiomatyczne i potoczne np. w czasie nieformalnych spotkań projektowych.			
Potrafię wyrażać precyzyjnie niuanse znaczeniowe (np. ironię) w różnych sytuacjach klasowych.			
Potrafię ułatwiając różne formalności związane z wymianami czy przyjmując gości z Niemiec umiejętnie przeformułować swoją wypowiedź, gdy nie została ona zrozumiana przez rozmówcę.			
MOJE STRATEGIE			
Potrafię zacząć moją własną wypowiedź zwrotem, który pozwala mi zyskać czas np. <i>das sehe ich ein bisschen anders, ich würde es vielleicht lieber so machen</i> po to, by zastanowić się oraz podtrzymać i kontynuować wypowiedź.			
Potrafię bez trudu włączyć się do rozmowy prowadzonej przez innych rozmówców, aby w ten sposób przyczynić się do osiągnięcia porozumienia albo rozwiązania problemu.			

Potrafę poprosić o komentarze i wyjaśnienia, aby upewnić się, że rozumiem kompleksowe, abstrakcyjne idee przekazywane live lub online w kontekście szkolnym czy zawodowym.			
--	--	--	--

C2 MÓWIĘ – SAMODZIELNIE WYPOWIADAM SIĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafę przedstawić klarowne, płynne opisy przeżyć i doświadczeń, zarówno przeżyć własnych, jak i bohaterów przeczytanych lektur.			
Potrafę klarownie i szczegółowo opisywać złożone zagadnienia, np. problemy współczesnego świata, ze szczególnym uwzględnieniem problemów mojej małej ojczyzny i ojczyzny sąsiada.			
Potrafę płynnie wygłaszać oświadczenia na forum publicznym, odpowiednio akcentując i używając właściwej intonacji np. w czasie prezentacji wyników projektów partnerskich.			
Potrafę wypowiadać się na kontrowersyjne tematy np. tematy społeczno-kulturalne czy ekologiczne.			
Potrafę doradzać i rozstrzygać w kwestiach złożonych w zakresie posiadanych kompetencji np. jako ekspert po zbadaniu jakiegoś problemu związanego z realizacją projektu.			
MOJE STRATEGIE			
Przy przygotowaniu wypowiedzi o charakterze formalnym potrafię świadomie stosować konwencje związane z tym tekstem (np. ze strukturą tego tekstu, czy jego stopniem formalności).			
Potrafę (prawie) niespostrzeżenie dla moich rozmówców płynnie zastąpić słowo, którego nie mogę sobie przypomnieć podobnym wyrażeniem.			
Potrafę w trudnościach z wyrażeniem moich intencji (prawie) niespostrzeżenie dla moich rozmówców zacząć wypowiedź od nowa i ją przeformułować.			

C2 PISZĘ

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Potrafię pisać poprawnie zbudowane i logiczne teksty na złożone tematy (np. sprawozdania, artykuły na temat wydarzeń interkulturowych czy spotkań z partnerem niemieckim).			
Potrafię przedstawić szczegółowo poglądy innych osób, informacje i fakty oraz je oceniać np. w czasie faz podsumowujących projekty.			
Potrafię napisać recenzje tekstów specjalistycznych i literackich.			
Potrafię napisać dłuższe listy i e-maile formalne do różnych instytucji (np. podania o przyjęcie na praktyki, oferty, wnioski o dofinansowanie).			
Potrafię pisać różne teksty, zachowując odpowiedni styl, np. sprawozdania ze zbadania problemu natury społecznej, ekologicznej, czy o charakterze historycznym i kulturowym.			
MOJE STRATEGIE			
Przy przygotowaniu wypowiedzi o charakterze formalnym potrafię świadomie stosować konwencje związane z tym tekstem (np. ze strukturą tego tekstu, czy jego stopniem formalności).			
Potrafię płynnie zastąpić słowo, którego nie mogę sobie przypomnieć podobnym wyrażeniem.			

C2 KOMPETENCJA WIELOJĘZYCZNA I WIELOKULTUROWA

	Już potrafię	Jeszcze ćwiczę	To mój cel
Uwzględniając różnice kulturowe potrafię włączyć się w rozmowę, przy tym unikać nieporozumień oraz irytacji wynikających z podłoża kulturowego.			
Potrafię wykorzystać wiedzę na temat cech gatunkowych tekstów tworzonych w znanych mi językach, po to, by lepiej rozumieć teksty obcojęzyczne.			
W kontekście wielojęzycznym w rozmowach na tematy abstrakcyjne i specjalistyczne potrafię elastycznie korzystać z wszystkich środków językowych w znanych mi językach i w razie potrzeby służyć wyjaśnieniem innym.			

Dostrzegam różnice i podobieństwa pomiędzy metaforami i innymi środkami stylistycznymi w znanych mi językach, i potrafię zastosować je zarówno w celach retorycznych (konwersacyjnych) jak i dla zabawy.			
--	--	--	--

7.2.3. Projekt końcowy

Ocena realizacji efektów kształcenia w niniejszym programie następuje także poprzez projekt końcowy, wieńczący cały cykl edukacyjny. Projekt ten powinien umożliwić każdemu uczniowi zaprezentowanie kompetencji w zakresie języka niemieckiego na forum szkolnym i pozaszkolnym. Ważne jest więc, by prezentacja wyników projektu odbywała się w atmosferze uroczystości szkolnej przy współudziale gości z instytucji edukacyjnych i administracyjnych z Polski i Niemiec. Tematyką projektu mogą być zagadnienia kulturowe, społeczne, czy przemysłowe. Przy wyborze tematu naczelną zasadą jest uwzględnienie preferencji tematycznych uczniów (por. Bielicka, 2012), natomiast obowiązkowym dodatkowym kryterium przy wyborze tematu projektu powinien być jego aspekt interkulturowy, gdyż poprzez realizację projektu uczniowie powinni zebrać ważną życiowo wiedzę na swój temat oraz na temat mieszkańców z regionu nadgranicznego. W czasie ewaluacji można wziąć pod uwagę takie kryteria jak:

- szerokość ujęcia tematu (wielopłaszczyznowość, współpraca ze środowiskiem),
- metodologia przeprowadzonego badania,
- sposób przedstawienia tematu (swobodne mówienie czy odczytanie, mowa ciała, prozodia)
- poprawność językowa (gramatyczna, leksykalna, fonetyczna, pragmatyczna, dyskursywna).

Z powyższego wynika, że weryfikacja efektów kształcenia uczniów niniejszego programu jest bardzo kompleksowa, gdyż obejmuje testowanie poprzez egzamin zewnętrzny, samoocenę ucznia na podstawie arkusza kompetencji językowych dopasowanego do zadań niniejszego programu oraz prezentację kompetencji językowej na forum publicznym. Wierzymy jednak, że dopiero tak wielopłaszczyznowe spojrzenie na ucznia dostarcza jemu samemu, gronu nauczycielskiemu, rodzicom oraz władzom administracyjnym kompleksowych informacji na temat poziomu kompetencji językowej uczestników programu.

8. Bibliografia

8.1. Literatura młodzieżowa i książki popularnonaukowe

Arthur, Robert, 2009, *Die drei ??? und das Gespensterschloss* (tom 1), Kosmos Verlag (dostępne także dalsze 44 tomy; również jako słuchowiska).

Bank, Zsuzsa, 2012, *Die hellen Tage*, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main.

Brussig, Thomas, 2014, *Am kürzeren Ende der Sonnenallee*, Fischer Taschenbuch Verlag: Frankfurt am Main.

Ende, Michael, 2004, *Die unendliche Geschichte*, Thienemann, Stuttgart.

Ende, Michael, 2017, *Momo*, als pdf.: https://kupdf.net/queue/michael-ende-momo_59b3cb2edc0d604254568edc_pdf?queue_id=-1&x=1591817824&z=NzkuMTg0LjIwNS4xNTE=

Frank, Anne, 2015, *Das Tagebuch*, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main.

Funke Cornelia, *Tintenblut*, 2005, Dressler Verlag, Hamburg.

Funke, Cornelia, *Tintenherz*, 2003, Dressler Verlag, Hamburg.

Funke, Cornelia, *Tintentod*, 2007, Dressler Verlag, Hamburg.

Herrndorf, Wolfgang, 2010, *Tschick*, Rowohlt, Reinbek bei Hamburg.

Kästner, Erich, 2018, *Emil und die Detektive*, Atrium Verlag (dostępny bezpłatnie także jako pdf. po zarejestrowaniu się: <https://www.bookfinder.cloud/?p=Emil+und+die+Detektive&ln=de>)

Landgrafe, Bettina, Rygiert Beate, 2011, *Weißer Nana*, Knauer Verlag, München.

Massaquoi, Hans, J. 2001, *Neger, Neger, Schornsteinfeger. Meine Kindheit in Deutschland*, Knauer Verlag, München.

Massaquoi, Hans, J. 2008, *Häschen klein ging allein..., Mein Weg in die neue Welt*, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main.

Rhue, Morton, 1997, *Die Welle*, Otto Maier Verlag, Ravensburg.

Schlink, Bernhard, 1995, *Der Vorleser*, Diogenes, Zürich.

Teege, Jennifer, 2014, *Amon, Mein Großvater hätte mich erschossen*, Rowohlt, Reinbek bei Hamburg

Topçu, Özlem, Bota, Alice, Pham, Khuê, 2014, *Wir neuen Deutschen, Wer wir sind, was wir wollen*, Rowohlt, Reinbek bei Hamburg.

Zusak, Markus, 2009, *Die Bücherdiebin*, blanvalet, München.

8.2. Podręczniki przedmiotowe w języku niemieckim:

BiBox – internetowa platforma wydawnictwa Westermann Verlag, które udostępnia w całości podręczniki z Niemiec do przedmiotów geografia, historia, biologia itd. po uprzednim zgłoszeniu się w Goethe-Institut: <https://www.goethe.de/ins/pl/pl/spr/eng/dpf/bib.html>

8.3. Literatura przedmiotu:

Bach, Gerhard, 2005, *Bilingualer Unterricht: Lernen – Lehren – Forschen*, w: Bach G., Niemeier S. (red), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 9-22.

Baker, Colin, 2011, *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Wyd. 5, Multilingual Matters, Bristol (lub: Baker, Colin, 2001, *Foundations of bilingual Education and Bilingualism*, Multilingual Matters, Bristol. Wyd. 3: <https://criancabilingue.files.wordpress.com/2013/10/colin-baker-foundations-of-bilingual-education-and-bilingualism-bilingual-education-and-bilingualism-27-2001.pdf>

Bartczak, Emilia; Lis, Zofia; Marciniak, Izabela, 2006, *Europejskie Portfolio językowe dla uczniów ponadgimnazjalnych i studentów*, CODN: Warszawa.

Bęza, Stanisław, 1993, *Nowe repetytorium z gramatyki języka niemieckiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Biederstädt, Wolfgang; Haupt, Dieter, 2003, *Geography. Methoden und Medien im bilingualen Geographieunterricht*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 46-76.

Bielicka, Małgorzata, 2012, *Personalizacja tematyki na lekcji języka obcego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań.

Bielicka, Małgorzata, 2017, *Efektywność nauczania języka niemieckiego na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym w dwujęzycznych placówkach edukacyjnych w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Poznań.

Börner, Wolfgang; Vogel, Klaus, 1996, *Zu Fragen der Wechselwirkung von Textrezeption und textproduktion beim Fremdsprachenerwerb. eine Einleitung*, w: Börner, W., Vogel, K. (red.), *Texte im Fremdsprachenerwerb. Verstehen und Produzieren*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, s. 1-20.

Butzkamm, Wolfgang, 2002, *Psycholinguistik des Fremdsprachenunterrichts*, Wyd. 3, A. Francke Verlag, Tübingen und Basel.

Dakowska, Maria, 2001, *Psycholingwistyczne podstawy dydaktyki języków obcych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Deppermann, Arnulf; Schmitt, Reinhold 2008, *Verstehensdokumentationen: Zur Phänomenologie von Verstehen in der Interaktion*, w: *Deutsche Sprache* 3, s. 220-245 [https://ids-pub.bsz-bw.de/frontdoor/deliver/index/docId/281/file/Deppermann_Schmitt_Verstehensdokumentationen_2008.pdf].

Dłużniewski, Stanisław; Donath, Adolf, 1982, *Deutsche Grammatik in Übungen*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa.

Duszak, Anna, 1998, *Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Eskey, David E., 1997, *Syllabus Design in Content-Based Instruction*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s. 132-141.

Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, 2003, Wydawnictwa CODN: https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/attachments/ESOKJ_Europejski-System-Opisu.pdf

Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lehren, lernen, beurteilen. Begleitband, 2020, Ernst Klett Sprachen: Stuttgart.

Glaudini Rosen, Nina; Sasser, Linda, 1997, *Sheltered English: Modifying Content Delivery for Second Language Learners*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s. 35-45.

Grabe, William; Stoller. Fredricka L., 1997, *Content-Based Instruction: Research Foundations*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s 5-21.

Groeben, Norbert; Christmann, Ursula, 1996, *Textverstehen und Textverständlichkeit aus sprach-/denkpsychologischer Sicht*, w: Börner, W., Vogel, K. (red.), *Texte im Fremdsprachenerwerb. Verstehen und Produzieren*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, s. 68-90.

Grucza, Franciszek, 1993a, *Zagadnienia ontologii lingwistycznej: o językach ludzkich i ich (rzeczywistym) istnieniu*. W: *Opuscula logopedica in honorem Leonis Kaczmarek*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 25-47.

Grucza, Franciszek, 1993b, *Język, ludzkie właściwości językowe, językowa zdolność ludzi*, w: Piontek, J., Wiercińska, A. (red.), *Człowiek w perspektywie ujęć biokulturowych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań, s. 151-174

Grucza, Franciszek, 1997, *Języki ludzkie a wyrażenia językowe, wiedza a informacja, mózg a umysł ludzki*. W: Grucza F., Dakowska M. (red. naukowa), *Podejścia kognitywne w lingwistyce, translatoryce i glottodydaktyce. Materiały XX Sympozjum ILS UW i PTLs*, wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 7-21.

Grucza, Franciszek, 2005, *Wyrażenie „upowszechnianie nauki” – jego status i znaczenie w świetle teorii aktów komunikacyjnych i lingwistyki tekstów*, w: Grucza, F., Wiśniewski, W. (red.), *Teoria i praktyka upowszechniania nauki wczoraj i jutro*, Polska Akademia Nauk. Rada Upowszechniania Nauki przy Prezydium PAN, Warszawa, s. 41-76.

Grucza, Sambor, 2000, *Kommunikative Adäquatheit glottodidaktischer Texte – zur Kritik des sog. Authentizitätspostulats. Adekwatność komunikacyjna tekstów glottodydaktycznych – krytyka tzw. postulatu autentyczności*, w: *Niemiecki w Dialogu / Deutsch im Dialog 2/1/2000*, Wydawnictwo Graf-Punkt, Warszawa, s. 73-103.

Grucza, Sambor, 2005, *Autentyczność i oryginalność tekstów a glottodydaktyczne nieporozumienia w tej sprawie*, w: *Przegląd Glottodydaktyczny*, t. 19, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 75-83.

Henrici, Gert, 1995, *Spracherwerb durch Interaktion? Eine Einführung in die fremdsprachenerwerbsspezifische Diskursanalyse*, Schneider Verlag, Hohengehren.

Krause, Wolf-Dieter, 1996, *Literarische, linguistische und didaktische Aspekte von Intertextualität*, w: Börner, W., Vogel, K. (red.), *Texte im Fremdsprachenerwerb. Verstehen und Produzieren*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, s. 45-67.

Krumm, Hans-Jürgen, 1993, *Gramatyka w nauczaniu języka niemieckiego ukierunkowanego na komunikację*, w: *Przegląd Glottodydaktyczny*, t. 12/1993, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 5-24.

Lamsfuss-Schenk, Stefanie, 2014, *Inny język – inna historia? Zmiany w nauczaniu historii poprzez użycie języka obcego*, w: Dakowska M., Olpińska M. (red.), *Edukacja dwujęzyczna. w przedszkolu i w*

szkole. Wydawnictwo Naukowe IKSI UW, Warszawa, [<http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-22-Maria-Dakowska-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Edukacja-dwuj%C4%99zyczna.pdf>].

Mohr, Imke, 2005, „*Deutsch ist zwischen uns einfach ein Thema gewesen. Immer!*“. *Untersuchung zu Sprach- und Textkompetenz in der Zweitsprache von SchülerInnen mit Migrationshintergrund in der Oberschule*, Projektleitung: Hans-Jürgen Krumm, Institut für Germanistik der Universität Wien, Wien.

Muda, Rafał, 2016, *Podejmowanie decyzji a efekt języka obcego: potencjalny wpływ na wyniki badań uzyskiwane na platformach crowdsourcingowych*, w: *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, Vol. L, 3, Sectio H Oeconomia, Lublin, s. 152-159. DOI:10.17951/h.2016.50.3.151

Olpińska-Szkiełko, Magdalena, 2013, *Nauczanie dwujęzyczne w świetle badań glottodydaktycznych*, Wyd. 2, *Studia Naukowe IKSI*, t. 10, Warszawa: <http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-10.-Magdalena-Olpi%C5%84ska-Szkie%C5%82ko-Nauczanie-dwuj%C4%99zyczne-w-%C5%9Bwietle-bada%C5%84-glottodydaktycznych.pdf> /

Otten, Edgar; Wildhage, Manfred, 2003, *Content and Language Integrated Learning. Eckpunkte einer "kleinen" Didaktik des bilingualen Sachfachunterrichts*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 12-45.

Promoting language learning and linguistic diversity, An action plan 2004-06, 2004, Office for Official Publications of the European Communities, European Commission.

Rautenhaus, Heike, 2005, *Prolegomena zu einer Didaktik des bilingualen Sachfachunterrichts, Beispiel: Geschichte*, w: Bach G., Niemeier S. (red), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 109-120.

Richter, Renate; Zimmermann, Marianne, 2003, *Biology. Und es geht doch: Naturwissenschaftsunterricht auf Englisch*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 116-146.

Rickheit, Gert; Sichelschmidt, Lorenz; Strohner, Hans, 2004, *Psycholinguistik*, Stauffenburg Verlag, Tübingen.

Schmölzer-Eibinger, Sabine, 2006, *In der Zweitsprache lernen*, w: *ÖdaF-Mitteilungen* 1/2006, s. 16-28.

Sikorska, Małgorzata, 2003, *Phonetisch-phonematisch gesteuerte Wortschatzprogression für Deutsch Lernende mit Polnisch als Muttersprache: Möglichkeiten und Grenzen*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.

Srole, Carole, 1997, *Pedagogical Responses from Content Faculty: Teaching Content and Language in History*, w: Snow, M. A., Brinton, D. M. (red.), *The Content-Based Classroom. Perspectives on Integrating Language and Content*, Longman, New York, s. 104-116.

Strohner, Hans, 2005, *Textverstehen aus psycholinguistischer Sicht*, w: Blühdorn, H., Breindl E., Waßner U. H. (red.), *Text – Verstehen. Grammatik und darüber hinaus*. Jahrbuch des Instituts für Deutsche Sprache, Walter de Gruyter Verlag, Berlin, New York, s. 187-204.

Thürmann, Eike, 2005, *Eine eigenständige Methodik für den bilingualen Sachfachunterricht*, w: Bach G., Niemeier S. (red.), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 71-90.

Vollmer, Helmut J., 2005, *Bilingualer Sachfachunterricht als Inhalts- und als Sprachlernen*, w: Bach G., Niemeier S. (red.), *Bilingualer Unterricht. Grundlagen, Methoden, Praxis, Perspektiven*, 3. überarbeitete und erweiterte Auflage, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, s. 47-70.

Wildhage, Manfred, 2003, *History. Integration fachlichen und fremdsprachlichen Lernens im bilingualen Geschichtsunterricht*, w: Otten, E., Wildhage, M. (red.), *Praxis des bilingualen Unterrichts*, Cornelsen Scriptor, s. 77-115.

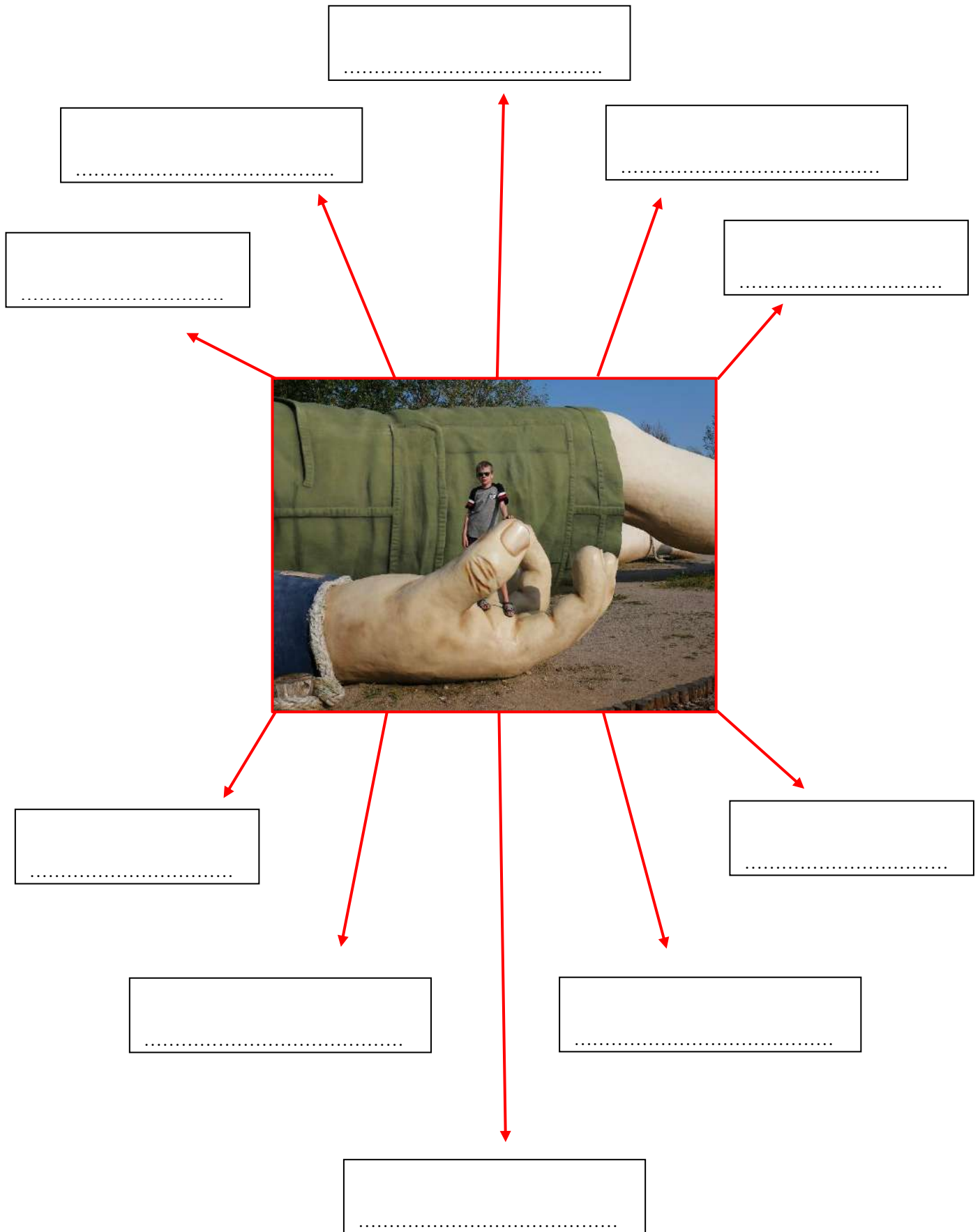
Prezentacje multimedialne z regionów przygraniczna

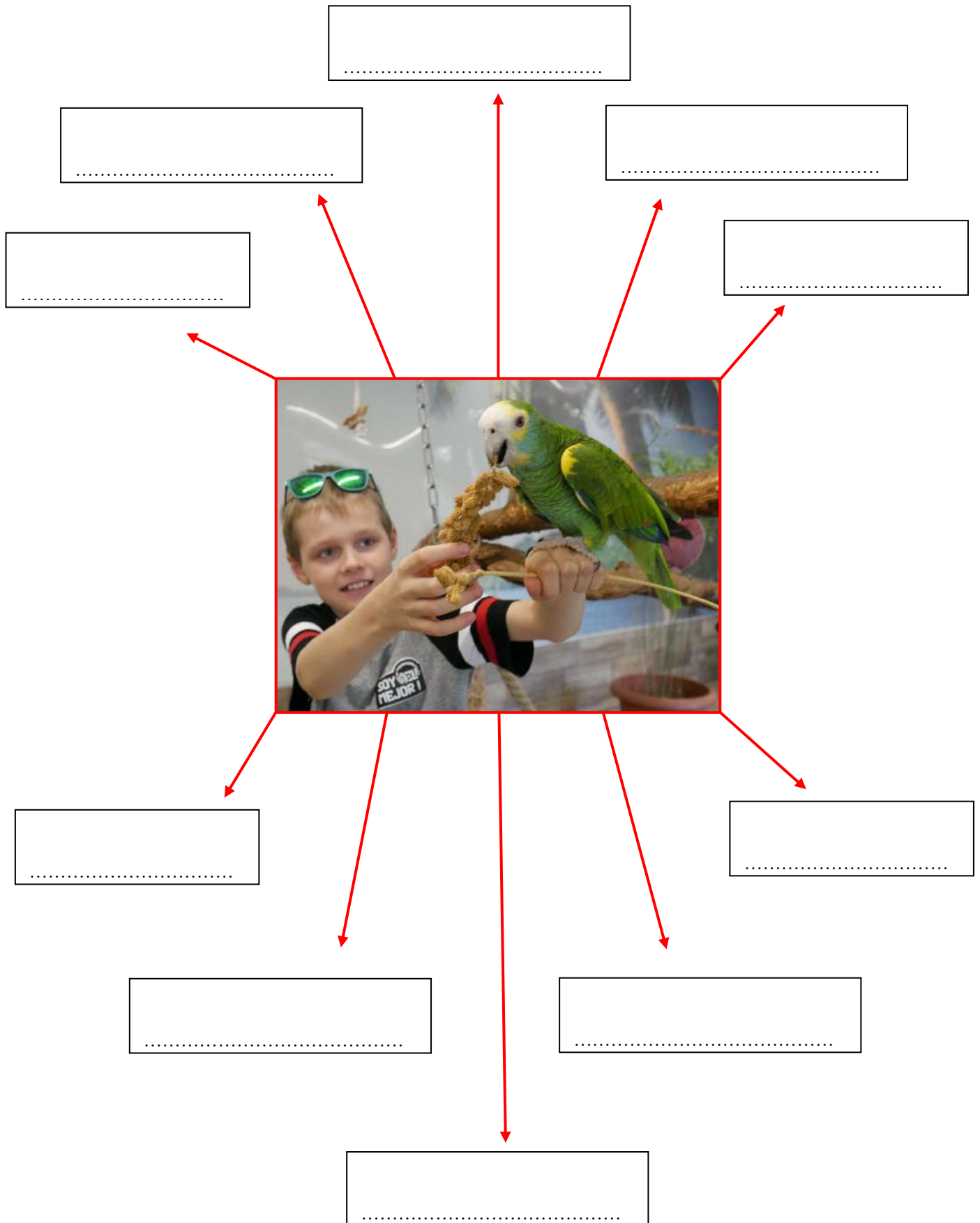
Temat lekcji: Usedom - Kinder & Spaß.	Adresat zajęć: klasa 2/3/4 SP
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - rozwijają zainteresowania geografiami Niemiec, - poznają region przygraniczny sąsiada, - rozwijają kompetencje językowe: poznaje nazwy atrakcji i potrafi o nich ciekawie opowiedzieć, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego. 	Formy pracy: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca w parach, - praca w grupach. Czas: 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. wskazując mapę Niemiec pyta uczniów, czy wiedzą gdzie leży wyspa Usedom, czy ktoś z nich zna ją i co o niej wie. N. zadaje pytania po polsku lub niemiecku (w zależności od umiejętności językowych grupy). Np. <i>Wo liegt die Insel Usedom? War jemand von euch auf der Insel? Was gibt es dort für Kinder?</i> N. wyjaśnia, że część wyspy należy do Polski, a część do Niemiec. N. zapisuje temat zajęć.	U. odpowiadają na pytania po polsku lub niemiecku (w zależności od umiejętności językowych grupy).	Mapa Niemiec	
Prezentacja nowego materiału	N. wyświetla prezentację multimedialną „Usedom - Kinder & Spass”. Wybrani uczniowie lub nauczyciel czytają opis. N. zadaje pytania do prezentacji.	U. oglądają prezentację. U. odpowiadają na pytania nauczyciela utrwalając poznane informacje.	Prezentacja multimedialna „Usedom - Kinder & Spaß”.	
Faza ćwiczeniowa	N. dzieli klasę na grupy i rozdaje każdej grupie asocjogram „Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?”. N. prosi każdą grupę o zaprezentowanie swojej pracy.	U. w grupach robią burzę mózgów i zapisują swoje propozycje. Grupy prezentują swoją pracę.	Asocjogram „Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?”	N. sprawdza poprawność wykonanego zadania.
Faza kontekstualizacji	N. rozdaje uczniom kserokopię „Was möchtest du auf der Insel Usedom sehen?” N. prosi chętnych uczniów o przedstawienie kilku dialogów.	U. chodzą po klasie tworząc dialogi z innymi uczniami. U. przedstawiają dialogi na forum.	Kserokopia „Was möchtest du auf der Insel Usedom sehen?”	
Ewaluacja i zakończenie	Zadanie domowe: wykorzystując dialogi z lekcji uczniowie nagrywają w domu w grupach krótki film reklamowy o regionie sąsiada. N. żegna się z uczniami.	U. żegnają się z nauczycielem.		

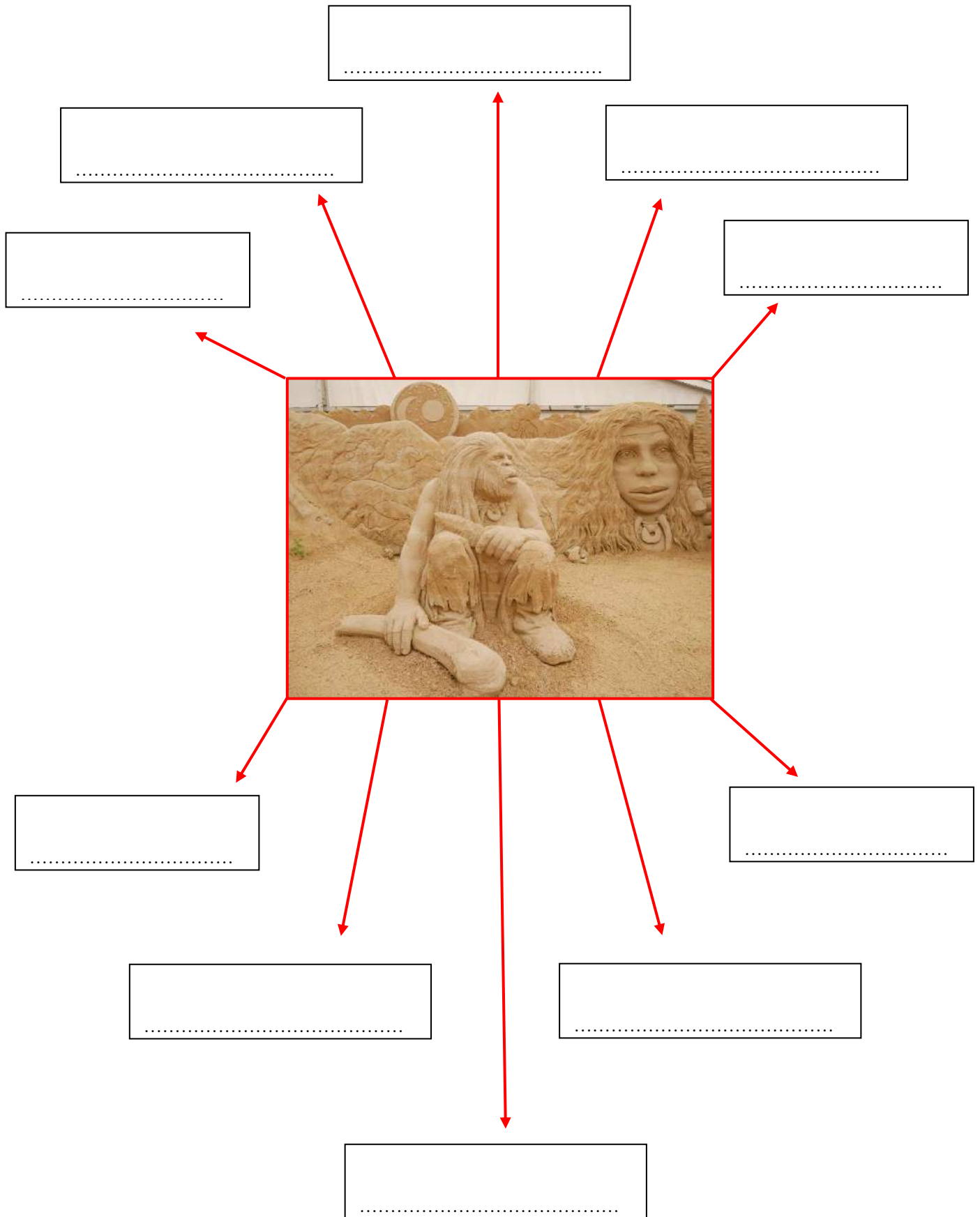
Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

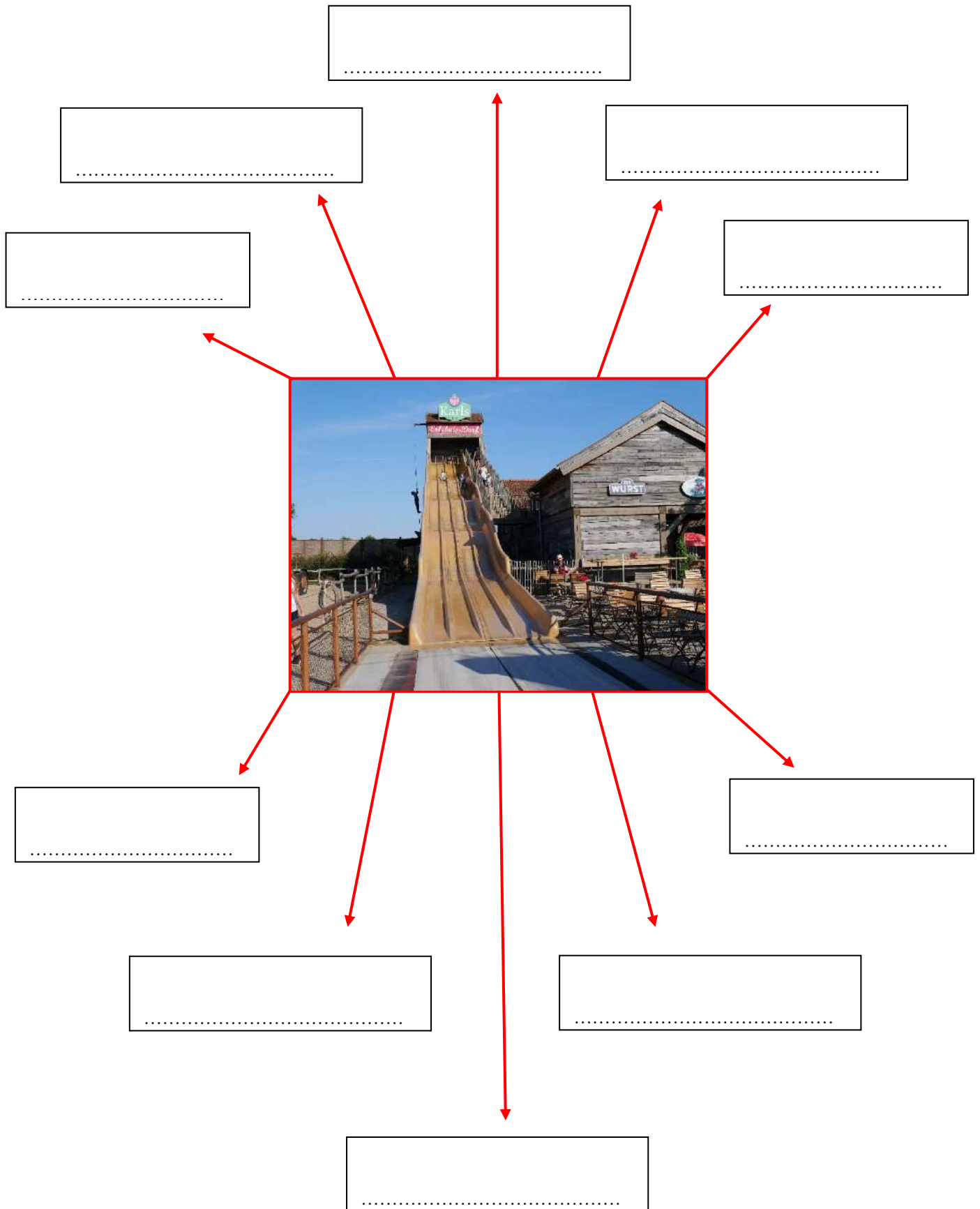
Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

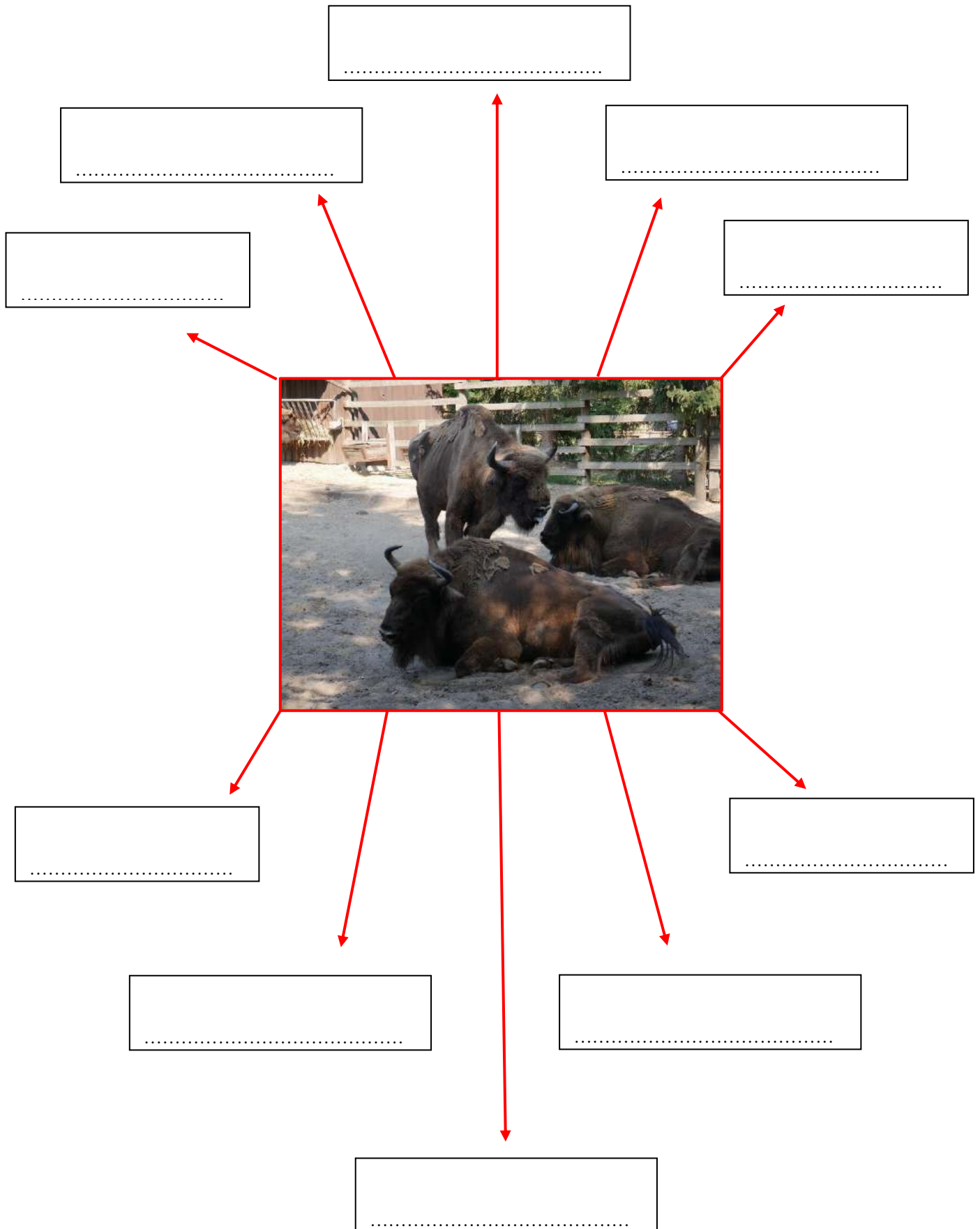
Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

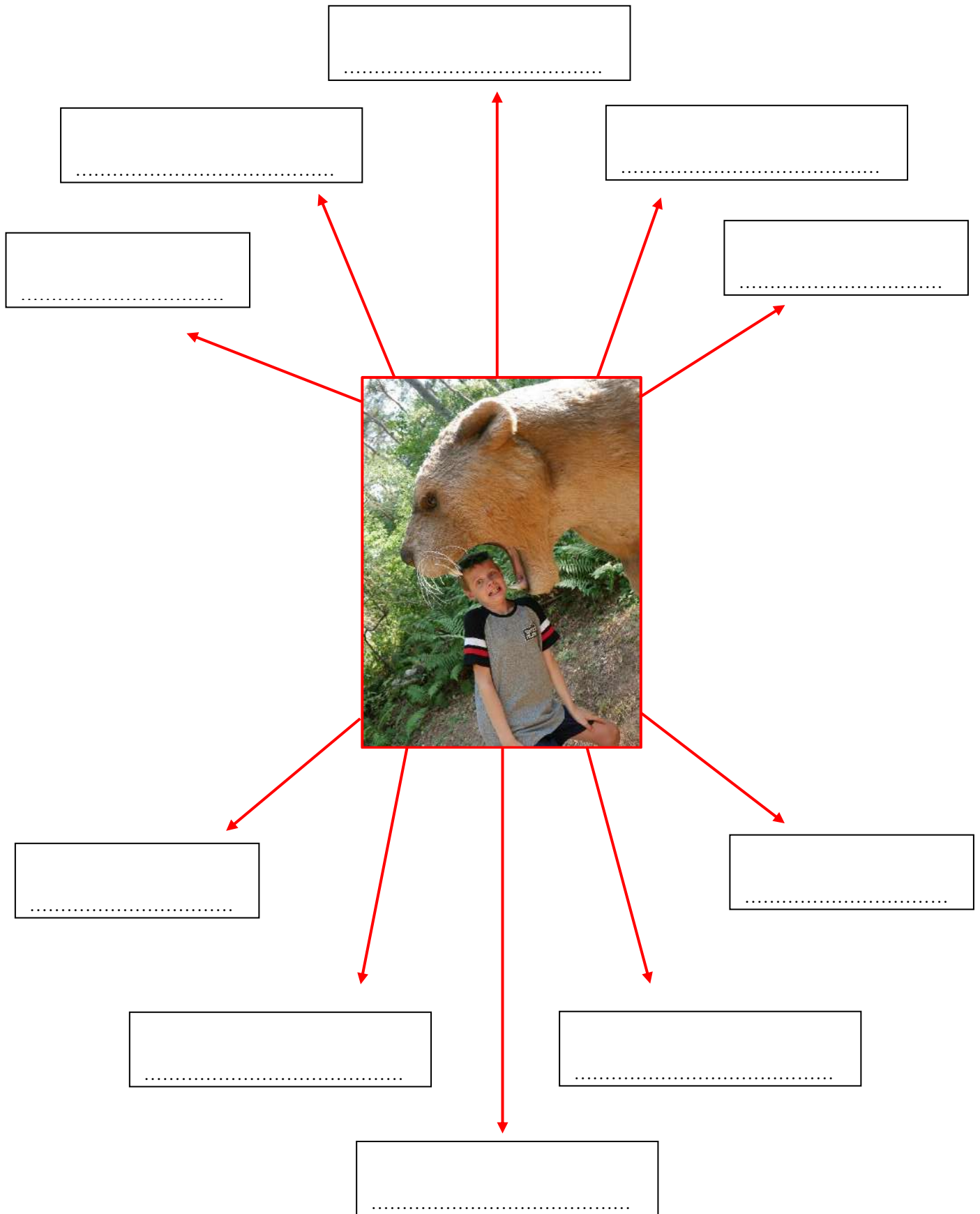
Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

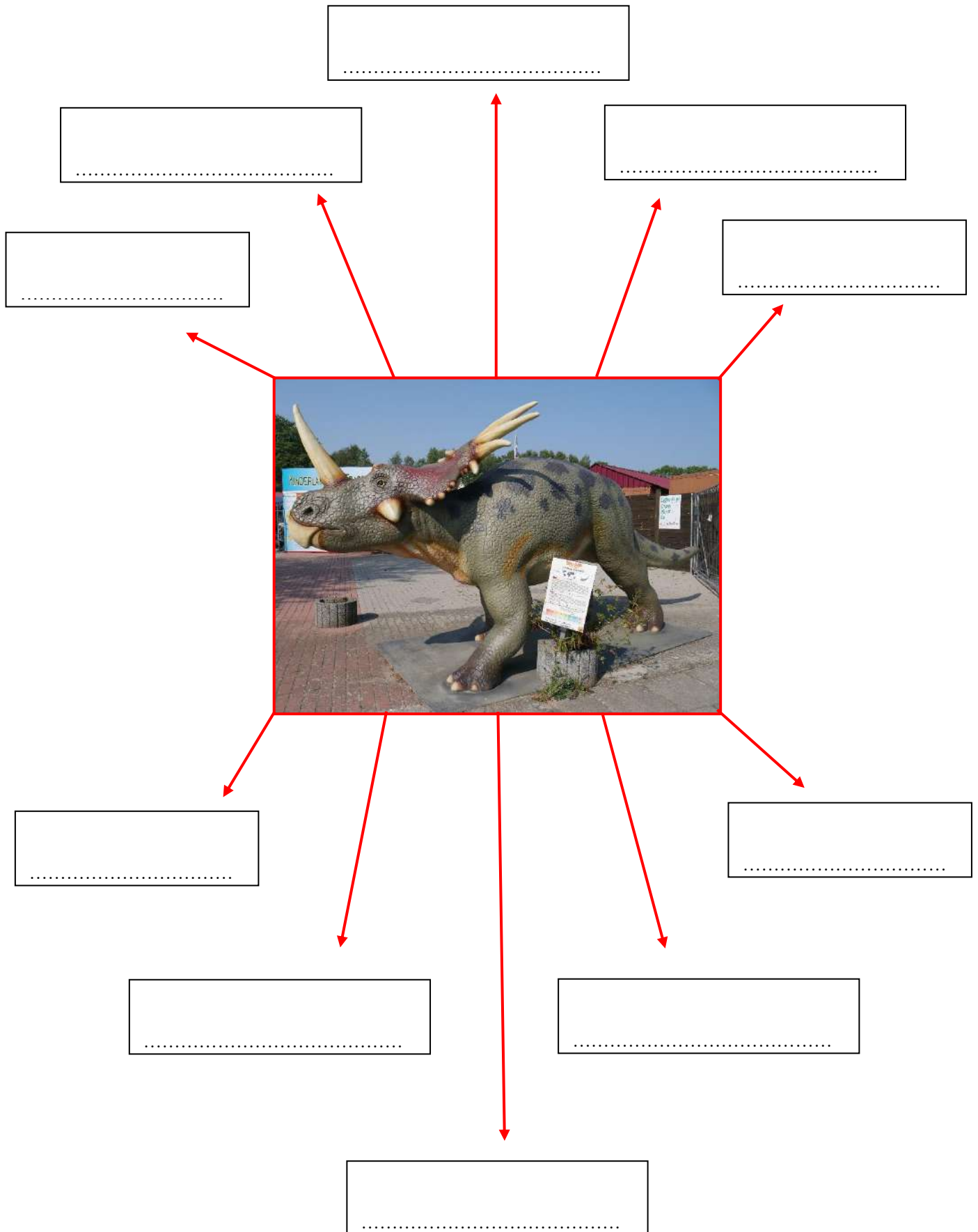
Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

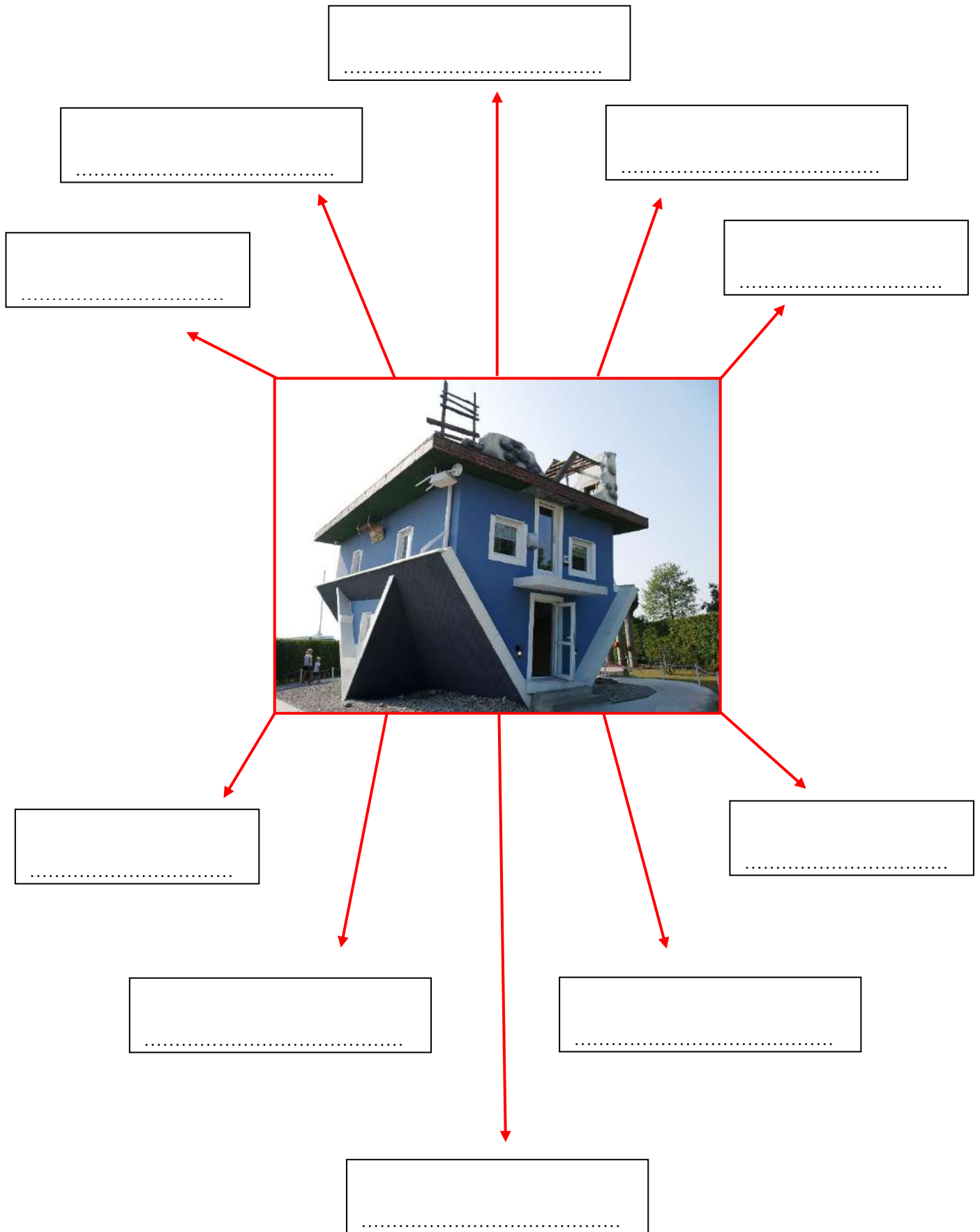
Was/ welche Wörter assoziiertst du mit dem Foto?

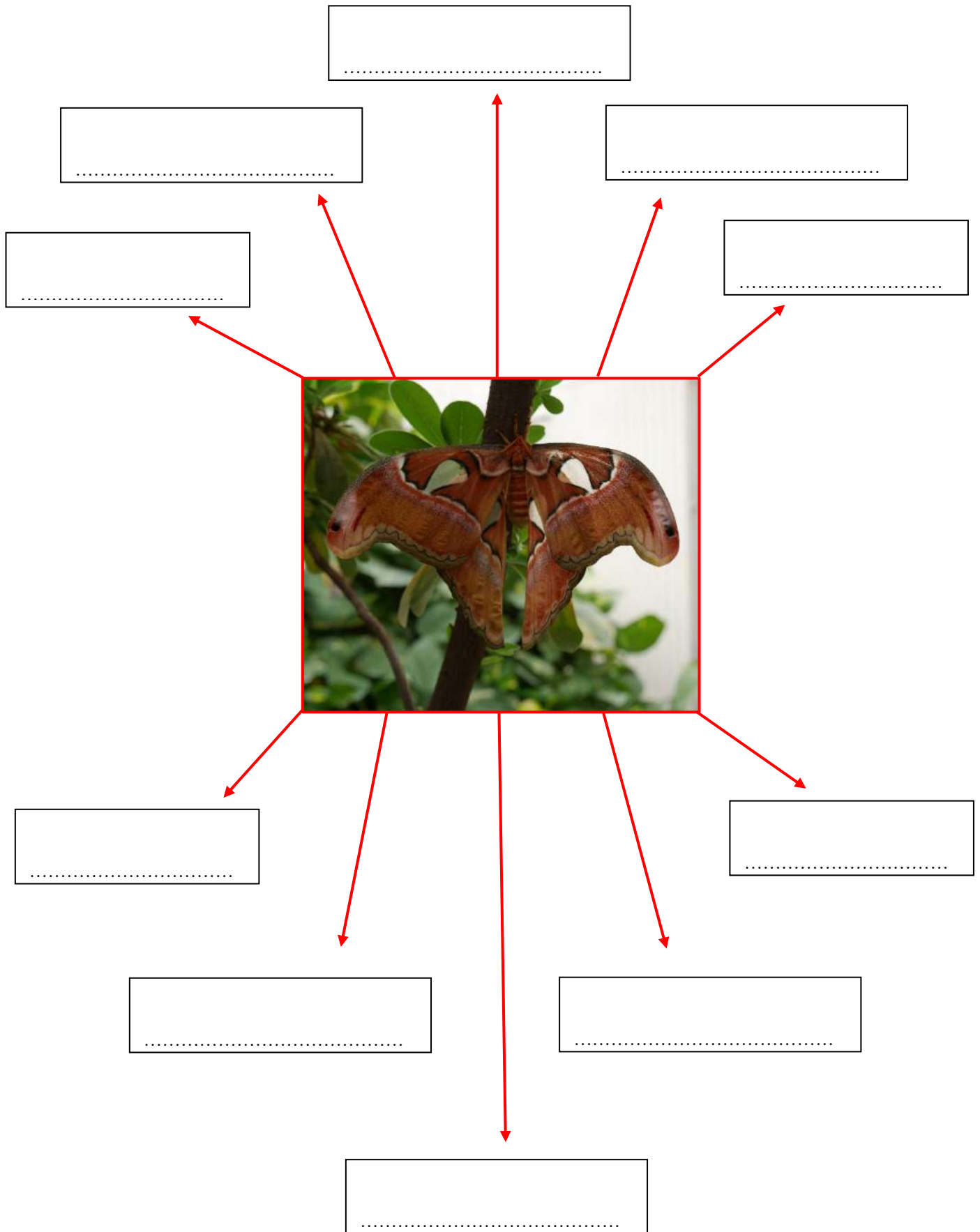
Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?

Was möchtest du auf der Insel Usedom sehen?

Gullivers Welt in Pudagla

Papageienhaus in Pudagla

Usedomer Sandskulpturen-Ausstellung in Ahlbeck

Karls Erlebnis-Dorf in Koserow

Wisent-Reservat in Mellenthin

Eiszeitpark in Mellenthin

Mölschow Dino-Park

Die Welt steht Kopf in Trassenheide

Schmetterlingsfarm in Trassenheide

Spielzeug-Museum in Peenemünde

Wachsfiguren und Lego Ausstellung in Trassenheide

Erlebnis-Ausstellung in Trassenheide

- Was möchtest du auf der Insel Usedom sehen?

- Ich möchte

- Warum?

- Ich mag

Ausstellungen	Spaß	Lego	Spielzeug	Insekten
spielen	Biologie	Natur	Vögel	Dinosaurier
Papageien	Wisente	Freizeitpark	Tiere	Erdbeeren
Sandskulpturen	rutschen	rennen	Ruhe	Wachsfiguren

Usedom – Kinder & Spaß

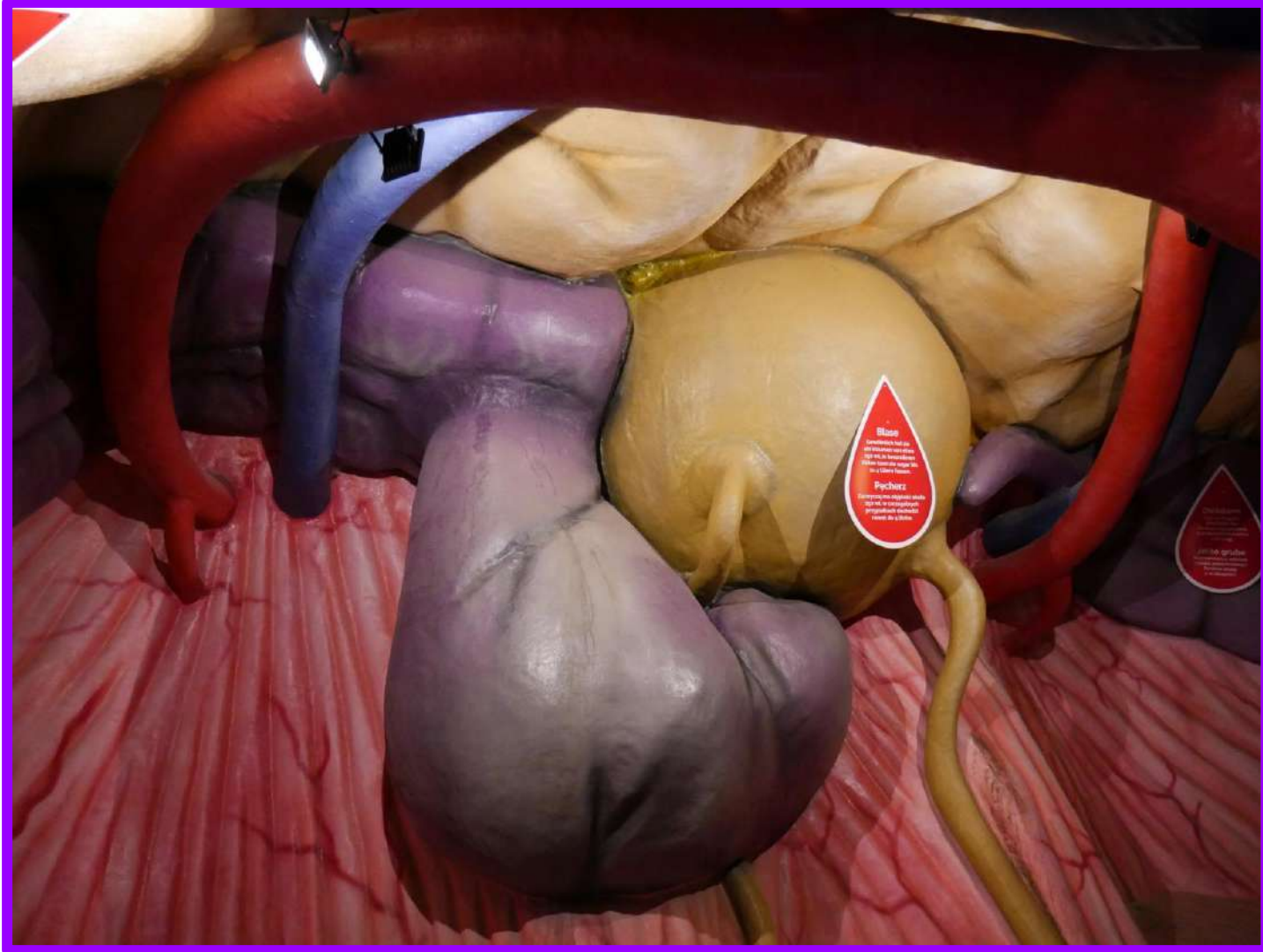
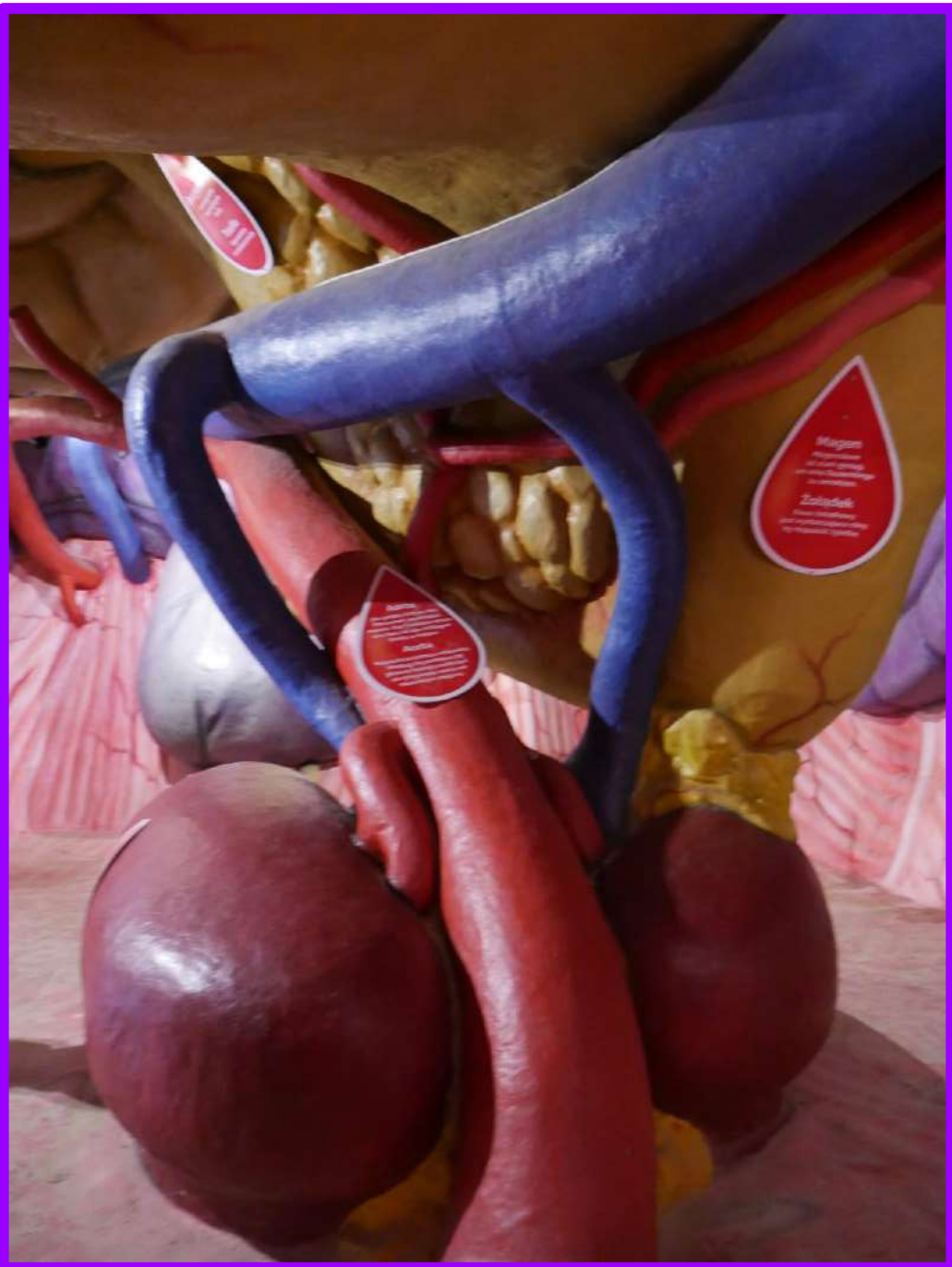

Gullivers Welt in Pudagla

Man erlebt hier eine abenteuerliche Reise in das Innere des berühmten Romanhelden. Eine der größten Figuren der Welt ist 36 Meter groß und zwölf Tonnen schwer.

Papageienhaus in Pudagla

Im Papageienhaus in Pudagla erlebt man unvergessliche Momente mit über 40 zahmen Papageien-Nachzuchten.

Usedomer Sandskulpturen-Ausstellung

In Ahlbeck werden jedes Jahr 9 500 Kubikmeter Sand in beeindruckende Figuren und Skulpturen mit Höhen bis zu 7 Metern verwandelt.

Die Skulpturen werden von 25 internationalen Künstlern aus 13 Ländern erschaffen.

Karls Erlebnis-Dorf in Koserow

Karls Erlebnis-Dorf ist ein landwirtschaftlich thematisierter Freizeitpark mit Bauernmarkt. In diesem Erlebnishof können die Kinder spielen und die Eltern einkaufen oder das Restaurant nutzen.

Im Hofladen gibt es Lebensmittel und Gegenstände aus eigener Produktion zu kaufen. In den Manufakturen werden Kaffee geröstet, Seife, Bonbons, Eiscreme und Schokolade hergestellt, Marmelade gekocht und Brot gebacken.

Die Kinder können rutschen, hüpfen, Traktor fahren, Tiere beobachten und die größte Kaffeekannensammlung der Welt bewundern oder eine Schatzhöhle besichtigen.

Weltrekord 2012
27.390 Kaffeekekannen

Aktueller Stand ca. 40.000

Wir sammeln weiter.
Alle Infos an der Kunden-Information.

Wisent-Reservat in Mellenthin

Seit Juli 2004 gibt es hier ein Wisentreservat. Die ersten 4 Tiere waren ein Geschenk des Umweltministeriums in Warschau und stammen aus verschiedenen polnischen Nationalparks.

In Mellenthin kann man auch Hirsche und Wildpferde beobachten.

Es gibt hier auch einen Eiszeitpark.

Mölschow Dino-Park

Hier erlebt man auf dem 1,3 km langen Erlebnispfad die Welt der Dinosaurier.
Da sind mehr als 80 lebensgroße Nachbildungen von Dinosauriern.

Phänomenta in Peenemünde

Hier wurden Ideen aus der ganzen Welt zusammengetragen, die nun von den Besuchern erforscht werden können.

Spielzeug-Museum in Peenemünde

Das Spielzeug-Museum Peenemünde führt den Besuchern die riesige Bandbreite unterschiedlicher Spielewelten vor Augen. Die Sammlung umfasst Stücke aus drei Jahrhunderten.

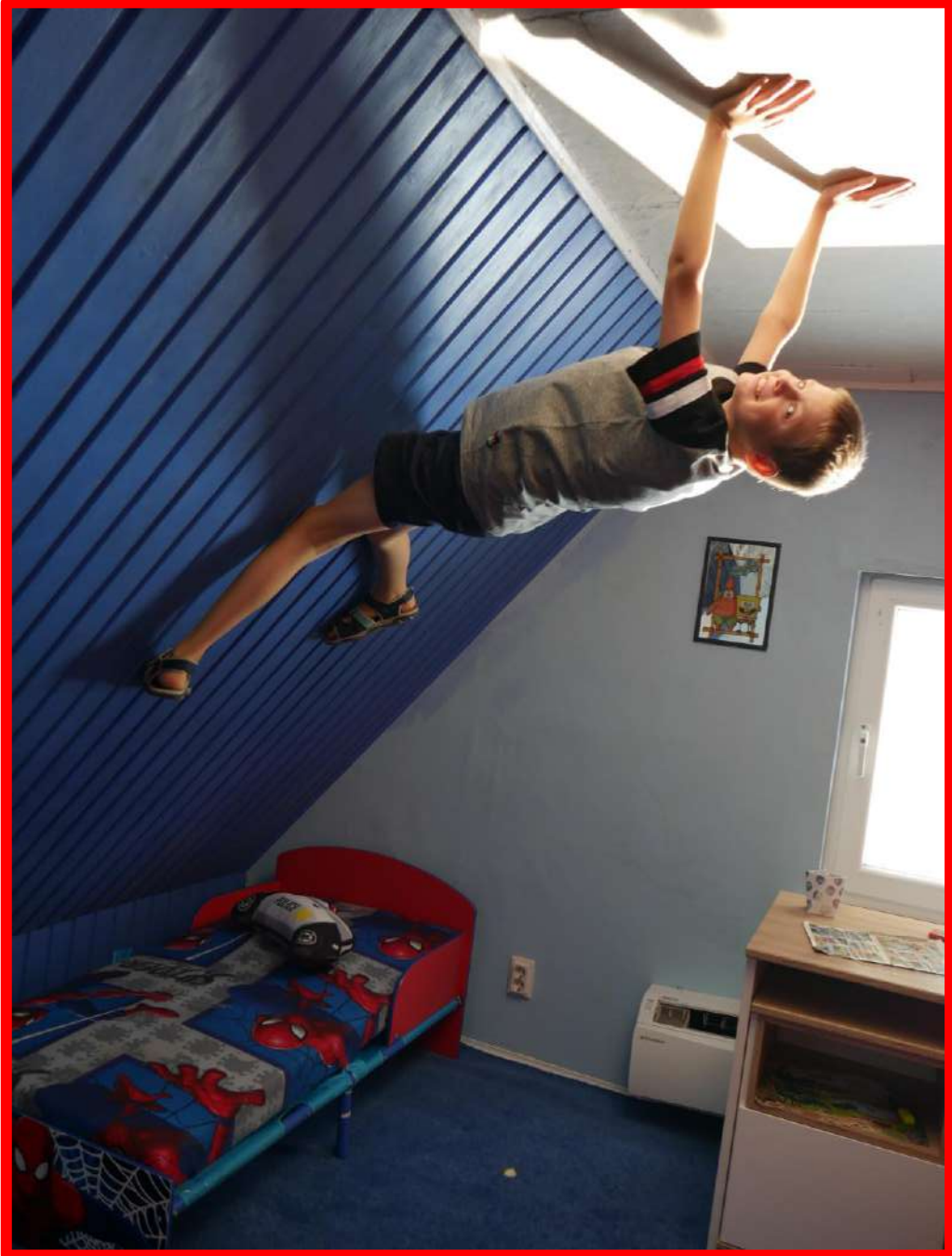

Die Welt steht Kopf in Trassenheide

In dem Haus voller Überraschungen erlebt man die gewohnte Welt mal anders herum.

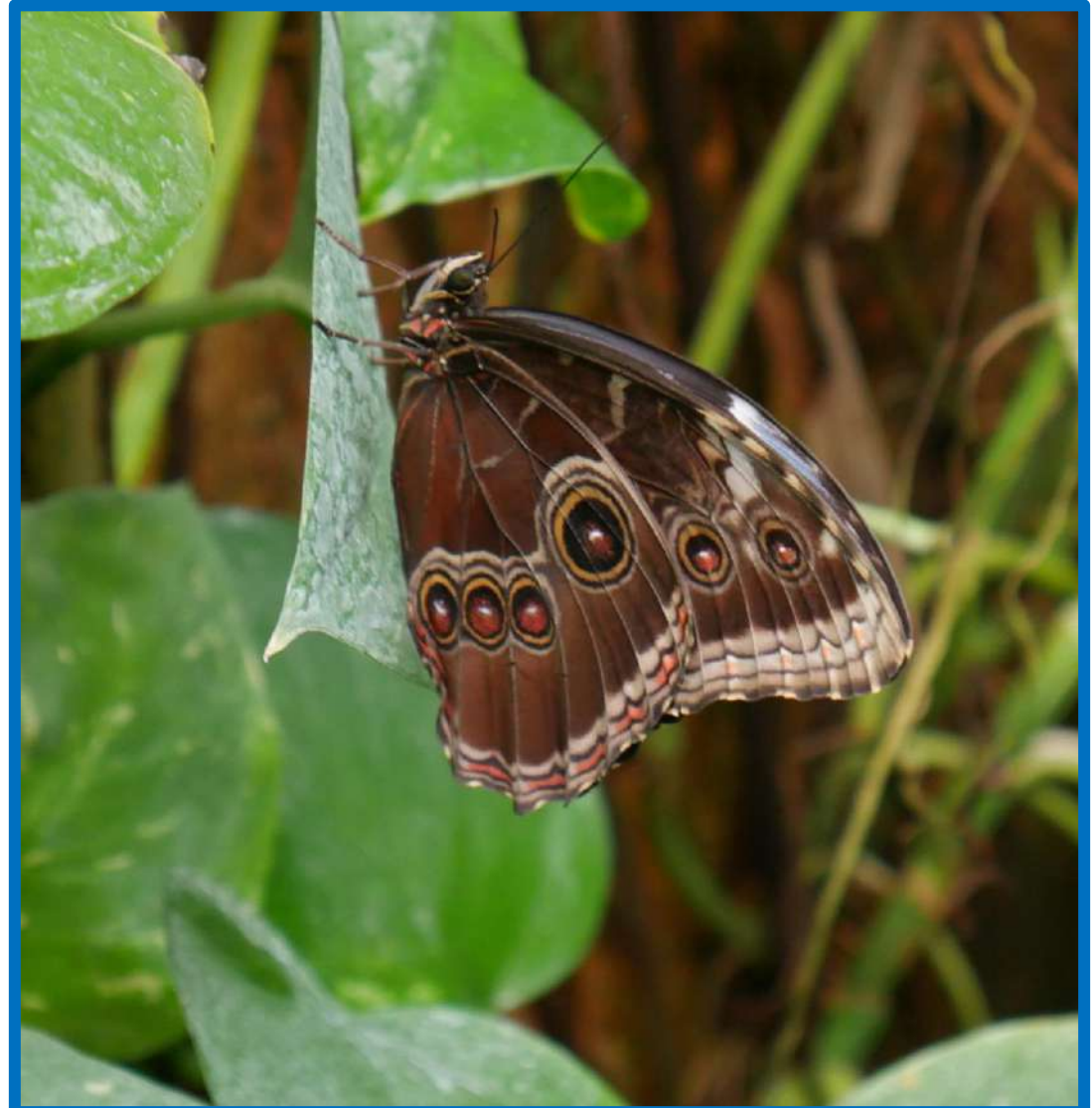
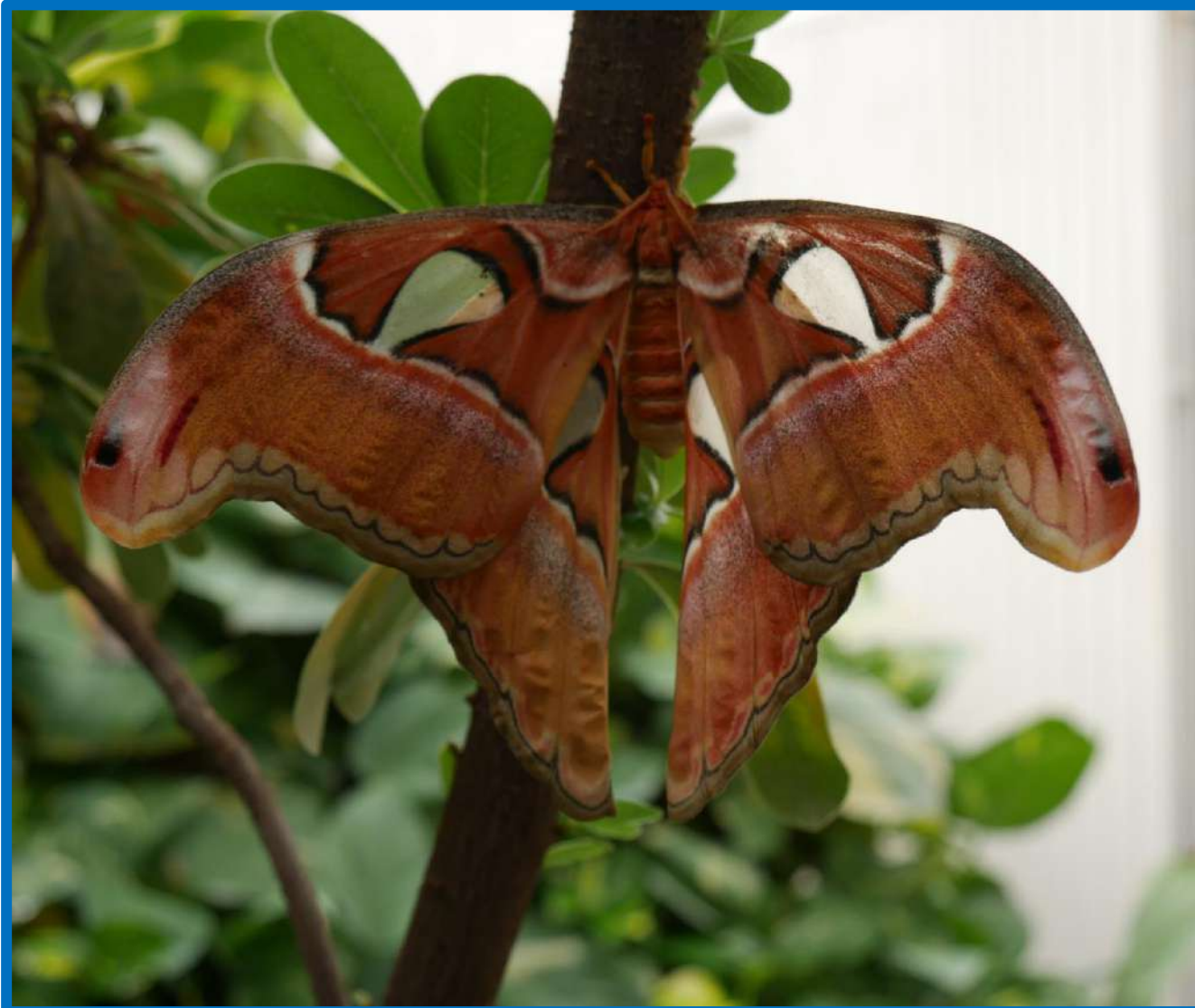

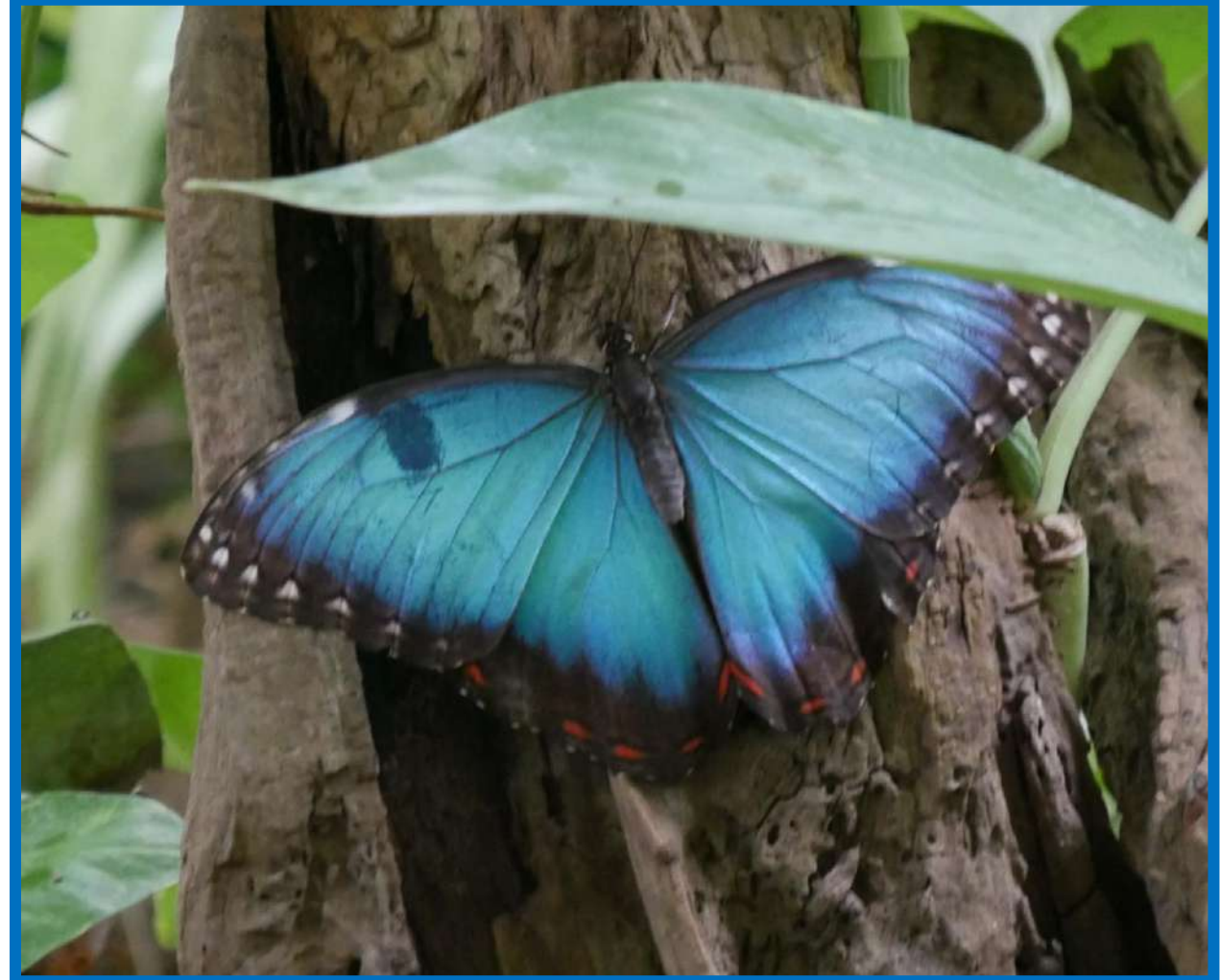
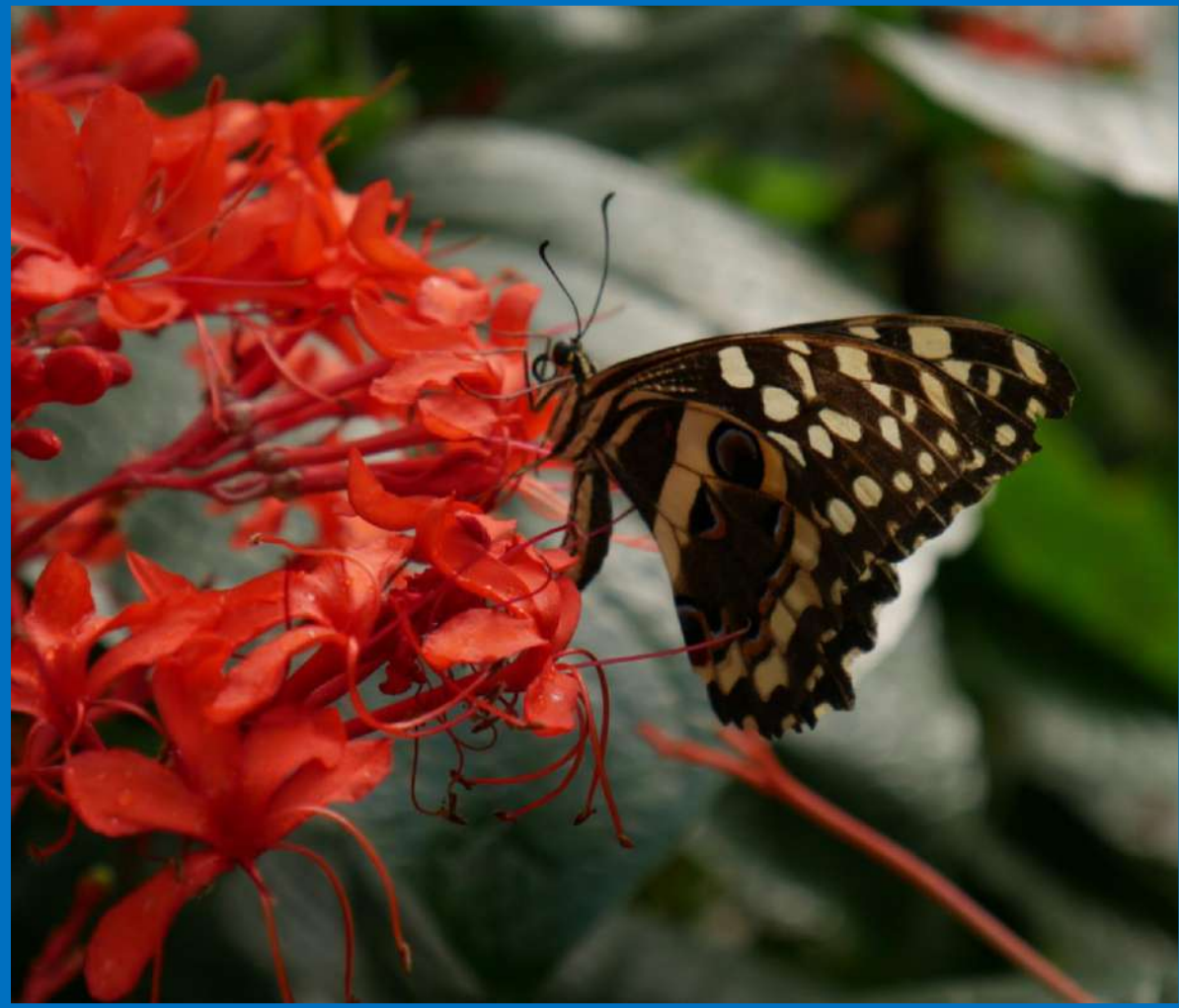

Schmetterlingsfarm in Trassenheide

Es ist Europas größte Schmetterlingsfarm und Insektenmuseum.

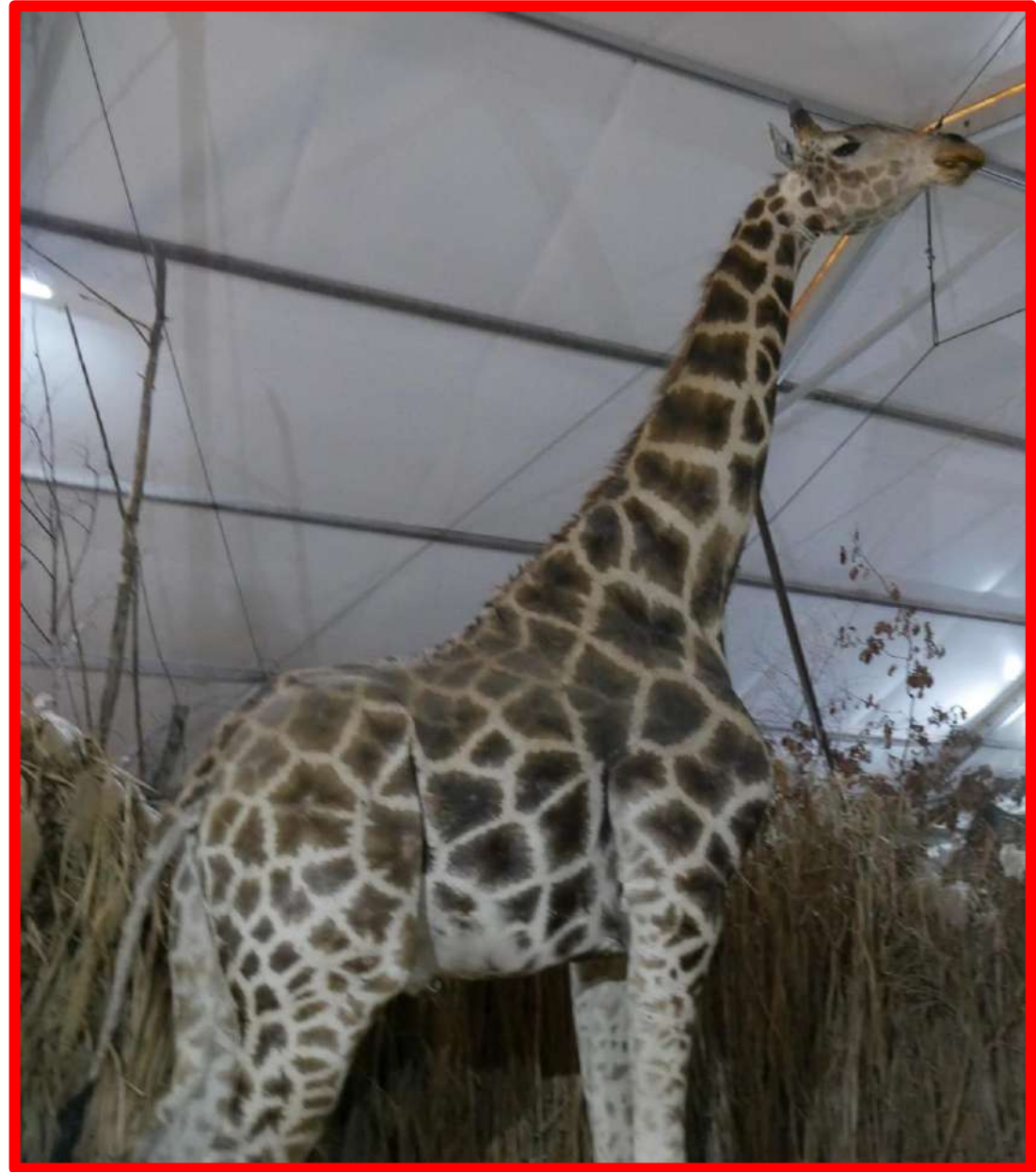
Wachsfiguren und Lego Ausstellung in Trassenheide

Erlebnis-Ausstellung in Trassenheide

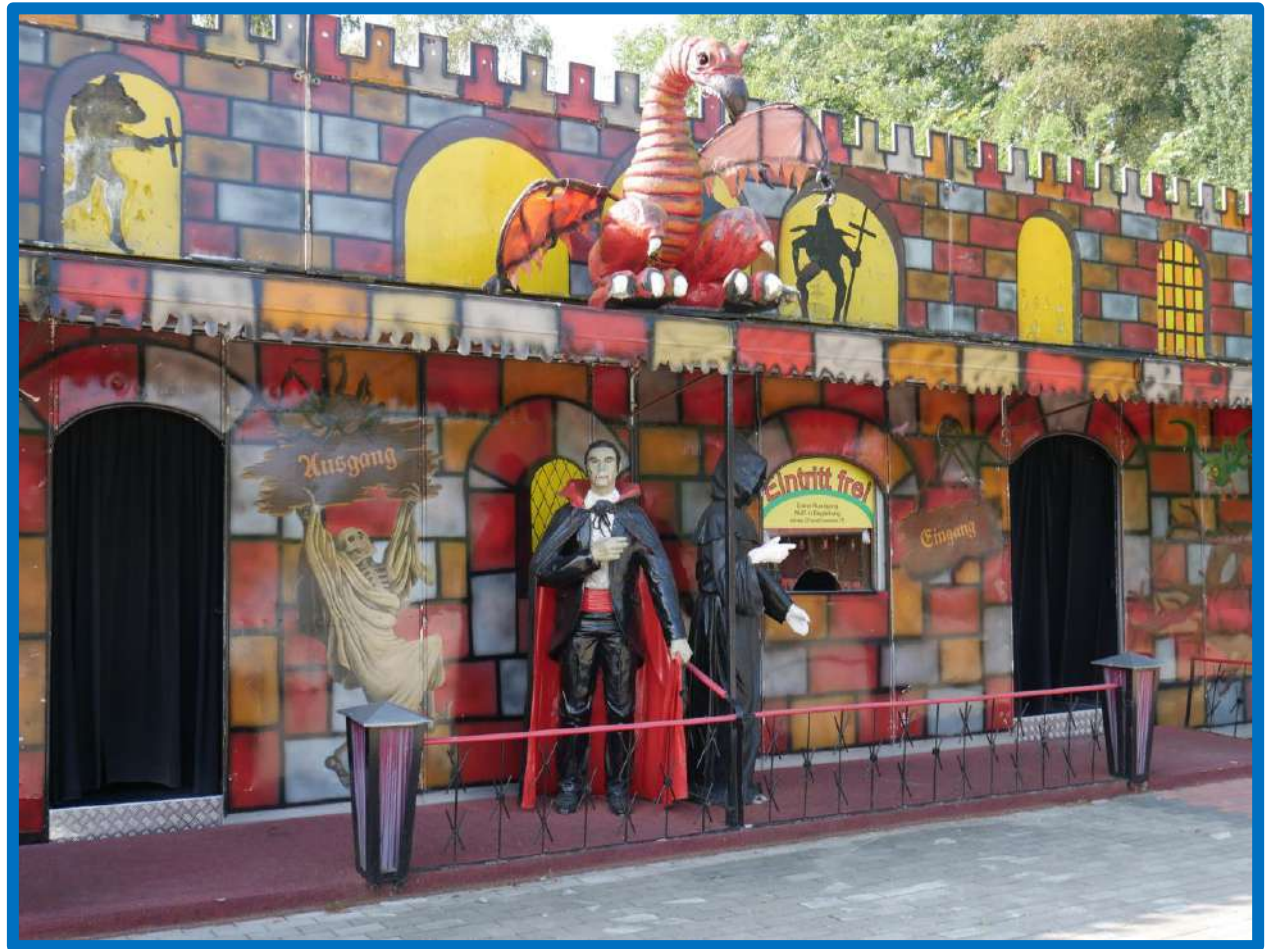
Hier kann man einen Rundgang durch die Landschaften von fünf Kontinenten machen.
Es ist die größte Sammlung von handgefertigten, lebensgroßen Tierpräparaten.

Kinderland in Trassenheide

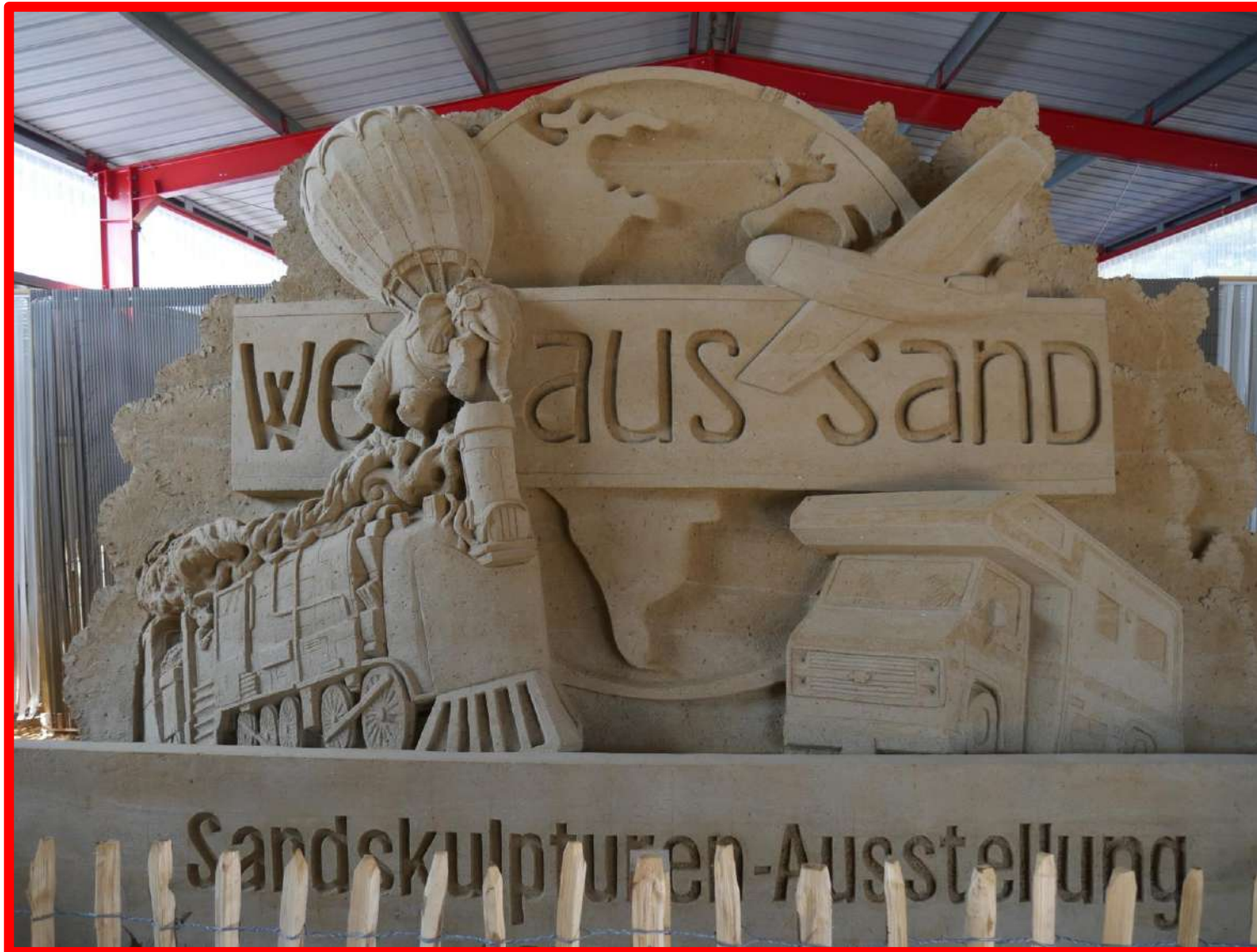

Minigolf in Trassenheide

Sandskulpturen-Ausstellung in Trassenheide

Temat lekcji: Wo wohnst du?	Adresat zajęć: klasa 3/4 SP
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - poznają region przygranicznego sąsiada, - poznają geografię landu Mecklenburg- Vorpommern, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego, - rozwijają kompetencje językowe: potrafią odpowiedzieć na pytania <i>Wie heißt du? Wo wohnst du? Woher kommst du? Wo liegt Deutschland? Wo liegt das Land Mecklenburg-Vorpommern? Welche Städte gibt es im Land Mecklenburg-Vorpommern?</i> 	Formy pracy: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą - praca indywidualna - praca w parach - praca w grupie Czas: 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	<p>N. zadaje pytania i prosi o wskazanie na mapie: państw: Polski i Niemiec, województwa zachodniopomorskiego i landu Mecklenburg-Vorpommern, znanych uczniom miast landu Mecklenburg- Vorpommern. Np. <i>Wo liegt Polen? Wo liegt Deutschland? Wo liegt das Land Mecklenburg-Vorpommern? Welche Städte gibt es im Land Mecklenburg-Vorpommern?</i></p> <p>N. pyta uczniów: <i>Wie heißt du? Wo wohnst du? Woher kommst du?</i></p> <p>N. zapisuje temat zajęć na tablicy.</p>	<p>Wybrani U. pokazują na mapie kraje, miasta, województwo zachodniopomorskie i land Mecklenburg-Vorpommern.</p> <p>U. odpowiadają na pytania nauczyciela.</p>	Mapa	<p>N. pomaga uczniom w odnalezieniu na mapie znanego im miasta.</p> <p>N. poprawia błędne odpowiedzi, uczeń powtarza poprawną odpowiedź za nauczycielem.</p>
Faza prezentacji materiału	Nauczyciel rozdaje uczniom kserokopię „ <i>Meine Heimatstadt</i> ”.	Wybrani uczniowie czytają na głos dialog w parach.	Kserokopia „ <i>Meine Heimatstadt</i> ”	N. pomaga w wymowie trudniejszych słów.
Faza ćwiczeniowa	<p>N. prosi o wskazanie miasta Moniki i Tobiasza.</p> <p>Nauczyciel rozdaje uczniom kserokopię „<i>Beantworte die Fragen</i>”.</p>	<p>U. uzupełniają luki na kserokopii wpisując miasta.</p> <p>U. odpowiadają na pytania i kolorują flagi (Niemiec i Polski).</p> <p>Wybrani uczniowie czytają swoje odpowiedzi.</p>	<p>Kserokopia „<i>Meine Heimatstadt</i>”</p> <p>Kserokopia „<i>Beantworte die Fragen</i>”.</p>	
Faza kontekstualizacji	<p>N. rozdaje uczniom karteczki z imieniem, miejscem zamieszkania i krajem pochodzenia i prosi o tworzenie dialogów.</p> <p>N. prosi wybrane dzieci o zaprezentowanie dialogów w parach.</p>	<p>U. chodząc po klasie tworzą dialogi na podstawie danych z karteczek. U. wpytują innych uczniów o ich dane.</p> <p>U. dobierają się w pary i przedstawiają na forum dialogi.</p>	Karteczki z imieniem, miejscem zamieszkania i krajem pochodzenia	<p>N. poprawia błędne odpowiedzi, uczeń powtarza poprawną odpowiedź za nauczycielem.</p> <p>N. pomaga w tworzeniu dialogów</p>
Ewaluacja i zakończenie	<p>N. zadaje za zadanie domowe – pokolorować godło Schwerinu, narysować godło swojego miasta oraz dla chętnych odpowiedzieć na pytanie: Co znajduje się na godle miasta Szczecin i miasta Schwerin? (znaleźć w słowniku po dwa słowa)</p> <p>N. żegna się z uczniami.</p>	U. żegnają się z nauczycielem.	Kserokopie z godłami	

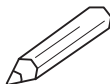
Meine Heimatstadt

- Hallo! Wie heißt du?
→ Ich heiße Tobias Schwarz und wer bist du?
- Ich bin Monika Nowak.
→ Woher kommst du?
- Ich komme aus **Polen**. Und du?
→ Ich komme aus **Deutschland**.
- Wo wohnst du genau?
→ Ich wohne in **Schwerin**. Schwerin liegt in **Mecklenburg-Vorpommern**. Und du?
- Ich wohne in **Stettin**. Stettin liegt in der **Woiwodschaft Westpommern**.

Die Heimatstadt von Monika

ist

Die Heimatstadt von Tobias

ist

Neue Lexik/ Strukturen:

die Heimatstadt = ojczyzna

Schwerin = stolica Mecklenburg-Vorpommern

die Woiwodschaft Westpommern = województwo zachodniopomorskie

Mecklenburg-Vorpommern = land w Niemczech Mekleburgia-Pomorze Przednie

Ich wohne in ... = Mieszkam w ...

Ich komme aus ... = Pochodzę z ...

liegen = leżeć

Wo wohnst du? = Gdzie mieszkasz?

Woher kommst du? = Skąd pochodzisz?

Beantworte die Fragen.

Wo wohnt Monika?

Monika wohnt in

Wo wohnt Tobias?

Tobias wohnt in

Wie heißt du?

Ich

Woher kommst du?

Ich

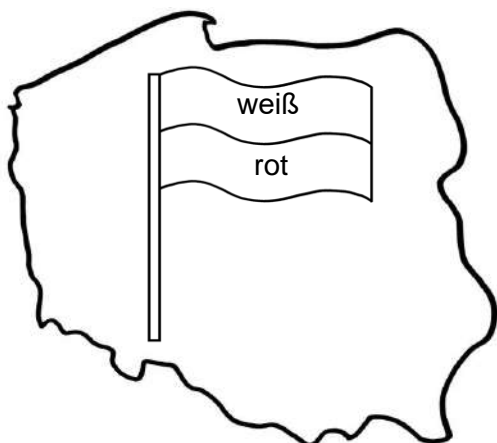
Wo wohnst du?

Ich

Wo liegt Schwerin? Wo liegt Stettin?

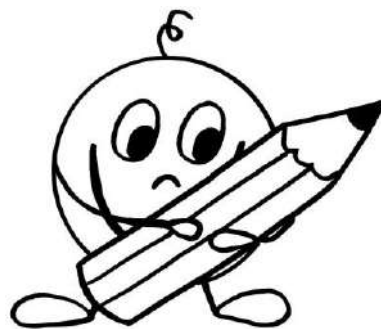
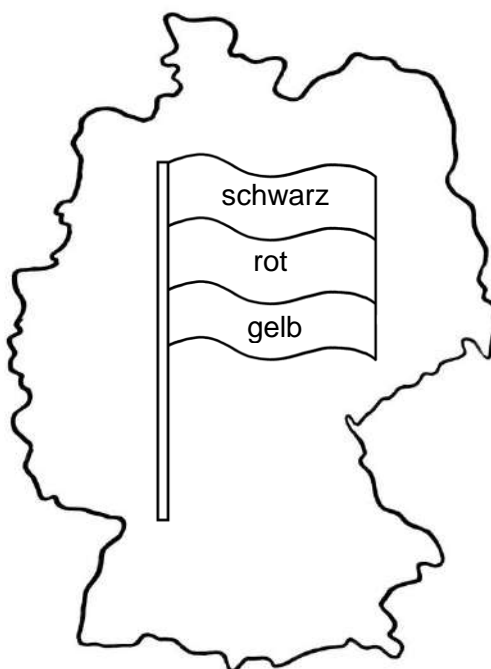
Monika kommt aus

.....

Tobias kommt aus

.....

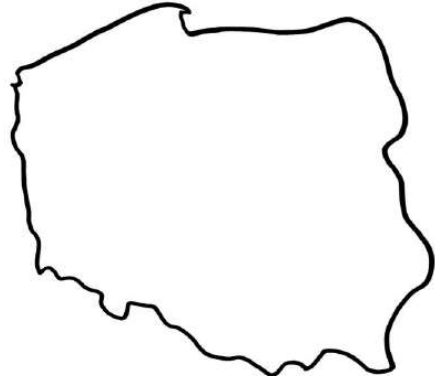

**Name: Sven
Land:**

Wohnort: Schwerin

**Name: Anna
Land:**

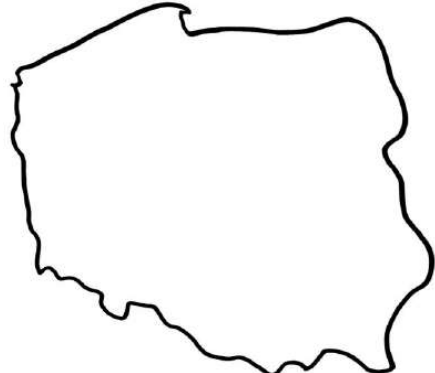
Wohnort: Szczecin

**Name: Lisa
Land:**

Wohnort: Rostock

**Name: Adam
Land:**

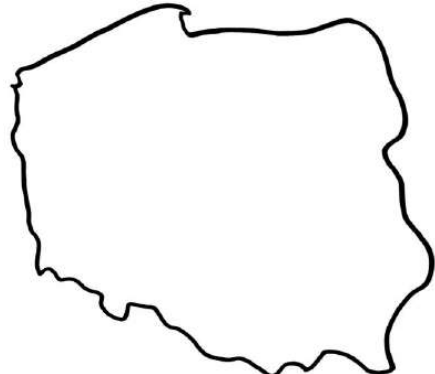
Wohnort: Police

**Name: Paul
Land:**

Wohnort: Neubrandenburg

**Name: Wiktoria
Land:**

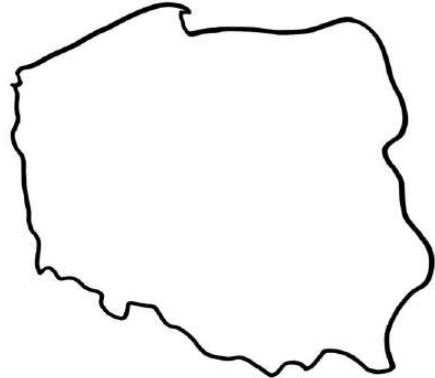
Wohnort: Koszalin

**Name: Olaf
Land:**

Wohnort: Greifswald

**Name: Ola
Land:**

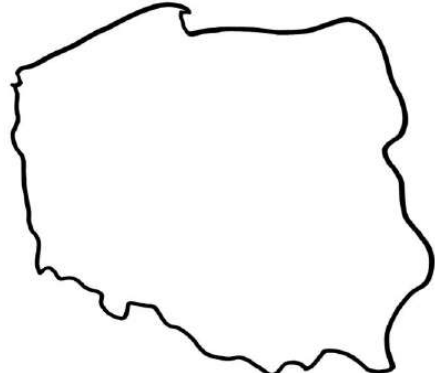
Wohnort: Gryfino

**Name: Betty
Land:**

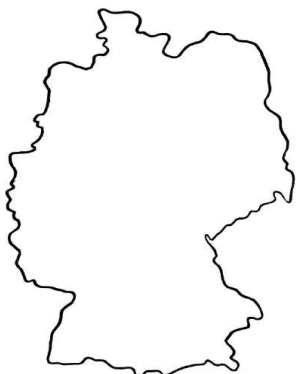
Wohnort: Wismar

**Name: Kuba
Land:**

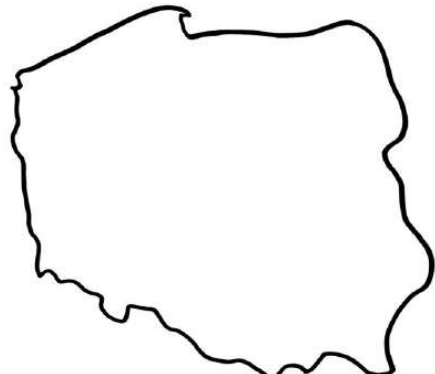
Wohnort: Nowogard

**Name: Claudia
Land:**

Wohnort: Stralsund

**Name: Tomek
Land:**

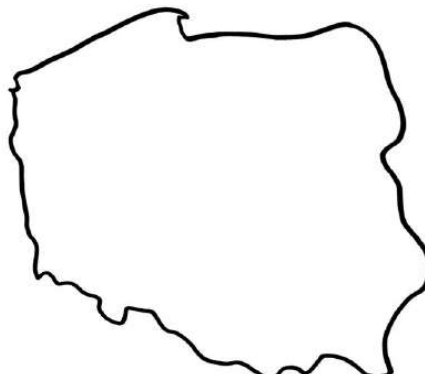
Wohnort: Stargard

**Name: Max
Land:**

Wohnort: Anklam

**Name: Marta
Land:**

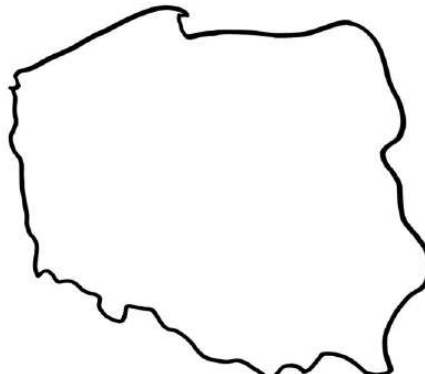
Wohnort: Chojna

**Name: Karin
Land:**

Wohnort: Pasewalk

**Name: Marcin
Land:**

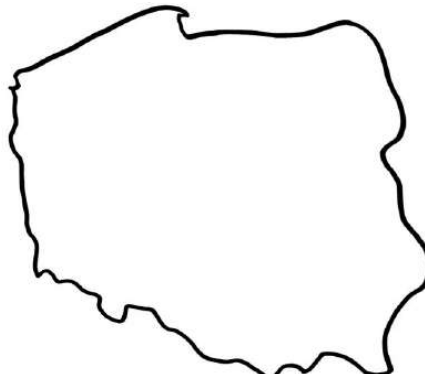
Wohnort: Dobra

**Name: Thomas
Land:**

Wohnort: Prenzlau

**Name: Wiktorina
Land:**

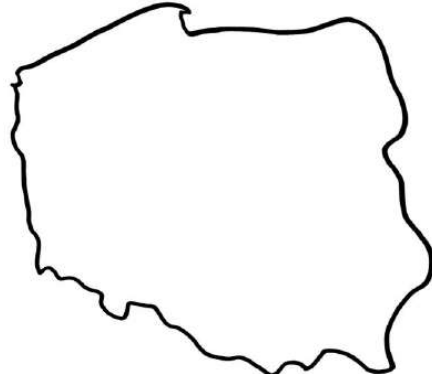
Wohnort: Nowe Warpno

Name: Eva
Land:

Wohnort: Saßnitz

Name: Kacper
Land:

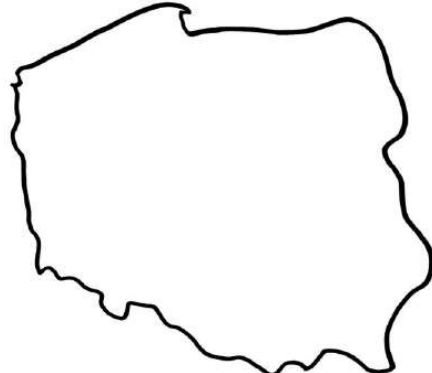
Wohnort: Drawno

Name: Werner
Land:

Wohnort: Torgelow

Name: Joanna
Land:

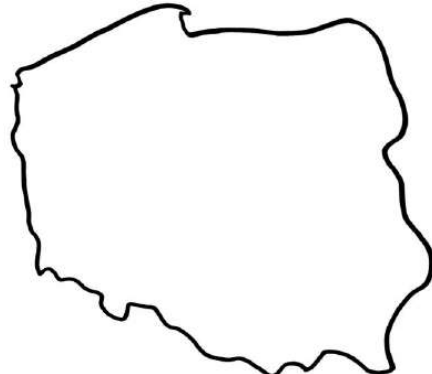
Wohnort: Cedynia

Name: Gabi
Land:

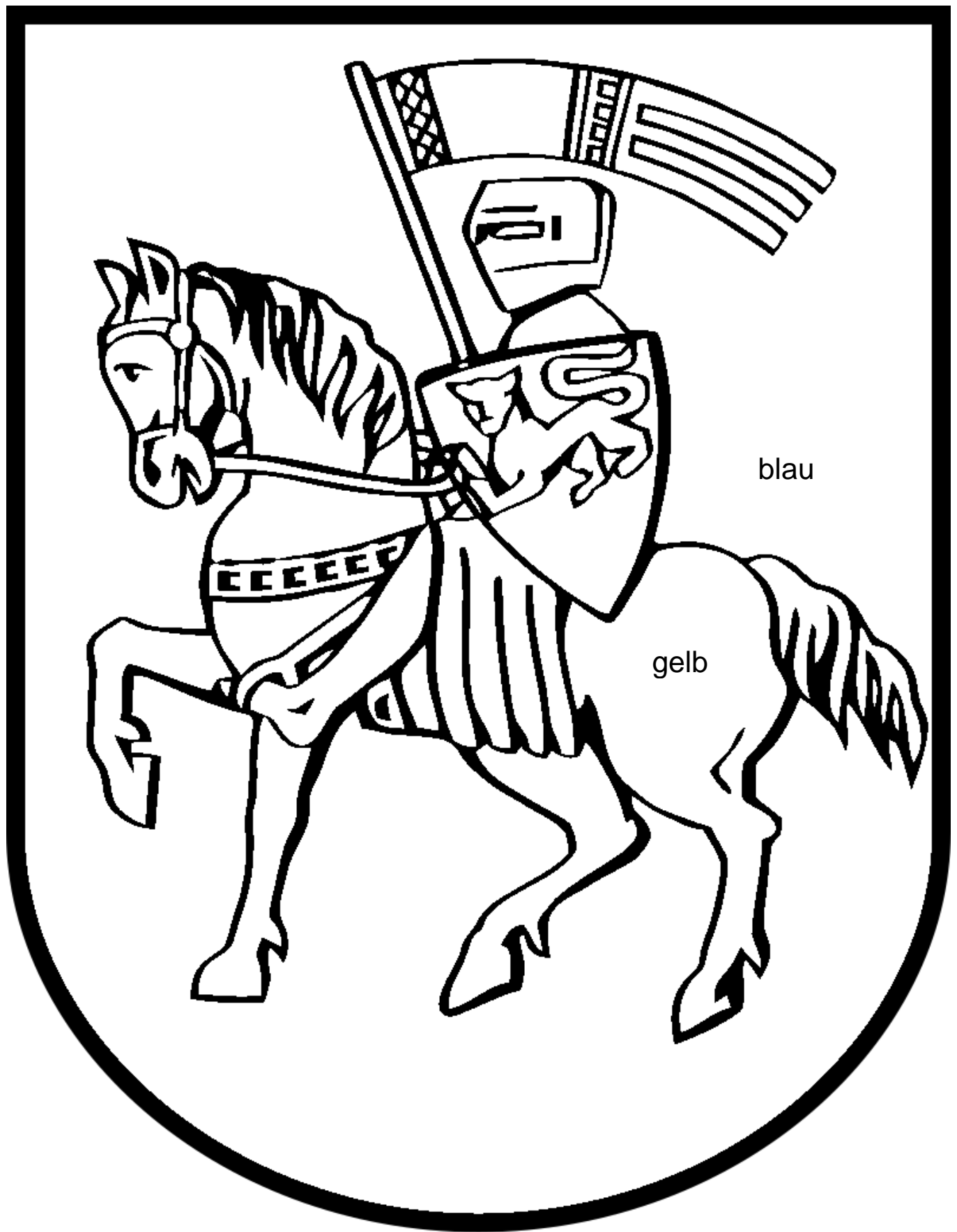
Wohnort: Wismar

Name: Wiktor
Land:

Wohnort: Wolin

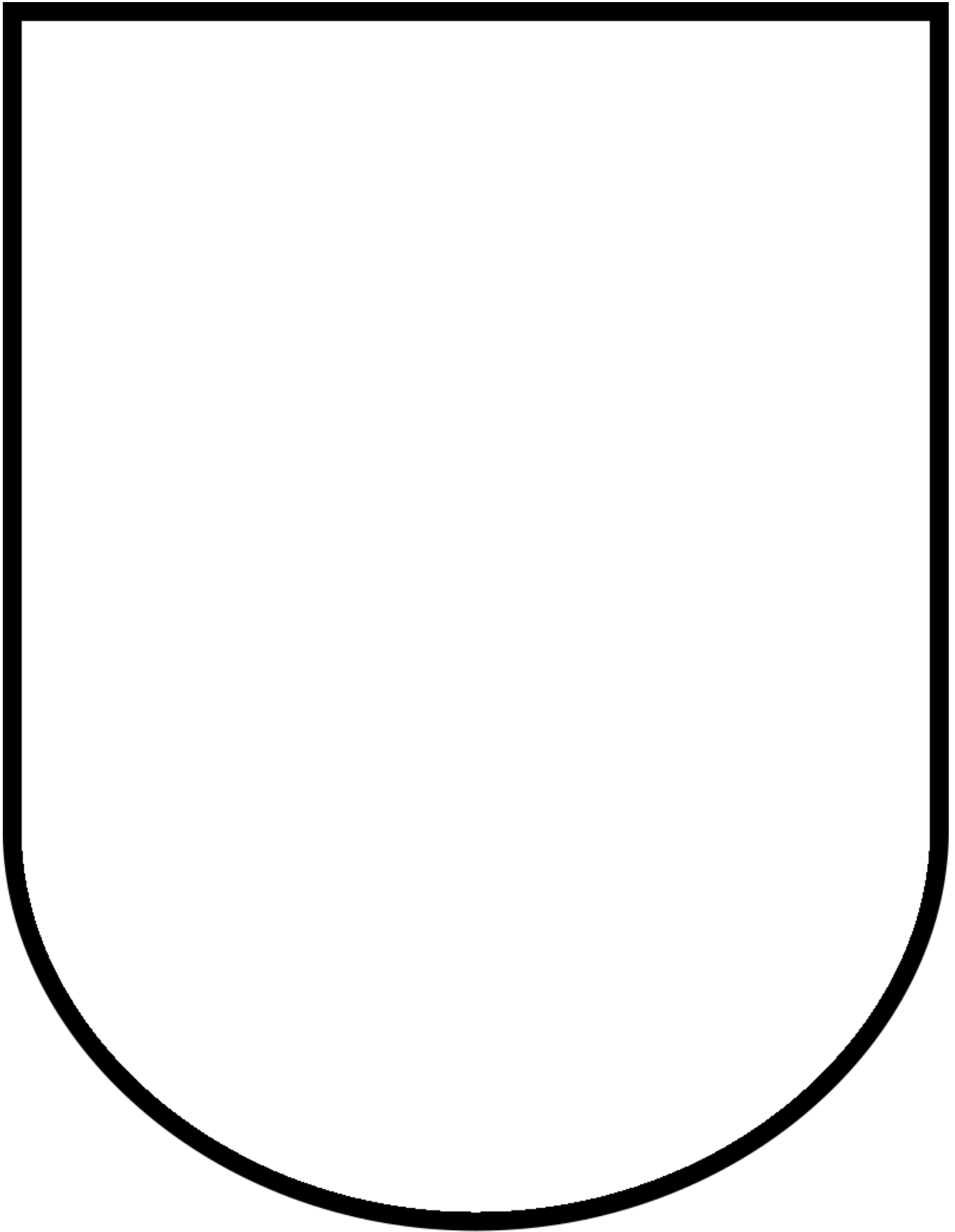
Bemale das Wappen der Stadt Schwerin.

blau

gelb

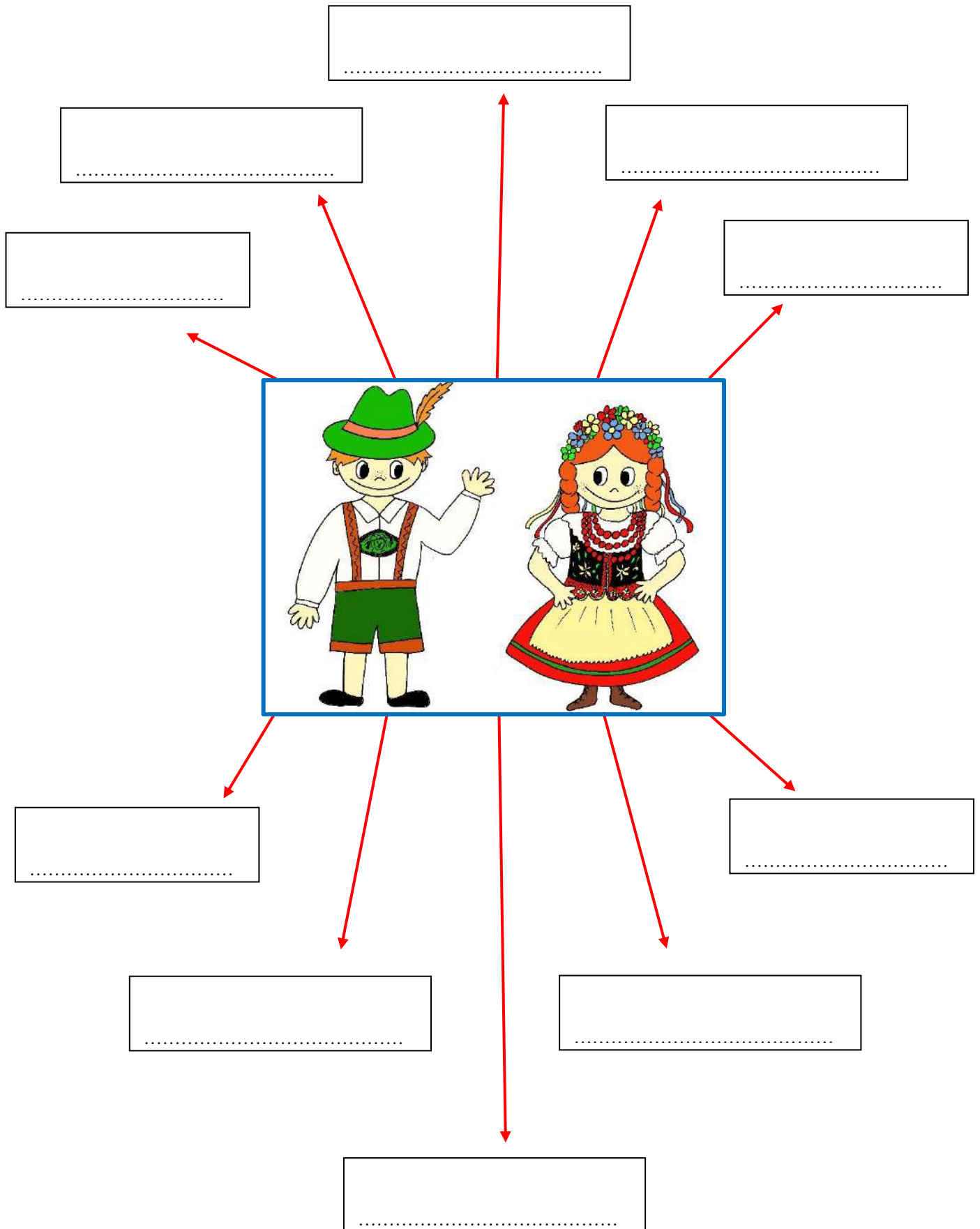
Zeichne das Wappen deiner Stadt.

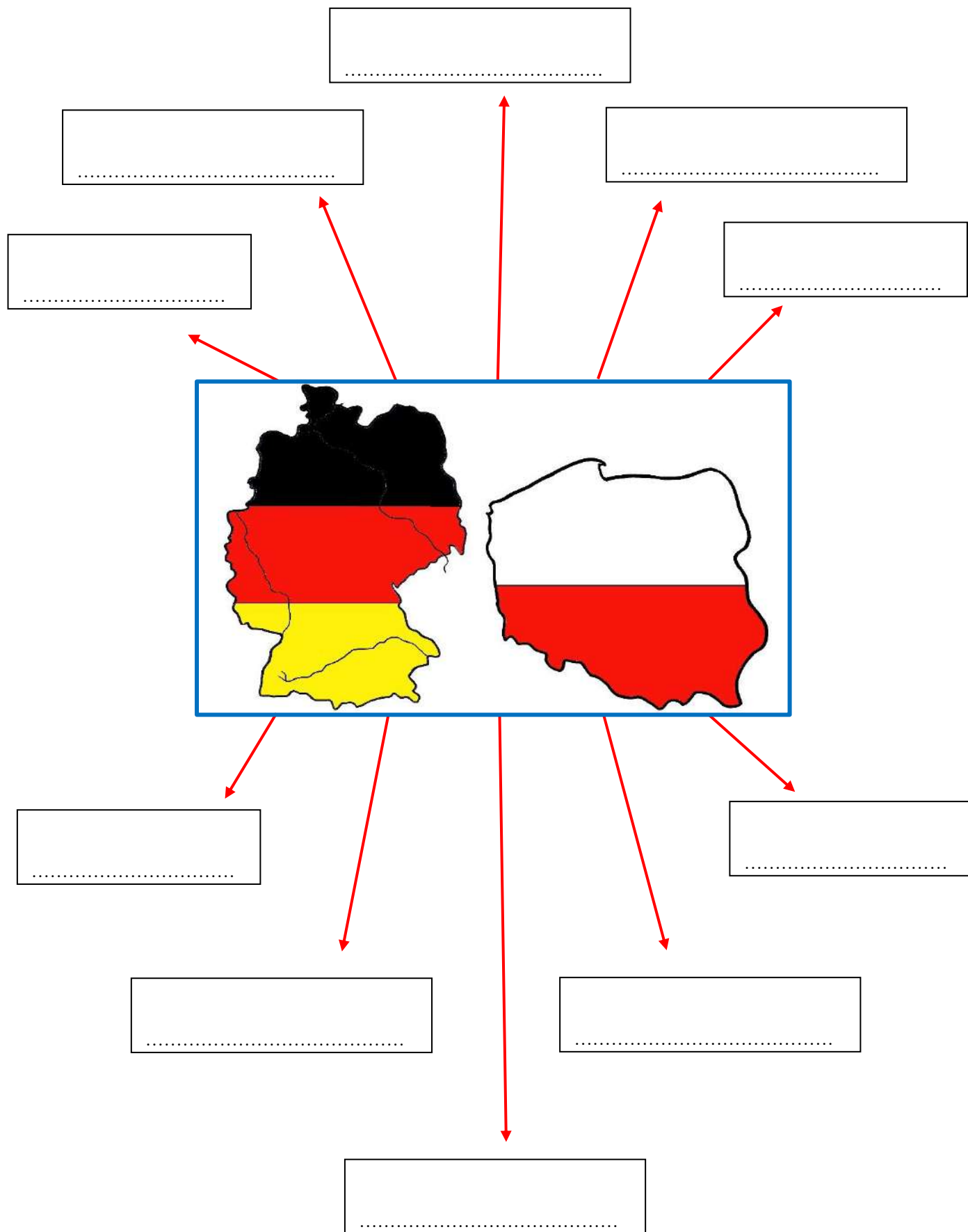
Temat lekcji: Nachbarschaft & Freundschaft.	Adresat zajęć: klasa 2/3/4 SP
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - rozwijają zainteresowania geografiami Niemiec, - poznają region przygraniczny sąsiada, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego. 	Formy pracy <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca indywidualna, - praca w grupach. Czas 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. wskazując mapę Niemiec i zadaje uczniom podstawowe pytania (w zależności od umiejętności językowych grupy). Np. <i>Wo liegt Deutschland? War jemand von euch in Deutschland? Was bedeutet „Freundschaft“?</i> N. zapisuje temat zajęć.	U. odpowiadają na pytania	Mapa Niemiec	
Prezentacja nowego materiału	N. wyświetla prezentację multimedialną „DIE ORTE IM PROJEKT NACHBARSPRACHERWERB VON DER KITA BIS ZUM SCHULABSCHLUSS - DER SCHLÜSSEL ZUR KOMMUNIKATION IN DER EUROREGION POMERANIA.“ N. wyjaśnia, że prezentacja przedstawia miejscowości, w których uczniowie niemieccy uczą się języka polskiego w ramach projektu.	U. oglądają prezentację.	Prezentacja multimedialna	
Faza ówczesna	N. dzieli klasę na grupy i rozdaje każdej grupie asocjogram „Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?“. N. prosi każdą grupę o zaprezentowanie swojej pracy.	U. w grupach robią burzę mózgów i zapisują swoje propozycje. Grupy prezentują swoją pracę.	Asocjogram „Was/ welche Wörter assoziiert du mit dem Foto?“	N. sprawdza poprawność wykonanego zadania.
Faza kontekstualizacji	Nauczyciel z uczniami wybierają wspólnie jedną miejscowość z prezentacji. N. prosi uczniów o wykonanie „kartek – pozdrowień” dla niemieckich uczniów z placówki w wybranym mieście.	U. tworzą kartki		N. pomaga w pisaniu pozdrowień
Ewaluacja i zakończenie	U. zbierają wszystkie kartki do jednej koperty w celu wysłania jej do uczniów w Niemczech. N. żegna się z uczniami.	U. żegnają się z nauczycielem.		

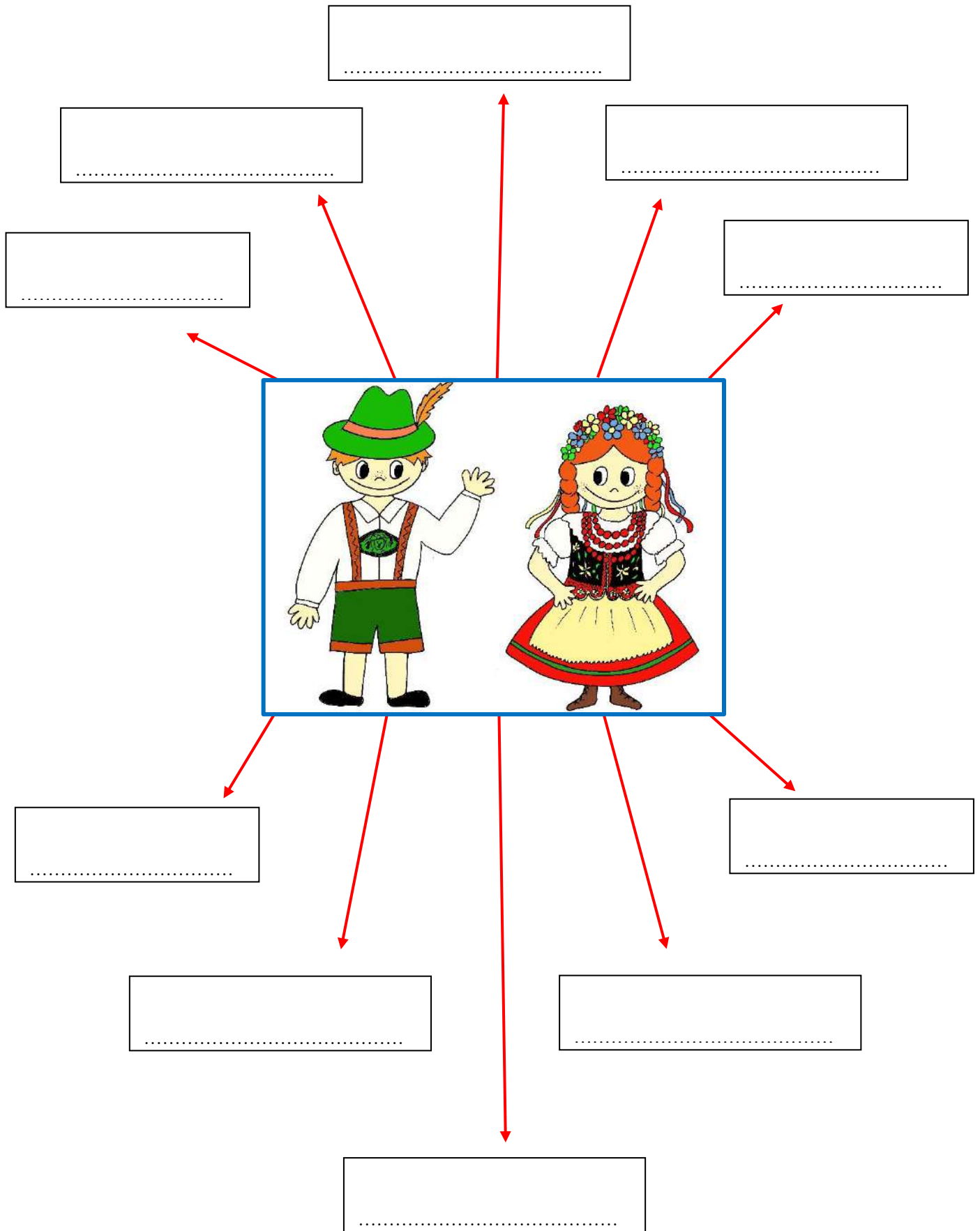
Was assoziiert du mit dem Wort „Freundschaft“?

Was assoziiert du mit dem Wort „Nachbarschaft“?

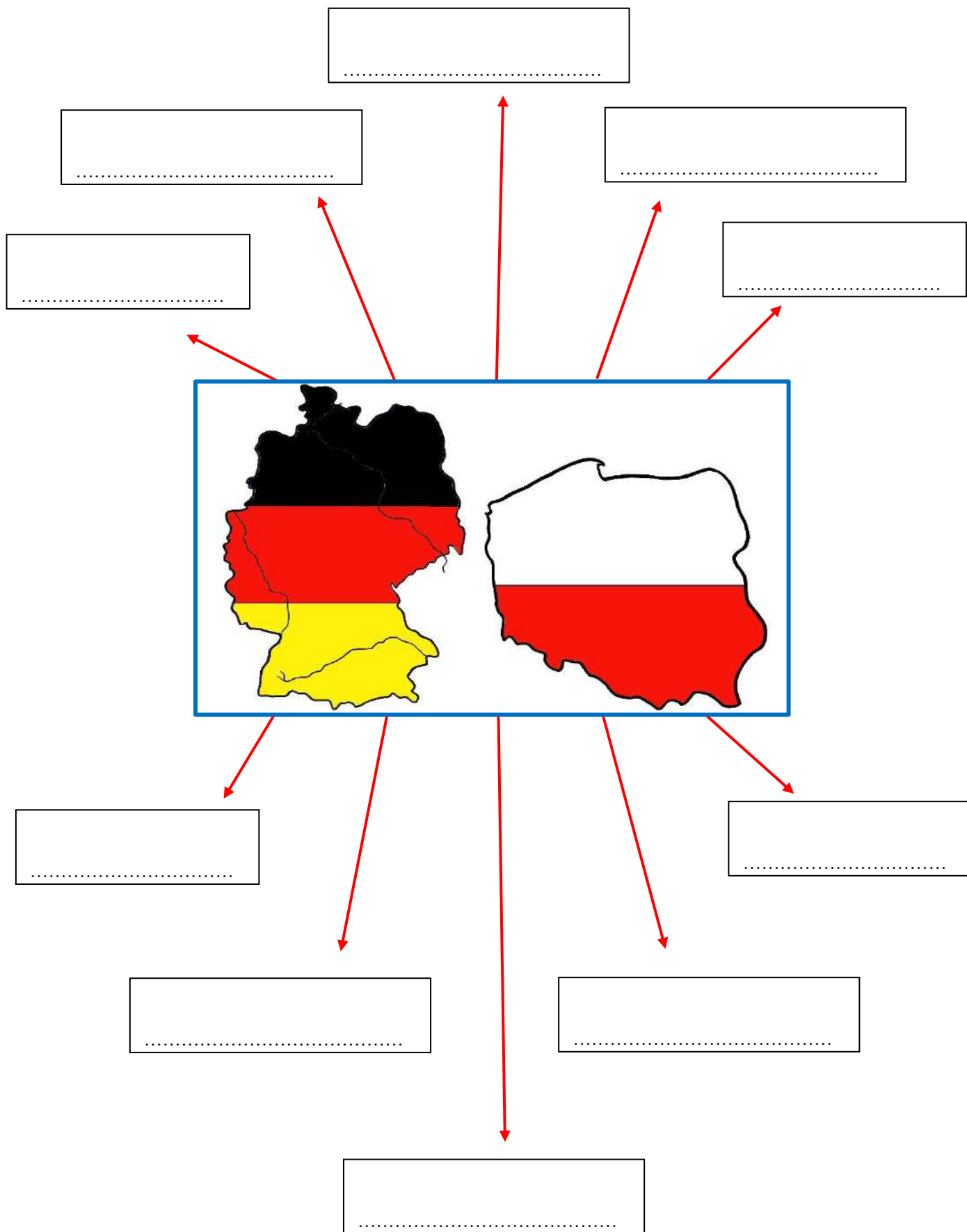

Was assoziiert du mit dem Wort „Zusammenarbeit“?

Nachbarschaft & Freundschaft

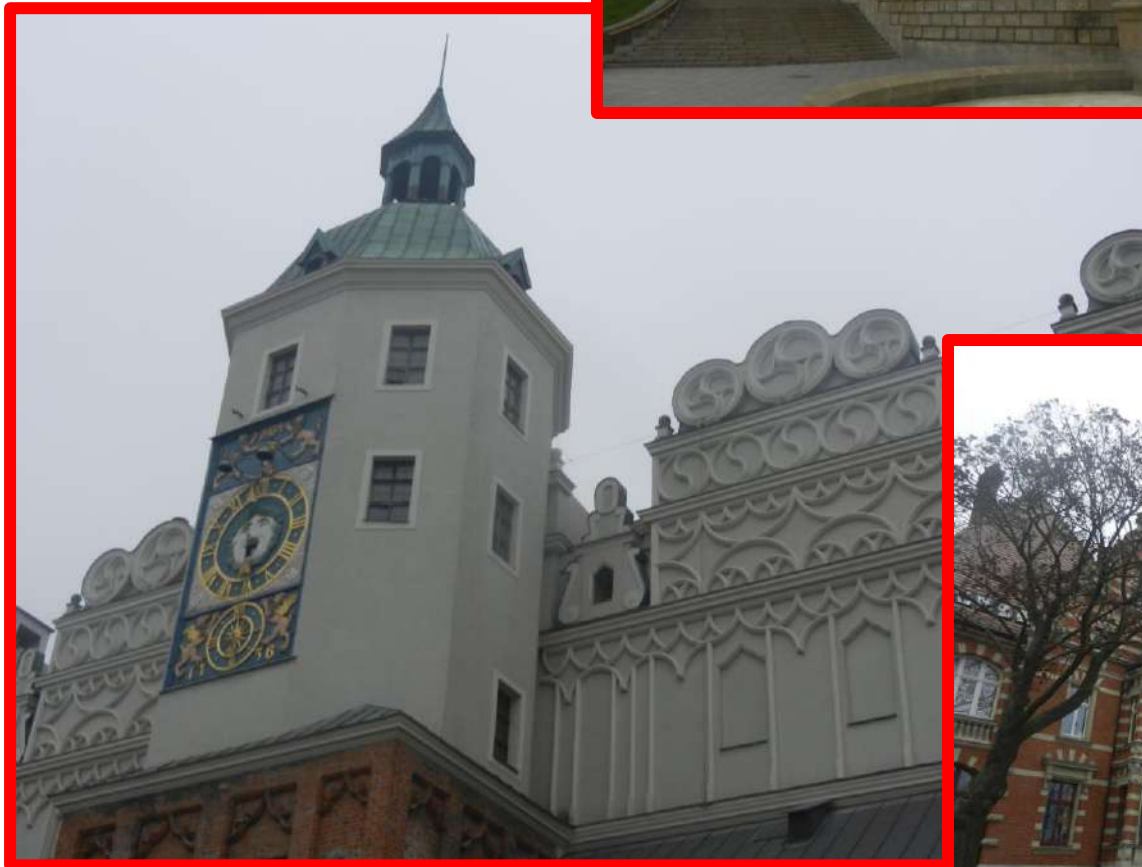
Was assoziiert du mit dem Wort „Grenzregion“?

DIE ORTE IM PROJEKT

**NACHBARSPRACHERWERB VON DER KITA BIS ZUM
SCHULABSCHLUSS - DER SCHLÜSSEL ZUR KOMMUNIKATION
IN DER EUROREGION POMERANIA**

Szczecin

Löcknitz

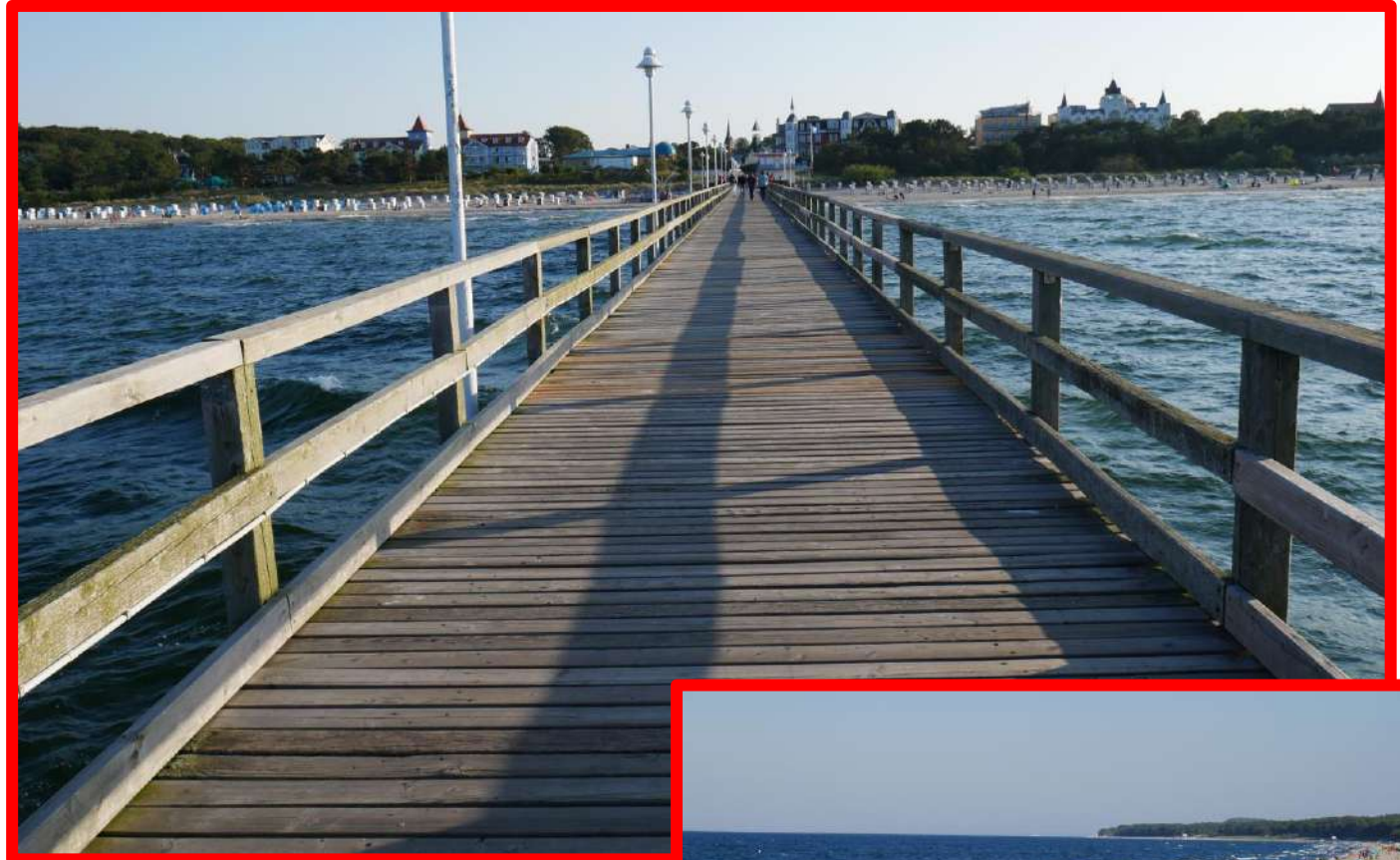

Ostseebad Heringsdorf

Zinnowitz

Benz

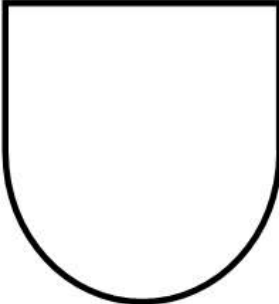

Temat lekcji: Woiwodschaft Westpommern und Bundesland Mecklenburg-Vorpommern.	Adresat zajęć: klasa 4 SP
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - rozwijają zainteresowanie kulturą i geografią Niemiec, - poznają region przygraniczny sąsiada, - rozwijają kompetencje językowe, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego, 	Formy nauczania: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca indywidualna. Czas: 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. wskazując mapę Niemiec i Polski zadaje pytania np.: <i>Wo liegt Deutschland? Wo liegt Polen? In welcher Woiwodschaft liegt Stettin? In welchem Land liegt Schwerin? Welche Städte gibt es in Mecklenburg-Vorpommern?</i> N. zapisuje temat zajęć.	U. odpowiadają na pytania wskazując swoje odpowiedzi na mapie.	Mapa Niemiec i Polski	N. pomaga uczniom w wskazaniu odpowiedniego miejsca na mapie.
Faza realizacyjna	N. rozdaje uczniom kserokopię z informacjami dot. województwa zachodniopomorskiego i landu Mecklenburg- Vorpommern. N. zadaje pytania do tekstu.	Wybrani uczniowie czytają tekst na głos. U. odpowiadają na pytania.	Kserokopia z informacjami	N. wyjaśnia niezrozumiałe słownictwo.
Faza podsumowująca	N. rozdaje uczniom kserokopię – wizytówki Niemiec, Polski, województwa zachodniopomorskiego i landu Mecklenburg – Vorpommern. N. prosi wybranych uczniów o przedstawienie swoich prac.	U. uzupełniają wizytówki. U. przedstawiają wizytówki.	Kserokopie: wizytówki Niemiec, Polski, województwa zachodniopomorskiego i landu Mecklenburg – Vorpommern.	
Ewaluacja i zakończenie	N. rozdaje losowo nazwy miast i prosi o przyporządkowanie ich położenia na mapie. N. żegna się z uczniami.	U. wskazują miasta na mapie. U. żegnają się z nauczycielem.		

<p>Woiwodschaftswappen</p> 	<p>Woiwodschaft</p> <p>.....</p>
--	--

Meine Woiwodschaft heißt

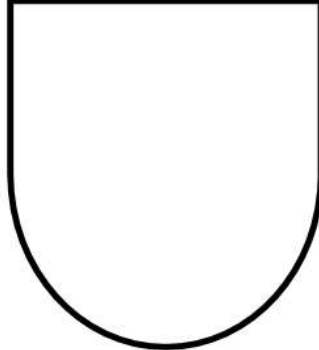

Die Hauptstadt ist

Die Fläche beträgt km²

Die Einwohnerzahl ist

Die größte Stadt ist

<p>Landeswappen</p> 	<p>Bundesland</p> <p>.....</p>
---	--

Mein Bundesland heißt

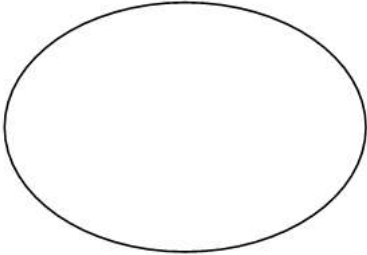
Die Landeshauptstadt ist

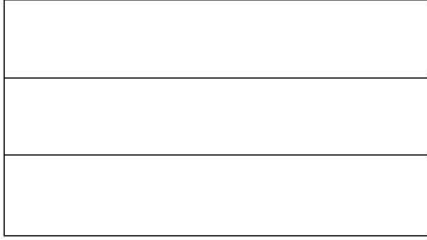

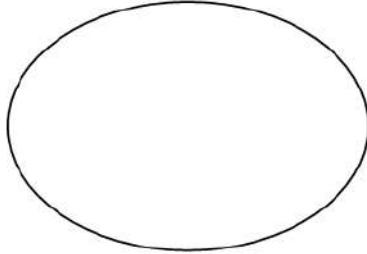
Die Fläche beträgt km²

Die Einwohnerzahl ist

Die größte Stadt ist

<p>Flagge</p> 	<p>.....</p> <p>Name des Staates</p> <p>.....</p> <p>Hauptstadt</p> <p>.....</p> <p>Staatsfläche in km²</p> <p>.....</p> <p>Einwohner</p>
<p>Kfz-Kennzeichen</p> 	

<p>Flagge</p> 	<p>.....</p> <p>Name des Staates</p> <p>.....</p> <p>Hauptstadt</p> <p>.....</p> <p>Staatsfläche in km²</p> <p>.....</p> <p>Einwohner</p>
<p>Kfz-Kennzeichen</p> 	

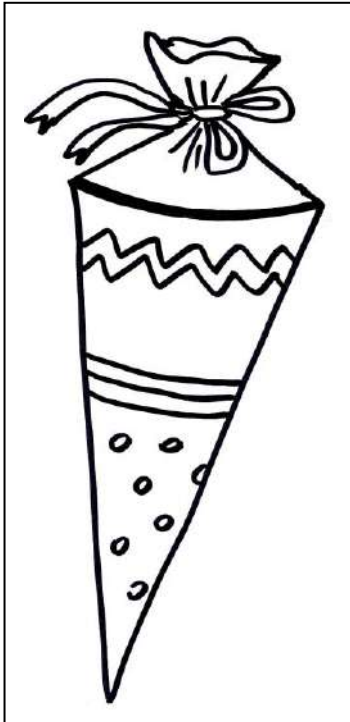
<i>Szczecin</i>	<i>Neubrandenburg</i>
<i>Police</i>	<i>Greifswald</i>
<i>Goleniów</i>	<i>Stralsund</i>
<i>Nowogard</i>	<i>Schwerin</i>
<i>Świnoujście</i>	<i>Rostock</i>
<i>Płoty</i>	<i>Neustrelitz</i>
<i>Niechorze</i>	<i>Bergen</i>
<i>Gryfino</i>	<i>Sellin</i>
<i>Międzyzdroje</i>	<i>Pasewalk</i>
<i>Rewal</i>	<i>Prenzlau</i>
<i>Gryfice</i>	<i>Sassnitz</i>

Temat lekcji: Der erste Schultag.	Adresat zajęć: klasa 4/5 SP
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - rozwijają zainteresowanie kulturą Niemiec, - poznają niemieckie tradycje, - poznają niemiecki system edukacji, - rozwijają kompetencje językowe; - poznają nowe słownictwo: <i>Schulanfang, Schultüte, basteln, Schulsachen, Geschenk, Süßigkeiten</i>, - potrafią opowiedzieć o zwyczaju rożka szkolnego, - potrafią udzielić informacji na temat swojego tygodniowego planu zajęć, - utrwalają model zdania niemieckiego, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego. 	Formy pracy: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca indywidualna, - praca w parach. Czas: 1 x 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. pyta uczniów: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Welche Schule besuchst du?</i> - <i>In welche Klasse gehst du?</i> - <i>Wie ist deine Klasse?</i> - <i>Was ist dein Lieblingsfach?</i> N. zapisuje temat zajęć.	U. odpowiadają na pytania nauczyciela.		N. pomagają uczniom w poprawnych odpowiedziach.
Faza ćwiczeniowa	Nauczyciel pokazuje uczniom samodzielnie przygotowany rożek i pyta: <i>Was ist denn das?; Hat jemand das schon mal gesehen?; Wann bekommen deutsche Schüler so ein Geschenk?; Was ist drin?</i> N. pokazuje ręką środek rożka. N. rozdaje uczniom kserokopię „Der erste Schultag”. N. stawia pytania oraz pomaga w tworzeniu pisemnych odpowiedzi na karcie pracy.	U. odpowiadają na pytania po niemiecku lub po polsku. U. czytają tekst. U. odpowiadają na pytania nauczyciela. U. uzupełniają zadanie.	Rożek przygotowany przez nauczyciela Kserokopia „Der erste Schultag”	N. pomagają w wymowie. N. pomagają uczniom formułować poprawne odpowiedzi. N. poprawia błędne odpowiedzi.
Faza kontekstualizacji	N. zadaje pytania do tekstu np.: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Wann bekommen deutsche Schüler eine Schultüte?</i> • <i>Was befindet sich in der Schultüte?</i> • <i>Warum bekommen deutsche Schüler die Schultüte?</i> Nauczyciel pokazuje, jak z kartki papieru zrobić rożek i spiąć go zszywaczem. <i>Was hast du in deiner Schultüte?</i>	U. odpowiadają na pytania nauczyciela. Uczniowie dostają kartkę papieru, z której wykonują rożek oraz kartę z obrazkami przedmiotów, które samodzielnie wycinają. Potem wkładają rysunki przedmiotów szkolnych i słodczy do swojego rożka i odpowiadają na pytania nauczyciela wg wzoru: <i>In meiner Schultüte habe ich einen Bleistift.</i>	1.Kartki papieru do wykonania rożka. 2.karta pracy, na której znajdują się obrazki przyborów szkolnych oraz słodczyce. 3.zszywacz	

Faza kontekstualizacji	<p>Nauczyciel pisze po niższe pytania na tablicy i prosi, by uczniowie w parach zadali sobie pytania dot. zwyczaju rożka szkolnego np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Was kann man in die Schultüte legen?</i> • <i>Möchtest du auch so eine Schultüte bekommen?</i> • <i>Welche Geschenke aus der Schultüte sind deiner Meinung nach super?</i> • <i>Was befindet sich nicht in der Schultüte?</i> 	<p>U. zadają sobie w parach naprzemiennie pytania.</p> <p>Jak jest więcej czasu, uczniowie zmieniają pary i ponownie zadają pytania.</p>		<p>Nauczyciel pomaga parom, gdy uczniowie mają trudności w odpowiedzi.</p>
Faza testowania umiejętności	<p>Uczeń poleca wypełnić tekst z lukami.</p>		<p>Uczniowie wypełniają tekst z lukami.</p>	
Ewaluacja i zadanie domowe	<p>N. zadaje uczniom zadanie: Naucz się tak dobrze opowiadać o zwyczaju otrzymywania rożka, by móc opowiedzieć o tym na przykład na zebraniu rodziców, czy w czasie festiwalu językowego szkolnego.</p>			

Lies den Text und antworte.

Wenn die Kinder in Deutschland zum ersten Mal in die Schule gehen, bekommen sie eine Schultüte. Die Schultüte kann man kaufen oder selbst basteln. In der Schultüte sind Schulsachen und Süßigkeiten. Weil der erste Schultag ein wichtiger Tag im Leben eines Kindes ist, versüßen sinnvolle Geschenke und die Süßigkeiten den Schulanfang.

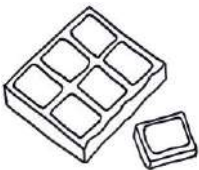
Laura geht zum ersten Mal in die Schule.
Was hat sie in der Schultüte? Wähle und schreibe.

der Kuli

der Lutscher

die Schokolade

der Füller

die Bluse

der Bleistift

die Schnecke

der Spitzer

die Bonbons

der Schokoriegel

In der Schultüte sind:

.....
.....
.....
.....
.....

der Rock

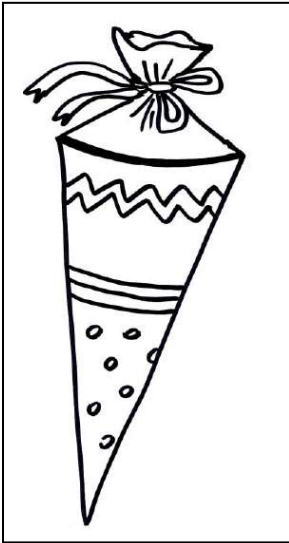

die Buntstifte

Was kann noch in der Schultüte sein:

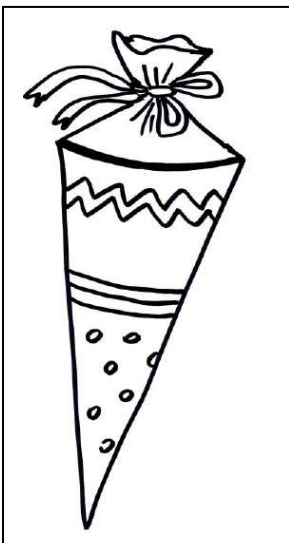
.....
.....
.....
.....

Die Schultüte

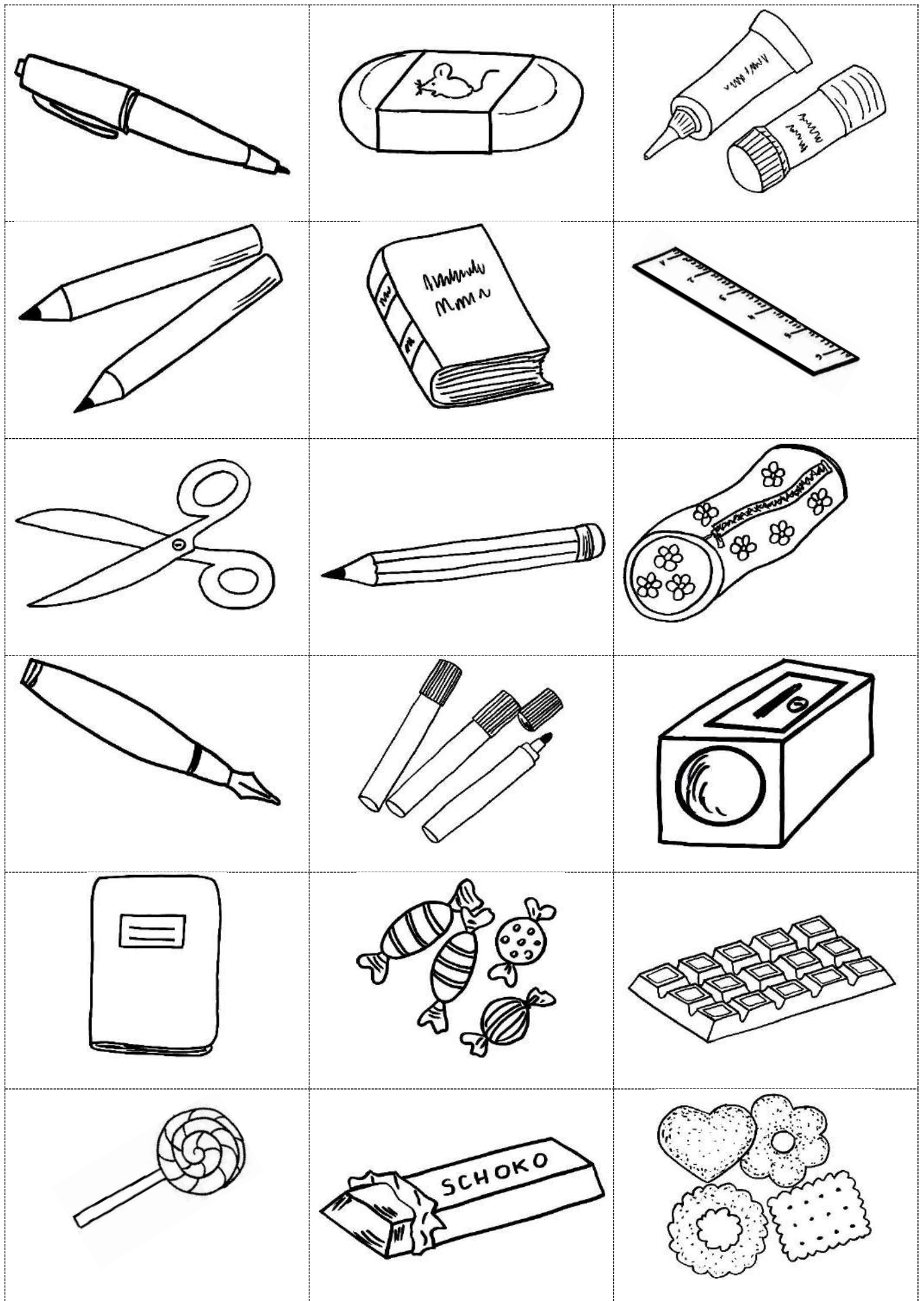

Wenn die Kin..... in Deutschland zum
ers..... Mal in die Schule gehen, bekommen sie eine
Sch..... Die Sch.....
kann man kaufen oder selbst bas..... In
der Schultüte sind Schul.....und
Süß..... Weil der erste Schultag
ein wichtiger Tag im Leben eines Kindes ist, versüßen
sinnvolle Ge..... und die
Süßi..... den Schulan.....

Die Schultüte

Wenn die Kin..... in Deutschland zum
ers..... Mal in die Schule gehen, bekommen sie eine
Sch..... Die Sch.....
kann man kaufen oder selbst bas..... In
der Schultüte sind Schul.....und
Süß..... Weil der erste Schultag
ein wichtiger Tag im Leben eines Kindes ist, versüßen
sinnvolle Ge..... und die
Süßi..... den Schulan.....

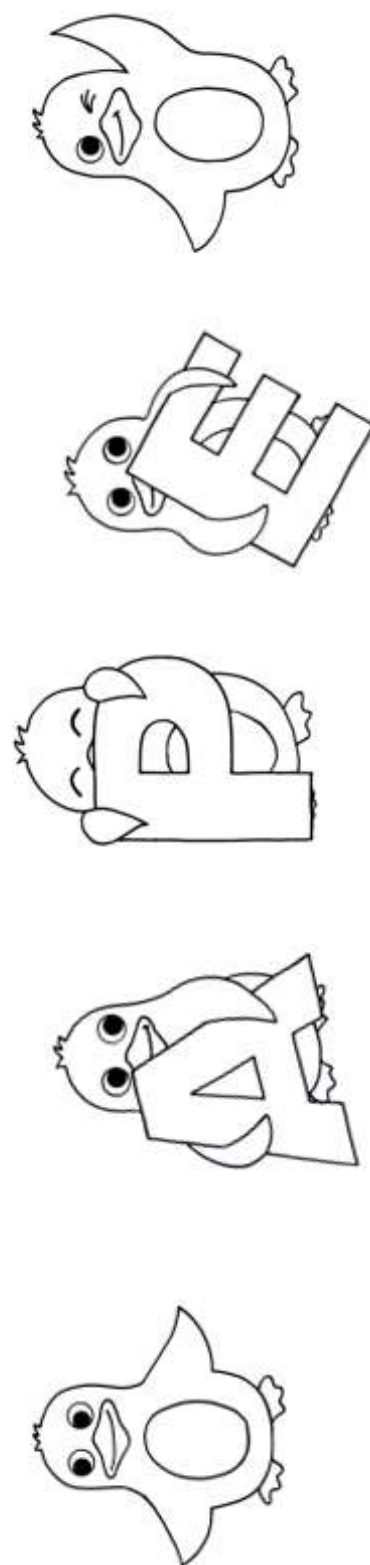
Temat lekcji: Der Stundenplan	Adresat zajęć: klasa 4/5 SP
Cele lekcji Uczniowie: - rozwijają zainteresowanie kulturą Niemiec - poznają realia szkoły niemieckiej, - rozwijają kompetencje językowe: potrafią nazwać przedmioty, potrafią powiedzieć, jakie przedmioty szkolne mają każdego dnia, znają budowę prostego zdania niemieckiego.	Formy nauczania: - praca z całą klasą, - praca indywidualna, - praca w parach. Czas: 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. pyta uczniów: - <i>Welche Schule besuchst du?</i> - <i>In welche Klasse gehst du?</i> - <i>Wie ist deine Klasse?</i> N. zapisuje temat zajęć.	U. odpowiadają na pytania po niemiecku.		N. pomagają uczniom w poprawnych odpowiedziach.
Faza wprowadzenia nowego materiału i ćwiczenia go	N. rozdaje kserokopię „Der Stundenplan von Florian und Anke” I zadaje pytania: <i>Welche Schulfächer haben Florian und Anke?</i> N. rozdaje pustą tabelę planu zajęć i prosi uczniów o wpisanie ich do tabeli. <i>Welche Schulfächer habt ihr?</i> N. rozdaje kserokopię z konstrukcjami zdań, omawia budowę prostego zdania niemieckiego, prosi o pokolorowanie w pierwszej części karty pracy elementu odpowiadającego czasownikowi na czerwono, a podmiotowi na zielono. Nauczyciel trzyma się cały czas przyjętej kolorystyce elementów zdania niemieckiego. Nauczyciel prosi o uzupełnienie zdań zgodnie z aktualnym planem uczniów.	U. wymieniają przedmioty szkolne U. uzupełniają luki w ćwiczeniu. Wybrani u. czytają swoje odpowiedzi.	Kserokopia „Der Stundenplan von Florian und Anke” Kserokopia: pusty plan do uzupełnienia. Kserokopia z konstrukcjami zdań.	N. pomagają w wymowie. N. pomagają uczniom formułować poprawne odpowiedzi. N. poprawia błędne odpowiedzi.
Faza kontekstualizacji	Do wyboru: 1. Nauczyciel pisze pytanie <i>Welche Schulfächer hast du am Montag?</i> na tablicy I prosi, by uczniowie zadali sobie to pytanie w parach. Podobnie z kolejnymi dniami tygodnia. 2. Nauczyciel prosi o porównanie planu lekcji Floriana i Anki ze swoim planem? <i>Welche Schulfächer haben Anke und Florian am Montag und welche Fächer hast du am Montag?</i>	Uczniowie formułują dialogi w parach.		
Faza testowania	N. rozdaje uczniom grę bingo.	U. poprzez grę utrwalają przedmioty szkolne i konstrukcje gramatyczne.	Gra bingo	N. mówi zdania np. <i>Am Mittwoch habe ich Mathe.</i> U. zaznaczają buźkami przedmiot wymieniony w zdaniu.
Ewaluacja i zakończenie	N. zadaje uczniom zadanie - napisać pełnymi zdaniami, jakie lekcje uczniowie mają w każdy dzień tygodnia. Nauczyciel zapowiada, że ci uczniowie osiągną najwyższe oceny, którzy uwzględnią różne modele zdania.			

Der Stundenplan von Florian und Anke

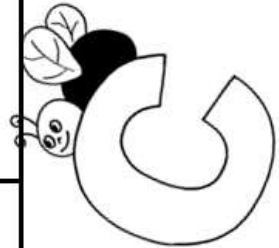
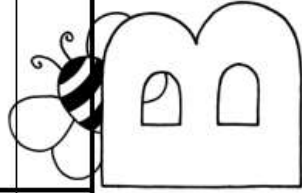
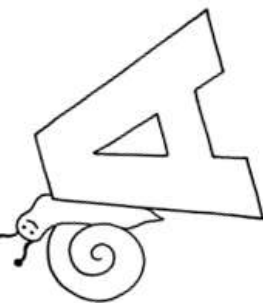
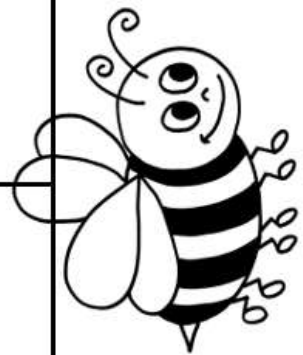

Stunde	Montag	Dienstag	Mittwoch	Donnerstag	Freitag
8:00-8:45	Englisch	Mathe	Sport	Deutsch	Mathe
8:55-9:40	Biologie	Mathe	Sport	Deutsch	Mathe
9:50-10:35	Religion/ Philosophie	Geografie	Mathe	Englisch	Englisch
10:45-11:30	Deutsch	Englisch	Deutsch	Englisch	Englisch
11:40-12:25	Deutsch	Kunst	Soziales Lernen	Technik	Sport
12:55-13:40	Französisch	Kunst	Biologie	Musik	Sport
13:50-14:35	Soziales Lernen	Sport	Französisch	Biologie	Religion/ Philosophie
14:45-15:30	Theater-AG	Deutsch-AG	Mathe-AG	Chor-AG	Kunst-AG

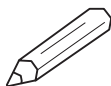

RLWK *Stundenplan* PTEI

Stunde	Montag	Dienstag	Mittwoch	Donnerstag	Freitag

Ergänze die Satzmodelle.

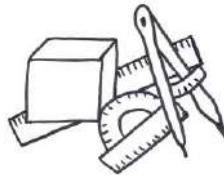

Ich	habe	am Montag	Deutsch.
Am Montag	habe	ich	Deutsch.
Deutsch	habe	ich	am Montag.

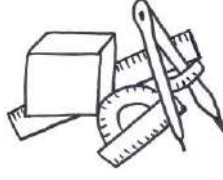

		am Mittwoch	
			Biologie.

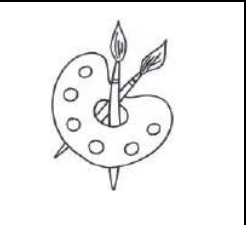

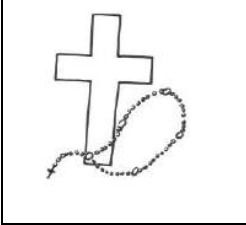
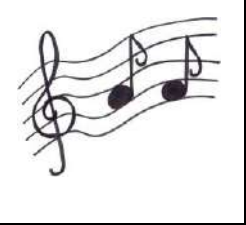
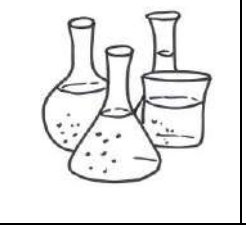
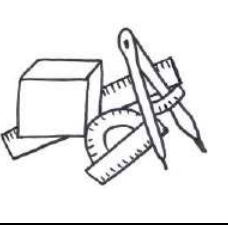

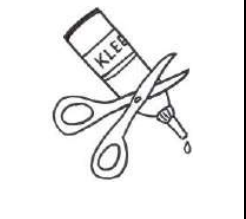
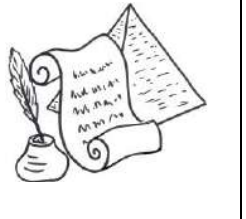

			Kunst.
Am Dienstag			

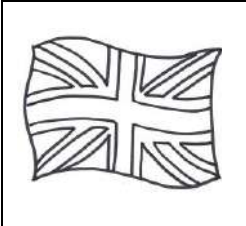
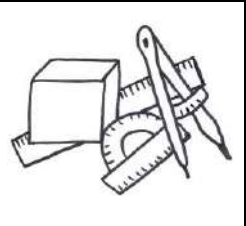
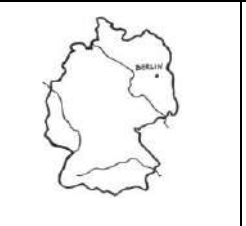
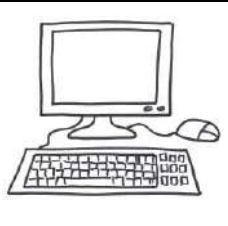

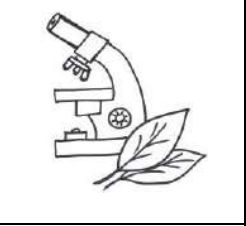
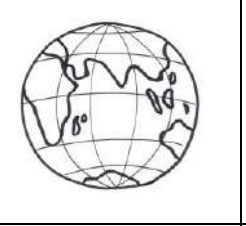
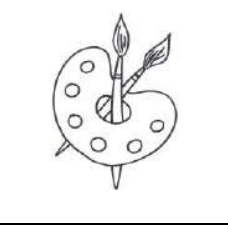

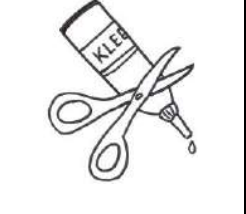

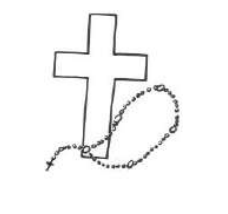
		am Freitag	
Sport			

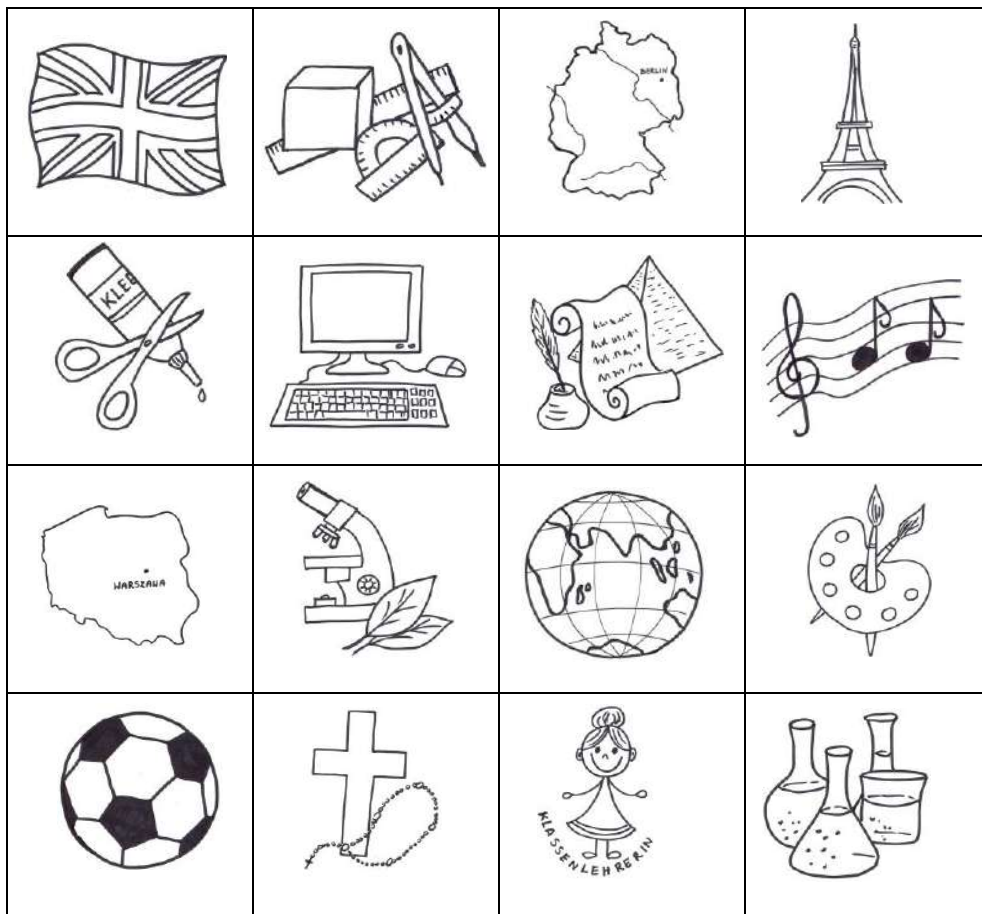
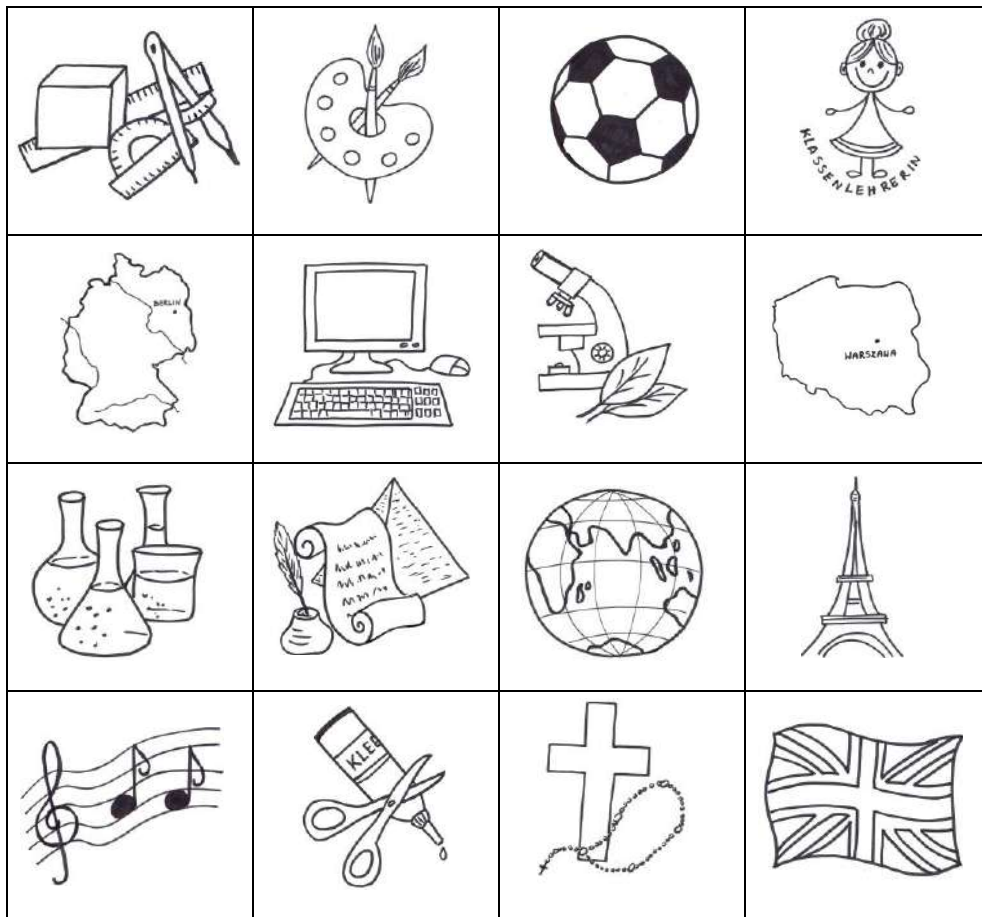
			Mathe.
			am Donnerstag.

Bingo – zasady gry:

- 1) Nauczyciel rozdaje dzieciom jeden arkusz gry bingo i kilka kwadracików.
- 2) Nauczyciel mówi w języku niemieckim słowa lub pełne zdania do obrazków na grze, dzieci kładą kwadracik na obrazek.
- 3) Jeśli uczniowie mają położone buźki w całym rzędzie w pionie lub poziomie - mówią „bingo”.
- 4) Do kolejnej rundy dzieci zabierają kwadraciki z planszy i od nowa układają na swojej planszy.

Temat zajęć: Das Theaterstück – Fußball macht Freu(n)de und vereint die Welt.	Adresat zajęć: klasa 6/7/8 SP
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - utrwalają słownictwo dotyczące piłki nożnej jako dyscypliny, - rozwijają kompetencje językowe ze szczególnym uwzględnieniem sprawności mówienia, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego, - uczą się podejmowania decyzji, - zwiększają poczucie odpowiedzialności, - uczą się kooperować. 	Formy nauczania: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca indywidualna. Czas: 4 x 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. mówi o roli teatru i nauce przez zabawę i odgrywanie ról.			
Faza ćwiczeniowa	<p>N. rozdaje uczniom kserokopię ze scenariuszem przedstawienia „Fußball macht Freu(n)de und vereint die Welt.“</p> <p>N. pracuje z uczniami nad tekstem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czytanie i ewentualne tłumaczenie scenariusza, - przydział ról, - nauka tekstu, - tworzenie rekwizytów i scenografii. <p>N. organizuje próby.</p>	<p>U. współpracują z nauczycielem podczas przygotowywania przedstawienia.</p> <p>U. uczą się swoich ról.</p> <p>U. przełamują bariery językowe, poznawcze i emocjonalne odgrywając swoje role.</p>	Kserokopia „Das Theaterstück – Fußball macht Freu(n)de und vereint die Welt.“	N. pomaga i wspiera uczniów w przygotowywaniu przedstawienia i nauce.
Faza kontekstualizacji, ewaluacja i zakończenie	N. organizuje występ przed publicznością (rodzice, inne klasy itp.)	U. występują przed publicznością.		

„Fußball macht Freu(n)de und vereint die Welt“

1. Szene – der Himmel

Engel vom Osten: Unser Lieber Gott! Auf der Erde im Osten gibt es wieder einen grausamen Krieg! Es sind schon Tausend Menschen ums Leben gekommen.

Gott: Was? Nein! Warum kämpfen die Menschen dort gegeneinander? Warum töten sie sich?

Engel vom Westen: Bei mir im Westen gibt es auch einen Konflikt zwischen Völkern.

Gott: Nein! Dort auch! Es ist kaum zu glauben! Den Menschen da fehlt doch nichts, sie haben doch alles: fruchtbare Erde, reiche Ernte, viele Wälder...

Engel vom Norden: Ich hab' auch etwas Schlimmes mitzuteilen.

Gott: Was denn?

Engel vom Norden: Im Norden gibt es einen Streit und es dauert nicht lange und die Menschen werden bald einen Krieg führen.

Gott: Warum streiten die Menschen? Immer wieder frage ich mich „warum?“, „warum?“ , „warum?“ und ich habe keine Ahnung „warum“! Ich finde keine Antwort darauf.

Engel vom Süden: Im Süden ist es das Gleiche.

Gott: Und das noch! In der ganzen Welt kämpft man und kämpft man! Wozu hab' ich also die Menschen erschaffen? Damit sie sich hassen oder lieben? Hab' ich sie nicht nach meinem Bilde erschaffen? Was soll ich für die Menschheit tun?

Engel vom Osten: Die Menschen mögen einfach kämpfen.

Engel: Das liegt in ihrer Natur...

Engel vom Osten: ... die sowohl eine helle, als auch eine dunkle Seite hat.

Gott: Kämpfen? Hmm... Ich muss nachdenken... Denken... Denken... Ja...Ich hab' eine gute Idee. Vielleicht ein Ball? ... Genau! Ein Ball!

Engel: Ein Ball?

Engel vom Westen: Aber wozu der Ball?

Gott: Damit die Menschen weiter kämpfen können.

Engel: Was? Weiter kämpfen?

Engel vom Westen: Ich verstehe es nicht.

Engel vom Norden: Und du, unser lieber Gott, du sagst so etwas?

Engel vom Osten: Wenn du, lieber Gott, nicht Gott wärest, würde ich sagen: Du spinnst wohl!

Engel vom Norden: Verzeih mir, ich bin auch dagegen.

Gott: Na ja, aber anders kämpfen, ohne Toten, ohne Blut, ohne Hass, ohne Feinde. Meine Engelchen – sie können kämpfen, aber ...

Engel: Aber wie?

Engel vom Osten: Ist es überhaupt möglich?

Engel vom Süden: Kann man ohne Hass kämpfen?

Engel vom Osten: Ich kann es mir nicht vorstellen!

Engel vom Westen: Das ist unmöglich!

Gott: Für mich ist es nichts unmöglich! Vergesst es nicht! Ich bin Schöpfer der Welt! Ich bin das Alpha und das Omega! Der Erste und der Letzte! Der ewige Anfang und das Endlose.

Engel: Allmächtiger Gott!

Gott: Man kann mit Spaß und gegen Freunde kämpfen!

Engel: Kämpfen gegen Freunde?

Gott: Ja! Gegen Freunde und mit Freude!

Engel: Du bist der Größte!

Gott: Also – das ist ein Ball, ich nenne ihn Fußball!

Engel: Na, und?

Gott: Versteht ihr es noch nicht?

Engel: Äh... Nicht ganz ...

Engel vom Norden: Was hat der Ball mit dem Kampf, dem Krieg zu tun?

Gott: Bald werdet ihr es erfahren. Nimm den Ball und bring ihn auf die Erde!

Engel vom Süden: Ich mache schon!

Gott: Unglaublich, ich bin so fix und fertig, genauso wie nach der Menschenschaffung! Der Ball wird eine sehr große Rolle spielen! Ich weiß es schon! Nur abwarten, abwarten ... was die Menschen damit machen, abwarten...

2. Szene – die Wiese

Engländer: What is it? Ein mit Heu ausgestopfter Lederball?

Deutscher: Was ist das? Ein Ball? Was treibst du da?

Engländer: Ich spiele Ball.

Deutscher: Darf ich mitspielen?

Engländer: Aber wir sind doch Feinde.

Deutscher: Das ist egal. Es ist doch nur ein Spiel. Oder?

Engländer: Ja, du hast recht. Komm! Spiel mit!

Russe: [Czto eto?] Was macht ihr da?

Engländer, Deutscher: Wir spielen Ball. Spielst du mit?

Russe: Ball? Das Spiel sieht ganz interessant aus. Na gut!

Engländer: Es macht wirklich Spaß! Vielleicht nennen wir das Spiel Fußball?

Deutscher, Russe: Eine gute Idee.

Italiener: [Ke kosa e?]

Engländer, Deutscher, Russe: Fußball!!! Spielst du mit?

Italiener: Ach, ich weiß nicht. Seid ihr nicht meine Feinde?

Engländer, Deutscher, Russe: Vergiss es!

Engländer: Keine Feinde im Spiel!

Deutscher: Und es ist wunderbar! Komm! Versuch mal!

Russe: Fange den Ball!

Italiener: Aber, aber ich kann nicht.

Engländer, Deutscher, Russe: Doch, du kannst es.

Italiener: Es ist ja super!

Deutscher: Und macht Spaß!

Italiener: Stimmt! Es gefällt mir!

Engländer: Da machen wir mit den Steinen das Tor.

Deutscher: Und da schießen wir!

Italiener, Russe: Prima!

Russe: Schieß schneller! Du schaffst es!

Engländer, Deutscher, Russe: Tooor!

Deutscher: Du bist wirklich gut!

Pole: Co to jest?

Engländer, Deutscher, Russe, Italiener: Fußball!

Pole: Ich kenne das Spiel nicht. Darf ich mitspielen?

Engländer, Deutscher, Russe, Italiener: Na klar!

Italiener: Alle sind eingeladen!

Pole: Wirklich? Danke.

Russe: Nimm den Ball!

Pole: Toll! Ich bin schon der Profi! Darf der Ball getragen werden oder nicht?

Engländer: Eigentlich nicht.

Brasilianer: [O que e ele?]

Engländer, Deutscher, Russe, Italiener, Pole: Fußball!

Brasilianer: Das Spiel ist unglaublich! Darf ich mitspielen?

Engländer, Deutscher, Russe, Italiener, Pole: Frag nicht!

Engländer: Komm einfach und spiel mit!

Deutscher: Hier ist genug Platz für alle!

Italiener: Pass auf! Da kommt der Ball!

Brasilianer: Wow! Ich bin jetzt im Ballbesitz!

Engländer, Deutscher, Russe, Italiener, Pole: Tooor!!!

Pole: Wisst ihr was? Wir sind keine Feinde mehr!

Deutscher: Genau!

Engländer: Freunde für immer?

Engländer, Deutscher, Russe, Italiener, Pole, Brasilianer: Für immer!

Engländer: Ich heiße Garry.

Deutscher: Klaus.

Russe: Ich bin Sergiej.

Italiener: Paolo.

Pole: Ich heiße Zbigniew.

Brasilianer: Ronaldo.

Deutscher: Aber wisst ihr was? Wir können doch weiter kämpfen!

Engländer, Russe, Italiener, Pole, Brasilianer: Aber wir sind jetzt doch Freunde!

Deutscher: Ich weiß. Aber man kann doch anders kämpfen!

Engländer, Russe, Italiener, Pole, Brasilianer: Anders kämpfen?

Deutscher: Im Spiel!

Engländer, Russe, Italiener, Pole, Brasilianer: Im Fußballspiel!

Russe: Ohne Blut!

Italiener: Ohne Toten!

Pole: Ohne Hass!

Brasilianer: Mit Freude!

Engländer, Deutscher, Russe, Italiener, Pole, Brasilianer: Und mit Freunden!

Engländer: Genau! Wir machen auch die Weltmeisterschaft!

Deutscher, Russe, Italiener, Pole, Brasilianer: Fußballweltmeisterschaft!

Deutscher: Prima!

Pole: Ausgezeichnet!

Russe: Fantastisch!

3. Szene – der Himmel

Gott: Nun, was macht mein Ball? Ich bin so gespannt! Sagt mir. Zuerst der Engel aus Italien. Wo ist er eigentlich? Engel Angelo, Engel Angelo! Wo bist du?

Engel: Angelo! Angelo! Komm schnell!

Engel aus Italien: Ja, Gott?! Ich bin schon da. Was willst du von mir?

Gott: Wo warst du?

Engel aus Italien: Äh...

Gott: Sag mir mal bitte! Was Gutes hat mein Ball in Italien zugetan?

Engel aus Italien: Hmm. In Italien gibt es bestimmt die bestaussehenden Fußballspieler der Welt.

Gott: Was Gutes Angelo!!!

Engel aus Italien: Bisher viermal Weltmeistertitel, viele bekannte nationale Mannschaften. Eigener Spielstil – Cattenaccio. Wenig Tore aber viel Erfolg.

Gott: Das freut mich. Hast du auch etwas Spaghetti für mich?

Engel aus Italien: Äh...

Gott: Jetzt du, Engel David!

Engel aus England: Bei uns gibt es laute Gentlemen. Wenn sie sogar gewinnen wollen, schießen sie so, dass kein Tor fällt. Wir haben auch nur einmal den Meistertitel gewonnen, aber...

Gott: Nur einmal?

Engel aus England: Aber in der Form, wie wir sie heute kennen, hat sich das Fußballspiel in England entwickelt, wo es auch seine ersten Regeln erhielt.

Gott: Ach so.

Engel aus Polen: Bei mir spielen die Mannschaften nur in Qualifikationen gut.

Gott: Und du bist ...?

Engel aus Polen: Engel Stanisław aus Polen, mein Herr.

Gott: Ach, so! Und was sagst du Balthasar?

Engel aus Brasilien: Einen schönen Namen haben uns die Journalisten gegeben – die Panther. Wir sind flink und geschickt und spielen sehr dynamisch. Vielen unseren Jungs geht es gut ... in Brasilien. Die sind fünffache Weltmeister.

Gott: So, so. Wirklich gut! Der Nächste, bitte.

Engel aus China: Bei uns waren am Anfang zwei Fußballspieler. Einer ist kaputt gegangen und der zweite ist verloren gegangen. Aber wir haben stattdessen Kung Fu und Tai Chi.

Gott: Danke, danke schön! Trainiere bitte irgendwo anders! Ich habe keine Lust zum Zahnarzt oder zum Chirurgen zu gehen! Und was gibt es zwischen Europa und Asien?

Engel aus Russland: Bei uns ist der beste und der reichste Club ... Chelsea London. Unsere Geschäftsmänner glauben an russischen Fußball nicht. Und doch, wir haben ein Paar gute Mannschaften.

Gott: Und wer ist das?

Engel aus Deutschland: Das bin ich – Franz. Ich vertrete Deutschland und Holland. Bei uns gibt es die meisten Fußballvereine der Welt. Deutschland hat viermal den Weltmeistertitel gewonnen und die Holländer haben die besten Fußballschulen.

Gott: Und was hast du da?

Engel aus Deutschland: Diagramme, Schemas, Tabellen, Zusammenstellungen und so weiter. Hm.. Ordnung muss es sein!

Gott: Na klar! Und du? Wer bist du?

Engel aus Frankreich: Ich komme aus Frankreich und hab' eigentlich nicht viel zu sagen. Leider haben wir nur zweimal den Weltmeistertitel gewonnen.

Gott: Und was hast du unter deinem Arm? Was ist das?

Engel aus Frankreich: Äh.. Das ist mein Freund, ein Frosch.

Engel: Wie eklig!

Engel aus Frankreich: Komm, mein lieber Laurent.

Engel aus Italien, Engel aus China: Quack! Quack!

Gott: So, so. Nicht schlecht. Mein Ball ist also weltweit bekannt.

Engel aus Deutschland: Die Sportart Fußball ist heute über die ganze Welt verbreitet und begeistert so viele Zuschauer, wie sonst wohl kein anderer Sport.

Engel aus Polen: Fußball gehört zu den populärsten Sportarten der Welt. Besonders in Europa und Südamerika ist Fußball die Nummer eins auf der Beliebtheitsskala. Auch in Afrika und Asien hat die Begeisterung für den Fußball in den letzten Jahren stark zugenommen.

Gott: Hoffentlich gibt es keine dicken Wolken damit ich die Weltmeisterschaft ohne Probleme sehen kann.

Engel: Sollen wir dafür beten?

Gott: Eee, ich erledige es anders...

4. Szene – Weltmeisterschaft

Reporter: Guten Abend, meine Damen und Herren. Guten Abend liebe Zuschauer. Herzlich willkommen bei der Weltmeisterschaft! Es fängt schon an! Für die Weltmeisterschaft haben sich viele nationale Fußballverbände zur Qualifikationsrunde angemeldet. Unglaublich! Nicht wahr? Moment mal! Da sehen wir schon die ersten Mannschaften! Die Weltmeisterschaft hat begonnen!

5. Szene – der Himmel

Gott: Ruhe! Ich höre fast nichts! Was? Was machen die Menschen jetzt? Es ist zu weit! Ich sehe kaum etwas!

Engel: Überraschung!

Gott: Was? Was ist das?

Engel aus Deutschland: Ein Fernsehapparat.

Engel aus China: Damit du besser die Weltmeisterschaft sehen und hören kannst!

Gott: Ich bin sprachlos!

Engel aus Italien: Der Fußball vereint die Welt.

Engel aus Frankreich: Und der Fernseher vereint auch Nationen.

Engel: Besonders wenn da Fußballspiel läuft!

Temat zajęć: Das Theaterstück: Stettin – Stadtrundgang.	Adresat zajęć: klasa 6/7/8 SP
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - utrwalają wiedzę na temat zabytków Szczecina, - poznają niemieckie nazwy zabytków Szczecina, - rozwijają kompetencje językowe ze szczególnym uwzględnieniem sprawności mówienia, potrafią opowiedzieć niemieckim znajomym oraz przyjaciółom o Szczecinie, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego, - uczą się podejmowania decyzji, - zwiększają poczucie odpowiedzialności, - uczą się kooperować. 	Formy nauczania: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca indywidualna. Czas: 5-8 x 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. mówi o roli teatru i nauce przez zabawę i odgrywanie ról.			
Faza ćwiczeniowa	<p>N. rozdaje uczniom kserokopię ze scenariuszem przedstawienia „Das Theaterstück: Stettin – Stadtrundgang.“</p> <p>N. pracuje z uczniami nad tekstem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czytanie i ewentualne tłumaczenie scenariusza, - przydział ról, - nauka tekstu, - tworzenie plakatów, budowli z kartonów itp. pokazujących zabytki Szczecina. <p>N. organizuje próby.</p>	<p>U. współpracują z nauczycielem podczas przygotowywania przedstawienia.</p> <p>U. uczą się swoich ról.</p> <p>U. przełamują bariery językowe, poznawcze i emocjonalne oraz odgrywają swoje role.</p>	<p>Kserokopia „Das Theaterstück: Stettin – Stadtrundgang.“</p>	<p>Rolę turysty i ucznia może odgrywać dowolna liczba uczniów. Nauczyciel rozdaje role dowolnie.</p> <p>N. pomaga i wspiera uczniów w przygotowywaniu przedstawienia i nauce.</p>
Faza kontekstualizacji, Ewaluacja i zakończenie	N. organizuje występ przed publicznością (rodzice, inne klasy itp.)	U. występują przed publicznością.		

Stettin – Stadtrundgang

Tourist: Entschuldigen Sie, bitte! Wo bin ich eigentlich?

Schüler: Na ja, so eine komische Frage! Sehen Sie, das ist unser Sonnensystem, dem natürlich unsere Erde angehört.

Tourist: Ja, ja, und das ist unsere Erde. Das sehe ich doch! Und hier, in Europa liegt Polen.

Schüler: Klar! Und in Polen am Stettiner Haff liegt diese schöne Stadt! Das ist meine Heimatstadt - Stettin.

Tourist: Ah so! Stettin, eine ganz sehenswerte Hafenstadt.

Schüler: Na ja, bei uns gibt es sehr viele interessante Sehenswürdigkeiten. Hier sehen Sie das Wappen von Stettin. Es ist der Kopf eines Greifs. Man kann ihn auf diesem alten Siegel sehen.

Tourist: Aber was ist eigentlich ein Greif?

Schüler: Das ist ein seltsames Tier – halb Löwe, halb Adler.

Tourist: So was! Aber warum eigentlich der Greif?

Schüler: Das ist eine alte Legende. Es war einmal ein tapferer Ritter Żeliszlaw. Eines Tages ist er im Wald in der Nähe von Stettin geritten. Plötzlich sah er auf einer Wiese eine große Eiche. In der Krone des Baumes war ein großes Nest, und in dem Nest sah er zwei wundervolle Geschöpfe. Sie sahen wie Löwen aus, gingen auf vier Tatzen, aber aus dem Rücken wuchsen ihnen Flügel wie bei einem Adler und hatten einen mächtigen Schnabel. Der Ritter hat seinen Prinzen gerufen. Dem Prinzen gefiel die Kraft und die Würde der Greife so sehr, dass der Greif seitdem immer in dem fürstlichen Wappen war.

Tourist: Eine wirklich schöne Legende.

Schüler: Hast du heute Zeit?

Schüler: Ja, aber warum fragst du?

Schüler: Vielleicht zeigen wir dieser Frau/ diesem Mann/ diesen Touristen ... unsere Stadt?

Schüler: Warum nicht? Einverstanden!

Schüler: Kommen Sie mit uns, wir zeigen Ihnen unsere Stadt!

Tourist: Oh, wie nett von Ihnen! Vielen Dank!

Schüler: Also, ein Stadtrundgang beginnt meistens am Berliner Tor, einem barocken Bauwerk aus dem 18. Jahrhundert.

Schüler: Heute heißt es Brama Portowa.

Tourist: Ganz schön!

Schüler: Gehen wir weiter!

Tourist: Ein Moment bitte, ich mache nur ein Foto!

Schüler: Die Straße Podgórna entlang kommt man zur Franziskanerkirche des heiligen Johannes mit einem frühgotischen Presbyterium.

Tourist: Wie schön! Sie hat die Form eines turmlosen, dreifachen Schiffes mit einem verlängerten Presbyterium.

Schüler: Dann weiter über die Staromiejska und Wiejska Straße gelangt man zur Kathedrale des heiligen Jakob.

Tourist: Die Kathedrale ist prächtig! Erzählen Sie etwas über sie!

Schüler: Dieses gotische Gotteshaus wurde von 1375 bis 1387 erbaut.

Schüler: Und nach dem Krieg ist es zum großen Teil rekonstruiert worden.

Tourist: Wie viel Menschen finden in dem Gotteshaus Platz?

Schüler: 10 000!

Tourist: So viel...

Schüler: Am Ende der Grodzka Straße ist der Neumarkt. Hier ist das spätgotische Haus der Kaufmanns- und Bankiersfamilie Loitz zu sehen.

Tourist: Wirklich ein höchst interessantes Beispiel bürgerlicher Baukunst.

Schüler: Aber das ist nicht alles! Hier ist das Szczeciner Rathaus mit seiner schönen Keramikdekoration.

Tourist: Aus welchem Jahrhundert ist das Rathaus?

Schüler: Aus dem 13. Jahrhundert.

Schüler: Inzwischen befindet sich hier das Stadtmuseum.

Tourist: Dieses Museum muss ich später unbedingt besuchen!

Schüler: Kommen Sie hierher! In der Nähe der Oder befindet sich das Schloss der Pommerschen Fürsten.

Schüler: Das Schloss wurde mehrmals um – und ausgebaut.

Tourist: Und was gibt es hier heute?

Schüler: Heute gibt es hier Galerien, Ausstellungen, Cafés und ein Kulturzentrum.

Tourist: Interessant!

Schüler: Im Jahr 1945 wurde das Schloss stark zerstört und ist es heute weitgehend rekonstruiert worden.

Schüler: Schauen Sie! Hier ist das Denkmal vom Herzog Boguslaw X. und Anna Jagiellonka - ein Werk von Leonia Chmielnik und Anna Pankiewicz.

Schüler: Am Fuß des Schlosses kann man die gotische Bastei der Sieben Mäntel besichtigen.

Tourist: Aus welchem Jahrhundert ist sie?

Schüler: Aus dem 13.-14.

Tourist: Ziemlich alt!

Schüler: Aber schauen Sie da! Da erstreckt sich die Hakenterrasse.

Schüler: Ein monumentaler Bau, der nach einem Entwurf von Wilhelm Meyer-Schwartau gebaut wurde. Ideenträger dieser Anlage war Hermann Haken.

Tourist: Was befindet sich hier heute?

Schüler: Heute befindet sich hier das Nationalmuseum.

Schüler: Na ja, aber kommen Sie schneller, weil es schon spät ist!

Schüler: Vom Hafen führt der Weg zurück in die Altstadt.

Schüler: Schauen Sie, am Hołdu Pruskiego Platz erhebt sich das Anklamer - Tor.

Schüler: Heute - Brama Królewska.

Schüler: Die beiden Tore sind in Szczecin das einzige Relikt der aus dem 18. Jahrhundert stammenden Festungsanlagen.

Tourist: Wer war der Schöpfer dieser Tore?

Schüler: Gerhard Cornelius von Warlawe.

Schüler: Hier ist auch die interessante gotische Peter- und Pauluskirche, die im Jahre 1124 erbaut wurde.

Tourist: Eine ganz schöne Kirche.

Schüler: Die heutige Staromłyńska Straße und der Orła Białego Platz sehen sehr elegant aus.

Tourist: Was für ein schöner Springbrunnen!

Schüler: Ein Werk des Bildhauers Johann Conrad Koch.

Tourist: Wann entstand der?

Schüler: Im Jahre 1732.

Schüler: Und hinter dem Żołnierza Polskiego – Platz beginnt das moderne Stadtzentrum.

Tourist: Fantastisch! Da kann ich später kaufen gehen!

Schüler: Hier ist das Dienstleistungs- und Handelsobjekt PAZIM.

Schüler: Wir haben jetzt nicht mehr Zeit! Wir müssen nach Hause! Ich kann Ihnen nur noch sagen, dass interessante Ausflüge nicht nur das Stadtzentrum garantiert.

Schüler: So sollten Sie sich zum Beispiel zum Park Jasne Błonia begeben oder noch weiter zu Fuß, in den Wald Las Arkoński.

Schüler: Und wenn Sie abends Zeit haben, können Sie bei uns ins Kino, ins Theater, ins Konzert, in die Philharmonie oder in die Oper und Operette gehen.

Tourist: So viele Freizeitmöglichkeiten!

Schüler: Wir müssen uns leider verabschieden.

Tourist: Vielen Dank für den interessanten Stadtrundgang.

Temat lekcji: Das Seebad Ueckermünde.	Adresat zajęć: klasa 7/8 SP/ zajęcia w sali komputerowej
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - rozwijają zainteresowania kulturą i geografiami Niemiec, - poznają region przygraniczny sąsiada, - uczą się współpracować w parach i grupach; - uczą się ewaluować prace swoje i swoich kolegów i koleżanek - rozwijają kompetencje językowe: potrafią opowiadać o zabytkach i ciekawych atrakcjach regionu oraz potrafią stworzyć ulotkę turystyczną dla regionu, - powiększają słownictwo dotyczące regionu sąsiada i miasta Ueckermünde, - powiększają motywację do nauki języka niemieckiego. 	Formy nauczania: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca w parach, - praca w grupach. Czas: 2 x 45 min. Zajęcia z dostępem do komputera.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	<p>N. wskazując mapę Niemiec pyta uczniów, czy wiedzą gdzie leży Ueckermünde, czy ktoś z nich był w tym mieście i co o nim wie (<i>np. Wo liegt Ueckermünde? War jemand von euch in Ueckermünde? Was kann man dort machen?</i>).</p> <p>N. zapisuje temat zajęć.</p> <p>N. informuje, jaki będzie cel lekcji: <i>Dzisiaj poznamy wybrane miejsca regionu sąsiada oraz nauczymy się sporządzać ulotkę turystyczną.</i></p>	U. odpowiadają na pytania.	Mapa Niemiec	
Faza ćwiczeniowa	<p>N. wyświetla prezentacja multimedialną o Ueckermünde - „Das Seebad Ueckermünde”. Wybrani uczniowie czytają opis.</p> <p>N. zadaje pytania do prezentacji, np. <i>Was steht auf dem Marktplatz? Was befindet sich im Pommerschen Schloss? Wie lange ist die Promenade in Ueckermünde?</i></p> <p>N. dzieli klasę na grupy i rozdaje każdej grupie zdjęcia Ueckermünde oraz opisy pasujące do zdjęć.</p> <p>N. prosi każdą grupę o zaprezentowanie swojej pracy.</p> <p>N. rozdaje uczniom kserokopię „Das Seebad Ueckermünde”.</p> <p>Uczniowie przygotowują ulotkę informacyjną o regionie. Przy tym mogą korzystać także z innych źródeł internetowych. Ulotka powinna zachować formę oryginalnej ulotki z dbałością o jej grafikę.</p>	<p>U. oglądają prezentację.</p> <p>U. odpowiadają na pytania nauczyciela utrwalając poznane informacje.</p> <p>U. w grupach dopasowują opisy do zdjęć.</p> <p>Grupy prezentują swoją pracę.</p> <p>U. pracują w parach – mają za zadanie uzupełnić kserokopię wypisując, co można zobaczyć i robić w Ueckermünde.</p> <p>U. czytają swoje prace.</p>	<p>Prezentacja multimedialna „Das Seebad Ueckermünde”.</p> <p>Kserokopia ze zdjęciami i opisem Ueckermünde</p> <p>Kserokopia „Das Seebad Ueckermünde”.</p>	<p>N. powtarza odpowiedź po uczniu, aby uczniowie utrwaliłi sobie nowy materiał.</p> <p>N. sprawdza poprawność wykonanego zadania.</p>

Faza kontekstualizacji	N. prosi uczniów o przedstawienie swoich prac na forum klasy. Uczniowie czytają swoje teksty i uzasadniają ich wybór.	Na forum klasy wybrana zostaje najlepsza pod względem informacyjnym, językowym oraz graficznym ulotka.		
Ewaluacja i zakończenie	N. żegna się z uczniami i	U. żegnają się z nauczycielem.		

<p>ist ein Saalbau mit barocker Ausstattung aus dem 18. Jahrhundert und einem neugotischen Turm aus dem 19. Jahrhundert.</p>	<p>befindet sich in der Ueckermünder Altstadt.</p>	<p>in Ueckermünde ist 1,5 Kilometer lang. Hier kann man durch die Geschäfte, Restaurants, Bistros und Bars bummeln.</p>
<p>liegt am Fluss Uecker vor einer Klappbrücke und dem Abzweig des Köhnschen Kanals.</p>	<p>ist 800 Meter lang und verspricht puren Badespaß.</p>	<p>lädt ins Tierreich ein. Hier leben 400 heimische und exotische Tiere in 100 Arten in großzügig gestalteten Freigehegen.</p>
<p>ist eines der letzten erhaltenen Bauwerke der pommerschen Herzöge in Deutschland.</p>	<p>ist sehr großzügig angelegt. Hier stehen Häuser aus drei Jahrhunderten und die Fischerfigur.</p>	<p>erwartet die Segelyachten an der Ueckerpromenade.</p>
<p>Der Marktplatz</p>	<p>Die Schweinegruppe aus Bronze</p>	<p>St. Marienkirche</p>
<p>Die Promenade</p>	<p>Das Pommersche Schloss in Ueckermünde</p>	<p>Fidel-Schultz</p>
<p>Der Stadthafen</p>	<p>Der Strand</p>	<p>Der Tierpark Ueckermünde</p>

Das Seebad Ueckermünde.

Im Seebad Ueckermünde gibt es

.....

.....

.....

.....

.....

In Ueckermünde kann man

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Das Seebad Ueckermünde

Das Seebad Ueckermünde ist eine amtsfreie Hafenstadt im Landkreis Vorpommern-Greifswald im Nordosten von Mecklenburg-Vorpommern. Die Stadt ist für ihren Tierpark, ihre gut erhaltene Altstadt, den Stadthafen, das pommersche Residenzschloss und für ihr Strandbad bekannt.

Der Marktplatz

Am Markt stehen Häuser aus drei Jahrhunderten.

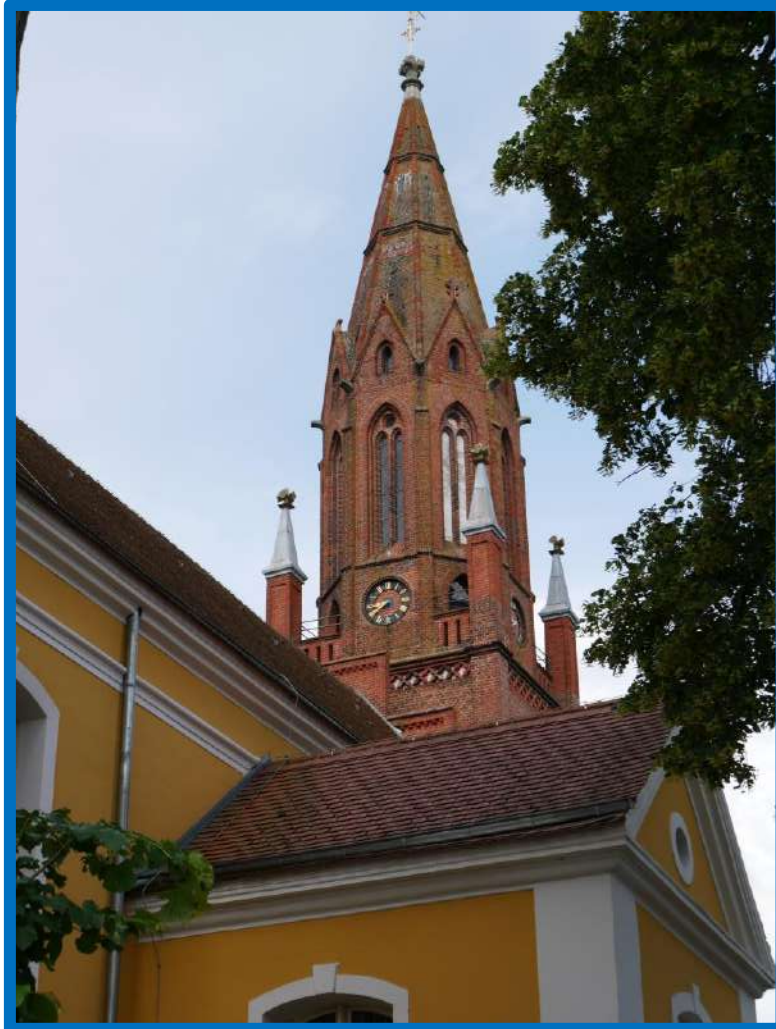

Die Fischerfigur auf dem Marktplatz

St. Marienkirche

St. Marienkirche ist ein Saalbau mit barocker Ausstattung aus dem 18. Jahrhundert und einem neugotischen Turm aus dem 19. Jh..

Das Pommersche Schloss in Ueckermünde

Schloss Ueckermünde ist eines der letzten erhaltenen Bauwerke der pommerschen Herzöge in Deutschland.

Heute befinden sich im Pommerschen Schloss das Rathaus und das Haffmuseum.

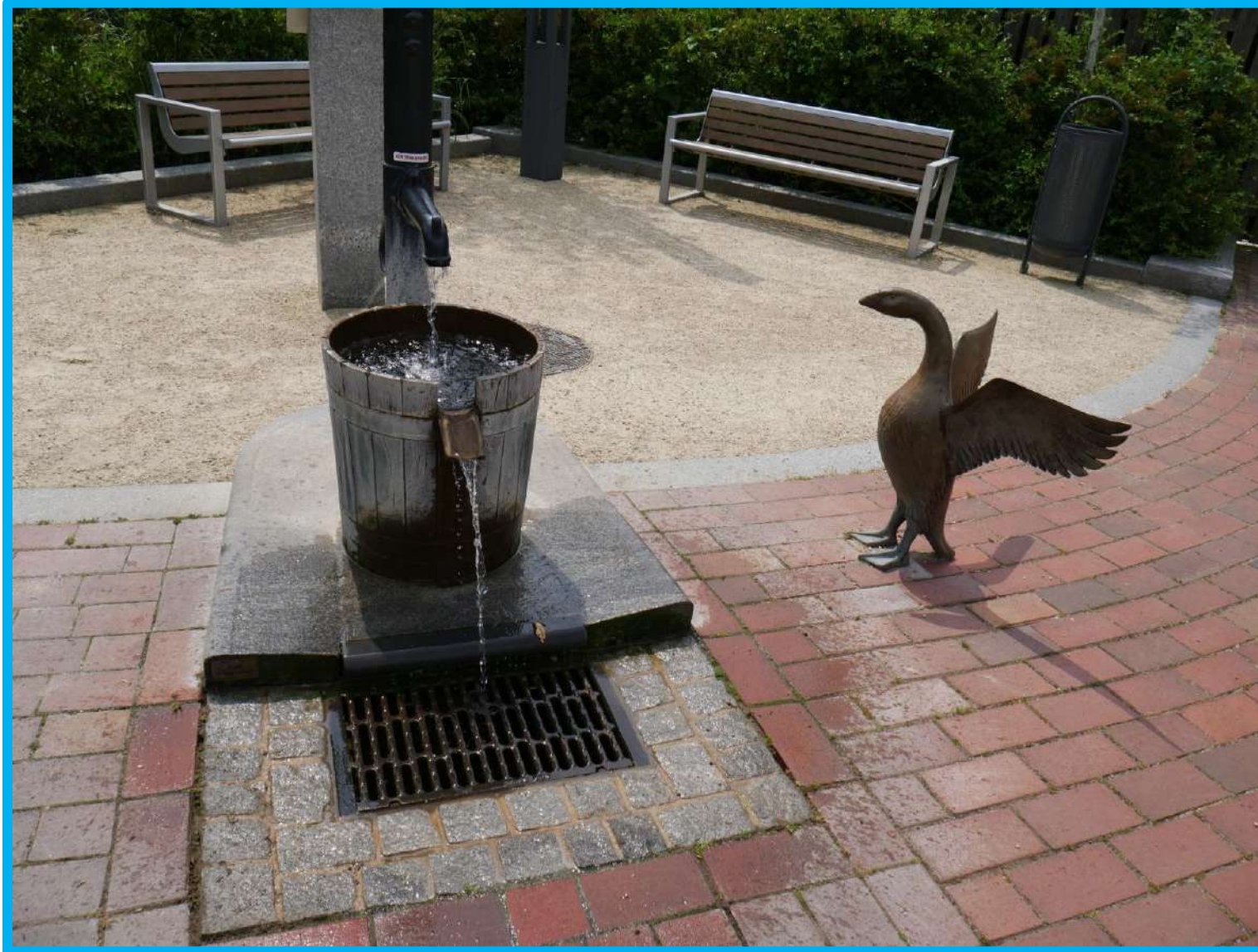

Schweinegruppe aus Bronze

In der Ueckermünder Altstadt befindet sich der Schweinemarkt. Zwar befand sich der ehemalige Platz, auf dem nach dem Kriege Vieh verkauft wurde, ein paar Meter vom heutigen Platz entfernt, jedoch führte diese Tätigkeit zur Namensgebung des Platzes.

Platz an der Bergstraße mit einer bronzenen Gans, die sich schnatternd an der Pumpe aufhält.

Die Promenade

In Ueckermünde gibt es eine 1,5 Kilometer lange Promenade, wo man durch die Geschäfte, Restaurants, Bistros und Bars bummeln kann.

Fidel-Schultz erwartet die Segelyachten an der Ueckerpromenade

Walter Schultz zog mit seinem Akkordeon von Kneipe zu Kneipe, trat bei Familienfeiern auf. Mit seiner ihm eigenen näselnden Stimme gab er vor allem Lieder zum Besten, die zum Wasser passten und hatte damit immer eine breite Zuhörerschaft.

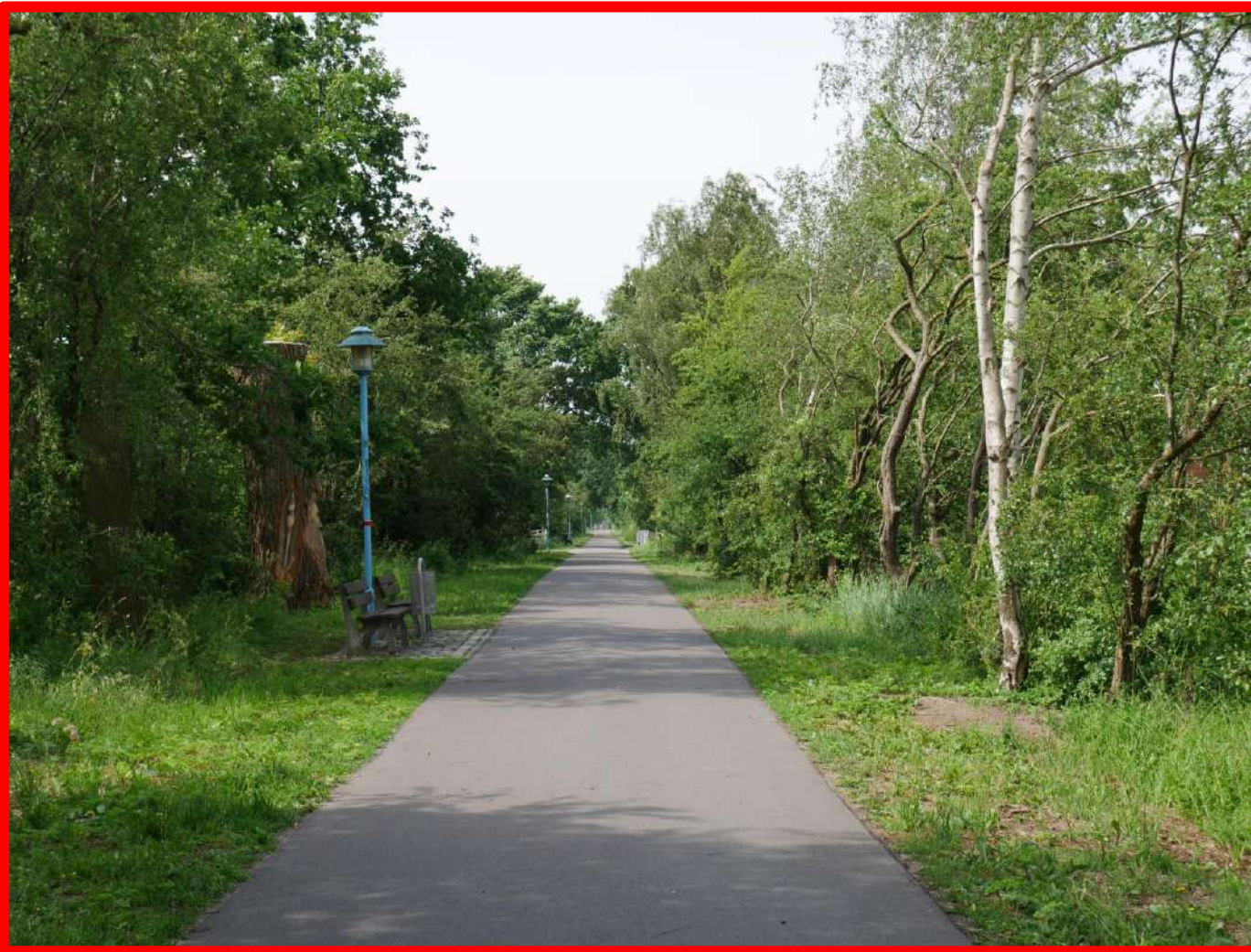

Der Stadthafen

Der Stadthafen Ueckermünde ist der bedeutendste Hafen am Kleinen Haff. Er liegt am Fluss Uecker vor einer Klappbrücke und dem Abzweig des Köhnschen Kanals.

Auf dem Weg von der Ueckermünder Altstadt bis zum Strand fühlt man sich wie verzaubert. Dort sind die Märchen-Figuren aus den Pappel- und Weidenbäumen geschnitzt.

Die übergroße Bank

Die Bank ist zweieinhalb Mal so groß, wie eine normale Bank: 5 Meter lang, die Sitzfläche ist 1,20 Meter hoch und die Lehne ragt gar 2,60 Meter in die Luft. Dazu ist sie noch knallrot gestrichen und mit dem Schriftzug "Ueckermünde" versehen.

Der Strand

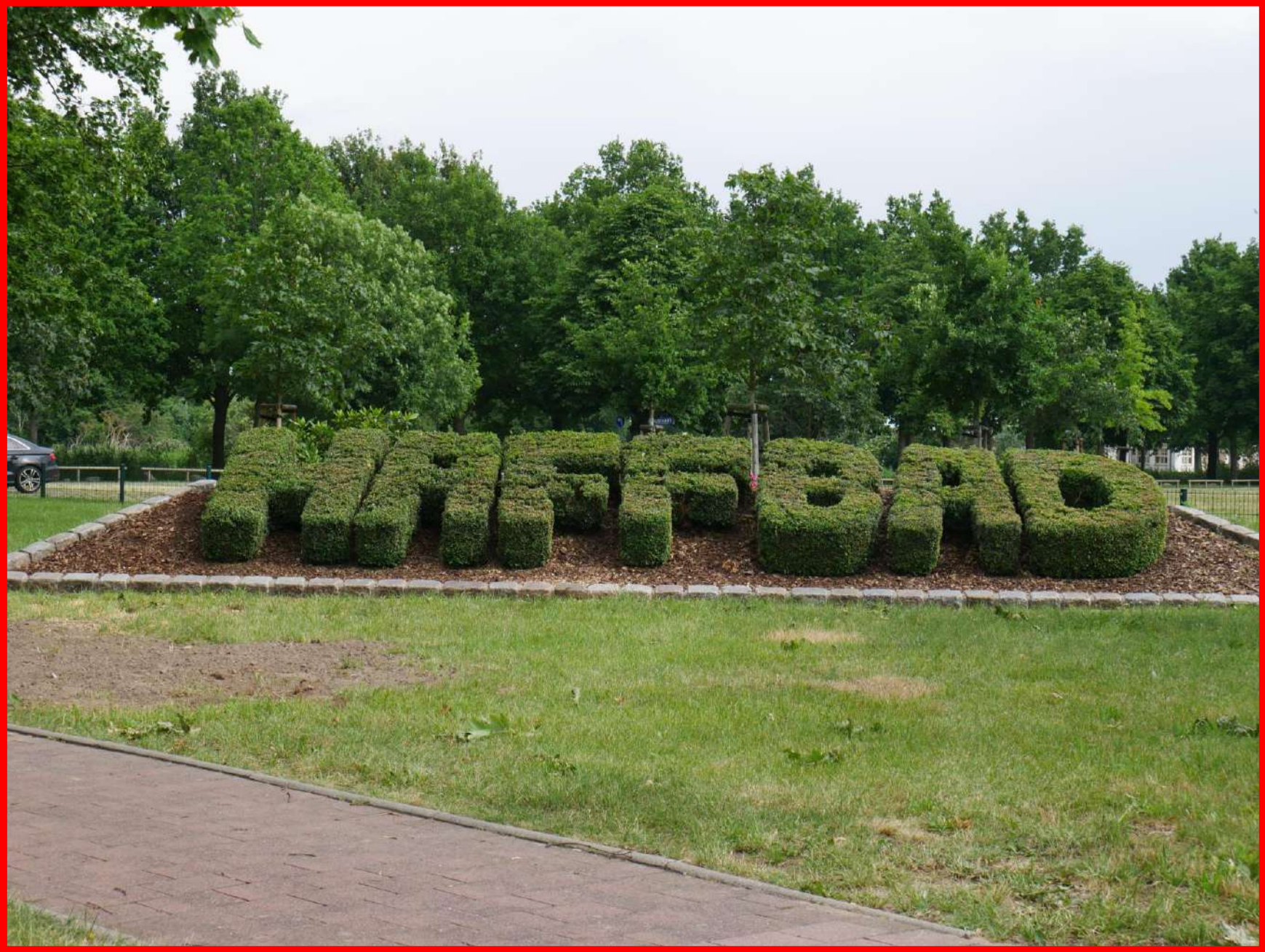
Der 800 Meter lange Strand mit der sehr breiten Uferzone verspricht puren Badespaß.

Tierpark Ueckermünde

Hier leben 400 heimische und exotische Tiere in 100 Arten in großzügig gestalteten Freigehegen. Zu den großen Erlebnissen gehören auch tägliche Schaufütterungen.

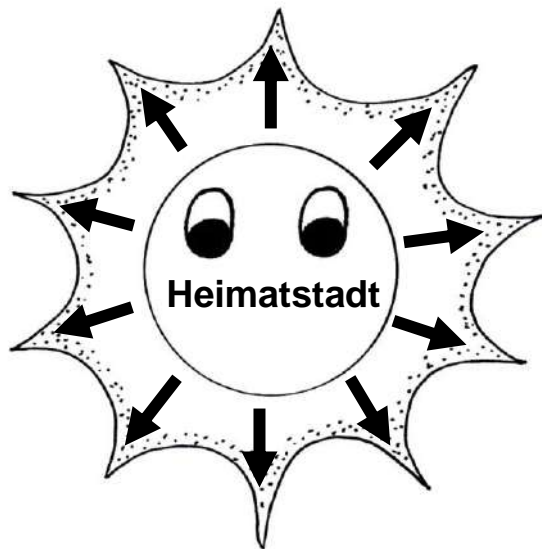

Temat lekcji: Meine Stadt - Szczecin	Adresat zajęć: klasa 7/8 SP
Cele lekcji Uczniowie: - rozwijają zainteresowanie kulturą i geografią, - poznają historię Szczecina, - rozwijają kompetencje językowe: poznają nazwy zabytków i atrakcji Szczecina, potrafią opowiedzieć niemieckim przyjaciółom i znajomym o Szczecinie.	Formy pracy: - praca z całą klasą, - praca indywidualna, - praca w grupach. Ewentualnie: praca w salach komputerowych. Czas: 2 x 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. wieszka na tablicy zdjęcie Szczecina. N. pyta uczniów, co wiedzą o Szczecinie, czy znają jakieś zabytki i ich niemieckie nazwy. N. zapisuje temat zajęć. N. rozdaje uczniom kserokopię „Was bedeutet für Dich <i>Heimatstadt</i> ?” i rysuje na tablicy asocjogram „Heimatstadt” N. pyta uczniów: Was bedeutet für Dich „Heimatstadt”? i rozpoczyna się burza mózgów.	U. wypowiadają się swobodnie na temat: - głównych zabytków Szczecina i podstawowych informacji na ich temat, - niemieckich nazw Szczecina i głównych zabytków. U. zapisują na tablicy i kserokopkach swoje skojarzenia.	Zdjęcie/ plakat Szczecina Kserokopia „Was bedeutet für Dich „Heimatstadt”?”	N. pomaga uczniom w niemieckich nazwach zabytków. N. pomaga w pisowni trudniejszych słów.
Faza ćwiczenia	N. wyświetla prezentację multimedialną o Szczecinie. Po obejrzeniu i fазie wyjaśniającej N. zadaje pytania do prezentacji.	U. oglądają prezentację. Uczniowie czytają opisy i wyjaśniają z pomocą słowników internetowych nieznanne słownictwo. U. odpowiadają na pytania nauczyciela utrwalając poznane informacje.	Prezentacja multimedialna „Meine Heimatstadt – Szczecin” dostępna na platformie projektu.	
Faza kontekstualizacji	N. dzieli klasę na grupy i tłumaczy, że mają w grupach stworzyć ulotkę reklamową na temat najciekawszego ich zdaniem miejsca w Szczecinie. N. prosi każdą grupę o zaprezentowanie swojej pracy.	U. pracują w grupach tworząc ulotkę reklamową. U. przedstawiają ulotkę reklamową na forum klasy. Mówią, jakie zawarli w niej informacje i argumentują, dlaczego. Pozostali uczniowie mają prawo zadawać pytania np. <i>Warum hast du nichts über geschrieben?</i>	Arkusze papieru, zdjęcia, widokówki Szczecina, pisaki. Ewentualnie komputery z programami graficznymi.	N. wspiera każdą grupę w realizacji zadania. N. wieszka na tablicy wykonane (wydrukowane) prace.
Ewaluacja i zakończenie	Wspólna ewaluacja produktów uczniów. Przykładowe kryteria oceny: 1. Ilość opisanych obiektów. 2. Długość tekstu poświęconego każdemu obiektowi. 3. Komunikatywność wypowiedzi. 4. Poprawność gramatyczna wypowiedzi. 5. Walezy artystyczne. N. żegna się z uczniami.	U. żegnają się z nauczycielem.		

Was bedeutet für Dich „Heimatstadt“?

Meine Stadt - Szczecin

**Ich fange mit einer wichtigen Frage an:
Wo liegt eigentlich
Szczecin?**

**Na, ja...
irgendwo...
hier...
Oh, da!**

**Szczecin liegt
natürlich
in Polen!**

**Und genauer gesagt:
Szczecin liegt
im Nordwesten Polens,
an der Oder.**

**Die Oder...,
Oder...,
Oder...**

**Die Oder bildet
die Grenze
zwischen Polen
und Deutschland.**

**Szczecin ist die Hauptstadt
der Woiwodschaft
Westpommern.**

**Das Wappen
der Stadt Stettin zeigt
den Kopf des roten Greifen,
mit der goldenen Krone im
blauen Feld.**

Stetin

Stettin

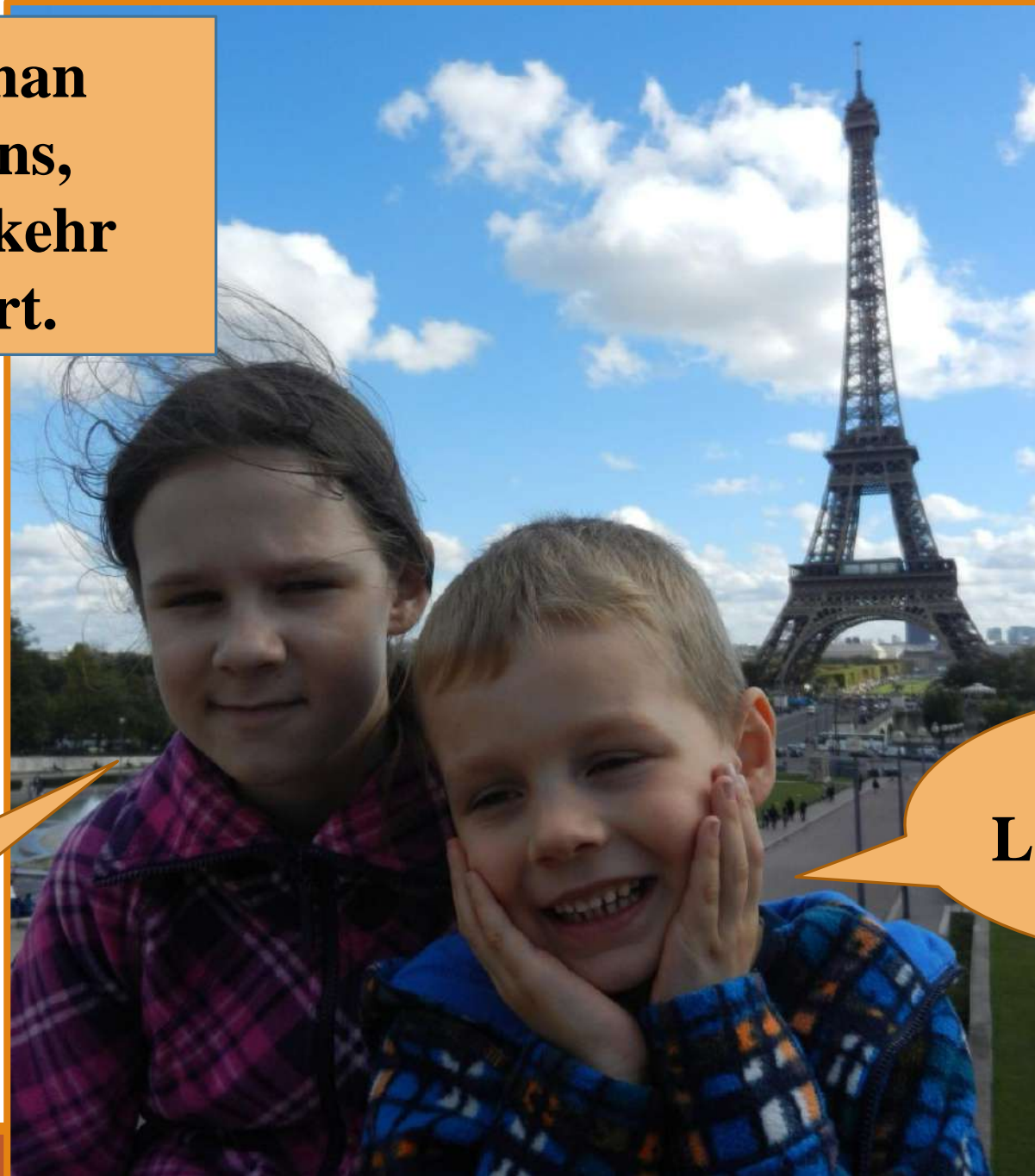
Szczecin

Altstettin

Alt-Stettin

Der Ortsname lautete früher **Stetin**,
dann **Stettin** mit doppel „t“,
später auch **Alt-Stettin**, (**Altstettin**).
Der polnische Ortsname **Szczecin**
ist seit dem 19. Mai 1946.

**Szczecin nennt man
Paris des Nordens,
weil der Kreisverkehr
an Paris erinnert.**

**Paris
des Nordens!**

**Wirklich?
Lebe ich in Paris?**

Gespannt?

**Und jetzt
zu den
Sehenswürdigkeiten!**

Szczecin hatte früher eine Stadtmauer. Heutzutage gibt es nur Reste der mittelalterlichen Mauer.

**Das ist
die Jungfrauenbastei,
die man auch
Turm der sieben Mäntel
nennt.**

**Die Jungfrauenbastei
wurde im 14. Jahrhundert
errichtet.**

**Der Turm verdankt
seinen Namen der Legende
über einen Schneider.**

Das ist die 500 Meter lange **Hakenterrasse**
– das Wahrzeichen Szczecins,
benannt nach dem Oberbürgermeister
Hermann Haken.

Die am westlichen Ufer der Oder gelegene Anlage entstand zwischen 1900 und 1914.

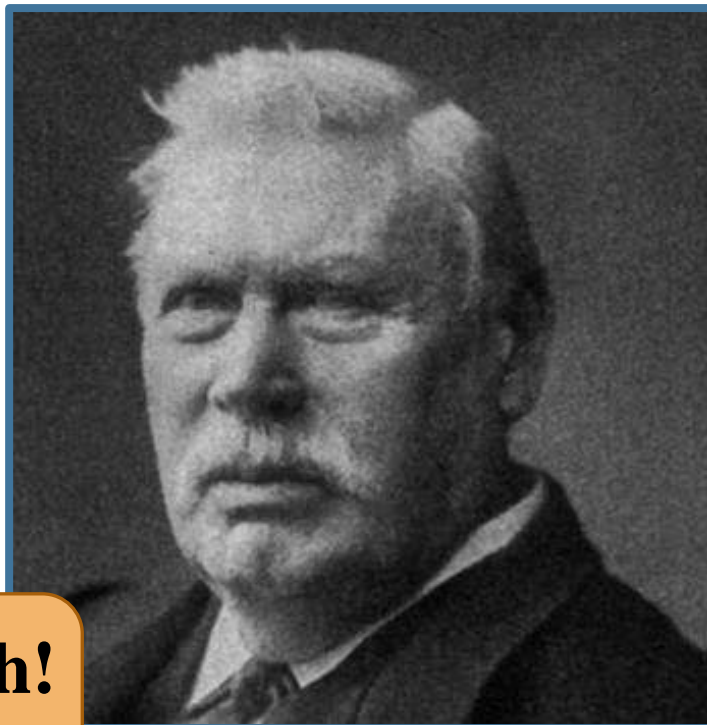

Und wer war eigentlich Hermann Haken?

**Er war Oberbürgermeister,
der 29 Jahre regiert hatte!**

**Unglaublich!
Aber wahr!**

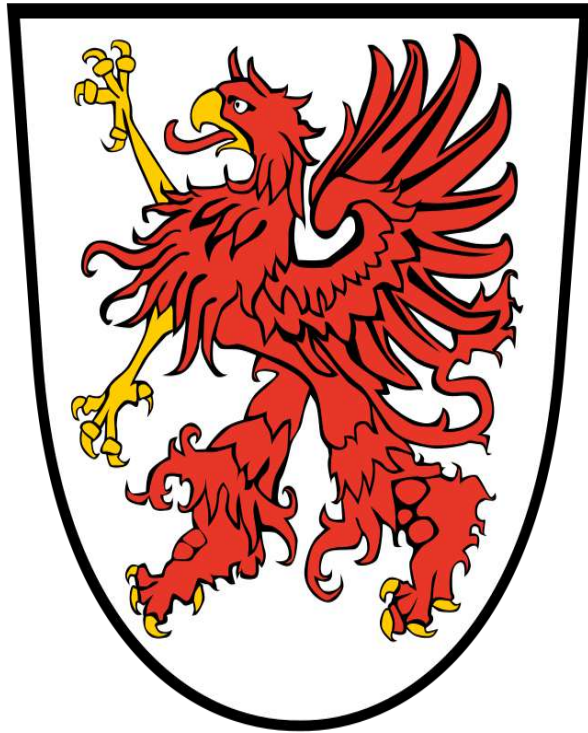

In Szczecin ist auch sein Grab.

Oberhalb der Terrasse befindet sich das Nationalmuseum.

Das Stettiner Schloss ist eine ehemalige Residenz der Herzöge von Pommern.

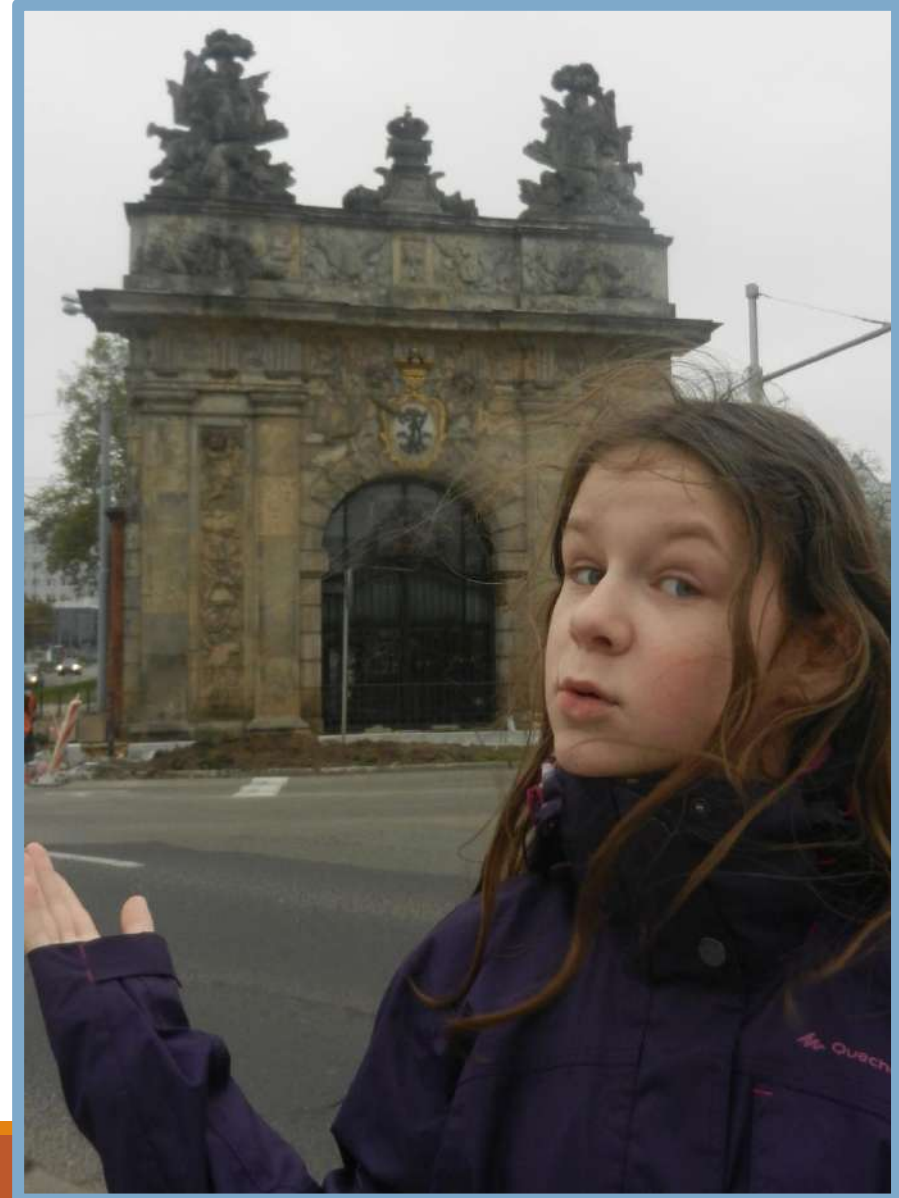
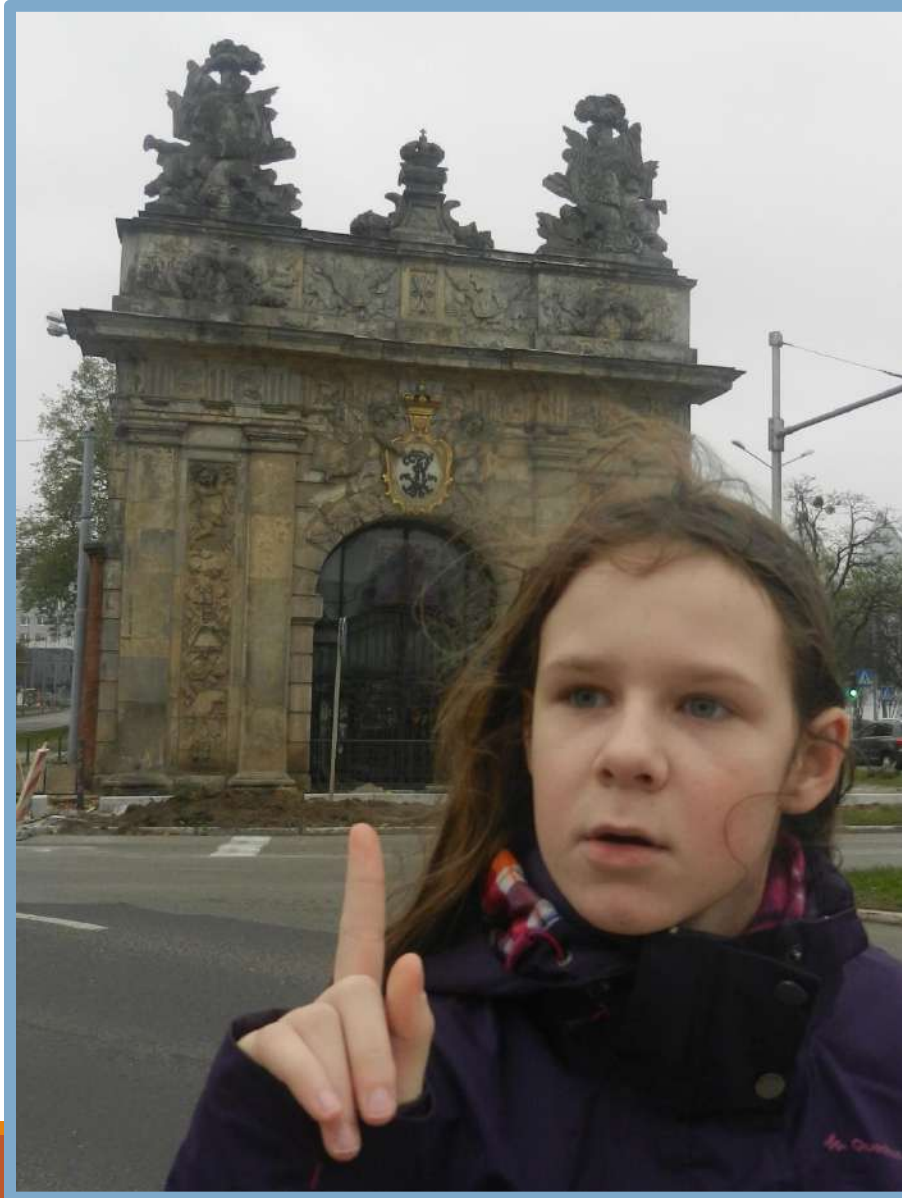

**Vielleicht bin ich
mit den Herzögen
verwandt?**

**Das Schloss wurde zwischen 1346 und 1347 durch Barnim III.
an Stelle eines heidnischen Tempels erbaut.**

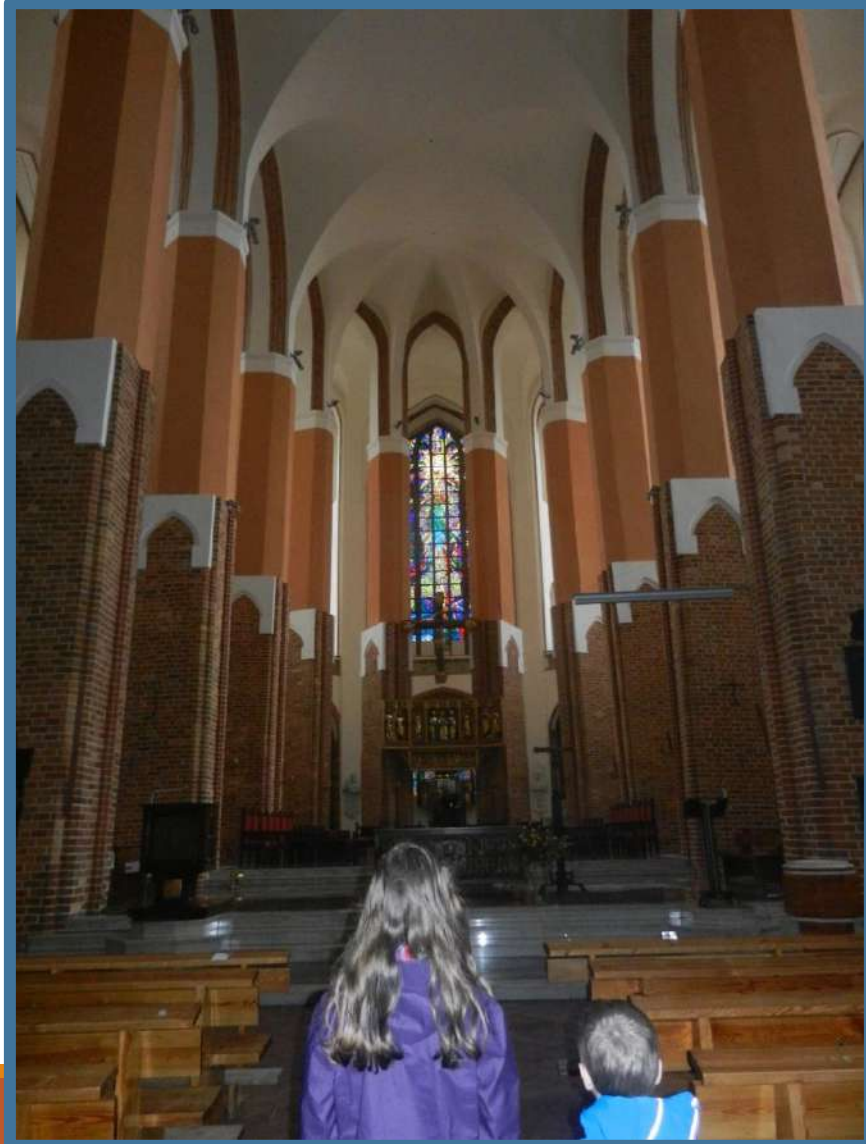
**Das ist das Königstor, eigentlich Anklamer Tor.
Es wurde in den Jahren zwischen 1725 und 1727 errichtet.**

**Das Berliner Tor, eigentlich
Brandenburger Tor gehörte
genauso wie das Königstor
zur Festung von Szczecin.**

**Die Jakobskathedrale ist ein backsteingotischer Kirchenbau.
Sie ist die größte Kirche Pommerns.**

**Das Kirchengebäude
wurde in Etappen
vom 13. bis zum 15.
Jahrhundert gebaut.**

**In Szczecin befindet sich
das älteste funktionierende
Kino der Welt –Pionier.
Das Kino wurde
im Jahre 1909 gegründet.**

**Im Jahre 1245 erlaubte der Herzog Barnim I.
der Stadt den Bau eines Rathauses
an der Ecke des Heumarktes.
Das Rathaus war mehrmals umgebaut.**

**Das Rathaus wurde im
Krieg völlig zerstört
und dann im gotischen
und barock Stil aufgebaut.
Im Jahre 1975 wurde
das Rathaus dem
Stadtmuseum übergeben.**

Szczecin nennt man auch die Stadt der Zarrinnen.

Hier sind

Katharina die Große,

**Maria
Fiodorowna**

und natürlich ich geboren!

In diesem Haus in der Farna-Straße wurde am 2. Mai 1729 Sofia Augusta Frederika von Anhalt Zerbst geboren. Im Jahre 1745 heiratete sie den Zaren Peter III. und erhielt den Namen Katarina II.

Der Palast „Unter dem Globus“ wurde im Jahre 1725 durch den Regierungspräsidenten von Pommern Filip Otto von Grumbkow errichtet.

Im Jahre 1759 wurde hier die Prinzessin Dorothea Augusta von Württemberg, spätere Zarin von Russland, die zweite Ehefrau von Paul I. geboren.

Der Springbrunnen auf dem Orła Bialego – Platz entstand zwischen 1727 und 1732 nach dem Projekt von Grae.

**Das ist die Flora –
die Göttin der Blüte.
Diese barocke Figur
wurde im Jahre 1730
in Sandstein durch
Johann Konrad Koch
geschaffen.**

**Ich bin auch
eine Göttin!**

**Ich wäre so gerne
Millionärin!**

**Das Loytzenhaus wurde
im Jahre 1547
in spätgotischem Stil
durch die Familie Loitz
errichtet.**

**Das war
eine unglaublich
reiche Familie!**

**Heute befindet sich in dem Loytzenhaus
das Lyzeum der bildenden Künste.**

Ich werde Maler!

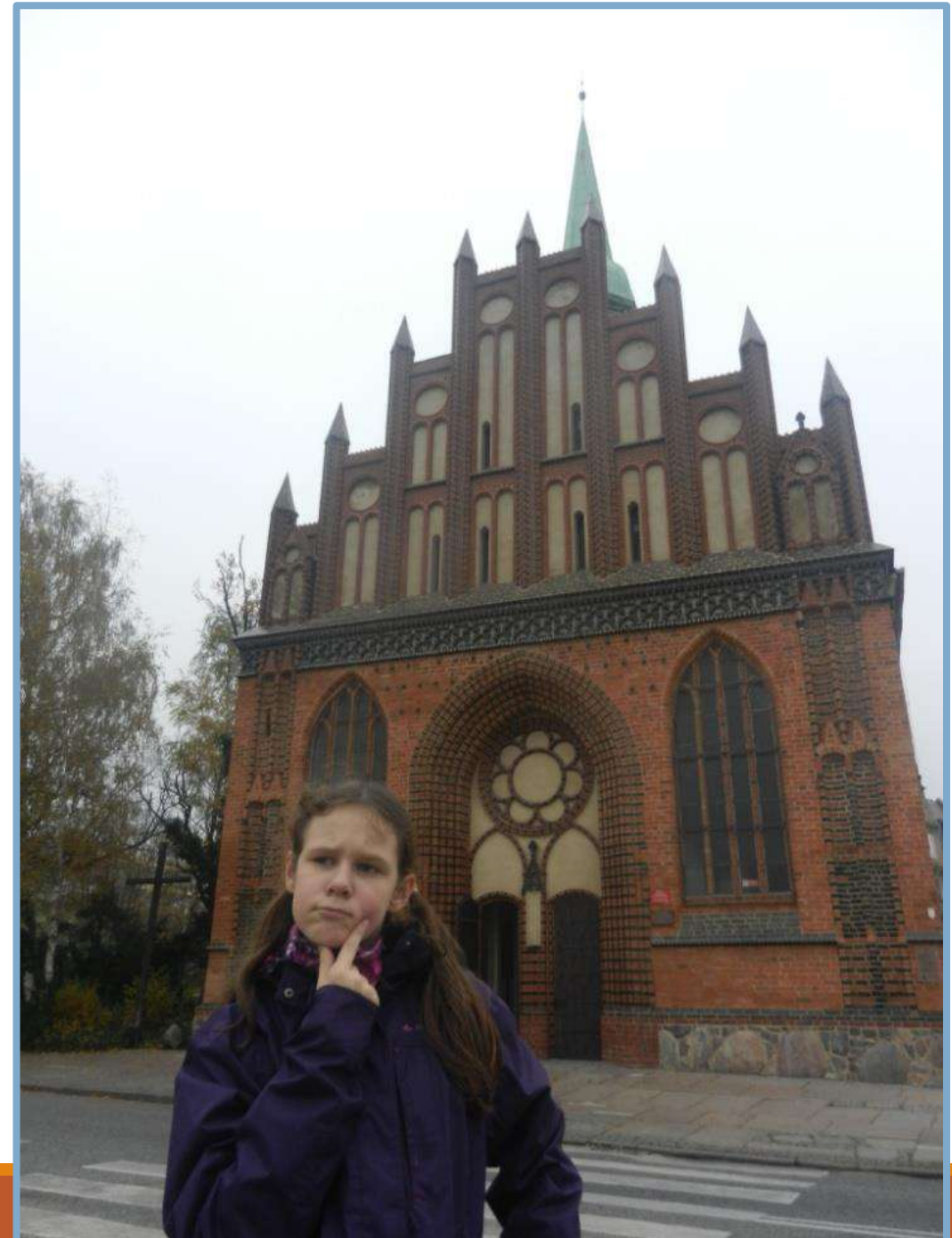
**Die Peter und Paul Kirche ist
eine gotische Kirche,
die den letzten Krieg
ohne große Zerstörungen
überstanden hat.**

**Die spätgotische Kirche steht
an der Stelle des ersten christlichen
Gotteshauses der Stadt,
in dem bereits der Missionsbischof
Otto von Bamberg im Jahre 1124
die Messe feierte.**

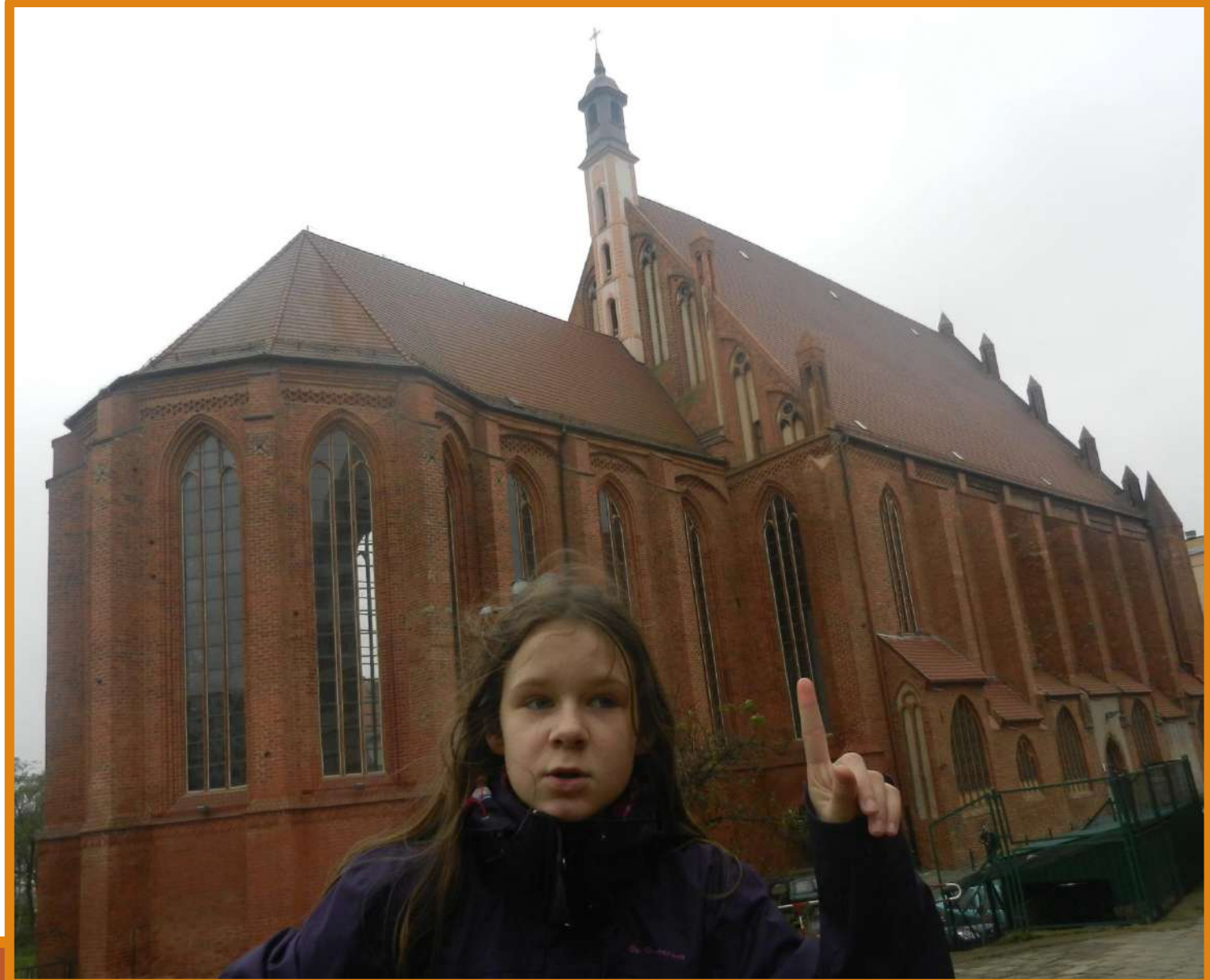
Statue von Bischof Otto
von Bamberg an dem
Schloss in Szczecin.

Das Rote Rathaus wurde aus rotem Backstein im neogotischen Stil im Jahre 1879 errichtet. Hier war der Sitz der Stadtverwaltung.

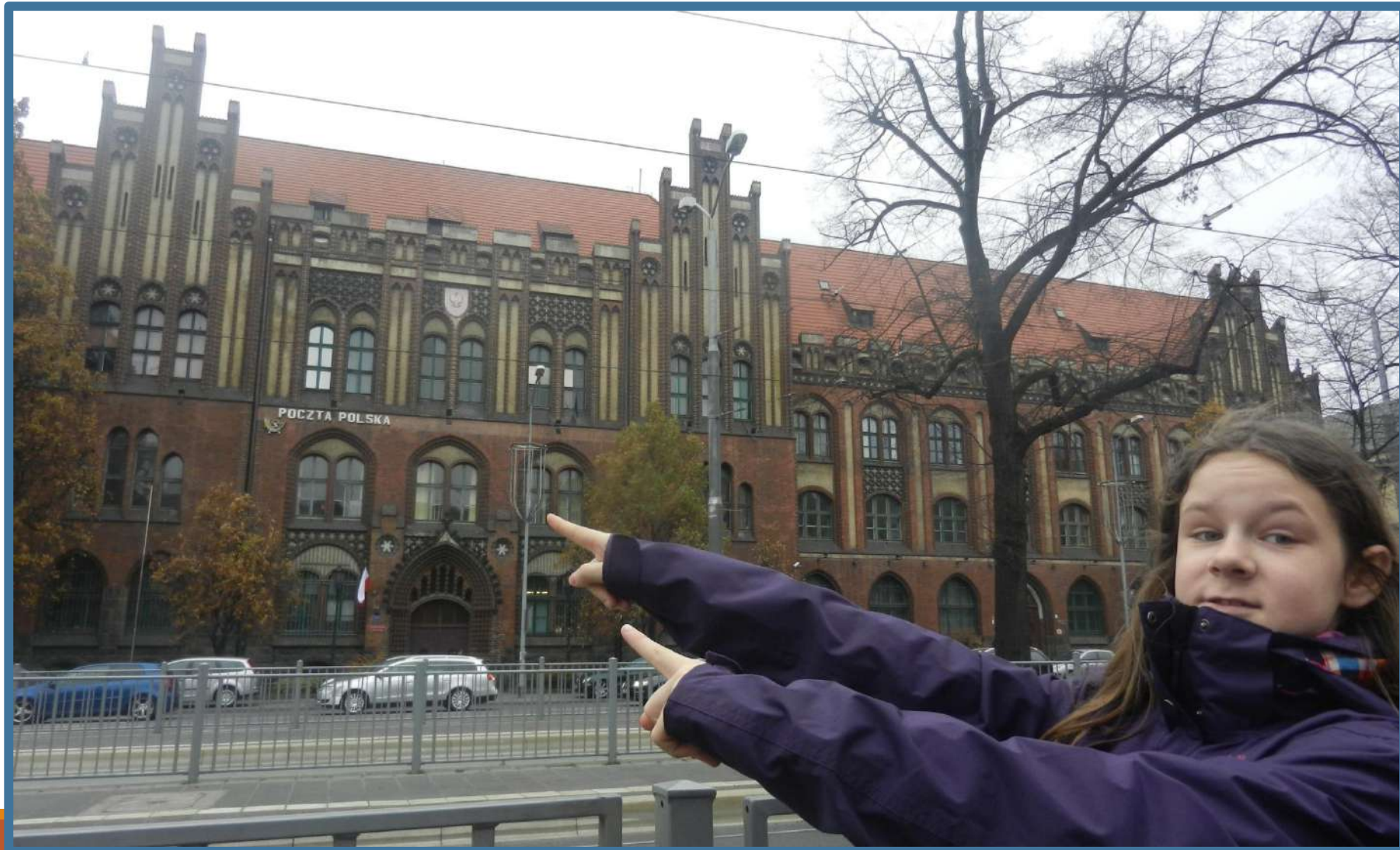
Die Johanneskirche ist ein gotisches Bauwerk.

Sie geht auf eine Gründung der Franziskaner im XIII. Jahrhundert zurück und ist heute ein römisch-katholisches Gotteshaus.

Das Postgebäude wurde im Jahre 1905 aus rotem Backstein erbaut. Hier befand sich immer die Post.

Das ist der Mariacki – Platz. Der Name des Platzes stammt von der ehemaligen Marienkirche.

Durch den Blitz im Jahre 1780 ist die Kirche abgebrannt und im Jahre 1829 wurde sie abgerissen.

**Danke für
Deine Aufmerksamkeit!**

Zdjęcia z Wikipedii:

- Katharina die Große**
- Maria Fiodorowna**
- Hermann Haken**

Zdjęcia własne :

- **pozostałe**

Temat lekcji: Auf der Insel Wollin.	Adresat zajęć: klasa 7/8 SP, 1 LO
Cele lekcji Uczniowie: - rozwijają zainteresowanie kulturą i geografiami Polski, - poznają wyspę Wolin, - rozwijają kompetencje językowe: uczniowie potrafią opisać atrakcje wyspy Wolin	Formy pracy: - praca z całą klasą, - praca w parach, - praca w grupach. Czas: 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	<p>N. wskazując mapę pyta uczniów, czy wiedzą jakie wyspy leżą na terenie Niemiec i jakie w Polsce, czy ktoś z nich był na którejś z wysp (np. <i>Welche Inseln gibt es in Deutschland? Welche Inseln gibt es in Polen? War jemand von euch auf der Insel Rügen/ Usedom...? Was kann man auf Rügen/ Usedom/ Wollin... machen?</i>).</p> <p>N. zadaje pytania związane z tematem zajęć, np. <i>War jemand von euch auf der Insel Wollin? Was gibt es auf der Insel? Was kann man dort sehen?</i></p> <p>N. zapisuje temat zajęć.</p>	<p>U. odpowiadają na pytania.</p> <p>U. odpowiadają na pytania.</p>	Mapa	
Prezentacja nowego materiału	N. wyświetla prezentację multimedialną o wyspie Wolin - „Wolin/ Wollin”. Wybrani uczniowie czytają opis.	U. oglądają prezentację.	Prezentacja multimedialna „Wolin/ Wollin”.	
Faza ćwiczeniowa	<p>N. dzieli klasę na grupy i rozdaje każdej grupie zdjęcie z wyspy Wolin wraz ze słownictwem.</p> <p>N. prosi każdą grupę o zaprezentowanie swojej pracy.</p>	<p>U. w grupach tworzą opis miejsca ze zdjęcia.</p> <p>Grupy prezentują swoją pracę.</p>	<p>Kserokopia ze zdjęciem i słownictwem.</p> <p>Kserokopia „Auf der Insel Wollin “.</p>	<p>N. sprawdza poprawność wykonanego zadania.</p> <p>N. wspiera każdą parę w realizacji zadania.</p>
Faza kontekstualizacji	<p>N. rozdaje uczniom kserokopię „Auf der Insel Wollin”.</p> <p>N. prosi uczniów o przedstawienie swoich prac.</p>	<p>U. pracują w parach – mają za zadanie utworzyć dialog w biurze podróży zachęcając turystę do zwiedzenia wyspy Wolin.</p> <p>U. przedstawiają na forum dialogi.</p>		
Ewaluacja i zakończenie	<p>Zadanie domowe - Nauczyciel prosi o wymyślenie hasła reklamującego wyspę Wolin.</p> <p>N. żegna się z uczniami.</p>	U. żegnają się z nauczycielem.		

Slawen- und Wikingersiedlung Wolin (Reclaw)

archäologisch
das Freilichtmuseum
vor 1000 Jahren
Handwerk
Dorf
Siedlung
Hütten
Tore
Trachten
die Wikinger Festivals
stattfinden
August

Jeziro Turkusowe (Türkissee) in Wapnica

die Kalkgrube
türkisfarben
der See
Ausflugsziel
blau-grüne Farbe
Wasseroberfläche
Wunderschön
der Nationalpark Wollin
Wanderweg
Aussichtspunkte
Kalk
die Zementfabrik Quistrop

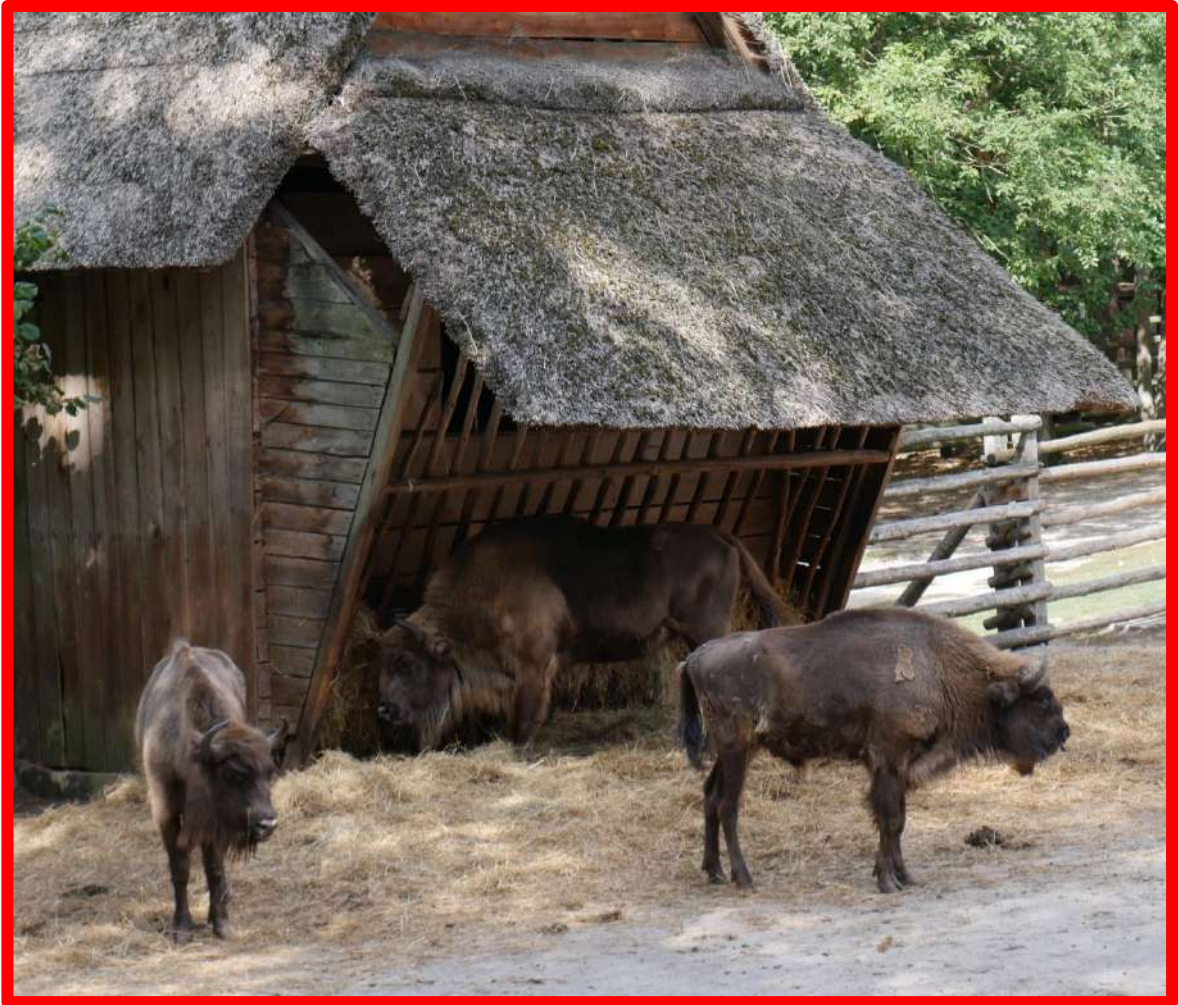
Der Wolliner Nationalpark

23 polnische Nationalparks
die Insel Wollin
der Meeresnationalpark
an der Ostsee
die Tiere
über 200 Vogelarten
der Seeadler
Symbol
die Wälder
das Kliff
Schutz
Gefäßpflanzen

Auf der Insel Wollin

Das Wisentreservat

die Attraktion
europäisch
groß
der Wisent
der Nationalpark
das Gehege
Reiseziel
das Säugetier
Symbol
Touristen
der Naturschutz
Herdentiere

Międzyzdroje (Misdroy)

die Stadt
der Badeorte
die Ostseeküste
die Seebrücke
die Strandpromenade
die Star-Allee
das Ozeanarium
viele Attraktionen für Kinder
der Kaffeeberg
der Aussichtspunkt
das Kliff
der Strand

Auf der Insel Wollin

Ostsee-Insel

Woiwodschaft
Westpommern

Seebäder

Stettiner Haff

Slawen- und
Wikingersiedlung Wolin
(Reclaw)

Heimatmuseum in Wollin

Jeziro Turkusowe
(Türkissee) in Wapnica

Der Wolliner Nationalpark

Das Wisentreservat

V-3 Bunker

Międzyzdroje (Misdroy)

die Star-Allee

Attraktionen für Kinder

Wolin/ Wollin

Wollin ist eine Ostsee-Insel in der polnischen Woiwodschaft Westpommern. Sie liegt in Hinterpommern vor dem Stettiner Haff. Westlich wird sie von der Swine (Świna), östlich von der Dziwna (Dievenow) begrenzt. Auf Wolin befinden sich Seebäder, u. a. das bekannte Ostseebad Międzyzdroje (Misdroy).

Slawen- und Wikingersiedlung Wolin (Reclaw)

Slawen- und Wikingersiedlung Wolin ist ein archäologisches Freilichtmuseum in Wolin (Wollin), in Trägerschaft des Vereins Zentrum für Slawen und Wikinger „Wolin-Jomsborg- Vineta“ (Centrum Słowian i Wikingów „Wolin-Jomsborg-Wineta“). Hier kann man sehen, wie Menschen vor 1000 Jahren lebten und ihr altes Handwerk erlernen. Im Museumsdorf sind ständige Mitarbeiter in historischen Trachten anwesend.

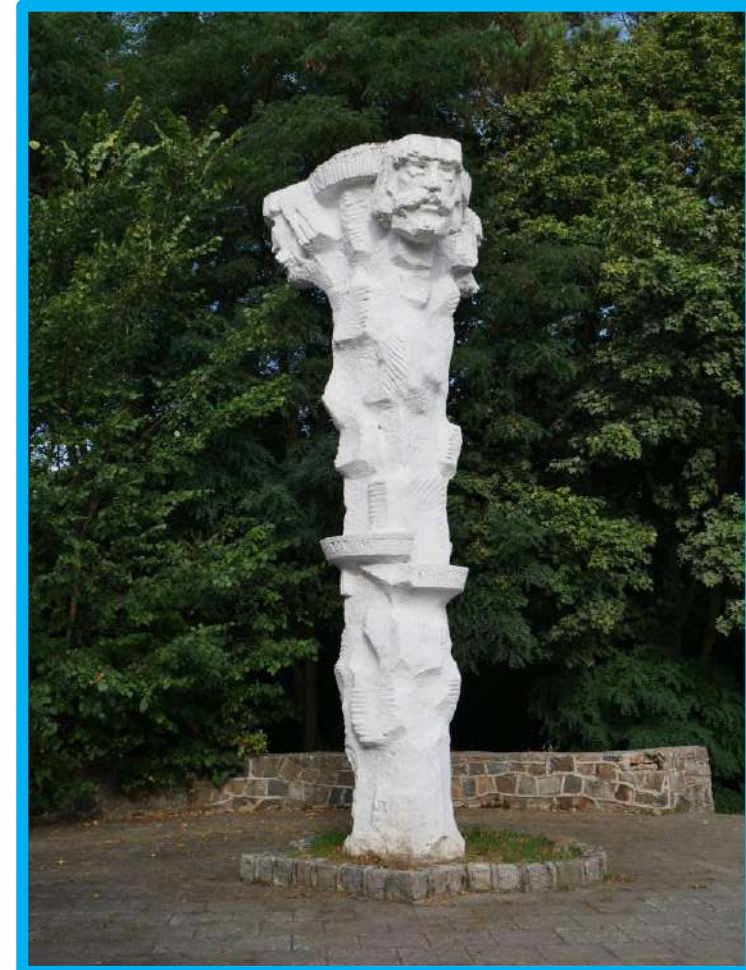
Besondere Höhepunkte sind die Wikinger Festivals, die jährlich am ersten Augustwochenende mit 1.500 Teilnehmern aus 24 Ländern stattfinden.

Die Stadt **Wolin** (Wollin) ist der namensgebende Ort auf der Insel Wolin (Wollin). Wissenschaftler bringen ihn mit der sagenhaften Stadt Vineta aus dem 8. bis zum 11. Jahrhundert in Zusammenhang. Im späteren Mittelalter hieß der Ort Julin, danach Wollin.

Heimatmuseum in Wollin mit den Ausgrabungsfunden von 1934, 1952 und 2002.

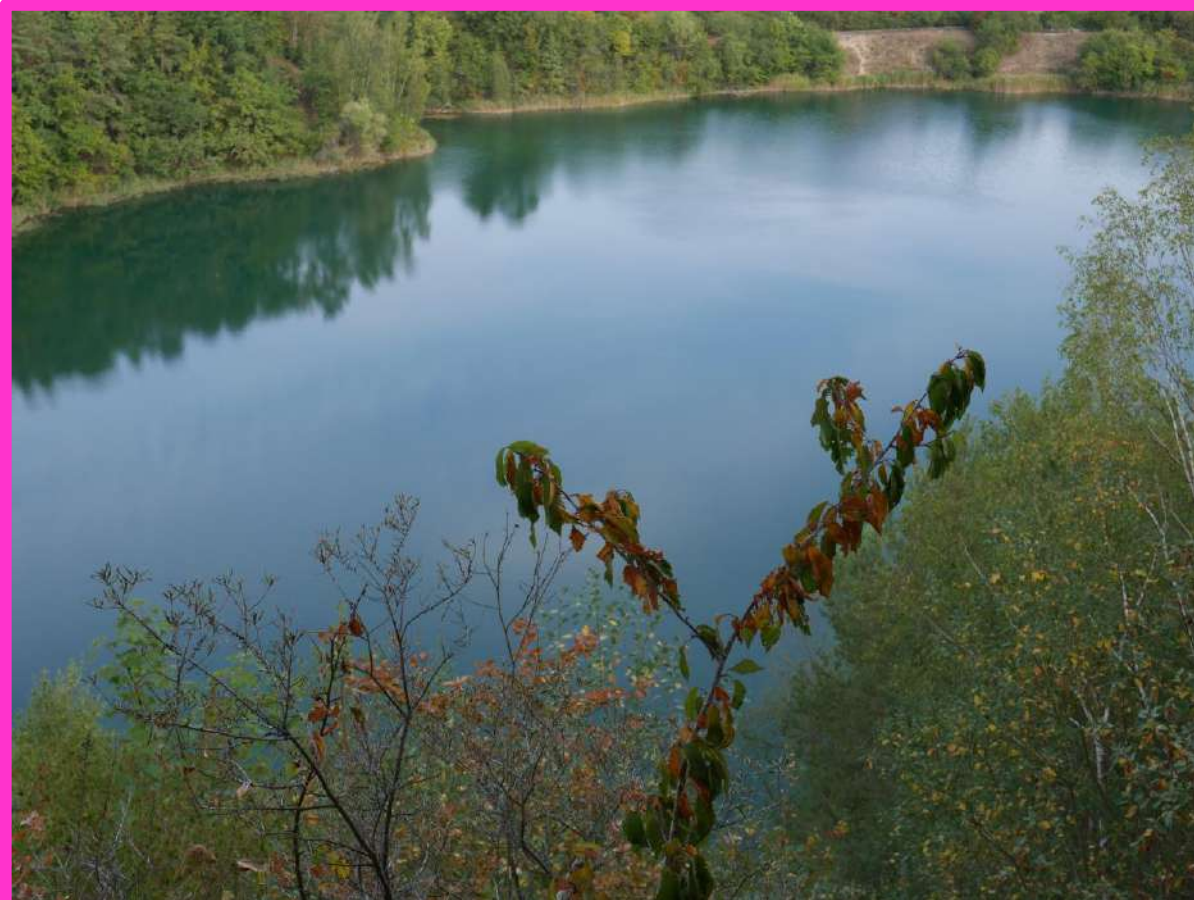

Runenstein, errichtet zum Gedanken an Harald I. „Blauzahn“ Gormsson, den König von Dänemark (ca. 936/958–987) und von Norwegen (970–987).

Jeziro Turkusowe (Türkissee) in Wapnica

Der in der Kalkgrube entstandene türkisfarbene See Jezioro Turkusowe (Türkissee) ist ein beliebtes Ausflugsziel. Der See gehört zum Nationalpark Wollin. Seinen Namen verdankt der See der blau-grünen Farbe seiner Wasseroberfläche, was ihm einen ungewöhnlichen Charakter gibt.

Die türkisgrüne Färbung entsteht durch die Brechung und Zerstreuung des Sonnenlichts im klaren Wasser und durch die Lichtreflexe vom weißen, kalkhaltigen Grubenboden. Abgebaut wurde Kalk für die Zementfabrik Quistrop in Lebbin (Lubin). Rund um den See führt ein Wanderweg mit schönen Aussichtspunkten.

Der Wolliner Nationalpark gehört zu den 23 polnischen Nationalparks. Der Park liegt auf der größten Insel Polens Wollin. Der Nationalpark erlangte den Status des ersten Meeresnationalparks in Polen und an der ganzen Ostsee. Die Oberfläche des Nationalparks ist überwiegend von Wäldern bewachsen. Das charakteristische Element ist ein sich über 15 km ausdehnendes und bis 95 m hohes Kliff.

Die Tierwelt der Insel Wollin ist sehr artenreich. Hier findet man über 200 Vogelarten. Da leben auch einige Paare von Seeadlern. Der Seeadler wurde zum Symbol des Wolliner Nationalparks erklärt. Die Insel Wolin beherbergt über 1300 Arten von Gefäßpflanzen. Im Nationalpark unterliegen über 50 Pflanzenarten dem besonderen Schutz.

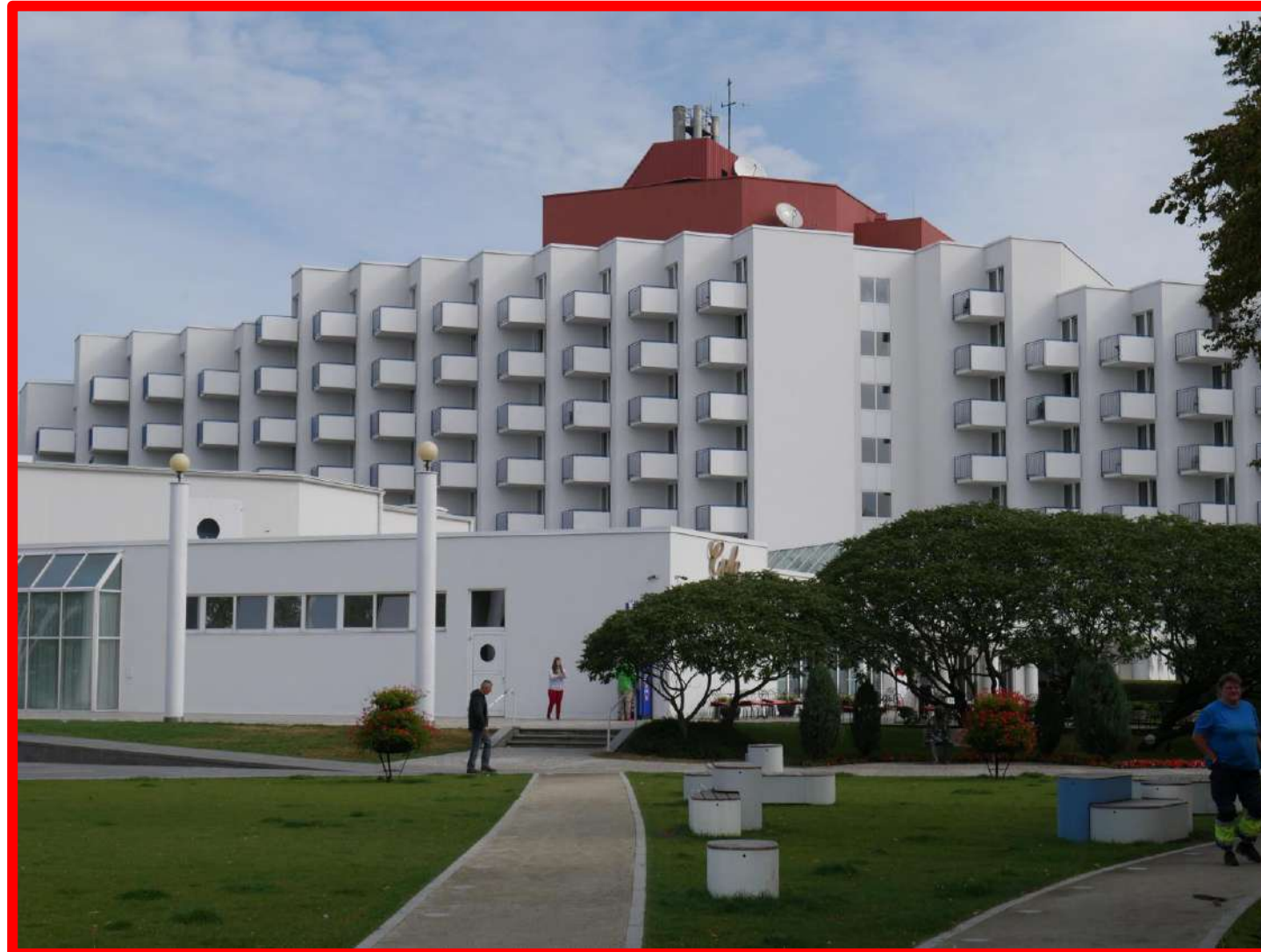

Das Wisentreservat

Eine der größten Attraktionen auf Wollin ist das Wisentreservat. Der Wisent ist das größte europäische Säugetier, Symbol für den Naturschutz in Polen. Die Wisente leben im Nationalpark in einem Gehege und sind für die Touristen und Besucher ein beliebtes Reiseziel. Die Wisente sind Herdentiere.

Międzyzdroje (Misdroy) ist eine Stadt auf der Insel Wolin und einer der bekanntesten Badeorte der Ostseeküste.

In Międzyzdroje gibt es eine Seebrücke an der etwa 2 km langen Strandpromenade.

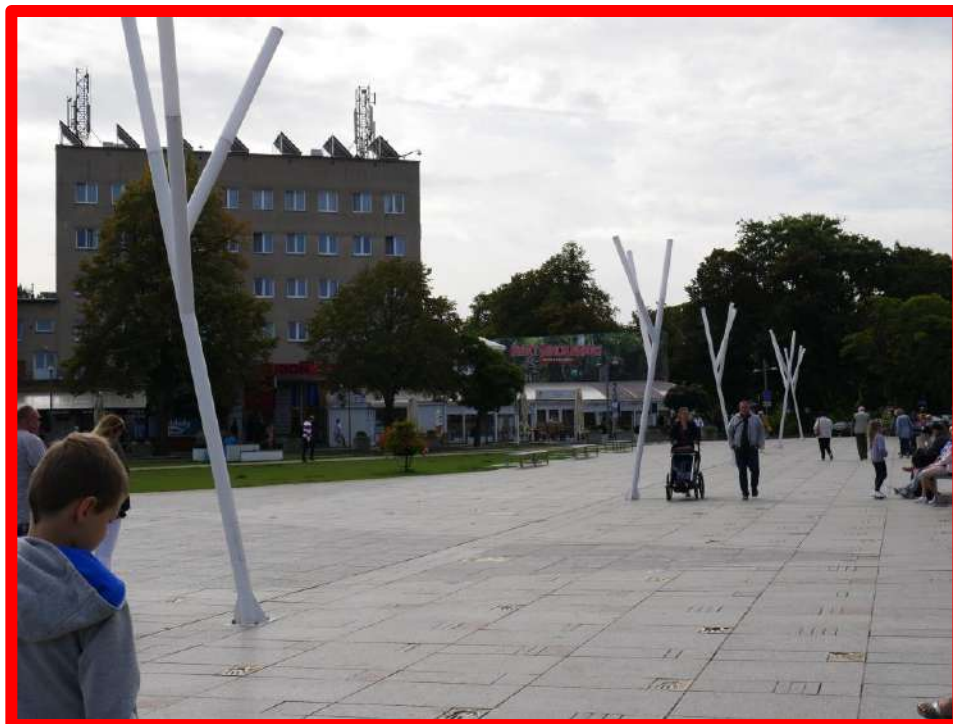

Am Strand in Misdroy

Auf der Promenade von Misdroy kann man die Star-Allee bewundern.

Auf der Promenade

Auf der Promenade

In Międzyzdroje befindet sich auf der Promenade das Ozeanarium. Dort gibt es Aquarien, in denen unter anderem Muränen, Aale, Rotfeuerfische, Piranhas oder gelbe Zebrosomen schwimmen. Die größte Attraktion ist zweifellos ein kleiner Haifisch.

Auf der Promenade von Misdroy gibt es viele Attraktionen für Kinder, wie z.B. ein Spiegellabyrinth.

Das Planetarium

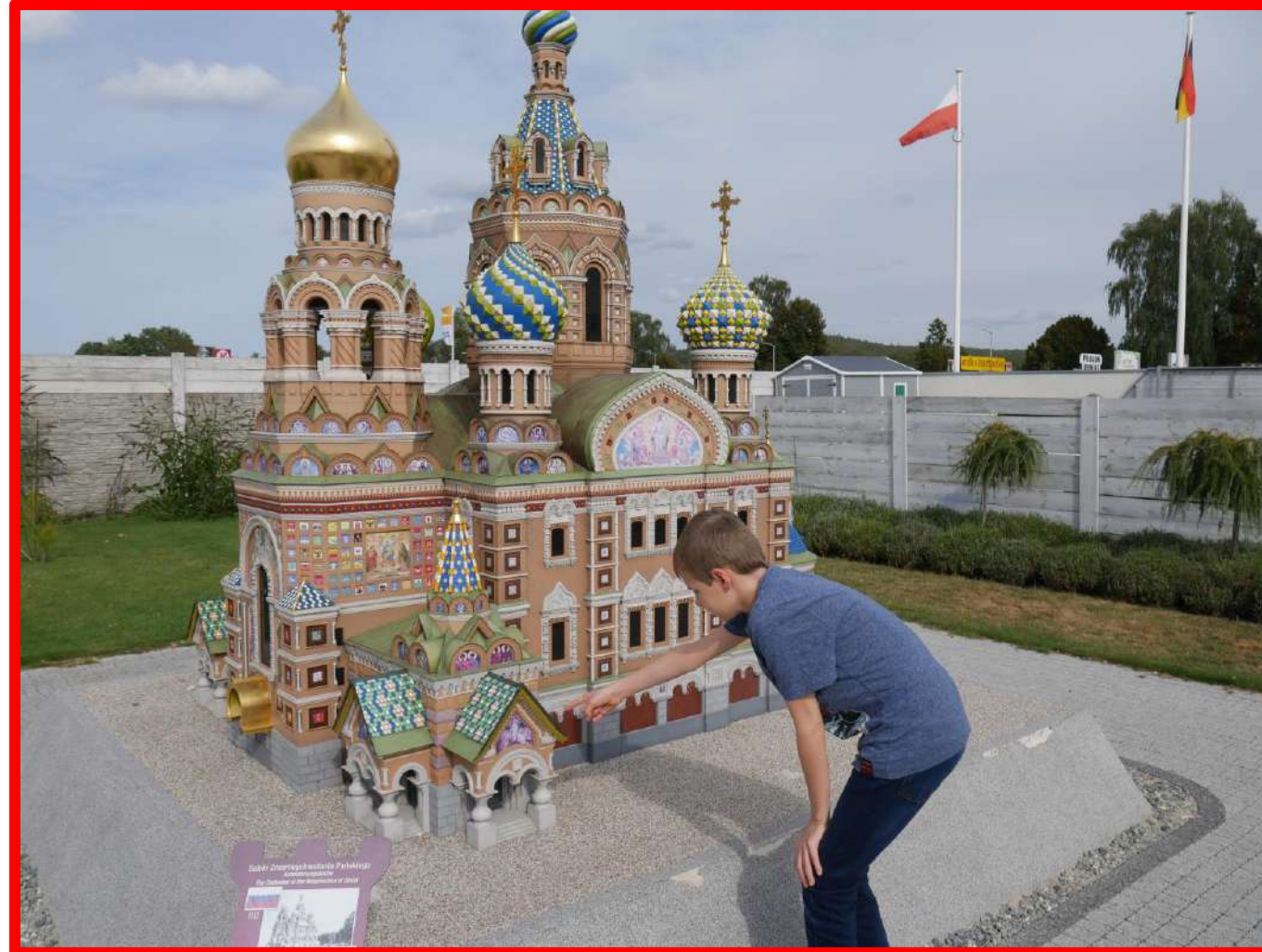
Die Wachsfigurenausstellung

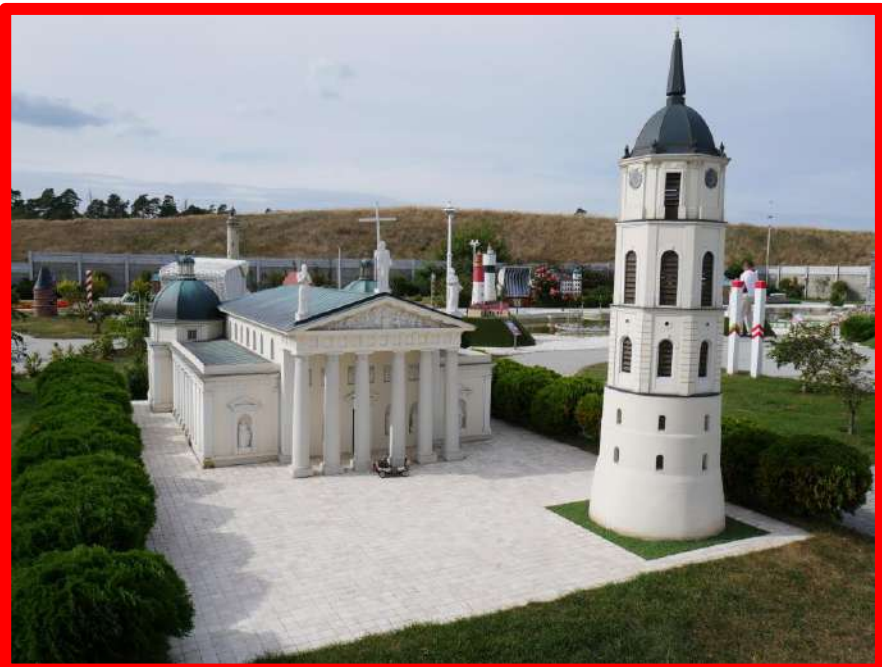

Der Kaffeeberg ist ein beliebter Aussichtspunkt in Międzyzdroje. Vom Aussichtspunkt führen Treppen am Kliff zum Strand.

Der Miniaturenpark von Międzyzdroje (Misdroy) vereint die wichtigsten Sehenswürdigkeiten der Ostseeanrainerstaaten. Die Modelle im Maßstab 1:25 sind auf dem Gelände entsprechend ihrer wirklichen Lage im Ostseeraum angeordnet. In der Mitte des Parks befindet sich ein Teich, der ein originalgetreues Modell der Ostsee darstellt.

V-3 Bunker ist ein Geheimwaffenübungsplatz, wo sich die Ausstellung über die V-3 Geheimwaffen aus dem II. Weltkrieg befindet. Die Exposition ist einmalig in Polen und umfasst interessante Einzelheiten der Militärstrategie, die den Verlauf des II. Weltkriegs verändern sollten.

Temat lekcji: In Swinemünde.	Adresat zajęć: klasa 1/2 LO
Cele lekcji Uczniowie: - rozwijają zainteresowanie kulturą i geografiami Polski, - poznają region przygraniczny, miasto Świnoujście, - rozwijają kompetencje językowe: potrafią niemieckim znajomym i przyjaciółom opisać miasto Świnoujście.	Formy pracy: - praca z całą klasą, - praca w parach, - praca w grupach. Czas: 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	<p>N. pokazuje zdjęcie i pyta uczniów, gdzie mogło być zrobione. (np. <i>Wo könnte das Foto gemacht werden? Was sieht man im Vordergrund? Was gibt es im Hintergrund?</i>)</p> <p>N. wyjaśnia gdzie zostało zrobione zdjęcie i pyta uczniów, co wiedzą o Świnoujściu (np. <i>War jemand von euch in Swinemünde? Was kann man dort machen? Wo liegt die Stadt?</i>)</p> <p>N. zapisuje temat zajęć.</p>	<p>U. odpowiadają na pytania.</p> <p>U. odpowiadają na pytania.</p>	zdjęcie	
Faza prezentacji materiału	N. wyświetla prezentację multimedialną o Świnoujściu - „Swinemünde (Świnoujście)”. Wybrani uczniowie czytają opis. Próbuje przetłumaczyć informacje.	U. oglądają prezentację.	Zobacz: prezentacja multimedialna „Swinemünde (Świnoujście) ”.	
Faza ćwiczeniowa	<p>N. rozdaje kserokopię z quizem o Świnoujściu.</p> <p>N. prosi wybrane pary o przeczytanie rozwiązań quizu.</p>	<p>U. w parach rozwiązują quiz.</p> <p>Wybrani uczniowie przedstawiają rozwiązania quizu.</p>	Kserokopie z quizem.	
Faza kontekstualizacji	<p>N. dzieli klasę na grupy i rozdaje każdej grupie kserokopię ze słownictwem i zadaniem do wykonania.</p> <p>N. prosi każdą grupę o zaprezentowanie swojej pracy.</p>	<p>U. przygotowują w grupach spot reklamowy (nagranie na komórkę) albo scenariusz spotu reklamowego o Świnoujściu do niemieckiej stacji radiowej.</p> <p>Grupy prezentują swoją pracę.</p>	Kserokopia ze słownictwem.	N. wspiera każdą parę w realizacji zadania.
Ewaluacja i zakończenie	<p>N. żegna się z uczniami.</p> <p>Zadanie domowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> Jesteś pracownikiem biura turystycznego i tworzysz katalog turystyczny. Opisz w nim miasto Świnoujście. Wzbogać notatkę o Świnoujściu materiałem wizualnym. Wydrukuj ją i przynieś na lekcję. W ocenie uwzględnione będą także walory artystyczne. Opisz każde zdjęcie z prezentacji co najmniej 1 zdaniem. Prezentacja zostanie przedstawiona bez tekstu. 	U. żegnają się z nauczycielem.		

Wo wurde das Foto gemacht?

Quiz: Swinemünde (Świnoujście)

1. Swinemünde liegt auf ... Inseln.

- a. 45
- b. 15
- c. 44

2. Swinemünde ist

- a. eine Insel.
- b. ein Ostseebad.
- c. ein See.

3. Swinemünde liegt

- a. im Gebirge.
- b. nur auf einer Insel - Usedom.
- c. am Stettiner Haff.

4. Das Wahrzeichen von Swinemünde ist

- a. die Mühlenbake.
- b. der Wisent.
- c. der Adler.

5. Der Leuchtturm Swinemünde ist 67,7m hoch und dadurch

- a. der höchste Leuchtturm der Welt.
- b. der höchste Leuchtturm in Europa.
- c. der höchste Leuchtturm an der polnischen Ostseeküste.

6. Die Engelsburg in Swinemünde ist

- a. eine alte Befestigungsanlage.
- b. eine römische Burg.
- c. ein alter Leuchtturm.

7. Die Westbatterie in Swinemünde wurde ... erbaut.?

- a. zum Schutz des Leuchtturms
- b. zum Schutz des Parks.
- c. zum Schutz des Hafens

Swinemünde (Świnoujście)

am Stettiner Haff	44 Inseln
Woiwodschaft Westpommern	Wollin
Kaseburg	Usedom
Ostseebad	Hotels
die Promenade	der Sandstrand
die Mühlenbake	der Seehafen
die Westbatterie	der Leuchtturm
die Werft	die Engelsburg
der Gerhards-Fort	Unterirdische Stadt

Swinemünde (Świnoujście)

am Stettiner Haff	44 Inseln
Woiwodschaft Westpommern	Wollin
Kaseburg	Usedom
Ostseebad	Hotels
die Promenade	der Sandstrand
die Mühlenbake	der Seehafen
die Westbatterie	der Leuchtturm
die Werft	die Engelsburg
der Gerhards-Fort	Unterirdische Stadt

Swinemünde (Świnoujście)

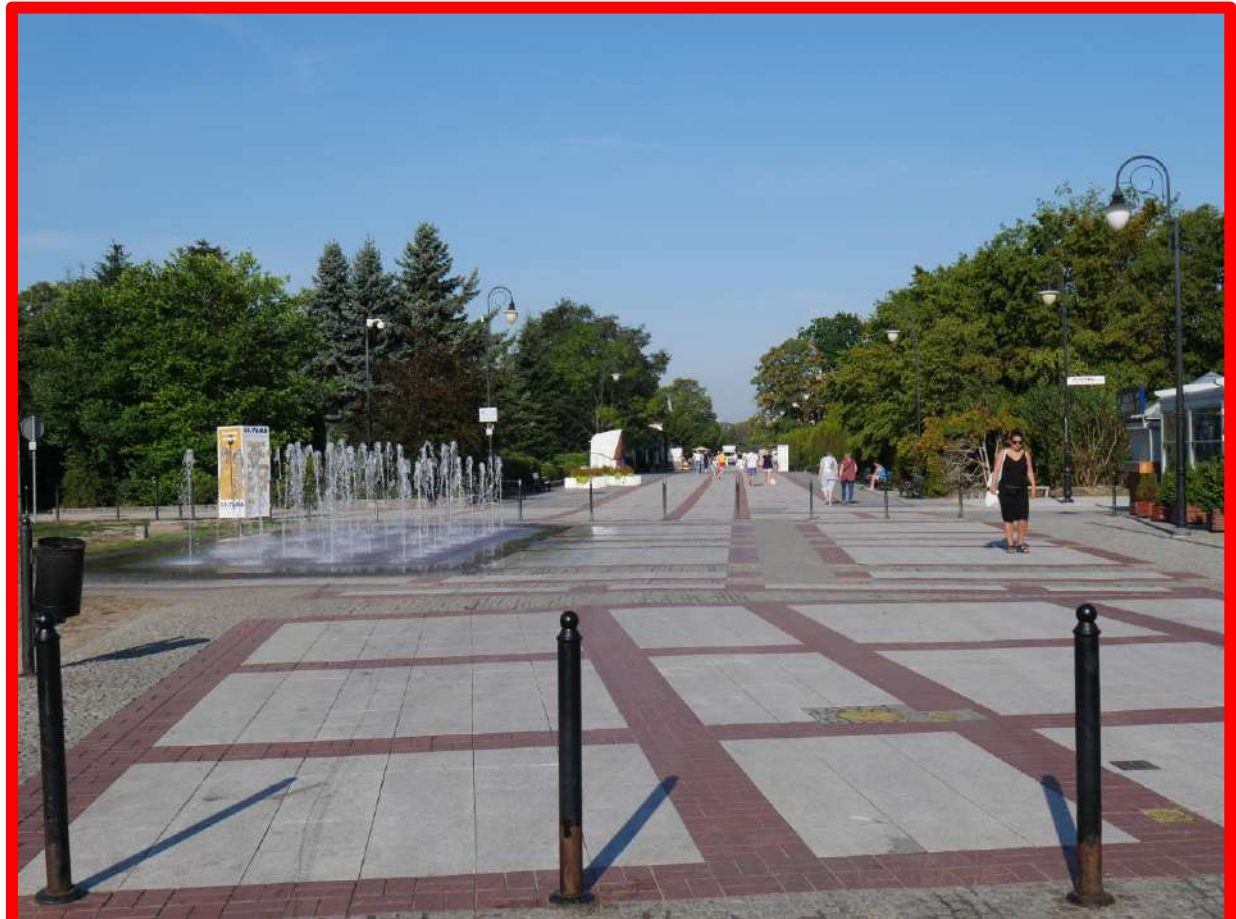
Swinemünde (Świnoujście) ist eine polnische Stadt, die auf **44 Inseln** gelegen ist. Die größten Inseln davon sind: Wollin, Kaseburg und Usedom. Swinemünde ist ein Ostseebad.

Swinemünde liegt in der **Woiwodschaft Westpommern**.
Die Stadt ist am Stettiner Haff gelegen.

Swinemünde hat eine schöne **Promenade** mit vielen Häusern der Bäderarchitektur.

In der Konzertmuschel auf der Promenade finden während der Sommermonate Konzerte und andere Veranstaltungen statt.

In Swinemünde gibt es moderne Hotels, die in einer ausgezeichneten Lokalisierung gelegen sind, nämlich zwischen der eleganten Promenade und dem Strand, an der Baltic Park Molo Allee.

Der etwa zwölf Kilometer lange feine Sandstrand von Świnoujście.

Das Wahrzeichen von Świnoujście ist die **Mühlenturm** auf der Westmole. Das Seezeichen wurde 1874 erbaut.

Der Seehafen ist einer der bedeutendsten Umschlagplätze an der Ostseeküste. Der Hafen teilt sich in vier Bereiche: den Handelshafen, den Fährhafen für die Skandinavienfähren, den Stadthafen sowie den Militärhafen.

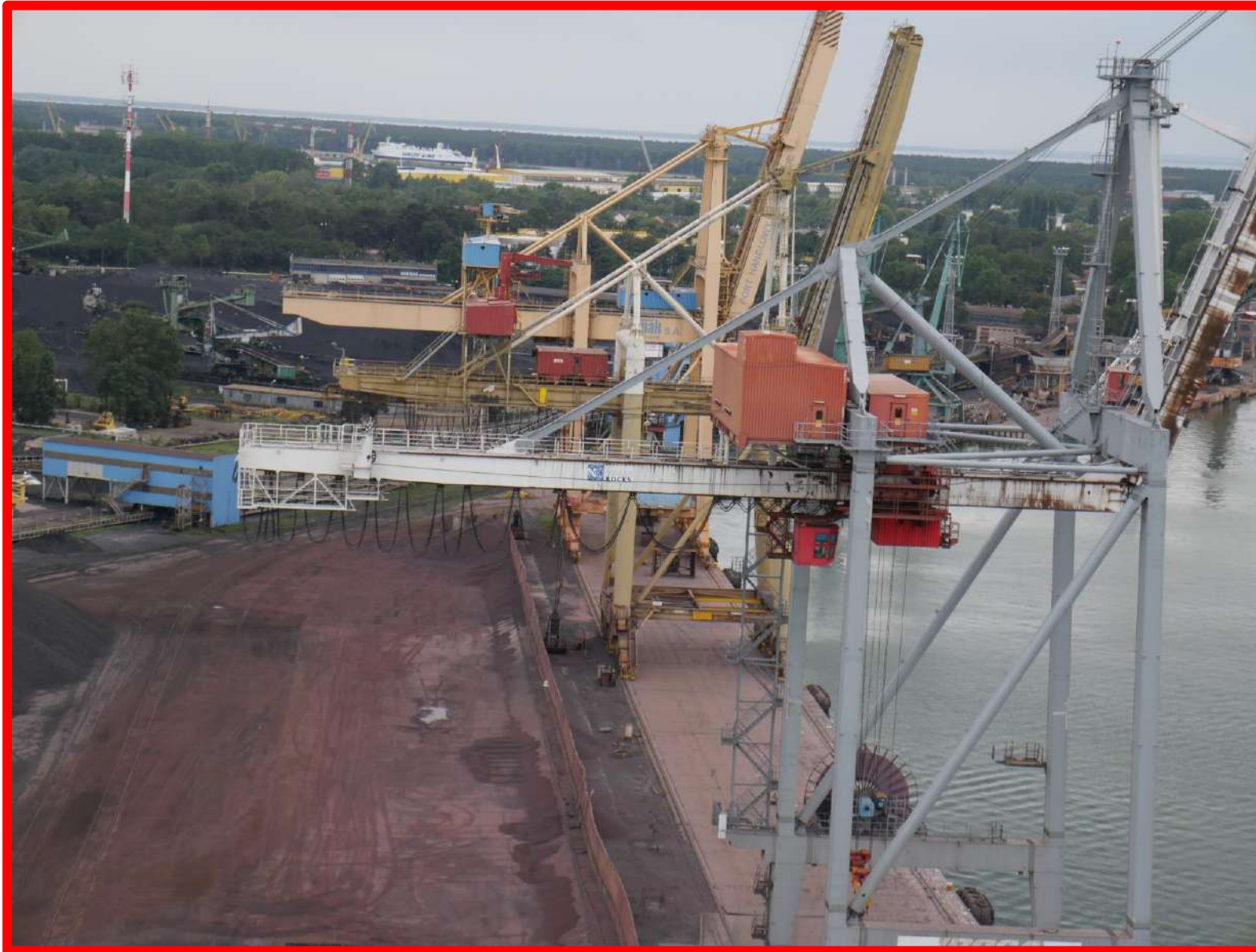
Mit der polnischen Reederei Unity Line kann man ganzjährig **Fährfahrten** zwischen Świnoujście und dem schwedischen Hafen Ystad machen.

Der Leuchtturm Swinemünde ist 67,7m hoch. Er ist der höchste Leuchtturm an der polnischen Ostseeküste und dazu einer der höchsten Leuchttürme der Welt. Nach oben führen genau 308 Stufen.

Die Werft in Swinemünde

Die Engelsburg in Swinemünde ist eine alte Befestigungsanlage am westlichen Swineufer und wurde in den Jahren 1854 -1858 errichtet. Als Baumuster diente ihr die Burg des Engels in Rom. Bis in die achtziger Jahre wurde die Festungsanlage militärisch genutzt.

Die Westbatterie in Swinemünde wurde in den Jahren 1856 – 1861 zum Schutz des Hafens vor feindlichen Schiffen erbaut. Die preußischen Gebäude wurden vielfach ausgebaut und modernisiert.

Der Gerhards-Fort (Ostbatterie) in Swinemünde ist die älteste Festungsanlage auf der Insel Wollin. Er wurde in den Jahren 1856-1863 gebaut, um den Hafen gegen die feindliche Flotte zu verteidigen. Heutzutage gibt es hier ein Museum der Küstenverteidigung.

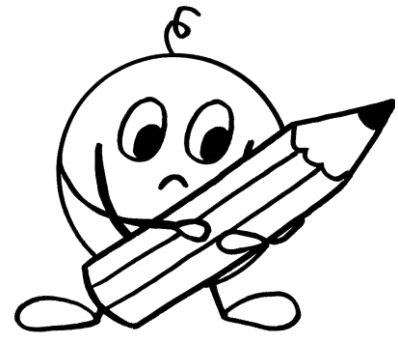
Unterirdische Stadt (Batterie Vineta) ist ein Teil des Museums der Küstenverteidigung. Dort sind kilometerlange Gänge und unterirdische Bunkeranlagen.

Temat lekcji: Rügen – immer eine Reise wert.	Adresat zajęć: klasa 1/2 LO
Cele lekcji Uczniowie: <ul style="list-style-type: none"> - rozwijają zainteresowania kulturą i geografiją Niemiec, - poznają region przygraniczny sąsiada, - rozwijają kompetencje językowe, - zwiększają motywację do nauki języka niemieckiego, - potrafią napisać własny, krótki tekst o regionie sąsiada oraz potrafią opowiedzieć o wyspie Rügen. 	Formy pracy: <ul style="list-style-type: none"> - praca z całą klasą, - praca indywidualna, - praca w parach, - praca w grupach. Czas: 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/ materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. wskazując mapę Niemiec zadaje pytania, np.: <i>Wie viele Inseln gibt es in Deutschland?</i> <i>Wie heißen die Inseln? An welchem Meer liegt Deutschland?</i> N. zapisuje temat zajęć.	U. odpowiadają na pytania wskazując swoje odpowiedzi na mapie.	Mapa Niemiec	N. pomaga uczniom w wskazaniu odpowiedniego miasta itp.
Faza wyjaśniania słownictwa	N. wyświetla prezentacja multimedialną o Rugii - „Rügen – immer eine Reise wert”. Wybrani uczniowie czytają opis.	U. oglądają prezentację. Uczniowie wraz z nauczycielem wyjaśniają słownictwo.	Prezentacja multimedialna „Rügen – immer eine Reise wert”.	N. powtarza odpowiedz po uczniu, aby uczniowie utrwalili sobie nowy materiał.
Faza ćwiczeniowa	N. zadaje pytania do prezentacji. Np. <i>Wie heißt die längste Seebrücke der Insel Rügen?</i> ; <i>Wie heißt der Nationalpark auf der Insel Rügen?</i> ; <i>Wie heißt die Stadt, die im Zentrum der Insel liegt?</i>	U. odpowiadają na pytania nauczyciela utrwalając poznane informacje.		
Faza kontekstualizacji	N. rozdaje uczniom kserokopię – „Quiz: Rügen – immer eine Reise wert” N. prosi wybranych uczniów o przedstawienie odpowiedzi. N. dzieli klasę na grupy i prosi o zrobienie opisu najciekawszego miejsca na wyspie Rugii. N. prosi każdą grupę o zaprezentowanie swojej pracy.	U. pracują w parach – rozwiązują quiz. U. przedstawiają rozwiązanie quizu. U. tworzą opis. U. przedstawiają swój opis.	Kserokopia „Quiz: Rügen – immer eine Reise wert”.	N. sprawdza poprawność odpowiedzi. Antworten: 1c, 2b, 3b, 4a, 5b, 6c, 7b, 8a, 9c, 10a
Ewaluacja i zakończenie	N. prosi uczniów o napisanie w domu pocztówki z Rugii. N. żegna się z uczniami.	U. żegnają się z nauczycielem.		

Quiz: Rügen - immer eine Reise wert.

1. Zu welchem Landkreis gehört Rügen?

- a. Mecklenburgische Seenplatte
- b. Vorpommern – Greifswald
- c. Vorpommern – Rügen

2. Welche Stadt ist das „Tor“ zur Insel Rügen?

- a. Greifswald
- b. Stralsund
- c. Rostock

3. Wie heißt die dampfgetriebene, über 100-jährige Schmalspurbahn?

- a. der Rasende Ronald
- b. der Rasende Roland
- c. der Rasende Robert

4. Wie heißt die längste Seebrücke der Insel Rügen?

- a. die Seebrücke Sellin
- b. die Seebrücke Binz
- c. die Seebrücke Putbus

5. Wie heißt das größte Seebad auf der Insel Rügen?

- a. Sellin
- b. Binz
- c. Sassnitz

6. Wie heißt der kleinste Nationalpark Deutschlands?

- a. Nationalpark Hainich
- b. Nationalpark Müritz
- c. Nationalpark Jasmund

7. Wie heißt die Stadt, die im Zentrum der Insel liegt?

- a. Putbus
- b. Bergen auf Rügen
- c. Putgarten

8. Was ist der Königsstuhl im Nationalpark Jasmund?

- a. die berühmteste Kreidefelsformation der Stubbenkammer
- b. der Stuhl für die Gäste des Nationalparks
- c. der Spitzname des Königs

9. In wie viele Minuten ist das Zifferblatt der Kirchturmuhre der St.-Marien-Kirche in Bergen auf Rügen unterteilt.

- a. 62
- b. 60
- c. 61

10. Die jüngste Stadt der Insel Rügen ist

- a. Putbus
- b. Bergen auf Rügen
- c. Sassnitz

Reisen macht schlauer!

Rügen – immer eine Reise wert

Rügen ist die flächengrößte deutsche Insel. Sie liegt vor der Ostseeküste Vorpommerns und gehört zum Landkreis Vorpommern-Rügen im Land **Mecklenburg-Vorpommern**. Die Küste ist durch zahlreiche Meeresbuchten und Lagunen sowie Halbinseln und Landspitzen stark gegliedert.

Das „Tor“ zur Insel Rügen ist die Hansestadt Stralsund. Durch Rügendamm und **Rügenbrücke** ist Rügen mit dem Festland verbunden.

Ein schönes Erlebnis ist für die Touristen die Fahrt über Putbus, Binz, Sellin und Baabe bis Göhren mit der dampfgetriebenen, über 100-jährigen Schmalspurbahn, dem **Rasenden Roland**.

Das Ostseebad **Sellin** liegt östlich eines ausgedehnten Küstenhochwaldes an der Verbindung zur Halbinsel Mönchgut im Südosten Rügens.

Die **Seebrücke Sellin** ist die längste Seebrücke der Insel Rügen.
Da gibt es ein Restaurant sowie eine Tauchgondel.

Das Jagdschloss Granitz, der luxuriös ausgestattete Jagdsitz der Putbusser Fürstenfamilie, wurde zwischen 1837 und 1846 erbaut. Er bietet mit seinem extravaganten, 38 Meter hohen Mittelurm die besten Aussichten über die Insel bis zur Binzer Bucht.

Binz ist das größte Seebad auf der Insel Rügen.

Die Seebrücke Binz ist mit einer Länge von 370 Metern die zweitlängste Seebrücke Rügens.

Der feinsandige **Binzer Strand** ist etwa fünf Kilometer lang und bis zu 50 Meter breit.

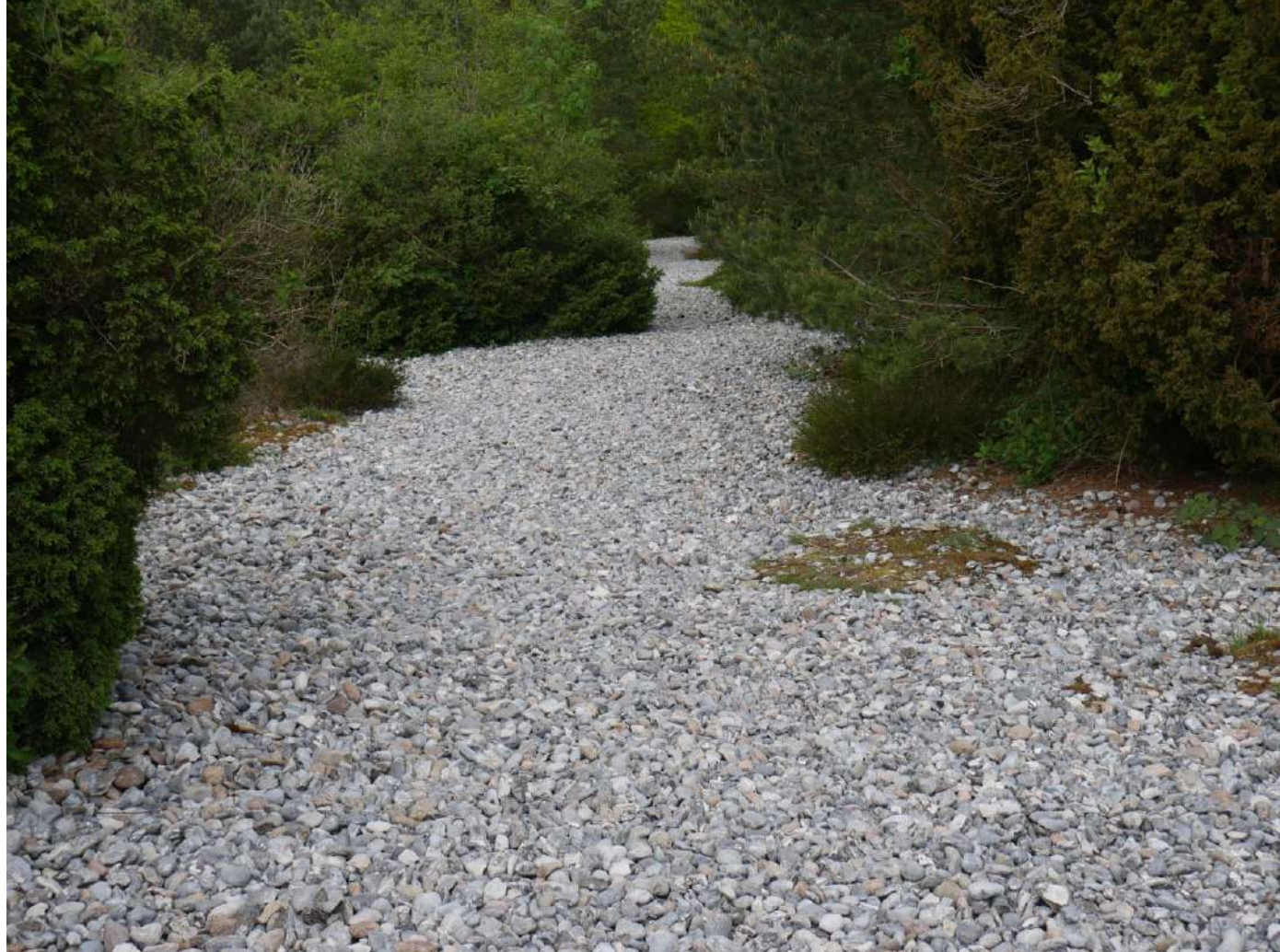
Der Müther-Turm ist ein ehemaliger Rettungsturm am Strand von Binz. Seine außergewöhnliche Form und den Namen verdankt der Turm dem Binzer Architekten Ulrich Müther – einem der bedeutendsten Vertreter der architektonischen Moderne. Heute kann man hier heiraten.

Die Galileo-Wissenswelt für Technik und Biologie zeigt viele wissenschaftliche und physikalische Experimente zum Mitmachen und Ausprobieren. Der Besucher macht eine Reise vom Urknall, durch die Zeit der Dinosaurier bis zum heutigen Menschen und seinem Körper mit von innen begehbaren Organmodellen.

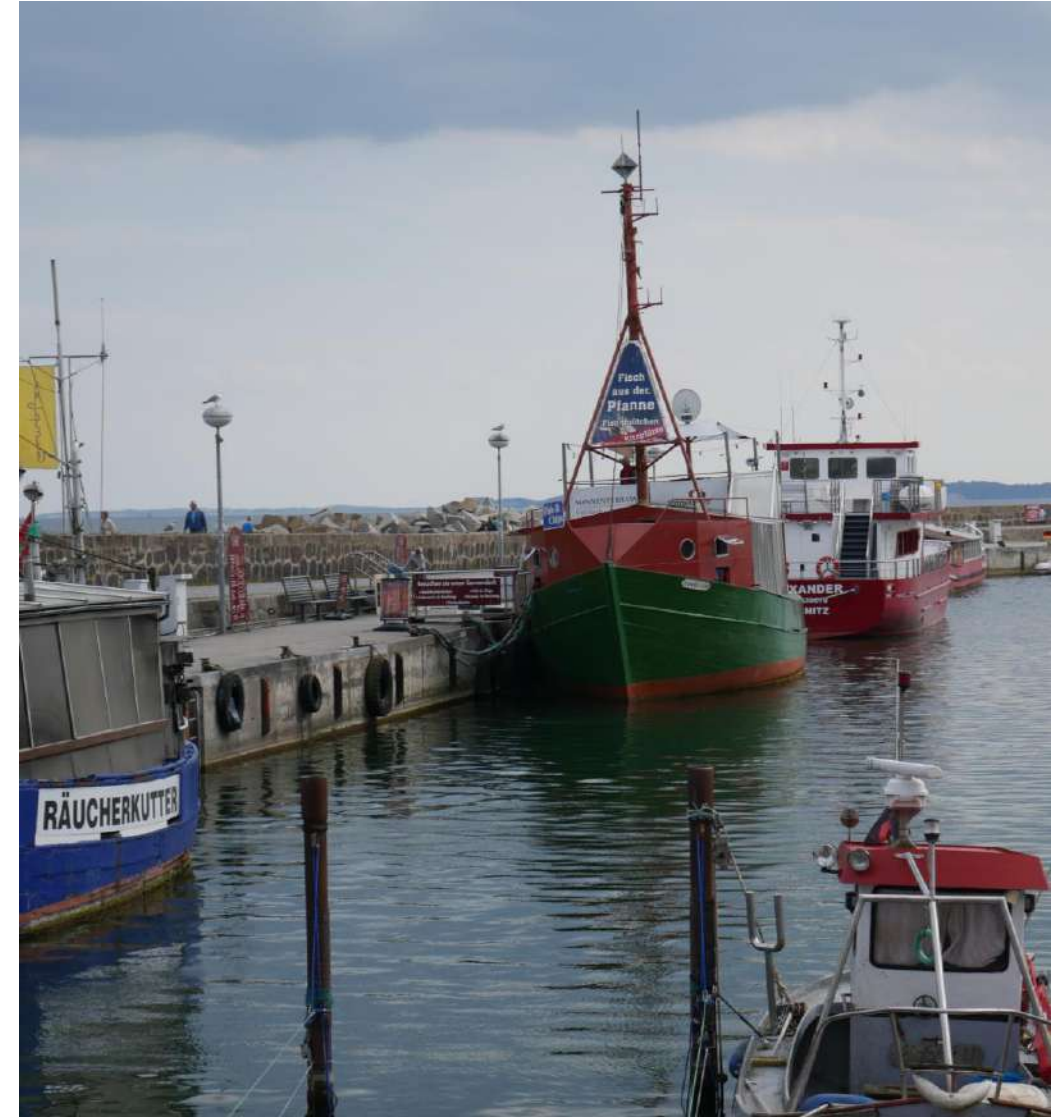

Nördlich des Ostseebades Binz, zwischen Prora und Mukran, befinden sich die **Feuersteinfelder**. Die Feuersteinfelder in der Schmalen Heide wurden vor 3.500 bis 4.000 Jahren durch eine Zahl starker Sturmhochwasser aufgeworfen. Das sogenannte Steinerne Meer ist etwa 40 Hektar groß und besteht zu 90 Prozent aus Feuersteinen.

Der Sassnitzer Hafen mit der längsten Außenmole Deutschlands und dem Leuchtturm auf dem Molenkopf wurde 1889 gebaut. Das alte Fährterminal wird heute als Museum genutzt.

Der Nationalpark Jasmund ist mit einer Fläche von ca. 3003 ha der kleinste Deutschlands. Er gehört zu den beliebtesten Reise- und Ausflugszielen auf Rügen. Seit 25. Juni 2011 gehört ein Teil des Buchenwalds des Parks zum UNESCO-Welterbe.

Die Kreideküste ist das Wahrzeichen der Insel Rügen. Weiße Steilküste und blaues Meer sind die unvergesslichen Eindrücke einer Landschaft auf Rügens nordöstlicher Halbinsel Jasmund.

Der Königsstuhl ist die berühmteste Kreidefelsformation der Stubbenkammer im Nationalpark Jasmund auf der Insel Rügen. Seine Höhe beträgt 118 m über dem Meeresspiegel.

Im Juni 1865 weilten König Wilhelm der I. und seine Schwiegertochter, Kronprinzessin Victoria von Preußen, an den Kreidefelsen. Zum Gedenken an diesen Besuch wurde an der Stelle eine eiserne Aussichtsplattform errichtet, die über die Kreidefelsen hinausragt und eine faszinierende Sicht auf die Tiefe und den Königsstuhl bietet.

Victoriasicht

Bergen auf Rügen liegt im Zentrum der Insel.

Die St.-Marien-Kirche ist das älteste Bauwerk der Stadt.

Das Zifferblatt der Kirchturmuhre auf der Nordseite des Turmes wurde bei einem schweren Sturm beschädigt, im Jahr 1983 restauriert und in 61 Minuten unterteilt. Nach der Erneuerung, klaffte eine Lücke in den Minutenanzeigen zwischen der 11 und der 12, also hat man einfach eine weitere Markierung angebracht. Damit ist St. Marien mit ihrer Kirchturmuhre die wahrscheinlich einzige Kirche in Deutschland, wo statt der üblichen 60 Minuten das Zifferblatt dieser Uhr 61 Minuten zählt.

Putbus ist die jüngste Stadt der Insel Rügen. Zu den Sehenswürdigkeiten der Stadt zählt der sogenannte Circus als Platz, auf dem alle Straßen zusammenlaufen. In der Mitte des Platzes steht ein 19 m hoher Obelisk.

Temat lekcji: Auf der Insel Usedom.	Adresat zajęć: klasa 1/2/3 LO
Cele lekcji Uczniowie: - poznają region sąsiada, geografii i kulturę landu Mecklenburg-Vorpommern, - poznają wyspę Usedom/Uznam, - wzbogacają słownictwo dotyczące opisu zabytków, atrakcji regionu jak: Insel, Seebrücke, Aussichtsturm, Strandkorb, Museumsmühle, Tauchgondel, Herrenhaus, Peenemünde, Usedom, Wollin, Swinemünde, Westpommern, Dargen, Kaseburg	Formy nauczania: - praca z całą klasą, - praca indywidualna, - praca w grupach. Czas: 1 x 45 min.

Faza	Nauczyciel	Uczniowie	Media/materiały	Uwagi
Faza organizacyjna	N. wita się z uczniami i sprawdza obecność.	U. witają się z nauczycielem.		
Faza przygotowawcza	N. wskazując mapę Niemiec zadaje pytania, np.: <i>Wie viele Inseln gibt es in Deutschland? Welche deutschen Inseln kennt ihr? War jemand von euch auf der Insel Usedom? Was hast du dort besichtigt?</i> N. zapisuje temat zajęć.	U. odpowiadają na pytania.	Mapa Niemiec	N. pomaga uczniom w wskazaniu odpowiedniego miasta.
Faza ćwiczeniowa	N. wyświetla prezentacja multimedialną o wyspie Uznam - „Usedom/ Uznam”. Wybrani uczniowie czytają opis. N. zadaje pytania do prezentacji, np. <i>Welche Stadt liegt direkt an der Grenze zum polnischen Seebad Swinemünde?, Wo ist die längste Seebrücke Deutschlands? Wo gibt es eine Seebrücke mit Tauchgondel?</i> N. rozdaje uczniom kserokopię – „Ergänze den Text.” N. prosi wybranych uczniów o przeczytanie uzupełnionego tekstu. odpowiedzi.	U. oglądają prezentację. U. odpowiadają na pytania nauczyciela utrwalając poznane informacje. U. uzupełniają luki w tekście. U. czytają zadanie.	Prezentacja multimedialna „Usedom/Uznam”. Kserokopia „Ergänze den Text.”.	N. sprawdza poprawność odpowiedzi.
Faza kontekstualizacji	N. dzieli klasę na dwie grupy. Każda grupa wybiera najlepsze wg. siebie miejsce na wyspie Usedom na urlop N. prosi grupy o przytoczenie swoich argumentów.	U. przygotowują argumenty, dlaczego wybrane miejsce jest najlepsze. U. prowadzą dyskusję.		
Faza testowa	N. pokazuje kilka zdjęć z prezentacji i prosi o odpowiedź na pytanie: <i>Was ist das?</i> <i>Wo befindet sich das?</i>			
Ewaluacja i zakończenie	N. prosi uczniów o napisanie w domu listu z wakacji na wyspie Usedom.. N. żegna się z uczniami.	U. żegnają się z nauczycielem.		

Ergänze den Text.

Usedom/ Uznam ist die zweitgrößte deutsche
....., die in der Pommerschen Bucht
liegt und größtenteils zu und zu
einem kleinen Teil zu gehört.
Durch den Peenestrom und das Stettiner
..... ist sie vom Festland getrennt
und durch die Świna (Swine) von der Insel
.....

Die Europa-Promenade auf Usedom, ist die längste Strandpromenade Europas und erstreckt sich über eine Länge von über Kilometern von Bansin bis

Die Stadt **Ahlbeck** liegt direkt an der Grenze zum polnischen Seebad
..... Die Ahlbeck ist die älteste
..... in Deutschland. Von der über dem Strand gelegenen
Plattform mit Restaurant führt ein 280 m langer Seesteg in die Ostsee.

Ein beliebtes Ziel für Touristen ist das Schwimmbad **OstseeTherme**. Neben der OstseeTherme steht seit 1996 ein mit Plattformen in Stahlbauweise.

Die Seebrücke **Heringsdorf** ist mit 508 Metern die
..... Seebrücke Deutschlands. In
Heringsdorf neben der Seebrücke steht der größte
..... der Welt und ist eines der
beliebtesten Fotomotive der Insel.

Die in **Bansin** ist rund 285 Meter lang.

Von dem hölzernen Aussichtsturm auf dem **Zirowberg** kann man drei Seebrücken in den Kaiserbädern
..... und bewundern.

In **Zinnowitz** gibt es eine Seebrücke mit

..... **Benz** ist eine Erdholländermühle mit Elevator für das Mahlgut und mit umfangreicher Originaleinrichtung.

Das Wasserschloss Mellenthin ist ein auf der Insel Usedom. Inmitten des Naturschutzparks der Insel befindet sich das erwürdige Gebäude aus dem Jahr 1575.

Das DDR-Museum auf Usedom präsentiert eine der umfangreichsten DDR-Ausstellungen in ganz Deutschland. Hier kann man wirklich in längst vergangene Zeiten eintauchen.

U-Boot U 461 in mit den Ausmaßen eines sechsstöckigen Hauses liegt als Museum im Hafen und lädt zu einem Besuch der besonderen Art ein.

Das Historisch-Technische Museum befindet sich seit 1991 in der Bunkerwarte und dem Areal des ehemaligen Kraftwerks. Das Museum befasst sich mit der Geschichte der Heeresversuchsanstalt Peenemünde und der Erprobungsstelle der Luftwaffe „Peenemünde-West“. Es zeigt auch die zwischen 1936 und 1945 entwickelten Raketen und andere Flugkörper.

Swinemünde (Świnoujście) ist eine polnische Stadt. Sie liegt in der Woiwodschaft Die Stadt ist auf gelegen. Die größten Inseln davon sind:, und

Peenemünde, Insel, Deutschland, Haff, Wollin, Swinemünde, Wollin, Seebrücke, Ahlbeck, Westpommern, Aussichtsturm, Strandkorb, Heringdorf, Bansin, Seebrücke, Museumsmühle, Herrenhaus, Dargen, Peenemünde, Polen, Kaseburg, Peenemünder, 44 Inseln, längste, Swinemünde, Seebrücke, Usedom, zwölf, Tauchgondel

Usedom/ Uznam

Usedom/ Uznam ist die zweitgrößte deutsche Insel, die in der Pommerschen Bucht liegt und größtenteils zu Deutschland und zu einem kleinen Teil zu Polen gehört. Durch den Peenestrom und das Stettiner Haff ist sie vom Festland getrennt und durch die Świna (Swine) von der Insel Wolin.

Fahrrad-Verleihsystem verbindet die ganze Insel Usedom und das angrenzende Festland von Greifswald bis Ueckermünde. Insgesamt gibt es über 100 Stationen, wo man das Fahrrad verleihen kann.

Ein ganz besonderer Radweg ist die Lyonel Feininger-Tour. Auf über 50 Kilometern Länge verbindet sie Radeln mit moderner Kunst.

Viele Weg führen auf die wunderschöne Insel Usedom. Die Insel Usedom ist mit der Bahn aus allen Regionen Deutschlands gut zu erreichen. Zwei Brücken über die Peene verbinden das Festland mit der Insel - die Zecheriner Klappbrücke und die Wolgaster Brücke. Außerdem ist es möglich, die Insel mit dem Flugzeug zu erreichen. Es gibt von mehreren Städten Verbindungen nach Heringsdorf.

Die Insel Usedom kann aus Richtung Polen mithilfe der Autofähren erreicht werden. Sie stehen Einwohnern und Touristen selbstverständlich gebührenfrei zur Verfügung.

Die Europa-Promenade, ist die längste Strandpromenade Europas und erstreckt sich über eine Länge von über zwölf Kilometern von Bansin bis Świnoujście.

Der Name der Insel ist von der Stadt **Usedom** abgeleitet.

Das Anklamer Tor war Bestandteil der mittelalterlichen Wehranlage der Stadt.

Auf dem Marktplatz von Usedom befindet sich ein sogenannter Bücherbaum. Es ist eine aus Holz geschnitzte Bank mit einem Bücherregal. Dort kann man sich Urlaubslektüre kostenlos auswählen, aber auch dort zurücklassen.

Ahlbeck liegt direkt an der Grenze zum polnischen Seebad Swinemünde.

Die Seebrücke Ahlbeck ist die älteste Seebrücke in Deutschland. Von der über dem Strand gelegenen Plattform mit Restaurant führt ein 280 m langer Seesteg in die Ostsee.

Auf dem Platz vor der Seebrücke steht eine Jugendstiluhr mit verspielter Girlanden-Ornamentik, die ein Kurgast 1911 der Gemeinde stiftete.

Der Strand von Ahlbeck ist etwa 70 Meter breit.

Ahlbeck besitzt entlang der parallel zur Strandpromenade verlaufenden Dünenstraße sehenswerte Bauten im Stil der klassizistischen Bäderarchitektur.

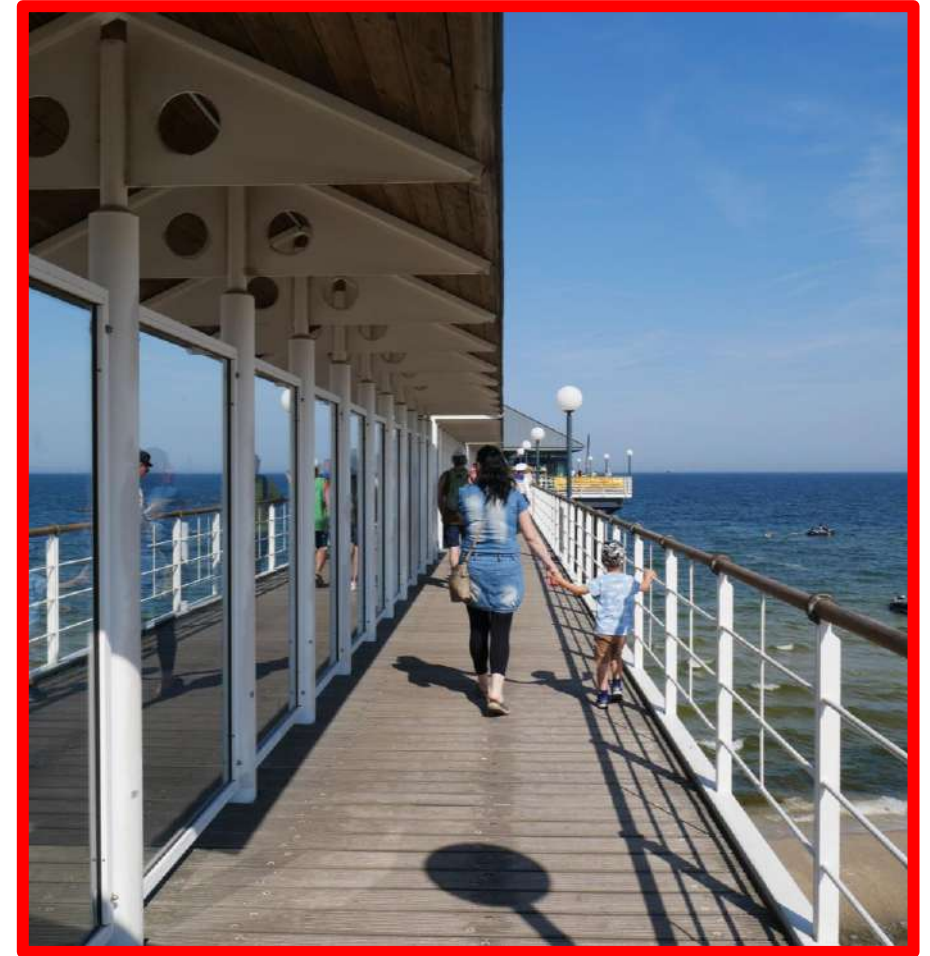
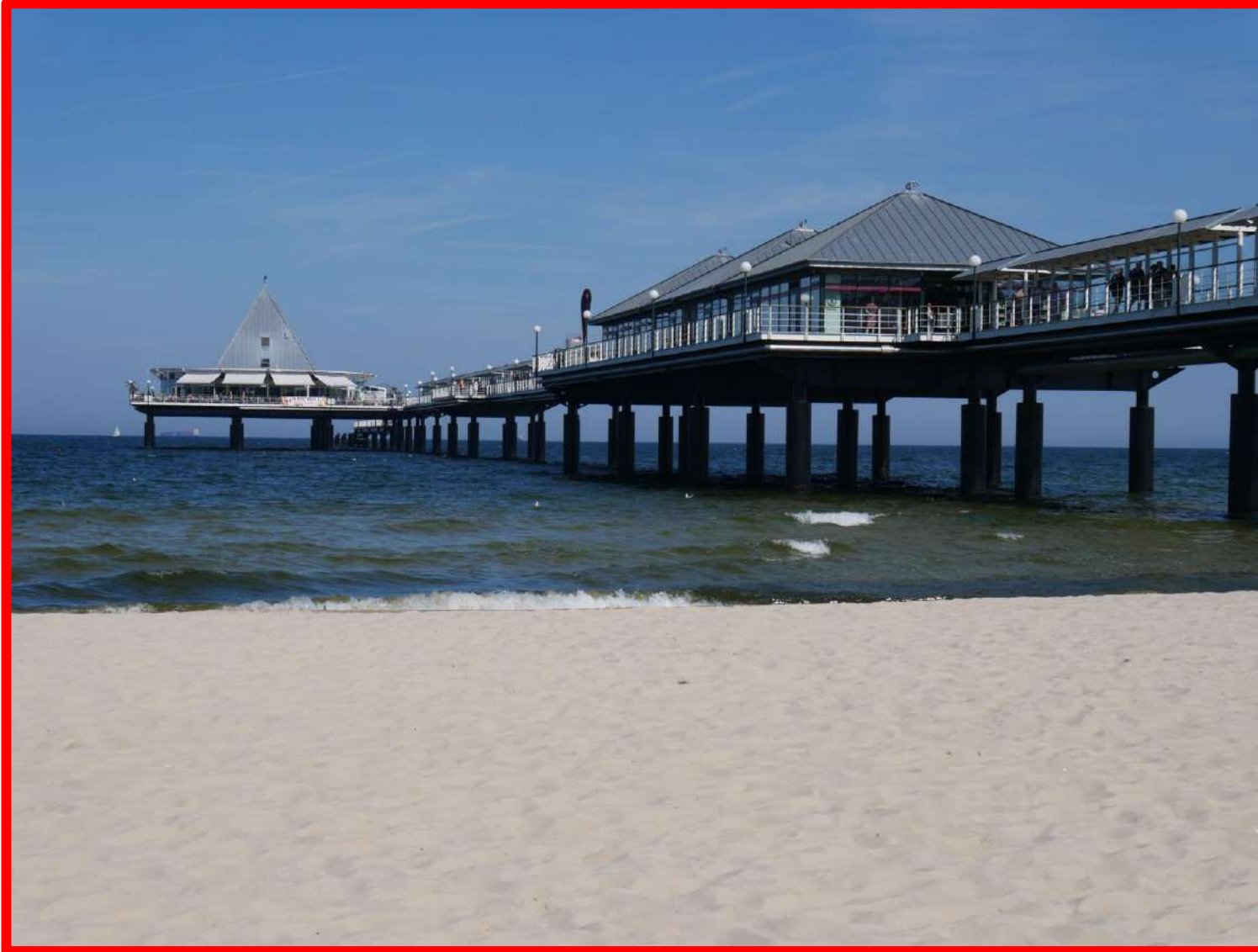
Ein beliebtes Ziel für Touristen ist das Schwimmbad OstseeTherme. Neben der **OstseeTherme** steht seit 1996 ein Aussichtsturm mit Plattformen in Stahlbauweise.

Heringsdorf ist ein Seebad auf der Insel Usedom.

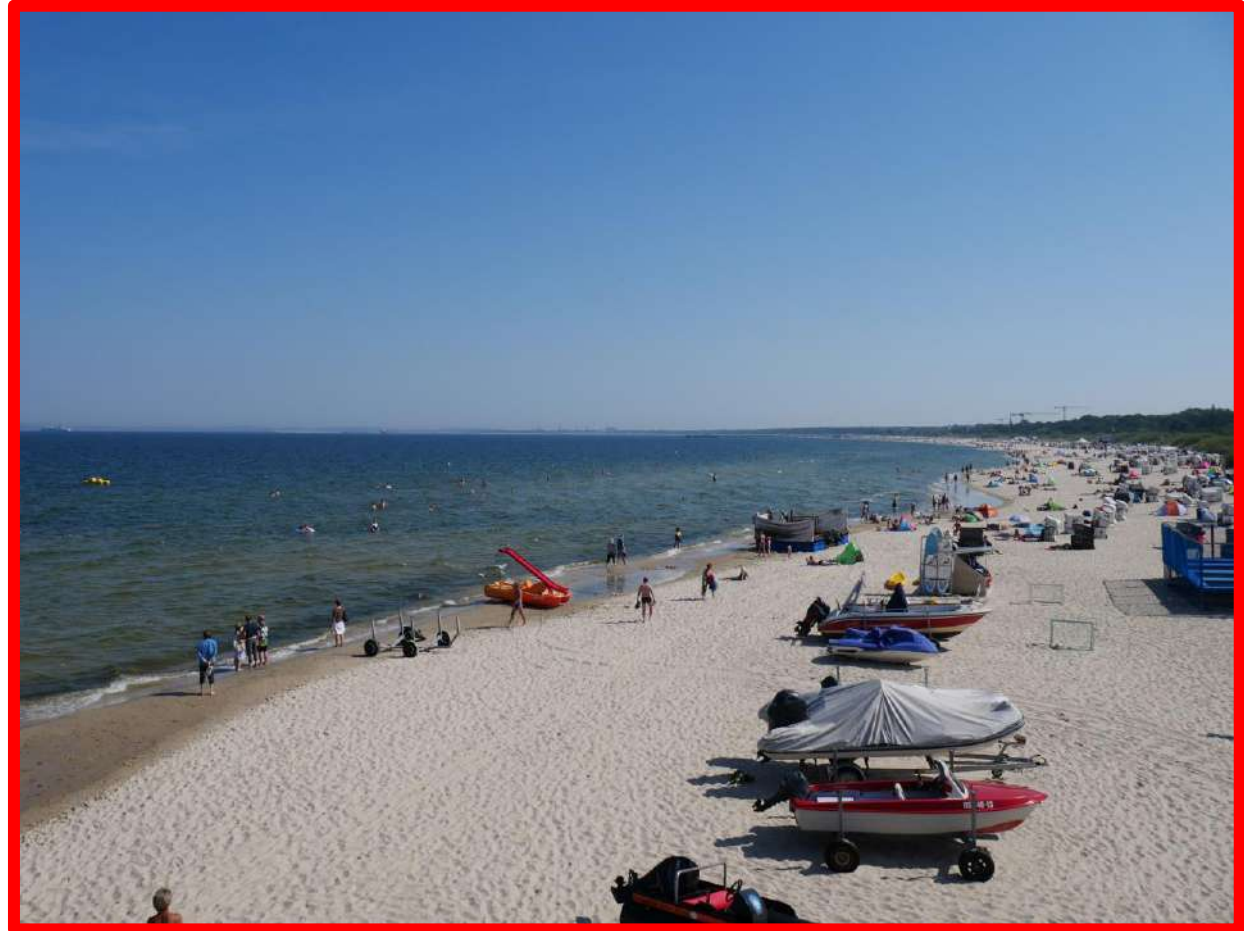
Die Seebrücke Heringsdorf ist mit 508 Metern die längste Seebrücke Deutschlands.

In Heringsdorf neben der Seebrücke steht der größte Strandkorb der Welt und ist eines der beliebtesten Fotomotive der Insel.

Strand in Heringsdorf

Von dem hölzernen Aussichtsturm auf dem **Zirowberg** kann man drei Seebrücken in den Kaiserbädern Ahlbeck, Heringdorf und Bansin bewundern.

Von dem Aussichtsturm in **Neu Sallenthin** hat man einen herrlichen Blick auf die fünf umliegenden Wasserspeicher und vier nahe gelegenen Hügel.

Das Seebad **Bansin** gehört zu den drei sog. "Kaiserbädern" der Insel Usedom.
Die Seebrücke ist rund 285 Meter lang.

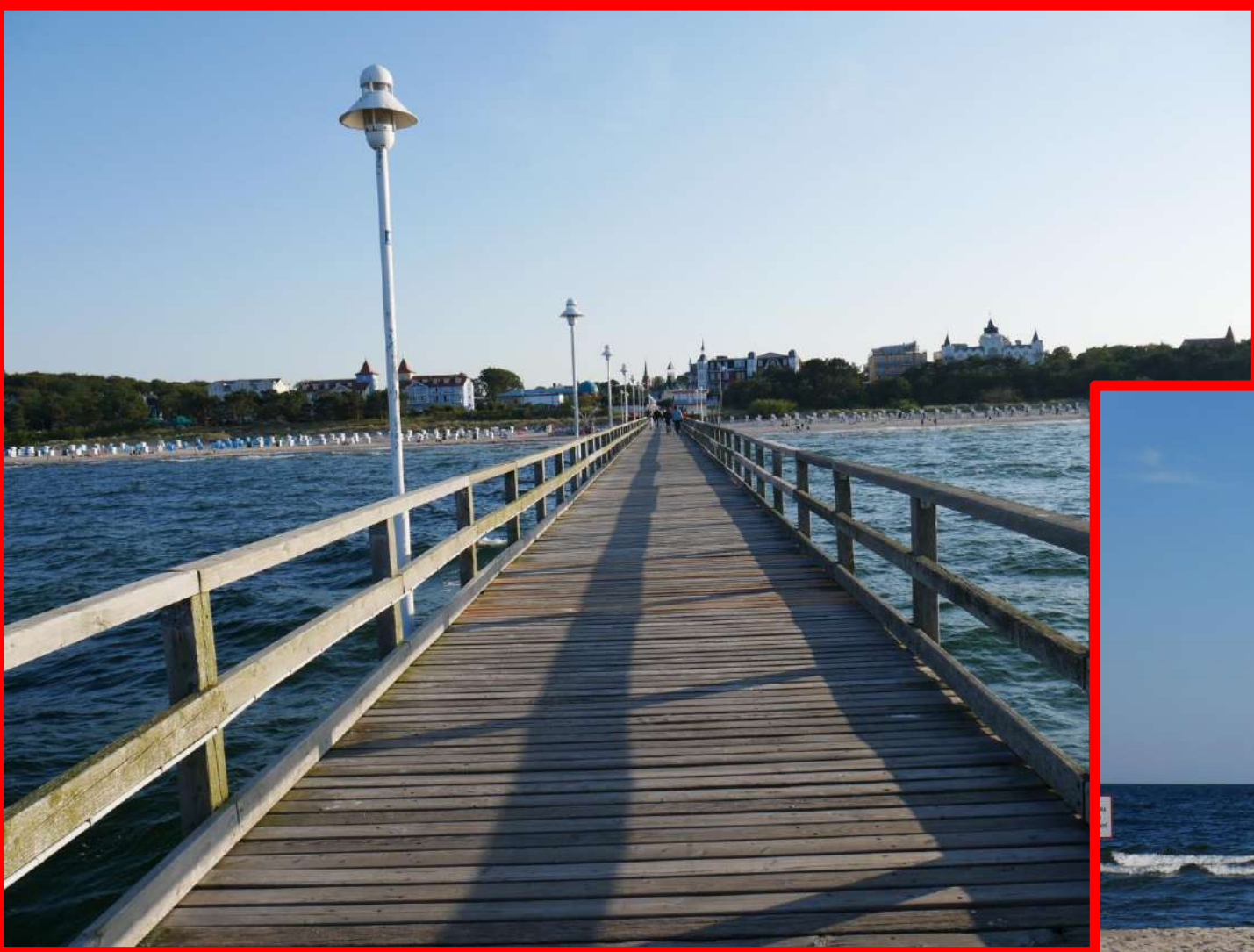

Zinnowitz ist ein Ostseebad auf der Insel Usedom.

Die Seebrücke Zinnowitz mit Tauchgondel.

Benz ist eine Gemeinde und liegt im sogenannten Achterland.

St.-Petri-Kirche ist Backsteinbau aus der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts mit einem Altar aus dem Barock.

Museumsmühle Benz ist eine Erdholländermühle mit Elevator für das Mahlgut und umfangreicher Originaleinrichtung.

Mellenthin ist eine Gemeinde in der Nähe der Stadt Usedom.

Das Wasserschloss Mellenthin ist ein Herrenhaus auf der Insel Usedom. Inmitten des Naturschutzparks der Insel befindet sich das erwürdige Gebäude aus dem Jahr 1575.

Die mittelalterliche Backstein-Kirche in Mellenthin

Der ehemalige **Gutshof** ist ein voll restaurierter Fachwerkbau aus dem 16. Jahrhundert.

Das DDR-Museum Dargen auf Usedom präsentiert eine der umfangreichsten DDR-Ausstellungen in ganz Deutschland. Hier kann man wirklich in längst vergangene Zeiten eintauchen.

U-Boot U 461 in Peenemünde

Das U-Boot mit den Ausmaßen eines sechsstöckigen Hauses liegt als Museum im Peenemünder Hafen und lädt zu einem Besuch der besonderen Art ein.

Historisch-Technisches Museum in Peenemünde

Das Historisch-Technische Museum Peenemünde befindet sich seit 1991 in der Bunkerwarte und dem Areal des ehemaligen Kraftwerks. Das Museum befasst sich mit der Geschichte der Heeresversuchsanstalt Peenemünde und der Erprobungsstelle der Luftwaffe „Peenemünde-West“, insbesondere der dort zwischen 1936 und 1945 entwickelten Raketen und anderen Flugkörpern.

Bockwindmühle Pudagla

Bockwindmühle Pudagla

erbaut 1. Hälfte
des 17. Jahrhunderts
Restauriert 1997

Schloss in Pudagla ist ein ehemaliges Schloss der Herzöge von Pommern.

Pudagla

Swinemünde (Świnoujście) ist eine polnische Stadt.
Sie liegt in der Woiwodschaft Westpommern.

Die Stadt ist auf 44 Inseln gelegen. Die größten Inseln davon sind: Wollin, Kaseburg und Usedom. Swinemünde ist ein Ostseebad.

Universitäts- und Hansestadt Greifswald

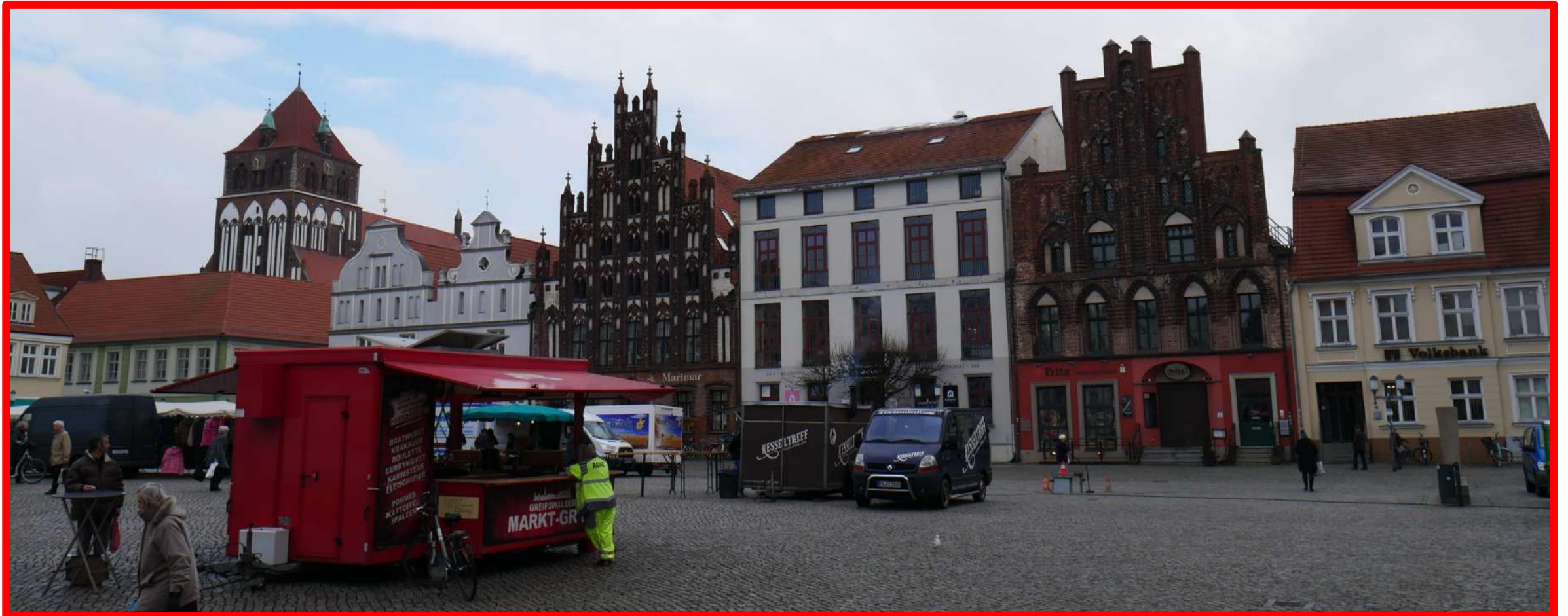
Greifswald liegt an dem in die Ostsee mündenden Fluss **Ryck** am Greifswalder Bodden zwischen den Inseln Rügen und Usedom.

Am 14. Mai 1250 wurde Greifswald das **Lübische Stadtrecht** verliehen.
Die Stadt ist heute die fünftgrößte Stadt Mecklenburg-Vorpommerns.

Im Zentrum der Altstadt liegt der wunderbar erhaltene, rechteckige, 11.000 Quadratmeter große, historische **Marktplatz**. Dort gibt es Gebäude aus unterschiedlichen Epochen. An vier Tagen in der Woche findet auf dem Platz ein Markt mit regionalen Produkten statt.

Am Markt befindet sich das aus dem 13. Jahrhundert stammende gotisch-barocke **Rathaus**. Der kleine Ratssitzungssaal ist noch zu besichtigen. Heute gibt es im Rathaus eine Tourist-Information.

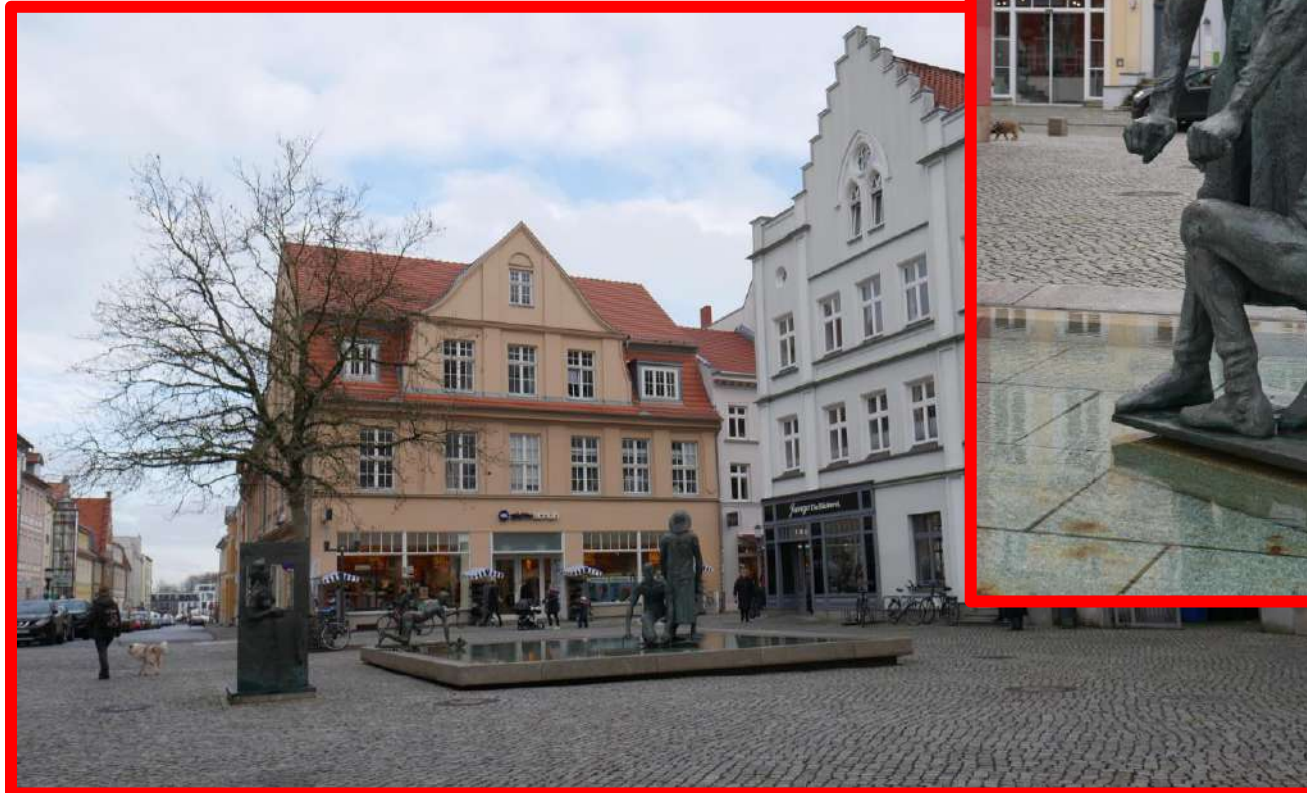
Das **Haus Markt 11** ist eine der auffälligsten Sehenswürdigkeiten in Greifswald. Das Gebäude wurde 1400 im Stil der Backsteingotik errichtet. Heute gibt es hier ein Café.

Architekturhistorisch besonders bedeutend ist auch das mittelalterlich - hanseatische **Bürgerhaus Markt 13** im Stil der Backsteingotik.

Hinter dem Rathaus befindet sich der **Fischmarkt**. Früher wurden hier Fische verkauft, frisch aus der Ostsee und aus dem Fluss Ryck. An diese Zeit erinnert der Fischerbrunnen aus dem Jahr 2000.

Die gotische Backsteinkirche **St. Marien** mit massigem, dreistöckigem Turm wird im Volksmund auch „Dicke Marie“ genannt. Sie ist eine gotische Hallenkirche und die älteste der drei großen Stadtkirchen.

Der **Dom St. Nikolai** mit dem fast 100 Meter hohen Turm entstand im Stil der Backsteingotik und ist ein Wahrzeichen der Stadt. Er wurde seit Baubeginn im 13. Jahrhundert immer wieder baulich verändert. Anfang des 19. Jahrhunderts erhielt er seine gotische Ausstattung.

Die bekannteste Sehenswürdigkeit Greifswalds, wurde nach dem Schutzpatron der Seefahrer und Kaufleute, dem Heiligen Nikolaus von Myra benannt. Der Dom St. Nikolai wird im Volksmund „Langer Nikolaus“ genannt.

Der „kleine Jakob“ wird die gotische Backsteinkirche **St. Jacobi** aus dem Anfang des 14. Jh. genannt. Sie ist die kleinste der drei Hauptkirchen.

Zu den berühmten Söhnen der Stadt gehört der Maler Caspar David Friedrich. In der Innenstadt befindet sich das **Caspar-David-Friedrich-Zentrum**. Es ist das Wohn- und Geschäftshaus der Familie Friedrich, wo es zur Zeit ein Museum gibt. Hier kann man viel vom Leben und Werk des Malers und seiner Familie erfahren.

Caspar David Friedrich wurde in Greifswald geboren. Er gilt heute als der bedeutendste Künstler der deutschen Frühromantik.

Caspar-David Friedrich
als Bronzedenkmal in Greifswald.

Die 1456 gegründete **Universität** Greifswald mit rund 10.000 Studierenden gehört zu den ältesten Universitäten in Deutschland und weltweit.

Das **Rubenow-Denkmal** wurde zu Ehren des Bürgermeisters der Stadt und Mitbegründers der Greifswalder Universität Heinrich Rubenow am 17. Oktober 1856 feierlich enthüllt.

Das Pommersche Landesmuseum, das unter anderem Bilder des in Greifswald geborenen Malers Caspar David Friedrich ausstellt, besteht aus einem Ensemble von vier Gebäuden. Das Museum zeigt etwa 14.000 Exponate der pommerschen Landesgeschichte.

Der Fangenturm wurde um 1280 erbaut und ist eines der letzten Überbleibsel der alten Stadtmauer.

Das Theater in Greifswald wurde vor 100 Jahren erbaut. Die Hauptspielstätte des Theaters Vorpommern ist das im neoklassizistischen Stil errichtete Große Haus mit 438 Plätzen.

An der Mündung des Ryck liegt das ehemalige Fischerdorf Wieck, das heute ein Ortsteil der Stadt ist. Das bekannteste Wahrzeichen des Ortes ist die hölzerne über 800 Jahre alte **Wiecker Klappbrücke.**

Am Rande von Wieck in einem großen Naturpark liegt die alte **Ruine des Klosters Eldena**, die man besichtigen kann. Man kann hier die wunderschöne Umgebung bewundern.

Das Kloster wurde 1199 von dänischen Mönchen gegründet. Von der Klosterruine sind unter anderem die Westwand und die für die Zisterzienser-Architektur typischen monumentalen Spitzbogenfenster erhalten geblieben.

Heute finden in der Klosterruine vor allem kulturelle Veranstaltungen statt. Besonders der Maler Caspar David Friedrich verewigte die Ruinen in zahlreichen Gemälden und machte sie zu einem Sinnbild der Romantik.

Löcknitz im idyllischen Randow-Tal

Einer der ältesten Orte Vorpommerns- Löcknitz liegt im idyllischen Randow-Tal an der deutsch-polnischen Grenze. 1951 wurde Gorkow als Ortsteil eingemeindet. Löcknitz ist eine Gemeinde im Landkreis Vorpommern-Greifswald in Mecklenburg-Vorpommern. Der Ort ist Sitz des Amtes Löcknitz-Penkun. In und um Löcknitz gibt es viele interessante Möglichkeiten zur Erholung und Entspannung sowie zur sportlichen Betätigung.

Das Deutsch-Polnische Gymnasium Löcknitz entstand 1991 als ein grenzüberschreitendes Projekt im Rahmen der Kommunalgemeinschaft „Pomerania“. Seit 2004 ist es Europaschule.

Deutsche und polnische Schüler aus der Nachbarstadt Police lernen ab der 7. Klasse in integrierten Klassen bis zum Abitur zusammen.

Das Kriegerdenkmal 1914/1918 für die im Ersten Weltkrieg gefallen Soldaten aus Löcknitz am Löcknitzer See ist als flach umzäunter, wuchtiger quadratischer Obelisk gestaltet, mit den Namen und Sterbedaten aller 79 gefallener Soldaten aus Löcknitz.

Tausendjährige Eiche von Löcknitz oder Irmtruds Eiche am Löcknitzer See ist ein Wahrzeichen der Stadt. Sie ist auf dem Löcknitzer Wappen symbolisch als Eichenblatt dargestellt.

Im April 2000 achtjähriger Ableger der Tausendjährigen Eiche wurde als **Millennium-Eiche** zur Jahrtausendwende am Parkplatz beim Haus am See gepflanzt und zeitgleich Aufstellung eines Feldsteins mit beschrifteter Bronzeplatte als Gedenkstein.

Der Löcknitzer See ist das etwa 44 Hektar große Gewässer. Am nordwestlichen Ufer liegt der namensgebende Ort Löcknitz mit Badestrand. Im mittleren Teil des Sees befindet sich eine bewaldete Insel. Der See ist zum Angeln ausgewiesen und beherbergt Fischarten wie Hecht, Aal, Zander, Karpfen und Weißfische.

Das Gebäude des Amtes Löcknitz-Penkun entstand 1881. Es ist **die ehemalige Sparkasse**.

Nachtwächter Bartel mit Kater als Bronzeskulpturen vor dem Gebäude des Amtes Löcknitz-Penkun wurde vom Bildhauer Thomas Jastram 2001 entworfen.

Evangelische **Kirche am Marktplatz** wurde von 1869 bis 1870 in neugotischem Stil erbaut. Die Dorfkirche ist eine Saalkirche aus gelben Ziegelsteinen. Der 45 Meter hohe Turm hat einen quadratischen Grundriss mit oktagon aufgesetztem Glockenhaus.

Bronzerelief „Verwehte Blätter“ von 1999 auf dem Marktplatz mit historischen Daten aus der Geschichte der Gemeinde

Das Schulhaus entstand 1893. **Die alte Schule** fungiert jetzt als Bürgerhaus. Heute ist es der Sitz des Bürgermeisters der Gemeinde Löcknitz und der Bibliothek.

ALTE SCHULE LÖCKNITZ
BÜRGERHAUS

Die Burg mit Bergfried ist das Wahrzeichen von Lößnitz. Von der Burg sind heute nur noch Reste, wie der achteckige Bergfried, erhalten.

Die Slawenburg „Lokenitza“ war ursprünglich wahrscheinlich aus einem Pfahlwerk mit Balken erbaut worden und durch einen Ringwall mit Palisaden und Gräben umgeben. Im 13. Jahrhundert wurde dann eine deutsche Burg aus Mauerwerk errichtet.

Der 16 m hohe **Wasserturm** Löcknitz wurde zu Beginn des 20. Jahrhunderts als technische Anlage für die Deutsche Reichsbahn errichtet.

Der Bahnhof Löcknitz ist ein Durchgangsbahnhof an der Strecke Bützow–Stettin. Am 16. März 1863 wurde er in Betrieb genommen. Seit Mai 2007 ist Löcknitz Grenzbahnhof an der Grenze zu Polen.

Im Zentrum von Gorkow steht eine turmlose **Feldsteinkirche**, die aus dem Mittelalter stammt. Die Kirche wurde aus einem Mischmauerwerk aus Feld- und Ziegelsteinen errichtet. Der Kirchturm ist 1822 durch Blitzschlag abgebrannt und wurde nicht wieder aufgebaut.

Die Dorfschmiede wurde 1865 errichtet und 1999 grundlegend saniert.

Ein alter **Wegweiser** zeigt die Richtung an.

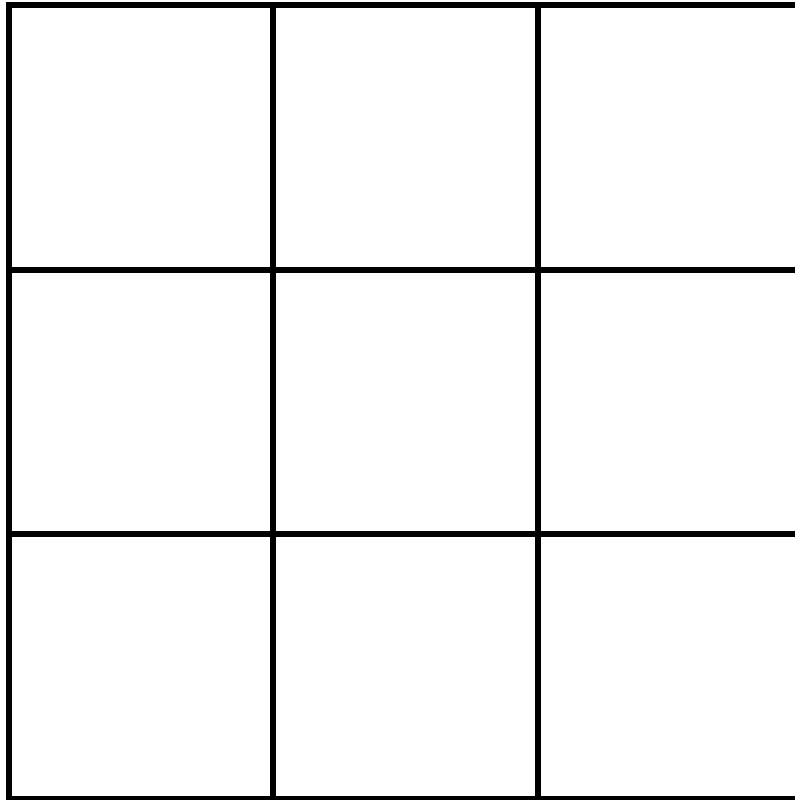
Opracowania do materiałów dydaktycznych

Karty pracy
o tematyce realizacyjnej

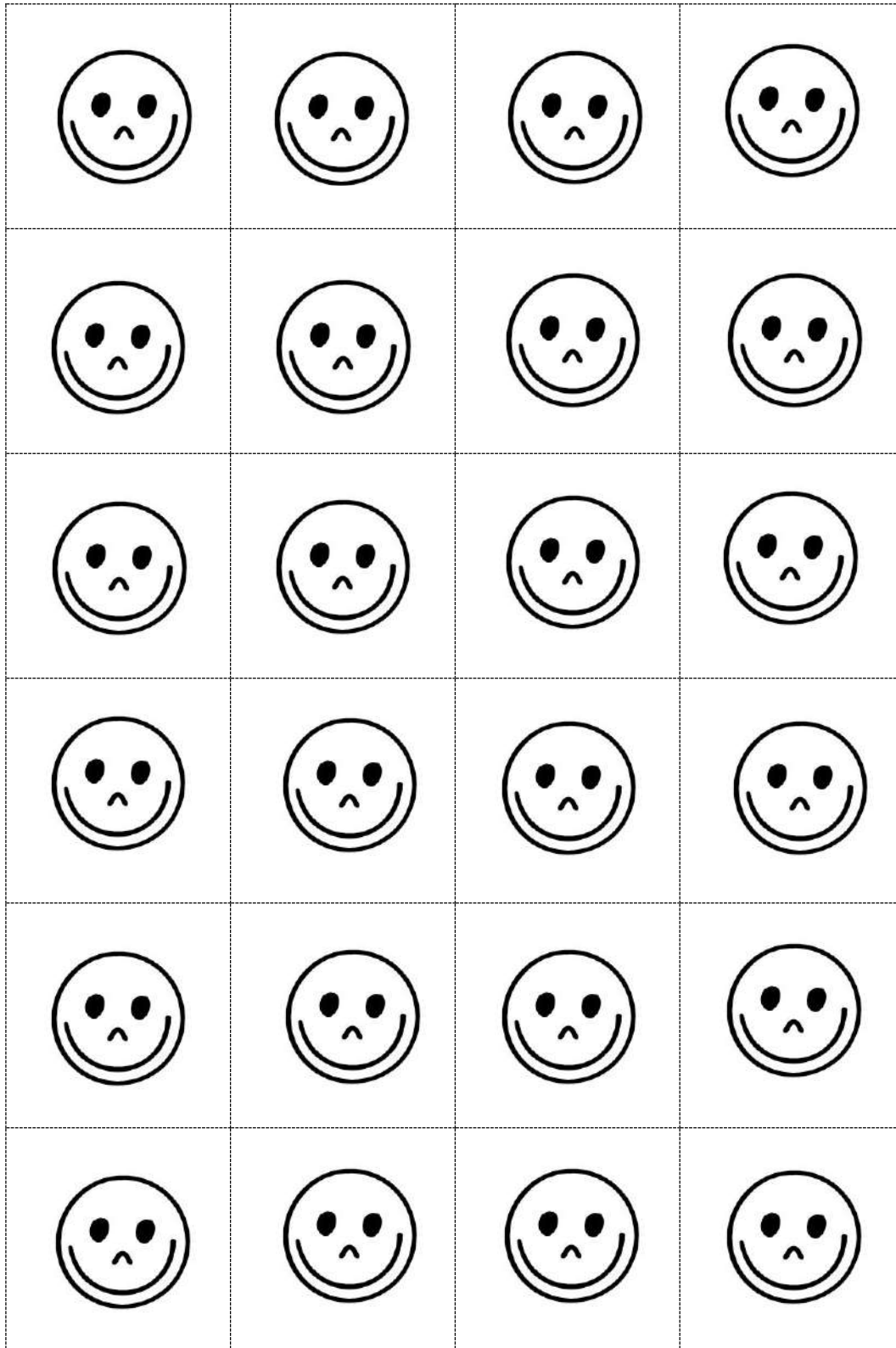
Bingofeld

Kärtchen zum Ausschneiden und Aufkleben

Kärtchen zum Ausschneiden und Bingospielen

Schreibe unter jedes Bild das passende Wort.

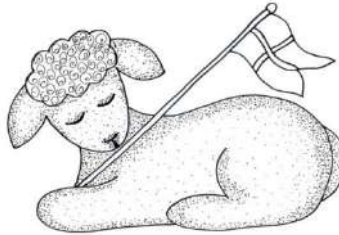
der Korb der Osterhase der Osterstrauß die Ostereier

das Osterlamm die Osterglocke die Tulpe

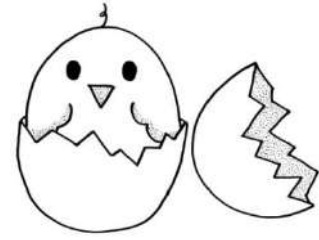
das Osternest das Küken

.....

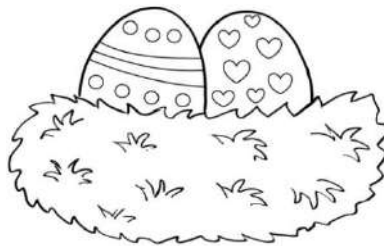
.....

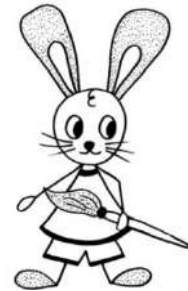
.....

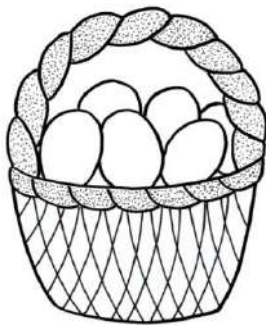
.....

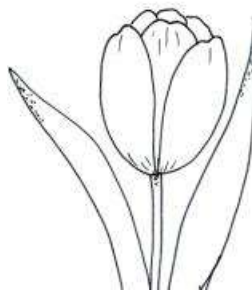
.....

.....

.....

.....

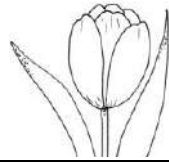

.....

Trage die Schüttelwörter in das Rätsel ein. Die Buchstaben in den Kästchen mit den Zahlen von 1 bis 11 ergeben das Lösungswort.

7

--	--	--	--	--

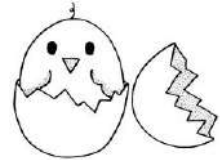

T U L P E

8 10

--	--	--	--	--

K Ü K E N

1

--	--	--	--

K O R B

2 3

--	--	--	--	--	--	--	--	--

H A S E
R E
O S T

9

--	--	--	--	--	--	--	--	--

O S T E R E I E

5

--	--	--	--	--	--	--	--	--

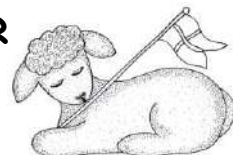
O S T E R N E S T

6 4

--	--	--	--	--	--	--	--	--

L A M M
R E

Das Lösungswort:

F				
1	2	3	4	

5	6	7	8	9	10

Wortschatz zum Thema **Ostern**

		
der Osterhase	die Ostereier	der Korb
		
die Osterglocke	das Küken	das Osterlamm
		
die Tulpe	der Osterstrauß	das Osternest

das Ostern – Wielkanoc

der Ostersonntag – Niedziela Wielkanocna

der Ostermontag – Poniedziałek Wielkanocny

der Gründonnerstag – Wielki Czwartek

der Karfreitag – Wielki Piątek

der Palmsonntag – Niedziela Palmowa

die Karwoche – Wielki Tydzień

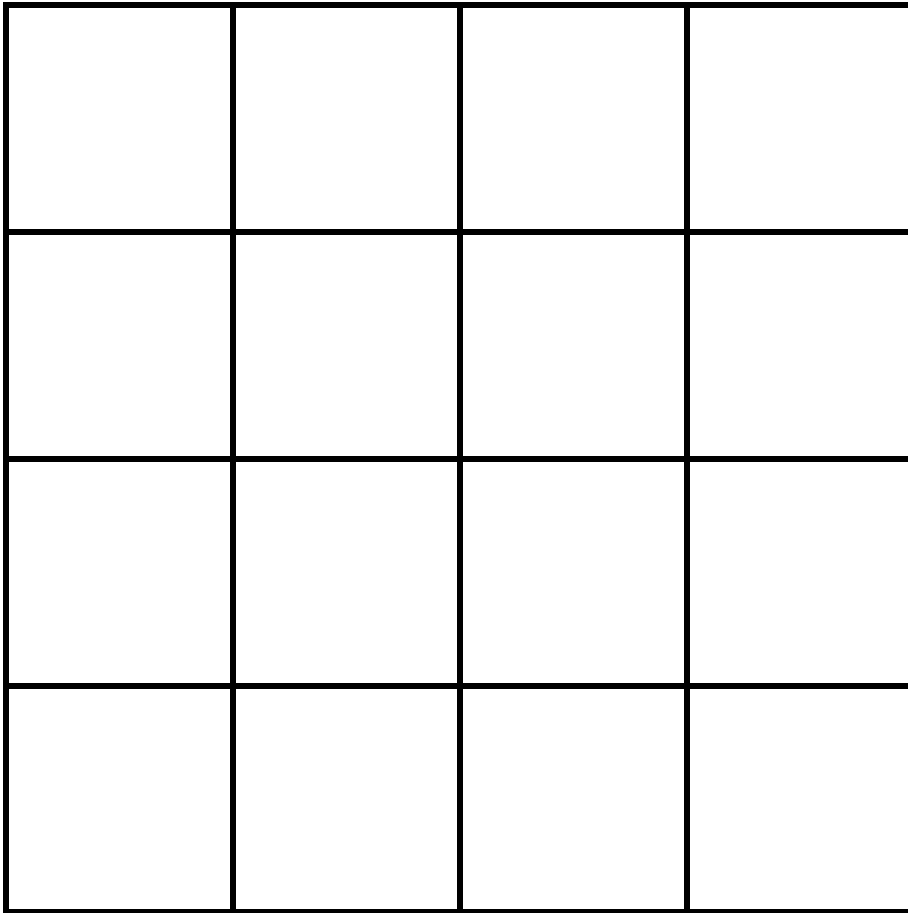
das Osterspritzen – śmigus - dyngus

feiern – świętować

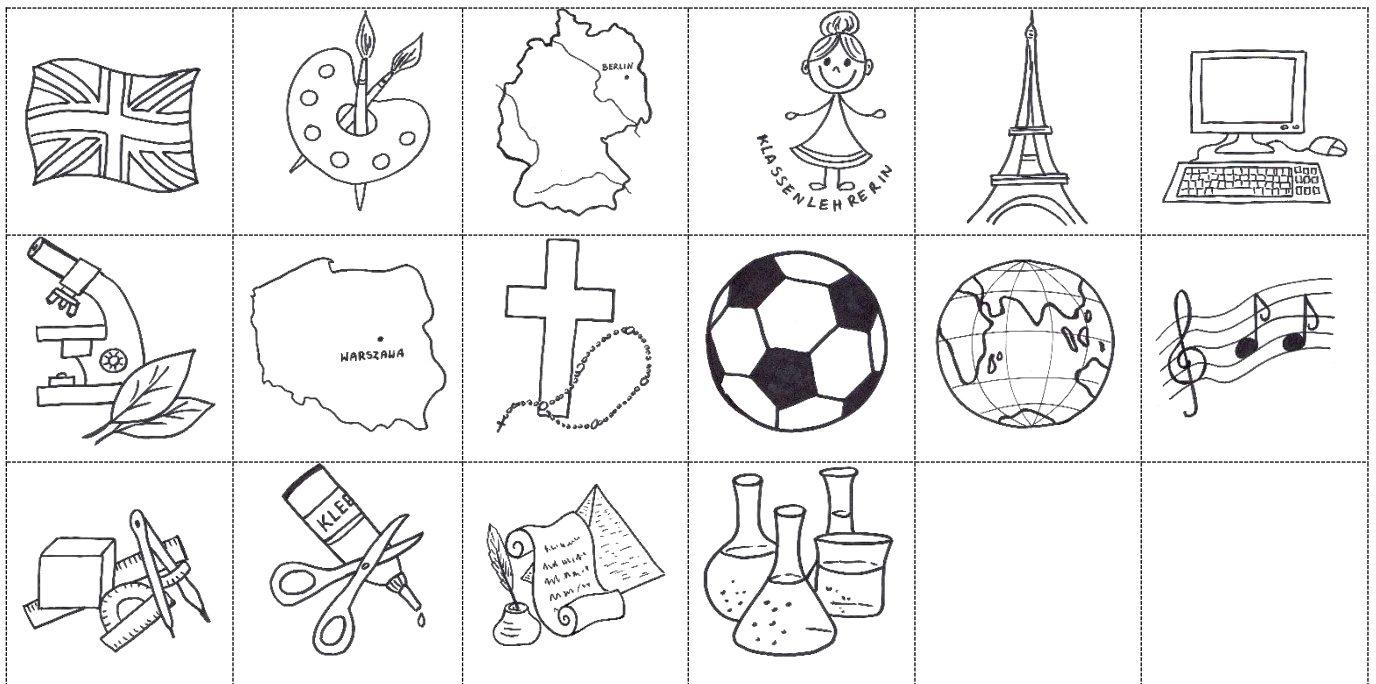
das Osterfrühstück – śniadanie wielkanocne

Ostereier bemalen/ suchen/ verstecken – pisanki malować/ szukać/ chować

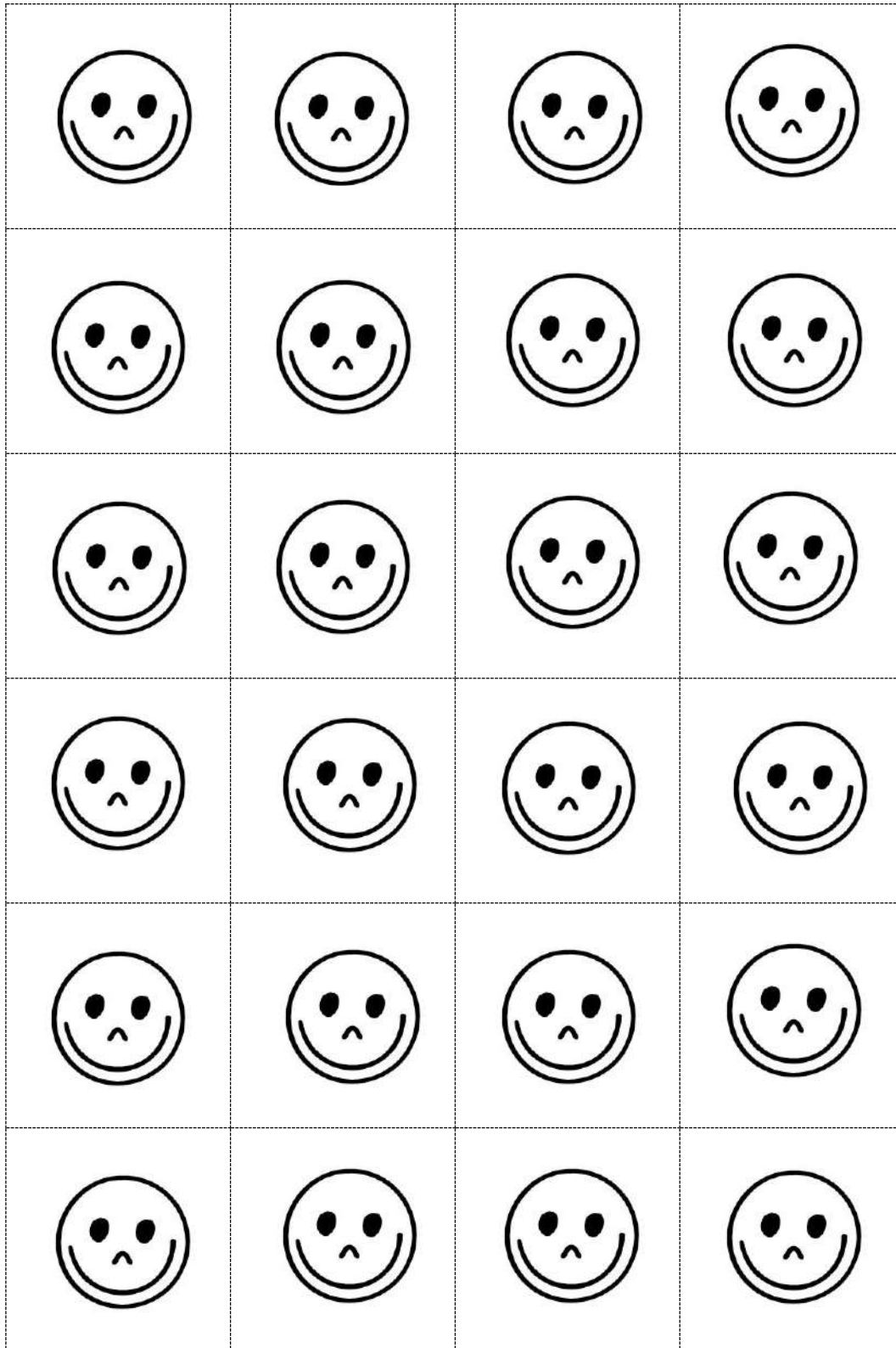
Bingofeld

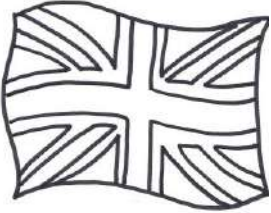

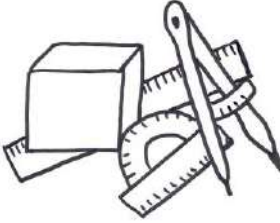

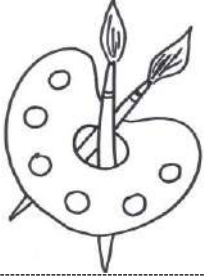

Kärtchen zum Ausschneiden und Aufkleben

Kärtchen zum Ausschneiden und Bingospielen

	Englisch		Deutsch		Mathematik
	Biologie		Erdkunde		Geschichte
	Informatik		Musik		Kunst
	Werken		Sport		Klassen- leiterstunde

Verbinde.

das Maskottchen

das Herz

der Liebesbrief

die Pralinen

das Geschenk

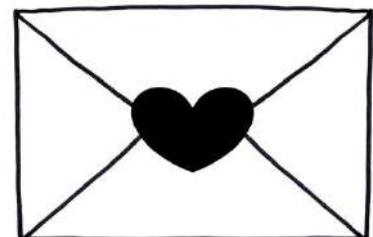

die Blumen

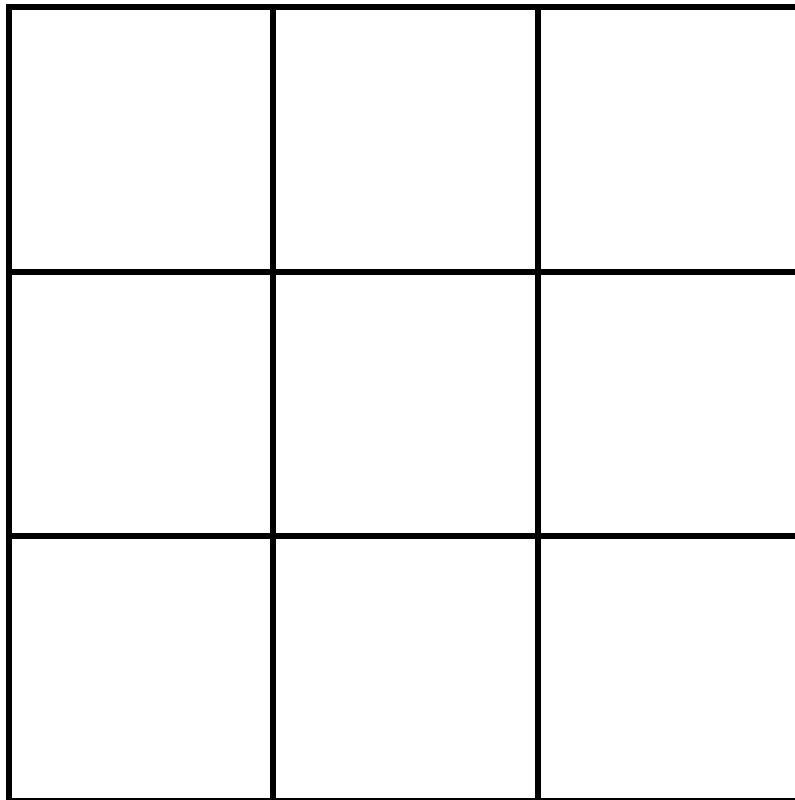
die Liebe

die Valentinskarte

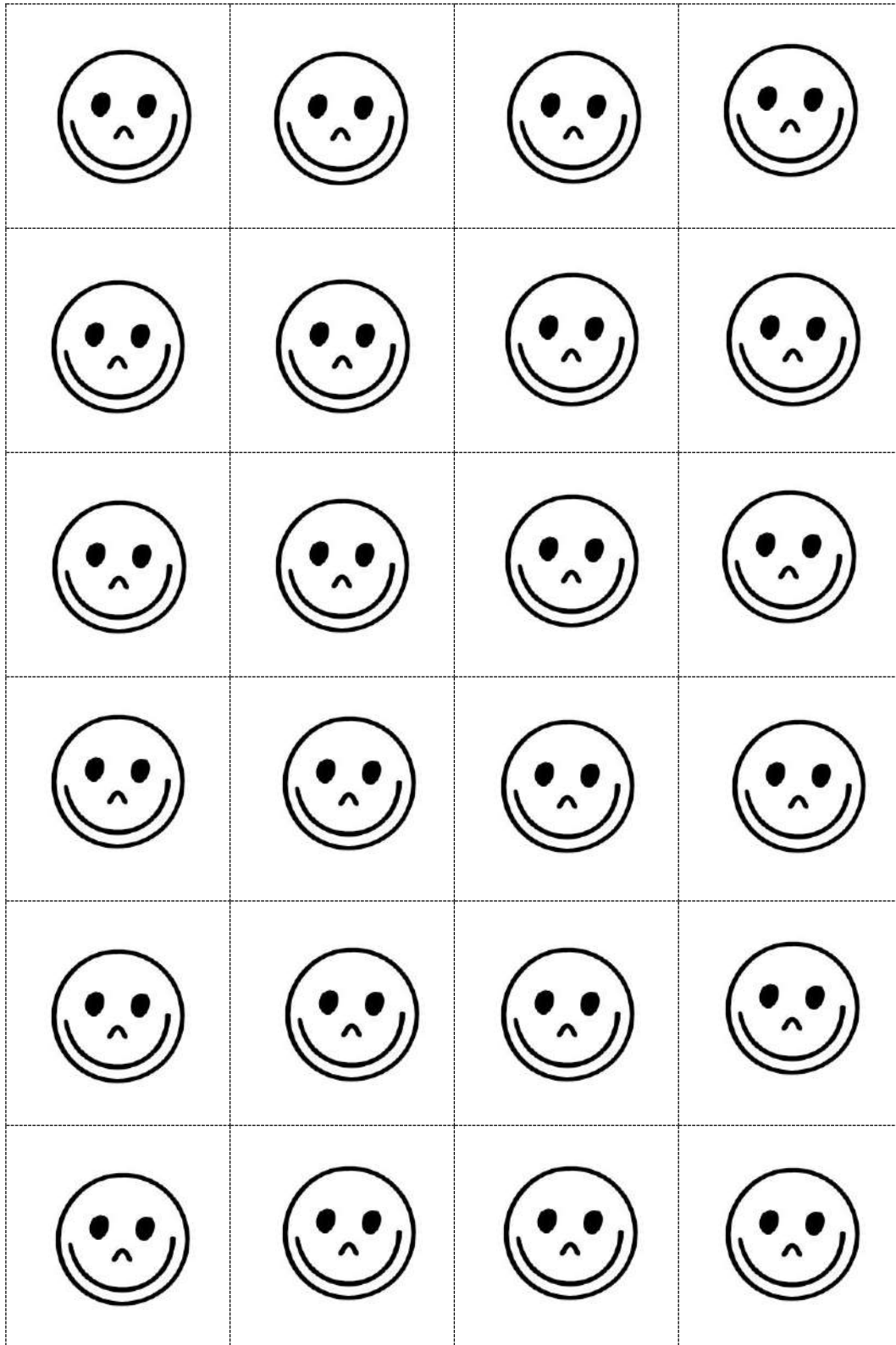
Bingofeld

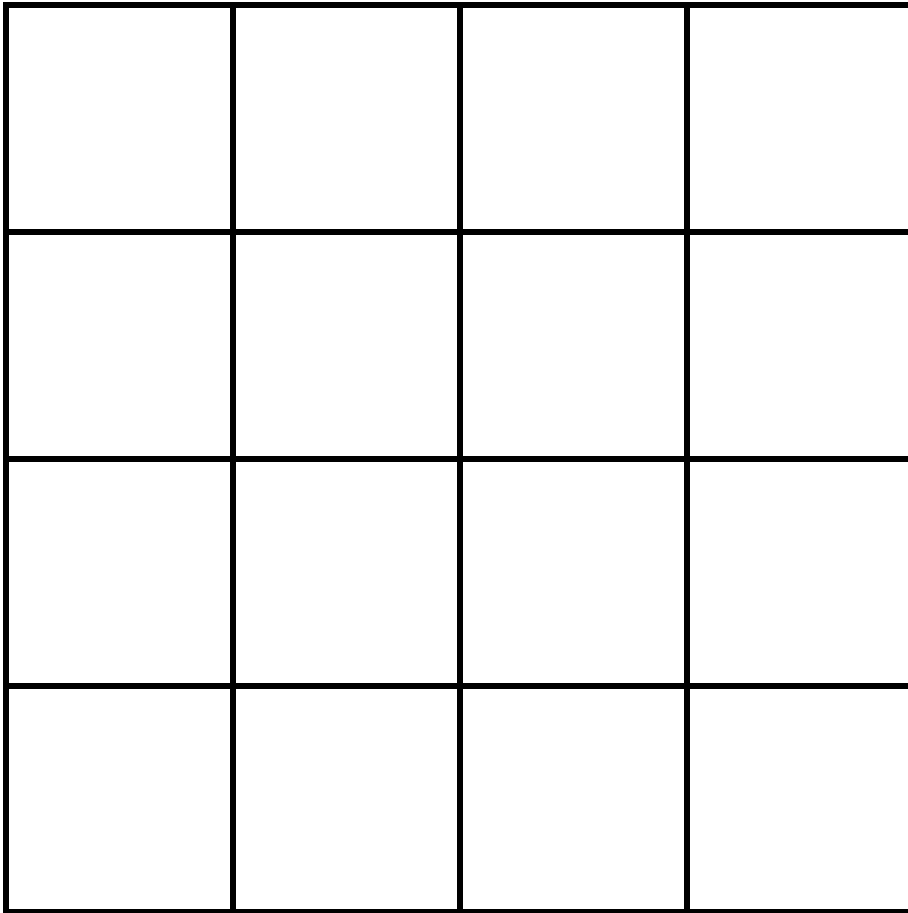
Kärtchen zum Ausschneiden und Aufkleben

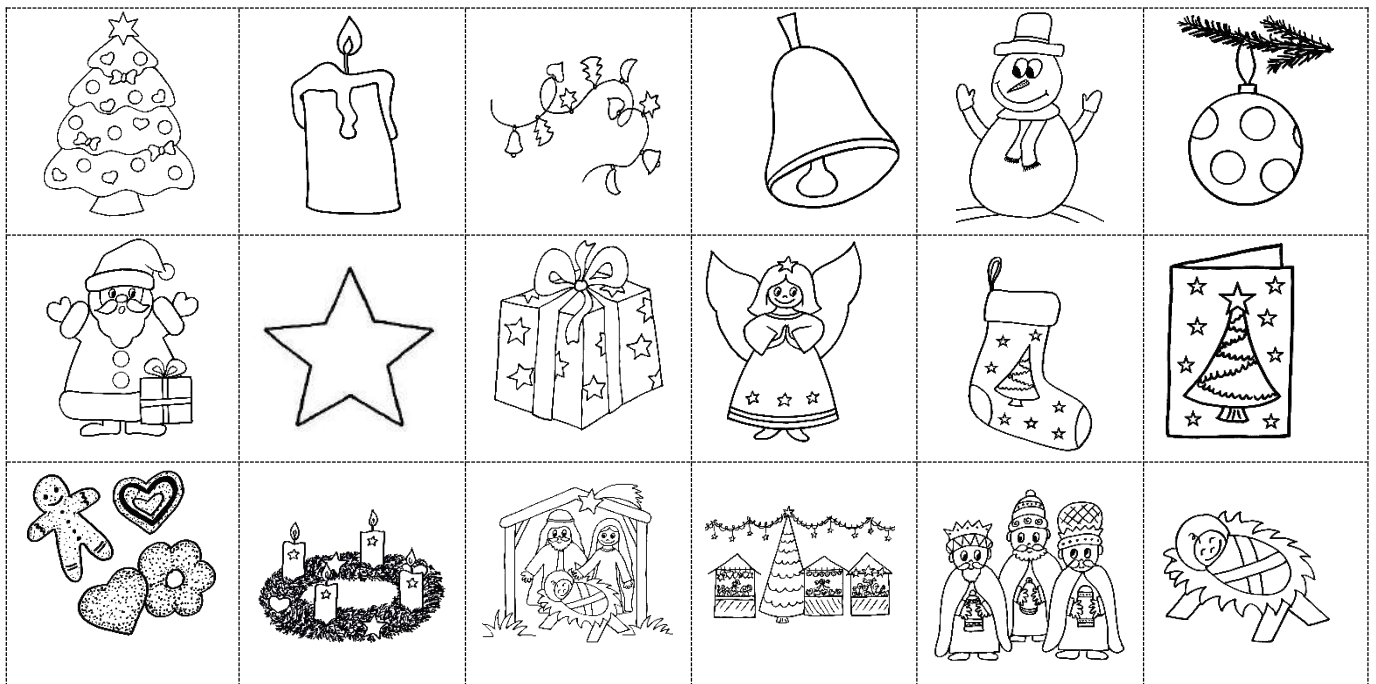
Kärtchen zum Ausschneiden und Bingospielen

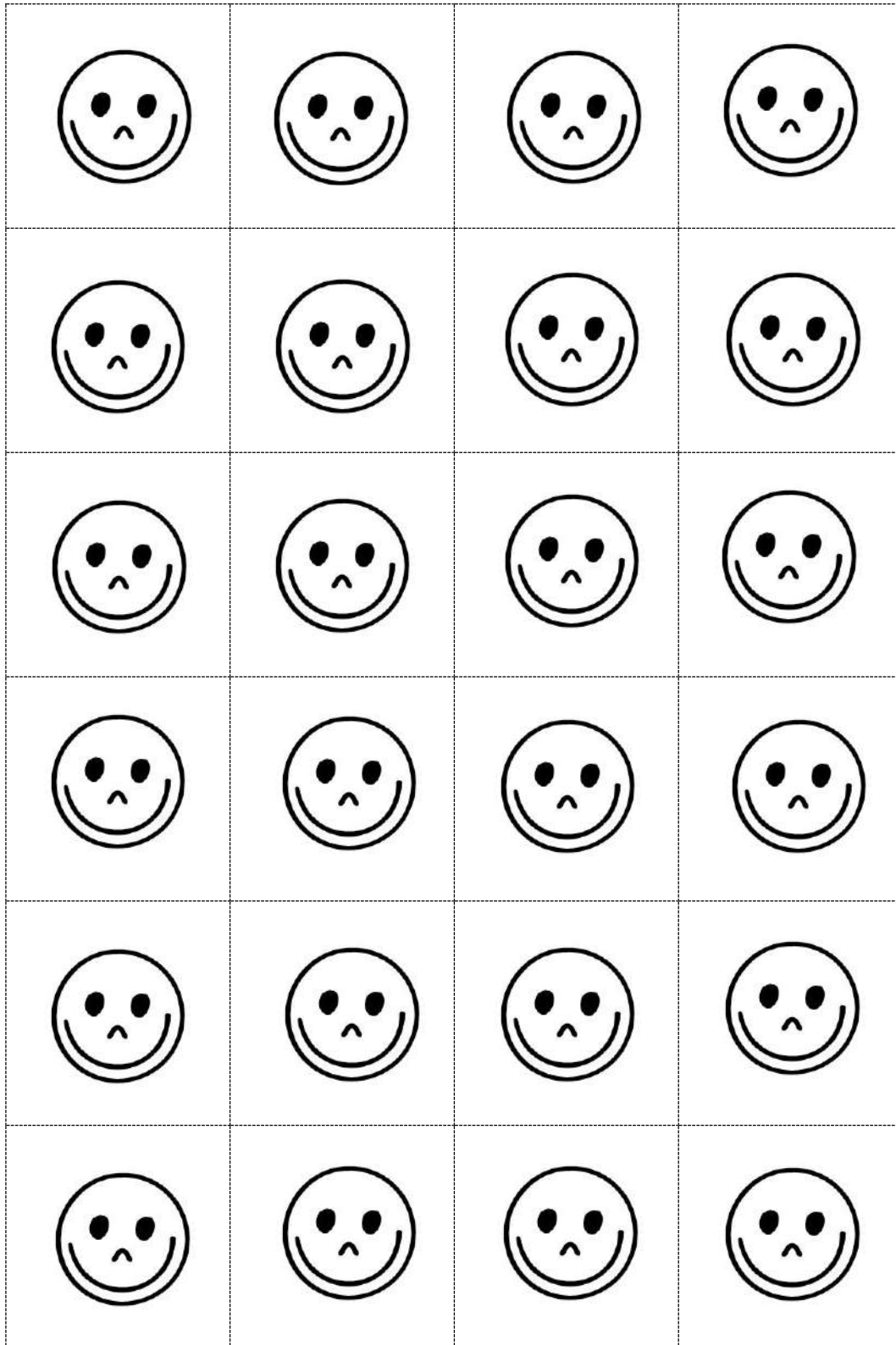
Bingofeld

Kärtchen zum Ausschneiden und Aufkleben

Kärtchen zum Ausschneiden und Bingospielen

Male den Engel aus.

1 – gelb

2 – blau

3 – rot

4 – grün

5 – orange

6 – rosa

Schreibe unter jedes Bild das passende Wort.

- der Tannenbaum der Weihnachtsmann der Stern die Krippe
das Rentier die Glaskugel der Engel die Kerze das Geschenk
die Socke der Schneemann die Glocke

.....

.....

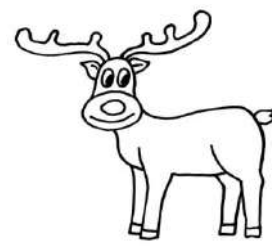
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

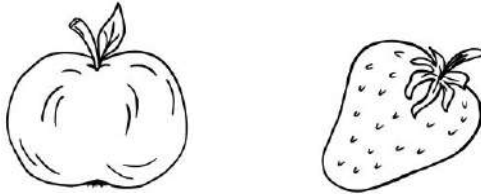
.....

Karty pracy
do wybranych piosenek

Titel: Obst und Gemüse

Kinder, was ist gesund? Obst ist bunt, lecker und gesund!

A wie **A**pfel, E wie **E**rdbeere,

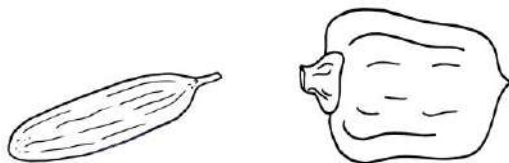
B wie **B**anane, H wie **H**imbeere.

Wir essen Obst und Gemüse, Obst und Gemüse, alle Kinder!

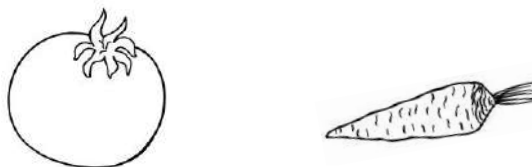
Wir essen Äpfel und Erdbeeren, Bananen und Himbeeren.

Wir essen Äpfel und Erdbeeren, Bananen und Himbeeren.

Kinder, was ist gesund? Gemüse ist bunt, lecker und gesund!

G wie **G**urke, P wie **P**aprika,

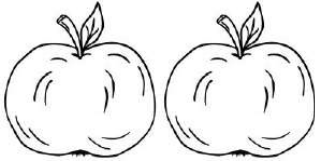
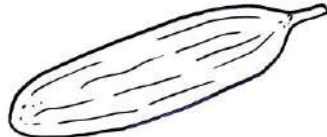

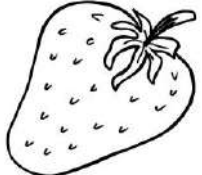
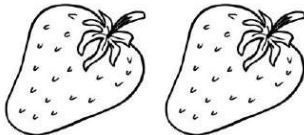

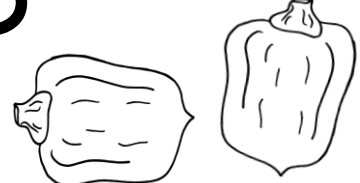

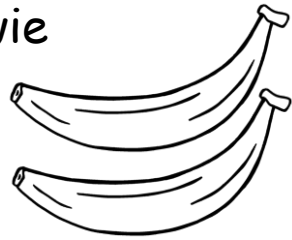

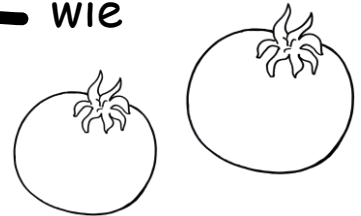
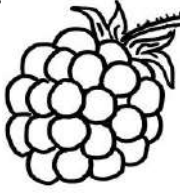

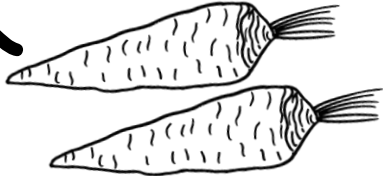
T wie **T**omate, K wie **K**arotte.

Wir essen Obst und Gemüse, Obst und Gemüse, alle Kinder!

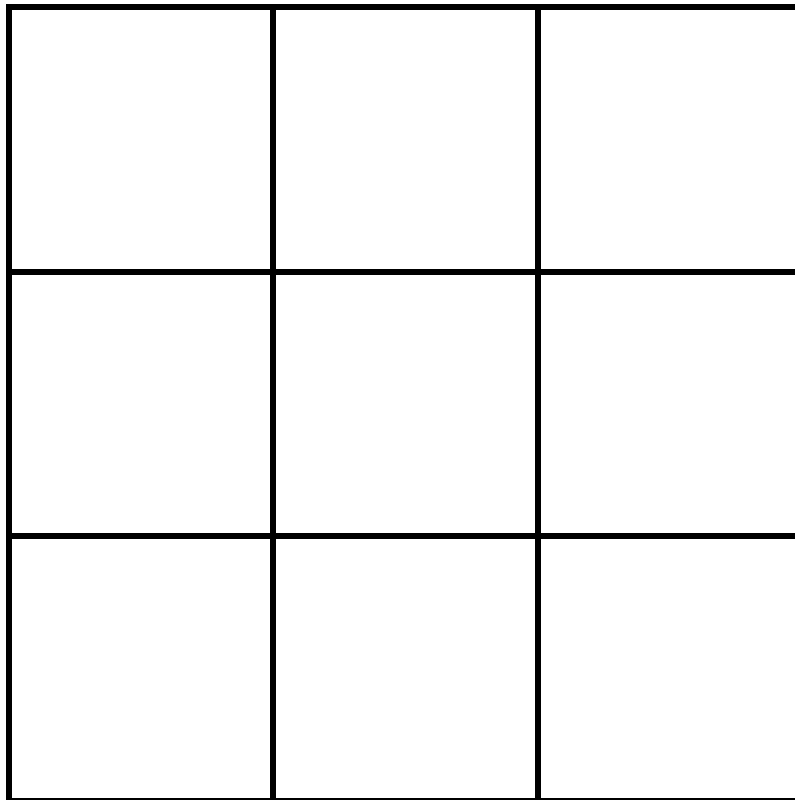
Wir essen Gurken und Paprika, Tomaten und Karotten.

Wir essen Gurken und Paprika, Tomaten und Karotten.

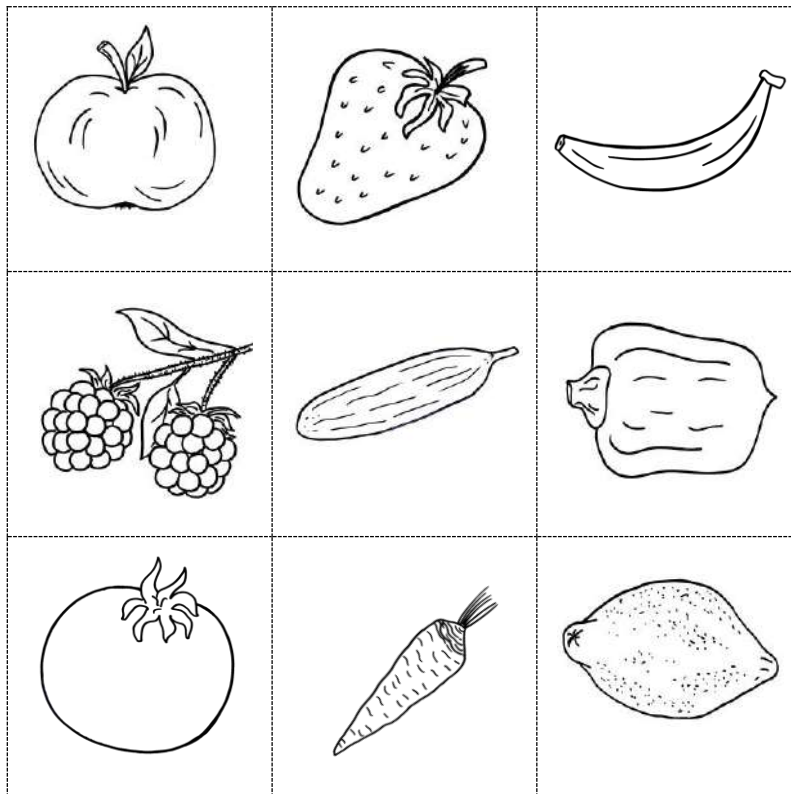
Titel: Obst und Gemüse

Obst		Gemüse	
A wie 	Ä wie 	G wie 	G wie
E wie 	E wie 	P wie 	P wie
B wie 	B wie 	T wie 	T wie
H wie 	H wie 	K wie 	K wie

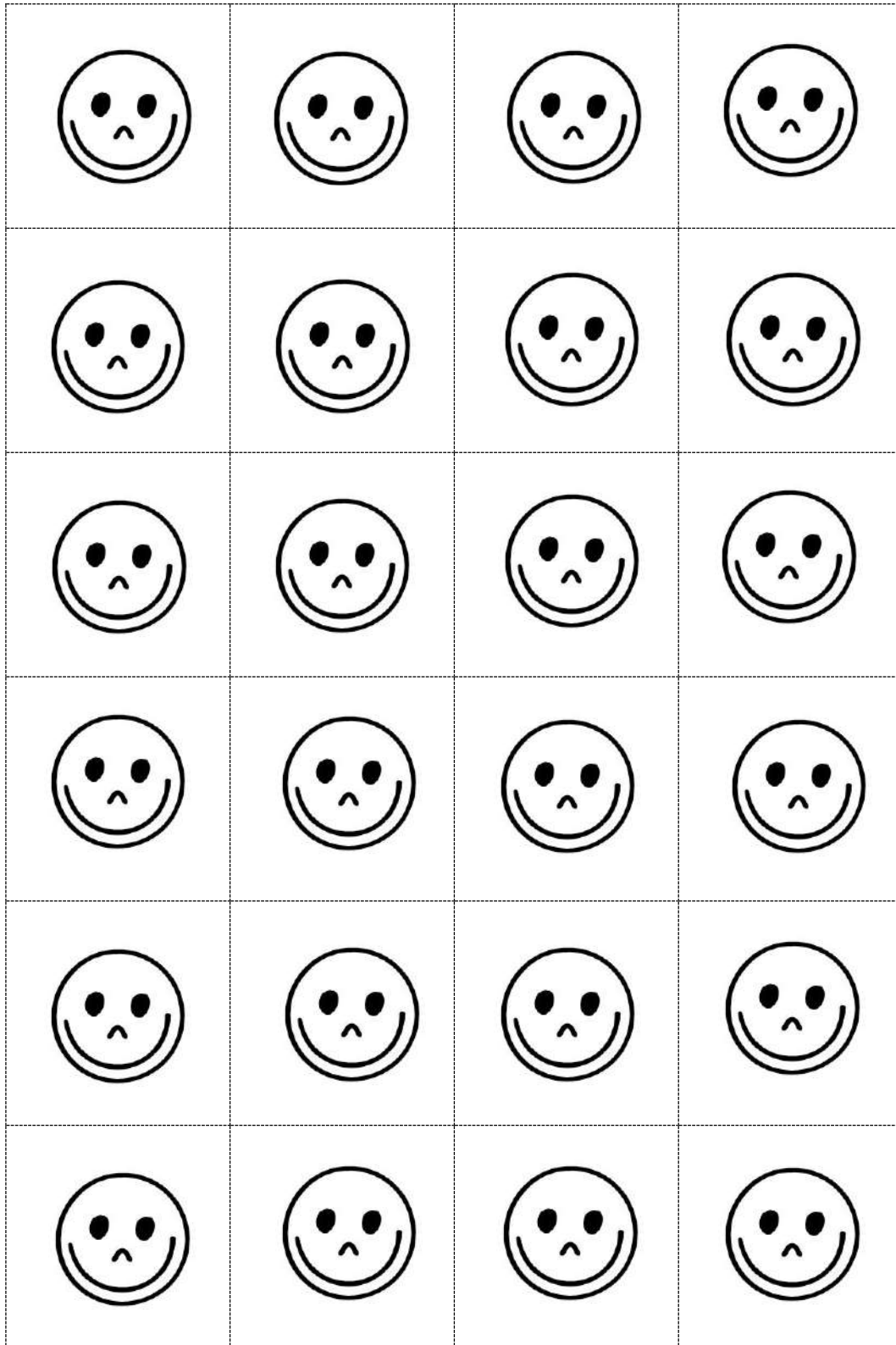
Bingofeld

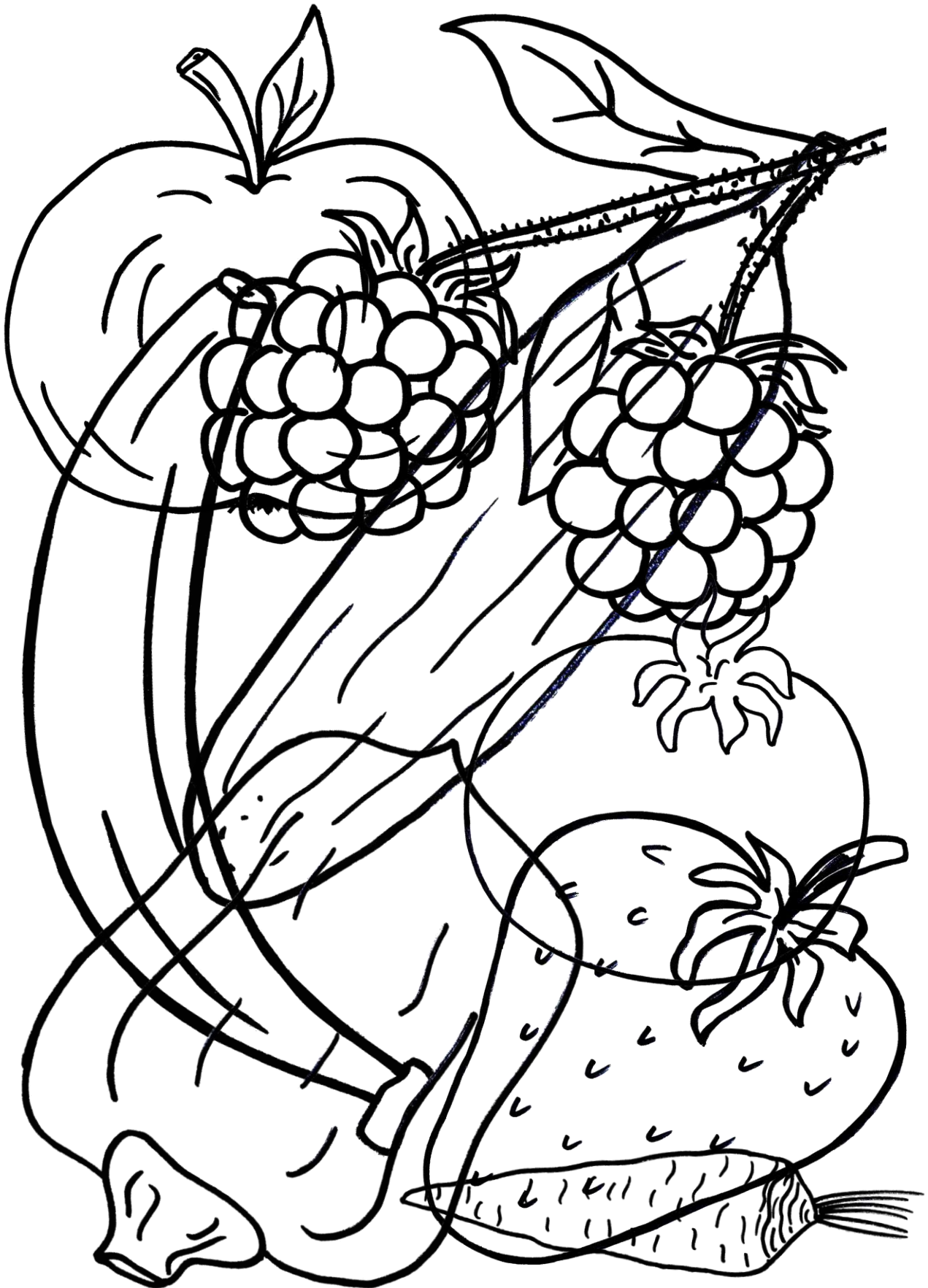
Kärtchen zum Ausschneiden und Aufkleben

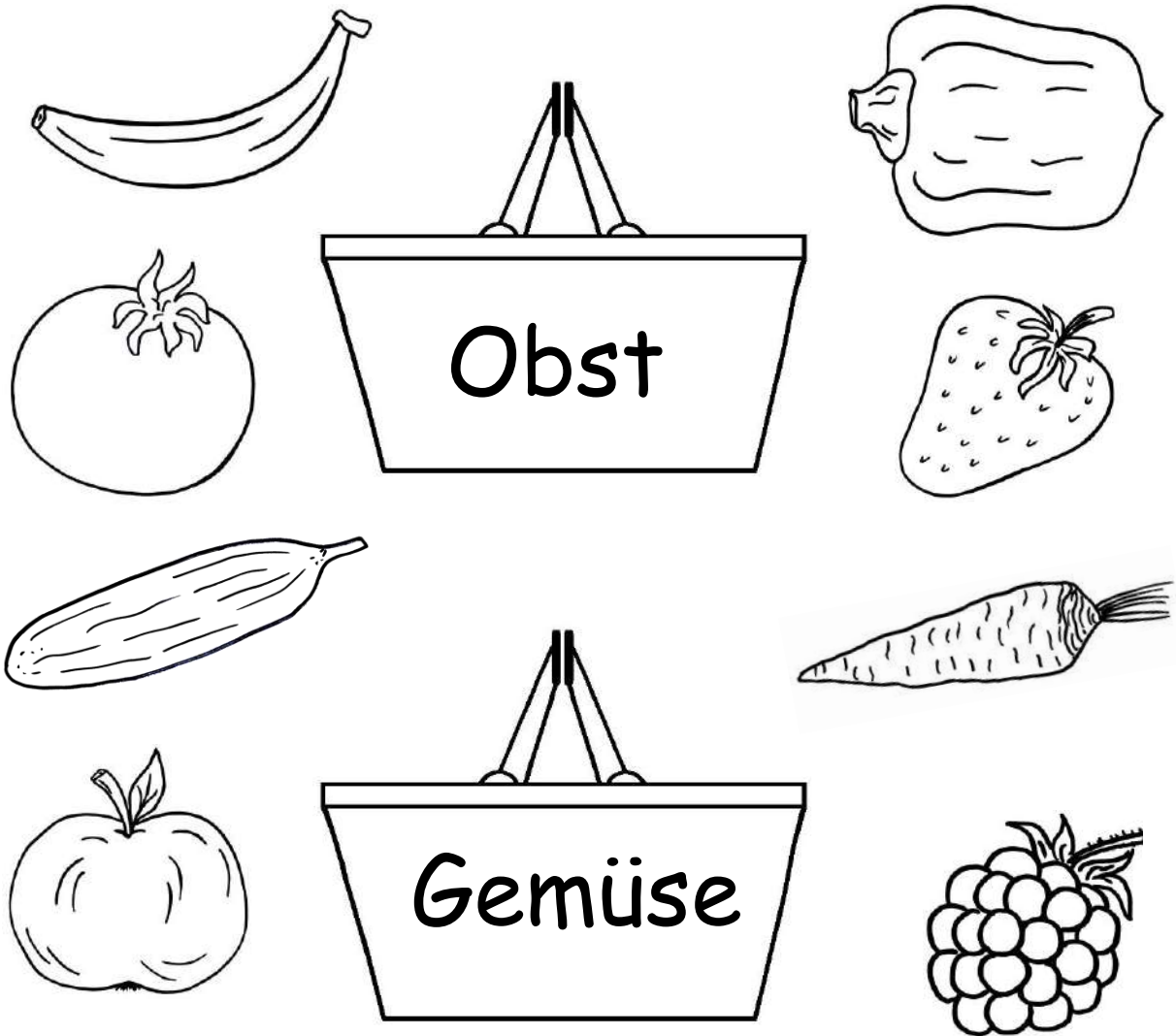
Kärtchen zum Ausschneiden und Bingospielen

Erkennst du die Obst- und Gemüsesorten?

Verbinde.

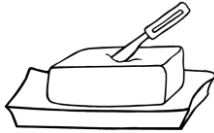
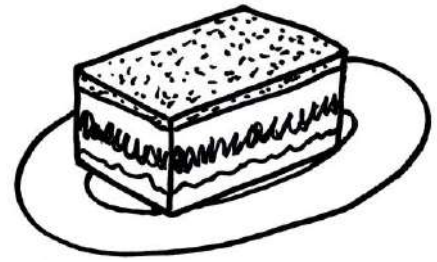

Verbinde.

Apfel
Paprika
Karotte
Banane
Tomate
Gurke
Erdbeere
Himbeere

Himbeeren
Tomaten
Bananen
Karotten
Äpfel
Paprika
Gurken
Erdbeeren

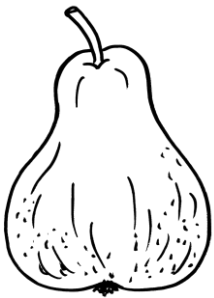
Titel: Der Kuchen

Wir backen einen Kuchen
mit meiner lieben Mutter,
mit Butter,
mit Rosinen,
Äpfel und Birnen.

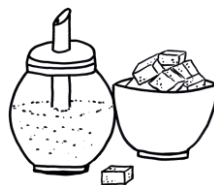
Wir nehmen da noch Eier,
Zimt, Vanille,
Mehl und Zucker
und mischen in der Schale alles locker.

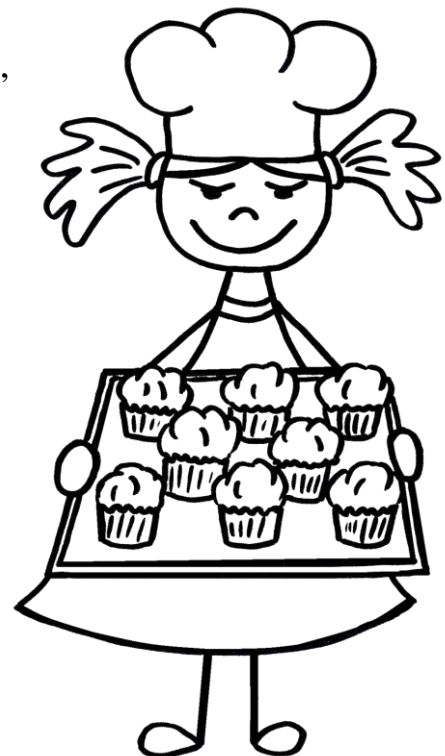
Dann schieben wir den Kuchen in den Ofen,
und der Teig beginnt sich zu verdoppeln.

Warten 55 Minuten,
endlich fertig ist der Apfelkuchen,
oben drauf noch Puderzucker.
Lecker ist der Kuchen!

Jetzt können wir schon essen,
zusammen mit den Gästen.
Mit Rosinen,
Äpfel und Birnen.

Titel: Mit dem Auto

Ich fahre heute mit dem Auto. Fährst du mit?

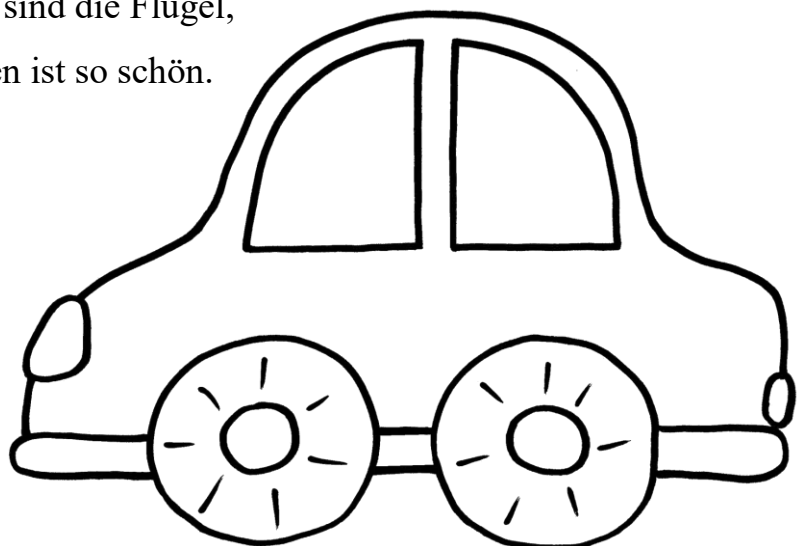
Mit dem Auto fahren, tue ich gern,
mit dem Auto fahren, tue ich gern,
hier ist der Spiegel, hier ist das Lenkrad,
mit dem Auto fahren ist so schön.

Ich fahre heute mit dem Fahrrad. Fährst du mit?

Mit dem Fahrrad fahren, tue ich gern,
mit dem Fahrrad fahren, tue ich gern,
hier ist die Klingel, hier sind die Räder,
mit dem Fahrrad fahren ist so schön.

Ich fliege heute mit dem Flugzeug. Fliegst du mit?

Mit dem Flugzeug fliegen, tue ich gern,
mit dem Flugzeug fliegen, tue ich gern,
hier ist das Fenster, hier sind die Flügel,
mit dem Flugzeug fliegen ist so schön.

Titel: Mit dem Auto

Ich fahre heute mit dem Auto. Fährst du mit?

Mit dem fahren, tue ich gern,

mit dem fahren, tue ich gern,

hier ist der Spiegel, hier ist das Lenkrad,

mit dem fahren ist so schön.

Ich fahre heute mit dem Fahrrad. Fährst du mit?

Mit dem fahren, tue ich gern,

mit dem fahren, tue ich gern,

hier ist die Klingel, hier sind die Räder,

mit dem fahren ist so schön.

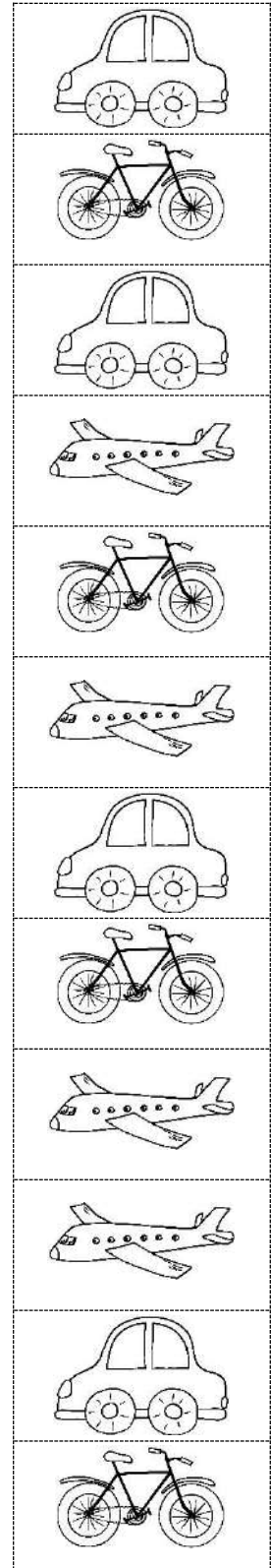
Ich fliege heute mit dem Flugzeug. Fliegst du mit?

Mit dem fliegen, tue ich gern,

mit dem fliegen, tue ich gern,

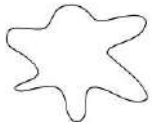
hier ist das Fenster, hier sind die Flügel,

mit dem fliegen ist so schön.

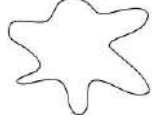
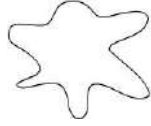
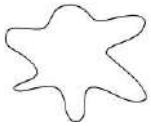
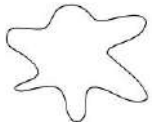

Titel: Die Farben

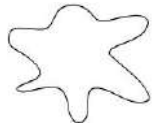
Ich trage blaue **Blusen**, blaue Jeans,

meine Lieblingsfarbe ist.

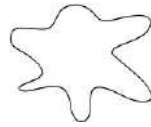
, blaue Jeans,

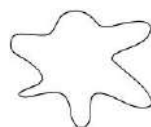
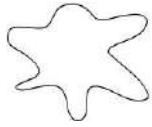
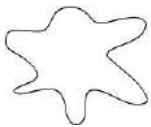
meine Lieblingsfarbe ist.

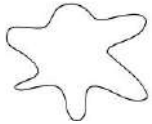
Ich trage rote **Socken**, rote Jeans,

meine Lieblingsfarbe ist.

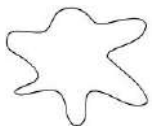

, rote Jeans,

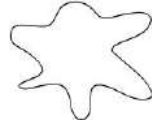
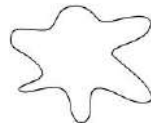
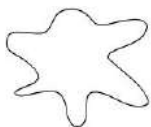
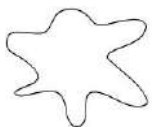

meine Lieblingsfarbe ist.

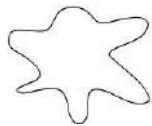
Ich trage grüne **Hosen**, grüne Jeans,

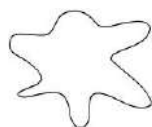
meine Lieblingsfarbe ist.

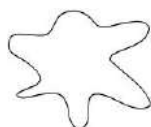
, grüne Jeans,

meine Lieblingsfarbe ist.

und

,

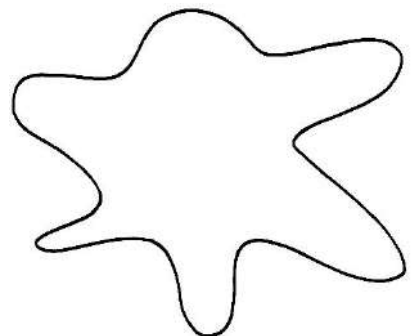
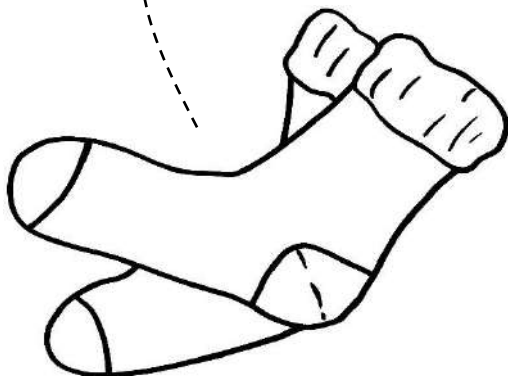
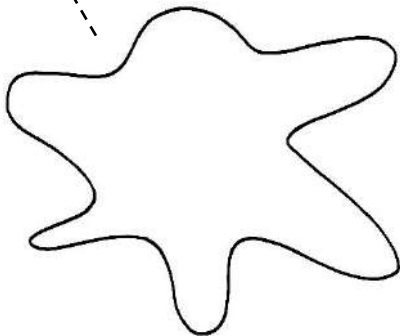
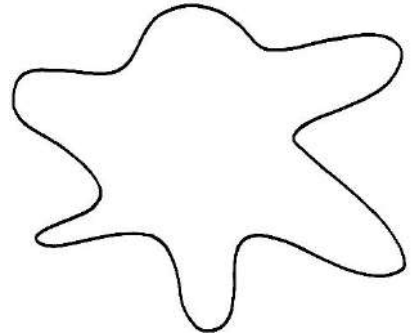
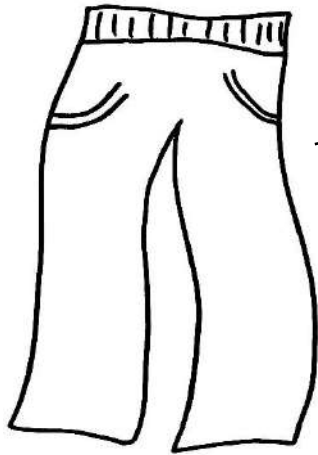
und

,

ich finde alle Farben schön.

Titel: Die Farben

Titel: Die Tiere

Auf dem Bauernhof gibt es verschiedene Tiere.

Was ist das?

Das ist der **Hund**.

Was ist das?

Das ist die **Kuh**.

Im Teich schwimmen verschiedene Tiere.

Was ist das?

Das ist die **Ente**.

Was ist das?

Das ist der **Frosch**.

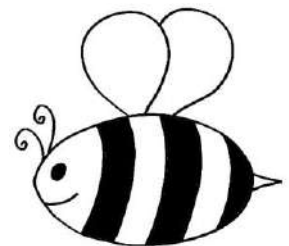
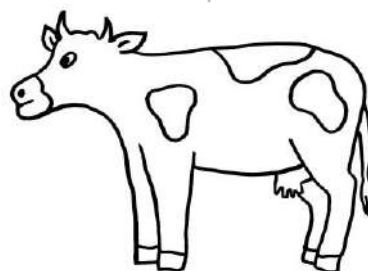
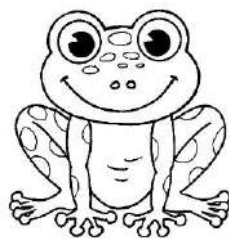
In der Luft fliegen verschiedene Tiere.

Was ist das?

Das ist der **Vogel**.

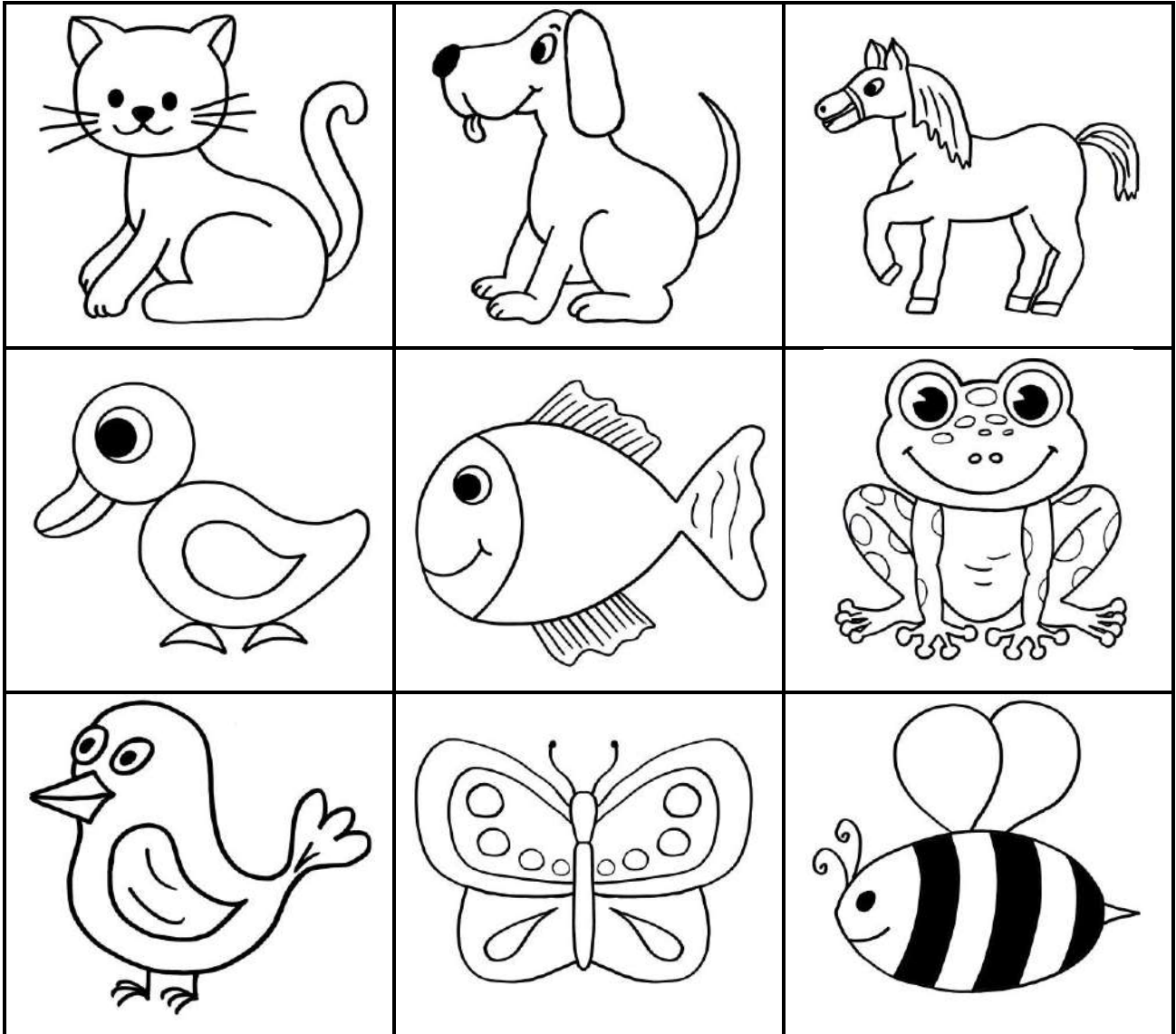
Was ist das?

Das ist die **Biene**.

Titel: Die Tiere

Was hörst du? Kreize an.

Titel: Die Maus

Hier kommt die **Maus**.

Die **Maus** ist ohne **Haus**.

Ohne **Haus** ist die **Maus**?

Bau mir ein **Haus** –

sagt die **Maus**.

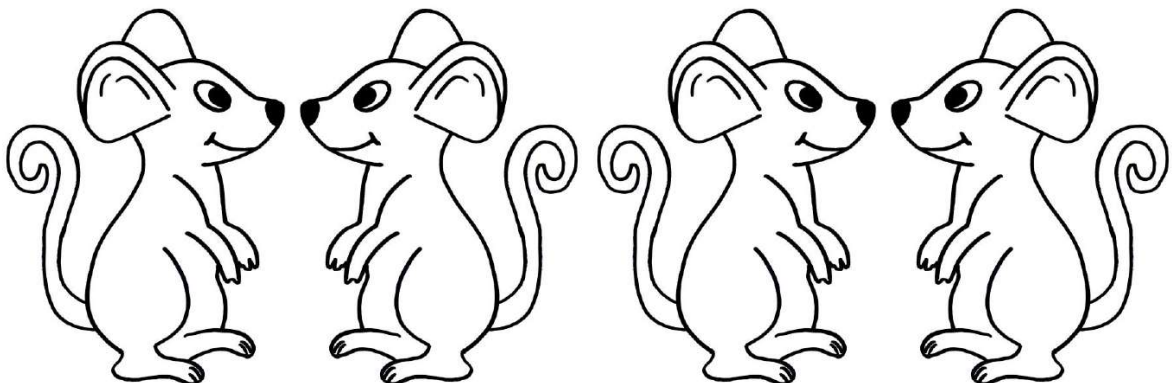
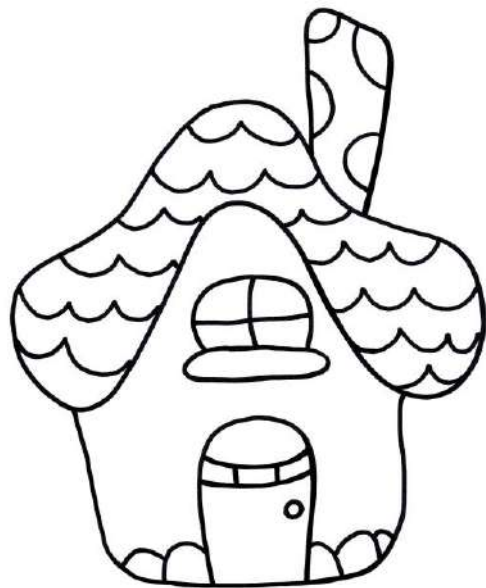
Hier kommen die **Mäuse**.

Die **Mäuse** sind ohne **Häuser**.

Ohne **Häuser** sind die **Mäuse**?

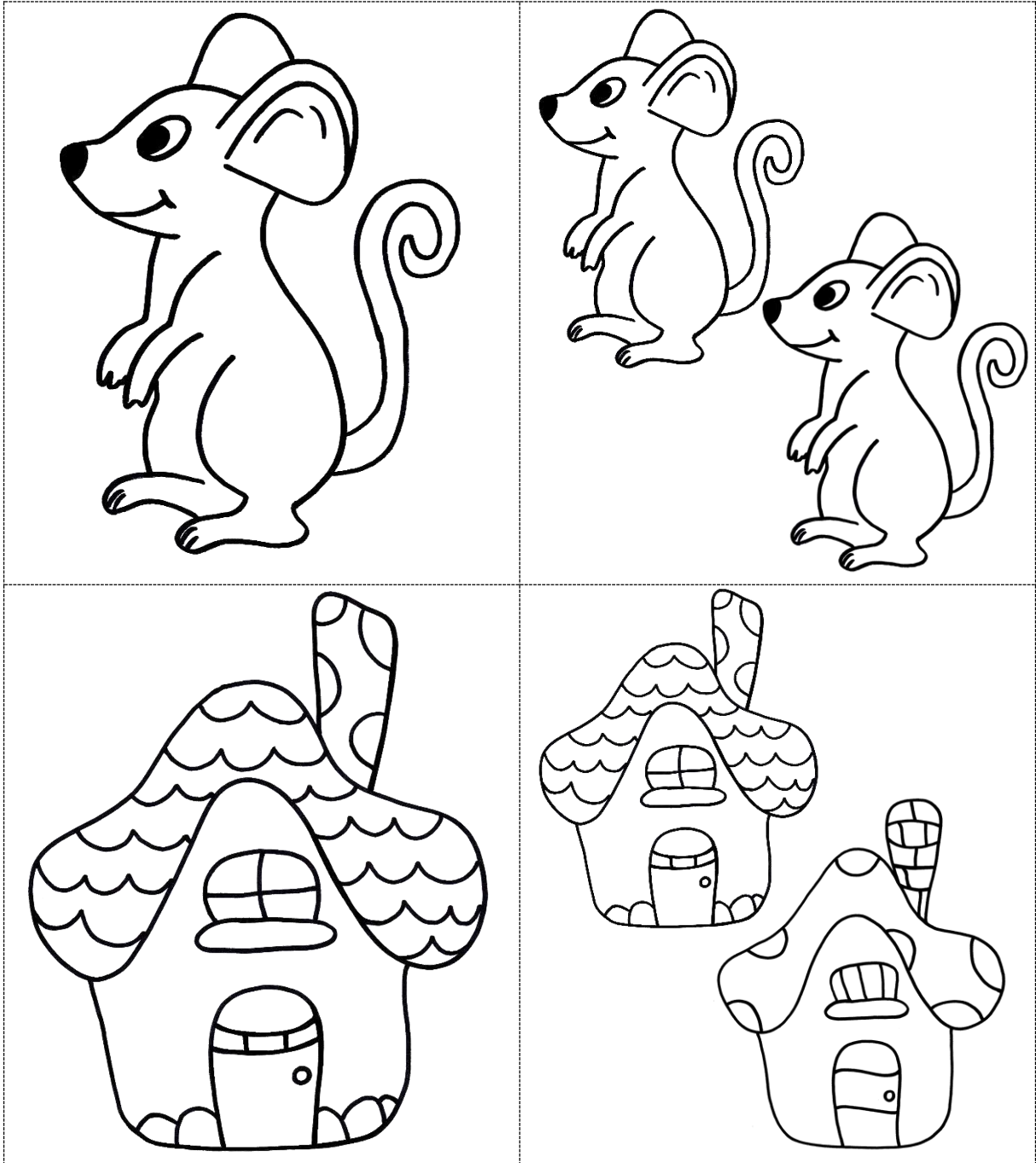
Baut uns die **Häuser** –

sagen die **Mäuse**.

Titel: Die Maus

Flashkarten

Titel: Das Wetter

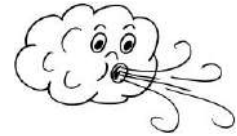
Sonnenschein, auf dem blauen **Himmel** hoch, auf dem **Himmel**.

Es ist warm und der **Wind** spielt mit dem **Baum**, mit dem **Baum**.

Blink, blink, blink, so macht die **Sonne**. Weh, weh, weh, so macht der **Wind**.

Blink, blink, blink, so macht die **Sonne**. Weh, weh, weh, so macht der **Wind**.

Sonnenschein, es ziehen **Wolken** auf den **Himmel**, auf den **Himmel**.

Es ist kalt und der **Wind** spielt mit dem **Sturm**, mit dem **Sturm**.

Tropf, tropf, tropf, so macht der **Regen**. Bum, bum, bum, so macht der **Sturm**.

Tropf, tropf, tropf, so macht der **Regen**. Bum, bum, bum, so macht der **Sturm**.

Titel: Das Wetter

Sonnenschein, auf dem blauen **Himmel** hoch,
auf dem **Himmel**.

Es ist warm und der **Wind** spielt mit dem **Baum**,
mit dem **Baum**.

Blink, blink, blink, so macht die **Sonne**.

Weh, weh, weh, so macht der **Wind**.

Blink, blink, blink, so macht die **Sonne**.

Weh, weh, weh, so macht der **Wind**.

Sonnenschein, es ziehen **Wolken** auf den **Himmel**,
auf den **Himmel**.

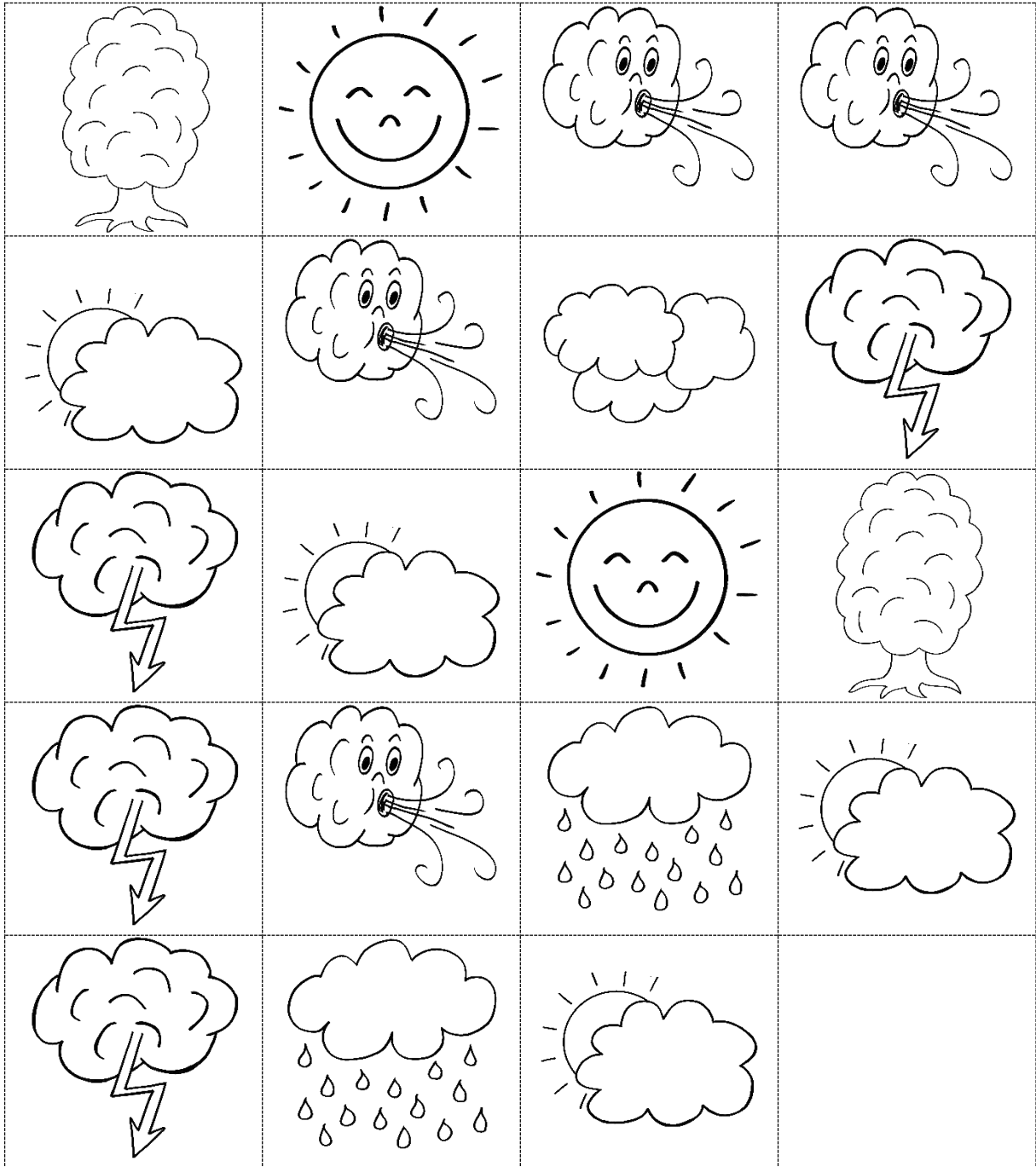
Es ist kalt und der **Wind** spielt mit dem **Sturm**,
mit dem **Sturm**.

Tropf, tropf, tropf, so macht der **Regen**.

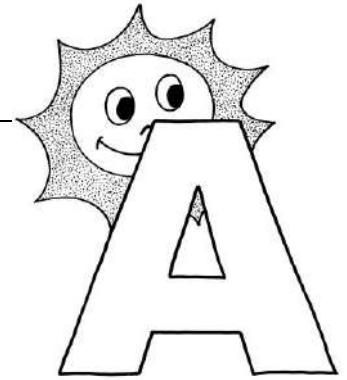
Bum, bum, bum, so macht der **Sturm**.

Tropf, tropf, tropf, so macht der **Regen**.

Bum, bum, bum, so macht der **Sturm**.

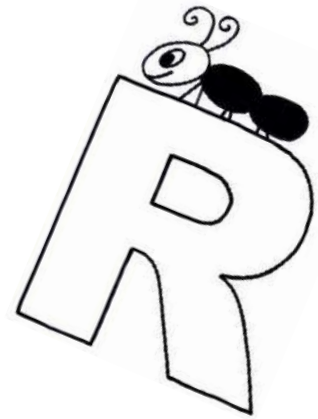

Titel: Buchstabensuppe

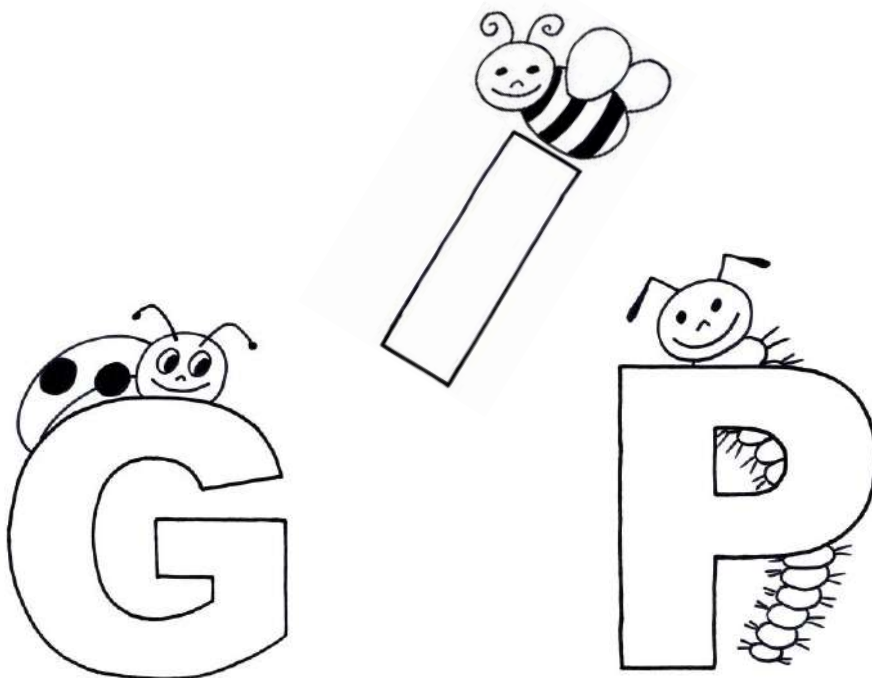

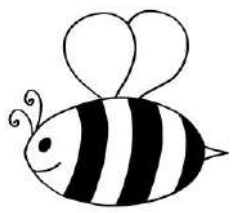

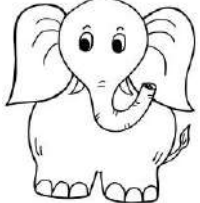

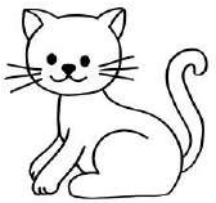
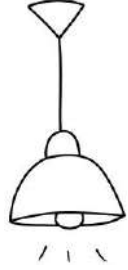

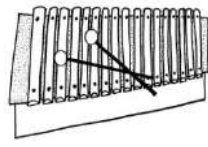
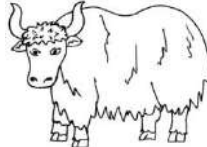

Wir kochen eine Suppe mit Buchstaben.
Da schwimmen alle langsam in dem Topf:
A und B, C und D, E und F, G und H.

Wir kochen eine Suppe mit Buchstaben.
Da schwimmen alle langsam in dem Topf:
I und J, K und L, M und N, O und P.

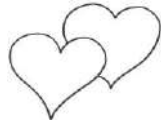
Wir kochen eine Suppe mit Buchstaben.
Da schwimmen alle langsam in dem Topf:
R und S, T und U, V und W, X, Y und Z.

A 	B 	C 	D 	E 	
F 	G 	H 	I 	J 	
K 	L 	M 	N 	O 	
P 	Q 	R 	S 	T 	
U 	V 	W 	X 	Y 	Z

Titel: Die Jahresuhr

Künstler: Rolf Zuckowski

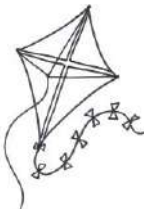
Januar, Februar, März, April,
die Jahresuhr steht niemals still.

Januar, Februar, März, April,
die Jahresuhr steht niemals still.

Mai, Juni, Juli, August,
weckt in uns allen die Lebenslust.

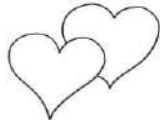
Mai, Juni, Juli, August,
weckt in uns allen die Lebenslust.

September, Oktober, November, Dezember,
und dann, und dann,
fängt das ganze schon wieder von vorne an.

Titel: Die Jahresuhr

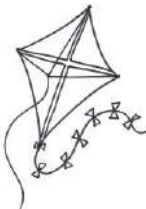
Künstler: Rolf Zuckowski

die Jahresuhr steht niemals still.

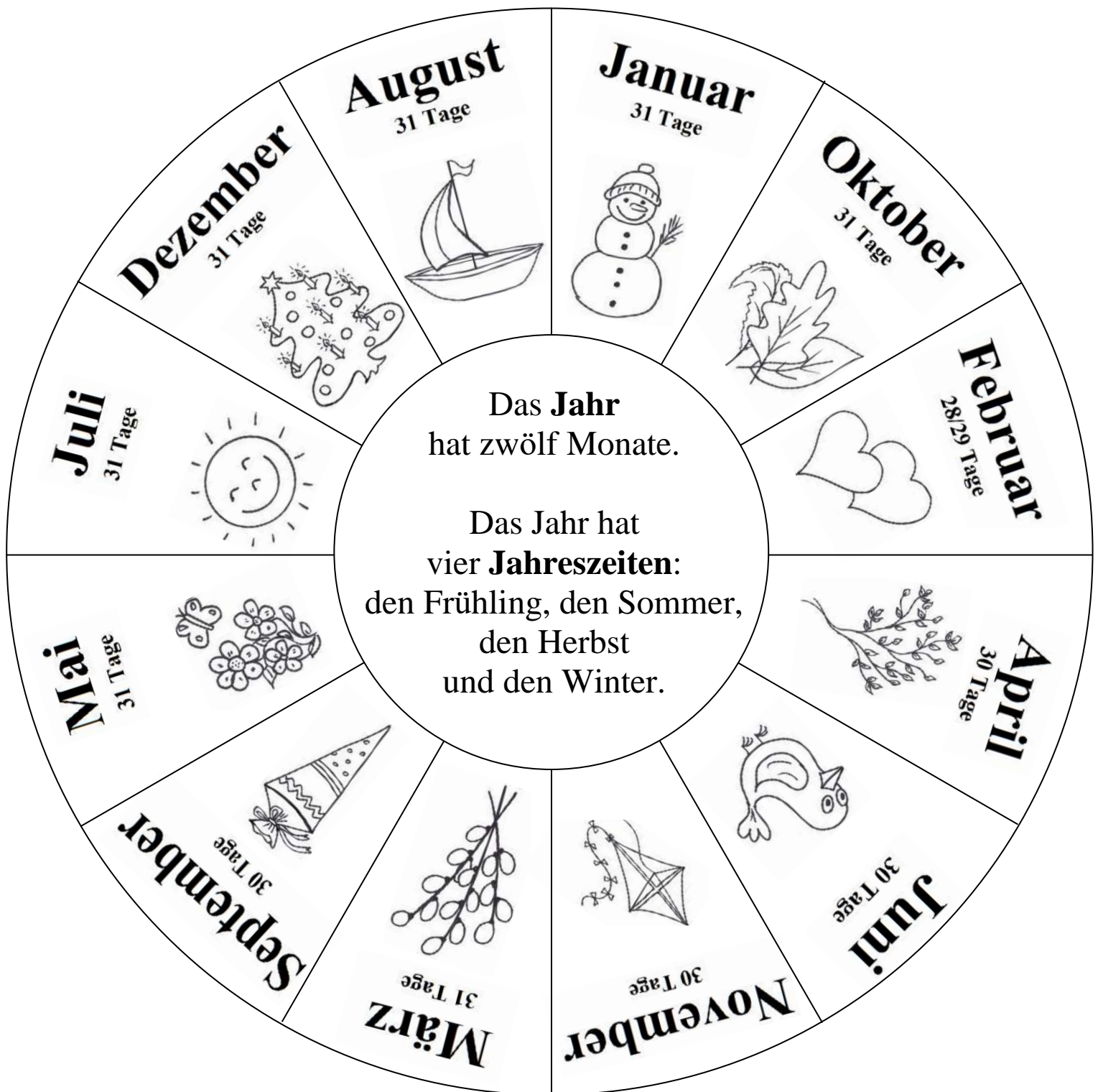

weckt in uns allen die Lebenslust.

und dann, und dann,
fängt das ganze schon wieder von vorne an.

Schneide die Monate aus und klebe sie in der richtigen Reihenfolge.
Dieses Puzzle kannst du noch schön anmalen.

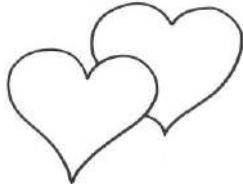

die Monate

Januar

Februar

März

April

Mai

Juni

Juli

August

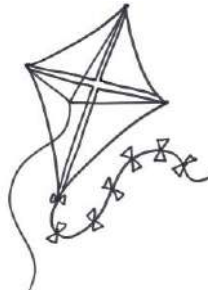
September

Oktober

November

Dezember

Titel: Es schneit

Künstler: Rolf Zuckowski

Es schneit! Es schneit! Kommt alle aus dem Haus!

Die Welt, die Welt sieht wie gepudert aus.

Es schneit! Es schneit! Das müsst ihr einfach sehn!

Kommt mit! Kommt mit! Wir wollen rodeln gehn.

Wir laufen durch die weiße Pracht und machen eine Schneeballschlacht,

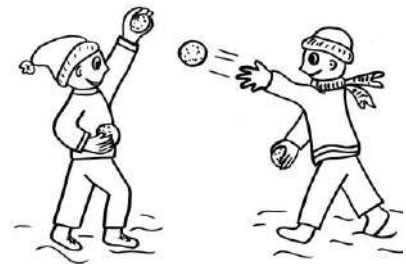
Aber bitte nicht mitten ins Gesicht!

Es schneit! Es schneit! Kommt alle aus dem Haus!

Die Welt, die Welt sieht wie gepudert aus.

Es schneit! Es schneit! Das müsst ihr einfach sehn!

Kommt mit! Kommt mit! Wir wollen rodeln gehn.

Wir holen unsre Schlitten 'raus und laufen in den Wald hinaus

Und dann bauen wir den Schneemann vor der Tür.

Es schneit! Es schneit! Kommt alle aus dem Haus!

Die Welt, die Welt sieht wie gepudert aus.

Es schneit! Es schneit! Das müsst ihr einfach sehn!

Kommt mit! Kommt mit! Wir wollen rodeln gehn.

Aus grau wird weiß, aus laut wird leis', die Welt wird zugedeckt

und von der Frühlingssonne wird sie wieder aufgeweckt.

Titel: Es schneit
Künstler: Rolf Zuckowski

Es schneit! Es schneit! Kommt alle aus dem!
Die, die sieht wie gepudert aus.
Es! Es! Das müsst ihr einfach sehn!
Kommt mit! Kommt mit! Wir wollen gehn.

Wir durch die weiße Pracht und
eine Schneeballschlacht, aber bitte nicht mitten ins

Es schneit! Es schneit! Kommt alle aus dem!
Die, die sieht wie gepudert aus.
Es! Es! Das müsst ihr einfach sehn!
Kommt mit! Kommt mit! Wir wollen gehn.

Wir holen unsre 'raus und laufen in den hinaus
Und dann bauen wir den vor der Tür.

Es schneit! Es schneit! Kommt alle aus dem!
Die, die sieht wie gepudert aus.
Es! Es! Das müsst ihr einfach sehn!
Kommt mit! Kommt mit! Wir wollen gehn.

Aus grau wird, aus laut wird leis', die
wird zugedeckt und von der wird sie wieder aufgeweckt.

Titel: Immer wieder kommt ein neuer Frühling
Künstler: Rolf Zuckowski

**Immer wieder kommt ein neuer Frühling,
immer wieder kommt ein neuer März,
immer wieder bringt er neue Blumen,
immer wieder Licht in unser Herz.**

Hokuspokus steckt der Krokus seine Nase schon ans Licht.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Auch das Häschen steckt sein Näschen frech heraus aus seinem Bau.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Still und leise hat die Meise sich ein neues Nest gebaut.

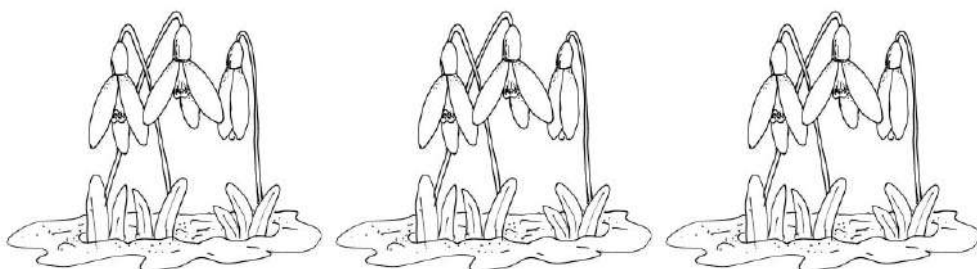
Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Auch die Schlange freut sich lange schon auf ihre neue Haut.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Und die Sonne strahlt voll Wonne, denn der Winter ist vorbei,
musste sich geschlagen geben, ringsherum will alles leben,
Farbenpracht aus Schnee und Eis, so schließt sich der Lebenskreis.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Titel: Immer wieder kommt ein neuer Frühling
Künstler: Rolf Zuckowski

**Immer wieder kommt ein neuer Frühling,
immer wieder kommt ein neuer,
immer wieder bringt er neue,
immer wieder Licht in unser**

Hokuspokus steckt der seine Nase schon ans Licht.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Auch das steckt sein Näschen frech heraus aus seinem Bau.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Still und hat die Meise sich ein neues Nest gebaut.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

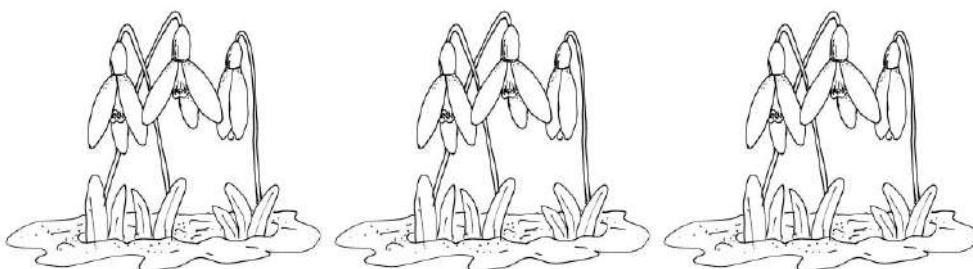
Auch die freut sich lange schon auf ihre neue Haut.

Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Und die strahlt voll Wonne, denn der ist vorbei,
musste sich geschlagen geben, ringsherum will alles,

Farbenpracht aus und Eis, so schließt sich der Lebenskreis.

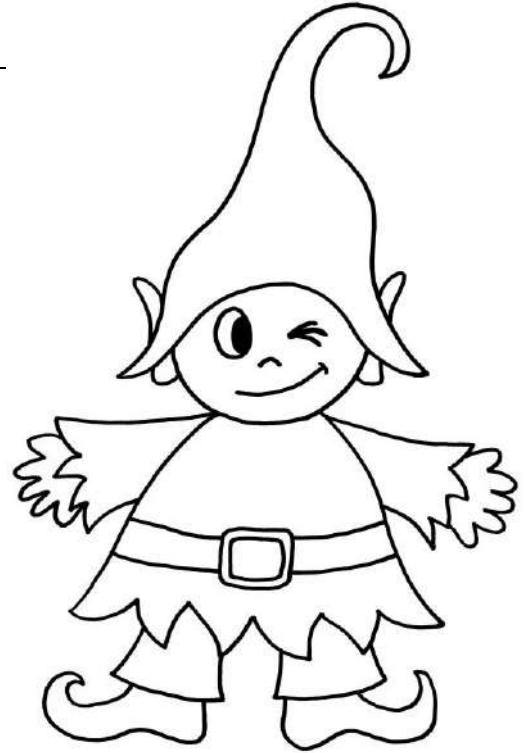
Immer wieder kommt ein neuer Frühling...

Titel: Schneewittchen und die sieben Zwerge

Künstler: Rolf Zuckowski

**Schneewittchen und die sieben Zwerge
sind längst schon über alle Berge.
Warum sind sie wohl geflüchtet?
Sie haben uns gesichtet.**

**Schneewittchen und die sieben Zwerge
sind längst schon über alle Berge.
Warum? Werdet ihr euch fragen?
Sie konnten 's nicht ertragen.**

Sie haben sich die Sache ziemlich lange angeschaut,
dann riefen sie: „Es reicht! Wer hat unseren Wald versaut?“

Schneewittchen und die sieben Zwerge ...

Sie kochten sich ihr Süppchen, es hat immer gut geschmeckt,
dann riefen sie: „Igitt! Wer hat unseren Bach verdreckt?“

Schneewittchen und die sieben Zwerge

Wie liebten ihre Nasen, den frischen Waldesduft,
dann riefen sie: „Es stinkt! Wer verpestet unsere Luft?“

Schneewittchen und die sieben Zwerge

Es hängt ein kleiner Zettel an der Zwergentür:
„Wir kommen gerne wieder! Macht erst mal alles sauber hier!“

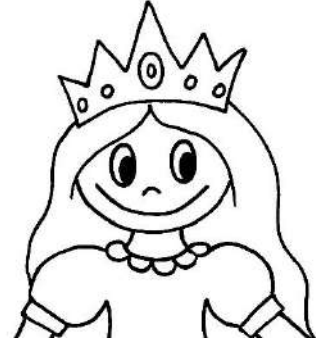
Schneewittchen und die sieben Zwerge

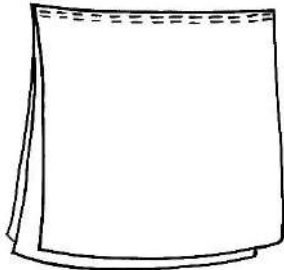
Verbinde.

Zwerg

Bach

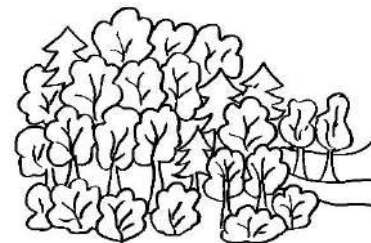
Schneewittchen

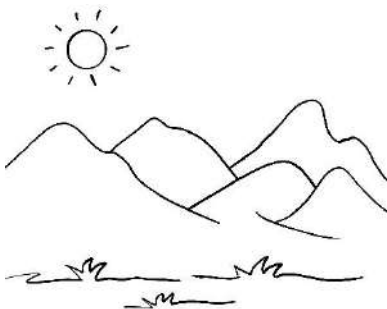
Zwergentür

Nase

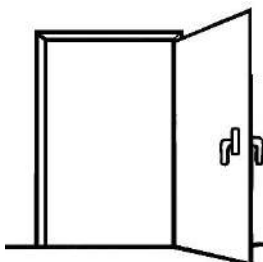
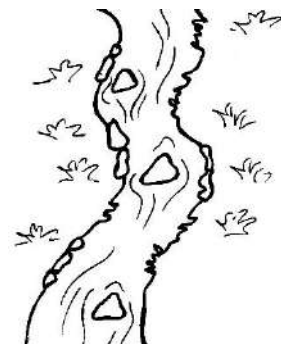
Süppchen

Zettel

Berge

Wald

Titel: Ich bau mir eine Höhle

Künstler: Rolf Zuckowski

Ich bau mir eine Höhle und dann versteck' ich mich darin.

Ich bau' mir eine Höhle und alle suchen, wo ich bin.

Mit Kissen und mit Decken und einem Strauß Vergissmeinnicht,
und in der dunklen Höhle, da brennt mein Taschenlampenlicht,
da brennt mein Taschenlampenlicht.

Ich bau' mir eine Höhle und dann lad' ich mir Gäste ein,
mit Eis und Schokolade, kommt alle her und macht euch klein.

Hier gibt es tolle Spiele und fröhlich sind wir sowieso,
auch ohne Tisch und Stühle, wir sitzen einfach auf dem Po,
wir sitzen einfach auf dem Po.

Ich bau' mir eine Höhle und abends, wenn ich müde bin,
dann fang' ich an zu gähnen und leg' mich auf den Kissen hin.

Da träum' ich ganz gemütlich und kuschel' mit dem Teddybär.
Wir schlafen beide friedlich und hören von der Welt nichts mehr,
und hören von der Welt nichts mehr.

Titel: Sommerkinder
Künstler: Rolf Zuckowski

**Sommerkinder wollen jeden Tag zum Baden gehn
und von früh bis spät nur die Sonne sehn.**

**Sommerkinder wollen spielen irgendwo am Strand
und ein großes Eis in ihrer Hand.**

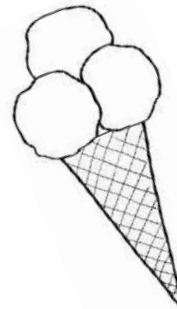
Sie träumen von einer Dusche unterm Gartenschlauch
und Hula-Hoop mit ihrem braungebrannten Bauch.

**Sommerkinder wollen jeden Tag zum Baden gehn
und von früh bis spät nur die Sonne sehn.**

**Sommerkinder wollen spielen irgendwo am Strand
und ein großes Eis in ihrer Hand.**

Sie träumen von alten Freunden, die sich wiedersehn,
und Sommerferien, die nie zu Ende gehn.

**Sommerkinder wollen jeden Tag zum Baden gehn
und von früh bis spät nur die Sonne sehn.**

**Sommerkinder wollen spielen irgendwo am Strand
und ein großes Eis in ihrer Hand.**

Und ein großes Eis in ihrer Hand.

Und ein großes Eis in ihrer Hand.

Titel: Sommerkinder
Künstler: Rolf Zuckowski

**Sommerkinder wollen jeden zum Baden gehn
und von früh bis spät nur die sehn.**

**Sommerkinder wollen irgendwo am
und ein großes in ihrer**

Sie träumen von einer unterm Gartenschlauch
und Hula-Hoop mit ihrem braungebrannten

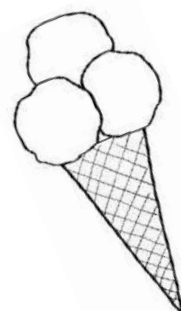
**Sommerkinder wollen jeden zum Baden gehn
und von früh bis spät nur die sehn.**

**Sommerkinder wollen irgendwo am
und ein großes in ihrer**

Sie träumen von alten, die sich wiedersehn,
und, die nie zu Ende gehn.

**Sommerkinder wollen jeden zum Baden gehn
und von früh bis spät nur die sehn.**

**Sommerkinder wollen irgendwo am
und ein großes in ihrer**

Verbinde.

Dusche

baden

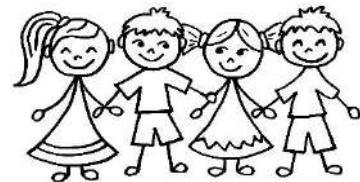
Bauch

Freunde

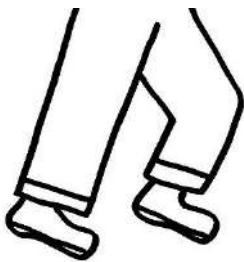
gehen

am Strand spielen

Sonne

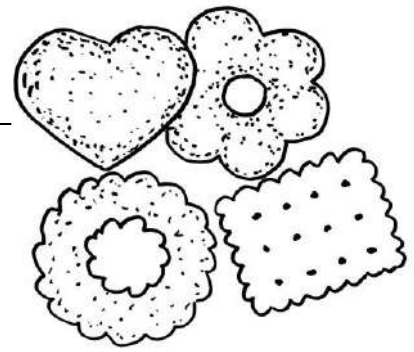
Hand

Eis

Titel: In der Weihnachtsbäckerei

Künstler: Rolf Zuckowski

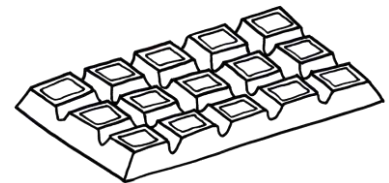
**In der Weihnachtsbäckerei gibt es manche Leckerei.
Zwischen Mehl und Milch macht so mancher Knilch
eine riesengroße Kleckerei.**

In der Weihnachtsbäckerei, in der Weihnachtsbäckerei.

Wo ist das Rezept geblieben, von den Plätzchen, die wir lieben?

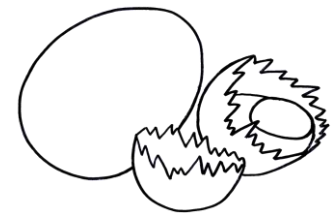
Wer hat das Rezept verschleppt? Na, dann müssen wir es packen,
einfach frei nach Schnauze backen. Schmeißt den Ofen an und ran.

In der Weihnachtsbäckerei ...

Brauchen wir nicht Schokolade, Honig, Nüsse und Sukkade
und ein bisschen Zimt? Das stimmt! Butter, Mehl und Milch verrühren,
zwischen durch einmal probieren und dann kommt das Ei: Vorbei!

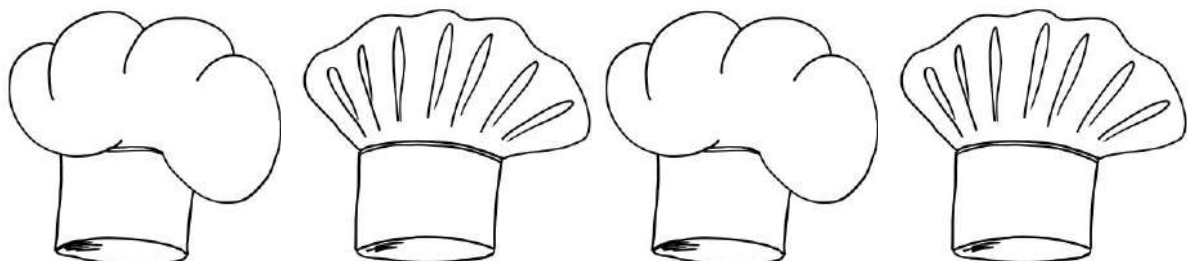
In der Weihnachtsbäckerei ...

Bitte mal zur Seite treten, denn wir brauchen Platz zum Kneten.

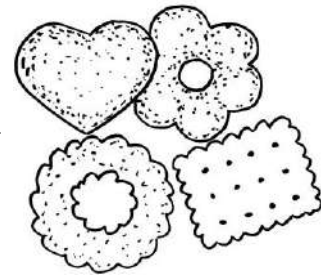
Sind die Finger rein? Du Schwein! Sind die Plätzchen, die wir stechen,
erst mal auf den Ofenblechen, warten wir gespannt: Verbrannt!

In der Weihnachtsbäckerei ...

Titel: In der Weihnachtsbäckerei

Künstler: Rolf Zuckowski

In der Weihnachtsbäckerei gibt es manche

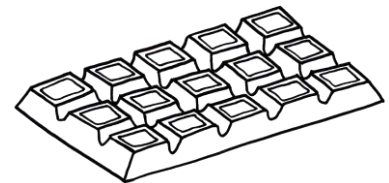
**Zwischen und macht so mancher Knich
eine riesengroße Kleckerei.**

In der Weihnachtsbäckerei, in der

Wo ist das geblieben, von den, die wir lieben?

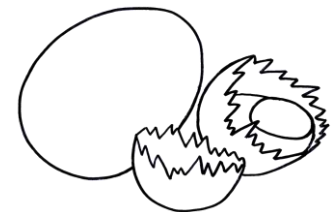
Wer hat das Rezept verschleppt? Na, dann wir es packen,
einfach frei nach Schnauze Schmeißt den Ofen an und ran.

In der Weihnachtsbäckerei ...

Brauchen wir nicht,, Nüsse und Sukkade
und ein bisschen Zimt? Das stimmt!, Mehl und Milch verrühren,
zwischen durch einmal probieren und dann kommt das: Vorbei!

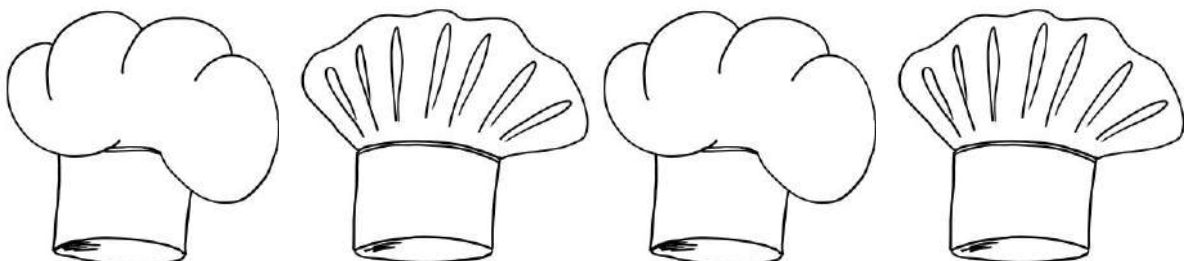
In der Weihnachtsbäckerei ...

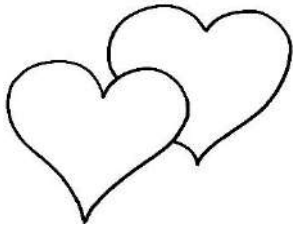
Bitte mal zur Seite treten, denn wir brauchen zum Kneten.

Sind die rein? Du Schwein! Sind die Plätzchen, die wir stechen,
erst mal auf den Ofenblechen, warten wir gespannt:!

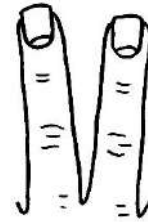
In der Weihnachtsbäckerei ...

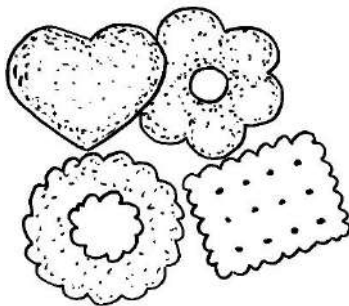
Verbinde.

backen

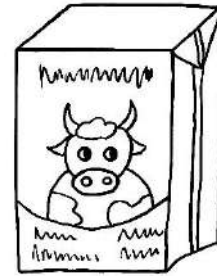

Finger

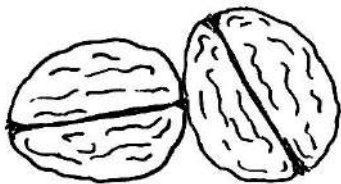

lieben

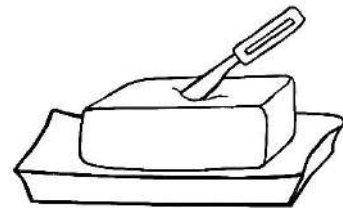
Schwein

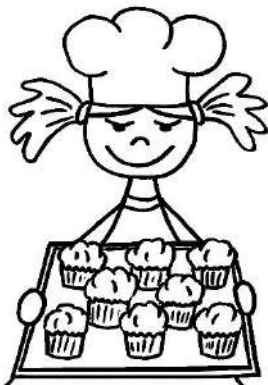
Milch

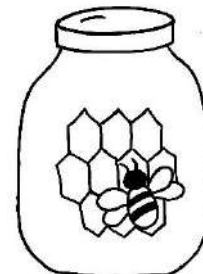
Plätzchen

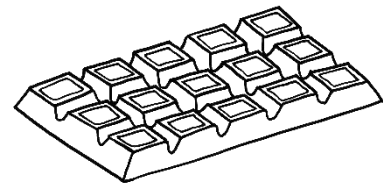
Schokolade

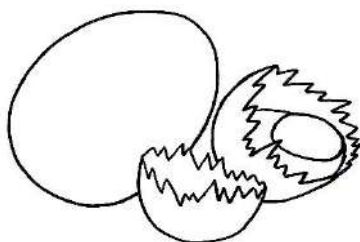
Honig

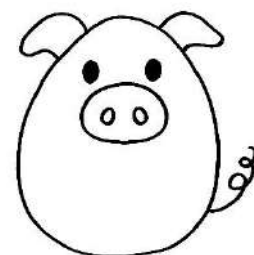
Nüsse

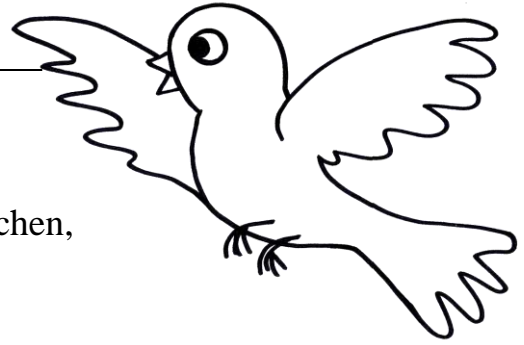
Butter

Ei

Titel: Die Vogelhochzeit
Künstler: Rolf Zuckowski

Ein Vogel wollte Hochzeit machen,
Das war die Geschichte.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Und fragt ihr mich, was nun geschieht,
Hört zu, was ich berichte.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Ob groß, ob klein, auf dieser Welt,
Ist niemand gern alleine.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Was macht ein Vogel, der allein ist,
Wisst ihr, was ich meine?

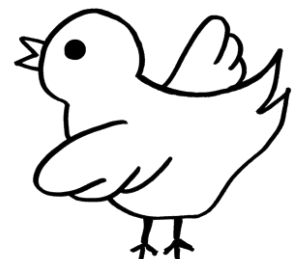
Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Er sucht sich einen Platz im Baum
Und singt die schönsten Lieder.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Und wenn er Glück hat, setzt sich bald,
Ein Weibchen zu ihm nieder.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Titel: Die Vogelhochzeit
Künstler: Rolf Zuckowski

Ein wollte Hochzeit machen,

Das war die

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Und ihr mich, was nun geschieht,

..... zu, was ich berichte.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Ob, ob, auf dieser Welt,

Ist gern alleine.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Was ein Vogel, der allein ist,

Wisst ihr, was ich?

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Er sich einen Platz im

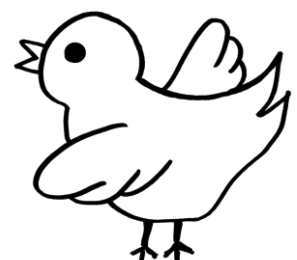
Und die schönsten Lieder.

Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Und er Glück hat, setzt sich,

Ein Weibchen zu ihm nieder.

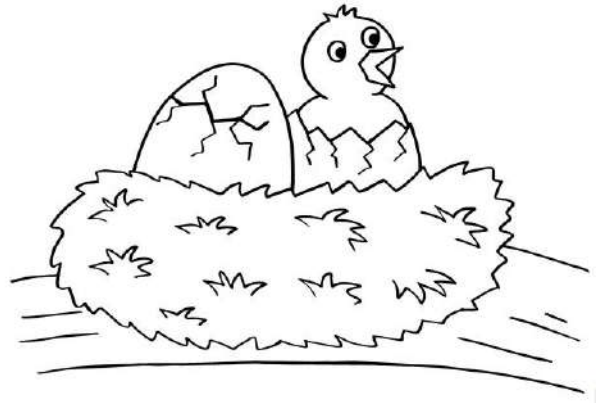
Fidiralala...Fidiralala... Fidiralalalala

Titel: Hallo Mama, Hallo Papa

Künstler: Rolf Zuckowski

Hallo Mama, Hallo Papa,
die Zeit ist um und ich bin da.
Hallo Mama, Hallo Papa,
wie geht es euch? Ist alles klar?

Hallo Mama, Hallo Papa,
was schaut ihr mich so komisch an?
Hallo Mama, Hallo Papa,
ich bin schon bald ein großer Mann.

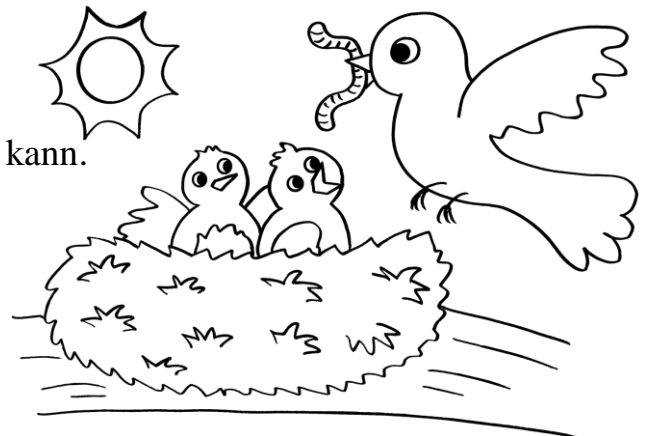
Die Zeit im Ei,
die ist nun vorbei
und ich sing so laut ich kann, Juch-hei.

Hallo Mama, Hallo Papa,
wie sieht das Nest gemütlich aus?
Hallo Mama, Hallo Papa,
doch passt gut auf, sonst fall ich raus.

Hallo Mama, Hallo Papa,
nun fang ich bald zu fliegen an.
Hallo Mama, hallo Papa,
ihr werdet sehen, was ich schon kann.

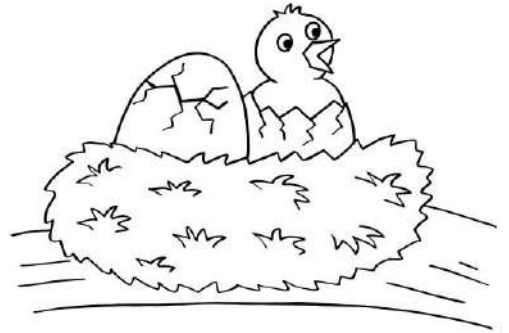
Die ganze Zeit
hab ich mich gefreut.
Ja, und endlich ist es nun soweit.

Hallo Mama, Hallo Papa,
nun fang ich bald zu fliegen an.
Hallo Mama, hallo Papa,
ihr werdet sehen, was ich schon kann.

Titel: Hallo Mama, Hallo Papa

Künstler: Rolf Zuckowski

Hallo, Hallo,
die ist um und ich bin da.
Hallo Mama, Hallo Papa,
wie es euch? Ist klar?

Hallo Mama, Hallo Papa,
was schaut ihr mich so an?
Hallo Mama, Hallo Papa,
ich schon bald ein großer

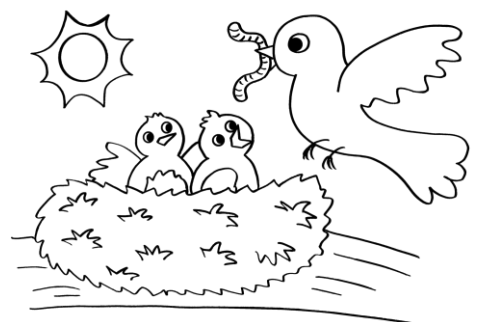
Die im Ei,
die ist nun
und ich so laut ich kann, Juch-hei.

Hallo Mama, Hallo Papa,
..... sieht das Nest gemütlich aus.
Hallo Mama, Hallo Papa,
doch passt auf, sonst fall ich

Hallo Mama, Hallo Papa,
nun fang ich bald zu an.
Hallo Mama, hallo Papa,
ihr werdet, was ich schon

Die Zeit
hab ich gefreut.
Ja, und ist es nun soweit.

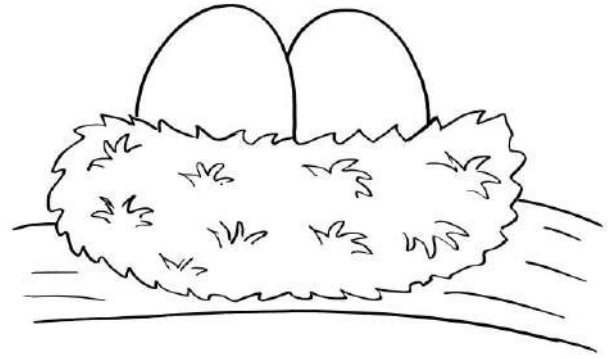
Hallo Mama, Hallo Papa,
nun fang ich bald zu an.
Hallo Mama, hallo Papa,
ihr werdet, was ich schon

Titel: Tick, tick, tick

Künstler: Rolf Zuckowski

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
was klopft denn da im Ei?
Ein Vogelbaby zart und klein,
will frei sein 1, 2, 3.

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
ich will hier endlich raus.
Hier drinnen ist es viel zu warm,
ich halt es nicht mehr aus.

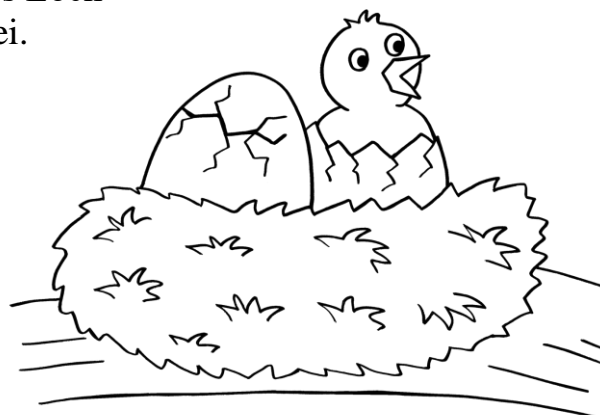
Im Ei, da ist es warm und schön, doch leider kann man gar nichts sehn.
Im Ei, da ist es warm und schön, doch leider kann man gar nichts sehn.

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
ich glaub' es ist so weit.
Ich muss jetzt endlich an die Luft,
es ist doch höchste Zeit.

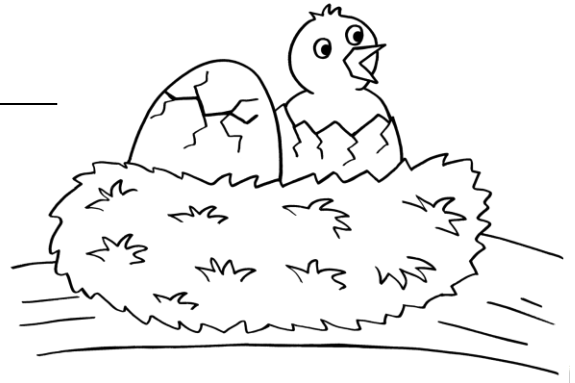
Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
ich pick das Ei entzwei.
Mein Schnabel macht ein großes Loch
und schwupps, schon bin ich frei.

Im Ei, da ist es warm und schön, doch leider kann man gar nichts sehn.
Im Ei, da ist es warm und schön, doch leider kann man gar nichts sehn.

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
ich pick das Ei entzwei.
Mein Schnabel macht ein großes Loch
und schwupps, schon bin ich frei.

Titel: Tick, tick, tick
Künstler: Rolf Zuckowski

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
was klopft denn da im?
Ein zart und klein,
will sein 1, 2,

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
ich hier endlich raus.
Hier drinnen ist es viel zu,
ich halt es mehr aus.

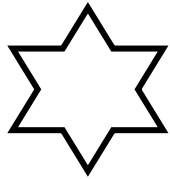
**Im, da ist es warm und,
doch leider man gar nichts sehn.**

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
ich glaub' es ist so
Ich jetzt endlich an die,
es ist doch höchste

Tick, tick, tick, tick, tick, tick,
ich pick das entzwei.
Mein macht ein großes
und schwupps, schon bin ich

**Im, da ist es warm und,
doch leider man gar nichts sehn.**

Titel: Sieh nur die Sterne
Künstler: Rolf Zuckowski

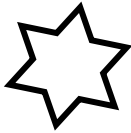

Sieh nur, die Sterne, der Tag schläft schon ein
und deine Augen sind müde und klein.

Schlaf, bis der Morgen die Träume verweht.

Schlaf, bis am Himmel die Sonne aufgeht.

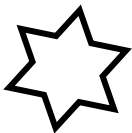
Sieh nur, die Sterne, sie leuchten so hell.

Sieh nur, die Wolken, sie fliegen so schnell.

Hör, wie der Wind seine Lieder dir singt.

Schlaf, schlafe gut, bis der Morgen beginnt.

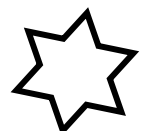
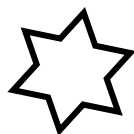
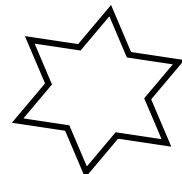
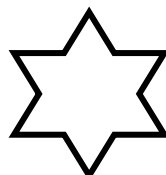
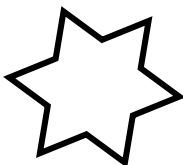

Sieh nur, die Sterne, so klein und so weit.

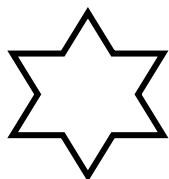
Sie stehen still, doch so schnell geht die Zeit.

Bald bist du groß und kannst alles allein,

aber bis dann schläfst du hier bei mir ein.

Titel: Sieh nur die Sterne
Künstler: Rolf Zuckowski

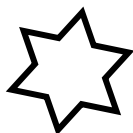

Sieh nur, die, der Tag schläft schon ein
und deine sind müde und klein.

Schlaf, bis der die Träume verweht.

Schlaf, bis am Himmel die aufgeht.

Sieh nur, die Sterne, sie leuchten so

Sieh nur, die, sie fliegen so schnell.

Hör, wie der seine Lieder dir singt.

Schlaf, schlafe gut, bis der beginnt.

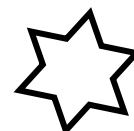
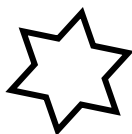
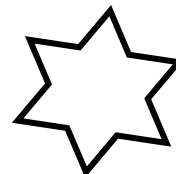
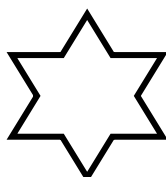
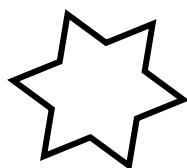

Sieh nur, die Sterne, so und so weit.

Sie stehen still, doch so schnell geht die

Bald bist du und kannst alles allein,

..... bis dann schläfst du hier bei mir ein.

Titel: Wischi, wischi, waschi

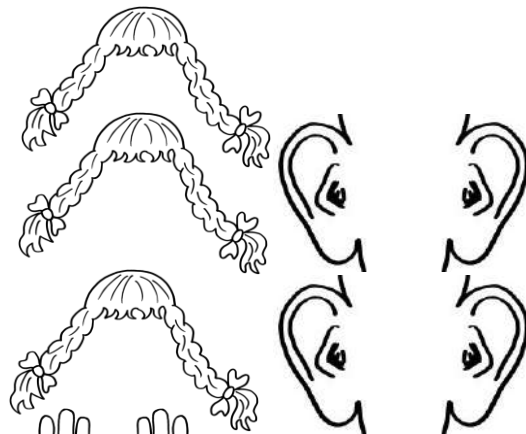
Künstler: Detlev Jöcker

Ich wasche **meine Haare**,

die Haare und **die Ohren** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

die Haare und **die Ohren** auch.

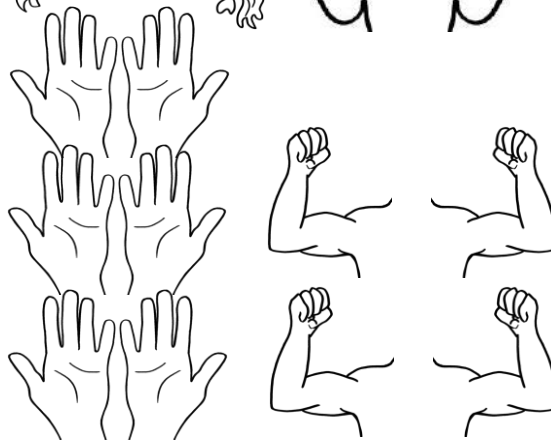

Ich wasche **meine Hände**,

die Hände und **die Arme** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

die Hände und **die Arme** auch.

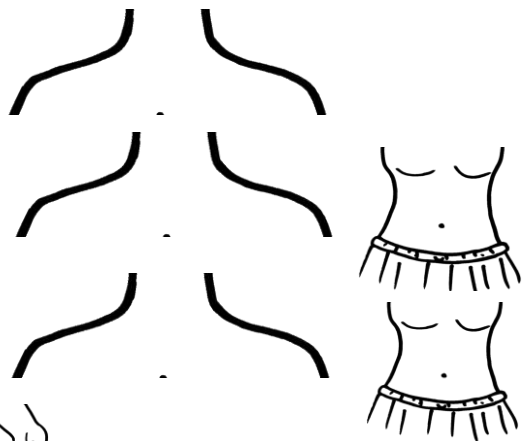

Ich wasche **meine Schultern**,

die Schultern und **das Bäuchlein** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

die Schultern und **das Bäuchlein** auch.

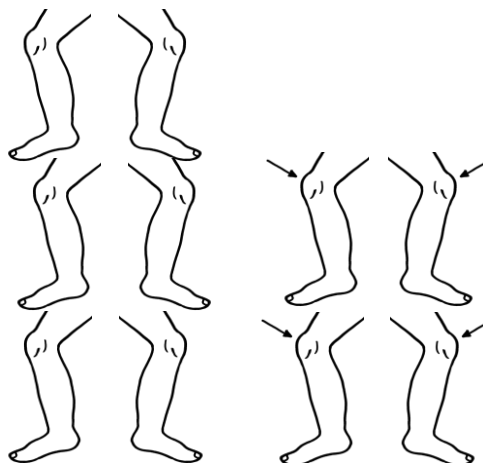

Ich wasche **meine Beine**,

die Beine und **die Knie** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

die Beine und **die Knie** auch.

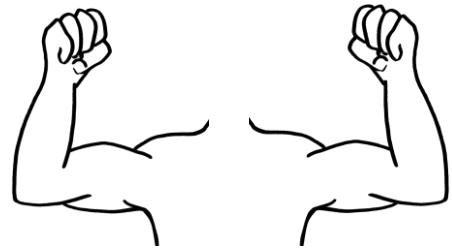

Verbinde.

Schultern

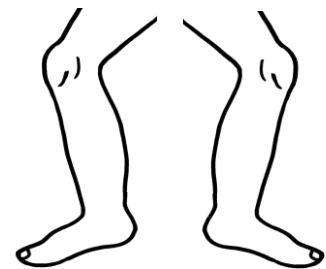
Haare

Beine

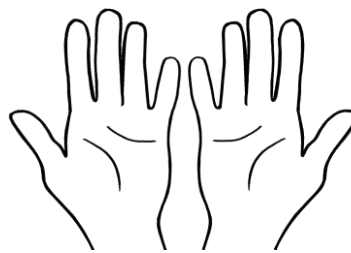
Ohren

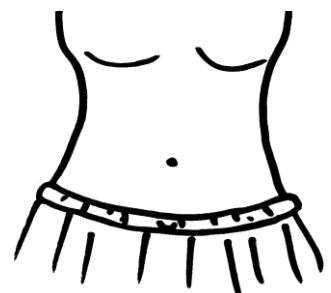
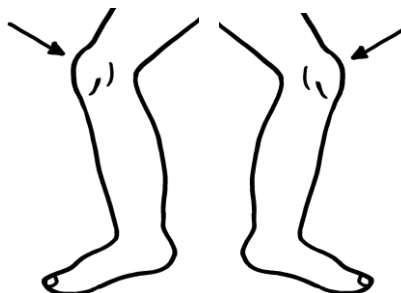
Hände

Bäuchlein

Knie

Arme

Titel: Wischi, wischi, waschi

Künstler: Detlev Jöcker

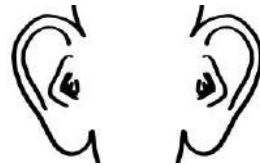
Ich wasche **meine**

die Haare und **die** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

die Haare und **die** auch.

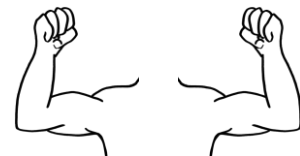
Ich wasche **meine**

die Hände und **die** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

die Hände und **die** auch.

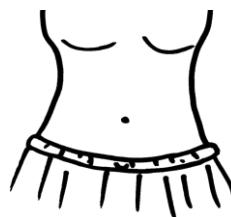
Ich wasche **meine**

die Schultern und **das** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

die Schultern und **das** auch.

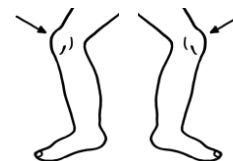
Ich wasche **meine**

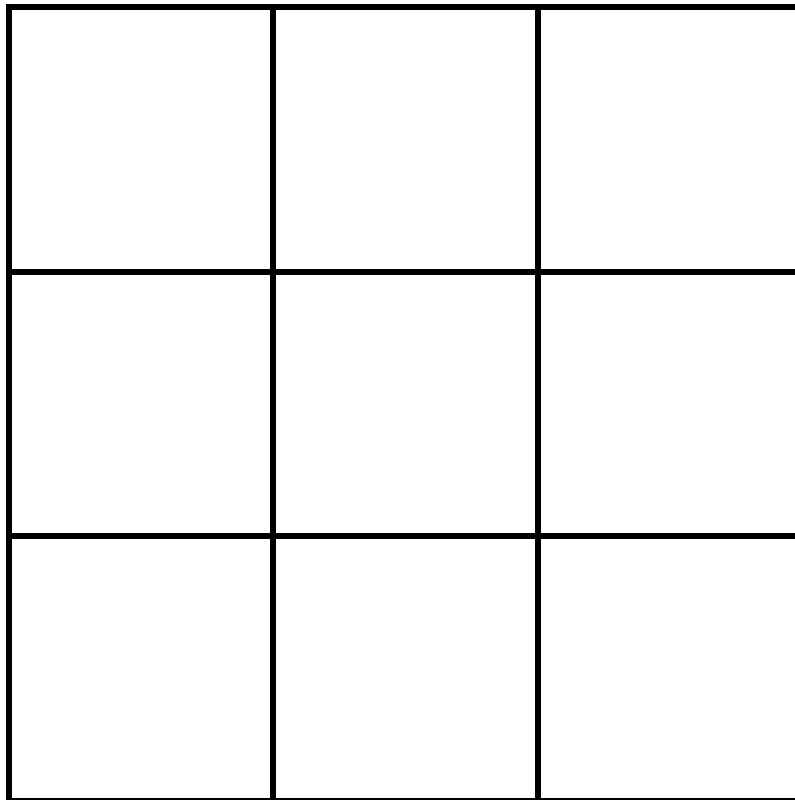
die Beine und **die** auch.

Wischi wischi waschi wischi,

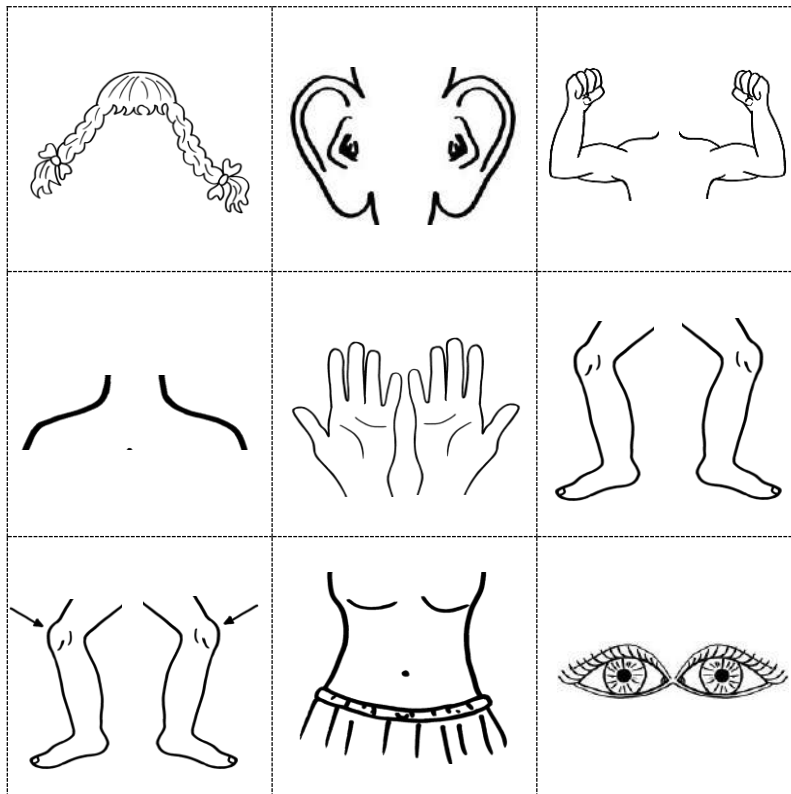
die Beine und **die** auch.

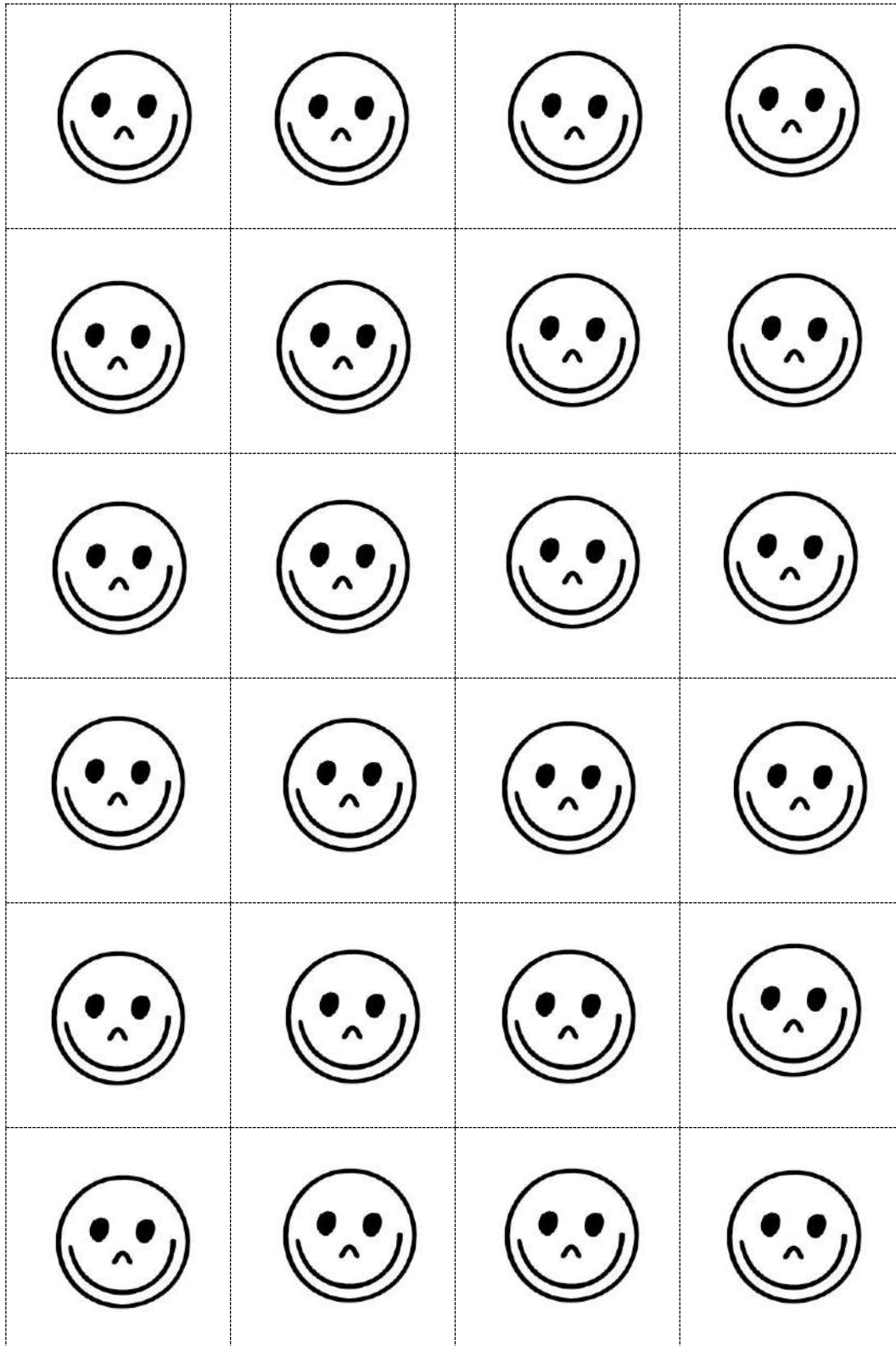
Bingofeld

Kärtchen zum Ausschneiden und Aufkleben

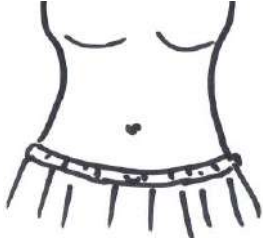

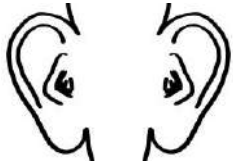

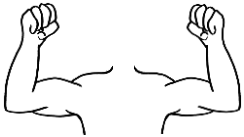

Kärtchen zum Ausschneiden und Bingospielen

Memoryspiel

Kärtchen zum Ausschneiden und Memoryspielen

	Bäuchlein		Haare
	Ohren		Beine
	Arme		Hände
	Schultern		Knie

Titel: Wackelpudding
Künstler: Detlev Jöcker

**Wackelpudding, Wackelpudding, wackelt hin und her.
Wackelpudding, Wackelpudding, werden immer mehr.
Wackelpudding, Wackelpudding, niemand hält mehr still,
weil jeder diesen schönen Tanz noch einmal tanzen will.**

Fassen wir uns an die Ohren, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Fassen uns an die Nase, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

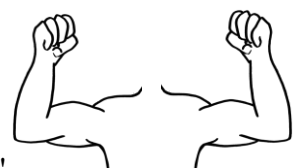
Fassen wir uns an die Knie, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Fassen wir uns an die Hände, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Fassen wir uns an die Arme, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Titel: Wackelpudding
Künstler: Detlev Jöcker

**Wackelpudding, Wackelpudding, wackelt hin und her.
Wackelpudding, Wackelpudding, werden immer mehr.
Wackelpudding, Wackelpudding, niemand hält mehr still,
weil jeder diesen schönen Tanz noch einmal tanzen will.**

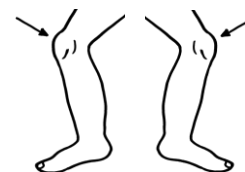
Fassen wir uns an die, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Fassen uns an die, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Fassen wir uns an die, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Fassen wir uns an die, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Fassen wir uns an die, halten wir sie fest,
dann wackelst du, dann wackelst du, mit mir gleich um die Wett'.

Titel: Er ist der Orang Utan

Künstler: Detlev Jöcker

Seht, er stapft jetzt durch den Urwald
und setzt Schritt vor Schritt.
Kopf und Schultern, Arme, Hände,
baumeln locker mit.

Er ist der Orang Utan vom Wunga-Wonga-Wald!

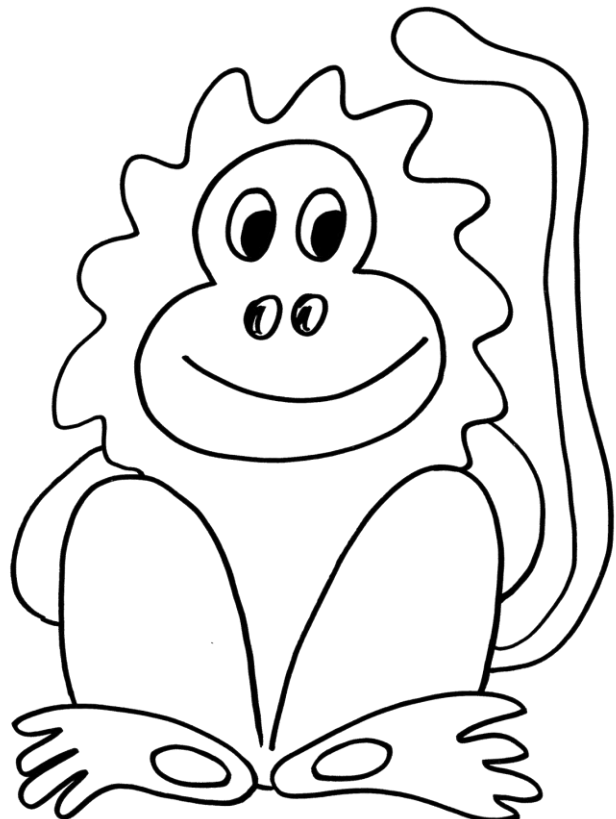
Und alle Tiere hören ihn, wenn's durch die Gegend schallt.

Er ist der Orang Utan vom Wunga-Wonga-Wald!

Und alle Tiere hören ihn, wenn's durch die Gegend schallt. Uuaaah!

Wenn er durch die Bäume schwingt,
ganz oben durchs Geäst,
braucht er seine langen Arme,
hält sich damit fest.

Er bricht Zweige, pflückt die Früchte,
gräbt die Wurzeln aus.
Dann krault er das Fell vom Nachbarn
und sucht jede Laus

Titel: Er ist der Orang Utan

Künstler: Detlev Jöcker

Seht, er stapft jetzt durch den

und setzt Schritt vor Schritt.

..... und Schultern,, Hände,

baumeln locker mit.

Er ist der Orang Utan vom Wunga-Wonga-.....!

Und alle hören ihn, wenn's durch die Gegend schallt.

Er ist der Orang Utan vom Wunga-Wonga-.....!

Und alle Tiere ihn, wenn's durch die Gegend schallt. Uuaaah!

Wenn er durch die schwingt,

ganz oben durchs Geäst,

braucht er seine langen,

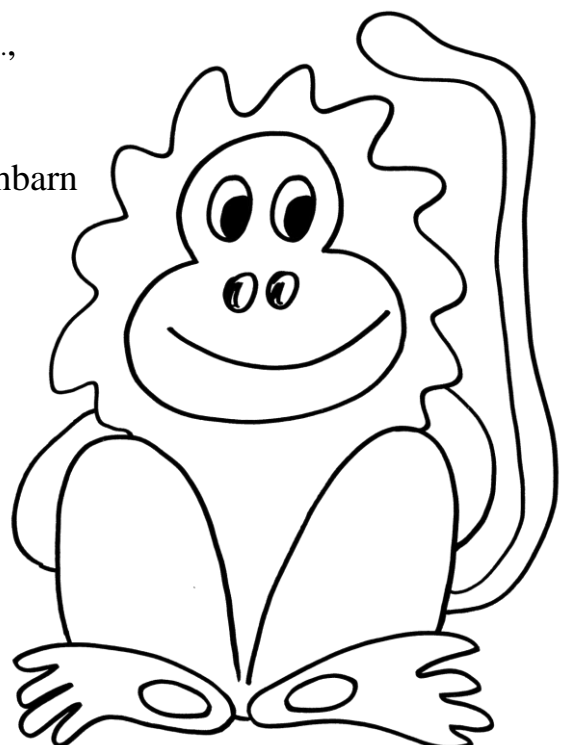
hält sich damit

Er bricht Zweige, pflückt die,

gräbt die Wurzeln aus.

Dann krault er das vom Nachbarn

und sucht jede

Titel: Tanzlied der Tiere

Künstler: Detlev Jöcker

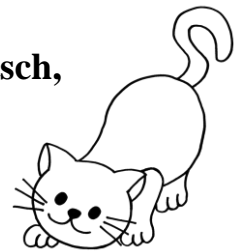
Es will die Maus zum Tanzen gehen, will zur Musik im Takt sich drehn.
Und wenn sie einschlaft in der Nacht, sie noch im Traum die Schritte macht.

**Tappe tipp tipp tipp, tappe tipp tipp tipp,
tappe tipp tipp tipp und rundherum.
Tappe tipp tipp tipp, tappe tipp tipp tipp,
tappe tipp tipp tipp und rundherum.**

Es will die Gans zum Tanzen gehen, will zur Musik im Takt sich drehn.
Und wenn sie einschlaft in der Nacht, sie noch im Traum die Schritte macht.

**Witschel, watsch watsch watsch, witschel, watsch watsch watsch,
witschel, watsch watsch watsch und rundherum.
Witschel, watsch watsch watsch, witschel, watsch watsch watsch,
witschel, watsch watsch watsch und rundherum.**

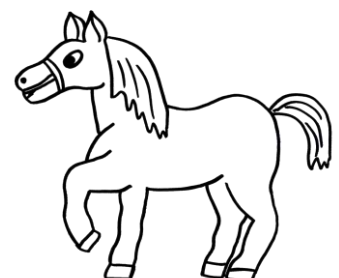

Es will die Katz' zum Tanzen gehen, will zur Musik im Takt sich drehn.
Und wenn sie einschlaft in der Nacht, sie noch im Traum die Schritte macht.

**Schliche schlumm schlumm schlumm, schliche schlumm schlumm schlumm,
schliche schlumm schlumm schlumm und rundherum.
Schliche schlumm schlumm schlumm, schliche schlumm schlumm schlumm,
schliche schlumm schlumm schlumm und rundherum.**

Es will das Pferd zum Tanzen gehen, will zur Musik im Takt sich drehn.
Und wenn es einschlaft in der Nacht, es noch im Traum die Schritte macht.

**Galopp hopp hopp hopp, galopp hopp hopp hopp
galopp hopp hopp hopp und rundherum.
Galopp hopp hopp hopp, galopp hopp hopp hopp
galopp hopp hopp hopp und rundherum.**

Titel: Das Minimonster
Künstler: Detlev Jöcker

Am Montag muss das Minimonster immer wieder springen.
Am Montag muss das Minimonster immer wieder springen.

Hoppla hoppla hoppla hopp.

Am Dienstag muss das Minimonster immer wieder turnen.
Am Dienstag muss das Minimonster immer wieder turnen.

Hoch, herunter und gleich hoch.

Am Mittwoch muss das Minimonster immer wieder tanzen.
Am Mittwoch muss das Minimonster immer wieder tanzen.

Hin und her und rundherum.

Am Donnerstag muss das Minimonster immer wieder stampfen.
Am Donnerstag muss das Minimonster immer wieder stampfen.

Wumm-ta wumm-ta wumm-ta wumm.

Am Freitag muss das Minimonster immer wieder trommeln.
Am Freitag muss das Minimonster immer wieder trommeln.

Bummel bommel bummel bomm.

Am Samstag muss das Minimonster immer wieder klatschen.
Am Samstag muss das Minimonster immer wieder klatschen.

Erst ganz langsam und dann schnell

Am Sonntag muss das Minimonster immer wieder rennen.
Am Sonntag muss das Minimonster immer wieder rennen.

1,2,3 im Sauseschritt

Titel: Das Minimonster
Künstler: Detlev Jöcker

Am muss das Minimonster immer wieder springen.
Am muss das Minimonster immer wieder springen.

Hoppla hoppla hoppla hopp.

Am muss das Minimonster immer wieder turnen.
Am muss das Minimonster immer wieder turnen.

Hoch, herunter und gleich hoch.

Am muss das Minimonster immer wieder tanzen.
Am muss das Minimonster immer wieder tanzen.

Hin und her und rundherum.

Am muss das Minimonster immer wieder stampfen.
Am muss das Minimonster immer wieder stampfen.

Wumm-ta wumm-ta wumm-ta wumm.

Am muss das Minimonster immer wieder trommeln.
Am muss das Minimonster immer wieder trommeln.

Bummel bommel bummel bomm.

Am muss das Minimonster immer wieder klatschen.
Am muss das Minimonster immer wieder klatschen.

Erst ganz langsam und dann schnell

Am muss das Minimonster immer wieder rennen.
Am muss das Minimonster immer wieder rennen.

1,2,3 im Sauseschritt

Was machst du in der Woche.

Male Bilder und sag, was du an den verschiedenen Wochentagen machst.

Terminplaner

Montag

Freitag

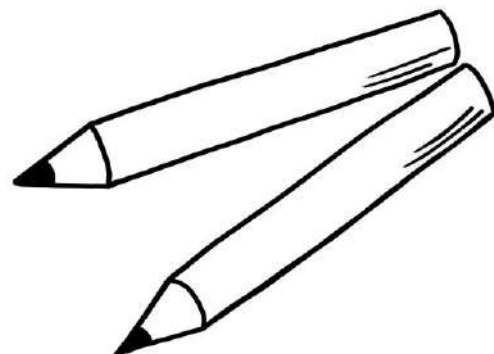
Dienstag

Samstag

Mittwoch

Sonntag

Donnerstag

Welcher Tag ist das? Schreibe.

O N S G N T A

.....

I T M O T W H C

.....

O E D N R N T G S A

.....

N M G T O A

.....

I S G D N T E A

.....

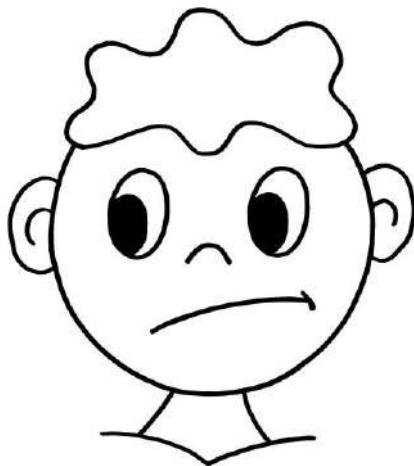
E F G I R T A

.....

M A A T G S S

.....

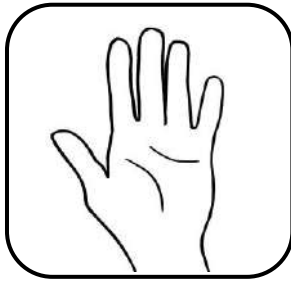
Welcher Tag ist heute?

- der Montag
- der Dienstag
- der Mittwoch
- der Donnerstag
- der Freitag
- der Samstag
- der Sonntag

Heute ist

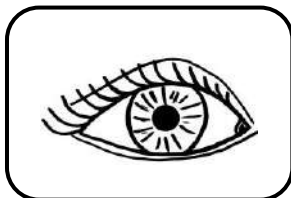
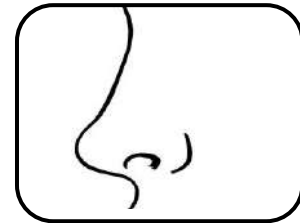
Titel: Meine Hände sind verschwunden

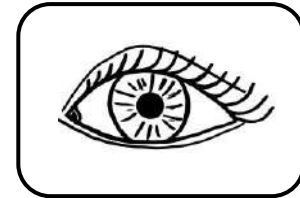
Meine **Hände** sind verschwunden,
Ich habe keine **Hände** mehr!
Ei, da sind die **Hände** wieder!
Tra la la la la la la.

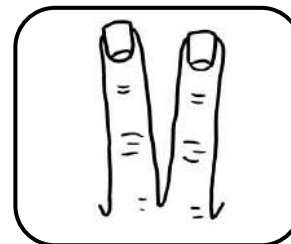
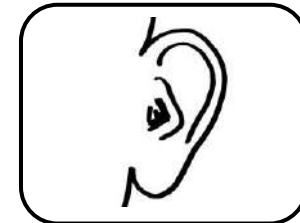
Meine **Nase** ist verschwunden,
Ich habe keine **Nase** mehr.
Ei, da ist die **Nase** wieder.
Tra la la la la la la.

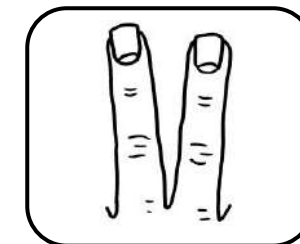
Meine **Augen** sind verschwunden,
Ich habe keine **Augen** mehr.
Ei, da sind die **Augen** wieder.
Tra la la la la la la.

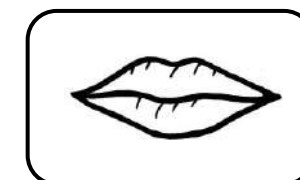
Meine **Ohren** sind verschwunden,
Ich habe keine **Ohren** mehr.
Ei, da sind die **Ohren** wieder.
Tra la la la la la la.

Meine **Finger** sind verschwunden,
Ich habe keine **Finger** mehr.
Ei, da sind die **Finger** wieder.
Tra la la la la la la.

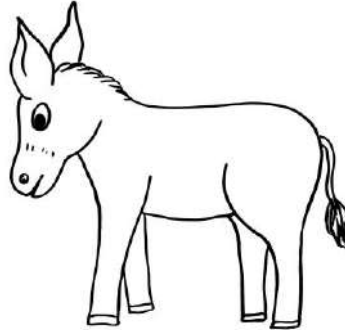

Mein **Mund**, der ist verschwunden,
Ich habe keinen **Mund** mehr.
Ei, da ist der **Mund** wieder.
Tra la la la la la la.

Titel: Ein kleines, graues Eselchen

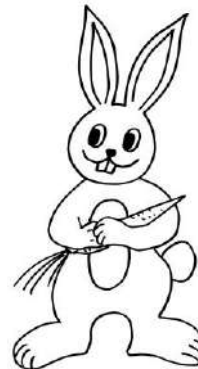
Ein kleines, graues **Eselchen**,
das wandert durch die Welt.
Es wackelt mit dem Hinterteil,
so wie es ihm gefällt.
I-a-I-a-I-a.

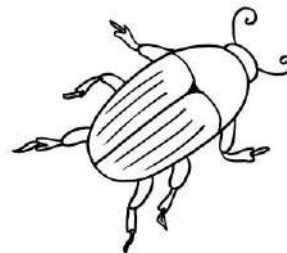
Ein kleiner, bunter **Vogel**,
der flattert durch die Welt.
Er pickt ganz viele Körner auf
grad wie es ihm gefällt.
Piep, piep, piep, piep, piep, piep.

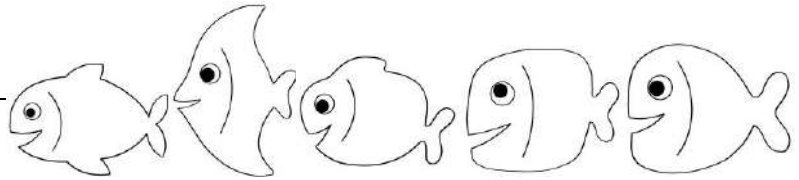
Ein kleiner, süßer **Hase**,
der hoppelt durch die Welt.
Er schaut nach rechts
und auch nach links
grad wie es ihm gefällt.
Hopp hopp, hopp hopp, hopp hopp.

Ein kleiner, schwarzer **Käfer**,
der krabbelt durch die Welt.
Oft wird er müd',
da schläft er ein
grad wie es ihm gefällt.
Ch ch, ch ch, ch ch.

Titel: Fünf kleine Fische

Fünf kleine Fische, die schwammen im Meer (blubb blubb blubb blubb)
Da sagte der eine: „Ich kann nicht mehr“ (blubb blubb blubb blubb)
Ich wär viel lieber in einem kleinen Teich (blubb blubb blubb blubb)
Hier gibt es **Haie**, die fressen mich gleich (blubb blubb blubb blubb)
Blubb blubb, blubb-blubb blubb

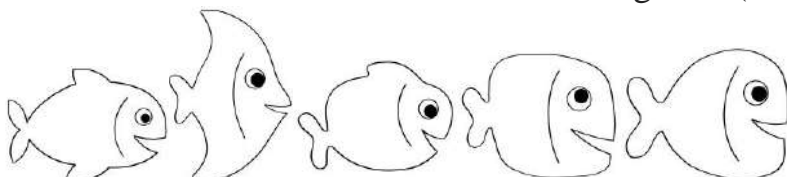
Vier kleine Fische, die schwammen im Meer (blubb blubb blubb blubb)
Da sagte der eine: „Ich kann nicht mehr“ (blubb blubb blubb blubb)
Ich wär viel lieber in einem kleinen Teich (blubb blubb blubb blubb)
Hier gibt es **Haie**, die fressen mich gleich (blubb blubb blubb blubb)
Blubb blubb, blubb-blubb blubb

Drei kleine Fische, die schwammen im Meer (blubb blubb blubb blubb)
Da sagte der eine: „Ich kann nicht mehr“ (blubb blubb blubb blubb)
Ich wär viel lieber in einem kleinen Teich (blubb blubb blubb blubb)
Hier gibt es **Haie**, und die fressen mich gleich (blubb blubb blubb blubb)
Blubb blubb, blubb-blubb blubb

Zwei kleine Fische, die schwammen im Meer (blubb blubb blubb blubb)
Da sagte der eine: „Ich kann nicht mehr“ (blubb blubb blubb blubb)
Ich wär viel lieber in einem kleinen Teich (blubb blubb blubb blubb)
Hier gibt es **Haie**, und die fressen mich gleich (blubb blubb blubb blubb)
Blubb blubb, blubb-blubb blubb

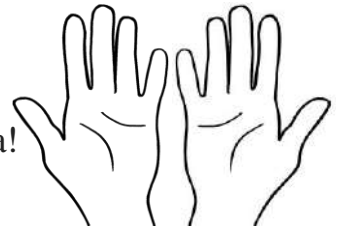
Ein kleiner Fisch, der schwamm im Meer (blubb blubb blubb blubb)
Er sagt zu sich: „Ich kann nicht mehr“ (blubb blubb blubb blubb)
Ich wär viel lieber in einem kleinen Teich (blubb blubb blubb blubb)
Hier gibt es **Haie**, und die fressen mich gleich (blubb blubb blubb blubb)
Blubb blubb, blubb-blubb blubb

Ein großer **Hai** der schwimmt im Meer (blubb blubb blubb blubb)
Da sagt der **Hai**: „Ich kann nicht mehr“ (blubb blubb blubb blubb)
Ich wär viel lieber in einem kleinen Teich (blubb blubb blubb blubb)
Denn da sind die **Fische** und die fress‘ ich gleich (blubb blubb blubb blubb)

Titel: Hände waschen

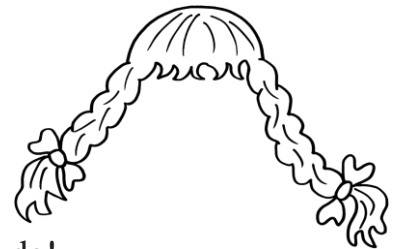
Hände waschen, **Hände** waschen muss ein jedes Kind.
Hände waschen, **Hände** waschen bis sie sauber sind.
Nun sind die **Hände** sauber ja, doch leider ist kein Handtuch da!

Drum müssen wir sie schütteln, schütteln, schütteln, schütteln,
drum müssen wir sie schütteln, bis dass sie trocken sind.

Und jetzt die **Haare!**

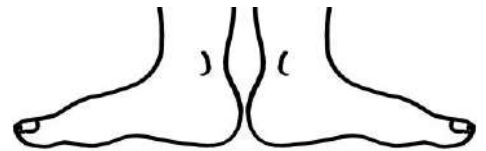
Haare waschen, **Haare** waschen muss ein jedes Kind.
Haare waschen, **Haare** waschen bis sie sauber sind.
Nun sind die **Haare** sauber ja, doch leider ist kein Handtuch da!

Drum müssen wir sie schütteln, schütteln, schütteln, schütteln,
drum müssen wir sie schütteln, bis dass sie trocken sind.

Und die **Füße!**

Füße waschen, **Füße** waschen muss ein jedes Kind.
Füße waschen, **Füße** waschen bis sie sauber sind.
Nun sind die **Füße** sauber ja, doch leider ist kein Handtuch da!

Drum müssen wir sie schütteln, schütteln, schütteln, schütteln,
drum müssen wir sie schütteln, bis dass sie trocken sind.

Und auch den **Popo!**

Popo waschen, **Popo** waschen muss ein jedes Kind.
Popo waschen, **Popo** waschen bis er sauber ist.
Nun ist der **Popo** sauber ja, doch leider ist kein Handtuch da!

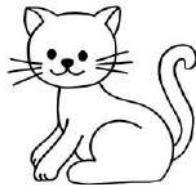

Drum müssen wir ihn schütteln, schütteln, schütteln, schütteln,
drum müssen wir ihn schütteln, bis dass er trocken ist.

Titel: Das Lied über mich

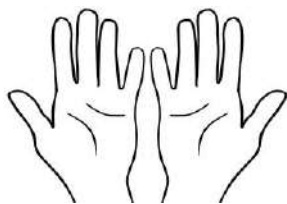
Es gibt Lieder über **Hunde**, wau wau wau

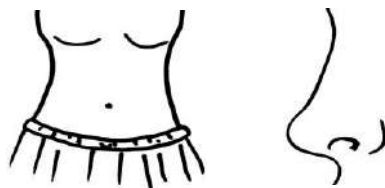
und auch Lieder über **Katzen**, miau miau miau.

Nur das eine Lied, das gibts noch nicht

und das ist das Lied über mich (was?)

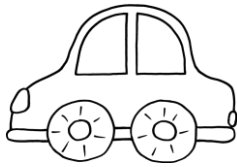
Ich hab **Hände** sogar zwei und auch **Haare** mehr als drei.

Ich hab einen runden **Bauch** und 'ne **Nase** hab ich auch.

Ich hab links und rechts ein **Bein** und ein **Herz**, doch nicht aus Stein
und jetzt winke ich dir zu: Hallo du, du, du!

Es gibt Lieder über **Autos**, brumm brumm brumm

und auch Lieder über **Bienen**, summ summ summ.

Nur das eine Lied, das gibt's noch nicht
und das ist das Lied über mich (wie bitte?)

Es gibt Lieder über's **Lachen**, ha ha ha

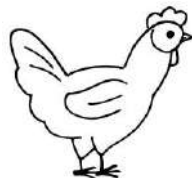

und auch Lieder über's **Schimpfen**, na na na.

Nur das eine Lied, das gibt's noch nicht
und das ist das Lied über mich (na nu?)

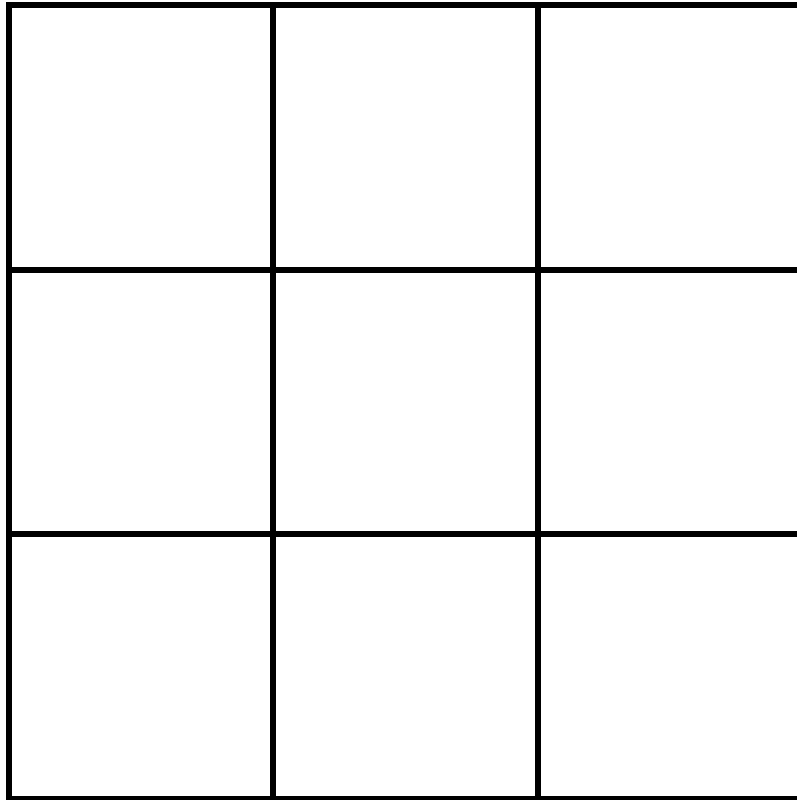
Es gibt Lieder über's **Trinken**, gluck gluck gluck.

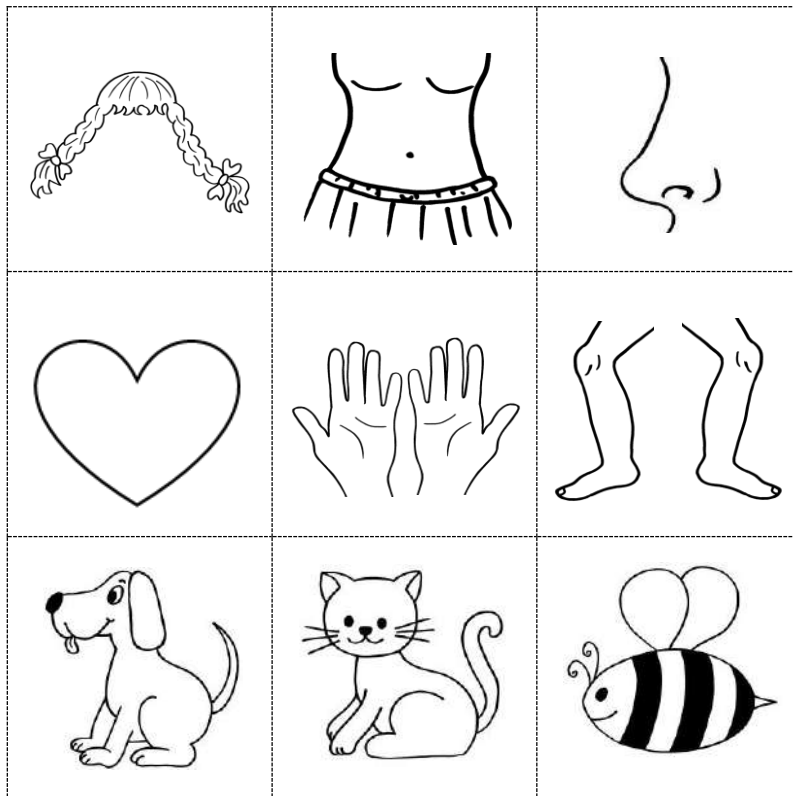
Und auch Lieder über's **Hühnchen**, tuck tuck tuck.

Nur das eine Lied, das gibt's noch nicht
und das ist das Lied über mich (hey!)

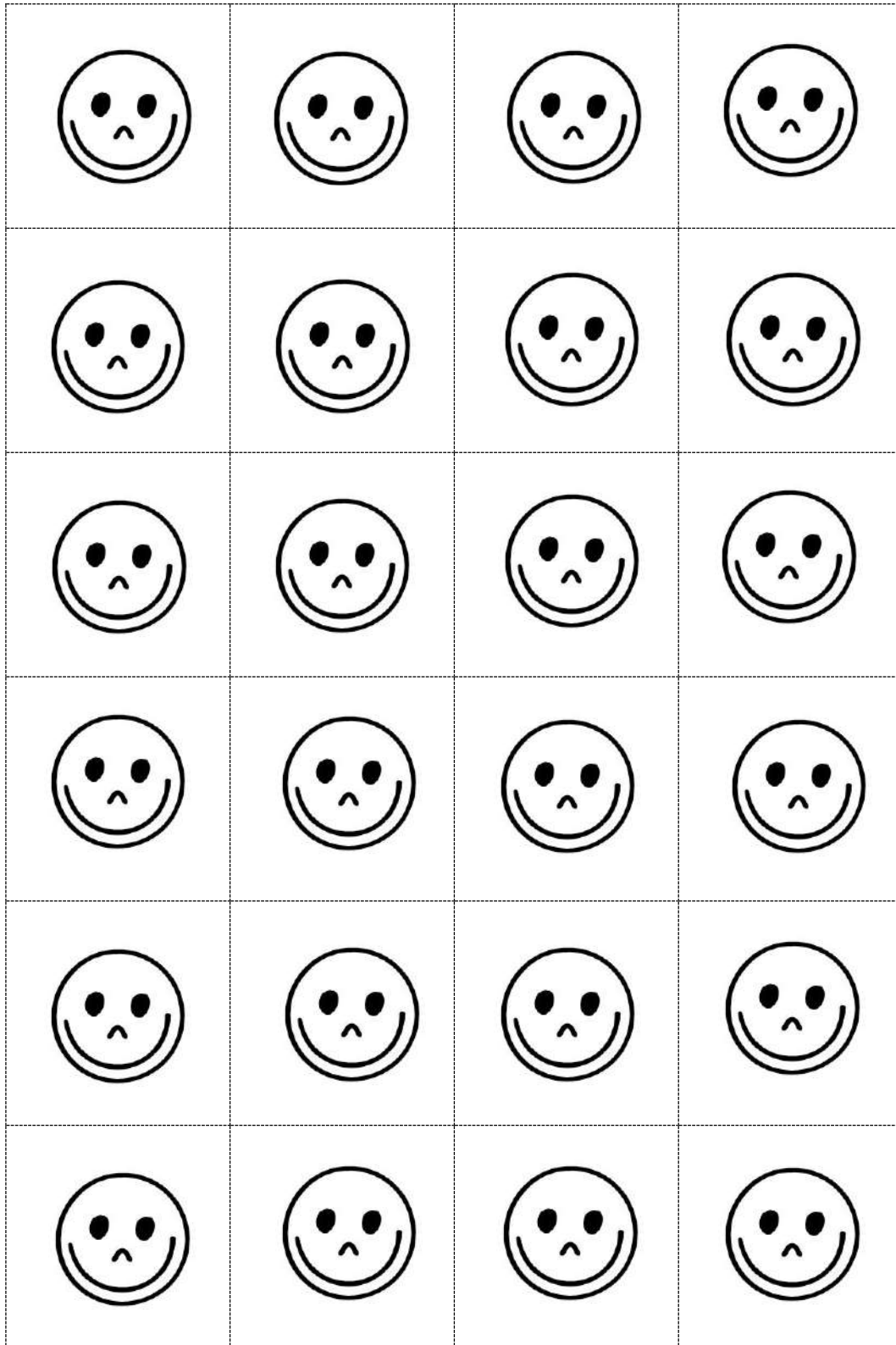
Bingofeld

Kärtchen zum Ausschneiden und Aufkleben

Kärtchen zum Ausschneiden und Bingospielen

Titel: Jetzt steigt Hampelmann

Jetzt steigt Hampelmann, jetzt steigt Hampelmann,
jetzt steigt Hampelmann aus seinem Bett heraus.

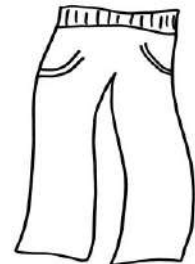
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Strümpfe an.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Hose an.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Jacke an.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Mütze auf.

Jetzt geht Hampelmann, jetzt geht Hampelmann,
jetzt geht Hampelmann mit seiner Frau spazieren.

Jetzt tanzt Hampelmann, jetzt tanzt Hampelmann,
jetzt tanzt Hampelmann mit seiner lieben Frau.

Titel: Jetzt steigt Hampelmann

Zum Ausschneiden und richtig Aufkleben:

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Strümpfe an.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Jacke an.

Jetzt steigt Hampelmann, jetzt steigt Hampelmann,
jetzt steigt Hampelmann aus seinem Bett heraus.

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Jetzt geht Hampelmann, jetzt geht Hampelmann,
jetzt geht Hampelmann mit seiner Frau spazieren.

Jetzt tanzt Hampelmann, jetzt tanzt Hampelmann,
jetzt tanzt Hampelmann mit seiner lieben Frau.

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Hose an.

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Jetzt zieht Hampelmann, jetzt zieht Hampelmann,
jetzt zieht Hampelmann sich seine Mütze auf.

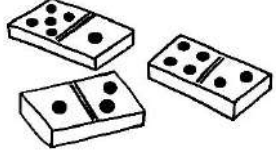
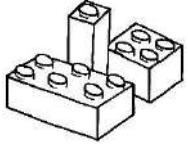

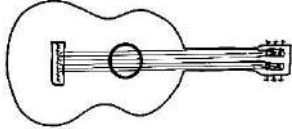
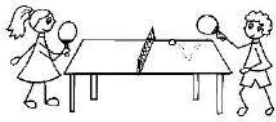

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann, mein Hampelmann.
Oh, du mein Hampelmann, mein Hampelmann bist du.

Karty pracy
- gry i zabawy -

Was spielst du?

			
Fußball spielen	Klavier spielen	Schach spielen	Tennis spielen
			
Computer spielen	Verstecken spielen	Karten spielen	Domino spielen
			
Lego spielen	Fangen spielen	Gitarre spielen	Tischtennis spielen
			
Basketball spielen			

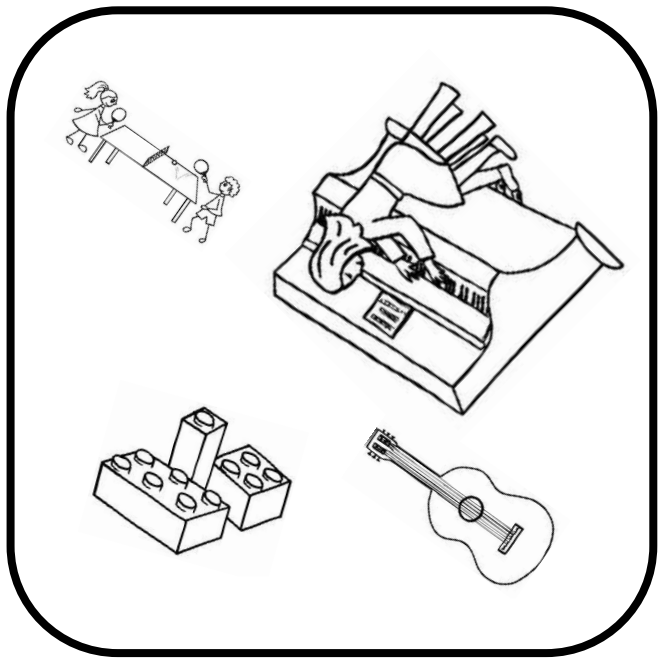
Was spielst du?

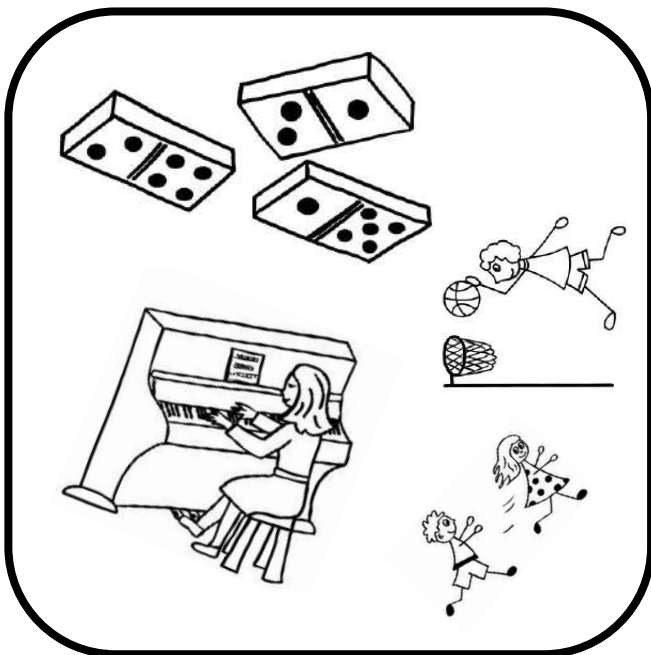
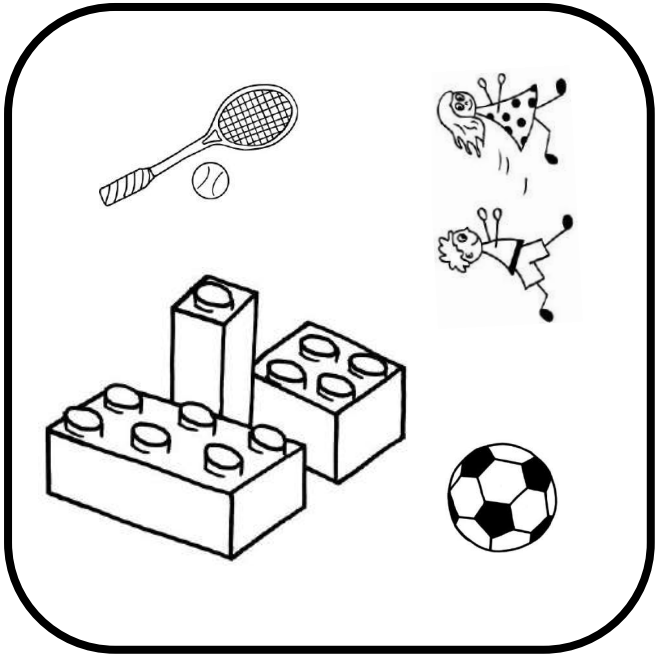
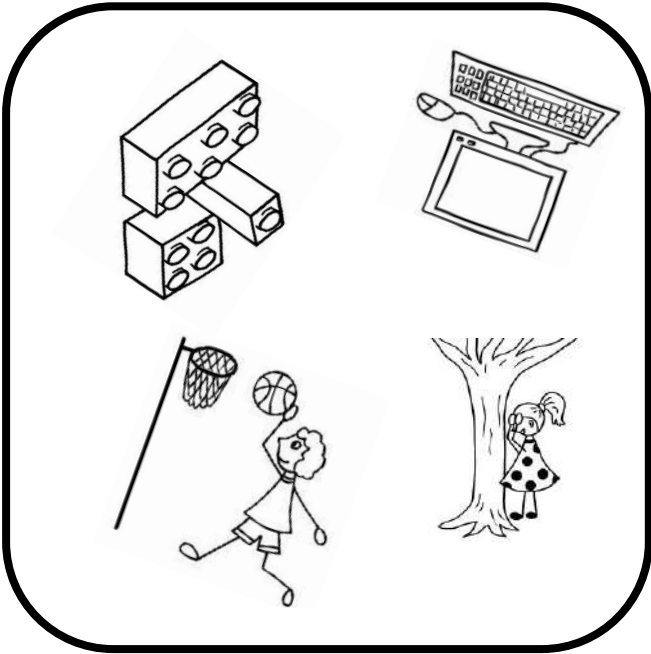
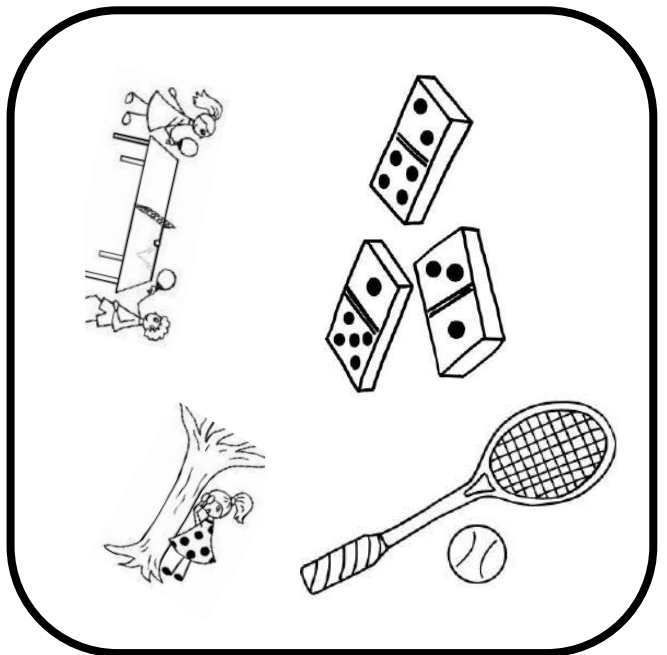
Gra przeznaczona dla dwóch osób. Składa się z 13 kart, po cztery obrazki na karcie. Każde dwie dowolne karty mają tylko jeden obrazek wspólny. Szybszy gracz mówi wyraz przedstawiony na jego karcie i karcie na środku po niemiecku (można dodawać własne reguły np. rozbudowane zdania).

Można grać na dwa sposoby:

- pozbywając się kart (wygrywa ten gracz, który jako pierwszy pozbył się wszystkich kart)
- zdobywając karty (wygrywa ten gracz, który zdobył najwięcej kart)

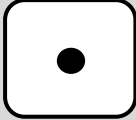
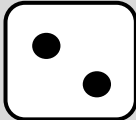

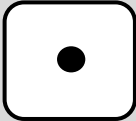
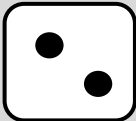

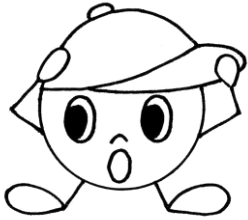

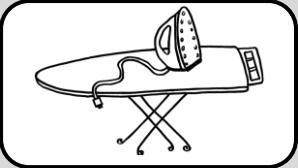
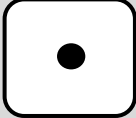
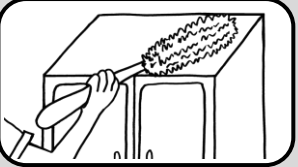

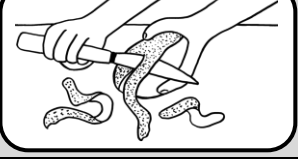
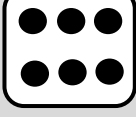

		ich	du	er/sie/es	wir	ihr	sie/Sie
schlafen							
essen							
helfen							
fahren							
geben							
lesen							

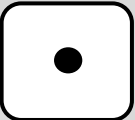

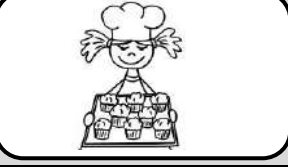

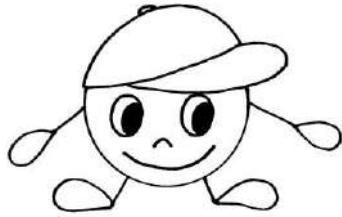
		ich	du	er/sie/es	wir	ihr	sie/Sie
							
wollen							
mögen							
können							
müssen							
dürfen							
sollen							

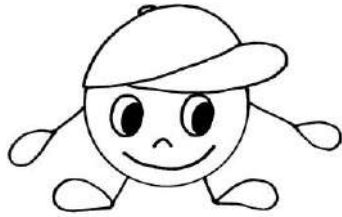
	ich	du	er/sie/es	wir	ihr	sie/Sie
 						
 						
 						
 						
 						
 						

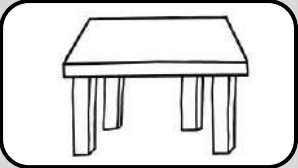
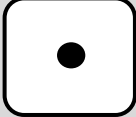
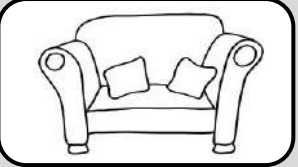

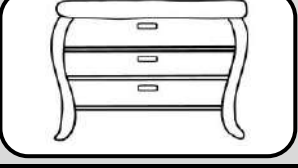

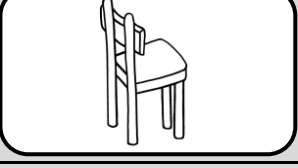

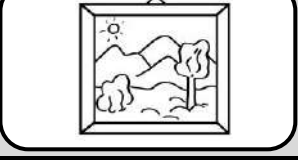
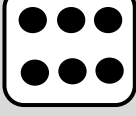

		ich	du	er/sie/es	wir	ihr	sie/Sie
							
							
							
							
							
							

		neu	alt	praktisch	modern	kaputt	schön

	eckig	hell	klein	groß	dunkel	rund
 						
 						
 						
 						
 						
 						

Die Zahlen

Der Schüler würfelt und zieht mit seiner Spielfigur entsprechend der gewürfelten Augenzahl auf eine Zahl und sagt sie. Die anderen Schüler kontrollieren, ob die Zahl richtig ist. Wenn er die Zahl nicht richtig sagt, muss er zurück. Wenn der Schüler auf das „☹️“ Feld kommt, muss er eine Runde aussetzen.

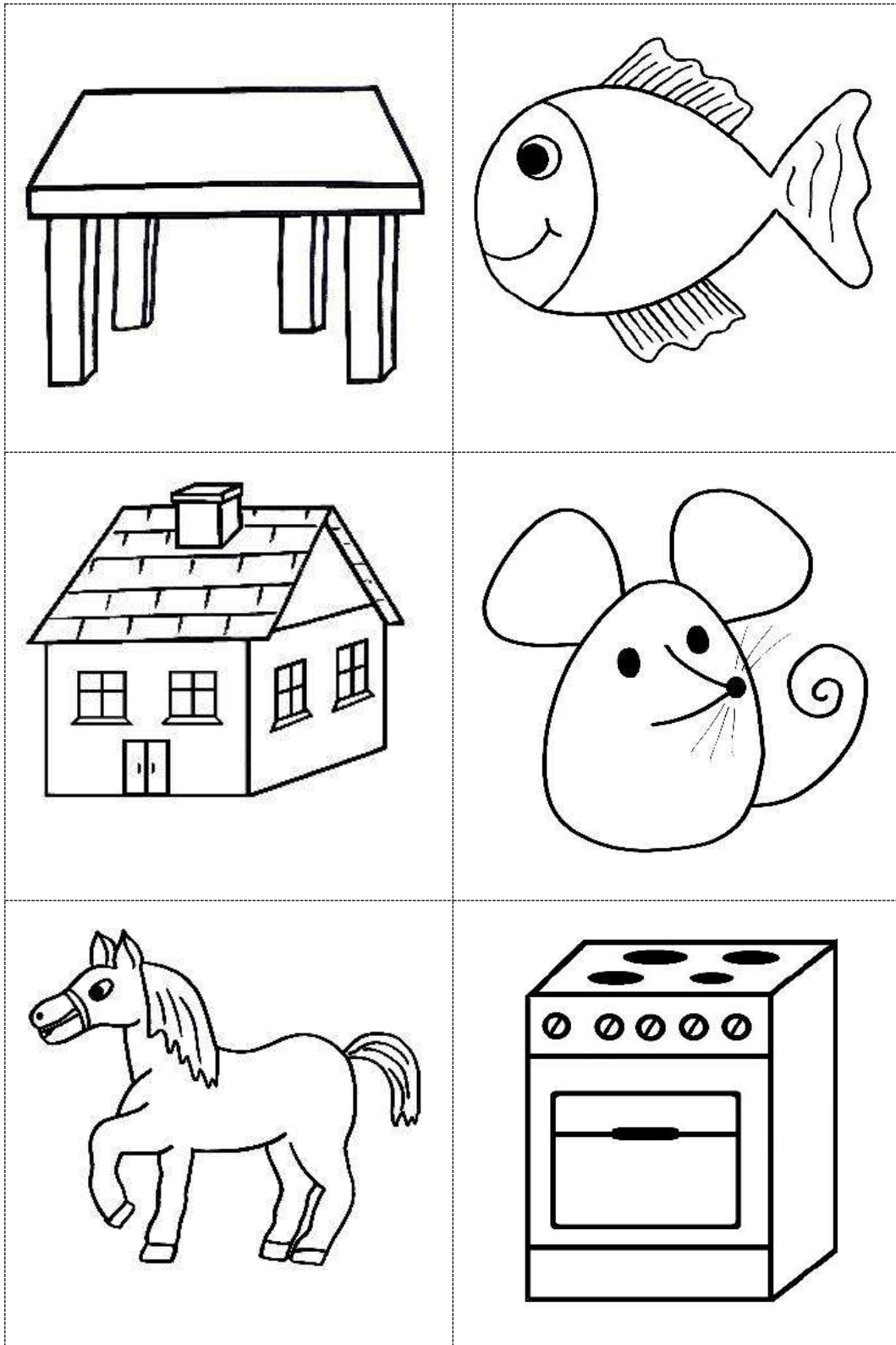
1	2	3	☹️	5	6
12	11	☹️	9	8	7
☹️	14	15	16	17	18
24	23	22	☹️	20	19
25	26	☹️	28	29	30
36	35	34	33	☹️	31
37	38	39	☹️	41	42
☺️	47	46	45	44	43

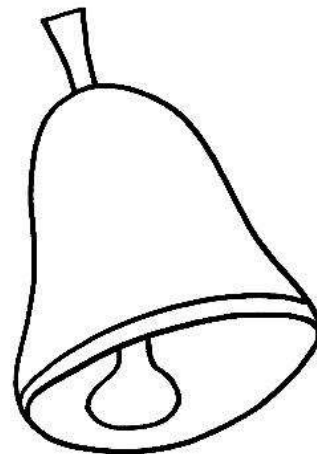
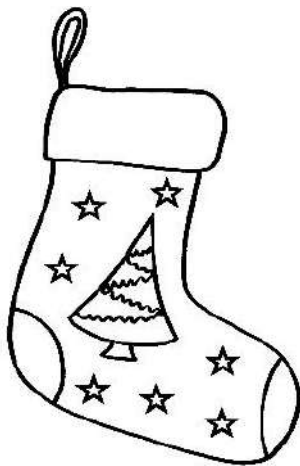
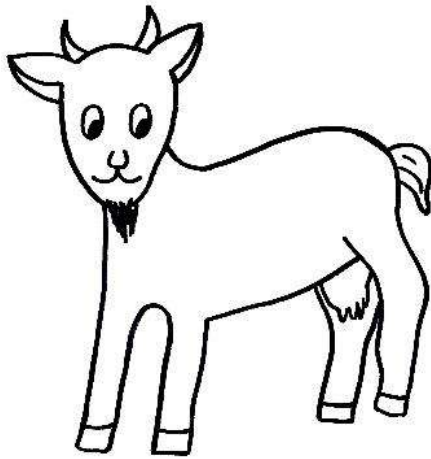
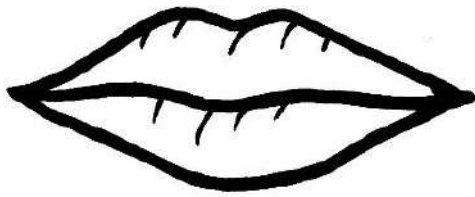
Die Zahlen

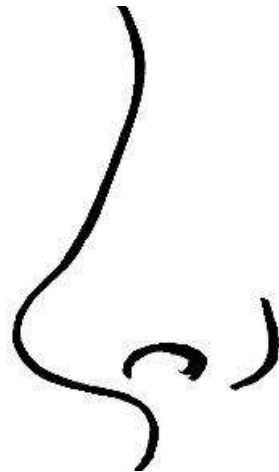
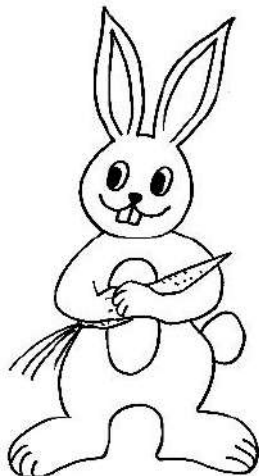
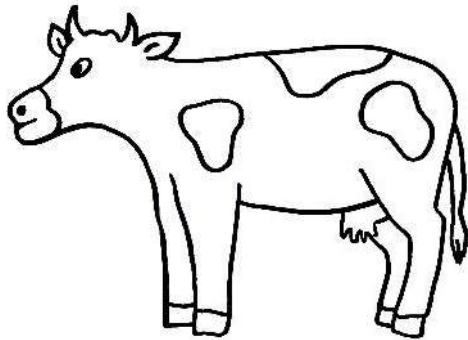
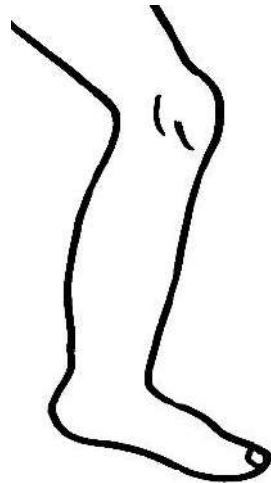
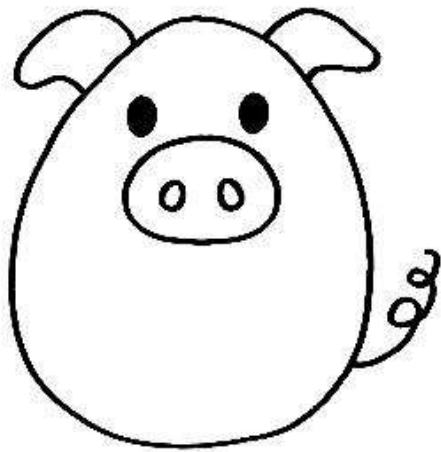
Der Schüler würfelt und zieht mit seiner Spielfigur entsprechend der gewürfelten Augenzahl auf eine Zahl und sagt sie. Die anderen Schüler kontrollieren, ob die Zahl richtig ist. Wenn er die Zahl nicht richtig sagt, muss er zurück. Wenn der Schüler auf das „“ Feld kommt, muss er eine Runde aussetzen.

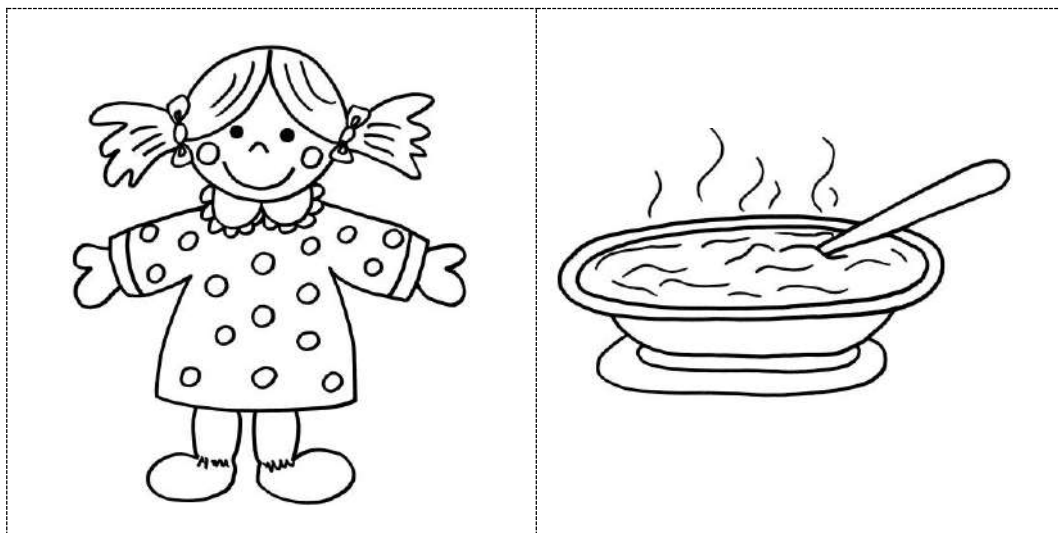
50	51	52		54	55
61	60		58	57	56
	63	64	65	66	67
73	72	71		69	68
74	75		77	78	79
85	84	83	82		80
86	87	88		90	91
	96	95	94	93	92

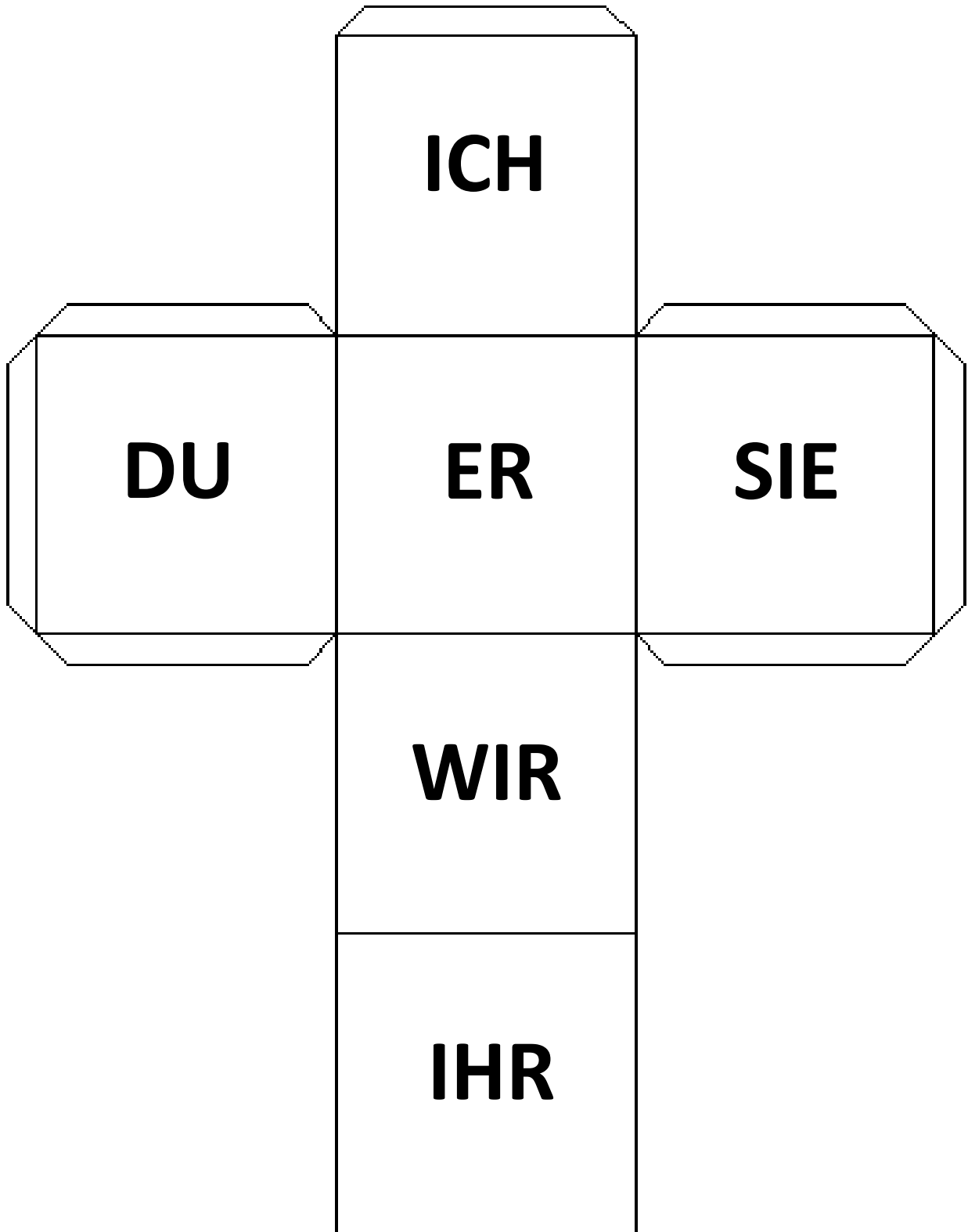
Reimen-Memory

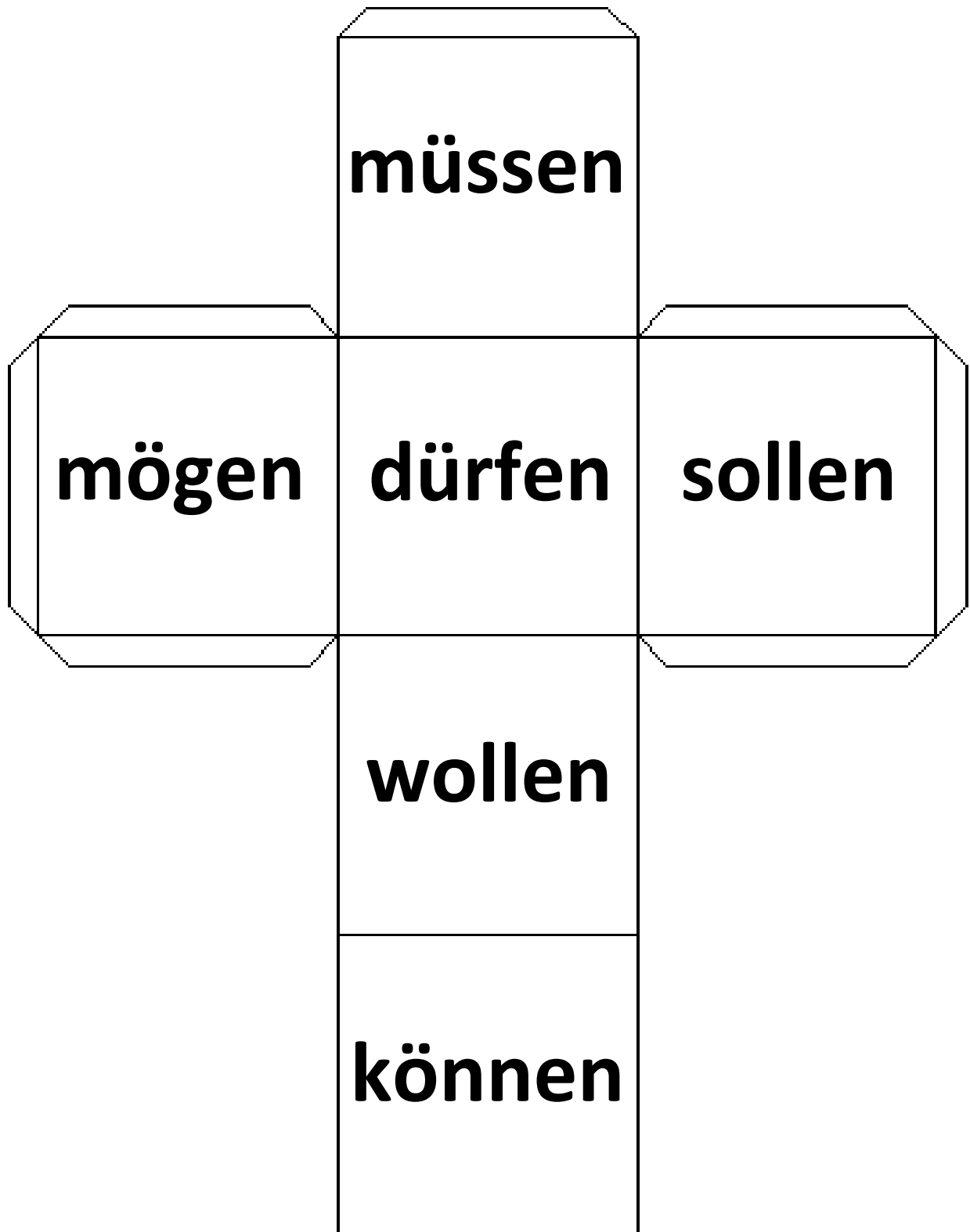

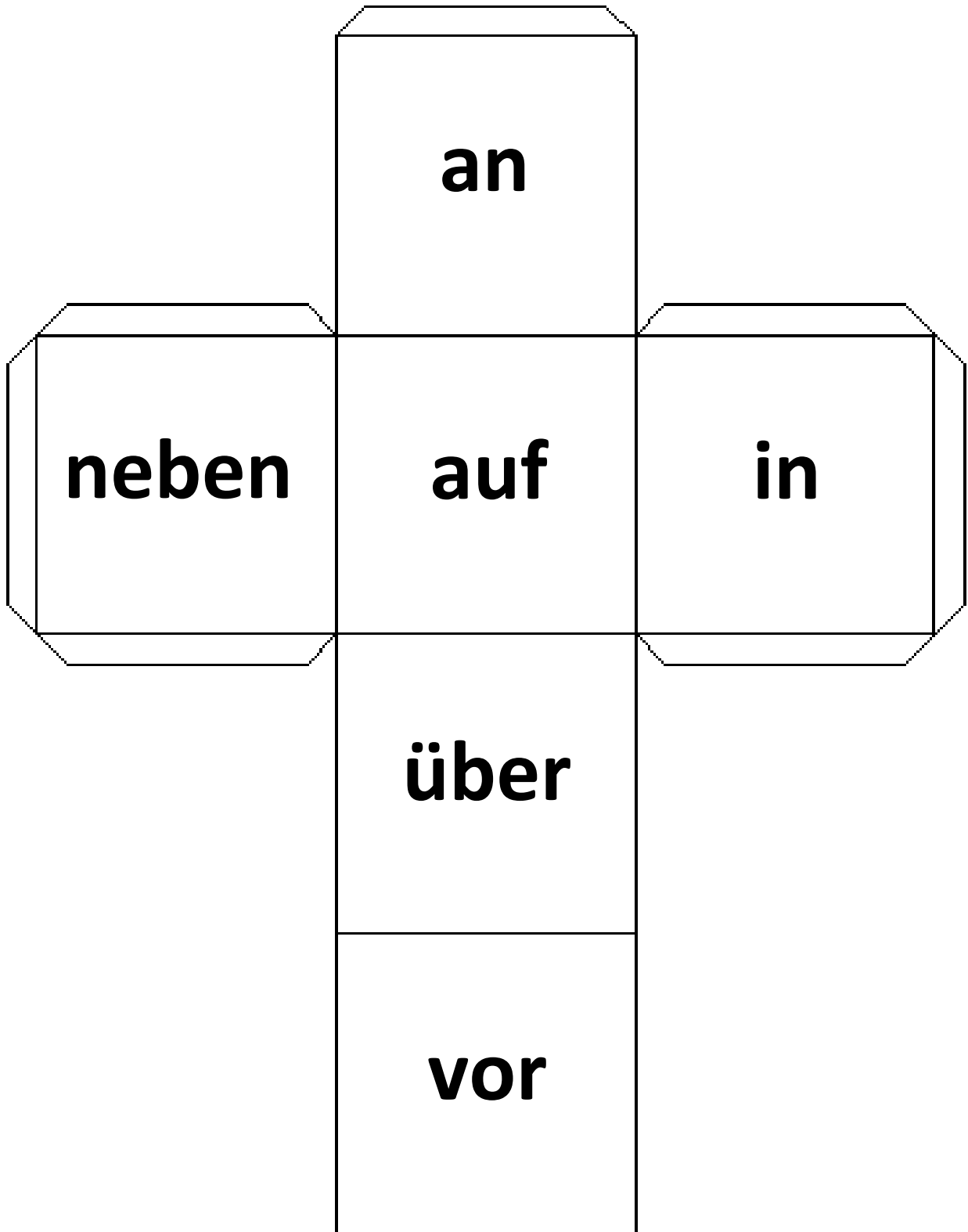

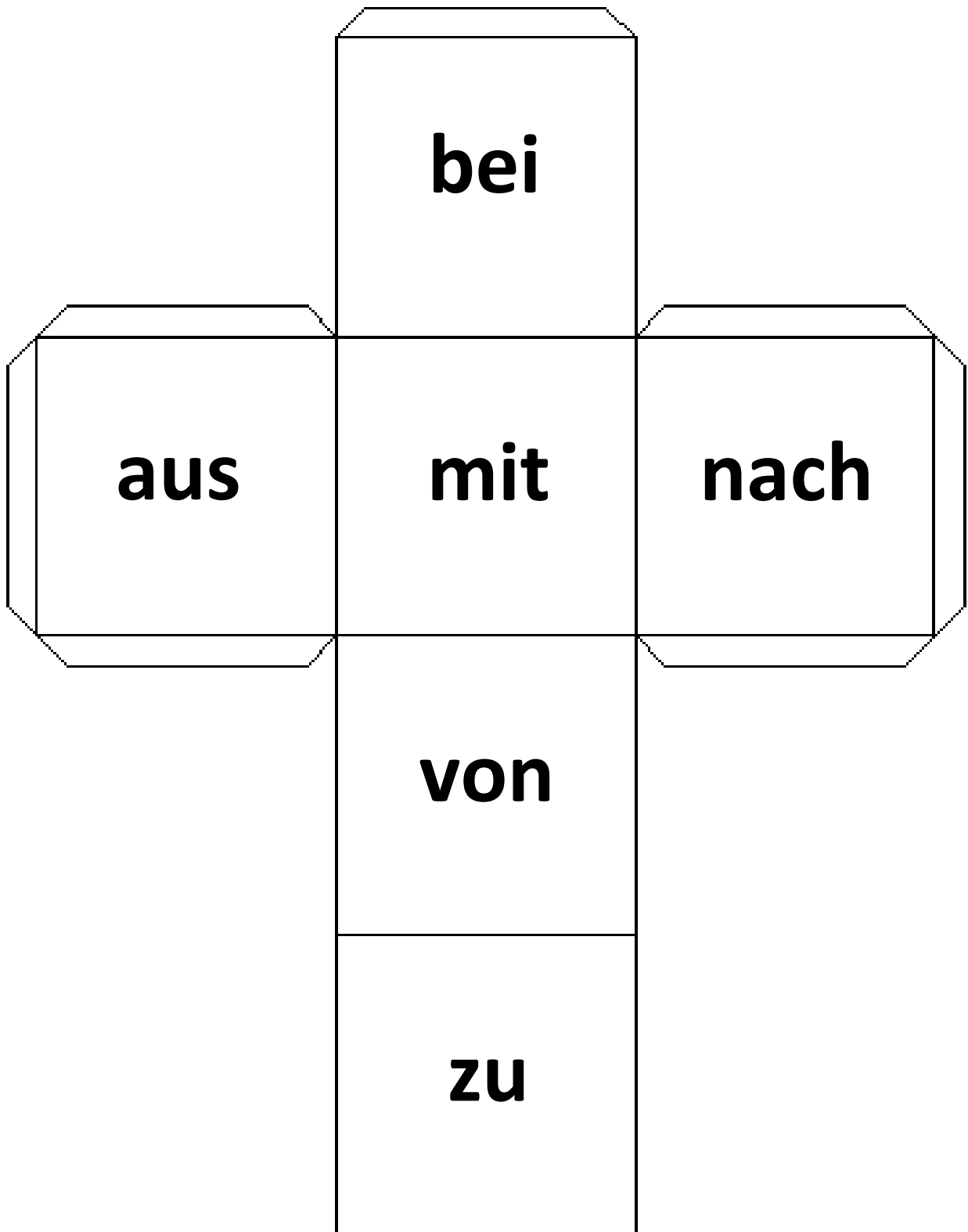

**Innovative systematisierte grenzüberschreitende Konzeption zum durchgängigen
Unterricht des Polnischen als Nachbarsprache - von der Kita bis zum
Schulabschluss**

Projekt INT76

**„Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – der Schlüssel zur
Kommunikation in der Euroregion Pomerania.“**

Vorbereitet durch die ExpertInnengruppe:

1. Prof. Bernhard Brehmer
2. Justyna Hryniewicz-Piechowska
3. Dr Anna Mróz
4. Dr Agnieszka Putzier
5. Agnieszka Zawadzka
6. Justyna Zwierzyńska

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Lp.	Spis treści / Inhaltsverzeichnis	Seite
1.	Wstęp / Einleitung	755-757
2.	Zanurzyć się w języku! Zalecenia dla przedszkoli polsko-niemieckiego regionu przygranicznego / In die Sprache eintauchen! Empfehlungen für den Kita-Bereich in der deutsch-polnischen Grenzregion	758-767
3.	Śpiewaj po polsku z Gryfikiem / Singe auf Polnisch mit dem kleinen Greif	769-783
4.	Zabawy ruchowe wspierające naukę języka polskiego w okresie przedszkolnym i wczesnoszkolnym / Bewegungsspiele zur Unterstützung des Polnischlernens im Kita- und Grundschulalter	784-796
5.	Ankieta obserwacji rozwoju językowego dziecka podczas nauki języka polskiego jako języka sąsiada w przedszkolu / Beobachtungsbögen zur sprachlichen Entwicklung von Kindern beim Erlernen des Polnischen als Nachbarsprache an KiTas	797-818
6.	Historyjki narracyjne / Kurzgeschichten	820-883
7.	Polski z Gryfikiem. Moje portfolio językowe. Materiały do oceny osiągnięć w nauce języka polskiego jako obcego w szkole podstawowej / Polnisch mit dem kleinen Greif. Mein Sprachenportfolio Materialien zur Selbstbewertung des Fortschritts beim Erlernen von Polnisch als Fremd- und Nachbarsprache an Grundschulen	884-905
8.	Sprawdź swój polski z Gryfikiem Test kompetencji językowych z języka polskiego jako języka obcego i sąsiada dla klasy 2 i 4 / Teste dein Polnisch mit dem kleinen Greif Sprachkompetenztests für Polnisch als Fremd- und Nachbarsprache für Klasse 2 und 4	906-973

1. Einleitung

Die hier vorgelegte Konzeption verfolgt das Ziel, den Prozess der Entwicklung sprachlicher und interkultureller Kompetenzen von Kindern und Jugendlichen im polnisch-deutschen Grenzgebiet zu unterstützen. Sie gründet auf einer Ausweitung der Bildungsangebote in der Nachbarsprache für die Gruppe der Kinder und Jugendlichen, die von der Kindertagesstätte bis zu den weiterführenden Schulen, einschließlich der Berufsbildung, reichen. Die Publikation ist eine Reaktion auf das Fehlen einer systematischen Konzeption zum Unterricht in der Nachbarsprache, die einen umfassenden und durchgängigen Prozess der Entwicklung sprachlicher und interkultureller Kompetenzen von Kindern und Jugendlichen über alle Etappen der Schulbildung hinweg gewährleistet. Dem Entstehungsprozess dieser Konzeption ging eine monatelange Analyse und Evaluation der didaktischen Materialien voraus, die sowohl auf dem polnischen wie auf dem deutschen Markt zur Verfügung standen. Aufgrund der unterschiedlichen Ausgangsvoraussetzungen bezüglich der verfügbaren Lehr- und Lernmittel für den frühkindlichen Erwerb des Deutschen und des Polnischen als Fremdsprache, musste die deutsche Seite aufgrund des weitgehenden Fehlens altersgerechter Lehr- und Lernmaterialien quasi von Null beginnen und viele Materialien völlig neu entwickeln. Dies hat dazu geführt, dass sich der Umfang der hier zur Verfügung gestellten Materialien für das Deutsche als Nachbarsprache in Polen und das Polnische als Nachbarsprache in Deutschland unterscheidet. Es bleibt zu hoffen, dass diese Publikation auf der deutschen Seite den Anstoß für die Entwicklung weiterer, dringend benötigter Materialien für den frühen und durchgängigen Nachbar- und Fremdspracherwerb des Polnischen für deutsche Kinder und Jugendliche gibt. Mit den in diesem EBook enthaltenen Übungen und Materialien ist ein erster Schritt gemacht, der den Einstieg in das Polnischlernen für deutsche Kinder und Jugendliche und das Unterrichten des Polnischen für die deutschen pädagogischen Fachkräfte erleichtern soll.

Der in diesem E-Book gewählte Zugang basiert auf der Überzeugung, dass der Kontakt mit der Nachbarsprache durchgängig, intensiv und über eine lange Zeit erfolgen muss, und dass die den Schüler*innen gebotenen Inhalte ihrer kognitiven Entwicklung förderlich sein sollen. Zu den großen Verdiensten der hier vorgelegten Konzeption ist ihre Übertragbarkeit zu zählen, da die vorgeschlagenen Lehrprogramme in allen weiteren Grenzregionen und darüber hinaus auch in allen übrigen Teilen der Länder Polen und Deutschland eingesetzt werden können. Ein weiterer Vorzug der Konzeption besteht in ihrer leichten Implementierbarkeit im allgemeinen Bildungssystem. Die einzelnen Teile des Lehrprogramms sind an die Rahmenpläne der entsprechenden Schulstufen angepasst, die Vorschläge zum Deutschen als Nachbarsprache zudem auch an die Zahl der Stunden, die in polnischen Schulen für den Sprachunterricht zur Verfügung stehen. Auf der deutschen Seite war dies aufgrund der sehr unterschiedlichen Umfänge und Strukturen der freiwilligen Angebote im Polnischen im Elementar- und Primarbereich nicht möglich. Hier haben wir uns an den zurzeit in den

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

beteiligten Einrichtungen praktizierten Umfänge des Polnischangebots sowie an den allgemeinen Vorgaben des Rahmenplans für den Fremdsprachenunterricht an Grundschulen in MecklenburgVorpommern orientiert. Die Materialien zum Deutschen als Nachbarsprache in Polen haben einen komplementären Charakter, da sie die auf dem polnischen Markt bereits vorhandenen didaktischen Materialien ergänzen und um aktuelle und speziell für die Schüler*innen aus der Grenzregion wichtige Inhalte erweitern. Der Grenzbezug spielt auch in den Materialien für das Polnische an deutschen Einrichtungen eine wichtige Rolle, auch wenn hier zunächst viel grundlegendere Arbeit notwendig war als auf der polnischen Seite.

Die hier vorgelegte Systematisierung und Erweiterung um neue didaktische Materialien ist nach den folgenden Stufen der Schulbildung gegliedert worden: KiTa, Grundschule inkl. Orientierungsstufe (für Polen von Klasse 4 bis 8, für Deutschland von Klasse 5-6) sowie weiterführende Schule. Ein innovativer Aspekt der Konzeption ist die Anwendung der Methode der Immersion für die jüngeren Kinder sowie – allerdings nur für den Teil zum Deutschen als Nachbarsprache in Polen – die Methode des integrierten Sprachen- und Fachlernens (CLIL) für die älteren Schüler*innen. Für jede Bildungsstufe ist die Spezifik der Schüler*innen und das in jeder Altersgruppe gegebene beste Potenzial zum Sprachenlernen berücksichtigt worden. Die in den Lehrprogrammen enthaltenen Grundlagen berühren den wesentlichen Kern des didaktischen Prozesses und die der Konzeption beigefügten didaktischen Materialien und Hinweise für das pädagogische Fachpersonal sollen eine konkrete Unterstützung für die pädagogische Tätigkeit darstellen. Die Übungskarten, Aufgaben, Präsentationen, Spiele und weiterführenden Hinweise auf Internetseiten richten sich an die Schüler*innen mit dem Ziel, den Prozess des selbstständigen, autonomen Lernens der Nachbarsprache zu bereichern und abwechslungsreicher zu gestalten. Die Integration vieler Inhalte, die direkt auf das Leben an der Grenze Bezug nehmen, soll das Interesse am Lernen der Nachbarsprache und am Kennenlernen der Nachbarregion wecken.

Die Entwicklung einer innovativen, grenzüberschreitenden Konzeption für den durchgängigen Nachbarspracherwerb erfolgte in einer intensiven Kooperation einer gemeinsamen polnisch-deutschen Kommission von Expert*innen, die auch einen engen Kontakt mit Expert*innen außerhalb des Interreg V A-Projekts unterhielt (auf deutscher Seite u.a. mit der Sächsischen Landesstelle für frühe nachbarsprachige Bildung LaNa oder dem Sprachenzentrum der Europa-Universität Viadrina in Frankfurt/Oder), um das anvisierte Ziel der Übertragbarkeit des Konzepts auf andere Grenzregionen gewährleisten zu können.

Indem wir nun diese Publikation an Sie – die Sprachtrainer*innen und Lehrer*innen sowohl des Deutschen als auch des Polnischen – und an Euch – die Schüler*innen – übergeben, verleihen wir unserer großen Hoffnung Ausdruck, dass die in diesem E-Book enthaltenen Hinweise und didaktischen Materialien eine Inspiration sowohl für das Lehren als auch das Lernen der

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

Nachbarsprache darstellen werden, auf die Sie bzw. Ihr zurückgreifen können/könnt, um die größtmöglichen Effekte für den Prozess der Erweiterung der sprachlichen Kompetenzen auf jeder Etappe des Lehrens und Lernens der Nachbarsprache zu erzielen.

Deutsch-polnische ExpertInnengruppe:

Herr Bernhard Brehmer, Frau Magdalena Olpińska-Szkielko, Frau Małgorzata Bielicka, Frau Emilia Borkowska, Frau Aneta Goch Projektteam:

Frau Justyna Hryniewicz-Piechowska, Frau Anna Mróz, Frau Agnieszka Putzier, Pani Agnieszka Zawadzka, Frau Justyna Zwierzyńska

„Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – der Schlüssel zur Kommunikation in der Euroregion Pomerania.“

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

2. In die Sprache eintauchen! Empfehlungen für den Kita-Bereich in der deutsch-polnischen Grenzregion / Zanurzyć się w języku! Zalecenia dla przedszkoli polsko-niemieckiego regionu przygranicznego

Einleitung

Die Idee zu dieser Handreichung entsprang einem intensiven Austausch während der Prozessbegleitung bei der Einführung der polnischen Sprache an 13 Kitas im Rahmen des Projektes „Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – der Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania“ und zahlreichen daraus resultierenden Erfahrungen, sowie Fragen, die während dieser Prozessbegleitung aufkamen.

Die Empfehlungen stützen sich auch auf den gegenwärtigen Wissensstand. Das Anliegen ist, die Kompetenzen in der Nachbarsprache bei Kindern in der deutsch-polnischen Grenzregion zu fördern. Alltagsbezogene Aktivitäten in der Nachbarsprache bereits im frühkindlichen Bereich geben den Kindern nicht nur sprachliche und interkulturelle Kompetenzen, sondern auch eine besondere Chance für das vertraute Miteinanderleben in dem Grenzgebiet. Darüber hinaus sind die zentralen Fragen, die uns in diesem Ratgeber begleiten: Wie können Präsenz und Wertschätzung der Nachbarsprache in den Kindertageseinrichtungen entlang der Grenze gefördert werden? Mit welchen Methoden kann man die Kinder am besten erreichen, um die Sprachmittlung zu leisten und dabei positive Assoziationen zur Sprache und Kultur aufzubauen? Welche Einflussfaktoren sollten bei diesem Prozess berücksichtigt werden? Diese Handreichung richtet sich an ein breites Publikum aus dem frühkindlichen Bildungsbereich bzw. an Erzieher*innen und Grundschullehrer*innen. Durch die dargestellten Empfehlungen möchten wir Ihnen Mut zur „Nachbarsprache“ machen und Ihnen helfen, die Freude an dieser zu entdecken.

Lebensbezogene Pädagogik

Der Anfang des neuen Jahrhunderts brachte einen neuen Blick auf die Aufgaben der Bildung und Pädagogik, die Werte aus der globalen und lokalen, universalen und individuellen sowie traditionellen und modernen Welt verbinden sollten:

Erziehung und Bildung müssen flexibel sein und Diversität und Heterogenität der Welt und ihrer Regionen berücksichtigen (Wulf 2002: 174).

Die Bildung sollte heutzutage als

[...] internationale bzw. interkulturelle Bildung in einem universalen Horizont [...], als Bildung in weltbürgerlicher Absicht (Klafki 1998: 237).

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

verstanden werden. In Verbindung mit diesen Voraussetzungen steht das Konzept der lebensbezogenen Pädagogik von Norbert Huppertz (vgl. Huppertz 1992a, 1992b, 1998, 2003a). Seinem Ansatz zufolge sollte es eines der wichtigsten Ziele der Kindertageseinrichtungen sein, die sozialen Kompetenzen der Kinder zu stärken, besonders in den Bereichen der Partizipation, der kulturellen Vielfalt und Mehrsprachigkeit sowie im Zusammenhang mit der Umwelt. Die Forschungsperspektive von Huppertz geht (allerdings) noch darüber hinaus und weist auf die Potenziale des Kinderhirns im Kitaalter für den Erwerb einer zweiten Sprache hin. Er sieht sie als eine große Chance für die Förderung der allgemeinen Entwicklung der Kinder und vertritt die Meinung, dass ein zweisprachiges Kinderangebot den Kindern in jeder Kita zur Verfügung stehen sollte [sic!], was der modernen frühkindlichen Bildung entspricht (vgl. Huppertz 1999: 11–14). Als Beispiel für die Verbindung zwischen der lokalen und globalen Welt verweist er auf die Vermittlung von Nachbarsprachen in den Grenzregionen. Dies soll die lokalen Gemeinschaften für die Vielfalt der Nachbarschaft empfänglicher machen. Die in dieser Handreichung dargestellten Empfehlungen für die Einführung der Nachbarsprache im Kitabereich in der deutsch-polnischen Grenzregion beruhen auf diesem pädagogischen Ansatz, der als Konzeption einer lebensbezogenen bilingualen Didaktik von Müller weiterentwickelt worden ist:

Bilinguale Bildung wird als notwendiges und bereicherndes Bildungselement einer postmodernen Elementarpädagogik betrachtet, welches Möglichkeiten zur Förderung von Verantwortung, Weltbürgertum und Friedensfähigkeit bietet (Müller 2006: 256).

Nachbarspracherwerb

In Kitas mit angestellten polnischsprachigen Erzieher*innen, welche die Kinder im Alltag begleiten können, empfiehlt es sich, die Immersions-Methode anzuwenden. An dieser Stelle wird häufig die Metapher „Sprachbad“ verwendet, weil es sich gewissermaßen um ein „Eintauchen“ in eine Fremdsprache handelt. In diesem Fall ist die „Nachbarsprache“ Polnisch. Diese handlungsorientierte Methode äußert sich darin, dass die jeweilige Sprache in jeder alltäglichen Kommunikationssituation verwendet wird, z. B. bei der Begrüßung und beim Abschied, beim An- und Ausziehen, beim Draußenspielen, bei Mahlzeiten und bei hygienischen Tätigkeiten. Derartige authentische und tief kontextualisierte Sprachanlässe erweisen sich besonders fördernd für den Erwerb der neuen Sprache. Eine grundlegende Regel der Immersion ist die narrative Prozessbegleitung jeder Handlung, so dass jede Situation für die Vermittlung der Nachbarsprache genutzt wird und die Erzieher*innen nicht aus der Rolle der polnischsprechenden Person fallen müssen. Nach dem Prinzip eine Person – eine Sprache sollen die polnischsprachigen Erzieher*innen generell in allen Alltagssituationen Polnisch sprechen. Es bieten sich dadurch sehr viele Zusammenhänge und Situationen, wo ein umfangreicher und

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

handlungsorientierter Sprachgebrauch trainiert wird. Das Ziel ist, derartige Verhältnisse zu schaffen, dass ein Prozess des natürlichen Spracherwerbs möglich ist. Im Fremdspracherwerb oder beim frühen Sprachenlernen ist es entscheidend, dass Kinder ihre ersten sprachkognitiven Erfahrungen nutzen und konkrete Aussagen im Kontext verstehen können (vgl. Wode 2006: 5, 11). Deshalb ist es nicht notwendig, dass die Kinder jedes einzelne Wort kennen, nur der allgemeine Sinn des Gesagten ist von Bedeutung. Beim Erwerb der anderen Sprache im Kitaalter nutzen Kinder also die gleichen Mechanismen wie beim Spracherwerb ihrer Muttersprache. Dies fördert die Entwicklung der Rezeption und Produktion der Laute in der Fremdsprache sowie ein allgemeines Sprachbewusstsein auf der Metaebene (z. B. semantisches und grammatisches Bewusstsein und Strategien, den Sinn aus dem Kontext herauszufinden) (vgl. Vogel 1999: 545; Götze 1997: 9). Es ist auch hervorzuheben, dass Kinder beim frühen Sprachenlernen vertrauter mit den neuen Inhalten und Wörtern umgehen. Natürlich sind sie durch ihre Neugier, unbekannte Erfahrungen zu machen, motiviert. Das ist der beste Ausgangspunkt, um sich eine andere Sprache anzueignen (vgl. Kram/Mielcarek 2015: 9).

Sprache als Handlung

Die handlungsorientierte Kommunikation ermöglicht es den Kindern, sich an die Sprachlaute und Satzkonstruktionen der anderen Sprache zu gewöhnen. Auf diese Weise wird eine gesprochene Sprachart vermittelt, die im Kinderalltag tief verankert ist und die eine vertraute Kinderwelt beschreibt. Der stetige Bezug auf das reguläre Umfeld und die typischen Tätigkeiten der Kinder machen es möglich, die Kommunikation auf den Kindererfahrungen aufzubauen. Das, was nämlich schon bekannt und beliebt ist, stellt eine hervorragende Grundlage für die weitere (Sprach-) Entwicklung dar. Die Erfahrungen aus der Prozessbegleitung an den Projektkitas zeigen, dass sich Kinder bei konsequenter Einhaltung an diese Sprachsituationen gewöhnen und keinerlei Probleme damit haben, Polnisch als Kommunikationsmittel mit den Erzieher*innen zu akzeptieren. Diese Beobachtungen bestätigen auch die Forschungsergebnisse und zeigen, dass den Kindern viele Gefühle wie z.B. Geborgenheit sowie andere Emotionen in der anderen Sprache vermittelt werden können (vgl.

z.B. Banhoeffer-Zoltman 2013: 67). Die ersten „operativen“ Wörter, die sich die Kinder in den Projektkitas aneignen, sind „ja“ und „nein“, auf Polnisch „tak“ und „nie“. Mit diesen Sprachmitteln können sie schon eigene Wünsche äußern und emotionale Zustände vermitteln. An den Kitas, wo die Immersion konsequent gelebt wird, erreichen die Kinder diese Sprachproduktionsphase schneller und können sich im Kontakt mit den polnischsprachigen Erzieher*innen schon auf einfache Weise ausdrücken. Es muss als ein hervorragendes Ergebnis angesehen werden, wenn die Kinder etwa für emotionale Zustände polnische Wörter benutzen. Die Kinder dürfen sich selbstverständlich der Sprache bedienen, die sie bevorzugen. Wichtig ist, dass ihre Aussage verstanden wird und die Erzieher*innen eine Antwort auf Polnisch – unterstützt von Gestik und Mimik – erhalten.

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

Aus diesen Gründen sollten die Erzieher*innen keine Hemmungen haben, konsequent und umfassend Polnisch zu sprechen. Es gibt keinerlei Situationen, wo diese Methode nicht angewandt werden kann. Es ist vor allem eine Frage der Konsequenz, Überzeugung und positiven Einstellung. Darüber hinaus sollten sich Kita-Mitarbeiter*innen auch keine Sorgen machen, dass die Kommunikation zwischen Kindern und Erzieher*innen nicht auf einer inhaltlich tiefgründigeren Ebene stattfinden kann. Sobald Erzieher*innen eine engere Beziehung und Verbundenheit zu den Kindern und auch zu den Eltern entwickeln, kann auch die Sprache einen größeren Stellenwert in der Kitagemeinschaft einnehmen. In diesem Prozess spielt es eine wesentliche Rolle, dass polnischsprachige Erzieher*innen als gleichwertige Teammitglieder wahrgenommen werden.

Sprache als Spielmittel

Im Kitaalter basieren der Spracherwerb und das frühe Sprachenlernen auf der Nachahmung von Wörtern, dem situativen Kontext und der natürlichen Fähigkeit der Kinder, die Bedeutung von Äußerungen herauszufinden. Um diese Prozesse zu fördern, wird im Kitaalltag eine gewisse Struktur gebraucht. Die Immersion bildet eine gute Grundlage, um die Kinder in die Nachbarsprache eintauchen zu lassen. Sie eignet sich als Modell vor allem für die Kitas, wo polnischsprachige Erzieher*innen mit mindestens einer halben Stelle angestellt sind. Die Sprachvermittlung benötigt aber viele zusätzliche intensive Impulse, durch die sich die Kinder im sprachkognitiven Sinne weiterentwickeln.

Sprachangebote

Durch ein attraktives, diverses Programmangebot sollte die Nachbarsprache im Kitaalltag verankert werden, so dass die Angebote von den Kindern mit Neugier erwartet werden. Für die Verankerung der Nachbarsprache spielen feste Rituale, die auf Polnisch durchgeführt werden sollten, eine absolut wesentliche Rolle im Tagesablauf. Dazu gehört auf jeden Fall der Morgenkreis. Wiederholte Abläufe geben den Kindern ein sicheres Gefühl und die Möglichkeit, den Wortschatz auf eine spielerische Art und Weise kontinuierlich zu wiederholen. Es ist wichtig, dass Schlüsselwörter durch die Rituale regelmäßig und konsequent gebraucht werden. Dadurch können sich die Kinder diese aneignen und ihren Sinn auch in neuen Situationen verstehen.

Entwicklung durch Spielen

Dieses Motto gibt als ein Bestandteil der frühkindlichen Bildung am besten das Modell für die Vermittlung der Nachbarsprache an den Kitas wieder.

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

„To give a young child a second language, means to give him a second method to play [...]“ (Stengel 1939: 478).

Das Spielen in der Nachbarsprache ist also die beste Sprachmittlungsmethode. Die Sprache selbst ist im Kitaalter noch kein definiertes Lernziel, eher ein neues Medium für anregende und altersgemäß angepasste Inhalte für Kinder. Es gilt nicht, ein vorausgesetztes Sprachniveau zu erreichen, sondern in einen interaktiven Kontakt mit der Nachbarsprache zu kommen und sich ihre Grundlagen auf eine lockere und spielerische Art und Weise durch verschiedene Sprachimpulse anzueignen. Dank eines reichhaltigen und abwechslungsreichen Inputs erhalten die Kinder zahlreiche und diverse Möglichkeiten, die Sprachmelodie zu hören, neue Wörter und Phrasen durch Handlungen zu verstehen und sie ohne Mühe zu erwerben. Darüber hinaus erweitern solche Sprachangebote die Denkhorizonte der Kinder und entsprechen der Konzeption der modernen frühkindlichen Bildung, die man als ein Schaffen von differenzierten Gelegenheiten verstehen kann, den Wissens-, Fähigkeiten- und Spracherwerb zu fördern.

Umsetzungsstrategien

In diesem Abschnitt werden ausgewählte Strategien und Mittel zusammengetragen, die den Kindern helfen, den Zusammenhang zwischen Wörtern und ihren Bedeutungen zu verstehen und diese als rezeptive Grundfertigkeiten zu etablieren. Damit sich Kinder die Bedeutung des Gesagten erschließen können, sollte das Lernen vor allem von verschiedenen Arten der Visualisierung unterstützt werden, z. B. von Gesten und Mimik, Bildern und Bilderbüchern, Gegenständen aus dem Umfeld, Handpuppen und anderen Materialien. Auf diese Weise wird auf das Vorwissen der Kinder Bezug genommen und sie haben die Möglichkeit, sich in die Expertenrolle zu versetzen.

Redundanz

Der effektive Spracherwerb wird auch durch zahlreiche Wiederholungen der Wörter und Phrasen sowie Rhythmen und Reime begünstigt. Die verwendete Sprache sollte sich durch eine sehr hohe Redundanz auszeichnen (Pelz 1996: 56–64). Aus diesem Grund sollten Spiele regelmäßig wiederholt werden. Die Kinder mögen es, immer wieder die gleichen Lieder, Spiele und Geschichten zu hören und die Laute und Wörter selber zu imitieren. Dies verleiht ihnen ein Gefühl von Geborgenheit sowie die Zufriedenheit, dass sie z.B. die Antwort auf die in den Spielen vorkommenden Fragen wissen, den weiteren Verlauf eines Liedtextes beherrschen oder beispielsweise die Lösung passender Formen zu Bildern kennen. Die Beobachtungen zeigen, wie Kinder dadurch erfüllt und empowert werden. Deswegen ist es wichtig, moderierte Angebote im Kitaalltag zu verankern.

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

Altersgemäße Sprachspiele, Lieder und kurze Gedichte (z. B. vor der Mahlzeit) entwickeln die Sprachproduktion.

Bewegung

Dabei sind vor allem die Musik, die den Rhythmus gibt, und Bewegungsspiele, die die Grob- und Feinmotorik fördern, von großer Bedeutung. Gleichzeitig wird auch die Kompetenz trainiert, Wörter mit einer Bewegung zu verbinden. Diese sensomotorischen Aktivitäten erwecken positive Assoziationen mit der Nachbarsprache und schaffen zahlreiche Situationen, in denen die Sprache zum Erlebnis wird. Fingerspiele fördern wiederum auch sprachliche und manuelle Fähigkeiten sowie die Aufmerksamkeits- und Gedächtnisleistung – sie erleichtern auch eine Interaktion zwischen Erzieher*innen und Kindern sowie unter den Kindern.

Kreativität

Eine weitere kreative Möglichkeit für die Sprachvermittlung bei Kindern sind beliebte Rollen- und Theaterspiele, die auch durch Tanz und Pantomime bereichert werden können. Auch kurze Sequenzen haben ihren Charme und Zauber. Schon der Vorbereitungsprozess, der eine besondere Gelegenheit bietet, der Nachbarsprache näher zu kommen, ist ein großes Erlebnis für die Kinder. Das Programmangebot sollte aktuelle Ereignisse und Themen aus ihrem Umfeld behandeln, die den Kinderinteressen in diesem Alter entsprechen. Im Fall der Nachbarsprache sollte häufig auf die Region und Nachbarschaft Bezug genommen werden, z. B. anhand von Landkarten und kreativen Projekten (Basteln und Malen).

KIKUS

Hilfreich ist auch das Konzept Kinder in Kulturen und Sprachen (KIKUS), das aus der Handlungstheorie der Sprache schöpft und dadurch mit der o. g. Art der Sprachvermittlung im Einklang steht. Der Spracherwerb basiert auf gewissen sprachlichen Handlungsmustern (mehr dazu z.B.: Hryniewicz 2017: 59–64), die den Kindern zielorientiert vermittelt werden (Spiel- oder Verhaltensanweisungen und Höflichkeitsformeln). Besonders empfehlenswert ist die Methode aus dem Zaubersack, bei der die Kinder verschiedene Gegenstände im Beutel anfassen und raten, was diese sein könnten und sie am Ende aus dem Säckchen ziehen. Dies bietet eine gute Gelegenheit, Fragen, Namen von Gegenständen, Farben sowie die Sprachmelodie zu üben. Das Raten ist für Kinder ein faszinierender Prozess, der Interesse und Interaktion erfordert und mit vielen Emotionen verbunden ist.

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

Positive Emotionen

Bei allen genannten Aktivitäten sollte es eine grundsätzliche Prämisse sein, sie auf einer freiwilligen Basis ein- und durchzuführen. Zwang oder Druck können die Spracherwerbs- und Entwicklungsprozesse der Kinder hemmen und negative Assoziationen zur Nachbarsprache bilden, was absolut kontraproduktiv ist. Wichtig ist ein sehr positives Feedback von Erzieher*innen, welches als großer Motivationsfaktor gilt (vgl. Düwel 2002: 173).

Balance

Im Modell zur Vermittlung der Nachbarsprache ist es sehr wichtig, eine Verbindung und Balance zwischen der Immersionsmethode und den moderierten, festverankerten Kinderaktivitäten zu schaffen. Die Verzahnung beider Formen sichert einen quantitativen und qualitativen Input und ermöglicht den kleinen Weltentdeckern einen informellen, spontanen und gleichzeitig hochwertigen und intensiven Spracherwerb. Die zahlreichen Prozessbegleitungen an den Projektkitas, wo nach diesen Prinzipien gearbeitet wird, zeigen, dass diese Vorgehensweise sehr positive Ergebnisse bringt und die empfohlenen Methoden sich als hilfreiche Werkzeuge zur Sprachvermittlung im Kitabereich erwiesen haben.

Sensibilisierung

An dem Projekt „Nachbarsprache“ nahmen neben den Kitas mit den angestellten polnischsprachigen Erzieher*innen auch Einrichtungen teil, in denen Kinder während einer wöchentlichen einstündigen Übung in Kontakt mit der polnischen Sprache kommen. Dieses Muster ist in der ganzen deutsch-polnischen Grenzregion vorzufinden. Aufgrund von diversen Aufstellungen, was den Zeitrahmen der Sprachmittlung angeht, lassen sich bestimmte Schlussfolgerungen ziehen, die als Empfehlungen für Einrichtungen mit einem geringeren bzw. punktuellen Stundeneinsatz gelten können. In diesen Fällen geht es vor allem um die Sensibilisierung der Kinder, ihrer Eltern und des Kitapersonals für die Nachbarsprache. Dieses Modell bietet jedenfalls die besondere Möglichkeit, dass Kinder und ihre Familien positive Assoziationen mit der Sprache aufbauen und dadurch einen kleinen Beitrag zur Beständigkeit des Polnischangebots in der Region leisten. In diesem Modell ist das Sprachziel, Begrüßungsformen zu etablieren und eine Namensvorstellungsrunde auf Polnisch immer zu wiederholen. Als ein wichtiges Sprachförderungswerkzeug hat es sich bewährt, ein bestimmtes Leitmotiv für mindestens drei Unterrichtseinheiten auszusuchen, an das alle Aktivitäten anknüpfen, die über einen längeren Zeitraum hinweg angeboten werden. Dies hilft, einen bestimmten Wortschatz zu vermitteln und gibt immer wieder die Gelegenheit, diesen zu wiederholen oder mit neuen Spielen zu verbinden. Sehr empfehlenswert ist es, mit einer Handpuppe zu arbeiten, die die Kinder anlockt, aber nur Polnisch „spricht“. Es eignen sich pädagogische Hilfsmittel wie Lieder, Musik- und Bewegungsspiele, da sie beispielsweise positive Emotionen aktivieren. Durch Reime, Rhythmen und

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

Wiederholungen können sich Kinder schnell Wörter aneignen. Beim folgenden Treffen lässt sich das Wissen schnell wieder auffrischen. Für die Einrichtungen ist es besonders empfehlenswert, regelmäßige deutsch-polnische Kinderbegegnungen zu veranstalten und dadurch einen interkulturellen Austausch mit dem Nachbarland zu sichern.

Elternarbeit

Ein wichtiger Bestandteil des Projektes ist ebenfalls die Elternarbeit, die als eine grundlegende Prämisse des Erfolgs verstanden wird. Darüber hinaus sollen Elternveranstaltungen zur Projektvorstellung sowie zu anderen Vortragsthemen angeboten werden, wie z. B. zum Einfluss der zweiten Sprache auf die kognitive Entwicklung der Kinder. Es ist sehr wichtig, die Eltern durch ein Angebot von Elternveranstaltungen, Vorträgen und Elterncafés einzubeziehen, ihr Interesse an der Nachbarsprache zu stärken, ihr Bewusstsein über die Rolle der frühkindlichen Bildung zu vertiefen und ihre Wahrnehmung der Grenzregion als ein Potenzial und eine Chance für die Zukunft ihrer Kinder zu schärfen. Die Haltung der Eltern hat nämlich eine große Auswirkung auf die Einstellung der Kinder zur Nachbarsprache sowie zu ihren Lernfortschritten im weitesten Sinne. Daher ist es enorm wichtig, dass die Kitaleitung gezielte und persönliche Einladungen zu den Veranstaltungen an die Eltern (ver)schickt.

Teamarbeit

Bei der Aufstellung der polnischsprachigen Aktivitäten sollte man auf möglichst intensive und feste Präsenzzeiten der polnischen Sprache achten. Darüber hinaus sollten die Erzieher*innen nicht für andere Aufgaben eingesetzt, sondern immer als zusätzliche Lehrkräfte wahrgenommen werden, die im eigenverantwortlichen Bereich – Nachbarsprache – arbeiten. Ein anderer wichtiger Aspekt ist, dass die Zusammenarbeit der polnischsprachigen Erzieher*innen mit dem deutschsprachigen Team eine große Auswirkung auf die gesamte Atmosphäre in der Kita und auf die Einstellung der Eltern hat sowie – als Konsequenz – auch auf die Zuneigung der Kinder zur Nachbarsprache. Eine positive Einführung der Lehrkraft und der Aktivitäten durch das ganztägige Kitapersonal ist enorm wichtig. Wenn die Erzieher*innen den Gast-Erzieher*innen Offenheit und Vertrauen schenken, gibt das den Kindern ein Geborgenheitsgefühl und weckt Neugier auf die zusätzlichen Aktivitäten. Aus diesem Grund ist es von Priorität, dass das gesamte Kitateam an den Fortbildungen zum Thema Nachbarsprache teilnimmt, um eine allgemeine Sensibilität für Polnisch aufzubauen und anschließend zu vertiefen.

Fazit

Zusammenfassend lässt sich feststellen, dass die Rolle, Einstellung und didaktische Kompetenz der Erzieher*innen für die Lehrprozesse der Nachbarsprache in der Kita entscheidend sind. Es sollten sowohl eine positive Atmosphäre als auch die Akzeptanz der Nachbarsprache und Kultur in der

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

Einrichtung gestärkt werden. Diese Empfehlungen bilden den Kern der Sprachmittlung einer Fremdsprache, in diesem Fall der Nachbarsprache Polnisch im Kitabereich. Diese Handreichung ist als Inspiration für die Entwicklung von weiteren Ideen, Methoden und Ansätzen gedacht und lädt zum offenen Dialog und Erfahrungsaustausch ein.

Bibliografie

Bonhoeffer-Zoltman A., Hesketh A., Schick K., Weitz M., 2013, Bilinguale Früherziehung in der Kita – die Cologne Bumblebees, in: A. Steinlen, A. Rohde (Hg.), Mehrsprachigkeit in bilingualen Kindertagesstätten und Schulen. Voraussetzungen – Methoden – Erfolge. Berlin, S. 62-71

Düwel H., 2002, Motivation, Emotion und Motivierung im Kontext des Lehrens und Lernens fremder Sprachen, in: Französisch heute, Nr. 2, S. 166-181

Götze L., 1997, Was leistet das Gehirn beim Fremdsprachenlernen? Neue Erkenntnisse der Gehirnpsychologie zum Fremdsprachenerwerb, in: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht (online), Nr. 2(2), <https://tujournals.ulb.tu-darmstadt.de>

Hryniewicz J., 2017, Metoda i materiały dydaktyczne KIKUS w edukacji językowej dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, in: M. Telus, A. Zinserling, R.U. Henning (Hg.), Polski w Niemczech. Pismo Federalnego Związku Nauczycieli Języka Polskiego, Nr. 5, S. 59-64

Kram A., Mielczarek M., 2015, Wczesna edukacja, in: A. I. Brzezińska (Hg.), Niezbędnik dobrego nauczyciela. Seria III. Edukacja w okresie dzieciństwa i dorostania, Bd. 1, www.eduentuzjasci.pl

Pelz M., 1996, Prinzipien der Methodik des frühen Fremdsprachenunterrichts, in: G. Gompf, E. Meyer (Hg.), Fortschritte auf dem Weg zu einem frühen Fremdsprachenunterricht für alle, Leipzig, S. 56-64

Stengel E., 1939, On learning a new language, in: International Journal of Psychoanalysis, Nr. 20, S. 471-479

Vogel K., 1999, Lernen Kinder eine Fremdsprache anders als Erwachsene? Zur Frage des Einflusses des Alters auf den Zweisprachenerwerb, in: Die Neueren Sprachen, Nr. 5, S. 539-550

Wode H., 2006, Mehrsprachigkeit durch immersive KiTas. Eine überzeugende Methode zum nachhaltigen Fremdsprachenerwerb, in: H. Rieder-Aigner (Hg.), Zukunfts-Handbuch Kindertageseinrichtungen: Qualitätsmanagement für Träger, Leitung, Team. Ergänzbare Sammlung, Regensburg-Berlin, S. 1-16, www.fmks-online.de

Zugang zu den Internetquellen am 20.03.2020

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert.

Justyna Hryniewicz-Piechowska, Agnieszka Putzier,
Justyna Zwierzyńska (Hrsg.)

Polski z Gryfikiem

Zbiór materiałów dydaktycznych
dla przedszkoli

Lehr- und Lernmaterialsammlung für KiTas

FUNDACJA WSPÓLPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Interreg
Pomerania-Vorpommern-Polen
Projekt dofinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Polnisch
liegt nahe

Zwei Sprachen, ein Region

Śpiewaj po polsku z Gryfikiem

Piosenki dla dzieci przedszkolnych oraz dla uczniów klas 1-4 wspomagające naukę języka polskiego jako języka obcego.

Autor:

Agnieszka Putzier

Muzyka i aranżacja:

Mitosz Konarski

Śpiewają:

Aleksandra Nowak, Mitosz Konarski

Redakcja:

Aleksandra Nowak

Skład i projekt okładki:

Jakub Gozdecki

Autor grafiki na okładkę:

Agnieszka Łodzińska

Kraków 2019

Niniejsza publikacja stanowi własność twórców i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie przysługujących im praw. Zawartość publikacji można nieodpłatnie udostępnić innym osobom w celach dydaktycznych, nie wolno jednak publikować treści w niej zawartych (także we fragmentach) w internecie. Kopiowanie jest dozwolone wyłącznie na użytek własny. Cytując fragmenty prosimy o nie zmienianie treści oraz o podanie informacji, czyje to dzieło.

Copyright© by Agnieszka Putzier

Wykorzystywanie do wykonań i nadań publicznych poza placówkami edukacyjnymi bez zezwolenia zabronione, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w prawie autorskim.

Wydawca: Konarscy Factory - Mitosz Konarski

www.konarscyfactory.pl

Spis treści

1. Cześć, jestem Gryfik	
<i>Powitanie i przedstawianie się</i>	7
2. Gryfik	
<i>Zabawa ruchowa – poznanie części ciała. Elementy polskiego folkloru</i>	8
3. Hej, co robisz?	
<i>Zabawa dydaktyczna polegająca na rozróżnianiu dnia i nocy</i>	9
4. Rodzina Gryfika	
<i>Zabawa dydaktyczna polegająca na rozpoznawaniu członków rodziny</i>	10
5. Mam na sobie...	
<i>Zabawa dydaktyczna polegająca na rozpoznawaniu kolorów</i>	11
6. Urodziny	
<i>Zabawa tematyczna</i>	12
7. Lubię jeść	
<i>Zabawa dydaktyczna polegająca na rozpoznawaniu nazw potraw i napojów</i>	13
8. Wyliczanka	
<i>Zabawa dydaktyczna polegająca na rozpoznawaniu liczb od 1 do 10</i>	14
9. Cztery pory roku	
<i>Zabawa dydaktyczno-ruchowa</i>	15
10. Boże Narodzenie	
<i>Zabawa tematyczna</i>	16

Die Publikation „Singe auf Polnisch mit dem kleinen Greif“ enthält Lieder für Kindergarten- und Schulkinder der Klassen eins bis vier. Ihre Hauptfigur - ein liebenswertes Ungeheuer namens Gryfik (der kleine Greif) - ist mit dem großen Greif eng verwandt. Dieser ziert das Wappen vieler Städte und Gemeinden der deutsch-polnischen Euroregion Pomerania.

Die Publikation besteht aus:

- einer CD mit zehn Liedern zum Hören, Mitsingen und Spielen in der polnischen Sprache sowie
- einem Buch mit Liedtexten und Spielanleitungen zu jedem Lied.

Die vorliegende Publikation beinhaltet weder Unterrichtsmaterialien noch didaktische Hilfsmittel, die in den Spielanleitungen genannt werden. Die Handpuppe „Gryfik“ sowie die Vorlagen für die Maske und die Fingerpuppen können über die folgende E-Mail-Adresse bezogen werden: nachbarsprachenprojekt@uni-greifswald.de

Je nach Dauer des Polnisch-Angebots in der Kita oder in der Schule kann die Publikation wie folgt verwendet werden:

- die Lieder sind Hauptbestandteil des Polnisch-Angebots oder
- sie ergänzen es.

Unabhängig von der Verwendungsart wird die folgende Vorgehensweise empfohlen:

- Einführung des Liedtextes mit Hilfe von Bildern, Gestik und Mimik (ohne Übersetzung ins Deutsche),
- Durchspielen des Liedes, damit die Kinder in das Lied hineinhören und den Text sowie die Spielregeln verstehen,
- Mitsingen und Spielen.

Viel Spaß und Freude beim Heranführen der Kinder an die polnische Sprache und Kultur wünscht Ihnen

Ihre Autorin

Od Autorki

Publikacja „Śpiewaj po polsku z Gryfikiem” to piosenki dla dzieci przedszkolnych oraz dla uczniów klas 1-4 uczących się języka polskiego jako języka obcego. Główny bohater Gryfik to sympatyczny stworek. Jest spokrewniony z gryfem, który widnieje w herbach wielu miast i gmin Euroregionu Pomerania na pograniczu niemiecko-polskim.

Na publikację składają się:

- płyta CD zawierająca 10 piosenek do słuchania, śpiewania oraz do wykorzystania podczas zabaw z językiem polskim;
- książeczka, w której zamieszczono teksty piosenek oraz opisy zabaw do każdej piosenki.

Niniejsza publikacja nie zawiera ani rekwizytów ani pomocy dydaktycznych wymienionych w opisach zabaw. W celu otrzymania maskotki „Gryfik” oraz szablonów do wykonania maski i pacynek na palce prosimy o zgłoszenie na adres mailowy: nachbarsprachenprojekt@uni-greifswald.de

W zależności od czasu, jakim dysponują Nauczyciele na przeprowadzenie zajęć z języka polskiego jako języka obcego, z publikacji można korzystać w następujący sposób:

- piosenki mogą stanowić główną część zajęć;
- piosenki mogą uzupełniać zajęcia na dany temat.

Niezależnie od sposobu wykorzystania piosenek zaleca się poniższą kolejność:

- wprowadzenie słów piosenki za pomocą obrazków, gestów lub mimiki (bez tłumaczenia na język niemiecki);
- wspólne wystuchanie piosenki, jeden lub więcej razy, aby dzieci zapoznały się dobrze z melodią i zrozumiały treść piosenki oraz sens zabawy;
- wspólna zabawa i śpiewanie piosenki.

Życzę wszystkim dobrej zabawy i radości w trakcie wspólnej nauki języka polskiego oraz przybliżania polskiej kultury!

1. Cześć, jestem Gryfik

Cel piosenki: Powitanie oraz przedstawienie się. Piosenka może być śpiewana na każdych zajęciach języka polskiego na powitanie.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne: Pacynka Gryfik (pacynka animowana przez Nauczyciela)

Przebieg zabawy: Dzieci siadają w kole. Pierwszy raz piosenkę śpiewa sam Gryfik. Za drugim razem Gryfik siada na kolanach dowolnego dziecka i ponownie śpiewa piosenkę. Gdy Gryfik kończy śpiewać piosenkę po raz drugi, Nauczyciel podpowiada dziecku co ma robić: odpowiedzieć Gryfikowi „Jestem...[imię dziecka]” oraz podać mu rękę na powitanie.

W zależności od liczby dzieci w grupie, piosenka powtarzana jest 6,7, 8 i więcej razy.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest dwa razy.

Cześć, jestem Gryfik

Jak się masz?

Cześć, jestem Gryfik

Jak na imię masz?

2. Gryfik

Cel piosenki: Rozpoznawanie części ciała. Wprowadzenie elementów polskiego folkloru – tańce i stroje ludowe. Zabawa ruchowa.

Teren zabawy: Sala lub podwórko

Pomoce dydaktyczne*: Kolorowe szarfy (ogonki) dla Gryfika oraz dla dzieci, maska na twarz (Gryfik)

Przebieg zabawy: Przed rozpoczęciem zabawy Nauczyciel prezentuje Gryfika oraz te części jego ciała, które pojawiają się w piosence, a także tłumaczy dzieciom cel zabawy, którym jest zebranie jak największej ilości ogonków. Następnie Nauczyciel ustawia dzieci w kole, sam zajmuje miejsce na środku wewnątrz koła. Stojąc w środku koła zakłada maskę Gryfika, zaczyna śpiewać piosenkę i wykonuje następujące ruchy, gesty oraz polecenia.

I zwrotka:

1 – wskazuje na siebie oraz na swoje nogi;

2 – głaszcze swoje uszy, następnie kręci przecząco głową oraz pokazuje rogi;

3 – wypina brzuch i wskazuje na niego oraz robi „duże oczy”;

4 – wskazuje ogonek (szarfę zatknietą za pas) i dziób. Dziób robi przykładając do nosa ułożone w trójkąt kciuki oraz palce wskazujące.

II zwrotka:

5 – Gryfik zaprasza dzieci do zabawy. Każdemu dziecku daje szarfę i zatyka za pasem tak, aby imitowała ogonek. Następnie wszystkie dzieci spacerują po kole w tym samym kierunku, obracając się w prawo lub w lewo. Po ustyszeniu komendy „Berek ogonek!” dzieci starają się zdobyć jak najwięcej ogonków zabierając je innym, a przy tym starają się, by nie stracić własnego. Posiadacz największej liczby ogonków zostaje Gryfikiem, dostaje maskę, zakłada ją i postępuje jak wcześniej Nauczyciel (1-4, opis powyżej), podczas gdy piosenka jest śpiewana jeszcze raz.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest trzy razy.

Jestem Gryfik, mam dwie nogi – 1

Miękkie uszy, a nie rogi – 2

Pękaty brzuszek i duże oczy – 3

Długi ogonek i dziób uroczy – 4

Lubię się bawić i lubię dzieci – 5

Nie lubię sprzątać, nie lubię śmieci

Lubię się ruszać w rytmie oberka

Nie lubisz tańczyć? To gramy w berka

Berek ogonek!

Rozwinięcie zabawy: Po zakończeniu zabawy Nauczyciel opowiada o polskich tańcach, prezentując dzieciom obrazki przedstawiające pary w polskich strojach ludowych.

3. Hej, co robisz?

Cel piosenki: Rozróżnianie dnia i nocy oraz czynności wykonywanych w dzień i w nocy.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne: Obrazki przedstawiające dzień oraz noc

Przebieg zabawy: Przed rozpoczęciem zabawy Nauczyciel śpiewa piosenkę razem z Gryfikiem i z podziałem na role. Gryfik demonstruje czynności występujące w tekście piosenki (np. śpię, budzę się, itd.) oraz reaguje na polecenie „Proszę, powiedz mi”, wybierając odpowiedź „dzień” lub „noc”, w nawiązaniu do treści piosenki i przedstawianych czynności związanych z tymi porami.

Podczas słuchania piosenki po raz drugi wszyscy naśladowują (gestami, mimiką) czynności pojawiające się w drugiej linijce każdej zwrotki, np. śpię, budzę się. Na słowa „Proszę, powiedz mi” wybrane przez Nauczyciela dziecko wskazuje na odpowiedni obrazek przedstawiający „dzień” lub „noc” oraz wymawia na głos nazwę wybranej pory dnia. Pora dnia musi pasować do czynności zawartej w tekście bieżącej zwrotki.

Kiedy dzieci dobrze znają już tekst piosenki, można wprowadzić podział na role według załączonego przykładu:

Nauczycielka: *Hej, co robisz? / 2x*

Dziecko 1: *Smacznie śpię. / 2x*

Nauczycielka: *Czy to dzień, czy noc? / 2x*

Proszę, powiedz mi. / 2x

Dziecko 2: Dzień/Noc – podając Nauczycielowi dopasowany do treści obrazek

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest jeden raz.

Hej, co robisz? / 2x

Smacznie śpię / 2x

Czy to dzień, czy noc? / 2x

Proszę, powiedz mi / 2x

Hej, co robisz? / 2x

Budzę się / 2x

Czy to dzień, czy noc? / 2x

Proszę, powiedz mi / 2x

Hej, co robisz? / 2x

Myję się / 2x

Czy to dzień, czy noc? / 2x

Proszę, powiedz mi / 2x

Hej, co robisz? / 2x

Jem i piję / 2x

Czy to dzień, czy noc? / 2x

Proszę, powiedz mi / 2x

Hej, co robisz? / 2x

Ubięram się / 2x

Czy to dzień, czy noc? / 2x

Proszę, powiedz mi / 2x

Cześć, co robisz? / 2x

Śpię i śnię / 2x

Czy to dzień, czy noc? / 2x

Proszę, powiedz mi / 2x

Rozwinięcie zabawy: Nauczyciel rozdaje dzieciom obrazki do kolorowania przedstawiające np. księżyc, słońce, przedszkole, śniadanie itp., które dzieci przyporządkowują tematycznie do „dnia” lub „nocy”.

4. Rodzina Gryfika

Cel piosenki: Poznanie określić członków rodziny.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne*: Pacynki na palce (Gryfik i jego rodzina)

Przebieg zabawy: Najpierw Nauczyciel prezentuje piosenkę w całości, przedstawiając Gryfika i Jego rodzinę za pomocą pacynek, nakładając je kolejno na palce:

1 – Gryfik; 2 – Mama; 3 – Tata; 4 – Siostra; 5 – Brat.

Następnie Nauczyciel rozdaje dzieciom pacynki na palce i śpiewa piosenkę raz jeszcze, ale tym razem prosi dzieci, aby założyły mu na palce pasujące do zwrotek pacynki.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest jeden raz.

*To ja Gryfik, to ja Gryfik – 1
Jak się masz?
Bardzo dobrze, bardzo dobrze
Dziękuję!*

*A to mama, a to mama – 2
Jak się masz?
Bardzo dobrze, bardzo dobrze
Dziękuję!*

*A to tata, a to tata – 3
Jak się masz?
Bardzo dobrze, bardzo dobrze
Dziękuję!*

*A to siostra, a to siostra – 4
Jak się masz?
Bardzo dobrze, bardzo dobrze
Dziękuję!*

*A to brat, a to brat – 5
Jak się masz?
Bardzo dobrze, bardzo dobrze
Dziękuję!*

* Przed rozpoczęciem zabawy należy przygotować pacynki na palce wykorzystując szablon.
W celu ich otrzymania proszę o wystanie zgłoszenia na adres mailowy
nachbarsprachenprojekt@uni-greifswald.de

5. Mam na sobie...

Cel piosenki: Wprowadzenie nazw kolorów.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne*: Kartonowe ubranka dla Gryfika, opaski z kartonu na głowę dla dzieci w kolorach pojawiających się w piosence

Przebieg zabawy: Dzieci gromadzą się w grupie koło Nauczyciela, który śpiewa piosenkę i ubiera postać Gryfika w ubranka z papieru, zgodnie z tekstem piosenki. Na końcu każdej zwrotki, po słowach „... kolor – robimy koto” wlicza wszystkie ubrania w wymienionym kolorze, które dzieci mają na sobie. Następnie zakłada im opaski w tym kolorze na głowę i zaprasza je do kota.

1 – białe opaski

2 – zielone opaski

3 – niebieskie opaski

4 – żółte opaski

Przykład:

Nauczyciel: „Kto ma dziś na sobie coś białego? Popatrzcie: Alex ma biały T-shirt, Meike ma białe skarpetki. Alex i Meike chodźcie do kota! Biały kolor – robimy koto”.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest jeden raz.

*Mam na sobie
białą czapeczkę
Biały kolor – robimy koto - 1*

*Mam na sobie
zielony T-shirt
Zielony kolor – robimy koto - 2*

*Mam na sobie
niebieskie spodnie
Niebieski kolor – robimy koto - 3*

*Mam na sobie
żółte skarpetki
Żółty kolor – robimy koto - 4*

Rozwinięcie zabawy: Po zaśpiewaniu piosenki Nauczyciel rozdaje opaski także w innych kolorach, pasujących do części ubrań dzieci i kontynuuje zabawę w kole.

* Przed przystąpieniem do zabawy należy przygotować: 1) kartonowe ubranka dla Gryfika, 2) opaski z kartonu na głowę dla dzieci w kolorach pojawiających się w piosence.

6. Urodziny

Cel piosenki: Zabawa w urodziny.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne: Korona z kartonu, tron dla solenizanta (krzesetko), obrazki związane z okazją urodzin (tort, prezenty, goście, kosz kwiatów)

Przebieg zabawy: Najpierw Nauczyciel śpiewa piosenkę tłumacząc jej słowa za pomocą obrazków. Rozpoczynając trzecią zwrotkę zaprasza dziecko wybrane do roli solenizanta na tron, pozostałe dzieci prosí, aby klaskaty w dłonie, a w tym czasie zakłada solenizantowi koronę na głowę.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest jeden raz.

*Korona i tort
życzenia i prezenty
urodziny dziś
świętuje ktoś z Was
 Czy to Gryfik? NIE!
 Czy to... (imię dziecka)? NIE!
 Czy to... (imię dziecka)? TAK!
Usiądź na tronie
a my klaszczemy w dłonie
założ koronę
a my życzymy Tobie
 Dużo szczęścia! TAK!
 Gości miłych! TAK!
 Kosza kwiatów! TAK!*

Rozwinięcie zabawy: Kiedy dzieci już dobrze znają tekst piosenki, można ją śpiewać z podziałem na role: np. w drugiej zwrotce jedna grupa dzieci zadaje pytania, a druga na nie odpowiada. Z kolei w czwartej zwrotce jedna grupa dzieci składa życzenia, a druga wykrzykuje w odpowiedzi „TAK!”.

* Przed przystąpieniem do zabawy należy przygotować: 1) koronę z kartonu, 2) obrazki i 3) krzesetko dla solenizanta.

7. Lubię jeść

Cel piosenki: Poznanie nazw posiłków oraz typowych polskich potraw i napojów.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne*: Obrazki ilustrujące potrawy i napoje, w tym charakterystyczne potrawy polskie (pierogi, kompot)

Przebieg zabawy: Najpierw Nauczyciel ustawia dzieci w kole, po czym sam staje w w jego środku. Pokazuje dzieciom obrazki i uktada je w trzy grupy: „śniadanie”, „obiad”, „kolacja”. Następnie rozpoczyna śpiewanie piosenki, w trakcie której prosi wybrane dziecko, aby po słowach „podaj mi miód i teraz hop” podało dany obrazek (miód-śniadanie, sól-obiad, pieprz-kolacja) i wskoczyło do środka koła. Podczas części instrumentalnej Nauczyciel wskazuje kolejne dzieci, aby podawały obrazki z produktami występującymi w tekście piosenki, a następnie wskoczyły do środka koła.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest jeden raz.

*Na śniadanie lubię jeść
serek i jajka, butek sześć.
Piję mleko, a nie sok
podaj mi miód i teraz hop!*

*Na obiadek lubię jeść
ciepłą zupę, pierogów sześć.
Piję kompot, a nie sok
podaj mi sól i teraz hop!*

*Na kolację lubię jeść
chleb i szynkę, ogórków sześć.
Piję wodę, a nie sok
podaj mi pieprz i teraz hop!*

Rozwinięcie zabawy: Po zaśpiewaniu piosenki Nauczyciel prosi dzieci, aby opowiedziały, co jedzą w domu na śniadanie, obiad i kolację. Na koniec Nauczyciel rozdaje obrazki:

- z typowo polską potrawą jaką są „pierogi” oraz opowiada o ich różnorodności, np. że pierogi mogą być z kapustą, ziemniakami i serem, kaszą lub owocami (na słodko);
- z „kompotem”, tłumacząc różnicę między polskim a niemieckim kompotem.

* Przed rozpoczęciem zabawy należy przygotować: 1) kolorowe zdjęcia lub obrazki ilustrujące produkty występujące w tekście i 2) kolorowe zdjęcia lub obrazki ilustrujące tradycyjne dania polskie.

8. Wyliczanka

Cel piosenki: Poznanie liczb od 1 do 10.

Teren zabawy: Sala lub podwórko

Pomoce dydaktyczne: 10 piłek ponumerowanych od 1 do 10

Przebieg zabawy: Zanim Nauczyciel rozpocznie zabawę, pokazuje dzieciom ponumerowane kolejno piłki oraz wymawia po kolei liczby od 1 do 10.

Następnie rozpoczyna śpiewanie piosenki i wykonuje czynności ilustrujące tekst piosenki według poniższych wskazówek:

1 – 6 – Nauczyciel podrzuca piłki z numerami od 1 do 6, żongluje nimi lub kosztuje;

7 – wskazuje na piłki z numerami 7 i 8, które są potożone gdzieś w oddali;

8 – wskazuje na piłki z numerami 9 i 10 leżące tuż obok;

9 – na słowa „tap, tap, tap” dzieci tupią;

10 – na słowa „klap, klap, klap” dzieci klaszczą w dłonie;

11 – na słowa „tak, tak, tak” dzieci rzucają piłki w stronę Nauczyciela i zabawa rozpoczyna się od nowa.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest trzy razy.

*Skaczą piłki, raz, dwa, trzy – 1
Ja je łapię, potem Ty – 2
Lecą piłki, cztery, pięć – 3
Łap je, zanim spadną gdzieś – 4*

*Rzucam piłką numer sześć – 5
Kto ją złapie, powie cześć – 6
Siedem, osiem, leżą tam – 7
Dziewięć, dziesięć, ja je mam! – 8*

*Dziesięć piłek, tap, tap, tap – 9
Teraz w rączki, klap, klap, klap – 10
Dziesięć piłek, tap, tap, tap – 11
Teraz do mnie, tak, tak, tak – 12*

Rozwinięcie zabawy: Po zaśpiewaniu piosenki Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki, na których narysowane są ponumerowane piłki. Dzieci mogą je wyciąć i pokolorować.

9. Cztery pory roku

Cel piosenki: Wprowadzenie nowego słownictwa. Rozpoznawanie pór roku.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne: Obrazki ilustrujące tekst piosenki oraz kartonowe opaski na głowę z symbolami wiosny, lata, jesieni oraz zimy

Przebieg zabawy: Pierwszy raz Nauczyciel śpiewa piosenkę sam, ilustrując tekst piosenki przygotowanymi obrazkami oraz układając je np. na podłodze. Kiedy piosenka się skończy, prosi dzieci o podział obrazków na cztery grupy czyli cztery pory roku: „wiosnę”, „lato”, „jesień” i „zimę”.

Przed kolejnym wykonaniem piosenki Nauczyciel zakłada czworgu wybranym dzieciom opaski na głowę. Każde z dzieci będzie inną porą roku, pierwsze „wiosną”, drugie „latem”, trzecie „jesienią”, czwarte „zimą”. Pozostałe dzieci otrzymują wcześniej prezentowane obrazki i zakładają je na szyję. Podczas śpiewania dzieci naśladują słowa piosenki, wykonując następujące czynności według poniższego przykładu.

Przykład:

W trakcie pierwszej zwrotki, dziecko „wiosna” idzie przez salę, a dzieci z pasującymi obrazkami tworzą za nim „węża”.

Schemat jest powtarzany z każdą porą roku, w każdej kolejnej zwrotce.

Zabawę można powtarzać zamieniając role dzieci tak, aby każde z dzieci miało szansę być nie tylko „obrazkiem”, ale także jedną z pór roku.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest jeden raz.

*Idzie wiosna, słońce świeci,
na spacerek idą dzieci
Bazie, bratki, tulipany,
Widać nawet dziś bociany*

*Idzie lato, słońce praży,
dziś spędzamy dzień na plaży
A na plaży pyszne lody,
I po lodach plusk do wody*

*Idzie jesień, deszczuk leje,
tęcza się do chmurki śmieje
A wiatr psotnik w polu wieje,
W liście dmucha, las się chwije*

*Idzie zima, śnieżek prószy,
Mróz nas szczypie w nosy, w uszy
Ulepimy dziś bałwanki,
Aby później iść na sanki*

* Przed przystąpieniem do zabawy należy przygotować: 1) obrazki ilustrujące słowa piosenki (słońce i dzieci na spacerku, bazie/bratki/tulipany, bociany, słońce i dzieci na plaży itd.) Obrazki powinny być wyposażone w sznurek tak, aby w kolejnej części zabawy dzieci mogły je zawiesić na szyi.
2) Cztery kartonowe opaski na głowę z symbolami: wiosny, lata, jesieni i zimy.

10. Boże Narodzenie

Cel piosenki: Wprowadzenie nowego słownictwa. Polskie tradycje bożonarodzeniowe.

Teren zabawy: Sala

Pomoce dydaktyczne: Czapka Mikołaja, worek z prezentami (koperty z opłatkiem), obrazki ilustrujące treść piosenki oraz tradycje bożonarodzeniowe, „stół wigilijny” nakryty białym obrusem

Przebieg zabawy*: Przed zaśpiewaniem piosenki Nauczyciel wprowadza dzieci w temat pokazując im obrazki oraz prezentując tradycję łamania się opłatkiem przy stole wigilijnym (łamię się opłatkiem z Gryfikiem). Następnie pyta dzieci, kto chce być Mikołajem. Ochotnik otrzymuje worek z prezentami oraz czapkę Mikołaja, którą zakłada na głowę.

W trakcie wspólnego śpiewania dziecko „Mikołaj” chodzi po sali i rozdaje prezenty innym dzieciom, które następnie je rozpakowują. Na słowa: „Chodźmy do stołu...” Nauczyciel zaprasza dzieci do stołu. Po zakończeniu piosenki dzieci łamią się opłatkiem i życzą sobie „szczęścia i zdrowia”.

UWAGA! W załączonym podkładzie muzycznym tekst piosenki wykonywany jest jeden raz.

*Święta, święta, tuż, tuż, tuż,
po choinkę idziemy już
Mikołaj chodzi po mieście,
prezenty rozdaje wreszcie / 2x*

*Chodźmy do stołu wszyscy wraz,
bo już Wigilii nadszedł czas
Opłatkiem się podzielimy,
szczęścia, zdrowia życzymy / 2x*

* Przed przystąpieniem do zabawy należy przygotować: 1) czapkę Mikołaja i worek z prezentami (koperty pomalowane jak prezenty z opłatkiem w środku), 2) obrazki ilustrujące tradycje związane z Bożym Narodzeniem (choinka, Mikołaj, prezenty, stół wigilijny, rodzice i dzieci dzielące się opłatkiem przy stole wigilijnym) i 3) „stół wigilijny” nakryty białym obrusem.

Olimpia Pręgowska

Polski z Gryfkiem

Zabawy ruchowe wspomagające naukę języka polskiego

Polnisch mit dem kleinen Greif

Bewegungsspiele zur Unterstützung des Polnischlernens

Autorin: Olimpia Pręgowska

Redaktion: Justyna Hryniewicz-Piechowska, Agnieszka Zawadzka, Justyna Zwierzyńska

Layout & Illustrationen: Ilustratorka Dorota Domagała

Bild des kleinen Greifen auf dem Buchcover: Agnieszka Łodzińska

Greifswald 2020

ISBN 978-3-9822528-3-4

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Herausgeber: Kolleg für polnische Sprache und Kultur

Charlottenstr. 31

14467 Potsdam

Tel.: +49 (0) 1739118575 www.kolleg.eu

Pozycja rekomendowana przez Federalny Związek Nauczycieli Języka Polskiego

Publikation empfohlen von der Bundesvereinigung der Polnischlehrkräfte

Przedmowa

Trudno wyobrazić sobie uczenie się „głową, sercem i ręką”, postulowane już przez J. H. Pestalozzi'ego, bez ruchu. Wiadomo, że aktywność fizyczna pozytywnie wpływa na przyswajanie wiedzy, koncentrację i osiągnięcia, pomaga także zapamiętywać i przypominać sobie materiał. Teza ta leży u podstaw koncepcji „szkoły w ruchu”, która odnosi się do każdego przedmiotu, a więc również do lekcji języka. Funkcją ruchu może być towarzyszenie nauce (przerwy z ćwiczeniami rozluźniającymi, rozciągającymi i wzmacniającymi albo takie formy pracy, jak np. obwód stacyjny, puzzle eksperckie lub zabawy w odgrywanie ról) lub wspomaganie uczenia się (np. uczenie się słówek czy struktur gramatycznych przy wykonywaniu określonych ruchów).

Niniejsza publikacja pomyślana jest jako materiał uzupełniający na lekcje języka polskiego w szkole podstawowej. Po odpowiedniej adaptacji sprawdzi się też w pracy z dziećmi przedszkolnymi. Autorka, nauczycielka wychowania fizycznego i języka polskiego w Szkole Podstawowej w Gramzow (Brandenburgia), dzieli się z czytelniczkami i czytelnikami wiedzą zawodową i swoimi doświadczeniami z praktyki. Proponuje szereg sprawdzonych zabaw ruchowych, które można wykorzystać we wszystkich fazach lekcji i w różnych celach.

Nauczycielkom i nauczycielom oraz ich uczennicom i uczniom życzymy dobrej zabawy na lekcjach języka polskiego z ruchem!

Redakcja

Vorwort

Lernen mit „Kopf, Herz und Hand“, wie bereits von J. H. Pestalozzi gefordert, ist kaum ohne Bewegung vorstellbar. Bekannterweise steigert körperliche Aktivität die Lern-, Leistungs- und Konzentrationsfähigkeit und unterstützt das Behalten und Erinnern des Gelernten. Diese Erkenntnis liegt dem Konzept der „bewegten Schule“ zugrunde, zu dem alle Fächer beitragen können und sollen, so auch der Sprachunterricht. Bewegung kann dabei in lernbegleitender (Pausen mit Lockerungs-, Dehn-, Streck- und Kräftigungsübungen oder Lernformen, wie z. B. Stationenlernen, Expertenpuzzle oder Rollenspiele) oder lernerschließender Funktion (der Lerngegenstand wird durch Bewegung wahrgenommen, z. B. Wörter oder grammatische Strukturen) eingesetzt werden.

Die vorliegende Publikation ist als Ergänzungsmaterial für den Polnischunterricht an Grundschulen konzipiert, nach entsprechender Anpassung wird es aber auch für die Arbeit im Kindergarten nützlich sein. Die Autorin, die als Sport- und Polnischlehrerin an der Grundschule Gramzow (Brandenburg) tätig ist, teilt ihr professionelles Wissen und praktische Erfahrungen mit den Leser*innen. Sie schlägt eine Reihe von überprüften Bewegungsspielen, vor die in allen möglichen Unterrichtsphasen und zu unterschiedlichen Zwecken genutzt werden können.

Den Lehrkräften und ihren Schüler*innen wünschen wir viel Spaß beim Polnischlehren und -lernen mit Bewegung!

Die Redaktion

Wstęp

Na rozwój dziecka najskuteczniejsze z dydaktycznego i wychowawczego punktu widzenia jest oddziaływanie w okresie wczesnoszkolnym. W pierwszej klasie dziecko dostosowuje się do nowego otoczenia i nowych warunków, kolejne lata nauki zaś to najlepszy czas na kształtowanie zarówno jego charakteru, jak i zdolności motorycznych.

Program nauczania ma wspomagać cały proces dydaktyczny, więc nauczyciel powinien tak kierować rozwojem dziecka, żeby zdobyło nowe umiejętności i wiedzę, a także osiągnęło najwyższy poziom, odpowiadający jego indywidualnym możliwościom, i przyswoiło sobie najlepsze wzorce. Pedagog powinien wzmacniać osobowość, kształtować pozytywne cechy charakteru, postawy i nawyki ucznia, uwzględniając jego potrzeby, potencjał i tempo rozwoju, gdyż dopiero wtedy proces dydaktyczny będzie przebiegać efektywnie i bez zakłóceń.

Dla dziecka w pierwszych latach szkoły podstawowa jest biologiczna potrzeba ruchu, całkowicie naturalna niemożność koncentrowania się przez dłuższy czas na jednej czynności. Odczuwa ono „głód ruchu”, który szkoła potrafi zaspokajać tylko wtedy, gdy efektywnie i w pełni wykorzystuje godziny przeznaczone na zajęcia wychowania fizycznego, a także odpowiednio organizuje ćwiczenia śródlekcyjne i przerwy między lekcjami. Każda lekcja powinna stwarzać okazję do „rozładowania motorycznego”. Zabawy, gry i ćwiczenia ruchowe podczas zajęć – w zależności od ich tematyki i rodzaju aktywności – mogą działać wprowadzająco, aktywizująco, utrwalająco lub uspokajająco.

Do głównych form aktywności dziecka należy zabawa. Bawiąc się, poszerza ono swoje zainteresowania, uczestniczy w życiu społecznym i poznaje to, co je otacza, a odgrywając różne role przygotowuje się do pełnienia w przyszłości rozmaitych funkcji społecznych. Staje się to dla niego źródłem zadowolenia i samoistnym celem. Zabawę umożliwiają dziecku wyobraźnia i umiejętność obserwowania, a zabawę ruchową także przetwarzanie dostarczanych przez nauczyciela informacji. Ruchy dziecka nie muszą być wiernym naśladownictwem tych znanych mu z życia, lecz raczej ich swobodną interpretacją.

Gra tym się różni od zabawy, że przebiega według ściśle określonych reguł, zakłada współzawodnictwo i kończy się w chwili zwycięstwa zespołu lub pojedynczego ucznia. W zabawie ważna jest fabuła, którą w grze ruchowej zastępują reguły. Choć formalnie gra różni się od zabawy, w dydaktyce można ją zaliczyć do metody zabawowej.

Zabawy i gry wprowadzane na lekcjach wychowania fizycznego, zajęciach sportowych i rekreacyjnych wymagają od dzieci wszechstronnej aktywności ruchowej, mogą też mieć wielorakie funkcje: dydaktyczne, rekreacyjne, wychowawcze, kształtujące zdolności motoryczne i przygotowujące do życia społecznego. Stawiają uczniów w rozmaitych sytuacjach, bo zmuszają np. do udzielenia pomocy słabszym kolegom i koleżankom, przejęcia przez kogoś odpowiedzialności za powodzenie całej grupy, wypełnienia obowiązku, poszanowania wspólnej własności itd. Nauczyciel powinien te momenty wychwytać i umiejętnie wykorzystać w celach wychowawczych. W grach dużą rolę oprócz współzawodnictwa odgrywa potrzeba współdziałania, godnego zachowania się po przegranej, uczciwość, przestrzeganie reguł i zasad „fair play”.

W zamierzeniu autorki poniższy tekst ma dostarczyć nauczycielom wskazówek ułatwiających planowanie i realizację zajęć metodą nie tylko zadaniową. Wybrane i skrótkowo przedstawione zagadnienia z teorii i metodyki nauczania oraz podstawowe informacje o zastosowaniu gier i zabaw ruchowych znajdują się w części pierwszej. W części drugiej, na konkretnych przykładach, zajmiemy się praktyką: planowaniem pracy, przebiegiem lekcji oraz wybranymi metodami i formą ćwiczeń – przede wszystkim metodą ekspresyjną jako najbardziej twórczą i dopuszczającą największą swobodę uczniów. Część trzecią poświęcimy samym grom i zabawom oraz ćwiczeniom kształtującym określone cechy charakteru.

Ze względu na ograniczoną długość tekstu koncentrujemy się na nauczaniu tylko jednego przedmiotu: języka polskiego. Proponujemy różne rozwiązania metodyczne z zastrzeżeniem, że zawsze należy je dostosowywać do obranych celów, możliwości dzieci i warunków szkoły. Mają one przede wszystkim wspomagać oraz inspirować nauczycieli do ich własnych poszukiwań.

Jak wiadomo, znajomość języka obcego pozytywnie wpływa na ogólny rozwój dziecka. „Elastyczny” aparat mowy pomaga mu szybciej opanować wymowę, akcent i intonację, nauka języka korzystnie oddziałuje też na pracę mózgu. Wcześniej rozpoczęta pozwala uniknąć zahamowań związanych z posługiwaniem się językiem obcym i redukuje stres spowodowany porozumiewaniem się w innym języku niż ojczysty. Zdaniem specjalistów dzieci, które od małego uczą się języków obcych, nabierają pewności siebie i chętniej podejmują nowe wyzwania.

Połączona z zabawą nauka nowego języka jest dla dzieci przyjemnym doświadczeniem i sposobem na łatwe i szybkie przyswojenie wiedzy. Ze względu na zabawową formę dziecko pozytywnie podchodzi do lekcji języka, które często stają się jego ulubionym przedmiotem. Silniejsza motywacja wewnętrzna ucznia gwarantuje lepsze wyniki nauczania.

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym nie przejmują się jeszcze tym, że z języka obcego otrzymują oceny. Dzięki wprowadzonym na lekcji zabawom i grom mogą wyjść z ławek, odłożyć przybory do pisania, a sam proces uczenia się traktować bardziej spontanicznie i w naturalny sposób. Wrodzona potrzeba komunikacji sprawia, że dzieci (odpowiednio zachęcane!) próbują wystawiać się w języku obcym. Nie wstydzą się popełnianych błędów, bo nie są tak skrupowane jak dorośli.

Te, które nie rozumieją jeszcze wszystkiego we własnym języku, łatwiej tolerują obce słowa i wyrażenia w historyjkach, piosenkach czy w ustach nauczyciela, potrafią wychwytywać ogólny sens wypowiedzi, nawet nie znając jej poszczególnych elementów. Ta cenna umiejętność ma decydujący wpływ na sukces komunikacyjny w sytuacjach, gdy materiał językowy okazuje się trudny z powodu skomplikowanego słownictwa, złożonych struktur lub tempa mowy czy akcentu. Jej brak często zniechęca osoby dorosłe do nauki języka obcego. Ponieważ wiadomo, że „łatwiej się czegoś nauczyć od razu niż po czasie korygować błędy”, należy na każdym etapie nauczania wyrabiać u dzieci poprawne nawyki językowe.

Proces dydaktyczny jest łańcuchem celowych działań nauczyciela i uczniów, realizacją następujących po sobie zadań. W każdym zadaniu pedagogicznym można wyróżnić aspekt treściowy, wiążący się z pytaniem „Co trzeba zrobić?”, i operacyjny, czyli odpowiedź na pytanie: „Jak postępować, aby wykonać zadanie i osiągnąć cel?”. Zadanie odnosi się do treści lekcji (aspekt treściowy), ale jest też określonym sposobem działania i rozwiązywania problemu, czyli metodą [Zaczyński 1993, 626].

Metody aktywizujące ucznia motorycznie polegają na wykonywaniu przez niego szeregu zadań, które mają bezpośredni, zrozumiały i atrakcyjny cel. Chodzi w nich nie tyle o wykonanie polecenia, ile o aktywność ucznia, a zwłaszcza o jej „uboczne” skutki tożsame z ukrytymi celami nauczyciela. W ten sposób nauczyciel może realizować swój plan, np. przekazywać konkretne umiejętności językowe niejako pod innym pretekstem.

Przykładem takiej metody jest zabawa *Dzień dobry* (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: brak, wiek uczestników: dowolny). Uczestnicy zabawy siedzą na swoich miejscach w ławkach lub na podłodze. Wyznaczone przez nauczyciela dziecko wychodzi przed grupę i odwraca się do niej plecami, a inne wypowiada zwrot powitalny „dzień dobry”. Wtedy to pierwsze odwraca się twarzą do klasy i zgaduje, kto się odezwał. Jeśli odgadnie, jego miejsce zajmuje inny uczeń i zabawa toczy się dalej. Jej celem bezpośrednim jest wskazanie osoby, która głośno powiedziała „dzień dobry”, celem pośrednim – osłuchanie się i zapamiętanie jednego z najprostszych i najczęściej używanych polskich zwrotów powitalnych. Zabawa ułatwia wprowadzanie zwrotów grzecznościowych, a także – po modyfikacji – innych tematów, wystarczy tylko zmienić wypowiadany wyraz lub zwrot. Dobrze sprawdza się także na początku lekcji, bo ośmiela uczniów, którzy niechętnie wypowiadają się w języku obcym z obawy przed popełnieniem błędów fonetycznych. Dla nich pożytecznym ćwiczeniem może być modulowanie głosu i wypowiadanie odpowiednich zwrotów śpiewająco, cicho, głośno, nisko albo wysoko. Przed każdą zabawą trzeba oczywiście omówić reguły i wyjaśnić znaczenie wypowiadanego słowa/wyrażenia.

II

Metody „samodzielnego poszukiwania” i metody „ekspresyjne” lepiej aktywizują ucznia niż metoda „prezentacji”. Głównym katalizatorem procesu dydaktycznego jest wtedy nie nauczyciel, lecz uczeń, który sam steruje procesem uczenia się, co wpływa na jego wewnętrzną motywację. Zadania powinny być otwarte, w przypadku zadań ruchowych warto wykorzystać mechanizm emocjonalno-motywacyjny. Ucznia interesują tylko takie zadania, które stanowią zagadkę lub problem do rozwiązania i wymagają odpowiedniego poziomu sprawności fizycznej i pracy umysłowej. Motywują go natomiast: aspiracje, chęć wykonania zadań i wykazania się, rywalizacja i „głód ruchu”. Rola nauczyciela ogranicza się do tego, że przedstawia problem, zachęca, nadzoruje przebieg zabawy, w razie konieczności naprowadza uczniów na właściwy trop i wreszcie – nagradza [Bielski 1998, 56-58].

Metody ekspresyjne znajdują zastosowanie w zadaniach, które mają na celu zwiększyć sprawność psychomotoryczną, ożywić wyobraźnię, zwiększyć estetykę ruchu i ekspresję ruchową, pobudzić inwencję twórczą. Uczniowie – ruchem, gestem i mimiką – wyrażają swoje stany psychiczne, nastroje i uczucia. Nauczyciel zamienia rolę prowadzącego zajęcia na rolę animatora gry czy zabawy. Wiele zależy od tego, na ile sam się zaangażuje w jej przebieg. Decyzja, czy brać czynny udział w zabawie, czy pełnić rolę obserwatora, należy wprawdzie do nauczyciela, ale doświadczenie uczy, że lepsze rezultaty daje jego aktywne uczestnictwo. Zmniejsza dystans wychowanków do nauczyciela, ociepla jego wizerunek, stwarza swobodniejszą atmosferę i pozwala się cieszyć wspólnym przeżywaniem emocji. W sytuacji, kiedy nauczyciel popełni błąd, np. upuści piłkę lub nie wykona poprawnie „kwiatu lotosu”, zamiast tracić w oczach uczniów, zaskarbia sobie ich sympatię.

Jakie zabawy o charakterze ekspresyjnym dobrze sprawdzają się na lekcji? Można tu polecić choćby *Kalambury* (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: brak, wiek uczestników: dowolny). Uczniów dzielimy na dwie drużyny. Członkowie jednej z nich za pomocą gestów i mimiki udają reprezentantów poszczególnych zawodów, których wybiera nauczyciel (np. kucharza, lekarza, kierowcę itp.). Druga drużyna odgaduje, o kogo chodzi. Bezpośredni cel zabawy to odgadnięcie nazwy zawodu, cel pośredni – wielokrotne powtórzenie i zapamiętanie jego nazwy po polsku. Wizualizacja albo odegranie krótkiej scenki jest oddziaływaniem multisensorycznym, zwiększa przez to prawdopodobieństwo zakodowania i utrwalenia nowego pojęcia. Uczeń wybiera metodę prezentacji i samoekspresji do pewnego stopnia swobodnie. Celem zabawy może być utrwalenie słownictwa zaraz po przeprowadzeniu głównej części zajęć albo sprawdzanie opanowanego już wcześniej materiału. Nazwy zawodów mogą zastąpić nazwy zwierząt lub inne hasła nawiązujące do tematyki zajęć.

Kolejną ekspresyjną zabawą jest *Joga dziecięca*, dobra na „wyciszenie” klasy. Bezpośredni jej cel to odwzorowanie poszczególnych figur wykonywanych przez nauczyciela, a pośredni – poznanie i utrwalenie nazw figur w języku polskim (najczęściej są to nazwy zwierząt i roślin). Zabawa wymaga od prowadzącego znajomości figur (np. motyl, drzewo, kamień, koci grzbiet, ptak itd.) i umiejętności ich wykonywania. Ma ona charakter uspokajający i relaksujący, a uczestniczyć w niej można zarówno na podwórku, jak i w klasie (wystarczy wyjść z ławek). Osoba prowadząca powinna uważać, żeby uczniowie nie wyrządzili sobie krzywdy podczas wykonywania figur, musi więc mieć ogólną wiedzę „medyczną” i znać stan zdrowia swoich podopiecznych. Nie wolno jej lekceważyć dysfunkcji motorycznych, wad postawy czy nabytych przez uczniów kontuzji ani zmuszać ich do wykonywania pewnych zadań. Każde ćwiczenie ruchowe powinno być łatwe w wykonaniu i nie powodować bólu.

Młodszych dzieciom, które zazwyczaj bardzo chętnie i aktywnie uczestniczą we wszystkich zabawach, warto zaproponować *Pociąg ze zwierzętami* (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: lokomotywa lub samochodzik, wiek uczestników: młodsze klasy). Prosimy wszystkie dzieci, żeby usiadły w zwartym kręgu. Jedno z nich otrzymuje lokomotywę, którą musi przetoczyć do następnego dziecka. Uczestnicy zabawy, włącznie z nauczycielem, kolejno podają sobie lokomotywę i recytują głośno rymowankę: *Pociąg jedzie lub na stacjach staje. Czy odgadniesz, jakie zwierzę głos wydaje?* Na te słowa dziecko, przy którym zatrzymała się lokomotywa, musi wydać odgłos jakiegoś zwierzęcia. Pozostałe dzieci odgadują jego nazwę i podają w języku polskim. Jeśli lokomotywę zastąpimy samochodem, rymowanka będzie brzmiała: *Auto jedzie albo na przystankach staje. Czy odgadniesz, jakie zwierzę głos wydaje?* Kiedy do naśladowania zabraknie już głosów, można imitować zachowanie zwierząt – jest to trudniejsze, ale urozmaica zabawę.

Polskie nazwy pojazdów wprowadzamy lub utrwalamy w zabawie komunikacyjnej *Różne pojazdy* (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: brak, wiek uczestników: młodsze klasy). Nauczyciel głośno wypowiada polskie słowa, np. auto, samolot, rower, hulajnoga, motor, pociąg itd. Dzieci próbują naśladować ruch i odgłos wydawany przez każdy typ pojazdu. Mogą to robić w biegu albo, jeśli w sali brakuje miejsca, na stojąco. Nazwy pojazdów można oczywiście zastąpić np. nazwami zwierząt.

Ostatnio ze względu na jej wartości wychowawcze zaleca się nauczycielom tematykę związaną ze środowiskiem naturalnym, czyli światem zwierząt i roślin. Dzięki odpowiednio dobranym grom da się „przemycać” takie treści na zajęciach, co ma na celu kształtowanie zainteresowania i wrażliwości na otoczenie i przyrodę, propagowanie proekologicznego nastawienia i poczucia odpowiedzialności uczniów.

Pieski na spacer, pieski do domu (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: brak, wiek uczestników: młodsze klasy) to prosta i krótka zabawa „relaksująca” i utrwalająca nazwy zwierząt domowych albo codziennych czynności. Nauczyciel opowiada krótką historyjkę, a słowa „pieski na spacer” są dla uczniów sygnałem, że mogą wstać z ławek, spacerować i głośno się zachowywać. Na hasło „pieski do domu” wszyscy wracają na swoje miejsca.

Podobny cel mają zabawy *Żabki na łące, Kicające króliki, Przeciągające się koty* albo *Lot ptaków* – zaspokajają potrzebę ruchu, pozwalając dzieciom naśladować zachowania zwierząt, a dzięki przerwom na głębokie oddechy zapewniają chwilę relaksu.

Równie ważne jak treść zabaw są instrukcje nauczyciela, które powinny być proste, zrozumiałe i możliwie krótkie. Inicjator gier i zabaw musi się wystrzegać długich wstępów i opisów, ponieważ dzieci nie umieją skupiać przez dłuższy czas uwagi na jednej czynności, a powtórzenia szybko je nudzą. Warto więc dbać o różnorodność zadań i odpowiednio je „dawkować”, w zależności od zachowania uczniów.

III

Przy doborze gry lub zabawy nauczyciel musi brać pod uwagę nie tylko główny temat zajęć językowych, lecz także wiele innych czynników: cel dydaktyczny, warunki lokalowe, materiały i sprzęt, jakimi dysponuje, a także liczbę uczestników zabawy i ich nastrój. Szybki ruch nie jest np. wskazany, gdy zajęcia odbywają się po południu, a dzieci są wyraźnie zmęczone; kiedy mają trudności z koncentracją, nie udaje się twórcza burza mózgów itd. Duże znaczenie ma również wiek uczestników zabawy (młodsze dzieci chętnie ze sobą rywalizują, wcielają się w różne postacie, aktywnie uczestniczą w zabawach przy muzyce; starsze – podobnie jak nastolatki – często z obawy przed śmiesznością odmawiają odgrywania wyznaczonych ról i zabawy w takt muzyki).

W zabawach ruchowych warto kierować się zasadą „minimum wkładu, maksimum korzyści”, czyli optymalnie wykorzystywać warunki, materiały i sprzęt. Nie musimy przemeblowywać klasy, wystarczy wyjść na korytarz lub na podwórko, zamiast prawdziwej piłki lepiej wziąć szmacianą (także z uwagi na bezpieczeństwo i zapobieganie ewentualnym uszkodzom materialnym). Przebieg zabawy z góry zakłada wiele możliwych scenariuszy. Dziecięca kreatywność może pozytywnie zaskoczyć albo rozczarować nauczyciela, który ma obowiązek przewidzieć ryzyko i unikać ewentualnych negatywnych konsekwencji. „Środkiem zaradczym” na nie okazuje się zwykle lekka modyfikacja i dopasowanie zabaw do miejscowych warunków.

Bardzo popularną i lubianą zabawą zręcznościową są *Talerzyki* (liczba uczestników: dowolna parzysta, dodatkowe materiały: talerzyk, szarfa, piłka na każdą parę, wiek uczestników: dowolny), które dobrze wptywają na koordynację ruchową i szybkość reakcji, pomagają też utrwalac polskie nazwy poszczególnych części ciała. Od pozycji wyjściowej w parach zależą, czy zabawa będzie przerywnikiem dla hiperaktywnych uczniów i urozmaiceniem lekcji, czy też zabawą uspokajającą. Pary stoją zwrócone do siebie twarzami, a między nimi, w jednakowej odległości od każdego ucznia, leży jakiś przedmiot (np. piłka, szarfa czy talerzyk). Nauczyciel mówi: „kolana”, i dotyka swoich kolan, „nos” – wskazuje na nos, „ręce” – unosi ręce do góry, „stopy” – dotyka stóp itd. Uczniowie naśladowują go do chwili, gdy pada słowo „talerzyk”, „piłka” lub „szarfa” (zależnie od tego, co leży między nimi na podłodze). Na ten sygnał próbują schwycić przedmiot, a zwycięzca zostaje ten, któremu się to udało. Zabawę można kontynuować bez zmian albo wprowadzać modyfikacje, np.: w pozycji wyjściowej uczniowie nie stoją, lecz siedzą „po turecku” – wtedy tempo zabawy maleje. Wzrasta, gdy przy wypowiedzianiu komend: „głowa”, „biodra”, „uszy” itp. symuluje się trucht albo gdy zwiększy się odległość między uczniami a przedmiotem. W „trudniejszej” wersji uczestnicy zabawy mają poprawnie reagować na słowa nauczyciela, który pokazuje nie to, co nazywa (mówi np. „oczy”, a dotyka kolan). W takim wypadku uczniowie muszą go zrozumieć, a nie naśladować.

Nazwy części ciała ćwiczymy, a zarazem uczymy się odróżniać ich liczbę pojedynczą od liczby mnogiej w zabawie *Lewa ręka, prawa noga* (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: brak, wiek uczestników: dowolny). Wybrany uczeń staje naprzeciwko grupy i, reagując na słowa nauczyciela: „prawa noga”, „lewa ręka”, „kolana”, „prawe oko”, „stopy” itd., pokazuje odpowiednie części ciała. Pozostali uczniowie sprawdzają, czy robi to prawidłowo. Po kilku próbach wybiera się innego ucznia, a w roli nauczyciela występują pozostali uczestnicy zabawy.

Jeśli tylko sięgniemy pamięcią do własnego dzieciństwa, bez trudu wymyślimy zabawy motoryczne odpowiednie do każdego tematu lekcji i powiązemy je z głównym celem zajęć. Zabawa w *Klasy* nadaje się np. do poznawania liczb. Na podwórku możemy bawić się tradycyjnie, tzn. skakać po narysowanych kredą kwadratach i półkolach i przy każdym skoku podawać nazwę liczb, jakimi je oznaczono. W klasie dla odmiany układamy na podłodze ponumerowane kartki A4 i pokonujemy „trasę” na dwóch albo na jednej nodze.

Ta zabawa kończy się na liczbie 9. Wyższe liczby zapamiętujemy bawiąc się piłką (na dworze) lub balonikiem (w sali). *Zabawa z piłką* polega na podawaniu i podbijaniu piłki (lew. balonika) tyle razy, ile ustalimy. Np. podajemy (lub podbijamy) piłkę 20 razy i głośno odliczamy każde podanie. Piłką można się bawić, stojąc w kole lub w rozsypce albo siedząc w ławkach. Jeśli piłka upadnie na podłogę, odliczanie rozpoczyna się od nowa. Dzięki temu wielokrotnie powtarzamy nazwy tych samych liczb. Nauczyciel najpierw sam odlicza głośno i wyraźnie, po czym obserwuje uczniów i poprawia ich błędy.

Popularna i lubiana zabawa *Diabeł i kolory* (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: brak, wiek uczestników: dowolny) pozwala ćwiczyć poznane wcześniej nazwy kolorów. Jedno z dzieci zostaje diabłem, pozostałe wybierają sobie jakiś kolor (umawiają się z nauczycielem tak, żeby diabeł ich nie słyszał). Zabawa rozpoczyna się od dialogu, w którym nauczyciel udaje mówiące drzwi:

Diabeł: Puk, puk!

Drzwi: Kto tam?

Diabeł: Diabeł.

Drzwi: Czego chce?

Diabeł: Farby.

Drzwi: Jakiej?

Diabeł: Zielonej.

Dziecko z kolorem zielonym ucieka. Jeśli diabłu udaje się je złapać, zamieniają się rolami, jeśli ono się wymknie, wraca do ławki, a diabeł goni inne kolory. Diabła można zamienić na wilka polującego na zwierzęta (aby utrwalić nazwy zwierząt) albo króliczka poszukującego czegoś do zjedzenia (aby zapamiętać nazwy warzyw i owoców). Warto też dla urozmaicenia dialogów wprowadzać poznane wcześniej frazy, np.: *Króliczku, jak się masz?*, *Króliczku, jak masz na imię?*, *Króliczku, ile masz lat?*, *Króliczku, co chciałbyś zjeść?* itp.

Znana z dzieciństwa zabawa w *Głuchy telefon* sprawia tym większą radość, im więcej osób bierze w niej udział. Uczniowie siadają obok siebie w kole, pierwsze dziecko (ew. dorosły moderator) wymyśla słowo lub krótkie zdanie, które dzieci powtarzają sobie na ucho. Tylko ostatni uczestnik zabawy mówi głośno, co usłyszał. Na ogół ostatnie słowo/zdanie wcale nie przypomina pierwszego. Hasło powinno mieć związek z tematem zajęć, ale pierwszemu „nadawcy” daje się zwykle wolną rękę. Nauczyciel może kolejno odpytać dzieci, jeśli chce sprawdzić, kto nie dostyszał słowa i je przekreślić.

Zabawa *Dzień i noc* (liczba uczestników: dowolna parzysta, dodatkowe materiały: brak, wiek uczestników: dowolny) wymaga szybkiej reakcji i szybkiego poruszania się, a najlepiej sprawdza się w młodszych grupach. Rywalizują w niej dwie drużyny. Pierwsza z nich to „dzień”, druga – „noc”. Odwrócenie do siebie plecami zawodnicy stoją w dwóch równych szeregach, w odległości ok. 1 metra. Na hasło nauczyciela: „dzień” lub „noc”, nazwana tak drużyna ucieka, druga ją goni i próbuje schwytać. „Zawodnicy” mogą biegać jedynie do wyznaczonej granicy (odległej np. o 5 m) i po linii prostej, a łąpać tylko tych, którzy stali za ich plecami. O zwycięstwie drużyny decyduje liczba złapanych przeciwników. Zabawę należy oczywiście organizować w otwartej przestrzeni i dbać o bezpieczeństwo uczniów (unikając ewentualnych kontuzji). Zależnie od tematu lekcji pory dnia można zastępować porami roku, nazwami zwierząt (np. zabawa *Pies i kot*) itp.

Utrwalanie różnorodnego materiału często przypomina pokonywanie kolejnych etapów albo zatrzymywanie się na kolejnych stacjach, na których uczniowie wykonują określone zadania. Na ławkach – *Stacjach* – leżą np. arkusze prac, puzzle, rozsypanki wyrazowe, rebusy itp. Ani tematyka zadań, ani wymagany zasób wiedzy nie musi być na każdym etapie identyczny. Uczniowie pracują pojedynczo lub w grupach. Nauczyciel omawia, ewentualnie demonstruje, co mają robić, nadzoruje ich pracę, zarządza zmianę stacji, na koniec zaś wszystkich ocenia. Metoda „stacji” ułatwia mu ocenę postępów w nauce, lecz wymaga też, żeby poświęcił sporo czasu i energii na przygotowanie pomocy dydaktycznych (jeśli potrafi je wykorzystać wiele razy, inwestycja się zwraca).

Podobną strukturę ma *Tor przeszkód* – też dzieli się na etapy, na których uczeń wykazuje się znajomością różnych zagadnień. „Tor przeszkód” należy pokonać pojedynczo i w szybkim tempie, więc zadania muszą być proste, a treści tak dobrane, żeby dało się je łatwo przywołać i powtórzyć, np. odliczyć do 10, wymienić pory roku, dni tygodnia, nazwy miesięcy, elementy garderoby itp.

Dość skomplikowanym zagadnieniem w nauce języka są przyimki, które sprawiają uczniom spore trudności. Warto dysponować dobrze opracowanymi materiałami z dużą liczbą ćwiczeń, jednak najlepiej uczyć tych części mowy na placu zabaw (*Przyimki na placu zabaw*). Dzieci wchodzą na nim „pod” i „na” drabinki, wspólnie wdrapują się „na” zjeżdżalnię i „z” niej zjeżdżają, wskakują „do” piaskownicy lub „z” niej wyskakują, skaczą „przez” przeszkody, biegają „wokół” boiska itd. Nauczyciel może nie tylko komentować ich zachowania i wydawać im polecenia, lecz także inicjować specjalne zabawy ruchowe, ułatwiające naukę przynajmniej niektórych przyimków.

Taki cel przyświeca np. zabawie w trzyosobowych drużynach *Przyimkowe trójki*. Dwójka dzieci staje twarzami zwrócona do siebie. Obiema rękami trzymają jak najdłuższe przedmioty, które akurat mają przy sobie: szarfy, linijki, skakanki itp. Trzecie dziecko reaguje na komendy nauczyciela: „przechodzimy nad rękami”, „pod rękami”, „stajemy między rękami”, „obchodzimy kolegów/koleżanki dookoła” itp. Po kilku kolejkach następuje zmiana ucznia wykonującego polecenia. Dzieci bardzo lubią tę zabawę, choć nauczyciele podają w wątpliwość jej wartość dydaktyczną. Najmłodsze dzieci nie zawsze potrafią odpowiednio zareagować, uczą się jednak pewnego ładu i organizacji, a jednocześnie się uspokajają.

Z kolei zabawa *Klucz* (liczba uczestników: dowolna, dodatkowe materiały: klucz od klasy, wiek uczestników: dowolny) ćwiczy opanowanie, umiejętność radzenia sobie z emocjami (np. radością z odnalezienia klucza i potrzebą podzielenia się sukcesem z grupą), wdraża ucznia do pracy w ciszy, uczy cierpliwości (akceptowania wolniejszego tempa) i reguł ustalonych przez nauczyciela, kształtuje zatem zachowania pożądane podczas lekcji. Nauczyciel prosi najpierw uczniów, żeby zamknęli oczy, a następnie umieszcza w jakimś nietypowym miejscu klucz od klasy, ale go nie chowa! Klucz musi być widoczny. Na sygnał nauczyciela wszystkie dzieci wstają z ławek i próbują go wypatrzeć (bez przesuwania i przestawiania sprzętów). Kto dostrzeże klucz, wraca w milczeniu na swoje miejsce i czeka, aż to samo zrobią pozostali uczestnicy zabawy. Ostatnia osoba, która nie odnalazła klucza, przegrywa.

Czy na lekcjach języka warto poświęcać tak wiele czasu na zabawę, która wymaga dodatkowych objaśnień i przygotowań, np. przemeblowania klasy lub wyjścia na dwór? Może się wydawać, że kilkukrotne powtórzenie pojedynczych słów to efekt zupełnie niewspółmierny do tych przygotowań. Doświadczenie podpowiada jednak, że lepszych wyników dydaktycznych nie da się osiągnąć nie wychodząc poza standardowe metody i przyjęte ramy. Nie tylko treści programowe, lecz także innowacja i kreatywność, zarówno uczniów jak i nauczycieli, powinny być uznanym i równorzędnym celem edukacji.

Spis zabaw

	ZABAWA	CEL I ZASTOSOWANIE	TEMAT	LICZBA UCZESTNIKÓW	WIEK	MIEJSCE	METODY / FORMA PRACY	DODATKOWE MATERIAŁY
1.	<i>Dzień dobry</i>	ostuchanie się i zapamiętanie zwrotu „dzień dobry”, rozgrzewka językowa, wprowadzenie słownictwa (powitanie)	nawiązanie kontaktu, powitanie	dowolna	dowolny	klasa	metoda ekspresyjna, cała klasa	brak
2.	<i>Kalambury</i>	wprowadzenie i powtórzenie nazw zawodów, utrwalenie i sprawdzenie opanowanego materiału	ja, ty, inni (nazwy zawodów)	dowolna	dowolny	klasa	metoda ekspresyjna, dwie drużyny	brak
3.	<i>Joga dziecięca</i>	wprowadzenie i utrwalenie nazw figur (zwierzęta i rośliny), wyciszenie	przyroda (zwierzęta i rośliny)	dowolna	dowolny	klasa lub podwórko	zabawa ruchowa, cała klasa	brak
4.	<i>Pociąg ze zwierzętami</i>	utrwalenie nazw zwierząt, rozgrzewka językowa, wprowadzenie nowego słownictwa, utrwalenie i sprawdzenie opanowanego materiału	przyroda (zwierzęta)	dowolna	młodsze dzieci	klasa	metoda ekspresyjna, cała klasa	lokomotywa lub samochodzik
5.	<i>Różne pojazdy</i>	wprowadzenie i utrwalenie nazw środków transportu, rozgrzewka językowa, wprowadzenie nowego słownictwa, utrwalenie i sprawdzenie opanowanego materiału	transport	dowolna	młodsze dzieci	klasa lub podwórko	metoda ekspresyjna, cała klasa	brak
6.	<i>Pieski na spacer, pieski do domu</i>	utrwalenie nazw zwierząt domowych lub codziennych czynności, chwila odprężenia	przyroda (zwierzęta domowe)	dowolna	młodsze dzieci	klasa	zabawa ruchowa	brak
7.	<i>Żabki na łące / Kicające króliki / Przeciągające się koty / Lot ptaków</i>	utrwalenie nazw wykonywanych czynności, chwila odprężenia	przyroda (zwierzęta)	dowolna	młodsze dzieci	klasa	zabawa ruchowa, cała klasa	brak
8.	<i>Talerzyki</i>	utrwalenie nazw części ciała, przerywnik lekcji lub jej urozmaicenie	ja, ty, inni (ciało)	dowolna	dowolny	klasa	zabawa bieżna, rozumienie ze słuchu, praca w parach	papierowy lub plastikowy talerzyk, pachotek, szarfa, woreczek gimnastyczny, piłka na parę (ewentualnie szalik, czapka, rękawiczka)

	ZABAWA	CEL I ZASTOSOWANIE	TEMAT	LICZBA UCZESTNIKÓW	WIEK	MIEJSCE	METODY / FORMA PRACY	DODATKOWE MATERIAŁY
9.	<i>Lewa ręka, prawa noga</i>	utrwalenie nazw części ciała i odróżnianie l. pojedynczej od l. mnogiej, rozgrzewka językowa, utrwalenie materiału	ja, ty, inni (ciato)	dowolna	dowolny	klasa lub podwórko	rozumienie ze słuchu, cała klasa	brak
10.	<i>Klasy / Zabawa z piłką</i>	wprowadzenie słownictwa (nazw liczb), zabawa z piłką jako rozgrzewka językowa	liczby (ilość)	dowolna	dowolny	klasa lub podwórko	zabawa ruchowa, cała klasa	kreda (jeśli gramy na podwórku), piłka lub balonik
11.	<i>Diabet i kolory</i>	powtórzenie nazw kolorów, utrwalenie materiału	kolory	dowolna	dowolny	klasa lub podwórko	zabawa bieżna, cała klasa	brak
12.	<i>Głuchy telefon</i>	rozgrzewka językowa, utrwalenie materiału	dowolny	dowolna	dowolny	klasa	powtarzanie, cała klasa	brak
13.	<i>Dzień i noc</i>	podsumowanie zajęć o porach dnia	pory dnia	dowolna parzysta	dowolny	szeroki hol lub podwórko	zabawa bieżna (rozwija szybkość i czas reakcji), dwie drużyny	brak
14.	<i>Stacje</i>	ocena postępów w nauce, utrwalenie lub sprawdzenie poznanego materiału	dowolny	dowolna	dowolny	klasa	praca indywidualna lub w parach	zadania na różne etapy (arkusze prac, puzzle, rebusy itp.)
15.	<i>Tor przeszkód</i>	utrwalenie lub sprawdzenie poznanego materiału	dowolny, łatwy do powtórzenia	dowolna	dowolny	klasa	zabawa ruchowa, praca indywidualna lub w grupach	tor przeszkód (z tawek, krzesel itp.)
16.	<i>Przymyki na placu zabaw</i>	wprowadzenie lub utrwalenie przymyków	przymyki	dowolna	dowolny	plac zabaw	zabawa ruchowa, praca indywidualna	urządzenia na placu zabaw (zjeżdżalnia, drabinki itp.)
17.	<i>Przymkowe trójki</i>	wprowadzenie lub utrwalenie przymyków	przymyki	dowolna podzielna przez 3	dowolny	klasa lub podwórko	zabawa ruchowa, praca w grupach	długie przedmioty (np. szarfy, linijki, skakanki)
18.	<i>Klucz</i>	wyrabianie poczucia porządku i organizacji (praca w ciszy, akceptowanie różnego tempa pracy, opanowywanie emocji), przerywnik lekcji lub jej urozmaicenie, chwila odprężenia	dowolny	dowolna	dowolny	klasa	zabawa ruchowa, cała klasa	klucz od klasy

Bibliografia

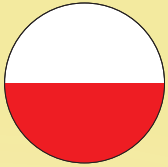
- Behr U., 2015, *Bewegtes Lernen*, w: Praxis Fremdsprachenunterricht Basis, nr 2, s. 16
- Bielski J., 1998, *Wychowanie fizyczne w klasach I-III, Etap I: kształcenie zintegrowane*, Zarząd Główny Szkolnego Związku Sportowego, Warszawa
- Bondarowicz M., 1995, *Zabawy w grach sportowych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
- Bronikowski M., Śleboda J., Bronikowska M., Janowska M., 1998, *Wychowanie fizyczne poprzez zabawy i gry ruchowe*, Wydawnictwo AWF, Poznań
- Łobocki M., 2018, *Teoria wychowania w zarysie*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków
- Okoń W., 1998, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa
- Osiński W., 2011, *Teoria wychowania fizycznego*, Wydawnictwo AWF, Poznań
- Owczarek S., Bondarowicz M., 1997, *Zabawy i gry ruchowe w gimnastyce korekcyjnej*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
- Majewski A., Majewska J., 2013, *Zarys psychomotoryki. Główne nurty psychomotorycznego wspierania rozwoju dzieci i młodzieży*, Harmonia, Gdańsk
- Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Mecklenburg-Vorpommern: *Rahmenplan Grundschule Fremdsprachen* [Ramowy plan nauczania języków obcych w szkole podstawowej], https://www.bildung-mv.de/export/sites/bildungserver/downloads/unterricht/rahmenplaene_allgemeinbildende_schulen/rp_fremdsprachen-gs.pdf (dostęp: 30.11.2019)
- Trześniowski R., 1995, *Zabawy i gry ruchowe*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
- Zaczyński W., 1993, *Proces kształcenia*, w: W. Pomykało (red.), *Encyklopedia pedagogiczna*, Fundacja Innowacja, Warszawa, s. 626-630
- Żydek-Bednarczuk U., 2007, *Bilingwizm w badaniach glottodydaktycznych, społecznych i i kulturowych*, w: A. Achtełik, J. Tambor (red.), *Sztuka czy rzemiosło? Nauczyć Polski i polskiego*, Gnome, Katowice, s. 223-237

Seria Polski z Gryfikiem:

- scenariusze lekcyjne dla przedszkoli;
- scenariusze lekcyjne dla klas 1-4;
- historyjki;
- zabawy ruchowe;
- wskazówki dydaktyczno-metodyczne;
- arkusze obserwacji rozwoju językowego dziecka;
- portfolio językowe;
- testy sprawdzające poziom umiejętności językowych na końcu klasy 2 i 4;
- płyta CD z piosenkami *Śpiewaj po polsku z Gryfikiem*;
- pacynka Gryfik.

Reihe Polnisch mit dem kleinen Greif:

- Stundenentwürfe für Kitas;
- Stundenentwürfe für die Klassenstufen 1-4;
- Kurzgeschichten;
- Bewegungsspiele;
- didaktisch-methodische Hinweise;
- Beobachtungsbögen zur sprachlichen Entwicklung von Kindern;
- Sprachenportfolio;
- Tests zur Evaluation des Sprachstandes am Ende der 2. und 4. Klasse;
- Lieder-CD *Singe auf Polnisch mit dem kleinen Greif*;
- Handpuppe Gryfik (kleiner Greif).

Ucz się polskiego z Gryfkiem!

Niniejsza publikacja to część serii *Polski z Gryfkiem*, wydanej dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w ramach projektu Interreg V A *Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania*. Jest ona przeznaczona dla niemieckich szkół podstawowych, w których dzieci zaczynają przygodę z językiem polskim jako językiem obcym. Zamiast tradycyjnych lekcji języka polskiego proponujemy innowacyjne podejście – poznawanie języka i kultury sąsiada w działaniu i zabawie – zgodne z głównymi założeniami immersji, czyli zanurzenia w języku obcym.

Lerne Polnisch mit dem kleinen Greif!

Die vorliegende Publikation ist Teil der Reihe *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Sie wurde von der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit gefördert und ist im Rahmen des Interreg V A-Projektes *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entstanden. Sie richtet sich an deutsche Grundschulen, in denen Kinder ihr erstes Abenteuer mit Polnisch als Fremdsprache beginnen. Anstelle der klassischen Unterrichtsform schlagen wir einen innovativen Ansatz vor – das Kennenlernen der Sprache und Kultur des Nachbarn im Handeln und Spielen – gemäß den Grundsätzen der Immersion, also des Eintauchens in eine Fremdsprache.

Pozycja rekomendowana przez Federalny Związek Nauczycieli Języka Polskiego
Publikation empfohlen von der Bundesvereinigung der Polnischlehrkräfte

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Interreg
Mecklenburg-Vorpommern/Brandenburg/Polska

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln
des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Polnisch
liegt nahe

Zwei Sprachen, eine Region

Justyna Hryniewicz-Piechowska

Arkusze

obserwacji rozwoju językowego dzieci podczas nauki
języka polskiego jako języka sasiada w przedszkolu

Beobachtungsbögen

zur sprachlichen Entwicklung von Kindern beim Erlernen
des Polnischen als Nachbarsprache in der Kita

Autorin: Justyna Hryniewicz-Piechowska

Redaktion: Agnieszka Zawadzka, Justyna Zwierzyńska

Lektorat: Agnieszka Grzesiak und Lea Böhme

Layout & Illustrationen: Ilustradorka Dorota Domagata

Bild des kleinen Greifen auf dem Buchcover: Agnieszka Lodzińska

Greifswald 2020

ISBN: 978-3-9822528-7-2

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Herausgeber: Kolleg für polnische Sprache und Kultur
Charlottenstr 31, 14467 Potsdam

Tel.: +49 (0) 1739118575 www.kolleg.eu

Pozycja rekomendowana przez Federalny Związek Nauczycieli Języka Polskiego

Publikation empfohlen von der Bundesvereinigung der Polnischlehrkräfte

Inhaltsverzeichnis

1. Einleitung
2. Bestandteile der Beobachtungsbögen
 - 2.1. Erläuterungen zu den Teilen der Beobachtungsbögen
3. Anwendung der Beobachtungsbögen
4. Literatur

1. Einleitung

Die vorliegende Publikation wurde im Rahmen des Interreg V A-Projekts *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entwickelt. Die Beobachtungsbögen gehören zur Reihe der Lehr- und Lernmaterialien *Polnisch mit dem kleinen Greif* und sind als eine Ergänzung zu den didaktischen Materialien konzipiert. Die Publikation richtet sich an Erzieher*innen und Lehrer*innen, die Polnisch als Nachbarsprache für Kinder im Vorschulalter anbieten und ist als ein Hilfsmittel für Fachkräfte gedacht, um die Kompetenz der Kinder nach der Teilnahme am frühen Fremdsprachenlernen im Kitabereich einschätzen zu können.

Das Instrument wurde mit dem Ziel entwickelt, die sprachliche und kognitive Entwicklung der Kinder beim Erwerb des Polnischen als Nachbarsprache zu dokumentieren und daraus Rückschlüsse auf den Inhalt und genutzte Materialien für Polnischlernen und -lehren ziehen zu können. Der Inhalt der Beobachtungsbögen basiert auf den behandelten Themen in den Lehr- und Lernmaterialien für Polnisch an Kitas aus der Reihe *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Darüber hinaus entsprechen die Beobachtungsbögen der Bildungskonzeption zur Arbeit in Kindertageseinrichtungen und Kindertagespflege des Landes Mecklenburg-Vorpommern (MBWK MV 2011). Der gewählte Ansatz für das Konzept der Beobachtungsbögen besteht darin, sowohl sprachliche Entwicklungsprozesse beim Erlernen des Polnischen als Nachbarsprache als auch den Erwerb von Kompetenzen zu dokumentieren, die im Zusammenhang mit Inhalten alltagsintegriert und bereichsübergreifend vermittelt werden. Die Grundlage für den Ansatz bildet das Prinzip der Ganzheitlichkeit bei der Gestaltung der Bildungsprozesse an Kitas (MBWK MV 2011, 87). Das bedeutet, dass den Kindern eine ganzheitliche und umfassende Anengung der Welt durch den Erwerb einer Fremdsprache ermöglicht wird.

2. Bestandteile der Beobachtungsbögen

Im Zentrum der Bildung von Kindern in der Kindertagesförderung steht nicht der bloße Wissenserwerb (MBWK MV 2011, 84). Dementsprechend findet im Vorschulalter aus didaktischer Sicht kein formelles Lernen statt. Die Kinder erlernen eine Fremdsprache durch das Handeln, Spielen und durch die Interaktion mit anderen Menschen (vgl. Garlin 2008, MBWK MV 2011). Der Prozess der Begegnung mit der polnischen Sprache wird mithilfe von Lern- und Lehrmaterialien und pädagogischem Handeln strukturiert und zielgerichtet gesteuert. Anhand der Beobachtungsbögen lässt sich somit einschätzen, inwieweit die im Sprachbildungsprogramm vorgesehenen Ziele erreicht wurden.

Die Beobachtungsbögen bestehen aus sechs Teilen, die wiederum aufeinander abgestimmt sind:

- Teil A - Einstellung des Kindes zum Erlernen der polnischen Sprache;
- Teil B - Sprachverhalten des Kindes (Rezeption);
- Teil C - Sprachverhalten des Kindes (Produktion);
- Teil D - Alphabetisierung und musikalische Bildung;
- Teil E - Landeskunde und interkulturelle Kompetenz;
- Teil F - Kommunikationsstrategien des Kindes.

Den Beginn der Erhebung markiert ein Fragebogen zur Erfassung von allgemeinen Informationen über das Kind und zur Gestaltung des Fremdsprachenlernprozesses im Kindergarten. Die Beobachtungsbögen selbst sind zweisprachig, auf Polnisch und Deutsch, verfasst.

2.1 Erläuterungen zu den Teilen der Beobachtungsbögen

Teil A – Einstellung des Kindes zum Erlernen der polnischen Sprache

Teil A beschreibt die Einstellung des Kindes zum Erlernen der polnischen Sprache. Darüber hinaus beziehen sich die Fragen auf die erworbenen sozialen Kompetenzen des Kindes, da die Aktivitäten in polnischer Sprache durch die Interaktion mit anderen Kindern und der Erziehungskraft erfolgen. Die Frage, ob eine gute, freundliche Beziehung zwischen dem Kind und der Erziehungskraft aufgebaut werden kann, hat einen wesentlichen Einfluss auf die Einstellung des Kindes zum Polnischlernen und zur Sprache im Allgemeinen. In diesem Abschnitt werden Aspekte zur Motivation des Kindes bezüglich der Teilnahme an den Aktivitäten auf Polnisch behandelt, die sich in der Lernbereitschaft und Lernfreude des Kindes manifestieren.

Teil B und C – Sprachverhalten des Kindes (Rezeption und Produktion)

Die Teile B und C überprüfen die rezeptive (Teil B) und produktive (Teil C) Sprachfähigkeit der Kinder. Beide Teile sind in Lexik und Grammatik unterteilt. Der Inhalt beider Teile bezieht sich direkt auf die Materialien aus der Serie *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Fragebögen zum Wortschatz prüfen die meisten Themenbereiche, die in den Stundenentwürfen für Polnisch an Kitas behandelt werden. Es ist zu betonen, dass Wortschatzkenntnisse ausschließlich im Kontext überprüft werden sollten, indem die Lehrkraft die Kinder bei der Bewältigung von Aufgaben beobachtet und daraus schließt, welche Wörter rezeptiv oder produktiv erworben wurden (z.B. Bilddiktate, Zuordnung von Bildern und Bezeichnungen, Anordnung der Bilder in der richtige Reihenfolge anhand ihres Auftretens in einem Märchen usw.).

Der Grammatikteil beschränkt sich auf grundlegende Aspekte, z.B. ob Kinder den Numerus (Singular vs. Plural) unterscheiden können. Die grammatische Kompetenz des Kindes wird ebenfalls nur im Kontext überprüft. Die Lehrkraft sollte sich dabei auf die Beobachtung des Kindes und dessen sprachliche und außersprachliche Reaktionen verlassen. Daher beziehen sich die Fragen darauf, ob die Kinder auf die Anweisungen der Erziehungskraft angemessen auf Polnisch reagieren. Die Beobachtungsbögen beinhalten auch Fragen dazu, ob das Kind in der Lage ist, die allgemeine Bedeutung eines Liedes oder einer Geschichte zu verstehen, wenn diese mithilfe von zusätzlichen Materialien, wie z.B. Bildern, im Kontext

präsentiert werden. Bei den produktiven Fähigkeiten sollte darauf geachtet werden, ob die Kinder kurze Äußerungen selbst produzieren, z.B. bei der Benennung von Gegenständen oder Bildern und beim Antworten auf Fragen.

Teil D – Alphabetisierung und musikalische Bildung

Kindern sollte im Kindergarten ein intensiver Kontakt zu Büchern über verschiedene Aktivitäten ermöglicht werden. Der Umgang mit der Schriftsprache schon im Kindergarten ist eine Brücke zur Entwicklung der späteren Schreib- und Lesefähigkeiten (vgl. Bredel et al. 2011, Schneider 2017). Der Kontakt mit der Schriftsprache wirkt sich demnach positiv auf die Entwicklung der Schreib- und Lesefähigkeiten in der Muttersprache aus, da das Bewusstsein der Kinder für die Differenzierung zwischen Laut- und Schriftsprache gefördert wird (vgl. Bredel et al. 2011). In diesem Abschnitt beziehen sich die Fragen darauf, ob die Kinder mit polnischen Buchstaben vertraut sind, z.B. ob das Kind die Buchstaben abschreiben kann oder sie im Raum erkennt. Daneben wird danach gefragt, ob auf Polnisch Märchen vorgelesen werden und wie das Kind auf diese Aktivitäten im Polnischen reagiert. In diesem Teil wird auch auf die musikalische Bildung im Polnischunterricht eingegangen, z.B. ob gerne Lieder auf Polnisch gesungen werden, ob das Kind sich an Reime und Gedichte erinnert und ob es sie selbst rezitiert. Durch Gesang, Gedichte und Reime werden die richtige Aussprache und die Melodie einer Sprache geübt. Auf diese Weise können Kinder verschiedene Laute spielerisch „ausprobieren“.

Teil E – Landeskunde und interkulturelle Kompetenz

Teil E beschäftigt sich mit den landeskundlichen Aspekten und der interkulturellen Kompetenz, die zusammen mit der Sprache vermittelt werden sollten. In diesem Teil werden Fragen dazu gestellt, ob das Kind etwas über polnische Traditionen und Bräuche, typische polnische Tanz- und Bewegungsspiele, Legenden und Märchen erfahren hat. Darüber hinaus ist auch die Kenntnis der Grenzregion, ihrer Kultur, Traditionen und Sehenswürdigkeiten auf beiden Seiten der Grenze, wichtig. Dies ermöglicht die Entwicklung einer spezifischen Grenzkompetenz bei Kindern (vgl. Raasch 2008). Der Abschnitt E enthält auch Fragen, die darauf abzielen, ob bei den Kindern ein Bewusstsein für die Unterschiede und Gemeinsamkeiten zwischen den Sprachen und Kulturen Polens und Deutschlands entwickelt wird.

Teil F - Kommunikationsstrategien des Kindes

Teil F betrifft die Kommunikationsstrategien des Kindes während der Aktivitäten auf Polnisch. Von besonderer Bedeutung ist die Beobachtung des Verhaltens des Kindes in einem fremdsprachlichen Umfeld, z.B. ob es eher kommunikativ oder still ist. Aussagekräftig ist auch die Art und Weise der Kommunikation mit anderen Kindern und das Verhalten in der Gruppe während der Aktivitäten auf Polnisch, unabhängig davon, ob das Kind versucht, sich auf Polnisch, in seiner Erstsprache oder in beiden Sprachen zu verständigen.

3. Anwendung der Beobachtungsbögen

Der Beobachtung und Dokumentation der Entwicklungs- und Lernprozesse jedes einzelnen Kindes wird eine große Bedeutung für das pädagogische Handeln in den Kindertageseinrichtungen zugeschrieben (MBWK MV 2011, 88). Dementsprechend wird auch den Fachkräften für Polnisch als Nachbarsprache eine regelmäßige, aufmerksame und zielgerichtete Beobachtung der Entwicklung der Sprachkompetenzen der Kinder empfohlen.

Die Beobachtung und Dokumentation der Entwicklung des Kindes sollten in die Planung der Bildungsaktivitäten einbezogen werden, da sie einen strukturierten und zuverlässigen Einblick in die Lernfortschritte des Kindes ermöglichen. Die Beobachtungen dokumentieren Interessen, Lernwege, Kompetenzen und Stärken eines Kindes sowie seine Förderbedürfnisse (MBWK MV 2011, 88). Der Einsatz von Beobachtungsbögen leistet somit einen wichtigen Beitrag zur Individualisierung des Lernens, indem auf die Bedürfnisse und Potenziale jedes einzelnen Kindes eingegangen werden kann.

Die kindliche Entwicklung kann auch im Bereich des Fremdspracherwerbs sehr unterschiedlich verlaufen, deshalb ist eine (Selbst-)Evaluation des pädagogischen Handelns ein Mittel zur Optimierung der durchgeführten Maßnahmen (*Inwiefern haben die verwendeten Instrumente und Methoden zur Gesamtentwicklung des Kindes beigetragen? In welchen Bereichen muss der methodische und didaktische Ansatz verändert werden? Welche Wirkung hat das pädagogische Handeln auf die Kinder?* usw.). Durch eine regelmäßige und zielgerichtete Beobachtung reflektiert die Erziehungskraft den Verlauf und die Wirkung pädagogischer Angebote auf die Kinder, somit kann die didaktische Planung auf individuelle Voraussetzungen (Stärken und Schwächen) der Kinder abgestimmt werden.

Die Beobachtungsbögen sind auch eine zuverlässige Grundlage für den Austausch mit den Eltern, die in den Bildungsprozess aktiv mit einbezogen werden sollten (MBWK MV 2011, 89). Sie sind als Impulse für ein Gespräch mit Eltern oder mit anderen Fachkräften geeignet, insbesondere im Hinblick darauf, wie der Bildungsprozess eines Kindes verläuft und wie es pädagogische Angebote während der Aktivitäten auf Polnisch nutzt.

Ein wichtiger Vorteil der regelmäßigen Dokumentation des Sprachstandes schon im Kitabereich ergibt sich bei der Gestaltung des Übergangs der Kinder vom Kindergarten in die Grundschule. Die individuellen Lernunterschiede und die Heterogenität der Lernausgangslage sollte die Schule aufgreifen und sich produktiv darauf einstellen (MBWK MV 2011, 245). Hinsichtlich der Fortführung des Erlernens des Polnischen in der Grundschule sollten die Ergebnisse der Beobachtungsbögen als Basis für die Fortsetzung der Angebote im Fach Polnisch als Fremdsprache dienen. Die Dokumentation ermöglicht sowohl eine didaktisch-methodische als auch eine inhaltliche Abstimmung zwischen dem Spracherwerbskonzept für Polnisch im Kindergarten und in der Grundschule. Eine effektive und kompetenzorientierte Fortsetzung des Polnischlernens- und lehrens ist dann gewährleistet, wenn auf dem Vorwissen der Schüler*innen aufgebaut wird. Diese Kontinuität beim Erlernen der Nachbarsprache von der Kita bis in die Schule gilt es zu sichern.

Die Bögen sollten von der Erziehungskraft ausgefüllt werden, die die Polnischangebote gestaltet hat und die Kinder sehr gut kennt. Sie sind auf jeden Fall am Ende eines Lernjahres bzw. eines Lernzyklus einzusetzen. Allerdings wird emp-

fohlen, sofern die entsprechenden Bedingungen gegeben sind, den Stand der Sprachentwicklung mindestens zweimal, d.h. in der Mitte und am Ende des Lernjahres zu erfassen. Die Beobachtung der Kinder sollte in einer natürlichen und stressfreien Atmosphäre stattfinden. Das Ausfüllen der Fragebögen dauert pro Kind ca. 15 Minuten. Die Auswertung der Beobachtungsbögen erfolgt in einer rein qualitativen Form. Die Ergebnisse können unmittelbar nach dem Abschluss der Beobachtungen ausgewertet und für die pädagogische Arbeit genutzt werden.

Beispiel für die Auswertung der Beobachtungsbögen

Analyse des Teilbereichs „Kommunikationsstrategien des Kindes“ (Alter des Mädchens: 6 Jahre; nach 6 Monaten Polnischkurs).

KOMMUNIKATIONSSTRATEGIEN DES KINDES STRATEGIE KOMUNIKACYJNE DZIECKA

Nr. nr	Das Kind... <i>Dziecko...</i>	auf Polnisch <i>po polsku</i>	nein <i>nie</i>	teilweise <i>częściowo</i>	ja <i>tak</i>
F1	ist kommunikativ. <i>jest komunikatywnie.</i>				X
F2	ist eher still. <i>jest raczej ciche.</i>		X		
F3	bedient sich hauptsächlich nonverbaler Kommunikation (Gestik, Mimik). <i>komunikuje się głównie niewerbalnie (gesty, mimika).</i>			X	
F4	spricht die PaF-Erziehungskraft auf Polnisch an. <i>zwraca się do nauczyciela j. polskiego po polsku.</i>			X	
F5	spricht die PaF-Erziehungskraft auf Deutsch an. <i>zwraca się do nauczyciela j. polskiego po niemiecku.</i>			X	
F6	verwendet Paraphrasen (auf Polnisch oder auf Deutsch), wenn es ein Wort auf Polnisch nicht kennt. <i>stosuje parafrazy (po polsku lub po niemiecku), gdy nie zna danego słowa.</i>		X		
F7	mischt polnische Wörter in deutsche Äußerungen ein. <i>miesza polskie słowa do wypowiedzi po niemiecku.</i>		X		
F8	spielt mit der Sprache, indem es neue Wörter (Mischformen) erfindet. <i>bawi się językiem, tworząc nowe słowa (formy mieszane).</i>		X		
F9	spricht polnische Wörter spontan aus, z.B. bei einer Aufgabe usw. <i>spontanicznie wypowiada polskie słowa, np. podczas wykonywania zadań.</i>				X
F10	verwendet spontan polnische Wörter in der Kommunikation mit anderen Kindern. <i>komunikując się z innymi dziećmi, spontanicznie wypowiada polskie słowa.</i>				X
F11	drückt Unwissenheit aus, z.B. <i>Nie wiem / Nie rozumiem.</i> <i>daje wyraz swojej niewiedzy.</i>				X
F12	fragt nach der Bedeutung eines Wortes. <i>pyta o znaczenie słowa.</i>				X
F13	verbessert die Äußerungen anderer Kinder bzw. sagt ein Wort auf Polnisch vor, wenn ein anderes Kind es nicht kennt. <i>poprawia wypowiedzi innych dzieci lub podpowiada słowa po polsku, gdy inne dziecko ich nie zna.</i>				X

Insgesamt wird deutlich, dass sich das Mädchen sprachlich entwickelt hat. Aus dem Beobachtungsbogen geht hervor, dass es versucht, die Erziehungskraft auf Polnisch anzusprechen. Das Kind ist im Allgemeinen kommunikativ und drückt Wissbegierde aus. Das äußert sich darin, dass das Mädchen nach der Bedeutung der Wörter fragt und dadurch Interesse am Polnischlernen zeigt. Außerdem ist zu beobachten, dass das Mädchen spontan polnische Wörter wiederholt, sowohl beim Spielen als auch bei der Kommunikation mit anderen Kindern. Das Kind trennt die beiden Sprachen Polnisch und Deutsch, es lassen sich keine Sprachmischungen beobachten.

4. Literatur

- Bredel U., Fuhrhop N., Noack C., 2011, *Wie Kinder lesen und schreiben lernen*, Narr Francke Attempto Verlag, Tübingen
- Garlin E., 2008, *KIKUS Deutsch: Die KIKUS / Methode. Ein Leitfaden. Deutsch als Fremdsprache / Deutsch als Zweitsprache*, Hueber Verlag Ismaning
- Miksza M., 2019, *Zrozumieć Montessori, czyli Maria Montessori o wychowaniu dziecka*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków
- Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Mecklenburg-Vorpommern, 2011, *Die Bildungskonzeption für 0- bis 10-jährige Kinder in Mecklenburg-Vorpommern zur Arbeit in Kindertageseinrichtungen und Kindertagespflege*, Schwerin
- Raasch A., 2008, *Grenzkompetenz - von der Definition zur Evaluation zur Anwendung*, In: Bień-Lietz M., Vogel T., (Hrsg.), *Frühstart in die Nachbarsprache. Handbuch für den Spracherwerb in der deutsch-polnischen Grenzregion*. Frankfurt (Oder), Europa-Universität Viadrina S. 9-15
- Schneider W., 2017, *Lesen und Schreiben lernen. Wie erobern Kinder die Schriftsprache?*, Springer-Verlag, Würzburg

**ALLGEMEINE ANGABEN ZUM BEOBACHTETEN KIND
OGÓLNE INFORMACJE DOT. OBSERWOWANEGO DZIECKA**

1. Name und Vorname des Kindes / Imię i nazwisko dziecka	
2. Geschlecht des Kindes / Płeć dziecka	☐ weiblich / żeńska ☐ männlich / męska
3. Beobachtungsbeginn / Początek obserwacji	
4. Beobachtungsende / Koniec obserwacji	
5. Alter des Kindes zum Zeitpunkt der Beobachtung / Wiek dziecka w chwili obserwacji	
6. Alter des Kindes beim Teilnahmebeginn am Polnischunterricht / Wiek dziecka w momencie rozpoczęcia zajęć z języka polskiego	
7. Stundenumfang des Polnischunterrichts in der Woche / Tygodniowy wymiar zajęć z języka polskiego	
8. Wurde die Reihe von Lehr- und Lernmaterialien <i>Polnisch mit dem kleinen Greif</i> für den Polnischunterricht eingesetzt? / Czy wykorzystywano na zajęciach materiały edukacyjne <i>Polski z Gryfikiem</i> ?	☐ ja / tak ☐ nein / nie ☐ teilweise / częściowo

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

.....

**EINSTELLUNG DES KINDES ZUM ERLERNEN DER POLNISCHEN SPRACHE
 NASTAWIENIE DZIECKA DO NAUKI JĘZYKA POLSKIEGO**

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	nie nigdy	manchmal czasami	immer zawsze
A1	akzeptiert die regelmäßigen Aktivitäten auf Polnisch. <i>akceptuje regularne zajęcia w j. polskim.</i>			
A2	ist der PaF-Erziehungskraft gegenüber offen. <i>jest otwarte wobec nauczyciela j. polskiego.</i>			
A3	ist den Spielkameraden gegenüber offen. <i>jest otwarte wobec innych dzieci w przedszkolu.</i>			
A4	nimmt den Kontakt mit der PaF-Erziehungskraft gerne auf. <i>chętnie nawiązuje kontakt z nauczycielem j. polskiego.</i>			
A5	reagiert positiv, wenn es auf Polnisch angesprochen wird. <i>reaguje pozytywnie, gdy mówi się do niego po polsku.</i>			
A6	reagiert negativ, wenn es auf Polnisch angesprochen wird. <i>reaguje negatywnie, gdy mówi się do niego po polsku.</i>			
A7	spricht positiv von seinen Polnischkenntnissen, z.B. <i>To umiem / To jest łatwe.</i> <i>pozytywnie ocenia swoje umiejętności w j. polskim.</i>			
A8	beteiligt sich gerne an Aktivitäten, die auf Polnisch durchgeführt werden. <i>chętnie bierze udział w zajęciach po polsku.</i>			
A9	langweilt sich schnell während der Aktivitäten auf Polnisch. <i>szybko nudzi się podczas zajęć po polsku.</i>			
A10	handelt selbstbewusst während der Polnischstunde. <i>na zajęciach z j. polskiego okazuje pewność siebie.</i>			
A11	lässt sich nicht entmutigen, wenn ihm das Polnischlernen Schwierigkeiten macht. <i>nie zniechęca się, gdy napotyka trudności w nauce j. polskiego.</i>			
A12	ist fröhlich und zufrieden, wenn es an der Polnischstunde teilnimmt. <i>jest wesole i zadowolone, kiedy bierze udział w zajęciach z j. polskiego.</i>			
A13	hat Freude und Spaß an den Aktivitäten auf Polnisch. <i>czepie radość i przyjemność z zajęć po polsku.</i>			
A14	ist nur schwer für neue Spiele und Aktivitäten zu begeistern. <i>trudno je zainteresować nowymi aktywnościami i grami.</i>			
A15	ist wissbegierig und interessiert sich für die polnische Sprache. <i>jest ciekawe wiedzy i interesuje się j. polskim.</i>			
A16	drückt spontan Begeisterung aus. <i>spontanicznie wyraża entuzjazm.</i>			
A17	erklärt gerne Anweisungen der PaF-Erzieherkraft, wenn die Spielkameraden sie nicht verstehen. <i>chętnie wyjaśnia polecenia wychowawcy, gdy inne dzieci ich nie rozumieją.</i>			
A18	schlägt selbständig neue Aktivitäten vor oder bittet um Wiederholung (z.B. Singen eines Liedes). <i>samodzielnie proponuje nowe aktywności albo prosi o powtórzenie starych (np. śpiewanie piosenki).</i>			
	Insgesamt: Ogółem:			

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

**SPRACHLICHES VERHALTEN (REZEPTION)
ZACHOWANIE JĘZYKOWE (RECEPCJA)**
LEXIK / LEKSYKA

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
B1	versteht die Bezeichnungen von Spielzeugen, z.B. <i>lalka / miś / samochód / klocki</i> . <i>rozumie nazwy zabawek.</i>				
B2	versteht die Zahlen von 1 bis 10. <i>rozumie liczby od 1 do 10.</i>				
B3	versteht Obst- und Gemüsebezeichnungen, z.B. <i>gruszka / banan / pomidor / ogórek</i> . <i>rozumie nazwy owoców i warzyw.</i>				
B4	versteht Farbbezeichnungen, z.B. <i>kolorowy / żółty / niebieski / czerwony / zielony</i> . <i>rozumie nazwy kolorów.</i>				
B5	versteht die Bezeichnungen von Nahrungsmitteln, z.B. <i>szynka / mleko / jajka / ser żółty</i> . <i>rozumie nazwy produktów spożywczych.</i>				
B6	versteht die Bezeichnungen von Gegenständen im Kindergarten, z.B. <i>wiaderko / kredka / krzesło / książka / kubek / tyłka</i> . <i>rozumie nazwy przedmiotów ze swego otoczenia w przedszkolu.</i>				
B7	versteht die Bezeichnungen von Familienmitgliedern, z.B. <i>mama / babcia / dziadek</i> . <i>rozumie nazwy członków rodziny.</i>				
B8	versteht einfache Tätigkeitsverben des Alltags, z.B. <i>śpię / budzę się / myję się / jem / piję / ubieram się</i> . <i>rozumie proste czasowniki dot. rutyny dnia codziennego.</i>				
B9	versteht die Bezeichnungen von Jahreszeiten und den Wortschatz rund um das Thema, z.B. <i>wiosna / lato / jesień / zima / deszcz / tęcza</i> . <i>rozumie nazwy pór roku i związane z nimi słownictwo.</i>				
B10	versteht die Bezeichnungen von Wettererscheinungen, z.B. <i>wieje wiatr / pada deszcz</i> . <i>rozumie określenia zjawisk atmosferycznych.</i>				
B11	versteht die Bezeichnungen von Festen und den Wortschatz rund um das Thema, z.B. <i>Boże Narodzenie / choinka / Mikołaj / prezenty / Wigilia</i> . <i>rozumie nazwy świąt i związane z nimi słownictwo.</i>				
B12	versteht die Bezeichnungen von Körperteilen, z.B. <i>nogi / uszy / oczy / głowa / palec</i> . <i>rozumie nazwy części ciała.</i>				
B13	versteht die Bezeichnungen von Gesundheitszuständen, z.B. <i>Boli mnie... / Skaleczyłam się / Mam katar / kaszel / gorączkę</i> . <i>rozumie określenia dot. zdrowia.</i>				
B14	versteht die Bezeichnungen von Kleidungsstücken, z.B. <i>sweter / kurtka / spodnie</i> . <i>rozumie nazwy ubrań.</i>				
B15	versteht die Bezeichnungen für das Befinden, z.B. <i>smutny / zły / zdziwiony / radosny</i> . <i>rozumie określenia dot. samopoczucia.</i>				
B16	versteht die Bezeichnungen rund um das Thema Haus und Wohnung, z.B. <i>dom / salon / kuchnia</i> . <i>rozumie określenia dot. domu i mieszkania.</i>				
B17	versteht die Bezeichnungen von Möbeln und Hausgeräten, z.B. <i>tóżko / lodówka / sofa</i> . <i>rozumie nazwy mebli i sprzętu domowego.</i>				
B18	versteht die Bezeichnungen von Berufen, z.B. <i>architektka / policjantka / fryzjerka</i> . <i>rozumie nazwy zawodów.</i>				

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
B19	versteh die Bezeichnungen von Pflanzen, z.B. <i>tulipany / bratki</i> . <i>rozumie nazwy kwiatów.</i>				
B20	versteh die Bezeichnungen von Tieren auf der Wiese, z.B. <i>biedronka / motyl / ślimak / bocian</i> . <i>rozumie nazwy zwierząt na łące.</i>				
B21	versteh die Bezeichnungen von Tieren auf dem Bauernhof, z.B. <i>kura / kaczka / gąska</i> . <i>rozumie nazwy zwierząt hodowlanych.</i>				
B22	versteh die Bezeichnungen von Verkehrsmitteln, z.B. <i>samochód / autobus / tramwaj</i> . <i>rozumie nazwy środków transportu.</i>				
B23	versteh die topographischen Bezeichnungen z.B. <i>park / las / ulica / wieś / miasto</i> . <i>rozumie nazwy topograficzne.</i>				
B24	versteh die Bezeichnungen von Tieren im Zoo, z.B. <i>papuga / żyrafa / słoń</i> . <i>rozumie nazwy zwierząt w zoo.</i>				
B25	versteh die Bezeichnungen von geometrischen Formen, z.B. <i>kóło / kwadrat / trójkąt</i> . <i>rozumie nazwy figur geometrycznych.</i>				
B26	versteh die Vokabeln rund um das Thema Geburtstag, z.B. <i>urodziny / korona / tort / prezenty</i> . <i>rozumie określenia dot. urodzin.</i>				
B27	versteh die Bezeichnungen von Gegenständen auf dem Spielplatz, z.B. <i>piaskownica / huśtawka / karuzela</i> . <i>rozumie nazwy urządzeń na placu zabaw.</i>				
B28	versteh die Vokabeln rund um das Thema Sommerferien, z.B. <i>wakacje / morze / góry / jezioro / las</i> . <i>rozumie określenia związane z wakacjami.</i>				
	Insgesamt: Ogółem:				

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

.....

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
B29	versteht, wenn sich jemand begrüßt, z.B. <i>cześć / dzień dobry.</i> <i>rozumie, gdy ktoś się wita.</i>				
B30	versteht, wenn sich jemand verabschiedet, z.B. <i>pa, pa / do widzenia.</i> <i>rozumie, gdy ktoś się żegna.</i>				
B31	versteht, wenn sich jemand vorstellt, z.B. <i>Mam na imię... / Jestem...</i> <i>rozumie, gdy ktoś się przedstawia.</i>				
B32	versteht, wenn sich jemand bedankt, z.B. <i>dziękuję.</i> <i>rozumie, gdy ktoś dziękuje.</i>				
B33	versteht, wenn sich jemand entschuldigt, z.B. <i>przepraszam.</i> <i>rozumie, gdy ktoś przeprosza.</i>				
B34	reagiert entsprechend der Situation auf Aufforderungen der PaF-Erziehungskraft, z.B. <i>Siadamy w kółeczku! / Zaśpiewajmy wszyscy razem! / Wstajemy!</i> <i>reaguje na polecenia nauczyciela j. polskiego odpowiednio do sytuacji.</i>				
B35	führt einfache Aufträge korrekt aus, die nicht aus der Situation zu erschließen sind, z.B. <i>Proszę, podaj piłkę.</i> <i>poprawnie wykonuje polecenia, które nie wynikają z kontekstu sytuacyjnego.</i>				
B36	versteht häufig wiederholte Konstruktionen oder Phrasen, z.B. <i>To jest... / Idziemy myć ręce.</i> <i>rozumie często powtarzane konstrukcje i frazy.</i>				
B37	versteht einfache Fragen, z.B. <i>Co to jest? / Gdzie jest? / Ile to jest? / Jak się masz? / Jak ma na imię...?</i> <i>rozumie proste pytania.</i>				
B38	unterscheidet zwischen dem weiblichen und männlichen Genus, z.B. <i>zielony / zielona.</i> <i>rozdziela rodzaj męski i żeński.</i>				
B39	unterscheidet zwischen Aussage- und Fragesatz, z.B. <i>To jest jabłko</i> und <i>Czy to jest jabłko?</i> <i>odróżnia zdanie oznajmujące od pytającego.</i>				
B40	unterscheidet zwischen Einzahl und Mehrzahl bei Substantiven, z.B. <i>żaba</i> – <i>żaby.</i> <i>odróżnia liczbę pojedynczą od liczby mnogiej rzeczowników.</i>				
B41	unterscheidet zwischen Verben im Singular und Plural, z.B. <i>jestem</i> – <i>jesteśmy.</i> <i>odróżnia liczbę pojedynczą od liczby mnogiej czasowników.</i>				
B42	unterscheidet zwischen Personal- und Possessivpronomen, z.B. <i>ja / ty / my / mój / twój.</i> <i>rozdziela zaimki osobowe i dzierżawcze.</i>				
B43	versteht die Verneinung, z.B. <i>Nie ma... / Nie wolno...</i> <i>rozumie przeczenie.</i>				
B44	erkennt Steigerungsformen von Adjektiven und Adverbien, z.B. <i>cicho / ciszej / wolno / wolniej.</i> <i>rozpoznaje formy stopniowanych przymiotników i przysłówek.</i>				
B45	versteht den allgemeinen Sinn eines Liedes oder einer Geschichte versinnbildlicht durch den Einsatz von Hilfsmaterialien, z.B. Bildern. <i>rozumie ogólny sens piosenki lub historyjki, zaprezentowanej przy użyciu materiałów pomocniczych, np. obrazków.</i>				
B46	kann anhand einer Kurzgeschichte die richtige Abfolge von Bildern finden. <i>potrafi ułożyć ilustracje do historyjki w prawidłowej kolejności.</i>				
B47	sortiert Gegenstände nach Zahl oder Eigenschaft (z.B. Farbe). <i>uporządkowuje przedmioty według kryterium liczby lub cechy (np. kolory).</i>				
B48	versteht kurze Beschreibungen von Menschen, Tieren, Gegenständen. <i>rozumie krótkie opisy ludzi, zwierząt, przedmiotów.</i>				
B49	versteht Vergleiche, z.B. hinsichtlich der Größe, des Aussehens. <i>rozumie porównania, np. ze względu na wielkość, wygląd.</i>				

Nr. nr	Das Kind... Dziecko... auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
B50	versteht räumliche Beziehungen zwischen Gegenständen, z.B. <i>w / na / pod.</i> <i>rozumie relacje przestrzenne między przedmiotami.</i>			
	Insgesamt: Ogółem:			

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

.....

**SPRACHLICHES VERHALTEN (PRODUKTION)
ZACHOWANIE JĘZYKOWE (PRODUKCJA)**
LEXIK / LEKSYKA

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
C1	spricht häufig vorkommende Wörter nach. <i>powtarza powracające często słowa.</i>				
C2	benennt Obst- und Gemüse, z.B. <i>gruszka / banan / pomidor / ogórek.</i> <i>nazywa owoce i warzywa.</i>				
C3	benennt Farben, z.B. <i>kolorowy / żółty / niebieski / czerwony / zielony.</i> <i>nazywa kolory.</i>				
C4	benennt Nahrungsmittel, z.B. <i>szynka / mleko / jajka / ser żółty.</i> <i>nazywa produkty spożywcze.</i>				
C5	benennt Gegenstände im Kindergarten, z.B. <i>wiaderko / kredka / krzesło / książka / kubek / tyżka.</i> <i>nazywa przedmioty w przedszkolu.</i>				
C6	benennt Familienmitglieder, z.B. <i>mama / babcia / dziadek.</i> <i>nazywa członków rodziny.</i>				
C7	verwendet einfache Tätigkeitsverben des Alltags, z.B. <i>śpię / budzę się / myję się / jem / piję / ubieram się.</i> <i>używa prostych czasowników opisujących rutynę dnia codziennego.</i>				
C8	benennt Jahreszeiten und kennt den Wortschatz rund um das Thema, z.B. <i>wiosna / lato / jesień / zima / deszczyk / tęcza.</i> <i>postuguje się określeniami pór roku i towarzyszących im zjawisk.</i>				
C9	benennt Wettererscheinungen, z.B. <i>wieje wiatr / pada deszcz.</i> <i>postuguje się określeniami zjawisk atmosferycznych.</i>				
C10	benennt Feste und kennt den Wortschatz rund um das Thema, z.B. <i>Boże Narodzenie / choinka / Mikołaj / prezenty / Wigilia.</i> <i>postuguje się nazwami świąt i pokrewnym słownictwem.</i>				
C11	benennt Körperteile, z.B. <i>nogi / uszy / oczy / głowa / palec.</i> <i>nazywa części ciała.</i>				
C12	benennt Gesundheitszustände, z.B. <i>Boli mnie... / Skaleczyłam się / Mam katar / kaszel / gorączkę.</i> <i>określa stan zdrowia.</i>				
C13	benennt Kleidungsstücke, z.B. <i>sweter / kurtka / spodnie.</i> <i>nazywa ubrania.</i>				
C14	benennt das Befinden, z.B. <i>smutny / zły / zdziwiony / radosny.</i> <i>określa (swoje) samopoczucie.</i>				
C15	verwendet den Wortschatz zum Thema Haus und Wohnung, z.B. <i>dom / salon / kuchnia.</i> <i>postuguje się określeniami dot. domu i mieszkania.</i>				
C16	benennt Möbel und Hausgeräte, z.B. <i>łóżko / lodówka / sofa.</i> <i>nazywa meble i sprzęt domowy.</i>				
C17	benennt Berufe, z.B. <i>architektka / policjantka / fryzjerka.</i> <i>nazywa zawody.</i>				
C18	benennt Pflanzen, z.B. <i>tulipany / bratki.</i> <i>nazywa kwiaty.</i>				
C19	benennt Tiere auf der Wiese, z.B. <i>biedronka / motyl / ślimak / bocian.</i> <i>nazywa zwierzęta na łące.</i>				
C20	benennt Tiere auf dem Bauernhof, z.B. <i>kura / kaczka / gęska.</i> <i>nazywa zwierzęta hodowlane.</i>				
C21	benennt Verkehrsmittel, z.B. <i>samochód / autobus / tramwaj.</i> <i>nazywa środki transportu.</i>				

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
C22	verwendet topographische Bezeichnungen z.B. <i>park / las / ulica / wieś / miasto</i> . <i>używa określeń topograficznych.</i>				
C23	benennt Tiere im Zoo, z.B. <i>papuga / żyrafa / stoń</i> . <i>nazywa zwierzęta w zoo.</i>				
C24	benennt geometrische Formen, z.B. <i>koło / kwadrat / trójkąt</i> . <i>nazywa figury geometryczne.</i>				
C25	verwendet den Wortschatz zum Thema Geburtstag, z.B. <i>urodziny / korona / tort / prezenty</i> . <i>używa słów związanych z urodzinami.</i>				
C26	benennt Gegenstände auf dem Spielplatz, z.B. <i>piaskownica / huśtawka / karuzela</i> . <i>nazywa urządzenia na placu zabaw.</i>				
C27	verwendet den Wortschatz zum Thema Sommerferien, z.B. <i>wakacje / morze / góry / jezioro / las</i> . <i>używa określeń związanych z wakacjami.</i>				
	Insgesamt: Ogółem:				

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

.....

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
C28	verwendet einfache Ausdrücke, z.B. <i>Ja jestem... / To jest... używa prostych wyrażení.</i>				
C29	stellt einfache, häufig wiederkehrende Fragen, z.B. <i>Co to jest? / Ile masz lat? / Jak się czujesz?</i> <i>stawia proste, często powtarzające się pytania.</i>				
C30	kann jemanden begrüßen, z.B. <i>cześć / dzień dobry.</i> <i>potrafi się przywitać.</i>				
C31	kann sich verabschieden, z.B. <i>pa, pa / do widzenia.</i> <i>potrafi się pożegnać.</i>				
C32	kann sich vorstellen, z.B. <i>Mam na imię ... / Jestem...</i> <i>potrafi się przedstawić.</i>				
C33	kann sich bedanken, z.B. <i>dziękuję.</i> <i>potrafi podziękować.</i>				
C34	kann sich entschuldigen, z.B. <i>przepraszam.</i> <i>potrafi przeprosić.</i>				
C35	kann Absichten und Wünsche äußern, z.B. <i>chcę... / chciałbym...</i> <i>potrafi wyrazić zamiar i życzenie.</i>				
C36	kann seine Empfindungen und Gefühle einfach zum Ausdruck bringen, z.B. <i>To jest ładne / Jestem smutny.</i> <i>potrafi prosto wyrazić swoje wrażenia i odczucia.</i>				
C37	kann seine Bedürfnisse mitteilen, z.B. <i>Jestem głodny...</i> <i>potrafi zasygnalizować swoje potrzeby.</i>				
C38	kann über sich selbst kurz sprechen, z.B. <i>Mam brata.</i> <i>potrafi opowiedzieć krótko o sobie.</i>				
C39	kann (seine) Bitten äußern, z.B. <i>Czy mogę...? / Czy możesz?</i> <i>potrafi wyrazić (swoje) prośby.</i>				
C40	verwendet wiederkehrende Wendungen aus seiner Erfahrungs- und Erlebniswelt sowie Sätze zu den ihm bekannten Themen (Lexik Teil B). <i>powtarza proste, często się powtarzające zdania i zwroty dot. znanych tematów, a także świata jego przeżyć i doświadczeń.</i>				
C41	verwendet korrekte Genus-Formen, z.B. bei Adjektiven <i>zielony ogórek.</i> <i>stosuje poprawnie rodzaj, np. przy przymiotnikach.</i>				
C42	verwendet korrekt die Einzahl und Mehrzahl bei Substantiven, z.B. <i>żaba – żaby.</i> <i>stosuje poprawnie liczbę pojedynczą i mnogą rzeczowników.</i>				
C43	verwendet Verben im Singular und Plural, z.B. <i>Ja jestem / My jesteście.</i> <i>stosuje poprawnie liczbę pojedynczą i mnogą czasowników.</i>				
C44	verwendet korrekt Personal- und Possesivpronomen, z.B. <i>ja / ty / my / mój / twój.</i> <i>stosuje poprawnie zaimki osobowe i dzierżawcze.</i>				
C45	verwendet die Verneinung, z.B. <i>Nie wolno.</i> <i>stosuje przeczenia.</i>				
C46	verwendet Steigerungsformen von Adjektiven und Adverbien, z.B. <i>cicho / ciszej / wolno / wolniej.</i> <i>stopniuje przymiotniki i przysłówki.</i>				
C47	kann Menschen, Gegenstände und Tiere einfach beschreiben. <i>potrafi krótko opisać ludzi, przedmioty i zwierzęta.</i>				
C48	verwendet hauptsächlich Ein-Wort-Äußerungen, z.B. <i>tak / nie.</i> <i>w wypowiedziach ogranicza się na ogół do jednego słowa.</i>				
C49	verwendet Mehr-Wort-Äußerungen. <i>buduje wielowyrazowe wypowiedzi.</i>				
	Insgesamt: Ogółem:				

ALPHABETISIERUNG UND MUSIKALISCHE BILDUNG ALFABETYZACJA I KSZTAŁCENIE MUZYCZNE

Nr. nr	Das Kind... <i>Dziecko...</i>	auf Polnisch <i>po polsku</i>	nein <i>nie</i>	teilweise <i>częściowo</i>	ja <i>tak</i>
D1	erkennt/entdeckt polnische Buchstaben in der Umgebung, z.B. in der Kita. <i>rozpoznaje/odkrywa polskie litery w otoczeniu, np. w przedszkolu.</i>				
D2	schreibt (polnische) Buchstaben. <i>pisze (polskie) litery.</i>				
D3	kennt Piktogramme und Symbole aus dem alltäglichen Umfeld. <i>zna piktogramy i symbole z codziennego otoczenia.</i>				
D4	zeigt Interesse am Bücherlesen (z.B. Bilderbücher). <i>wykazuje zainteresowanie czytaniem książek (np. książek obrazkowych).</i>				
D5	ist während des Vorlesens literarischer Texte neugierig auf den Inhalt. <i>wykazuje zainteresowanie treścią czytanych na głos tekstów literackich.</i>				
D6	hört konzentriert zu, wenn ein Buch vorgelesen wird. <i>stucha skoncentrowane, gdy wychowawca czyta na głos książkę.</i>				
D7	nimmt gern am gemeinsamen Bücherlesen auf Polnisch teil. <i>chętnie bierze udział we wspólnym czytaniu po polsku.</i>				
D8	nimmt gern an musikbezogenen Gruppenaktivitäten auf Polnisch teil. <i>chętnie bierze udział w grupowych zajęciach z polskiego z elementami muzyki.</i>				
D9	singt polnische Lieder im Chor. <i>śpiewa polskie piosenki w chórze.</i>				
D10	singt polnische Lieder selbständig. <i>samo śpiewa polskie piosenki.</i>				
D11	verwendet lautmalerische Wörter, z.B. <i>miau miau / chlup chlup.</i> <i>używa wyrazów dźwiękonaśladowczych.</i>				
D12	trägt polnische Gedichte vor. <i>deklamuje wiersze.</i>				
D13	lernt polnische Rätsel und Sprechverse auswendig. <i>uczy się na pamięć zgadywanek i rymowanek.</i>				
D14	spielt mit Klängen, Melodien und Rhythmen. <i>bawi się dźwiękami, melodiami i rytmem.</i>				
D15	spielt gerne Rollenspiele mit Finger- und Handpuppen. <i>chętnie bawi się pacynkami, uczestniczy w zabawach paluszkowych, odgrywa scenki.</i>				
D16	spricht Laute, Wörter und Sätze korrekt aus. <i>poprawnie wypowiada głoski, wyrazy i zdania.</i>				
D17	verfügt über eine korrekte Intonation. <i>odznacza się poprawną intonacją.</i>				
	Insgesamt: Ogółem:				

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

.....

**LANDESKUNDE UND INTERKULTURELLE KOMPETENZ
REALIOZNAWSTWO I KOMPETENCJA MIĘDZYKULTUROWA**

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
E1	erkennt Wörter wieder, die in polnischer und deutscher Sprache ähnlich klingen. <i>rozpoznaje słowa, które brzmią podobnie w j. polskim i niemieckim.</i>				
E2	kennt polnische Lieder, z.B. <i>Była sobie żabka mała.</i> <i>zna polskie piosenki.</i>				
E3	kennt polnische Bewegungsspiele. <i>zna polskie zabawy ruchowe.</i>				
E4	kennt polnische Märchen, Legenden, Kurzgeschichten. <i>zna polskie bajki, legendy i historyjki.</i>				
E5	kennt polnische Gedichte und Reime. <i>zna polskie wiersze i rymowanki.</i>				
E6	kennt polnische Spiele, z.B. <i>głuchy telefon / pomidor.</i> <i>zna polskie zabawy.</i>				
E7	kennt polnische Traditionen und Bräuche zu Weihnachten und Ostern. <i>zna typowo polskie tradycje i zwyczaje związane z Bożym Narodzeniem i Wielkanocą.</i>				
E8	weiß, welche Spiele die Kinder in Polen spielen. <i>wie, w jakie gry bawią się dzieci w Polsce.</i>				
E9	kennt polnische Festtage, z.B. <i>Dzień dziadka i babci / Dzień dziecka.</i> <i>zna niektóre polskie święta.</i>				
E10	kennt Traditionen in Polen, z.B. <i>śmigus-dyngus.</i> <i>zna polskie tradycje.</i>				
E11	kennt typische polnische Gerichte, z.B. <i>pierogi.</i> <i>zna typowe polskie dania.</i>				
E12	reagiert aufgeschlossen und neugierig auf die Kulturunterschiede. <i>jest otwarte i reaguje ciekawością na różnice kulturowe.</i>				
E13	kennt deutsche und polnische Orte / Städte der Grenzregion. <i>zna polskie i niemieckie miejscowości / miasta w regionie przygranicznym.</i>				
E14	hat grundlegende Informationen über Polen, weiß z.B., wie die Hauptstadt heißt. <i>ma podstawowe informacje o Polsce, wie np. jak się nazywa stolica.</i>				
E15	kennt die Sehenswürdigkeiten Polens und der Grenzregion. <i>zna zabytki Polski i regionu przygranicznego.</i>				
E16	nimmt an deutsch-polnischen Kinderbegegnungen teil. <i>bierze udział w polsko-niemieckich spotkaniach dzieci.</i>				
E17	nimmt an Ausflügen nach Polen teil. <i>bierze udział w wycieczkach do Polski.</i>				
	Insgesamt: Ogółem:				

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

.....

KOMMUNIKATIONSSTRATEGIEN DES KINDES STRATEGIE KOMUNIKACYJNE DZIECKA

Nr. nr	Das Kind... Dziecko...	auf Polnisch po polsku	nein nie	teilweise częściowo	ja tak
F1	ist kommunikativ. <i>jest komunikatywne.</i>				
F2	ist eher still. <i>jest raczej ciche.</i>				
F3	bedient sich hauptsächlich nonverbaler Kommunikation (Gestik, Mimik). <i>komunikuje się głównie niewerbalnie (gesty, mimika).</i>				
F4	spricht die PaF-Erziehungskraft auf Polnisch an. <i>zwraca się do nauczyciela j. polskiego po polsku.</i>				
F5	spricht die PaF-Erziehungskraft auf Deutsch an. <i>zwraca się do nauczyciela j. polskiego po niemiecku.</i>				
F6	verwendet Paraphrasen (auf Polnisch oder auf Deutsch), wenn es ein Wort auf Polnisch nicht kennt. <i>stosuje parafrazy (po polsku lub po niemiecku), gdy nie zna danego słowa.</i>				
F7	mischt polnische Wörter in deutsche Äußerungen ein. <i>miesza polskie słowa do wypowiedzi po niemiecku.</i>				
F8	spielt mit der Sprache, indem es neue Wörter (Mischformen) erfindet. <i>bawi się językiem, tworząc nowe słowa (formy mieszane).</i>				
F9	spricht polnische Wörter spontan aus, z.B. bei einer Aufgabe usw. <i>spontanicznie wypowiada polskie słowa, np. podczas wykonywania zadań.</i>				
F10	verwendet spontan polnische Wörter in der Kommunikation mit anderen Kindern. <i>komunikując się z innymi dziećmi, spontanicznie wypowiada polskie słowa.</i>				
F11	drückt Unwissenheit aus, z.B. <i>Nie wiem / Nie rozumiem.</i> <i>daje wyraz swojej niewiedzy.</i>				
F12	fragt nach der Bedeutung eines Wortes. <i>pyta o znaczenie słowa.</i>				
F13	verbessert die Äußerungen anderer Kinder bzw. sagt ein Wort auf Polnisch vor, wenn ein anderes Kind es nicht kennt. <i>poprawia wypowiedzi innych dzieci lub podpowiada słowa po polsku, gdy inne dziecko ich nie zna.</i>				
	Insgesamt: Ogółem:				

Freie Beobachtungen / Spostrzeżenia

.....

.....

.....

Seria Polski z Gryfikiem:

- scenariusze lekcyjne dla przedszkoli;
- scenariusze lekcyjne dla klas 1-4;
- historyjki;
- zabawy ruchowe;
- wskazówki dydaktyczno-metodyczne;
- arkusze obserwacji rozwoju językowego dzieci;
- portfolio językowe;
- testy sprawdzające poziom umiejętności językowych na końcu klasy 2 i 4;
- płyta CD z piosenkami *Śpiewaj po polsku z Gryfikiem*;
- pacynka Gryfik.

Reihe Polnisch mit dem kleinen Greif:

- Stundenentwürfe für Kitas;
- Stundenentwürfe für die Klassenstufen 1-4;
- Kurzgeschichten;
- Bewegungsspiele;
- didaktisch-methodische Hinweise;
- Beobachtungsbögen zur sprachlichen Entwicklung von Kindern;
- Sprachenportfolio;
- Tests zur Evaluation des Sprachstandes am Ende der 2. und 4. Klasse;
- Lieder-CD *Singe auf Polnisch mit dem kleinen Greif*;
- Handpuppe Gryfik (kleiner Greif).

Ucz się polskiego z Gryfkiem!

Niniejsza publikacja to część serii *Polski z Gryfkiem*, wydanej dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w ramach projektu Interreg V A *Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania*. Publikacja przeznaczona jest dla wychowawców i nauczycieli przedszkolnych, którzy uczą języka polskiego jako języka sąsiada. Składa się ze szczegółowej ankiety, umożliwiającej określenie stanu językowego dziecka na podstawie obserwacji i dokumentacji jego rozwoju językowego i kognitywnego, a także kompetencji nabytych w okresie przedszkolnym.

Lerne Polnisch mit dem kleinen Greif!

Die vorliegende Publikation ist Teil der Reihe *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Sie wurde von der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit gefördert und ist im Rahmen des Interreg V A-Projektes *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entstanden. Die Publikation richtet sich an Erzieher*innen und Lehrer*innen, die Polnisch als Nachbarsprache anbieten. Sie besteht aus umfassenden Beobachtungsfragebögen zur Einschätzung des Sprachstandes eines Kindes. Die Sprachstandserfassung gründet darauf, sowohl sprachliche und kognitive Entwicklung als auch Erwerb von Kompetenzen im Vorschulalter zu beobachten und zu dokumentieren.

Pozycja rekomendowana przez Federalny Związek Nauczycieli Języka Polskiego
Publikation empfohlen von der Bundesvereinigung der Polnischlehrkräfte

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

**Polnisch
liegt nahe**
Zwei Sprachen, eine Region

Justyna Hryniewicz-Piechowska, Agnieszka Zawadzka,
Justyna Zwierzyńska (Hrsg.)

Polski z Gryfikiem

Zbiór materiałów dydaktycznych
dla szkół podstawowych

Lehr- und Lernmaterialsammlung
für Grundschulen

FUNDACJA WSPÓLPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Polnisch
liegt nahe
Zwei Sprachen, ein Region

Milena Niedostatkiewicz

Historyjki Kurzgeschichten

Greifswald 2020

Autorin: Milena Niedostatkiewicz

Redaktion: Justyna Hryniewicz-Piechowska, Agnieszka Zawadzka und Justyna Zwierzyńska

Layout & Illustrationen: Ilustradorka Dorota Domagała

Bild des kleinen Greifs auf dem Buchcover: Agnieszka Łodzińska

Greifswald 2020

ISBN: 978-3-9822528-4-1

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Herausgeber: Kolleg für polnische Sprache und Kultur

Charlottenstr. 31

14467 Potsdam

Tel.: +49 (0) 1739118575 www.kolleg.eu

Spis treści / Inhaltsverzeichnis

Przedmowa / Wstęp	2
Vorwort	2
Wstęp	3
Einleitung	5
Bibliografia / Literatur	7
O matpie Filomenie i leniwym tygrysie	8
Baszta Siedmiu Płaszczy	13
Mała Chmurka	18
Kłótnia pór roku	22
Rzepka	27
Dom niedźwiedzi	29
Wars i Sawa	33
Urodziny żółwia	37
Lepimy bałwana	41
Mały pingwin	45
Kangur Franek	50
O gryfie	54

Przedmowa

Niniejsza publikacja pomyślana jest jako materiał uzupełniający do wykorzystania na lekcjach języka polskiego jako obcego, odziedziczonego lub sąsiada w początkowych klasach szkoły podstawowej, a po uprzednim uproszczeniu i dopasowaniu sprawdzi się również w pracy w przedszkolu. Składa się ona z dwunastu autorskich scenariuszy zajęć opartych na tekstach narracyjnych oraz nawiązujących do nich ćwiczeń i zadań, które stanowią przetestowane i sprawdzone na lekcjach z dziećmi rozwiązania dydaktyczne. Autorka, która uczy języka polskiego w przedszkolu i szkole podstawowej w Zinnowitz (Pomorze Przednie), przetłumaczyła i opracowała teksty znane niemieckim dzieciom, wybrała i przystosowała dla nich polskie legendy lub napisała własne opowiadania. Tematyka wszystkich historyjek nawiązuje luźno do obszarów tematycznych przewidzianych w ramowych planach nauczania języka obcego w szkole podstawowej (np. kolory, pogoda i pory roku, rodzina, zwierzęta), w związku z czym zajęcia poświęcone w całości opowiadaniu historyjek można łączyć z tradycyjnymi lekcjami opartymi na podręcznikach i innych materiałach dydaktycznych. Nie zawsze zaproponowane tu scenariusze będzie można wykorzystać na lekcji jako „gotowce”, w zależności od grupy docelowej trzeba je będzie niekiedy mniej lub bardziej zmodyfikować. Przedstawione pomysły mogą też posłużyć jako inspiracja do tworzenia własnych materiałów. Odbiorczynie i odbiorców publikacji chcemy bowiem zachęcić nie tylko do skorzystania z podanych rozwiązań, ale i do adaptowania i dydaktyzowania innych tekstów. Mamy również nadzieję, że uda nam się przekonać do wypróbowania tej wielce obiecującej metody osoby, które w swojej dotychczasowej praktyce nauczycielskiej nie stosowały jeszcze podejścia narracyjnego. Wszystkim nauczającym i uczącym się języka polskiego, którzy skorzystają z niniejszych materiałów, niezależnie od tego, czy już wcześniej mieli styczność z propagowaną tu metodą, czy dopiero rozpoczną swoją „narracyjną przygodę”, życzymy wielu sukcesów oraz dobrej zabawy i przyjemności!

Autorka i Redakcja

Vorwort

Diese Publikation ist als ergänzendes Material für den Unterricht Polnisch als Fremd-, Herkunfts- oder Nachbarsprache in den ersten Klassen der Grundschule gedacht, nach vorheriger Vereinfachung und Anpassung wird es aber auch für die Arbeit im Kindergarten nützlich sein. Sie besteht aus zwölf kreativen Unterrichtsszenarien, die auf narrativen Texten und daran anknüpfenden Übungen und Aufgaben basieren und didaktische Lösungen darstellen, die im Unterricht mit Kindern erprobt wurden und sich bewährt haben. Die Autorin, die im Kindergarten und in der Grundschule in Zinnowitz (Vorpommern) Polnisch unterrichtet, hat Texte, die deutschen Kindern bekannt sind, übersetzt und bearbeitet, polnische Legenden für sie ausgewählt und adaptiert oder eigene Erzählungen verfasst. Die Thematik aller Geschichten steht in loser Beziehung zu den Themenbereichen, die in den Rahmenplänen für den Fremdsprachenunterricht in der Grundschule vorgesehen sind (z.B. Farben, Wetter und Jahreszeiten, Familie, Tiere), so dass Stunden, die ganz dem Geschichtenerzählen gewidmet sind, mit dem traditionellen Unterricht auf der Basis von Lehrbüchern und anderen Unterrichtsmaterialien kombiniert werden können. Die hier vorgeschlagenen Szenarien werden im Unterricht nicht immer als „fertige Entwürfe“ einsetzbar sein, sondern manchmal, je nach Zielgruppe, wird es nötig sein, sie mehr oder weniger zu modifizieren. Die präsentierten Ideen können auch als Inspiration für die Erstellung eigener Materialien dienen. Wir möchten die Empfängerinnen und Empfänger dieser Publikation ermutigen, nicht nur die angebotenen Lösungen zu nutzen, sondern auch andere Texte selbst anzupassen und zu didaktisieren. Wir hoffen auch, Lehrkräfte, die den narrativen Ansatz in ihrer Unterrichtspraxis noch nicht verwendet haben, davon überzeugen zu können, diese vielversprechende Methode auszuprobieren. Allen Polnischlehrenden und -lernenden, die diese Materialien nutzen werden, unabhängig davon, ob sie mit der hier propagierten Methode bereits in Kontakt gekommen sind oder ihr „narratives Abenteuer“ erst beginnen werden, wünschen wir viel Erfolg, Spaß und Freude!

Die Autorin und Redaktion

Wstęp

Podejście narracyjne (storytelling) polega na celowym wykorzystywaniu tekstów narracyjnych (np. historyjek, bajek, legend) w nauczaniu różnych przedmiotów, ale jego potencjał uwidacznia się chyba najpełniej na lekcjach języków (obcych). Należy ono do metod immersyjnych, czyli mających na celu „zanurzenie” w języku. Podejście to pozwala na przekazywanie języka w sposób holistyczny (całościowy), autentyczny i zorientowany na działanie. Uchodzi za „idealne” rozwiązanie w kształceniu językowym młodszych dzieci, które nie potrafią jeszcze czytać i pisać, a więc na etapie przedszkolnym i wczesnoszkolnym, ale zalety tego podejścia są tak liczne, że pewne jego elementy warto stosować na każdym etapie edukacji, również w nauczaniu młodzieży i dorosłych.

Celem nauczania języka obcego metodą narracyjną jest wykształcenie sprawności rozumienia ze słuchu, która uznawana jest za podstawę i punkt wyjścia do (późniejszego) rozwoju pozostałych kompetencji częściowych (mówienia, czytania i pisanie oraz mediacji). Małe dzieci uczą się nowego języka w warunkach zbliżonych do akwizycji języka pierwszego, której najważniejszą cechą jest wydłużony proces inkubacji (tzw. cichy okres). Dopiero kiedy wystarczająco osłuchają się z językiem, przechodzi się do (re)produkcji językowej. U podstaw tak ustalonej kolejności leży przekonanie, że nie (bezmyślne) powtarzanie pozbawionych sensu i kontekstu słówek lub wyrażań, lecz uważne słuchanie i wytuskiwanie znaczeń z dłuższych ciągów wyrazowych, rozwija w dłuższej perspektywie zdolność komunikacji. Skuteczne postępowanie się językiem nie polega bowiem na układaniu wypowiedzi z pojedynczych elementów, lecz na bazowaniu na przyswojonych uprzednio gotowych frazach (*chunks*) i modyfikowaniu ich wedle potrzeby.

Koncentracja na recepcji w ramach opisywanego tutaj podejścia oznacza, że nie oczekuje się od uczniów reprodukcji słów lub wyrażań, a już na pewno nie zmusza się do niej pojedynczych dzieci (dopuszczalne jest ewentualnie powtarzanie chórem). Należy pamiętać o różnicach rozwojowych, które w tej grupie wiekowej mogą być bardzo duże, i wybierać aktywności umożliwiające zaangażowanie wszystkich dzieci. Niektóre z nich z własnej inicjatywy włączają się w opowiadanie historyjek, np. odpowiadając na pytania nauczyciela (często we własnym języku), powtarzając słowa kluczowe lub dopowiadając końcówki zdań, podczas gdy inne będą „tylko” słuchać w skupieniu. Nie oznacza to bynajmniej, że takie dzieci nie uczestniczą w zajęciach w sposób aktywny. Potrzebują one po prostu więcej czasu na przetworzenie kompleksowych przecież informacji, podawanych dodatkowo w języku obcym. Istnieje wiele form reakcji na tekst i interakcji z nim, które nie wymagają wypowiedzi werbalnej (np. aktywności ruchowe znane z metody TPR = *total physical response* lub plastyczne w formie malowanek, wyklejanek, rysunków, itp.), a dają możliwość różnicowania i indywidualizacji form pracy.

Na skuteczność zajęć prowadzonych metodą narracyjną wpływają specyficzne kwalifikacje i umiejętności nauczycieli. Oprócz kompetencji psychologiczno-pedagogicznych i dydaktyczno-metodycznych oraz kompetencji językowej (szczególnie w zakresie poprawnej wymowy i intonacji) istotną rolę odgrywają umiejętności prawidłowego postępowania się pacynką i kompetencja narracyjna. Nie zaleca się występowania nagrań audio czy zwykłego odczytywania historyjek. Najlepsze efekty gwarantuje opowiadanie, które angażuje kognitywnie i emocjonalnie dzieci oraz pozwala im współuczestniczyć w tej aktywności na ich zasadach.

Wzbudzenie ciekawości i przykucie uwagi dzieci na dłużej wymaga zastosowania większej liczby bodźców niż tradycyjne czytanie. Centralne znaczenie przypisuje się elementom wizualnym, czyli środkom takim jak np. przebranie i charakterystyka, kontakt wzrokowy, postawa i ruch, gesty i mimika oraz obrazki i rekwizyty. Aby uwzględnić też inne typy percepcji i uzyskać wzmocnienie przekazu zaleca się też oddziaływanie na inne zmysły, tj. przekazywanie impulsów przez kanał słuchowy (wykorzystywanie muzyki, odgłosów, modulacji głosu itp.) i dostarczanie wrażeń haptyczno-kinestetycznych oraz węchowo-smakowych¹.

Nie mniej istotnym czynnikiem wpływającym na efektywność nauczania metodą narracyjną jest właściwie dobrany tekst. Jego tematyka powinna odpowiadać dziecięcym doświadczeniom lub poruszać problemy i przeżycia, które mogą dotyczyć małych uczniów bezpośrednio. Pod względem formalnym tekst taki powinien mieć początek, punkt kulminacyjny i zakończenie, tak żeby dzieci z zaciekawieniem oczekiwały na koniec opowieści. Sam linearny układ tekstu nie wystarczy jednak, żeby zbudować napięcie, które można stworzyć poprzez przerwanie oczekiwanego przebiegu wydarzeń i niespodziewany rozwój sytuacji. Służą temu również elementy nietypowe, tajemnicze lub zagadkowe. Łatwiejsze do zrozumienia będą pewnie historyjki znane dzieciom z ich kręgu kulturowego², większe zainteresowanie wzbudzić mogą jednak opowieści z innych krajów (np. podania, legendy). Niezależnie od pochodzenia tekstu istotne jest, żeby był on nacechowany emocjonalnie i nadawał się do przedstawienia w formie dramy lub pantomimy. Dramatyczność utworu podnoszą np. dialogi bohaterów (mowa niezależna).

Wybierając tekst narracyjny, trzeba zwrócić uwagę również na język utworu. Dobrze, żeby był autentyczny, czyli najlepiej taki, jakim posługują się dzieci, dla których jest on językiem ojczystym. Ponadto powinien zawierać słownictwo znane dzieciom i dotyczące ich najbliższego otoczenia (np. dom, rodzina, jedzenie, podstawowe czynności) oraz struktury o wysokiej częstotliwości, możliwe do zastosowania w wielu różnych sytuacjach. Korzystne jest, jeśli w wybranym tekście znajdują się redundantne struktury językowe, czyli frazy, które pojawiają się kilkakrotnie w takim samym lub podobnym kontekście. Odpowiadają one nie tylko na dziecięcą potrzebę bezpieczeństwa i porządku, ale i wspierają (receptywne) przyswajanie języka. Podobną funkcję pełnią elementy rytmiczne i rymowane.

Oczywiście nie wszystkie teksty spełniają wymienione kryteria. Teksty oryginalne są przeważnie za długie i za trudne. W związku z tym z reguły poddaje się je adaptacji. Polega ona na skróceniu tekstu i dopasowaniu warstwy treściowej

¹Warto wspomnieć, że multimodalne opowiadanie historyjek możliwe jest nie tylko na lekcjach stacjonarnych, ale również w nauczaniu zdalnym. Różnorodne możliwości wizualizacji i udźwiękowienia oraz interaktywnej prezentacji treści stwarza np. platforma Genially. Do pewnych zmysłów (np. węch, smak) odwołuje się wtedy, działając w zastępstwie na inne (szczególnie wzrok).

²Polecane w różnych opracowaniach teksty to np.: *Bardzo głodna gąsienica*, *Czarownica Winnie*, *Czerwony Kapturek*, *Jaś i Małgosia*, *Kubuś Puchatek* i *Trzy świnki*.

i językowej do poziomu kognitywnego dzieci. Należy przy tym pamiętać, że dopasowany input to taki, który nie jest zredukowany do minimum, lecz lekko wykracza poza kompetencję językową dzieci³. Ogólna zasada jest taka, że opracowany tekst powinien brzmieć naturalnie⁴. Nie należy więc unikać będących w codziennym użyciu jednostek leksykalnych i struktur gramatycznych, których dzieci jeszcze nie znają (osłuchanie się z nimi stanowi cenne przygotowanie do ich produktywnego opanowania na późniejszym etapie nauki). Natomiast archaiczne lub rzadko używane słownictwo i formy zastępuje się elementami o wysokiej frekwencji. Skracając i upraszczając tekst, trzeba oczywiście uważać, żeby nie pozbawić go cech interesującej i fascynującej opowieści.

Następnym krokiem jest dydaktyzacja tekstu, czyli ułożenie do niego zadań. Generalnie w podejściu narracyjnym rozwija się globalne (ewentualnie selektywne) rozumienie tekstu, nigdy szczegółowe, i taki charakter powinny też mieć zadania towarzyszące opowiadaniu na różnych jego etapach. Odpowiednio zaadaptowany i zdydaktyzowany materiał prezentuje się z reguły w trzech fazach: 1. wprowadzenie tekstu narracyjnego, 2. narracja tekstu i jego inscenizacja, 3. sprawdzenie rozumienia tekstu oraz utrwalenie jego treści i wybranych elementów językowych.

W fazie wprowadzenia tekstu, która ma na celu przygotowanie dzieci do słuchania historyjki, stosuje się techniki antycypacyjne (np. stopniowe odstawianie obrazka, układanie puzzli, zgadywanie brakującego elementu, rozpoznawanie przedmiotów przez dotyk itp.). Przed przystąpieniem do narracji tekstu należy usadzić dzieci w kręgu, tak żeby dobrze widziały działania nauczyciela, i stworzyć odpowiednią atmosferę, pobudzającą ich ciekawość i wyobraźnię (np. włączając odpowiednią muzykę lub sygnalizując rozpoczęcie opowiadania dźwiękiem dzwonka). Przewiduje się dwukrotną, a w razie potrzeby nawet trzykrotną, prezentację historyjki, której za każdym razem powinny towarzyszyć trochę inne aktywności (żeby zapobiec monotonii).

Przykładowo za pierwszym razem można opowiadać i wizualizować treść przy wykorzystaniu pacynki, rekwizytów lub kart obrazkowych, pokazując ilustracje w książce lub przesuwając karty w teatryku kamishibai. Zaleca się przy tym, żeby włączać elementy interaktywne, np. zadawać dzieciom pytania o dalszy ciąg historii, prosić je o wykonywanie poleceń ruchowych, pokazywanie emocji, wystukiwanie rytmów, wydawanie odgłosów itp. Przy drugim opowiadaniu warto zachęcić dzieci do odgrywania ról, które, z uwagi na ich ograniczone możliwości (re)produkcji językowej, może polegać np. na przemieszczaniu obrazków, przedmiotów lub figurek umieszczonych na patyczkach. Podczas fakultatywnej, trzeciej prezentacji historyjki można zmodyfikować wybrane fragmenty lub elementy tekstu, np. wprowadzić alternatywnych lub dodatkowych bohaterów, zmienić miejsce akcji, dodać nowe epizody lub wymyślić inne zakończenie.

Techniki sprawdzające rozumienie i utrwalające treść tekstu to np. układanie obrazków w odpowiedniej kolejności, podnoszenie obrazka ilustrującego treść, reagowanie na zmiany w treści (fałszywe informacje), kolorowanie lub rysowanie wybranej sceny (oraz ewentualne podpisywanie jej), przyporządkowywanie obrazków do zdań werbalizujących treść, identyfikacja brakujących słów (nauczyciel opowiadając po raz kolejny historyjkę, pomija wybrane słowa i sygnalizuje to np. gwizdząc lub wykonując umówiony gest) lub rozwijanie historyjki.

Fascynujące opowieści i towarzyszące im różnorodne aktywności pozwalają na utrzymanie uwagi i zainteresowanie dzieci na dłużej, w przeciwieństwie do standardowych lekcji języka obcego, podczas których mali uczniowie dość szybko nudzą się (bezsensownym) powtarzaniem pojedynczych słówek czy pozbawioną kontekstu nauką wierszyków i piosenek i tracą motywację do dalszej nauki języka.

Za stosowaniem podejścia narracyjnego na lekcjach języka obcego na etapie przedszkolnym i wczesnoszkolnym przemawiają też wyniki badań empirycznych, które dowodzą, że dzieci uczące się tą metodą rozumieją więcej jednostek leksykalnych i bardziej złożonych struktur gramatycznych, niż dzieci nauczane w sposób tradycyjny⁵. Rozumieją one przy tym lepiej nie tylko pojedyncze słowa, lecz przede wszystkim dłuższe i bardziej rozbudowane wypowiedzi. Ponadto, bez większych trudności zapamiętują większość zaprezentowanego słownictwa, mimo iż mają one kontakt ze słownictwem liczniejszym i bardziej zróżnicowanym jakościowo. Istotną rolę odgrywa tutaj fakt, że nową leksykę poznają w kontekście, a nie w izolacji. Nie bez znaczenia pozostaje też wielokanałowy sposób prezentacji treści (wykorzystanie elementów multisensorycznych i kinestetycznych), pozwalający na głębsze ich przetwarzanie, a w konsekwencji zapamiętywanie na dłużej. Trzeba podkreślić, że mimo koncentracji na recepcji, osłuchując się przez dłuższy czas z językiem, dzieci pośrednio uczą się też poprawnej wymowy i intonacji oraz budują fundament leksykalno-gramatyczny pod (późniejszą) produkcję.

Inne korzyści płynące ze stosowania podejścia narracyjnego wiążą się ze zdobywaniem kompetencji pozajęzykowych i rozwojem ogólnym dziecka. Kontakt z tekstami pochodzącymi z innej kultury, możliwość poznania alternatywnych modeli życia i identyfikacji z bohaterami mówiącymi w obcym języku kształtują postawę otwartości i przyczyniają się do rozwoju kompetencji międzykulturowej. Podczas zajęć prowadzonych tą metodą dzieci doświadczają, jak można się uczyć języka w sposób przyjemny i efektywny, co zachęca je do późniejszej nauki dalszych języków. Dodatkowo podejście narracyjne pozytywnie wpływa na motywację do uczenia się w ogóle, rozwój wyobraźni, kreatywność oraz wzrost pewności siebie u dzieci, a więc kształtuje ich osobowość.

Agnieszka Zawadzka

³ Tak przygotowany materiał daje możliwość poznania (i nauczenia się) czegoś nowego. Podobnie zadania towarzyszące powinny pochodzić z tzw. strefy najbliższego rozwoju (koncepcja Lwa Wygotskiego), czyli mieć taki stopień trudności, że dzieci mogą nie być w stanie wykonać ich za pierwszym razem zupełnie samodzielnie, ale poradzą sobie z nimi przy małym wsparciu nauczyciela.

⁴ Dzieci nie muszą rozumieć każdego pojedynczego słowa (są do tego przyzwyczajone, nie inaczej bowiem nabywają język pierwszy, poza tym pojmują świat całościowo, nie analitycznie, jak dorośli, a konfrontacja z dobrze skonstruowanym tekstem i własna wyobraźnia pozwalają im na zbudowanie właściwych skojarzeń i zamknięcie ewentualnych luk), wystarczy, że będą rozumiały leksykę kluczową oraz struktury pozwalające na śledzenie przebiegu historyjki.

⁵ Wyznaczniki metody tradycyjnej to np. niewydużanie fazy percepcji, nierespektowanie prymatu rozwoju sprawności receptywnych, układanie materiału językowego według progresji gramatycznej i leksykalnej, niestosowanie tekstów narracyjnych oraz klasyczna praca z podręcznikiem.

Einleitung

Der narrative Ansatz (Storytelling) basiert auf dem gezielten Einsatz narrativer Texte (z.B. Geschichten, Märchen, Legenden) im Unterricht verschiedener Fächer, sein Potenzial zeigt sich aber wohl am deutlichsten im (Fremd-)Sprachenunterricht. Er gehört zu den immersiven Methoden, d.h. solchen, die auf das „Eintauchen“ in die Sprache abzielen. Dieser Ansatz ermöglicht es, die Sprache holistisch (ganzheitlich), authentisch und handlungsorientiert zu vermitteln. Er gilt als die „ideale“ Lösung in der Sprachausbildung jüngerer Kinder, die noch nicht lesen und schreiben können, also in der Vorschul- und Grundschulphase, aber die Vorteile dieses Ansatzes sind so zahlreich, dass einige seiner Elemente es wert sind, auf jeder Stufe der Ausbildung angewendet zu werden, auch im Unterricht von Jugendlichen und Erwachsenen.

Ziel des Fremdsprachenunterrichts nach der narrativen Methode ist die Entwicklung des Hörverstehens, das als Grundlage und Ausgangspunkt für die (spätere) Entwicklung der übrigen Teilkompetenzen (Sprechen, Lesen und Schreiben sowie Mediation) gilt. Kleinkinder lernen eine neue Sprache unter ähnlichen Bedingungen wie beim Erstspracherwerb, dessen wichtigstes Merkmal ein verlängerter Inkubationsprozess (die sog. stille Phase) ist. Erst wenn sie sich in die Sprache ausreichend hineingehört haben, geht man zur sprachlichen (Re-)Produktion über. Dieser Reihenfolge liegt die Überzeugung zugrunde, dass nicht das (unreflektierte) Wiederholen von Wörtern oder Wendungen ohne Sinn und Kontext, sondern das aufmerksame Zuhören und das Herausfiltern von Bedeutungen aus längeren Wortfolgen die Kommunikationsfähigkeit langfristig fördert. Effektiver Sprachgebrauch besteht nämlich nicht darin, Aussagen aus einzelnen Elementen zusammensetzen, sondern darin, auf zuvor erworbene vorgefertigte Phrasen (*chunks*) zurückzugreifen und diese nach Bedarf zu modifizieren.

Die Konzentration auf die Rezeption im Rahmen des hier beschriebenen Ansatzes bedeutet, dass von den Schülerinnen und Schülern nicht erwartet wird, dass sie Wörter oder Phrasen reproduzieren, und schon gar nicht dürfen einzelne Kinder dazu gezwungen werden (eventuell zulässig ist das Nachsprechen im Chor). Es ist wichtig, die Entwicklungsunterschiede zu beachten, die in dieser Altersgruppe sehr groß sein können, und Aktivitäten zu wählen, die die Beteiligung aller Kinder ermöglichen. Einige von ihnen werden auf eigene Initiative an der Erzählung von Geschichten teilnehmen, z.B. indem sie die Fragen der Lehrkraft (oft in ihrer eigenen Sprache) beantworten, Schlüsselwörter wiederholen oder Satzenden hinzufügen, während andere „nur“ konzentriert zuhören werden. Dies bedeutet keinesfalls, dass diese Kinder nicht aktiv am Unterricht teilnehmen. Sie brauchen einfach mehr Zeit, um die immerhin komplexen Informationen, die zusätzlich in einer Fremdsprache vermittelt werden, zu verarbeiten. Es gibt viele Formen der Reaktion auf einen Text und der Interaktion mit ihm, die keine verbale Äußerung erfordern (z.B. Bewegungsaktivitäten, die aus der TPR-Methode = *total physical response* bekannt sind, oder künstlerische Beschäftigungen wie Malen, Zeichnen oder Reißbilder anfertigen usw.), aber die Möglichkeit bieten, Arbeitsformen zu differenzieren und zu individualisieren.

Die Effektivität des Unterrichts, der nach der narrativen Methode durchgeführt wird, wird von den spezifischen Qualifikationen und Fähigkeiten der Lehrkräfte beeinflusst. Neben den psychologisch-pädagogischen und didaktisch-methodischen Kompetenzen sowie der sprachlichen Kompetenz (insbesondere im Bereich der korrekten Aussprache und Intonation) spielen die Fähigkeit zum richtigen Umgang mit der Handpuppe und die Erzählkompetenz eine wichtige Rolle. Das Anhören von Tonaufnahmen oder einfaches Vorlesen von Geschichten wird nicht empfohlen. Die besten Ergebnisse garantiert ein Erzählen, das die Kinder kognitiv und emotional einbezieht und es ihnen erlaubt, an der Aktivität nach ihren Regeln teilzunehmen.

Um die Neugierde der Kinder zu wecken und ihre Aufmerksamkeit für länger zu fesseln, müssen mehr Reize als beim traditionellen Lesen eingesetzt werden. Als zentral werden die visuellen Elemente, d.h. Mittel wie Kostüme, Masken und Makeup, Blickkontakt, Haltung und Bewegung, Gestik und Mimik sowie Bilder und Requisiten angesehen. Andere Wahrnehmungstypen können berücksichtigt und die Botschaft kann verstärkt werden, indem auch weitere Sinne angesprochen werden, d.h. bestimmte Impulse werden über den auditiven Kanal übertragen (durch Musik, Geräusche, Stimmmodulation usw.) und haptisch-kinästhetische oder olfaktorisch-gustatorische Empfindungen erzeugt¹.

Ein nicht weniger wesentlicher Faktor, der die Wirksamkeit des nach der narrativen Methode durchgeführten Unterrichts beeinflusst, ist die richtige Auswahl des Textes. Seine Thematik sollte den Erfahrungen der Kinder entsprechen oder Probleme und Erlebnisse ansprechen, die die kleinen Schülerinnen und Schüler direkt betreffen können. Formal sollte der Text einen Anfang, einen Höhepunkt und ein Ende haben, so dass die Kinder dem Ende der Geschichte mit Neugierde entgegensehen. Die lineare Gliederung des Textes allein reicht jedoch nicht aus, um eine Spannung aufzubauen, die durch eine Unterbrechung des erwarteten Verlaufs der Ereignisse und eine unerwartete Entwicklung entstehen kann. Dazu dienen auch ungewöhnliche, geheimnisvolle oder rätselhafte Elemente. Geschichten, die den Kindern aus ihrem Kulturkreis² bekannt sind, werden wahrscheinlich leichter zu verstehen sein, jedoch Erzählungen aus anderen Ländern (z.B. Sagen, Legenden) können mehr Interesse wecken. Unabhängig von der Herkunft des Textes ist es wichtig, dass er emotional geladen und für eine Vorstellung als Drama oder Pantomime geeignet ist. Die Dramatik des Werkes wird z.B. durch Dialoge der Figuren (direkte Rede) erhöht.

Bei der Auswahl eines narrativen Textes ist auch auf die Sprache des Werkes zu achten. Es ist gut, wenn sie authentisch ist, d.h. vorzugsweise so, wie die Sprache, die Kinder verwenden, für die sie ihre Muttersprache ist. Darüber hinaus sollte er einen Wortschatz enthalten, der den Kindern bekannt ist und der sich auf ihre unmittelbare Umgebung bezieht (z.B. Haus, Familie, Essen, grundlegende Aktivitäten), sowie hochfrequente Strukturen, die in vielen verschiedenen Situationen verwendet werden können. Es ist vorteilhaft, wenn der ausgewählte Text redundante Sprachstrukturen enthält, d.h. Phra-

¹ Es ist zu erwähnen, dass das multimodale Erzählen von Geschichten nicht nur im Präsenzunterricht, sondern auch im Online-Unterricht möglich ist. Verschiedene Möglichkeiten der Visualisierung und Vertonung sowie einer interaktiven Präsentation der Inhalte schafft z.B. die Plattform Genially. Auf manche Sinne (z.B. Geruch, Geschmack) wird dann eingewirkt, indem stellvertretend andere (insbesondere der Sehsinn) angesprochen werden.

² Texte, die in verschiedenen Publikationen empfohlen werden, sind z.B.: *Die kleine Raupe Nimmersatt*, *Hexe Winnie*, *Rotkäppchen*, *Hänsel und Gretel*, *Pu der Bär* und *Die drei kleinen Schweinchen*.

sen, die mehrmals im gleichen oder ähnlichen Kontext vorkommen. Sie entsprechen nicht nur dem Bedürfnis der Kinder nach Sicherheit und Ordnung, sondern unterstützen auch den (rezeptiven) Spracherwerb. Eine ähnliche Funktion haben rhythmische und gereimte Elemente.

Natürlich erfüllen nicht alle Texte diese Kriterien. Originaltexte sind überwiegend zu lang und zu schwierig. Daher werden sie in der Regel einer Adaption unterzogen. Diese besteht darin, den Text zu kürzen und die inhaltliche und sprachliche Ebene an das kognitive Niveau der Kinder anzupassen. Es ist zu bedenken, dass der adäquate Input nicht auf ein Minimum reduziert ist, sondern die Sprachkompetenz der Kinder leicht übersteigt³. Als allgemeine Regel gilt, dass der bearbeitete Text natürlich klingen sollte⁴. Deshalb soll man lexikalische Einheiten und grammatikalische Strukturen aus dem alltäglichen Gebrauch, die Kinder noch nicht kennen, nicht meiden (das mehrmalige Anhören davon ist eine wertvolle Vorbereitung auf ihre produktive Beherrschung in einem späteren Lernstadium). Dagegen werden veraltete oder selten verwendete Vokabeln und Formen durch hochfrequente Elemente ersetzt. Bei der Kürzung und Vereinfachung des Textes muss natürlich darauf geachtet werden, dass ihm die Züge einer interessanten und faszinierenden Geschichte nicht genommen werden.

Den nächsten Schritt stellt die Didaktisierung des Textes dar, d.h. das Entwerfen der Aufgaben dazu. Im Allgemeinen wird im narrativen Ansatz das globale (eventuell das selektive) Textverständnis, niemals das detaillierte überprüft, und so sollten auch die Aufgaben beschaffen sein, die die Geschichte auf verschiedenen Etappen der Arbeit begleiten. Das entsprechend adaptierte und didaktisierte Material wird in der Regel in drei Phasen präsentiert: 1. Einführung des narrativen Textes, 2. Erzählung des Textes und seine Inszenierung, 3. Überprüfung des Textverständnisses und Festigung des Inhalts sowie ausgewählter Sprachelemente.

In der Phase der Texteingührung, die die Kinder darauf vorbereiten soll, der Geschichte zuzuhören, werden Antizipationstechniken eingesetzt (z.B. allmähliches Aufdecken des Bildes, Zusammensetzen eines Puzzles, Erraten eines fehlenden Elements, Erkennen von Gegenständen durch Berührung usw.). Vor dem Beginn des Erzählens soll man die Kinder im Kreis platzieren, sodass sie die Handlungen der Lehrkraft gut sehen können, und eine geeignete Atmosphäre schaffen, um ihre Neugier und Phantasie anzuregen (z.B. durch das Einschalten geeigneter Musik oder durch das Signalisieren des Beginns der Erzählung mit einer Glocke). Es ist vorgesehen, die Geschichte zweimal oder, wenn nötig, sogar dreimal zu präsentieren, jeweils mit anderen Begleitaktivitäten (um Monotonie zu vermeiden).

Beispielsweise kann man beim ersten Mal die Geschichte erzählen und zugleich ihren Inhalt mit der Handpuppe, Requisiten oder Bildkarten visualisieren, Illustrationen in einem Buch zeigen oder Karten im Kamishibai-Theater verschieben. Es wird empfohlen, interaktive Elemente einzubauen, z.B. den Kindern Fragen zur Fortsetzung der Geschichte zu stellen, sie aufzufordern, bestimmte Bewegungen auszuführen, ihre Emotionen zu zeigen, Rhythmen zu klopfen, Geräusche zu machen usw. Beim zweiten Erzählen können die Kinder ermutigt werden, Rollen zu spielen, was aufgrund ihrer begrenzten Möglichkeiten, Sprache zu (re)produzieren, darin bestehen kann, Bilder, Gegenstände oder Stabfiguren zu bewegen. Während der optionalen dritten Präsentation der Geschichte kann man ausgewählte Fragmente oder Elemente des Textes modifizieren, z.B. alternative oder zusätzliche Charaktere einführen, den Handlungsort ändern, neue Episoden hinzufügen oder ein anderes Ende erfinden.

Techniken zur Überprüfung des Textverständnisses und Festigung des Textinhalts sind z.B.: Bilder in die richtige Reihenfolge bringen, das den Inhalt einer Aussage illustrierende Bild anheben, auf inhaltliche Veränderungen (falsche Informationen) reagieren, die ausgewählte Szene ausmalen oder zeichnen (und eventuell unterschreiben), den Inhalt verbalisierende Sätze Bildern zuordnen, fehlende Wörter identifizieren (beim wiederholten Erzählen der Geschichte lässt die Lehrkraft ausgewählte Wörter weg und signalisiert dies z.B. durch das Pfeifen oder eine vereinbarte Geste) oder die Geschichte weiterentwickeln.

Faszinierende Geschichten und die verschiedenen Begleitaktivitäten machen es möglich, die Aufmerksamkeit der Kinder und ihr Interesse länger aufrechtzuerhalten, im Gegensatz zum herkömmlichen Fremdsprachenunterricht, in dem die kleinen Schülerinnen und Schüler durch das (sinnlose) Nachsprechen einzelner Wörter oder das kontextlose Lernen von Gedichten oder Liedern ziemlich schnell gelangweilt werden und die Motivation verlieren, die Sprache weiter zu lernen.

Für den Einsatz des narrativen Ansatzes im Fremdsprachenunterricht in der Vor- und Grundschule sprechen auch die Ergebnisse der empirischen Forschung, die belegen, dass Kinder, die eine Fremdsprache nach dieser Methode lernen, mehr lexikalische Einheiten und komplexere grammatikalische Strukturen verstehen als Kinder, die auf traditionelle Weise⁵ unterrichtet werden. Sie verstehen dabei nicht nur einzelne Wörter, sondern vor allem längere und komplexere Aussagen besser. Darüber hinaus können sie sich den Großteil des präsentierten Vokabulars ohne große Schwierigkeiten merken, obwohl sie mit einem zahlreicheren und qualitativ vielfältigeren Vokabular in Berührung kommen. Eine wichtige Rolle spielt dabei die Tatsache, dass sie die neue Lexik im Kontext und nicht isoliert lernen. Nicht ohne Bedeutung ist auch die mehrkanalige Darbietung der Inhalte (die Verwendung multisensorischer und kinästhetischer Elemente), die ihre

³Ein so aufbereitetes Material ermöglicht das Kennenlernen (und Erlernen) von etwas Neuem. Ähnlich sollten die begleitenden Aufgaben in der Zone der nächsten Entwicklung angesiedelt sein (Konzept von Lew Wygotski), also einen solchen Schwierigkeitsgrad aufweisen, dass die Kinder möglicherweise nicht in der Lage sein werden, sie beim ersten Mal völlig selbständig auszuführen, aber sie bei einer geringen Unterstützung der Lehrkraft bewältigen werden.

⁴Kinder müssen nicht jedes einzelne Wort verstehen (sie sind daran gewöhnt, denn nicht anders erwerben sie ihre Erstsprache, außerdem begreifen sie die Welt ganzheitlich, und nicht analytisch, wie die Erwachsenen, und die Konfrontation mit einem gut konstruierten Text sowie die eigene Vorstellungskraft erlauben es ihnen, richtige Assoziationen zu bilden und eventuelle Lücken zu schließen), es reicht aus, wenn sie den Schlüsselwortschatz und die Strukturen verstehen werden, die es ihnen erlauben, dem Verlauf der Geschichte zu folgen.

⁵Die Merkmale der traditionellen Methode sind z.B.: keine Verlängerung der Wahrnehmungsphase, die Nichtbeachtung des Primats der Entwicklung rezeptiver Fertigkeiten, die Anordnung des Sprachmaterials nach grammatikalischer und lexikalischer Progression, der Verzicht auf narrative Texte und die klassische Arbeit mit dem Lehrbuch.

tieferer Verarbeitung und in der Folge ihr längeres Behalten ermöglicht. Hervorzuheben ist, dass die Kinder, trotz der Konzentration auf die Rezeption, durch das längere Hineinhören in die Sprache indirekt die richtige Aussprache und Intonation lernen und eine lexikalisch-grammatikalische Grundlage für die (spätere) Produktion bauen.

Andere Vorteile des narrativen Ansatzes stehen im Zusammenhang mit dem Erwerb der nichtsprachlichen Kompetenzen und der allgemeinen Entwicklung des Kindes. Der Kontakt mit Texten aus einer anderen Kultur, die Möglichkeit, alternative Lebensmodelle kennen zu lernen und sich mit Protagonisten zu identifizieren, die eine Fremdsprache sprechen, schafft eine Haltung der Offenheit und trägt zur Entwicklung der interkulturellen Kompetenz bei. Im Unterricht nach dieser Methode erfahren die Kinder, wie sie eine Sprache auf angenehme und effektive Weise lernen können, was sie ermutigt, später weitere Sprachen zu lernen. Darüber hinaus wirkt sich der narrative Ansatz positiv auf die Lernmotivation im Allgemeinen, die Entwicklung von Vorstellungskraft und die Kreativität aus, steigert das Selbstvertrauen der Kinder und prägt so ihre Persönlichkeit.

Agnieszka Zawadzka

Bibliografia / Literatur

Barucki H. et al., 2008, *Geschichten erzählen – Storytelling. Materialien für den Fremdsprachenunterricht in der Grundschule mit Beispielen für Englisch und Polnisch*, Berlin-Brandenburg, <https://kurzelinks.de/wy5d>

Bleyl W., 2002, *Fremdsprachen in der Grundschule. Geschichten erzählen im Anfangsunterricht. Storytelling*, Hannover

Gładysz J., 2014, *Storytelling. Bajki i opowiadania do nauki języka angielskiego dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym*, Żory

Iluk J. (red.), 2015, *Nauczanie języków obcych w przedszkolu i na etapie wczesnoszkolnym na przykładzie języka niemieckiego. Podstawa programowa – założenia teoretyczne – zasady nauczania – efekty – kompetencje nauczycieli – opinie*, Katowice, <https://kurzelinks.de/t74s>

Iluk J., Jakosz M., 2018, *Empirische Befunde zur Wirksamkeit des narrativen Fremdsprachenunterrichts in Kindergärten*, w/in Hufeisen B. et al. (Hrsg.), *Sprachbildung und Sprachkontakt im deutsch-polnischen Kontext*, Berlin et al., 67-89

Iluk J., Jakosz M., 2017, *Narrativer Fremdsprachenunterricht im Vor- und Schulalter aus der Perspektive der interkulturellen Erziehung*, w/in *Studia Germanica Gedanensia*, nr/Nr. 37/2017, 111-128, <https://kurzelinks.de/zq3o>

Sowa-Bacia K., 2017, *Wyniki badań empirycznych nad efektywnością podejścia narracyjnego na wczesnym etapie nauczania języka obcego*, w/in *Języki Obce w Szkole*, nr/Nr. 1/2017, 109-112, <https://kurzelinks.de/e62n>

Ostatni dostęp do źródeł internetowych/ Letzter Zugang zu den Internetquellen: 23.08.2020

O małpie Filomenie i leniwym tygrysie

Małpa Filomena mieszkała w Afryce. Jej domem była ogromna dżungla, w której żyło bardzo dużo zwierząt, takich jak: lew, żyrafa, słoń, tygrys, goryl, zebra, gepard, krokodyl, wąż, nosorożec, papuga. Filomena uwielbiała ciągle coś robić: skakać, biegać, chodzić, wspinać się po drzewach, jeść banany, tańczyć, rozciągać się, stać na jednej nodze, robić przysiady i skłony, klaskać. Filomena nigdy się nie nudziła. Bawiła się zawsze z innymi małpkami, ale ponieważ była bardzo ciekawa świata, chciała znaleźć przyjaciela do zabawy wśród innych zwierząt.

Małpka wspięła się na wysokie drzewo, żeby lepiej widzieć z góry okolicę, a przy okazji zerwała i zjadła jednego banana, aby mieć energię do dalszej zabawy. Z góry wypatrzyła wylegującego się na skale tygrysa, którego widziała w tym samym miejscu wczoraj i przedwczoraj. Właściwie widziała go tam prawie zawsze. Zwierzęta w dżungli nazywały go często – tygrys „Leniuszek”, ponieważ jego główne zajęcia to jedzenie, leżenie i spanie. Filomena pomyślała sobie: *Hmm, na pewno tygrys „Leniuszek” jest bardzo samotny i potrzebuje przyjaciela, a przy okazji gimnastyki*, po czym popędziła w jego stronę i zapytała:

Małpa: *Cześć tygrysie! Jak masz na imię?*

Tygrys otworzył jedno oko i odpowiedział:

Tygrys: *Wiktor.*

Małpa: *A ja Filomena! Chciałam Cię zaprosić do wspólnej zabawy, co Ty na to?*

Tygrys: *Nie chce mi się wstawać przed świtem.*

Małpa: *Hmm, szkoda. No dobrze, to przyjdę później.*

Filomena poszła dalej wspinać się na drzewa i po jakimś czasie wróciła do tygrysa Wiktora:

Małpa: *Cześć!*

Tygrys: *Cześć!* – odpowiedział Wiktor od niechcenia.

Małpa: *Wyspateś się?*

Tygrys: *Właściwie... nie.*

Filomena tym razem nie odpuściła. Zauważyła, że gdy Wiktor śpi, zawsze ma przy sobie kość, którą między drzemkami obgryza, a jak to małpa, lubiła robić innym kawały. Zabrała Wiktorowi kość i zaczęła uciekać. Wtedy ten zerwał się ze skały i zaczął ją gonić, ile sił w nogach. Na początku był wściekły i było mu ciężko, ale potem nabrał tempa i zauważył, że bieganie sprawia mu nawet dużą przyjemność. Gonił Filomenę tak długo, aż ją złapał i triumfalnie krzyknął:

Tygrys: *Mam Cię! Gonimy się jeszcze raz?*

Małpa: *Już nie mam siły* – wysapała małpka.

Tygrys: *Ty nie masz siły? To fantastycznie!* – krzyknął wesóło zdziwiony tygrysek – *Teraz ja mogę Tobie pokazać coś miłego.*

Małpa: *Co takiego?*

Tygrys: *Odpoczynek. Patrz, kładziemy się wygodnie na skale, ziewamy, przeciągamy się, i zamykamy oczy. Postuchaj teraz, jak pięknie ptaki śpiewają.*

Małpka chyba pierwszy raz wytrzymała pół godziny bez ruchu.

Małpa: *To było bardzo przyjemne!* – stwierdziła Filomena – *Dziękuję tygrysku!*

Tygrys: *Nie ma za co.* – odpowiedział z uśmiechem tygrysek – *Podobał Ci się odpoczynek? Nabrałaś już sił na naszą zabawę?*

Małpa: *Tak!*

Tygrys: *To teraz... Ty spróbuj mnie złapać!*

Dydaktyzacja tekstu „O małpie Filomenie i leniwym tygrysie”

1. Powitanie (Zabawa z pedagogiki zabawy „Piteczka”) – każdy po kolei wita się i przedstawia (zabiera głos osoba, która trzyma w ręku piłkę). Uczestnicy przekazują sobie piłkę i wypowiadają słowa na powitanie oraz imię osoby, od której ją otrzymali, a następnie imię osoby, do której ją rzucają – *Dzień dobry / cześć, Moritz / Anna / Pia* itd.

2. Wprowadzenie do tematu zajęć

Prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażeń kluczowych – prezentacja i przypomnienie znanych już rzeczowników (lew, żyrafa, stoń, tygrys, goryl, zebra, gepard, krokodyl, wąż, nosorożec, papuga, małpa, drzewo, dżungla). Nauczyciel/ka przygotowuje karty z obrazkami zwierząt. Każde dziecko losuje obrazek i nazywa zwierzę, które jest na nim przedstawione. Uczniowie liczą chórem, ile jest zwierząt. Osoba prowadząca informuje dzieci, że brakuje jeszcze dwojga zwierząt.

Nauczyciel/ka odtwarza z płyty CD odgłosy brakujących zwierząt (małpy i tygrysa). Zadaniem dzieci jest odgadnąć, jakie to zwierzęta. Nauczyciel/ka mówi: *Mam dla Was niespodziankę, ale zanim wam ją pokażę, musicie coś zgadnąć: Czyje to odgłosy? Co to za zwierzę? MAŁPA/TYGRYS. Bravo! Świetnie sobie poradziliście z tą zagadką!*

Nauczyciel/ka pokazuje dzieciom obrazki tych dwojga zwierząt i informuje: *To jest małpa. Ona ma na imię Filomena. To jest tygrys. On ma na imię Wiktor. Dziś opowiem wam o nich bajkę.*

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków, mimika i gestykulacja). Nauczyciel/ka opowiada i wizualizuje bajkę. Uczniowie muszą być uważni, ponieważ, gdy w bajce pojawiają się zwierzęta, dzieci muszą podnieść do góry obrazek zwierzęcia, o którym jest mowa.

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści opowiadania – utrwalenie czasowników i wyrażeń (skakać, biegać, chodzić, wspinać się, jeść, tańczyć, rozciągać się, stać na jednej nodze, robić przysiady, robić skłony, klaskać, spać, odpoczywać, gonić). Pokazywanie i nazywanie przez nauczyciela/nauczycielkę różnych czynności, naśladowanie przez uczniów ruchów nauczyciela/nauczycielki i powtarzanie nowo poznanych czasowników i wyrażeń.

✓ Piosenka „Małpa Filomena”

<i>Małpa Filomena</i>	}	wszyscy poruszają się krokiem dostawnym w prawo, w lewo z klaskaniem na 2 i 4
<i>w Afryce mieszkała.</i>		
<i>Małpa Filomena</i>		
<i>wszystko robić chciała.</i>		
<i>Skakata, skakata,</i>		skoki dookoła własnej osi
<i>wciąż się wyginała,</i>		wyginanie ciała w przód i w tył
<i>na drzewo wchodziła,</i>		drabinka z dłoni
<i>patrzcie, co robiła.</i>		wskazywanie palcem

Tekst piosenki nieznacznie zmieniony. Źródło: Jendryka A., Kaczmarczyk A., Wojtkowiak M., 2012, *Małuchy rosną nie tylko wiosną. Piosenki i zabawy muzyczne wspierające rozwój dzieci w przedszkolu* (CD), Lublin

Osoba prowadząca wybiera „małpę Filomenę”, która jest w środku i pokazuje ruch/czynność, grupa naśladuje.

✓ **Zabawa prawda/fałsz** – na tablicy umieszczone są napisy: po jednej stronie „PRAWDA”, a po drugiej stronie „FAŁSZ”. Nauczyciel/ka czyta zdania dotyczące opowiadania, a dzieci ustalają, czy to zdanie jest prawdziwe, czy fałszywe.

<i>Tygrys lubił spać.</i>	(PRAWDA)
<i>Małpa nie lubiła skakać.</i>	(FAŁSZ)
<i>Małpa polubiła dzięki tygrysowi spanie.</i>	(PRAWDA)
<i>Tygrys polubił bieganie.</i>	(PRAWDA)
<i>Tygrys i Filomena nie mieszkali w dżungli.</i>	(FAŁSZ)
<i>Małpa Filomena i tygrys Wiktor mieszkali w Afryce.</i>	(PRAWDA)
<i>Małpie nic się nie chciało.</i>	(FAŁSZ)
<i>Wiktor i Filomena zostali przyjaciółmi.</i>	(PRAWDA)

6. Podsumowanie – A ty co potrafisz robić najlepiej?

✓ **Karta pracy (Zał.1)** – każdy uczeń otrzymuje kartę pracy, na której umieszczone są obrazki różnych czynności, tj.: bieganie, wspinanie się, skakanie, spanie, tańczenie, stanie na jednej nodze, itd. Dzieci przyporządkowują wyrazy do odpowiednich obrazków (przyklejają karteczki z wyrazami pod odpowiednimi obrazkami). Następnie określają, które z czynności wykonują najlepiej. Chętne dzieci mogą opowiedzieć całej klasie, co potrafią najlepiej, np.: Najlepiej potrafię biegać / skakać / stać na jednej nodze itd.

7. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

Baszta Siedmiu Płaszcy

W Szczecinie znajduje się Zamek Książąt Pomorskich, na którym przed wieloma laty rządził książę Bogusław X. Pewnego dnia książę chciał wyjechać na tydzień w podróż do Ziemi Świętej i do tego potrzebował siedmiu płaszcy, aby każdego dnia dobrze wyglądać. Dlatego kupił on najpiękniejsze i najdroższe materiały, a potem poszedł do swojego zaprzyjaźnionego krawca i powiedział:

Książę: *Drogi przyjacielu! Życzę sobie, żebyś uszył dla mnie 7 płaszcy na 7 dni, na poniedziałek – czerwony, na wtorek – zielony, na środę – żółty, na czwartek – niebieski, na piątek – fioletowy, na sobotę – brązowy, a na niedzielę – pomarańczowy. Tutaj jest drogocenny materiał. Za miesiąc musi być wszystko gotowe.*

Krawiec: *Tak jest Wasza Wysokość. Od razu zabieram się do pracy.*

Książę: *Bardzo mnie to cieszy.*

Książę poszedł zadowolony do swojej komnaty, a krawiec ciężko pracował w pracowni. Tymczasem żona krawca przyszła do niego w odwiedzinach i gdy zobaczyła ten piękny, lśniący materiał, powiedziała:

Żona krawca: *Och! Mój skarbie, co to za piękny materiał? Czy mógłbyś mi uszyć z kawałka tej cudownej tkaniny sukienkę? Zależy Ci przecież na tym, abym pięknie wyglądała, czyż nie?*

Krawiec: *Hmm... Kochanie, nie powinienem tego robić. To należy do księcia. Dla mnie zawsze jesteś piękna!*

Żona krawca: *Proszę, proszę! Przecież mnie kochasz, prawda?*

Krawiec: *Oczywiście, że Cię kocham, ale nie powinienem tego robić.*

Żona krawca: *Książę nawet nie zauważy! Jestem tego pewna.*

Krawiec: *No dobrze, uszyję jedną sukienkę dla Ciebie.*

Żona krawca: *Ach! Dziękuję! Dziękuję! Jesteś najlepszy! Kocham Cię!*

Krawiec uszył więc siedem płaszcy dla księcia Bogusława X i sukienkę dla swojej żony. Oboje byli bardzo zadowoleni z uszytych rzeczy, ale książę Bogusław nie wiedział, że żona krawca ma nową sukienkę z jego drogocennych materiałów. Kiedy książę wyjechał w podróż do Ziemi Świętej, żona krawca nie wytrzymała i zaprezentowała się w sukience na dworze królewskim. Wszyscy byli zachwyceni, ale jeden ze sług księcia rozpoznał materiał, z którego była uszyta i doniósł o wszystkim księciu, gdy ten wrócił z podróży. Książę zrobił się czerwony ze złości i od razu poszedł do krawca.

Książę: *Słyszałem, że zabrałeś kawałek mojego materiału bez pytania. Ufałem ci bardzo, jesteś moim najlepszym krawcem, ale teraz jestem tak rozczarowany, że nie pozostaje mi nic innego, jak Cię ukarać. Od teraz zamieszkaś w baszcie pod zamkiem i tam będziesz szył dla mnie szaty do końca swojego życia w zamknięciu.*

Krawiec: *Przepraszam Wasza Wysokość. Uległem urokowi żony. Bardzo mi przykro, nie chciałem zawieść Waszej Wysokości.*

Książę mimo przeprosin krawca, nie odwołał kary. Od tego czasu baszta, w której więziony był krawiec, zwana jest Basztą Siedmiu Płaszcy.

Historyjka opracowana na podstawie legendy dostępnej na stronie: <https://kurzelinks.de/bcer>

Dydaktyzacja tekstu „Baszta Siedmiu Płasczy”

1. Powitanie piosenką „Głowa, ramiona” – piosenka powitalna (na melodię „Siekiera, motyka”). Śpiewamy i pokazujemy coraz szybciej.

<i>Dziś zajęcia fajna sprawa,</i>	<i>Głowa, ramiona,</i>
<i>dla nas wszystkich to zabawa,</i>	<i>kolana, pięty / 3 x</i>
<i>ręce w górę, w przód i w bok,</i>	<i>głowa, ramiona,</i>
<i>skłon do przodu,</i>	<i>kolana, pięty</i>
<i>przysiad, hop!</i>	<i>oczy, uszy, usta, nos.</i>

Tekst piosenki nieznacznie zmieniony. Źródło: Bogdanowicz M., 2010, *W co się bawić z dziećmi? Piosenki i zabawy wspomagające rozwój dziecka*, Gdańsk, 66

2. Wprowadzenie do tematu zajęć

Prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażeń kluczowych – nazw dni tygodnia (przypomnienie i wspólne śpiewanie piosenki „Dni tygodnia”).

Poniedziałek, wtorek, środa, czwartek, piątek i sobota,
A potem niedziela, a potem niedziela!
Dni tygodnia dobrze znamy, bardzo ładnie je śpiewamy!
To nas rozwesela, to nas rozwesela!

Źródło: Barańska M., 2013, *Kłaśnij, tupnij, raz i dwa! Zabawy ze śpiewem*, Gdańsk, 76

Nauczyciel/ka przyczepia na tablicy cyfry od 1 do 7, a obok cyfr w fatszywej kolejności przyczepia nazwy dni tygodnia. Zadaniem dzieci jest znalezienie błędów i uporządkowanie dni tygodnia w odpowiedniej kolejności.

Prezentacja i utrwalenie nazw kolorów – nauczyciel/ka rozdaje dzieciom kolorowe paski. Zadaniem dzieci jest ułożenie kolorowej drabiny z pasków, zgodnie z instrukcją nauczyciela. Osoba prowadząca wywołuje poszczególne kolory. Dziecko, które posiada pasek w wymienionym kolorze, uktada go jako kolejny „szczebel” drabiny.

Prezentacja bohaterów opowiadania oraz miejsca wydarzeń – nauczyciel/ka informuje dzieci, że za chwilę opowie legendę, która wydarzyła się w mieście o nazwie Szczecin na Zamku Książąt Pomorskich (zdjęcie zamku) oraz w baszcie przy zamku (zdjęcie). Następnie przedstawia bohaterów za pomocą pacynek.

Nauczyciel/ka: *Jak myślicie, kto to jest? Zobaczcie, ma koronę.* (prezentacja pacynki księcia)

Dzieci: *Der Prinz!*

Nauczyciel/ka: *Świetnie! To jest książę. A kto to może być? Ma igłę i nitkę.* (prezentacja pacynki krawca)

Dzieci: *Der Schneider!*

Nauczyciel/ka: *Tak, to jest krawiec. Zobaczcie! To jest pani, która kocha krawca. Kto to jest?* (prezentacja pacynki żony krawca trzymającej krawca za rękę)

Dzieci: *Seine Frau.*

Nauczyciel/ka: *Bardzo dobrze! To jest żona krawca. Postuchajcie legendy.*

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania „Baszta Siedmiu Płasczy” – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków oraz pacynki do odgrywania scenek we fragmentach, w których są dialogi).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie elementów językowych opowiadania – utrwalenie rzeczowników (krawiec, książę, żona, płaszcz/płaszczce, zamek, baszta, materiał, sukienka). Nauczyciel/ka prezentuje uczniom nowe słówka za pomocą kart obrazkowych. Nazywa poszczególne obrazki, a dzieci powtarzają i sylabizują razem z nauczycielem usłyszane słowa: kra-wiec, ksią-żę, żo-na itd. (podczas sylabizowania, dzieci „wyklaskują” słowa).

6. Utrwalenie zwrotów – kocham cię, mój skarbie, dziękuję, proszę, przepraszam, bardzo mi przykro, Wasza Wysokość. Technika demonstracji: nauczyciel/ka wizualizuje ww. zwroty za pomocą pacynek, a potem chętne dzieci wizualizują scenki w parach, np.:

- „kocham Cię” – pacynka „żony krawca” przytula i daje buziaka pacynce „krawca” oraz wyznaje swoje uczucia;
- „proszę”, „dziękuję” – pacynka „krawca” daje pacynce „księcia” dowolny przedmiot i mówi „proszę”, a książę odpowiada „dziękuję”.

7. Utrwalenie treści opowiadania

✓ **Karta pracy (Zał.2)** – Jaki kolor płaszcz miał książę Bogustaw X w danym dniu? Kolorowanie płaszcz odpowiednim kolorem i połączenie z właściwym wyrazem.

8. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

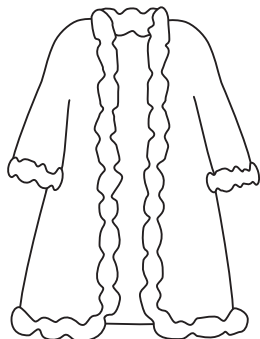
PROPOZYCJA: Kolejne zajęcia można zacząć od opowiadania interaktywnego legendy o „Baszcie Siedmiu Płaszcz”. Po utrwaleniu treści, można wprowadzić słownictwo dotyczące części garderoby: „Co szyje krawiec?”.

Karta pracy

(Zał. 2)

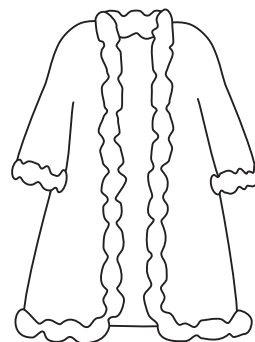
Jaki kolor płaszcz miał książę Bogusław X tego dnia? Pokoloruj płaszcz odpowiednim kolorem i połącz z właściwym wyrazem.

FIOLETOWY ●

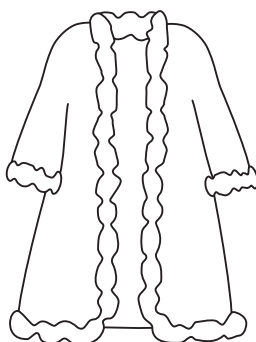
● PONIEDZIAŁEK

ŻÓŁTY ●

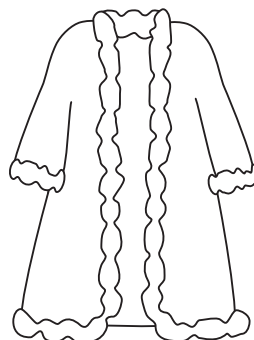
● WTOREK

CZERWONY ●

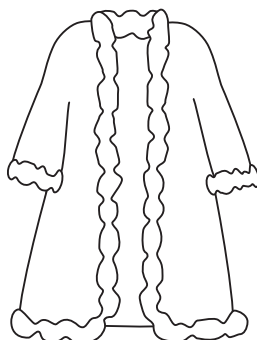
● ŚRODA

ZIELONY ●

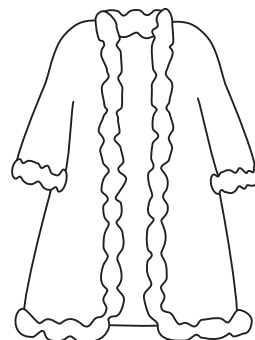
● CZWARTEK

POMARAŃCZOWY ●

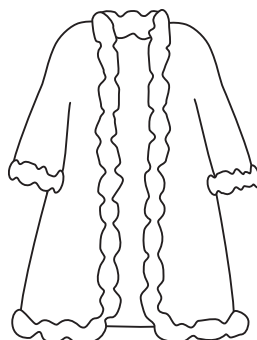
● PIĄTEK

NIEBIESKI ●

● SOBOTA

BRĄZOWY ●

● NIEDZIELA

Mała Chmurka

To jest Mała Chmurka, która żyje w niebie chmur deszczowych. Pomimo, że jest chmurą deszczową, nie lubi być mokra. Dlatego Mała Chmurka zawsze trzyma nad sobą duży zielony parasol. Nagle z chmur deszczowych zaczyna padać deszcz. Tak mocno, że parasol Małej Chmurki daleko odfrunął. Mała Chmurka jest smutna i całkiem mokra. Mama wyciera ją szybko do sucha, ponieważ wie, że Mała Chmurka nie lubi deszczu. Bardzo ją martwi, co wyrośnie z Małej Chmurki. Nauczycielka w szkole, pani Mądra Chmura, prowadzi wykład, że są również chmury pięknej pogody, które wyglądają jak owieczki i płyną po niebie tylko przy pięknej pogodzie. Mała Chmurka cieszy się: *Teraz wiem, czym chcę być – chmurką pięknej pogody!* Jej przyjaciel Kumolino opowiada jej, jak dostać się na ziemię, do chmur pięknej pogody. Mała Chmurka musi płynąć po niebie poniżej granicy chmur. To jest dla takiej małej chmurki bardzo niebezpieczne. Pomimo tego Mała Chmurka frunie do ziemi i do chmur pięknej pogody. Po drodze spotyka duży samolot, który okręca nią w powietrzu. Teraz już nie wie, gdzie jest góra, a gdzie dół. Na szczęście samolot przelatuje i Mała Chmurka płynie w kierunku ziemi. Wreszcie Mała Chmurka widzi ziemię: *Jak tu jest pięknie! Domy, ulice, auta, drzewa, ludzie, a nawet pies. Wszystko jest piękne i kolorowe!* Mała Chmurka jest szczęśliwa, jak nigdy. Mała Chmurka podziwia ziemię, ale chce zmienić się wreszcie w chmurkę pięknej pogody. *Na naszym niebie nie ma miejsca dla chmury deszczowej!* – stwierdza jedna z chmur pięknej pogody. Mała Chmurka jest bardzo smutna. Nagle Mała Chmurka zauważa pożar: *Ojej! Pali się!* – i prosi o pomoc chmury pięknej pogody. – *Z nas wszystkich musi padać deszcz, żeby ugasić ogień!* – mówi Mała Chmurka. Chmury pięknej pogody zgadzają się, żeby pomóc, chociaż jeszcze nigdy nie padał z nich deszcz. Lecą wszystkie do stawu i odważnie wskakują do wody. Wszystkie chmury są teraz bardzo mokre. Wyciskają z siebie krople deszczu. Chmurom udaje się ugasić pożar. Wszyscy cieszą się i biją brawo. Chmury pięknej pogody są dumne, że potrafią teraz robić deszcz. Jako podziękowanie pozwalają Małej Chmurce być od tej chwili chmurką pięknej pogody. Mała Chmurka jest szczęśliwa.

Historyjka zainspirowana opowiadaniem: Lahnstein P., 2016, *Die kleine Wolke*, Dornburg

Dydaktyzacja tekstu „Mała Chmurka”

1. Powitanie

Nauczyciel/ka mówi: *Kiedy dzieci się witają, ...*

Dzieci odpowiadają: *... na „dzień dobry” - „Cześć!” - wołają.*

✓ **Zabawa na powitanie „Ludzie do ludzi”** – dzieci stoją ustawione parami na obwodzie koła, nauczyciel/ka (nie ma pary) prowadzi zabawę. Podaje polecenia do wykonania, np. „ręce do rąk”, stopy do stóp, plecy do pleców, łokieć do kolana (dzieci za każdym razem stykają się innymi częściami ciała). Na polecenie „ludzie do ludzi” każdy znajduje sobie nowego partnera. Jeśli reguły zabawy są już dobrze opanowane przez dzieci, nauczyciel/ka również może włączyć się do zabawy. Dziecko, które pozostało bez pary, prowadzi dalej zabawę. W tej zabawie ważne jest, by po 2–3 poleceniach zawsze pojawiało się hasło „ludzie do ludzi”. Pozwala to na zachowanie odpowiedniej dynamiki zabawy. Wówczas jak największej dzieci będzie się mogło znaleźć w roli prowadzącego.

2. Wprowadzenie do tematu zajęć

Prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażenia kluczowych – prezentacja i utrwalenie rzeczownika „parasol”.

✓ **Zabawa „Kto ma parasol?”** – przed przystąpieniem do zabawy, nauczyciel pokazuje dzieciom obrazek, na którym jest zielony parasol. Dzieci siedzą w kole i zamykają oczy. Nauczyciel/ka daje jednemu z uczniów maty obrazek z zielonym parasolem. Dziecko, które otrzymało obrazek, musi go schować (np. do kieszeni), aby inne dzieci nie widziały, kto ma „parasol”.

Nauczyciel/ka: *Zgubiłem/am parasol. Znalazł/a go... (imię)*

Dziecko: *Ja nie mam parasola. Ma go... (imię) itd.*

Zabawa kończy się, gdy parasol (obrazek) zostanie znaleziony.

Prezentacja i utrwalenie rzeczowników – niebo, ziemia, woda, ogień. Osoba prowadząca prezentuje i nazywa obrazki, a następnie rozmieszcza je w różnych miejscach na sali. Dzieci swobodnie poruszają się po sali w rytm muzyki. Kiedy następuje przerwa w muzyce nauczyciel/ka rzuca hasło, np. „Ogień!”. W tym czasie dzieci muszą jak najszybciej podbiec do odpowiedniego obrazka.

Prezentacja i utrwalenie rzeczowników – góra, dół – **oraz wyrażenia** – chmury deszczowe, piękna pogoda.

✓ **Zabawa z chustą animacyjną** – uczestnicy trzymają chustę za uchwyty i wachlują chustą powoli w górę i w dół, wypowiadając przy tym głośno: „Góra!”, „Dół!” Na hasło nauczyciela/nauczycielki „Chmury deszczowe” dzieci chowają się pod chustą (pod parasolem). Na hasło nauczyciela/nauczycielki „Piękna pogoda” dzieci stają na chuście.

Prezentacja głównej bohaterki opowiadania, Małej Chmurki – wizualizacja za pomocą obrazka. Nauczyciel/ka informuje uczniów, że zaraz usłyszą opowiadanie o Małej Chmurce.

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków, mimika i gestykulacja).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści opowiadania/elementów językowych opowiadania – utrwalenie rzeczowników występujących w opowiadaniu (domy, ulice, auta, drzewa, ludzie, pies, staw). Nauczyciel/ka pyta uczniów: *Co Mała Chmurka zobaczyła na ziemi?*

6. Reagowanie na przekaz werbalny – dzieci tańczą do muzyki. Na szyi mają przywieszzone emblematy przedstawiające, co Mała Chmurka widziała na ziemi. Kiedy następuje przerwa w muzyce dzieci zatrzymują się. Nauczyciel/ka wypowiada dany wyraz, np. „domy”, „auta” itd., a dziecko, które posiada odpowiedni emblemat, obraca się wokół własnej osi.

7. Utrwalenie treści opowiadania – nauczyciel/ka zawiesza na tablicy obrazki Małej Chmurki, gdy była smutna oraz gdy była szczęśliwa. Każde dziecko otrzymuje obrazek przedstawiający jedną z przygód Małej Chmurki i przyporządkowuje go do odpowiedniej emocji (smutna lub szczęśliwa chmurka).

8. Rozszerzenie słownictwa – zjawiska pogodowe (pada deszcz, burza, wieje wiatr, pada śnieg, świeci słońce, chmury).

✓ **Karta pracy (Zał. 3)** – Jaka jest za oknem pogoda? Uczniowie kolorują obrazki ilustrujące pogodę. Nazywają wraz z nauczycielem/nauczycielką pokolorowane obrazki. Odcinają pasek z pogodą wzdłuż przerywanych linii i przekładają pasek tak, aby mógł wskazywać wybraną pogodę. Na koniec uczniowie mogą pracować w parach i rozmawiać, jaka jest u nich za oknem pogoda, przesuując wybrany obrazek w ramce.

9. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

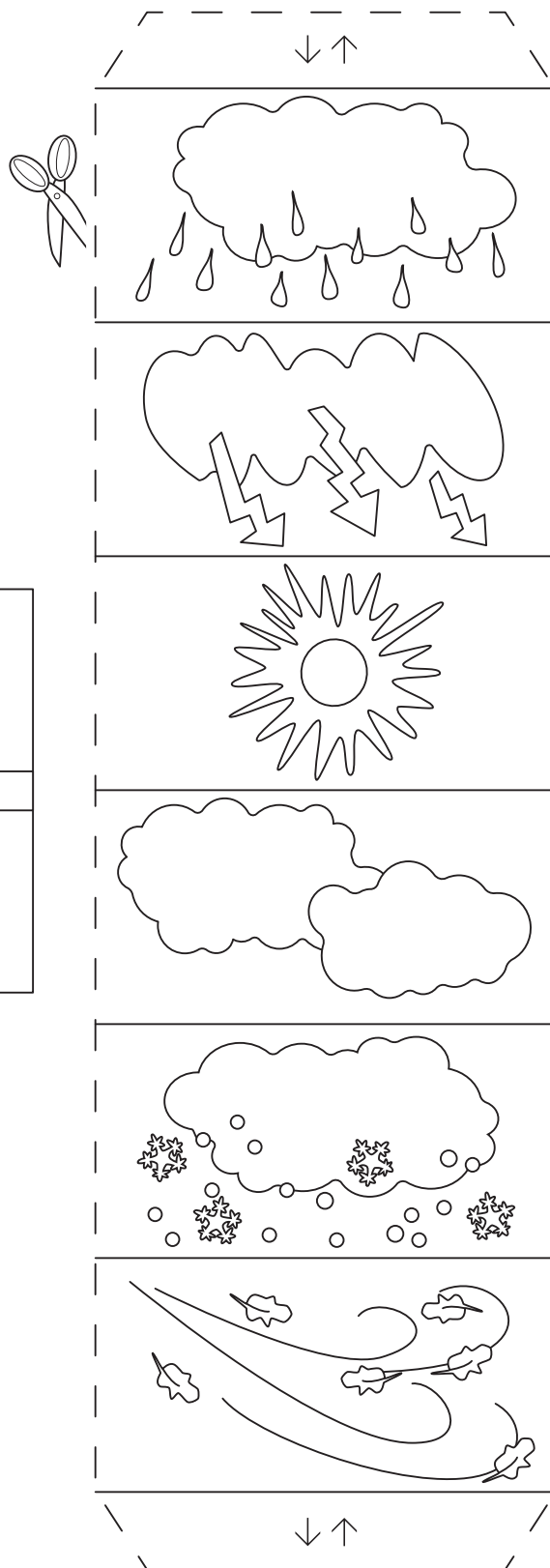
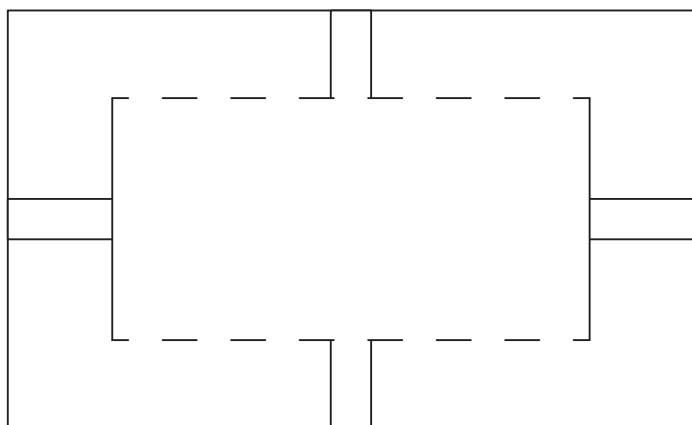
Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

Karta pracy

(Zał. 3)

Pokoloruj okno i obrazki ilustrujące pogodę. Spróbuj nazwać pokolorowane obrazki. Odetnij w całości pasek znajdujący się po prawej stronie, wzdłuż przerywanych linii. Poproś kogoś starszego, aby naciął linie w okienku i przelożył pasek tak, aby mógł wskazywać pogodę.

Kłótnia pór roku

Pan Rok ma cztery córki. Piękne, lecz całkiem różne. Bywało to przyczyną częstych kłótni. W pewien piękny poranek, pokłóciły się cztery pory roku, która z nich jest najważniejsza, która królową zostanie. Pierwsza przemówiła wiosna:

Wiosna: *Jestem zielona i radosna. Ze mną życie się zaczyna. Nie to, co ta mroźna zima. Budzę pąki, daję kwiaty i przyjemniej jest niż latem. Czyż nie jestem najpiękniejsza?*

Pokiwało głową lato:

Lato: *A ja na to jak na lato. Zanim się tu zazielenisz, wiele błota jest na ziemi.*

Zimno, deszczu wiele – to wszystko wiosną się dzieje. Są i burze i roztopy. Latem wszystko jest inaczej – ja na świecie więcej znaczę. Dam jeść wszystkim, to ma rola, bo bogato w lasach, polach. Truskawki, jagody, maliny – samo zdrowie, witaminy. Wszyscy mnie bardzo kochają, bo dzięki mnie słońce i czas na odpoczynek mają.

Jesień: *Jak nie upał, to znów susza. Nie ma to jak sad jesienią: wszystkie jabłka się rumienia; gruszki, śliwki drzewa zdobią. Pełne warzyw są ogrody, zanim przyjdą późne chłody. Liście barwy swe zmieniają. Dzieci kasztany i żółędzie zbierają, kolorowy świat jest cały.*

Zima: *Jaki tam świat kolorowy? Dużo błota, dużo wody. Brudno robi się, ponuro – brzydkie niebo z ciemną chmurą. No a zimą czysto, biało, ziemia ma kołderkę własną.*

Śpią rośliny i zwierzęta, jest wesoło, idą święta.

Wiosna: *Zima – pora doskonała? Lodem skuta ziemia cała. Twardo, zimno, zawierucha, pada śnieg – nie wychodź bez kożucha. Wiosną można zdjąć czapeczkę i zamienić na chusteczkę.*

I tak długo kłótnia trwała. Każda pora rację miała.

Rok: *Taki dzisiaj piękny dzionek. Już nie kłóćcie się, szalone! Każda z was jest potrzebna i wspaniała. W roku musicie razem działać!*

Historyjka opracowana na podstawie tekstu z podręcznika dla nauczycieli
Klimatolubne przedszkolaki dostępnego na stronie: <https://kurzelinks.de/ghyo>

Dydaktyzacja tekstu „Kłótnia pór roku”

1. Powitanie piosenką „Głowa, ramiona” – piosenka powitalna (na melodię „Siekiera, motyka”). Śpiewamy i pokazujemy coraz szybciej.

Język polski fajna sprawa, Głowa, ramiona,
dla nas wszystkich to zabawa, kolana, pięty, / 3 razy
ręce w górę, w przód i w bok, głowa, ramiona,
skłon do przodu, kolana, pięty,
przysiad, hop! oczy, uszy, usta, nos.

Tekst piosenki nieznacznie zmieniony. Źródło: Bogdanowicz M., 2010, *W co się bawić z dziećmi? Piosenki i zabawy wspomagające rozwój dziecka*, Gdańsk, 66

2. Wprowadzenie do tematu zajęć

Prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażen kluczowych (rok, nazwy pór roku). Nauczyciel/ka zapisuje na tablicy bieżący rok i pyta dzieci: *Co to jest?* Dzieci próbują odgadnąć (mogą odpowiedzieć w swoim ojczystym języku).

Dzieci: *Jahr* (np. 2019)

Nauczyciel/ka: *Bardzo dobrze, to jest rok 2019.*

Nauczyciel/ka prezentuje dzieciom napis „rok”. Przed napisem „rok” zapisuje liczbę „1” i mówi uczniom: *Jeden rok ma cztery pory roku*. Nauczyciel/ka przypina na tablicy sylwetki przedstawiające rok i pory roku (nazywa każdą z pór roku).

✓ **Zabawa ze śpiewem „Cztery pory roku”** – dzieci stoją na obwodzie koła. Nauczyciel/ka wskazując kolejne osoby, nazywa je: zima, wiosna, lato, jesień, zima, wiosna, lato itd. Każde dziecko musi zapamiętać, kim jest w zabawie. W kole stoi Pan Rok.

Wersy 1-4 – dzieci podają sobie ręce i rytmicznie poruszają się po obwodzie koła.

Wers 5 – dzieci zatrzymują się. Pan Rok głośno wykrzykuje nazwę pory roku, np. „Zima! Zima!” Wszystkie dzieci będące zimą wbiegają do koła i przez chwilę naśladują czynności związane z tą porą roku, np. rzucają śnieżkami. Na znak prowadzącego wracają na swoje miejsca w kole.

Zima, wiosna, lato, jesień.

Co ta zima nam przyniesie?

Będzie słonko i wiaterek.

Lepiej zawsze mieć sweterek.

Zima! Zima!

Źródło: Barańska M., 2013, *Kłaśnij, tupnij, raz i dwa! Zabawy ze śpiewem*, Gdańsk, 90

Przy kolejnych powtórzeniach piosenki należy zmienić w 2. i 5. wersie nazwę pory roku na kolejną.

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków). Osoba prowadząca czyta i wizualizuje treść opowiadania fragmentami. Po każdym fragmencie odbywa się zabawa: **„Co ze sobą przynosi wiosna / lato / jesień / zima?”** Nauczyciel/ka ustawia 4 kosze wypełnione obrazkami przedstawiającymi różne zjawiska lub cechy danej pory roku, o których jest mowa w opowiadaniu. Dodatkowo osoba prowadząca umieszcza na tablicy – pod każdą z sylwet pór roku – wesołą i smutną minę. Każdy kosz podpisany jest odpowiadającą mu porą roku. Zadaniem dzieci jest wylosowanie obrazka z odpowiedniego kosza i umieszczenie go na tablicy pod jedną z pór roku i przy właściwej „buźce”, np.:

WIOSNA

zielona
pąki
kwiaty

ślota
zimno
deszcz
burze
roztopy

podpisane obrazki

4. Zapoznanie dzieci z wyrażeniem „kłócić się” – pory roku (4 siostry) kłóciły się. Każda mówiła o sobie samej dobrze, a o innych źle, co ukazują smutne i wesołe miny.

5. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

6. Utrwalenie treści opowiadania – nauka i utrwalenie nowego słownictwa (ślota, woda, ciemna chmura, rośliny, zwierzęta, niebo, lód, zimno, ciepło, gorąco, pada śnieg, biały, kotdra, kozuch, czapka, chusta, królowa, kłócić się, pąki, kwiaty,

zielony, deszcz, burza, sad, jabłka, gruszki, śliwki, drzewa, warzywa, liście, kasztany, żołądź, truskawki, jagody, maliny, witaminy, słońce).

✓ **Nauka piosenki** „Mija czas” **(Zał 4.)**

7. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Żegnamy wszystkich bardzo wesóło! Na „do widzenia” – macha całe kóło!*

„Mija czas”

REF.: Mija czas, mija czas.

Czasem dziwi nas. / bis

1. Wiosna bardzo jest radosna.

REF.: Mija czas...

1. Wiosna bardzo jest radosna.
2. Lato jest gorące za to.

REF.: Mija czas...

1. Wiosna bardzo jest radosna.
2. Lato jest gorące za to.
3. Jesień wicher nam przyniesie.

REF.: Mija czas...

1. Wiosna bardzo jest radosna.
2. Lato jest gorące za to.
3. Jesień wicher nam przyniesie.
4. Zima kule śniegu trzyma.

REF.: Mija czas, mija czas.

Czasem dziwi nas. / bis

Źródło: Jendryka A., Kaczmarczyk A., Wojtkowiak M., 2012, *Maluchy rosną nie tylko wiosną. Piosenki i zabawy muzyczne wspierające rozwój dzieci w przedszkolu* (CD), Lublin

Układ ruchowy w kole:

refren – dzieci idą w kole

wiosna – radosne podskoki

lato – ocieranie czoła w upale

jesień – podmuchy wiatru

zima – lepienie kul śniegowych

Rzepka

Do przeprowadzenia zajęć potrzebny jest fragment wiersza J. Tuwima pt. „Rzepka”. Tekst ten można znaleźć m.in. na stronie internetowej: <http://wierszykidladzieci.pl/tuwim/rzepka.php>. Na potrzeby lekcji należy pominąć występujące w oryginalnym tekście postaci: kurkę, gąskę, bociana, żabkę oraz kawkę.

Dydaktyzacja tekstu „Rzepka”

1. Powitanie

Uczestnicy siedzą w kole i odliczają, zapamiętując swój numer. Prowadzący wywołuje dwa numery. Wywołane osoby wchodzi do środka i muszą powiedzieć sobie nawzajem „Cześć” lub „Dzień dobry”.

2. Wprowadzenie do tematu zajęć – prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażeń kluczowych.

Prezentacja i utrwalenie rzeczowników dziadek, babcia – nauczyciel/ka przygotowuje sylwety babci i dziadka. Każdy z obrazków jest pocięty na 3 części (forma prostej układanki). Zanim dzieci dowiedzą się, co przedstawiają obrazki, muszą je najpierw ułożyć. Po ułożeniu obrazków dzieci odgadują, że sylwety na nich przedstawione to babcia i dziadek.

Dzieci: *Hier ist Oma und hier ist Opa.*

Nauczyciel/ka: *Tak, tutaj jest babcia, a tutaj jest dziadek.*

Prezentacja oraz utrwalenie rzeczowników chleb/chlebek, wnuk/wnuczka, szczeniak/szczeniaczek, kot/kotek, rzepa/rzepka – nauczyciel/ka przypina do tablicy obrazki w dużym formacie, natomiast w koszyku ma schowane obrazki w małym formacie. Chętne dzieci podchodzą kolejno do tablicy, losują z koszyka mały obrazek i przyporządkowują go odpowiednio do pary do dużego obrazka, poznając w ten sposób zdrobnienia, np.:

duży CHLEB, mały CHLEBEK

duża RZEPA, mała RZEPKA

Następnie osoba prowadząca pokazuje uczniom worek, w którym coś jest ukryte. Każde dziecko dotyka ukrytego przedmiotu, nie podglądając i próbuje rozpoznać po kształcie, co to jest. Nauczyciel/ka informuje, że przedmiot, który jest ukryty w worku znajduje się również na tablicy i pyta: *Który z przedmiotów umieszczonych na tablicy znajduje się w worku?* Jeżeli dzieci nie potrafią nazwać tego przedmiotu po polsku, mogą go wskazać. Nauczyciel/ka wyciąga przedmiot z worka i demonstruje uczniom RZEPKĘ. Nauczyciel/ka mówi: *To jest RZEPKA z ogrodu dziadka.* Nauczyciel/ka pokazuje obrazek ogrodu, w którym jest dziadek sadzący rzepkę i informuje uczniów, że za chwilę opowie im historię o rzepce.

3. Narracja oraz inscenizacja wiersza „Rzepka” – wizualizacja treści wiersza (seria obrazków, sylwety postaci, gestykulacja, mimika).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia wiersza – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści wiersza

✓ **Zabawa ruchowa „Rzepka”** – nauczyciel/ka dzieli uczniów na dwie grupy. Jedna grupa to „rzepka”, a druga – „rodzina dziadka”. Dzieci odgrywają akcję wiersza przeciągając linę. Po pewnym czasie grupy mogą się zamienić rolami.

Utrwalenie czasowników (schrupać, zawołać, chodzić, ciągnąć, łapać, przybiegać, szczeakać, upaść, przylecieć) – przyporządkowywanie wyrazów do obrazków. Osoba prowadząca przypina do tablicy wyrazy (czasowniki) występujące w tekście oraz dołącza do nich obrazki, ale w złej kolejności. Zadaniem dzieci jest przyporządkowanie wyrazów do odpowiednich obrazków.

✓ **Gra „Kalambury”** – jedno z dzieci podchodzi do osoby prowadzącej. Nauczyciel/ka pokazuje uczniowi karteczkę, na której zapisana jest czynność. Uczeń pokazuje lub maluje tę czynność, a inne dzieci zgadują, o jaką czynność chodzi, utrwalając w ten sposób słownictwo.

Słownictwo do utrwalenia: SCHRUPAĆ, ZAWOŁAĆ, CHODZIĆ, CIĄGNAĆ, ŁAPAĆ, PRZYBIEGAĆ, SZCZEKAĆ, UPAŚĆ, PRZYLECIEĆ

✓ **Zabawa z kopertami** – dzieci odnajdują kopertę oznaczoną swoim imieniem. Nauczyciel/ka czyta jeszcze raz wiersz „Rzepka”, a dzieci w tym czasie wyciągają zawartość koperty – postaci z wiersza, które kolorują i naklejają według zapamiętanej kolejności.

✓ **Galeria wykonanych prac**

6. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

Dom niedźwiedzi

To jest mała dziewczynka. Pewnego razu mała dziewczynka poszła na spacer do lasu. Gdy weszła do lasu, znalazła tam mały domek, w którym drzwi były otwarte. Dziewczynka weszła do środka, ale nikogo tam nie było. Na stole stały trzy talerze z zupą – duży talerz, średni talerz i mały talerz. Obok leżały trzy łyżki – duża łyżka, średnia łyżka i całkiem mała łyżka. Dziewczynka wzięła dużą łyżkę i skosztowała zupy z dużego talerza. Ta zupa była za gorąca! Potem wzięła średnią łyżkę i skosztowała zupy ze średniego talerza. Ta zupa była za zimna. Dziewczynka wzięła średnią łyżkę i skosztowała zupy z małego talerza. Ta zupa nie była ani za gorąca, ani za zimna. Smakowała bardzo dobrze. Mała dziewczynka chciała usiąść i od razu wszystko zjeść, ponieważ była głodna. W domu stały trzy krzesła – duże krzesło, średnie krzesło i całkiem małe krzesło. Dziewczynka usiadła na dużym krześle, ale było ono za wysokie. Potem usiadła na średnim krześle, ale było niewygodne. Na koniec usiadła na małym krześle, które było dobre. Dziewczynka zjadła całą zupę z małego talerza. Gdy znowu wstała, krzesło upadło na podłogę i połamało się. Dziewczynka poszła do pokoju obok. Tam stały trzy łóżka – duże łóżko, średnie łóżko i całkiem małe łóżko. Dziewczynka była już trochę zmęczona i chciała się położyć. Położyła się na dużym łóżku, ale było za twarde! Położyła się na średnim łóżku, ale było za miękkie. Na koniec położyła się na całkiem małym łóżku, które było dobre. Dziewczynka zasnęła. Trzy niedźwiedzie wróciły do domu – duży niedźwiedź, średni niedźwiedź i mały niedźwiedź. Od razu zauważyły, że coś jest nie w porządku.

Duży niedźwiedź: *Kto siedział na moim krześle?* – zawołał duży niedźwiedź.

Średni niedźwiedź: *Kto siedział na moim krześle?* – zawołał średni niedźwiedź.

Mały niedźwiedź: *A kto siedział na moim krześle i całkiem je połamał?* – zawołał mały niedźwiedź.

Duży niedźwiedź: *Kto próbował zupy z mojego talerza?* – zawołał duży niedźwiedź.

Średni niedźwiedź: *Kto próbował zupy z mojego talerza?* – zawołał średni niedźwiedź.

Mały niedźwiedź: *A kto próbował zupy z mojego talerza i wszystko zjadł?* – zawołał całkiem mały niedźwiedź.

Potem niedźwiedzie zajrzały do sypialni. Dziewczynka jeszcze twardo spała.

Duży niedźwiedź: *Kto spał w moim łóżku?* – krzyknął głośno duży niedźwiedź.

Średni niedźwiedź: *Kto spał w moim łóżku?* – krzyknął głośno średni niedźwiedź.

Mały niedźwiedź: *A kto spał w moim łóżku i śpi do tej pory?* – powiedział cicho mały niedźwiedź.

Dziewczynka obudziła się i zobaczyła trzy niedźwiedzie. Szybko uciekła przez okno i najszybciej jak potrafiła, biegła przez las. Biegła, biegła, aż dobiegła do swojego domu, gdzie niedźwiedzie nie mogły jej złapać.

Historyjka zainspirowana opowiadaniem: Shaw E., 1996, *Das Bärenhaus*, München
Tłumaczenie i opracowanie: Milena Niedostatkiewicz

Dydaktyzacja tekstu „Dom niedźwiedzi”

1. Powitanie

Przyszliśmy dziś do szkoły

polskiego uczyć się.

Podamy prawą rękę

i przywitamy się.

Dzieci podają sobie kolejno prawą rękę i mówią „Cześć” lub „Dzień dobry”.

2. Wprowadzenie do tematu zajęć – prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażen klucowych.

Prezentacja i utrwalenie przymiotników mały, duży, średni, wielki.

✓ **Taniec HOP-STOP**

Mały krok, mały krok, hop, hop, stop.

Średni krok, średni krok, hop, hop, stop.

Duży krok, duży krok, hop, hop, stop.

Wielki krok, wielki krok, hop, hop, stop.

Źródło: Jendryka A., Kaczmarczyk A., Wojtkowiak M., 2012, *Maluchy rosną nie tylko wiosną. Piosenki i zabawy muzyczne wspierające rozwój dzieci w przedszkolu* (CD), Lublin

Taniec można wykonywać w różnych ustawieniach: rozsypanka, koto, pary, czwórki.

WARIANT „ROZSYPANKA” – dzieci chodzą swobodnie po sali w rytm muzyki, zgodnie z poleceniem nauczyciela/nauczycielki stawiają kroki o różnej wielkości: małe, średnie, duże, wielkie. Krok podstawowy: prawa noga, lewa noga, 3 x podskok.

Prezentacja oraz utrwalenie rzeczowników dom/domek, drzwi, okno

✓ **Masażyk „Dom”** – osoba prowadząca recytuje wierszyk jednocześnie rysując na tablicy jego treść. Dzieci siedzą w parach, wykonują masażyk na plecach partnera, zgodnie z treścią wierszyka, podpatrując, co nauczyciel/ka rysuje na tablicy. Przy powtórce następuje zmiana ról.

Rysuję mały dom.

Okno jedno, drugie.

Drzwi drewniane z małą klamką

– już mój domek lubię.

A na domku rośnie dach,

Piękny i czerwony.

(kolorowanie)

Teraz ty narysuj domek,

(dzieci obracają się i następuje zmiana ról)

Ale z drugiej strony.

Źródło: Jendryka A., Kaczmarczyk A., Wojtkowiak M., 2012, *Maluchy rosną nie tylko wiosną. Piosenki i zabawy muzyczne wspierające rozwój dzieci w przedszkolu* (CD), Lublin

Prezentacja oraz utrwalenie rzeczowników stół, zupa, talerz, tyżka, krzesło, tóżko, niedźwiedź, dziewczynka, spacer, las.

✓ **Zabawa „Co zniknęło?”** – nauczyciel/ka prezentuje karty obrazkowe i nazywa znajdujące się na nich przedmioty. Dzieci powtarzają słowa za nauczycielem/nauczycielką. Następnie osoba prowadząca przypina do tablicy po trzy karty. Nauczyciel/ka mówi uczniom, aby zamknęli oczy i odwraca w tym czasie jedną kartę. Uczniowie muszą powiedzieć, jaki przedmiot został ukryty.

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania „Dom niedźwiedzi” – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków, gestykulacja, mimika).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści i elementów językowych opowiadania

Utrwalenie elementów językowych opowiadania – wskazanie głównego bohatera i utrwalenie rzeczownika (dziewczynka). Prezentacja liczby mnogiej rzeczowników (talerz/talerze, tyżka/tyżki, krzesło/krzesła, tóżko/tóżka, niedźwiedź/niedźwiedzie) za pomocą kart obrazkowych oraz ustalanie liczby poszczególnych przedmiotów w opowiadaniu (trzy) – głośne liczenie.

Utrwalenie czasowników obudzić, skosztować, spać, siedzieć, zjeść, potamać się, spaść, uciekać, przeskoczyć **metodą „dramy”** – dzieci wcielają się w postać głównej bohaterki. Nauczyciel/ka opowiada skróconą wersję historii w języku polskim. Wymienia i pokazuje określone czynności, które główna bohaterka wykonuje. Dzieci wzorując się na tym, co mówi i pokazuje nauczyciel/ka, pokazują poszczególne czynności i utrwalają słownictwo.

Utrwalenie treści opowiadania

✓ **Praca plastyczna** – zaprojektowanie domu niedźwiedzi zgodnie z treścią opowiadania ze zwróceniem uwagi na liczbę i wielkość poszczególnych mebli i przedmiotów. Dzieci mogą wykonywać pracę indywidualnie, w parach lub w grupach.

✓ **Prezentacja i opis wykonanych prac**

6. Zakończenie zajęć – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

Wars i Sawa (polska legenda)

Nad rzeką Wisłą mieszkał młody rybak. Na imię miał Wars. Każdego dnia ciężko pracował i wyruszał na połów ryb łodzią, którą sam zbudował. W dzień lubił słuchać śpiewu ptaków, a wieczorem i w nocy cenił sobie ciszę oraz spokój. Często wybierał się na nocne połowy. Wtedy nikt mu nie przeszkadzał. Pewnej nocy Wars zepchnął – jak zwykle – swoją łódź na wodę, żeby zarzucić sieci. W tym momencie zobaczył w oddali piękną dziewczynę, która wynurzyła się z wody. Miała ona długie, złote włosy i duże, niebieskie oczy. Rybak był zachwycony jej urodą, ale również zdziwiony, gdyż dziewczyna posiadała... rybi ogon! Na początku nie mógł uwierzyć w to, co widzi, ale potem, gdy przypomniał sobie, że w dzieciństwie dziadek opowiadał mu historię o pół kobietach, pół rybach, zorientował się, że to prawdziwa syrena! Syrena nie wiedziała, że rybak ją obserwuje. Myśląc, że jest sama, podpłynęła bliżej brzegu i zaczęła śpiewać. Gdy Wars usłyszał jej głos, serce zabiło mu mocniej i zakochał się w dziewczynie z rybim ogonem. Od tego momentu myślał ciągle o kolejnym nocnym połowie i spotkaniu z syreną. Pewnej nocy, gdy Wars kolejny raz słuchał w ukryciu śpiewu syreny, wychylił się ponad trzciny, żeby lepiej ją widzieć. Zaskoczona dziewczyna zdenerwowała się, podpłynęła do niego i zapytała:

Syrena: *Dlaczego mnie obserwujesz?*

Rybak: *Jestem rybakiem... łowią tutaj ryby.* – wytłumaczył Wars.

Syrena: *Wiem, że jesteś rybakiem. Często widziałam cię tutaj na łodzi, ale nie powinieneś...*

Rybak: *Tak, wiem i przepraszam bardzo. Nietadnie tak podglądać, ale kiedy pierwszy raz cię zobaczyłem, zakochałem się w tobie i wciąż o tobie myślę.* – przerwał jej Wars.

Syrena spojrzała na niego swoimi dużymi, niebieskimi oczami, a potem głęboko westchnęła:

Syrena: *Ach! Ja tak naprawdę też cię pokochałam już od pierwszego wejrzenia, ale wolałam trzymać się z daleka od ciebie, bo bałam się, że za bardzo się różnimy.*

Gdy tak rozmawiali, zrozumieli, że są dla siebie przeznaczeni. W tym momencie piękna syrena, która miała na imię Sawa – przypomniała sobie o pewnej legendzie. Legenda głosiła, że syrena, która zakocha się w człowieku ze wzajemnością, może na zawsze utracić swój rybi ogon i stać się kobietą. Wtedy Wars poprosił Sawę o rękę, a ona przyjęła oświadczenia. Potem razem wyszli szczęśliwi na ląd i stało się coś niesamowitego – z syreny opadła rybia łuska. Poza tym w miejscu ogona pojawiły się nogi. Sawa i Wars nie mogli uwierzyć własnym oczom, że to się dzieje naprawdę. Wkrótce potem odbyło się ich wesele. Wars i Sawa żyli w miłości długo i szczęśliwie. Mieli małą chatę, wokół której powstała duża osada rybacka. Ludzie, na pamiątkę tej miłości, postanowili nazwać osadę – Warszawa, od imion – Wars i Sawa. Tak podobno powstała stolica Polski, która obecnie nie jest już małą osadą, ale największym miastem w Polsce.

Historyjka opracowana na podstawie legendy dostępnej na stronie: <https://kurzelinks.de/fg7p>

Dydaktyzacja tekstu „Wars i Sawa”

1. Powitanie oraz wprowadzenie do tematu

✓ **Zabawa z kłębkami wętny (tworzenie sieci rybackiej)** – dzieci tworzą kółko. Osoba prowadząca przygotowuje kłębek wętny. Wybrana osoba wita się i wypowiada swoje imię i imię osoby, do której rzuca kłębek: *Dzień dobry, jestem Emma / Pia* itd. Rzucając kłębek, należy przytrzymać koniec wętny. Następna osoba znowu wita się, wypowiada swoje imię i imię osoby, do której rzuca, pamiętając o przytrzymaniu wętny. W trakcie gry wętna przeplata się, tworząc sieć. Osoba prowadząca wrzuca na „sieć” ryby z papieru i pyta uczniów: *Co to jest?* Dzieci odpowiadają w swoim ojczystym języku: *Die Fische und das Fischernetz*. Nauczyciel potwierdza: *Tak, bardzo dobrze! To są ryby i sieć rybacka*.

W tym momencie następuje jednocześnie **prezentacja oraz utrwalenie wyrazów kluczowych** (ryba/ryby, sieć rybacka).

Prezentacja oraz utrwalenie rzeczowników rybak, tódź, woda, trzciny, śpiew, ptaki, cisza, spokój, dzień, noc.

✓ **Zabawa „Wyprawa”** – prowadzący informuje uczniów, że chciałby opowiedzieć im historię z ostatnich wakacji. Prezentuje i nazywa karty obrazkowe dotyczące wybranego słownictwa. Prosi grupę o powtarzanie kluczowego słowa i gestów:

rybak – zarzucanie wędki/sieci, łowienie ryb

tódź – wiostowanie

woda – wykonywanie fal prawą i lewą dłońmi naprzemiennie

trzciny – podnoszenie wysoko nóg, stawianie dużych kroków i odgarnianie „trzciny” rękoma

śpiew – śpiewanie dowolnej melodii

ptaki – podnoszenie i opuszczanie rąk, jak latające ptaki

cisza, spokój – potożenie palca wskazującego na ustach

noc – zastanianie oczu dłońmi

dzień – rozkładanie rąk znad głowy obszernym ruchem jako znak wschodzącego słońca

Prezentacja głównych bohaterów utworu – syrena, rybak. Osoba prowadząca zastania część obrazka syreny i pokazuje dzieciom tylko „rybi ogon”. Zadaniem dzieci jest odgadnąć, co przedstawia cały obrazek. Jeżeli dzieci mają problemy z odgadnięciem, można stopniowo odstawiać coraz więcej elementów obrazka i nakierowywać uczniów. Dzieci mogą podać odpowiedź w języku niemieckim, a nauczyciel/ka podaje polską nazwę i dokonuje przedstawienia postaci: *To jest syrena. Ona ma na imię Sawa*. W ten sam sposób (poprzez zagadkę obrazkową) nauczyciel/ka zapoznaje dzieci z postacią „rybaka” i przedstawia go krótko: *To jest rybak. On ma na imię Wars*. Nauczyciel/ka informuje dzieci, że za chwilę usłyszą polską legendę pt. „Wars i Sawa”.

2. Narracja oraz inscenizacja opowiadania „Wars i Sawa” – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków, gestykulacja, mimika).

3. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

4. Utrwalenie treści i elementów językowych opowiadania – utrwalenie rzeczowników i przymiotników opisujących cechy głównych bohaterów opowiadania (SAWA: piękna; długie, złote włosy; wielkie niebieskie oczy; rybi, srebrny ogon; WARS: młody, pracowity) oraz czasownika (zakochać się).

✓ **Praca plastyczna – projektowanie okładki do legendy „Wars i Sawa”** – uczniowie projektują z pomocą nauczyciela/nauczycielki okładkę do legendy „Wars i Sawa”. Osoba prowadząca prosi chętne osoby, aby kolejno domalowywały wymienione przez nauczyciela/nauczycielkę elementy, np. duże, niebieskie oczy, długie, złociste włosy itd. W ten sposób powstanie wspólna praca obrazująca cechy głównych bohaterów.

5. Utrwalenie treści opowiadania

Zadanie PRAWDA/FALSZ

	P	F
1. Rybak mieszkał nad rzeką Wisłą.		
2. Wars kupił tódź.		
3. Rybak zakochał się w syrenie.		
4. Syrena nie umiała śpiewać.		
5. Wars nie lubił łowić ryb nocą.		
6. Rybak lubił ciszę i spokój.		
7. Syrena nie pokochała rybaka.		

	P	F
8. Sawa zamieniła się w kobietę (w miejscu rybiego ogona, pojawiły się nogi).		
9. Wars i Sawa wzięli ślub i żyli długo i szczęśliwie.		
10. Miejsce, w którym zamieszkali, nazwano na pamiątkę tego wydarzenia – od ich imion – Warszawa.		

6. Prezentacja mapy Polski – nauczyciel/ka pokazuje dzieciom, gdzie leży Warszawa i jej główna rzeka – Wisła, największa rzeka w Polsce. Osoba prowadząca informuje dzieci, że Warszawa jest stolicą Polski i na następnych zajęciach dowiedzą się o niej więcej. (Na kolejnych zajęciach następuje rozszerzenie materiału o Polsce i jej stolicy Warszawie).

7. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

Urodziny żółwia

Pewnego ranka, gdy żółw się obudził, pomyślał: *Dzisiaj są moje urodziny! Ciekawe, czy dostanę prezenty? Najbardziej chciałbym dostać dużą, zieloną, soczystą sałatę! Mam nadzieję, że ktoś o tym pomyśli!?*

Najpierw odwiedził go lew.

Lew: *Wszystkiego najlepszego z okazji urodzin żółwiu! – zawołał. Przyniosłem Ci coś fajnego – dużą sztukę mięsa!*

Żółw ucieszył się, że lew pamiętał o jego urodzinach.

Żółw: *Dziękuję bardzo, lwie. – powiedział żółw – To miło z twojej strony, ale ja nie za bardzo lubię jeść mięso. Ja lubię zieloną sałatę. Jeśli masz ochotę, możesz zjeść mięso, a my posiedzimy razem i poplotkujemy.*

Lew: *Ty naprawdę nie wiesz, co jest dobre – powiedział lew i zjadł z apetytem dużą sztukę mięsa. Zanim poszedł, opowiedział żółwiowi o swojej odważnej przygodzie.*

Następnie w odwiedziny przyszedł stoń.

Stoń: *Wszystkiego najlepszego z okazji urodzin drogi żółwiu! – powiedział – Przyniosłem Ci w prezencie wiadro wody do pluskania!*

Żółw: *To bardzo miło z Twojej strony stoniu – powiedział żółw – ale ja nie za bardzo lubię wodę. Jestem żółwiem lądowym. Potrzebuję tylko kilku kropli, żeby się napić. Lubię też, gdy te krople leżą na zielonym liściu sałaty.*

Stoń: *Możesz wziąć też prysznic pod moją trąbą – to bardzo fajna zabawa!*

Żółw: *Nie dziękuję! Ale Ty stoniu popluskaj się, jeśli lubisz – powiedział żółw.*

Stoń z wielką przyjemnością bawił się wodą, aż wiadro było puste. Podziękował za dobrą zabawę, powiedział „do widzenia” i poszedł. Stońce prawie już zachodziło i żółw był trochę smutny: *„Moje urodziny prawie się skończyły – pomyślał. To miło ze strony moich przyjaciół, że mnie odwiedzili i przynieśli prezenty, ale ja marzyłem o małej zielonej sałacie. Może za rok ją dostanę!”* Łza poleciała mu po policzku. Nagle usłyszał cieniutki głos:

Myszka: *Żółwiu! Nie śpisz jeszcze? – to była mała myszka z dużym prezentem. – Wszystkiego najlepszego z okazji urodzin! Niestety przychodzę tak późno, bo ten prezent jest taki ciężki, że potrzebowałam dużo czasu.*

Żółw: *Co tam może być w środku?*

Żółw otworzył karton, a w środku leżała sałata. Duża. Zielona. Soczysta, z paroma kropelkami wody na liściach.

Żółw: *Kochana myszka!!! – zawołał żółw. – Dokładnie o tym marzyłem! Skąd wiedziałaś? Proszę usiądź. Zaśpiewam Ci piosenkę, bo jestem taki szczęśliwy:*

*Duży jest stoń,
Odważny jest lew,
Ale tylko mała myszka
Pomyślała, co lubi żółw
I znalazła wymarzony prezent!*

Jesteś moją najlepszą przyjaciółką, ponieważ mnie rozumiesz – powiedział żółw i dał myszce buziaka.

Dydaktyzacja tekstu „Urodziny żółwia”

1. Powitanie (na melodię „Panie Janie”) – wywołane dziecko wyraża swoje samopoczucie mimiką i gestem.

Dzień dobry, ... (imię), witamy cię.

Jak się dzisiaj czujesz, pytamy cię?

2. Wprowadzenie do tematu zajęć

Prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażenia kluczowych – prezentacja znanych już dzieciom rzeczowników (żółw, lew, stoń, mysz/myszka). Nauczyciel/ka pokazuje dzieciom obrazki występujących w opowiadaniu zwierząt, a dzieci muszą jak najszybciej odpowiedzieć, jak nazywa się to zwierzę w języku polskim.

Prezentacja rzeczowników wiadro, woda, kropla, łą – nauczyciel/ka prezentuje dzieciom małe wiadro i nazywa przedmiot: *To jest wiadro*. Następnie nalewa do wiadra wody i mówi dzieciom: *To jest woda*. Potem zanurza dłoń w wodzie, potrząsa nią i tworząc krople, prezentuje nowy wyraz: *To jest kropla*. Na koniec umieszcza kroplę wody pod okiem, robiąc przy tym smutną minę i mówi dzieciom: *To jest łą*.

Prezentacja czasownika pluskać się – osoba prowadząca uderza dłońmi o taflę wody i pyta dzieci: *Co ja teraz robię?* Dzieci mogą odpowiedzieć w swoim języku ojczystym: „planschen”. Nauczyciel/ka potwierdza: *Tak, dokładnie! Ta czynność po polsku nazywa się „pluskać się”*. Dzieci powtarzają nowo poznane słówko.

Prezentacja rzeczownika urodziny

Nauczyciel/ka: Dziś opowiem wam historię o żółwiu (pokazuje obrazek żółwia). Zgadnijcie, o czym będzie.

Nauczyciel nuci melodię piosenki „Zum Geburtstag viel Glück” oraz pokazuje obrazek tortu ze świeczkami. Dzieci mogą odpowiedzieć w swoim ojczystym języku: *Geburtstag!*

Nauczyciel/ka: *Świetnie! Żółw ma urodziny.*

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków, mimika i gestykulacja).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – *dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.*

5. Utrwalenie treści opowiadania – utrwalenie rzeczowników (prezent, mięso, wiadro, woda, sałata, liść, karton, odwiedzi-ny, marzenie, przyjaciel), przymiotników (duża, zielona, soczysta, kochana), zwrotów (Wszystkiego najlepszego! Dziękuję! Nie, dziękuję! Miło z twojej strony!) i czasowników (lubić, nie lubić, marzyć, rozumieć).

✓ **Zabawa „Kto przyniósł ten prezent?”** (Przyporządkowywanie prezentów do odpowiedniego zwierzęcia na podstawie treści opowiadania.) – dzieci siedzą w kole. Nauczyciel/ka rozkłada na środku obrazki zwierząt: żółwia, lwa, stonia i myszy. Obok kładzie 3 małe kartony (prezenty), w których umieszczone są obrazki z przedmiotami podarowanymi żółwiowi przez zwierzęta: mięso, wiadro z wodą, sałata. Nauczyciel/ka prosi chętne dziecko o rozpakowanie wybranego prezentu.

Nauczyciel/ka: *Co to jest, mięso, woda czy sałata?*

Dzieci: *Mięso.* (przykładowa odpowiedź)

Nauczyciel/ka: *Kto przyniósł żółwiowi ten prezent?*

Dzieci: *Lew.* (Jeżeli uczeń nie utrwalił jeszcze tego słowa, może wskazać obrazek, a nauczyciel/ka pomaga nazwać przedmiot.)

Nauczyciel/ka: *Brawo! Połóż mięso obok lwa.*

To samo dzieci wykonują z każdym następnym prezentem.

Nauczyciel/ka: *O jakim prezencie marzył żółw? (Nauczyciel/ka daje chętnemu dziecku obrazek z uśmiechniętą miną). Połóż uśmiechniętą minę przy prezencie, który żółw lubi. Jak się to nazywa?*

Dzieci: *Sałata.*

Nauczyciel/ka: *Bardzo dobrze! Duża, zielona, soczysta sałata! A kto ją przyniósł?*

Dzieci: *Mysz.*

Nauczyciel/ka: *Tak właśnie! Kochana mysz – najlepsza przyjaciółka żółwia, która go najlepiej rozumiała.*

✓ **Zabawa ruchowa z muzyką w kole wiązonym „Zamieszanie na polanie” (Zał. 5)** – dzieci stoją w kole wiązonym. W środku jest dziecko (żółw), które zaprasza wybraną przez siebie osobę (gościa) do koła. W trakcie zabawy krąg zaproszonych gości się powiększa.

✓ **Nauka polskiej piosenki urodzinowej „Sto lat”**

✓ **Karta pracy: Łączenie w całość wyrazów i zdań** – nauczyciel/ka czyta głośno wyrazy i zdania, a uczniowie próbują ze słuchu odpowiednio je razem potączyć.

Wszyst kie go naj le psze go z oka zji uro dzin!

Dzię ku ję bar dzo!

Mi ło z two jej stro ny.

To mój wy ma rzo ny pre zent.

6. Podsumowanie i rozszerzenie słownictwa – A ty co chciałbyś dostać na urodziny?

✓ **Zabawa w kole z piłką** – nauczyciel/ka rzuca piłkę kolejno do każdego dziecka zadając pytanie, co chciałoby dostać na urodziny. Uczniowie odpowiadają (jeśli nie potrafią odpowiedzieć w języku sąsiada, wypowiadają słowo w swoim języku ojczystym, a nauczyciel/ka mówi, jak to słowo brzmi w języku polskim).

7. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

(Zał. 5)

Piosenka „Zamieszanie na polanie”

Dziś spotkanie na polanie,

dzieci idą w prawo

Wielkie, wielkie zamieszanie.

Żółw ma dzisiaj urodziny

I zaprosił,

zatrzymać się, klasnąć

I zaprosił,

klasnąć

I zaprosił... pót rodziny.

klasnąć, zatoczyć dłońmi koło

Witaj (imię dziecka),

powitanie i zaproszenie wybranej osoby do środka

Wejź do środka,

Może innych gości spotkasz,

Puka ktoś,

koło odwraca się tyłem do środka, 3x klasnąć

Czy to nowy gość?

koło odwraca się przodem do środka, rozłożyć dłonie

Tekst piosenki nieznacznie zmieniony. Źródło: Jendryka A., Kaczmarczyk A., Wojtkowiak M., 2012, *Małuchy rosną nie tylko wiosną. Piosenki i zabawy muzyczne wspierające rozwój dzieci w przedszkolu* (CD), Lublin

Lepimy bałwana

Był czas między zimą, a wiosną. Słońce wstawało każdego poranka coraz wcześniej. Mimo tego pewnego popołudnia napadało znowu bardzo dużo śniegu. Grube, białe płatki wirowały po niebie i spadały na ulice. Dzieci w szkole tak się ucieszyły, że postanowiły ulepić bałwana. Na dworze było bardzo zimno. Ola, Tomek i Kamil najpierw ubrali się ciepło. Założyli spodnie ocieplane, buty zimowe, grube kurtki, rękawiczki i czapki. Gdy się ubrali, szybko wybiegli na podwórko.

Ola: *Musimy ulepić 3 kule: małą, średnią i dużą – powiedziała Ola i zaczęła razem z dziećmi turlać kule poprzez grubą warstwę śniegu. A teraz ułożymy je jedna na drugiej: jeden, dwa, trzy. Właśnie tak!*

Tomek: *O, teraz wygląda jak wieża – powiedział Tomek.*

Kamil: *Musimy mu zrobić oczy! Przyniosę dwa kamienie! – zawołał Kamil – A Ty Olu, poproś panią kucharkę o marchewkę! Przyczepimy mu nos!*

Ola: *Już biegnę!*

Ola przyniosła marchewkę i zrobiła z niej nos dla bałwana. Tomek znalazł dwa patyki i do-czepił je jako ramiona, Kamil nazbierał całe wiadro kamieni i przyczepił je na brzuchu bałwana jako guziki, a z tego, co mu zostało, zrobił usta.

Tomek: *Brakuje jeszcze kapelusza – zauważył Tomek. – Potrzebny jest jakiś garnek! Tylko skąd go weźmiemy?*

Pani kucharka widząc, z jakim zaangażowaniem dzieci wspólnie ubierają bałwana, zorganizowała garnek, który znalazła u siebie na zapleczu i przyniosła go dzieciom.

Kucharka: *Proszę, to dla Was!*

Dzieci: *O! Dziękujemy pani! Tylko garnka nam jeszcze brakowało!*

Podekscytowane dzieci wspólnie założyły bałwanowi kapelusz z garnka na głowę i zaczęły skakać z radości, że jeszcze przed nadejściem wiosny mogły nacieszyć się śniegiem. Swojego bałwana nazwały Olaf i na pamiątkę zrobili mu zdjęcie. Wiedziały, że niebawem słońce roztopi śnieg i z bałwana zostaną tylko garnek, kamienie, gałężie i marchewka. To był dla całej trójki bardzo udany dzień.

Autorka: Milena Niedostatkiwicz

Dydaktyzacja tekstu „Lepimy bałwana”

1. Powitanie – nauczyciel/ka wita się z dziećmi wspólnym okrzykiem:

Kiedy dzieci się witają, na dzień dobry „Hej!” wołają.

Po wspólnym okrzyku, dzieci przybijają sobie kolejno „piątkę” witając się dowolnym zwrotem: Cześć! / Dzień dobry! / Witam!... Moritz / Anna ...

2. Wprowadzenie do tematu zajęć – prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażen klucowych

Prezentacja i utrwalenie znanych już rzeczowników – śnieg, spodnie, buty, kurtka, rękawiczki, czapka, bałwan, oczy, nos, brzuch, ramiona, usta.

✓ **Zabawa językowa „Co jest schowane pod śnieżką?”** – nauczyciel/ka przyczepia do tablicy wycięte wcześniej śnieżki z obrazkami (obrazek jest zwrócony w stronę tablicy, tak, aby uczniowie go nie widzieli). Dzieci podchodzą kolejno do tablicy. Osoba prowadząca podaje numer od 1 do 12 (tyle, ile jest śnieżek), a wybrana osoba liczy, którą śnieżkę ma odstąpić. Następnie odwraca śnieżkę i nazywa obrazek.

Prezentacja czasowników wirować, spadać, cieszyć się, lepić, skakać.

Wprowadzając nowe słownictwo nauczyciel/ka wizualizuje ruchem różne czynności i nazywa je. Dzieci powtarzają.

Prezentacja rzeczowników bałwan, kula **oraz przymiotników** mała, średnia, duża.

Nauczyciel/ka zadaje dzieciom zagadkę:

Nauczyciel/ka: *Teraz coś wam narysuję, a wy musicie zgadnąć, co to jest. Duża kula... Średnia kula... Mała kula. Czy ktoś już wie?*

Dzieci: *Schneemann!!!*

Nauczyciel/ka: *Dobrze! To jest bałwan. Postuchajcie teraz historyjki.*

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja treści opowiadania (seria obrazków, mimika i gestykulacja).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści opowiadania

Prezentacja ilustracji – osoba prowadząca jeszcze raz pokazuje dzieciom ilustracje, zadając pytania dotyczące treści opowiadania: *Kto to jest? Dokąd poszły dzieci? Czy na dworze było ciepło czy zimno? W co ubrały się dzieci? Były szczęśliwe czy smutne? Co można robić, gdy na dworze pada śnieg?*

Rozszerzenie słownictwa dotyczącego aktywności zimowych – nauczyciel/ka prezentuje ilustracje zimowych aktywności i nazywa je: *lepić bałwana, jeździć na nartach, jeździć na tyżwach, rzucać śnieżki, robić anioła w śniegu, jeździć na sankach.*

✓ **Zabawa językowa „Zimowy dzień”** – nauczyciel/ka zadaje pytanie: Co można robić zimą? Dzieci odpowiadają kolejno na pytanie, ale każda osoba musi najpierw podać odpowiedzi poprzedników i dopiero na końcu dodać swoją propozycję.

✓ **Zabawa językowa „Rękawiczki”** – dzieci siedzą w kole. Każdy uczeń otrzymuje obrazek rękawiczki, ale nie pokazuje go pozostałym. Następnie każdy opowiada o swoim obrazku, a osoba, która ma według opisu taką samą rękawiczkę, zgłasza się. Jeżeli rękawiczki są do pary, uczniowie siadają obok siebie. Nauczyciel/ka opowiada pierwszy/pierwsza o swojej rękawiczce, by pokazać, w jaki sposób należy to robić, np. *Moja rękawiczka jest pomarańczowa z zielonym paskiem.*

Utrwalenie rzeczowników – dzieci, wiosna, zima, wieża, nauczycielka, słońce.

✓ **Zabawa językowo-ruchowa „Kule śnieżne”** – dzieci siadają w parach powstałych w poprzedniej zabawie. Przed każdym rzędem jest garnek, w którym znajdują się papierowe kule śnieżne. Do kul przyklejone są obrazki. Zadaniem każdej pary z dwóch drużyn jest jak najszybsze przeniesienie kuli na wskazane miejsce za pomocą chińskich pateczek. Każda osoba w parze trzyma jedną pateczkę. Dzieci w parze wspólnie chwytają jedną kulę. Zanim wyruszą, muszą podać nazwę rzeczy. W czasie przenoszenia kula może upaść tylko raz – w przeciwnym razie para wraca na start i zaczyna od nowa. Dwójka, która jako pierwsza dostarczy śnieżkę do wskazanego miejsca, otrzymuje punkt dla swojej drużyny.

Utrwalanie rzeczowników – kamień, marchewka, patyk, guzik.

✓ **Zabawa sensoryczna „Co zaginęło pod śniegiem?”** – nauczyciel/ka prezentuje uczniom pojemnik wypełniony ryżem i informuje, że śnieg zasypał różne przedmioty, a ich zadaniem jest je odnaleźć. Dzieci kolejno zanurzają ręce w ryżu i próbują odnaleźć zagubione przedmioty. Gdy coś znajdą, mówią co to jest.

Zabawy pochodzą z publikacji: Niemiec K., 2017, *English Corner. Propozycje zabaw i aktywności dla dzieci starszych na styczeń*, w: *Bliżej Przedszkola*, nr 12.195/2017, 76-78

✓ **Praca plastyczna „Robimy bałwana”** – rysowanie według słownej instrukcji nauczyciela/ki (indywidualnie lub w parach). Osoba prowadząca podaje kolejne kroki zrobienia bałwana. Prezentacja rysunków na tablicy.

6. Podsumowanie zajęć i sprawdzenie zapamiętanej treści

✓ **Zabawa ruchowa „Śnieżki”** – nauczyciel/ka rozkłada na podłodze śnieżki, o jedną mniej niż liczba uczestników. Dzieci poruszają się do dowolnej muzyki. Na przerwę w utworze każdy uczeń musi stanąć na jednej śnieżce. Osoba, dla której zabraknie śnieżki, musi odpowiedzieć na pytanie nauczyciela/nauczycielki dotyczące treści opowiadania „Lepimy bałwana”, np. *Jak się nazywały dzieci? Kto dał dzieciom garnek? Jaka jest pora roku? Dlaczego bałwan niedługo się roztopi?*

Gdy uczeń/uczennica odpowie poprawnie może bawić się dalej. Jeśli nie, czeka jedną kolejkę.

7. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

Mały Pingwin

Mały pingwin mieszka na Biegunie Południowym, gdzie zawsze jest zima. Tam powietrze jest lodowate, a wiatr silny i mroźny. Dlatego mały pingwin chętnie przytula się do mamy, przy której jest mu zawsze ciepło. Dzisiaj mama musi zanurkować w morzu, żeby złowić ryby, bo mały pingwin i jego rodzina najbardziej lubią jeść ryby.

Mama: *Zostań tutaj, proszę, i nie oddalaj się!* – powiedziała mama i zanurkowała w wodzie.

Mały Pingwin: *Mama?* – mały pingwin rozejrzał się, ale nigdzie nie widział mamy. *Maaamaaaa!* – woła mały Pingwin. Żadnej odpowiedzi.

Mały pingwin przygląda się morzu. Patrzy w lewo, patrzy w prawo, patrzy do przodu, patrzy do tyłu. Nadal nigdzie nie ma jego mamy. Robi duży rozbieg i – plusk! – ląduje

w lodowatej wodzie. Ojej! Ale zimno! Płynie tak szybko jak tylko potrafi, żeby się rozgrzać. O! Ile tu ryb! Ryby mają różne kolory: czerwony, żółty, zielony, pomarańczowy, niebieski, różowy, fioletowy, brązowy, szary. Mały pingwin jest pod wrażeniem tych pięknych kolorów i przez chwilę zapomina, po co wskoczył do wody. Za chwilę znowu rozgląda się za swoją mamą. Tutaj w morzu jest dużo pingwinów, które szukają ryb, ale żaden z nich to nie mama. Pingwin wypyta więc na powierzchnię wody i wspina się na krę. Najpierw musi się uspokoić, wziąć parę oddechów i trochę poleżeć. Uffff, ale to było męczące. Mały pingwin rozgląda się znowu. Mama? Mamy wciąż nie ma, a pingwin nie ma pojęcia, gdzie teraz jest.

Mały Pingwin: *Maaamaaaa!* – krzyczy mały pingwin tak głośno, jak to tylko możliwe. W końcu mama wróciła.

Mama: *Dobrze synku, że tak krzyczałeś. Inaczej bym Cię nie znalazła. Przecież powiedziałam Ci, żebyś się nie oddalał i nie uciekał.*

Mały pingwin przeprosza mamę ze łzami w oczach.

Mama: *Nie płacz synku. Tylko pamiętaj, żebyś następnym razem nie oddalał się, kiedy cię o to proszę... i nie bój się, ja zawsze wrócę.*

Mama przytuliła małego pingwina do swojego ciepłego brzucha. To uczucie było bardzo miłe i przyjemne.

Mama: *Zobacz, co dla nas przyniosłam.*

Mama pokazała małemu pingwinowi dużą niebieską rybę, którą zjedli razem na obiad, a później bawili się wesoło. I znowu wszystko było dobrze.

Historyjka opracowana na podstawie opowiadania: Klein S., 2018, *Der kleine Pinguin verirrt sich*, w: *Morgenkreisideen für Krippenkinder fürs ganze Jahr*, Lahr, 62
Tłumaczenie i opracowanie: Milena Niedostatkiewicz.

Dydaktyzacja tekstu „Mały Pingwin”

1. Powitanie (na melodię „Panie Janie) – nauczyciel/ka wita każde kolejne dziecko uściskiem dłoni.

Dzień dobry, (imię), witamy cię,

Jak to miło znowu spotkać cię.

2. Wprowadzenie do tematu – prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażenia kluczowych.

Utrwalenie znanego już rzeczownika zima – nauczyciel/ka pyta dzieci: *Jaka jest teraz pora roku?* Dzieci odpowiadają: *Zima.*

Prezentacja rzeczowników morze, woda, wiatr – nauczyciel/ka odtwarza z płyty CD odgłosy przyrody, a uczniowie odgadują zagadki słuchowe. Uczniowie mogą odpowiadać w swoim języku ojczystym, a nauczyciel/ka prezentuje dane słówka w języku polskim. Po każdej odpowiedzi, osoba prowadząca pokazuje dzieciom obrazek odpowiadający danej zagadce w ramach potwierdzenia odpowiedzi.

Prezentacja przymiotników (mały, lodowaty, silny, ciepły, zimny, szybki, męczący, miły, mroźny) – nauczyciel/ka pokazuje dzieciom słówka poprzez improwizację ruchową oraz nazywa przymiotniki w języku polskim. Następnie uczniowie z pomocą nauczyciela/nauczycielki sylabizują nowo poznane słowa.

Prezentacja rzeczowników (pingwin, mama, syn) – nauczyciel/ka informuje dzieci, że teraz jest czas na historyjkę, ale zanim ją opowie chciałby/chciałaby przedstawić im jej głównych bohaterów: *To jest mama pingwin.* (pokazuje obrazek i wyraz „mama”) *To jest syn pingwin.* (pokazuje obrazek i wyraz „syn”).

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja opowiadania (seria obrazków, mimika i gestykulacja).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści oraz elementów językowych opowiadania:

Utrwalenie rzeczowników pingwin, lewo, prawo, przód, tył **oraz przysłówków** przyjemnie, wesóło.

✓ **Zabawa z muzyką „Pingwin”**

O jak przyjemnie i jak wesóło dzieci idą po kole jedno za drugim naśladując ruch pingwinów

w pingwina bawić się się się! 3 podskoki

Raz nóżka lewa, raz nóżka prawa, wysunięcie lewej nogi, wysunięcie prawej nogi

do przodu, do tyłu i raz, dwa, trzy. skok w przód, skok w tył, 3 podskoki

Utrwalenie rzeczowników ryba/ryby; **utrwalenie nazw kolorów** czerwony, żółty, zielony, pomarańczowy, niebieski, różowy, fioletowy, brązowy, szary; **utrwalenie czasownika** łowić.

✓ **Zabawa „Łowienie ryb”** – nauczyciel/ka rozkłada na podłodze rybki z papieru w różnych kolorach. Do rybek doczepione są metalowe spinacze. Osoba prowadząca przygotowuje wędkę, przymocowując do końca sznurka magnes. Dzieci siedzą w kole na krzesłach i po kolei łowią ryby, zgodnie z poleceniem nauczyciela/nauczycielki, np.: *Złów rybę, która jest żółta / czerwona / niebieska* itd.

Na koniec dzieci przeliczają w języku polskim, ile złowiły ryb.

Utrwalenie czasowników przytulać, jeść, szukać, wspinać się, leżeć, krzyczeć, płakać.

✓ **Karta pracy – Co robi pingwin?**

Na karcie pracy rozmieszczone są obrazki przedstawiające pingwina wykonującego różne czynności. Obok nich dołączone są wyrazy im odpowiadające, ale w przypadkowej kolejności. Zadaniem dzieci jest połączenie każdego obrazka z odpowiednim wyrazem.

6. Podsumowanie zajęć

✓ **Wspólna gra planszowa „Pingwiny” (Zał. 6.)** – nauczyciel/ka przygotowuje dla dzieci dużą planszę do gry oraz duży pionek pingwina (pionek pingwina można wykonać z butelki plastikowej, wypełniając ją watą oraz doklejając czarne skrzydła, głowę z papieru oraz ruchome oczy). Uczniowie siedzą wokół dużej planszy, kolejno rzucają kostką i poruszają figurą „pingwina” do przodu zgodnie z liczbą wyrzuconych oczek. Jeżeli dzieci natrafią na ponumerowane pole, muszą odpowiedzieć na pytanie, które kryje się pod danym numerem. Jeżeli nie odgadną, muszą cofnąć się o jedno pole. Celem gry jest doprowadzenie mamy pingwina do małego pingwina.

Pytania do gry:

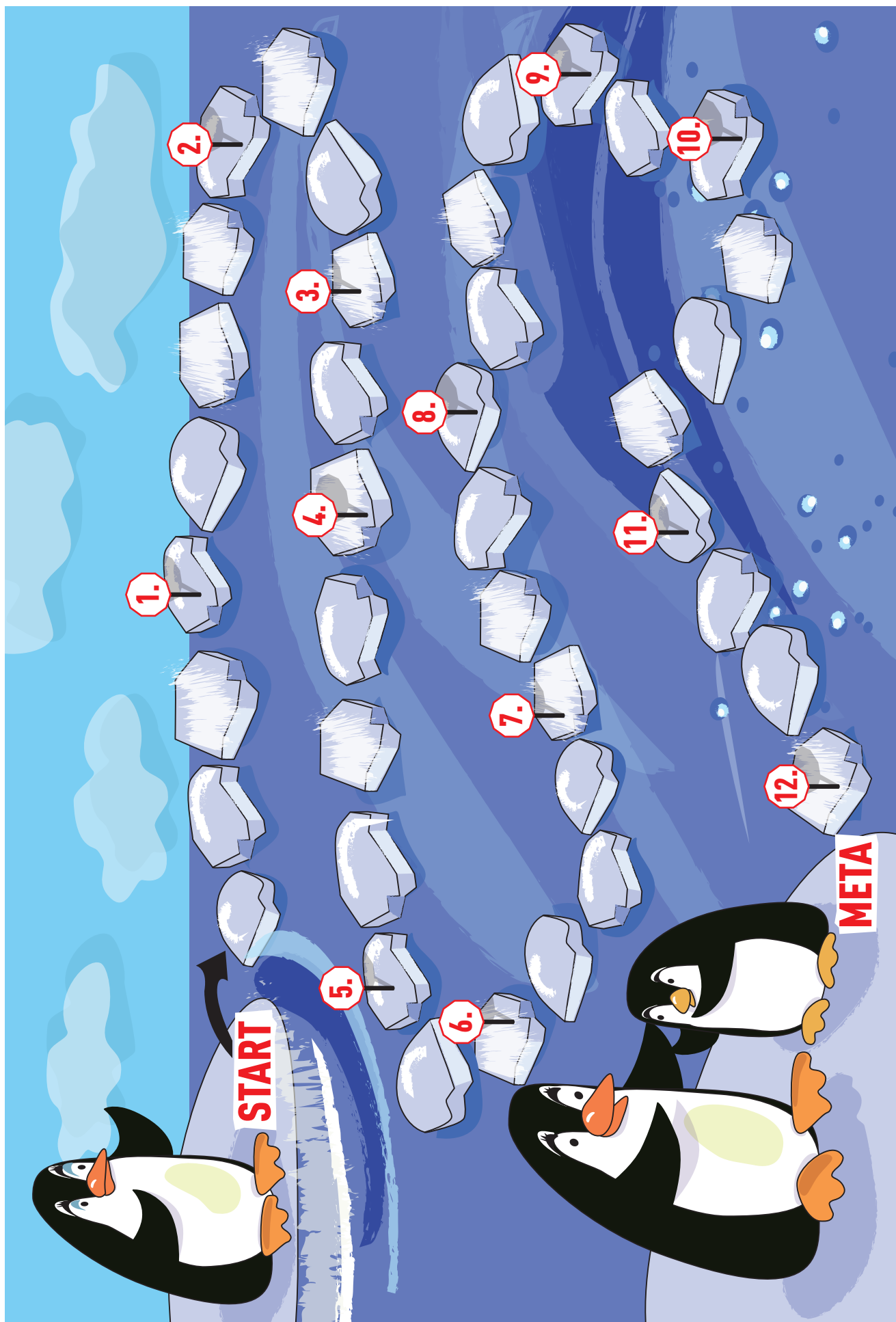
1. Jaka pora roku jest na Antarktydzie?
2. Jakie słowo nie pasuje do pozostałych? (mroźny, lodowaty, ciepły, zimny).
3. Wymień 3 kolory ryb, które widział mały pingwin.
4. Wskaż kierunki: prawo, lewo.
5. Wskaż kierunki: przód, tył.
6. Jaką rybę złowiła mama małego pingwina na obiad? (kolor)
7. Nazwij czynności, które widzisz na obrazkach (leżeć, płakać, przytulać).

8. Nazwij kolory ryb, które Ci pokażę (np. fioletowy, różowy, żółty).
9. Nazwij czynności, które ci pokażę (wspinać się, szukać, jeść).
10. Rozpoznaj, co to za odgłos. (Nauczyciel/ka odtwarza z CD wiatr).
11. Policz, ile jest ryb zielonych.
12. Brawo! Mama Pingwin odnalazła synka! Podskocz trzy razy ze szczęścia!

7. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

Kangur Franek

Daleko stąd, w Australii żyje kangur, który ma na imię Franek. Mieszka w rezerwacie z mamą, tatą, babcią, dziadkiem, wujkiem, ciocią i innymi kangurami. Lubi bawić się w berka z przyjaciółmi, jest miły i zabawny. Dużą radość sprawia mu trenowanie skoków wzwyż i w dal. Wszyscy go za to podziwiają, bo jest mistrzem w tej dziedzinie. Franek bardzo lubi spędzać czas z rodzicami: chodzić z nimi na spacer, jeździć na wycieczki i grać w piłkę. Jednak ostatnio jego rodzice mają dla niego coraz mniej czasu, dlatego częściej odwiedza dziadków. Mama pokazała mu kilka miesięcy temu swoją kangurzą kieszeń i wytłumaczyła, że niedługo przyjdzie na świat jego brat. Teraz, gdy maluch jest już na świecie, mama cały czas ma go przy sobie i poświęca mu większość swojej uwagi. Dlatego Franek jest bardzo smutny. Babcia i dziadek martwią się o wnuka, ale Franek nie chce mówić o swoich kłopotach. Zamiast tego idzie do swojej kryjówki. Zmartwiony dziadek szuka wnuka, a gdy go znajduje, pyta:

Dziadek: *Co się stało? Dlaczego się tu ukryłeś? Dlaczego jesteś smutny?*

Franek: *Chodzi o mojego brata.* – odpowiedział Franek – *Teraz to tylko on jest ważny dla rodziców, a ja ciągle muszę być cicho, żeby nie obudzić malucha, gdy śpi.*

A gdy się obudzi, to często płacze. Nawet nie mogę się z nim bawić, bo siedzi cały czas w torbie mamy.

Dziadek spokojnie zaczął tłumaczyć wnukowi:

Dziadek: *Franku, rodzice bardzo cię kochają i to się nigdy nie zmieni. Zobacz, ty kochasz mamę, tatę, mnie, babcię, wujka, ciocię i swoich najlepszych przyjaciół. W twoim sercu jest tyle kieszonek, ile osób, które kochasz. Osobną kieszonkę mają mama, tata, ja i babcia. Byłeś zbyt mały, żeby to pamiętać, ale jak się urodziłeś, to też wszyscy się Tobą tak zajmowali. To jest tak, że takie małe kangury potrzebują więcej opieki. Nie potrafią jeszcze skakać i muszą siedzieć w torbie, bo inaczej zrobiłyby sobie krzywdę. Teraz jesteś dużym, samodzielnym kangurem. Może spróbujesz pomóc rodzicom przy maluchu? Zobaczysz, jak się ucieszą. Taka pomoc może być też dobrą zabawą. Wiesz – oni są teraz zmęczeni. Sam słyszałeś, jak malec płacze, a oni już nie mają pomysłu, jak go zabawić.*

Franek wysłuchał uważnie dziadka i pomyślał, że faktycznie z maluchem jest sporo problemów. Poza tym bratu też musi być ciężko siedzieć cały czas w kieszonce i nie móc skakać, chociaż już bardzo chce. Wtedy Franek wpadł na pomysł, że może wykorzystać swój dar rozśmieszania innych i spróbuje odwrócić uwagę malucha od jego problemów. Wtedy na pewno będzie wesoło, a rodzice nie będą tacy zmęczeni. Tak właśnie zrobił Franek i okazało się, że świetnie rozumie się z bratem. Rodzice bardzo ucieszyli się z jego pomocy, a Franek polubił spędzać czas w czwórce.

Autorka: Milena Niedostatkiwicz

Dydaktyzacja tekstu „Kangur Franek”

1. Powitanie piosenką „Wszyscy są, witam was”.

2. Wprowadzenie do tematu – prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażeń kluczowych.

Prezentacja i utrwalenie rzeczowników rodzice, mama, tata, babcia, dziadek, wujek, ciocia, brat, **rozszerzenie słownictwa o wyraz** „siostra” – osoba prowadząca przedstawia dzieciom obrazki i podaje polskie nazwy poszczególnych członków rodziny, uczniowie powtarzają. Następnie, dla utrwalenia, nauczyciel/ka podchodzi po kolei do uczniów oraz prosi, aby wyciągnęli jedną kartę z talii i nazwali obrazek.

Prezentacja przymiotników miły, zabawny, smutny, wesoły, zmęczony, ważny – nauczyciel/ka przygotowuje dla dzieci dużą kostkę do gry, na której ścianach są naklejone obrazki przedstawiające przymiotniki. Obrazki są podpisane. Każde dziecko po kolei rzuca kostką i uktada zdanie z czasownikiem „być” (1 os. l. poj.) oraz przymiotnikiem, który wylosowało, np.: *Jestem ... miły. / Jestem ... zabawny itd.*

Prezentacja czasownika trenować **oraz zwrotów** skok wzwyż, skok w dal, chodzić na spacer, jeździć na wycieczki, grać w piłkę, grać w berka.

✓ **Zabawa „Zgadnij, co ja robię?”** – dzieci ustawione są w kole i podają sobie piłkę z ręki do ręki w rytm muzyki. Gdy nastąpi przerwa w muzyce, dziecko, które ma piłkę, wchodzi do środka. Nauczyciel/ka pokazuje uczniowi hasło, które ten musi pokazać innym dzieciom za pomocą ruchu ciała. Pozostałe dzieci zgadują, co to może być za aktywność. Mogą odpowiadać w swoim języku ojczystym, a nauczyciel/ka podaje dzieciom te zwroty w języku polskim.

Prezentacja rzeczowników, zapoznanie z głównym bohaterem i krajem, w którym mieszka – nauczyciel/ka pokazuje dzieciom mapę świata i informuje, że dziś przenosimy się na kontynent, który nazywa się Australia. Następnie prosi chętnego ucznia, aby wskazał na mapie, gdzie to jest. Po ustaleniu, gdzie jest Australia, a tym samym, gdzie rozgrywa się akcja historyjki, którą uczniowie zaraz usłyszą, nauczyciel wychyla zza mapy kawałek obrazka (postaci kangura) i pyta:

Nauczyciel/ka: *Co to jest?*

Dzieci: *Noga*

Nauczyciel/ka: *Tak! Dobrze. Czyja to noga?*

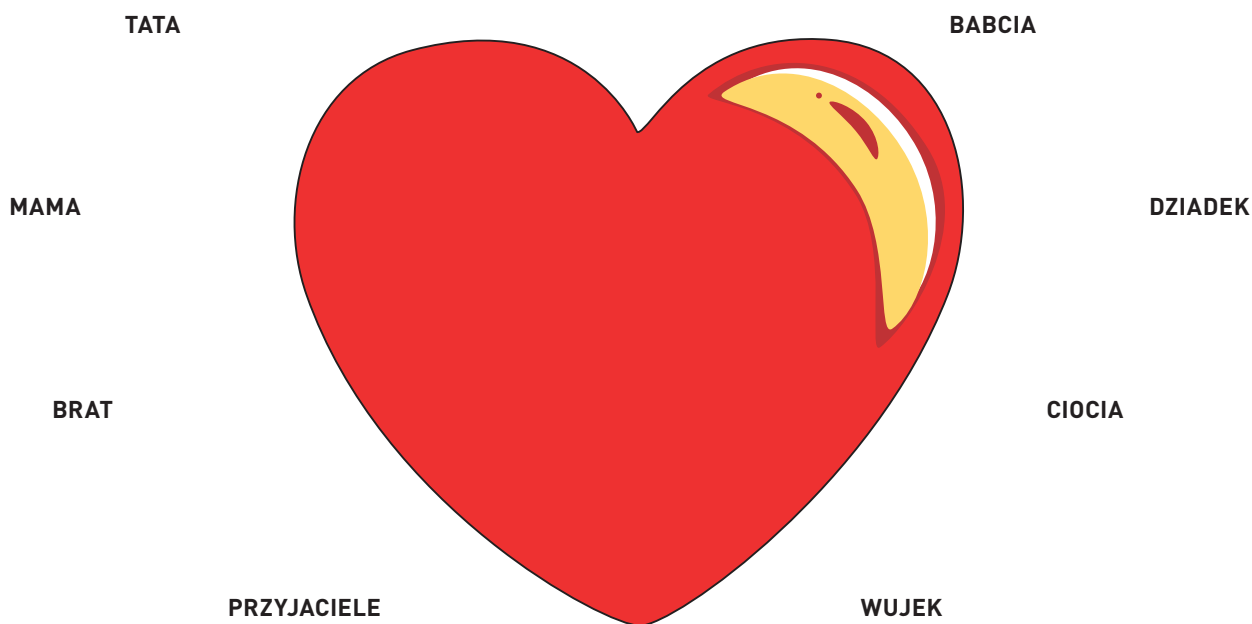
Dzieci próbują odgadnąć i podają swoje propozycje. Jeżeli nie zgadły za pierwszym razem, osoba prowadząca odkrywa kolejne fragmenty obrazka, aż dzieci zgadną, że to jest kangur. Nauczyciel/ka informuje dzieci, że to jest kangur Franek i za chwilę przedstawi uczniom jego historię.

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja opowiadania (seria obrazków, mimika i gestykulacja).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści oraz elementów językowych opowiadania – utrwalenie rzeczowników (serce, kieszeń, przyjaciele oraz słownictwa dotyczącego rodziny).

✓ **Zadanie – Kogo miał w sercu Franek?** – nauczyciel/ka przyczepia do tablicy duże serce i pyta dzieci, czy pamiętają, jakie osoby miał w sercu Franek. Dzieci podają propozycje, a nauczyciel zapisuje ich odpowiedzi na kartkach papieru wyciętych na kształt kieszonek. Następnie umieszcza karteczki w środku serca. Na koniec dzieci liczą kieszonki.

O gryfie

Dawno, dawno temu, grecki bóg – Zeus wystąpił jednego ze swoich gryfów na Pomorze Zachodnie. Zadaniem gryfa było pilnowanie bursztynu oraz pięknych lasów znajdujących się na tym terenie. Gryf – pół lew, pół orzeł, był bardzo odważny, szybki i silny. Jego pióra miały kolor czerwony i posiadały czarodziejską moc. Kiedy gryf dotarł na miejsce zobaczył Morze Bałtyckie, piękne plaże ze złotym bursztynem oraz ogromny las. Był zachwycony wspaniałą przyrodą, ale zrobił się bardzo głodny. Wtedy znalazł jabłoń, na której rosnęły piękne, soczyste jabłka. Bardzo mu one smakowały. Pod drzewem zakopał swoje czerwone, zaczarowane pióro. Dzięki temu drzewo wypuszczało owoce przez cały rok. Jabłka te smakowały najlepiej ze wszystkich i miały uzdrowicielską moc. W tym miejscu gryf wybudował sobie gniazdo.

Za lasem, w którym mieszkał gryf, żył sobie król, który rządził na Pomorzu Zachodnim. Miał on jedną córkę, która niestety była bardzo chora i żaden lekarz nie potrafił jej wyleczyć. Królowi przepowiedziano, że jego córka wyzdrowieje, kiedy naje się jabłek z lasu gryfa. Ogłoszono więc w całym regionie, że kto przyniesie księżniczce jabłka, które przywrócą jej zdrowie, ten dostanie ją za żonę i będzie księciem. Usłyszał o tym pewien mężczyzna, który miał trzech synów. Rzekł więc do najstarszego:

Ojciec: *Idź do lasu i nazbieraj do koszyka najpiękniejszych jabłek, a potem zanieś je na królewski dwór. Może akurat księżniczka wyzdrowieje, a ty się z nią ożenisz i zostaniesz księciem.*

Gustaw – bo tak miał na imię chłopiec – zrobił to, co tata mu kazał i wyruszył w drogę. Z jabłkami mogli wrócić do miasta tylko ludzie o czystym sercu, mówiący tylko prawdę.

Gryf nie lubił kłamców, a jego przyjaciel skrzat Frodo pomagał mu ich odsyłać. Gustaw nazbierał jabłek z magicznego drzewa, włożył je do koszyka i przykrył chustką.

W drodze powrotnej spotkał skrzata na swojej drodze.

Skrzat: *Co niesiesz w koszyku?* – zapytał skrzat.

Gustaw: *Żabie udka* – odparł Gustaw.

Skrzat: *Niechaj więc tak będzie i pozostanie* – powiedział skrzat i poszedł dalej.

Gdy Gustaw wreszcie dotarł do zamku i podarował koszyk królowi, okazało się, że zamiast jabłek, które miały uzdrowić królową, są w nim rzeczywiście żabie udka. Skrzat je zaczarował. Król rozgniewał się na Gustawa i kazał go przepędzić z zamku. Chłopiec opowiedział w domu ojcu, co się stało. Wtedy ojciec wystąpił średniego syna, który miał na imię Emil. Emilowi też poszło nie najlepiej. On również spotkał w drodze powrotnej siwego skrzata, który go zapytał, co niesie w koszyku. Emil odpowiedział:

Emil: *Gwoździe.*

Na co skrzat rzekł:

Skrzat: *Niech więc tak będzie i pozostanie.*

Emil również został wyrzucony z zamku przez króla, gdy ten zobaczył, że w koszyku są gwoździe. Wtedy najmłodszy z braci – Jasio – zapytał ojca, czy on mógłby teraz spróbować zanieść jabłka królowi i pomóc księżniczce.

Ojciec: *Hmm, nie dasz rady! Jesteś za młody i za mało rozumiesz, ale jeśli chcesz to spróbuj!* – ojciec zgodził się, ale i tak nie wierzył, że młodemu Jasiowi uda się wykonać zadanie.

Jasio również spotkał skrzata na swojej drodze, a ten zapytał go:

Skrzat: *Co niesiesz w koszyku?*

Jasio: *Jabłka, takie co mają królową wyleczyć* – odpowiedział Jasio.

Skrzat: *Niechaj więc tak będzie i pozostanie.*

Jasio dostarczył jabłka do zamku, a gdy księżniczka je zjadła, od razu poczuła się lepiej. Zakochała się w Jasiu, bo był taki dobry i dzięki niemu wyzdrowiała. Król ze szczęścia uścił chłopca i podziękował mu serdecznie, na drugi dzień wyprawił wesele dla córki i Jasia, a następnie ogłosił chłopca księciem. Na wesele przyleciał również sam gryf, który przyniósł w darze dwa bursztynowe amulety dla młodej pary. Miały one chronić od choroby.

Młoda para: *Dziękujemy, gryfie!* – powiedziała młoda para.

Gryfik: *Proszę Wasza Książęca Mość. Od tej pory możecie mówić na mnie „Gryfik”. Będę Wam pomagał zawsze, gdy będziecie mnie potrzebować, bo jesteście uczciwi.*

Król ogłosił, że od tej pory jego królestwo będzie nazywało się królestwem Gryfitów, a gryf będzie jego symbolem.

Historyjka zainspirowana *Bajką o Gryfie* braci Grimm i legendą *Gryf* dostępnymi na stronach: <https://kurzelinks.de/yjvt> oraz <https://kurzelinks.de/j6uk>

Dydaktyzacja tekstu „O gryfie”

1. Powitanie piosenką „Wszyscy są, witam was”.

2. Wprowadzenie do tematu zajęć – prezentacja oraz utrwalenie wyrazów, zwrotów i wyrażań kluczowych.

Prezentacja i utrwalenie rzeczowników las, lew, orzeł, pióro, morze, plaża, jabłko, gniazdo, król, księżniczka, córka, syn, lekarz, koszyk, serce, skrzat, chusta, [żabie] udka, gwoździe, zamek, żona, mąż – nauczyciel/ka pokazuje i nazywa karty obrazkowe – dzieci powtarzają. Losowanie kart przez pojedyncze dzieci i nazywanie obrazków.

✓ **Gra „Czego brakuje?”** – nauczyciel/ka wybiera 3 obrazki, dzieci zapamiętują obrazki, po czym na hasło „zamknijcie oczy” – zamykają oczy, a nauczyciel/ka chowa jeden obrazek. Na hasło „otwórzcie oczy” – uczniowie otwierają oczy i mówią czego brakuje.

Prezentacja przymiotników odważny, szybki, silny, głodny, chory – nauczyciel/ka pokazuje dzieciom słówka poprzez improwizację ruchową oraz nazywa je w języku polskim. Potem następuje zmiana ról – chętne dzieci pojedynczo pokazują ruchem wybrane słówko, a reszta musi odgadnąć w języku polskim, o jaki przymiotnik chodzi.

Prezentacja rzeczowników gryf, bursztyn, lew, orzeł oraz kolorów czerwony, złoty –nauczyciel/ka mówi uczniom, że za chwilę usłyszą historyjkę „O gryfie” i przedstawia dzieciom postać gryfa.

Nauczyciel/ka: *To jest gryf, który ma na imię Gryfik (pokazanie obrazka lub kukietki). Gryf to pół lew, pół orzeł (pokazanie obrazków lwa i orła). Jakiego koloru są jego pióra?*

Dzieci: *Czerwone*

Nauczyciel/ka: *Świetnie! ... A tutaj mam pewien kamień. Co to jest za kamień?*

Dzieci: *Bernstein.*

Nauczyciel/ka: *Tak, to jest bursztyn, którego pilnuje Gryfik. Teraz posłuchajcie o nim bajki.*

3. Narracja oraz inscenizacja opowiadania – wizualizacja opowiadania (seria obrazków, mimika i gestykulacja).

4. Sprawdzenie stopnia zrozumienia opowiadania – dzieci streszczają jego treść w języku ojczystym.

5. Utrwalenie treści oraz elementów językowych opowiadania

✓ **Zabawa „Chodzi Gryfik koło drogi”** (zasady takie same jak w znanej polskiej zabawie „Chodzi lisiek koło drogi”).

Chodzi Gryfik koło drogi, cichuteńko stawia nogi,

Cichuteńko się zakrada, nic nikomu nie powiada.

Gryf, gryf – bursztyn ma, zobaczymy komu da.

✓ **Zadanie** – nauczyciel/ka przyczepia do tablicy obrazki:

– niektórych postaci z opowiadania: trzech synów i króla

– uśmiechnięte i smutne emotikony

– żabie udka, gwoździe, jabłka

Zadaniem uczniów jest przyporządkowanie obrazków do odpowiednich miejsc w tabeli zgodnie z treścią bajki.

	I	II	III
Kto chciał ożenić się z księżniczką? (zgodnie z kolejnością wydarzeń w bajce)	NAJSTARSZY SYN Gustaw	ŚREDNI SYN Emil	NAJMŁODSZY SYN Jasio
Co każdy z synów przyniósł do zamku w koszyku?	ŻABIE UDKA	GWOŹDZIE	JABŁKA
Kto kłamał, a kto mówił prawdę jak spotkał skrzata? – KŁAMSTWO PRAWDA – 			
Na kogo gniewał się król?			
Który z braci pomógł wyzdrowieć księżniczce?	–	–	+

6. Podsumowanie

✓ **Gra „Koto fortuny” (Zał. 7)** – nauczyciel/ka rysuje na tablicy ponumerowane kwadraciki od 1 do 16. Jeden kwadrat odpowiada jednej literze w haśle. Uczeń losuje kartonik z numerem, pod którym kryje się zadanie (dotyczące treści bajki). Jeśli odpowie dobrze, nauczyciel/ka wpisuje literę w odpowiednie okienko. Uczeń/Uczennica ma wtedy prawo do próby odgadnięcia całego hasła. Jeśli mu się nie uda, zadanie losuje kolejna osoba. Wygrywa ten, kto pierwszy odgadnie hasło.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
P	O	M	O	R	Z	E

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Z	A	C	H	O	D	N	I	E

DODATKOWO: Nauczyciel/ka pokazuje uczniom mapę przedstawiającą Pomorze Zachodnie, którego symbolem jest gryf.

7. Zakończenie – podziękowanie uczniom za wspólną pracę i pożegnanie.

Nauczyciel/ka mówi: *Na pożegnanie wszyscy razem:*

Dzieci odpowiadają: *Do widzenia, do widzenia, do miłego zobaczenia!*

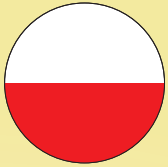
<p>1. <i>Jaki kolor mają pióra Gryfika?</i></p> <p>(czerwony)</p>	<p>2. <i>Co musiała zjeść księżniczka, żeby wyzdrowieć?</i></p> <p>(jabłka)</p>	<p>3. <i>Podaj imię chłopca, w którym zakochała się księżniczka?</i></p> <p>(Jasio)</p>	<p>4. <i>Jaki kolor ma bursztyn?</i></p> <p>(złoty)</p>
<p>5. <i>Do jakich zwierząt jest podobny gryf?</i></p> <p>(lew i orzeł)</p>	<p>6. <i>Kto w lesie pytał, co bracia mają w koszyku?</i></p> <p>(skrzat)</p>	<p>7. <i>Co podarował Gryfik księżniczce i Jasiowi z okazji ślubu?</i></p> <p>(bursztyn)</p>	<p>8. <i>Nad jakie morze przyleciał Gryfik?</i></p> <p>(Morze Bałtyckie)</p>
<p>9. <i>Jak miał na imię najstarszy brat?</i></p> <p>(Gustaw)</p>	<p>10. <i>Jak miał na imię średni brat?</i></p> <p>(Emil)</p>	<p>11. <i>Jak miał na imię skrzat z lasu?</i></p> <p>(Frodo)</p>	<p>12. <i>Co zrobił Gryfik, aby jabłka na jabłoni rosty cały rok?</i></p> <p>(zakopał pod drzewem swoje pióro)</p>
<p>13. <i>Powiedz po polsku, co widzisz na obrazku.</i></p> <p>(zamek)</p>	<p>14. <i>Nazwij obrazek.</i></p> <p>(las)</p>	<p>15. <i>Ile jabłek miał w koszyku Jasio? Policz na obrazku.</i></p> <p>(12)</p>	<p>16. <i>Kto wystął gryfa z Grecji na północ?</i></p> <p>(Zeus – grecki bóg)</p>

Seria Polski z Gryfikiem:

- scenariusze lekcyjne dla przedszkoli;
- scenariusze lekcyjne dla klas 1-4;
- historyjki;
- zabawy ruchowe;
- wskazówki dydaktyczno-metodyczne;
- arkusze obserwacji rozwoju językowego dzieci;
- portfolio językowe;
- testy sprawdzające poziom umiejętności językowych na końcu klasy 2 i 4;
- płyta CD z piosenkami *Śpiewaj po polsku z Gryfikiem*;
- pacynka Gryfik.

Reihe Polnisch mit dem kleinen Greif:

- Stundenentwürfe für Kitas;
- Stundenentwürfe für die Klassenstufen 1-4;
- Kurzgeschichten;
- Bewegungsspiele;
- didaktisch-methodische Hinweise;
- Beobachtungsbögen zur sprachlichen Entwicklung von Kindern;
- Sprachenportfolio;
- Tests zur Evaluation des Sprachstandes am Ende der 2. und 4. Klasse;
- Lieder-CD *Singe auf Polnisch mit dem kleinen Greif*;
- Handpuppe Gryfik (kleiner Greif).

Ucz się polskiego z Gryfkiem!

Niniejsza publikacja to część serii *Polski z Gryfkiem*, wydanej dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w ramach projektu Interreg V A *Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania*. Jest ona przeznaczona dla niemieckich szkół podstawowych, w których dzieci zaczynają przygodę z językiem polskim jako językiem obcym. Zamiast tradycyjnych lekcji języka polskiego proponujemy innowacyjne podejście – poznawanie języka i kultury sąsiada w działaniu i zabawie – zgodne z głównymi założeniami immersji, czyli zanurzenia w języku obcym.

Lerne Polnisch mit dem kleinen Greif!

Die vorliegende Publikation ist Teil der Reihe *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Sie wurde von der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit gefördert und ist im Rahmen des Interreg V A-Projektes *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entstanden. Sie richtet sich an deutsche Grundschulen, in denen Kinder ihr erstes Abenteuer mit Polnisch als Fremdsprache beginnen. Anstelle der klassischen Unterrichtsform schlagen wir einen innovativen Ansatz vor – das Kennenlernen der Sprache und Kultur des Nachbarn im Handeln und Spielen – gemäß den Grundsätzen der Immersion, also des Eintauchens in eine Fremdsprache.

Pozycja rekomendowana przez Federalny Związek Nauczycieli Języka Polskiego
Publikation empfohlen von der Bundesvereinigung der Polnischlehrkräfte

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Justyna Hryniewicz-Piechowska

Polski z Gryfikiem. Moje portfolio językowe

Materiały do samooceny osiągnięć w nauce języka polskiego
jako języka sąsiada w szkole podstawowej

Polnisch mit dem kleinen Greif. Mein Sprachenportfolio

Materialien zur Selbsteinschätzung des Fortschritts beim
Erlernen des Polnischen als Nachbarsprache in der Grundschule

Autorin: Justyna Hryniewicz-Piechowska
Redaktion: Agnieszka Zawadzka, Justyna Zwierzyńska
Lektorat: Agnieszka Grzesiak und Lea Böhme
Layout & Illustrationen: Ilustradorka Dorota Domagała
Bild des kleinen Greifen auf dem Buchcover: Agnieszka Łodzińska
Greifswald 2020
ISBN: 978-3-9822528-6-5

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Herausgeber: Kolleg für polnische Sprache und Kultur
Charlottenstr. 31
14467 Potsdam
Tel.: +49 (0) 1739118575 www.kolleg.eu

Inhalt

1. Einführung

1.1. Anwendung des Sprachenportfolios im Polnischunterricht

2. Portfolioarbeitsblätter

2.1. Meine Biografie

2.2. Meine Familie und ich

2.3. Meine Sprachen

2.4. Was ist eigentlich Sprache?

2.5. Laute der Sprache

2.6. Wortschatz der Sprache

2.7. Meine Sprachreisen

2.8. Mein Sprachenlernen

2.9. Was kann ich auf Polnisch sagen?

2.10. Was verstehe ich auf Polnisch?

2.11. Was habe ich über Polen erfahren?

2.12. Was haben wir im Polnischunterricht gemacht?

2.13. Auswertung

2.14. Meine Erfolge

2.15. Mein Zertifikat

1. Einführung

Die vorliegende Publikation gehört zur Reihe der Lehr- und Lernmaterialien mit dem Titel *Polnisch mit dem kleinen Greif*, die im Rahmen des Interreg V A-Projekts *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entwickelt wurden. *Mein Sprachenportfolio* ist ein Instrument für Schüler*innen zur Selbsteinschätzung ihrer Sprachfähigkeiten im Polnischen. Das Sprachenportfolio ist als eine Ergänzung zu den didaktischen Lehr- und Lernmaterialien konzipiert und richtet sich an die Grundschul Kinder, die Polnisch als Nachbarsprache lernen. Der gewählte Ansatz besteht einerseits darin, den Schüler*innen ein Hilfsmittel zur Selbstbewertung des eigenen Fortschritts beim Erlernen des Polnischen als Nachbarsprache und zur systematischen Dokumentation des eigenen Sprachlernprozesses zur Verfügung zu stellen. Andererseits wird dadurch das selbstständige Lernen gefördert. Darüber hinaus werden die Schüler*innen durch die Portfolioarbeitsblätter dazu ermutigt, über ihre Art des Lernens nachzudenken und die vielfältige Welt der Sprachen, der sie tagtäglich (insbesondere in der Grenzregion) begegnen, bewusst wahrzunehmen.

Mein Sprachenportfolio enthält 15 Arbeitsblätter, die verschiedene Themen umfassen. Jedes Arbeitsblatt des Portfolios folgt dem gleichen Muster, d.h. auf jeder Seite befindet sich der kleine Greif, der den Schüler*innen kurze Informationen zum Thema des jeweiligen Arbeitsblattes und Anweisungen zum Ausfüllen gibt. Der kleine Greif wird zu einem Sprachführer für die Schüler*innen – er berät und motiviert sie. Die Portfolioarbeitsblätter sind in deutscher und polnischer Sprache verfasst. Damit die Kinder mit den Portfolioarbeitsblättern selbstständig arbeiten können, sind Anweisungen und Impulse zum Nachdenken auf Deutsch verfasst. Allerdings sind die Schüler*innen beim Ausfüllen der Arbeitsblätter dazu aufgefordert, das im Unterricht Gelernte einzusetzen und so ihre Polnischkenntnisse zu vertiefen.

Portfolioarbeitsblätter:

Nr.	Portfolioarbeitsblatt
1	Meine Biografie
2	Meine Familie und ich
3	Meine Sprachen
4	Was ist eigentlich Sprache?
5	Laute der Sprache
6	Wortschatz der Sprache
7	Meine Sprachreisen
8	Mein Sprachenlernen
9	Was kann ich auf Polnisch sagen?
10	Was verstehe ich auf Polnisch?
11	Was habe ich über Polen erfahren?
12	Was haben wir im Polnischunterricht gemacht?
13	Auswertung
14	Meine Erfolge
15	Mein Zertifikat

Die Arbeitsblätter 1 bis 8 beziehen sich auf die persönlichen Erfahrungen der Lernenden. Die Arbeitsblätter enthalten Fragen, die von der Abfrage grundlegender biografischer Daten bis hin zur Rolle der Sprache(n) in der Welt der Schüler*innen reichen. Die Schüler*innen werden zum individuellen Umgang mit Sprache(n) eingeladen, indem sie Portfolioarbeitsblätter nach eigener Vorstellung mitgestalten dürfen und gleichzeitig etwas über sprachbezogene Aspekte erfahren. Dieser Abschnitt enthält auch ein Arbeitsblatt, bei dem reflektiert werden soll, wie das eigene Lernen stattfindet und welche Sprachlernstrategien verwendet werden. Darüber hinaus ist die Förderung der Sprachbewusstheit der Schüler*innen von besonderer Bedeutung, deshalb werden die Lernenden zur bewussten und kreativen Reflexion über Sprache(n), über Unterschiede und Gemeinsamkeiten zwischen den Sprachen auf verschiedenen Ebenen ermutigt. Im Fokus stehen Polnisch und Deutsch.

Die auf den Seiten 9-15 diskutierten Themen ermutigen die Schüler*innen, hauptsächlich über das Erlernen der polnischen Sprache nachzudenken. Sie haben die Möglichkeit, einen Überblick über das im Unterricht Gelernte zu erlangen. Die

Schüler*innen definieren selbst, was sie ihrer Meinung nach auf Polnisch sagen und verstehen können. Die Arbeitsblätter enthalten auch Fragen zum landeskundlichen Wissen, welches ein wichtiges Element der interkulturellen Kompetenz darstellt und im Fremdsprachenunterricht entwickelt werden sollte.

1.1 Anwendung des Sprachenportfolios im Polnischunterricht

Der Einsatz des Sprachenportfolios im Polnischunterricht bringt zahlreiche Vorteile sowohl für die Schüler*innen als auch für die Lehrkräfte. Lehrkräfte können die ausgewählten Portfolioarbeitsblätter als zusätzliches didaktisches Lehrmaterial im Unterricht einsetzen. Sie vermitteln auf kreative Art und Weise Wissen über die polnische und deutsche Sprache, über Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den Sprachen und tragen somit zur Förderung der Sprachbewusstheit bei. Darüber hinaus kann das Sprachenportfolio von den Lehrkräften als eine Alternative zur Leistungsbewertung der Schüler*innen angesehen werden. Im Rahmenplan zum Fremdsprachenunterricht an Grundschulen in Mecklenburg-Vorpommern wird das Portfolio als eine Möglichkeit zur Bewertung des Sprachlernfortschritts vorgeschlagen¹. *Mein Sprachenportfolio* orientiert sich am Europäischen Portfolio der Sprachen, das vom Europarat entwickelt wurde². Mithilfe des Sprachenportfolios können die Schüler*innen den Lehrkräften ein Feedback geben. Dem Sprachenportfolio wurden daher Fragebögen beigelegt (Portfolioarbeitsblatt Nr. 13), die eine Rückmeldung an die Lehrkraft zur Gestaltung des Polnischunterrichts sowie zur Vermittlung der Inhalte im Unterricht geben sollen. Die Schüler*innen können als Adressat*innen des Unterrichts am besten beurteilen, ob das neue Material interessant und übersichtlich präsentiert wurde. Darüber hinaus wird die aktive Rolle der Schüler*innen im Lern- und Lehrprozess betont. Dies ermöglicht es, an die individuellen Erfahrungen sowie an die Lernvoraussetzungen der Schüler*innen anzuknüpfen.

Mein Sprachenportfolio wurde so konzipiert, dass das Selbstvertrauen der Schüler*innen in der Anfangsphase des Polnischlernens schrittweise gestärkt wird. Eine systematische Arbeit mit dem Sprachenportfolio erleichtert die Wahrnehmung der erbrachten Leistungen beim Sprachenlernen. Ihre bewusste Wahrnehmung ist von großer Bedeutung für den gesamten Prozess des zukünftigen Sprachenlernens und fördert den Aufbau einer positiven Einstellung zur Sprache. Wenn ein(e) Schüler(in) von Anfang an seine/ihre Fortschritte und Erfolge sieht, wird er/ sie motiviert, mehr zu entdecken. Darüber hinaus bestehen für die Schüler*innen weitere Vorteile, die sich auf die Entwicklung von bewussten Lernstrategien beim Polnischlernen beziehen. Durch den Einsatz eines Portfolios haben die Schüler*innen die Möglichkeit, ihre Lernstrategien zu analysieren sowie über ihr Lernen im Allgemeinen nachzudenken. Die Arbeit mit dem Portfolio fördert somit nicht nur das Sprachenlernen, sondern auch das Selbstbewusstsein und trägt so zum erfolgreichen Selbstlernen bei. Das bedeutet, dass die Schüler*innen einerseits lernen, ihre eigenen polnischen Sprachkenntnisse einzuschätzen, und andererseits dazu ermutigt werden, die sie umgebende Sprachenwelt und Lernmethoden bewusster wahrzunehmen.

Zum Abschluss soll darauf eingegangen werden, wie die Arbeit mit dem Sprachenportfolio in der Praxis umgesetzt werden sollte. Es wird empfohlen, die Portfolioarbeitsblätter systematisch ausfüllen zu lassen, insbesondere nach Abschluss einer bestimmten Arbeitsphase, z.B. nach Abschluss eines bestimmten Zyklus in einem Schuljahr. Einige Arbeitsblätter, z.B. Auswertung, können nach jeder Polnischstunde ausgefüllt werden, in der neue Lerninhalte eingeführt wurden. Portfolioarbeitsblätter können auch als Material zur Wiederholung von Lernstoff verwendet werden. Um das Sprachbewusstsein der Schüler*innen zu fördern, wird jedoch empfohlen, die Arbeit an dem Portfolio in einen festen Rahmen einzubetten, d.h. die Lehrkraft sollte festlegen, wann und wo die Schüler*innen das Portfolio ausfüllen sollen, also ob die Portfolioarbeitsblätter zu Hause oder während des Polnischunterrichts auszufüllen sind. Überdies sollten die Portfolioarbeitsblätter sorgfältig aufbewahrt werden, z.B. in einer Arbeitsmappe.

Sicherlich gibt es noch weitere Einsatzmöglichkeiten des Sprachenportfolios, aus denen sich zusätzliche Vorteile für Schüler*innen ergeben können. Sie und Ihre Schüler*innen sind herzlich dazu eingeladen, die bunte Sprachenwelt mit all Ihrer Kreativität zu erschließen und immer wieder neu zu entdecken.

Viel Spaß und Erfolg beim Ausfüllen der Portfolioarbeitsblätter mit dem kleinen Greif!

Ihre Autorin

¹ Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Mecklenburg-Vorpommern, o.J., *Rahmenplan Fremdsprachen Grundschule*, Schwerin.

² Europarat, 2007, *Europäisches Portfolio der Sprachen*. Grundportfolio, Berlin, Bremen, Hessen, Nordrhein-Westfalen.

Meine Biografie

Weißt du, was ein Sprachenportfolio ist? Das ist ein persönliches Notizbuch, in dem du dein Polnischlernen dokumentieren kannst. Hier findest du auch Neuigkeiten über deine Sprachen. Zuerst fangen wir aber mit deiner Biografie an. Die Biografie enthält die wichtigsten Informationen über dich. Fülle deine Biographie aus.

Füge dein Foto ein oder zeichne dich selbst. Dann beantworte so viele Fragen wie möglich.

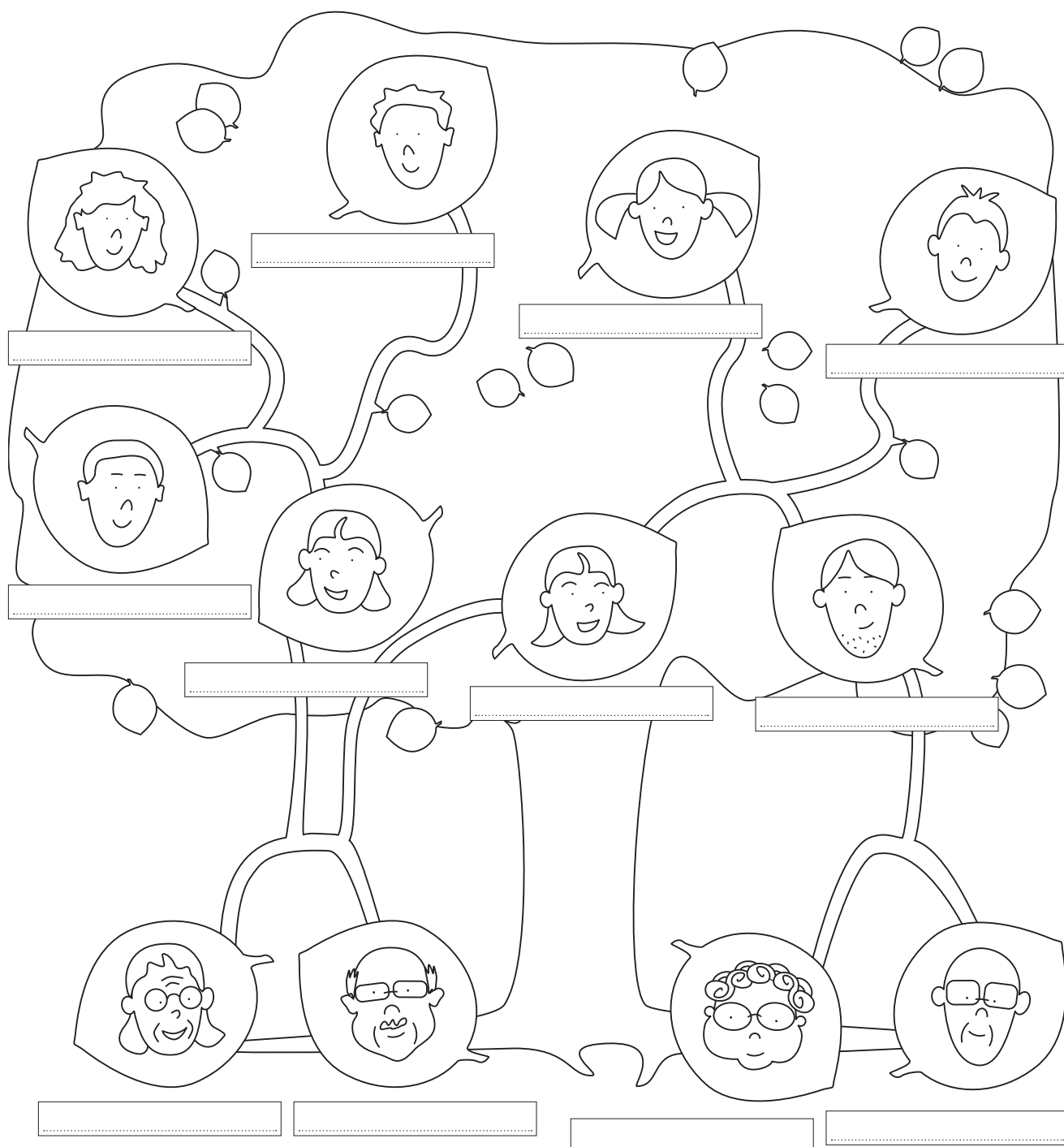

1. Mam na imię
2. Mieszkam w
3. Urodziny mam
4. Mam lat.
5. Chodzę do klasy szkoły podstawowej w
6. Mój ulubiony przedmiot w szkole to
7. Moje hobby to
8. Mój kolor oczu to
9. Jaka jest dzisiaj pogoda?

Wie heißen deine Verwandten? Hast du Geschwister? Wie heißen deine Großeltern? Vervollständige deinen Stammbaum, indem du die folgenden Begriffe verwendest. Schreibe die Vor- und Nachnamen der Familienmitglieder.

mama, tata, babcia, dziadek, siostra, brat, wujek, ciocia, kuzyn, kuzynka

Meine Sprachen

Die Welt der Sprachen ist vielfältig. In einigen Regionen, Ländern oder sogar in Familien wird nicht nur eine Sprache gesprochen. Welche Sprachen sprichst du? Male die Flaggen der Länder, deren Sprachen du lernst. Ergänze die Sätze.

1. Zu Hause spreche ich
2. In der Schule lerne ich
3. In meiner Region oder meinem Wohnort wird auch gesprochen.
4. In meiner Familie wird gesprochen.
5. Meine beste Freundin / mein bester Freund spricht
6. In der Zukunft möchte ich die Sprache lernen.
7. Meine Liebessprache ist

Zeichne auch deine Liebessprache so kreativ wie möglich! Wie lässt sich deine Liebessprache darstellen?

Was ist eigentlich Sprache?

Was bedeutet für dich Sprache? Im Polnischen bedeutet „język“ sowohl „Sprache“ als auch „Zunge“. Was denkst du, gibt es da einen Zusammenhang? Wozu gibt es Sprachen?

Was ist dein erster Gedanke, wenn du an Sprache denkst? Schreibe oder male es auf.

A large empty rectangular box for writing or drawing, with a pencil icon at the top right corner.

Ein Sprachexperiment:

Schreibe eine zweite Silbe dazu, damit ein polnisches Wort entsteht.

MA LA MO RE TA

KO PA ZU BA TY

JA WU RO PO WO

RA KA BO KU SE

Hast du ein Lieblingswort im Polnischen?

.....

Jede Sprache hat eine gewisse Anzahl von Lauten. Wenn wir eine Fremdsprache lernen, lernen wir auch, neue Laute auszusprechen. Einige kennen wir aus unserer Muttersprache, andere nicht.

Welche gemeinsamen Laute haben Polnisch und Deutsch? Denke daran, wie du im Polnischen „szkoła“ und im Deutschen „Schule“ aussprichst. Schreibe andere Beispiele und male sie auf. Wie klingt Polnisch für dich? Male es auf.

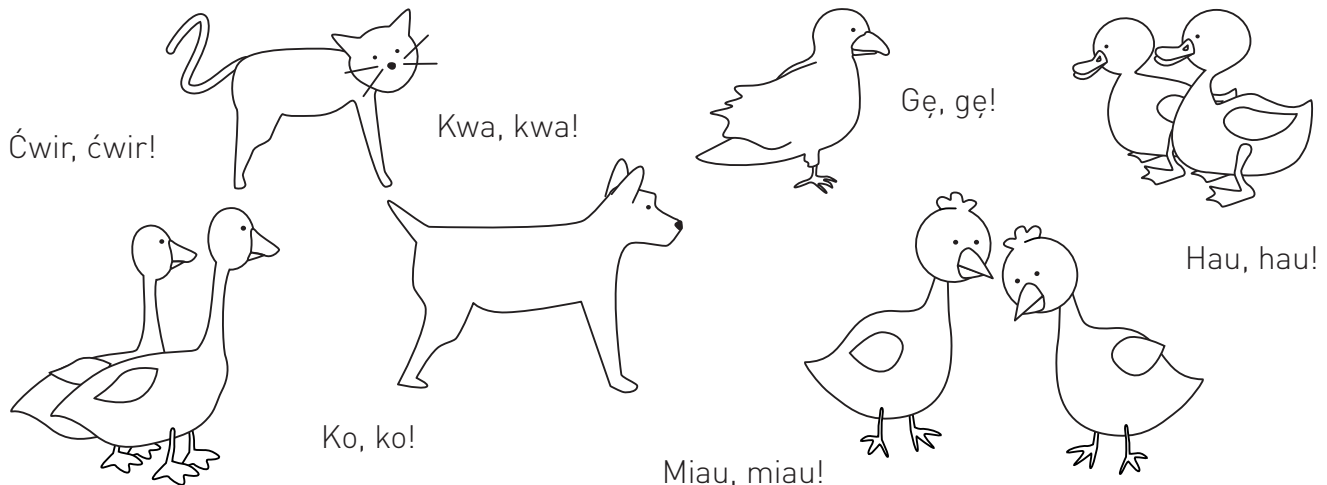
Ein Sprachexperiment:

In jeder Sprache gibt es sog. Zungenbrecher. Ihre Aussprache fällt sogar den Muttersprachler*innen schwer. Welche Zungenbrecher kennst du in deutscher und in polnischer Sprache? Versuche, sie auszusprechen und gebe andere Beispiele an.
Fischers Fritz fischt frische Fische, frische Fische fischt Fischers Fritz.
W Szczepreszynie chrząszcz brzmi w trzcinie.

Hast du gewusst, dass sich die Tiergeräusche im Polnischen und im Deutschen manchmal unterscheiden? Versuche richtige (polnische) Tiergeräusche mit Tieren zu verbinden. Schreibe deutsche Tiergeräusche dazu.

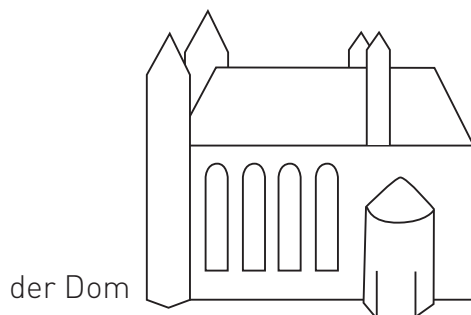

In verschiedenen Sprachen gibt es Wörter, die ähnlich klingen und auch die gleiche Bedeutung haben. Das sind Internationalismen. Ein Beispiel dafür ist „Computer“ und „komputer“. Beim Wortschatzlernen solltest du aber darauf achten, dass es Wörter gibt, die in verschiedenen Sprachen ähnlich klingen aber eine ganz andere Bedeutung haben. Das sind „falsche Freunde“.

Welche Wörter klingen im Polnischen und im Deutschen gleich und bedeuten dasselbe? Schreibe und male sie auf.

A large empty rectangular box for writing and drawing, with a small pencil icon at the top right corner.

Du kennst bestimmt das Wort „dom“ im Polnischen. Im Deutschen gibt es auch „Dom“. Die beiden Wörter bedeuten aber nicht dasselbe. Sie sind „falsche Freunde“. Schau dir das Bild an.

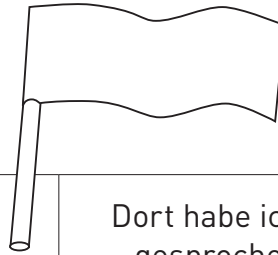

Kennst du weitere Beispiele für „falsche Freunde“ aus anderen Sprachen?

Bei Besuchen in neuen Ländern haben wir die Möglichkeit, die Sprache und Kultur der Bewohner besser kennenzulernen. Die deutsch-polnische Grenzregion ist einzigartig, weil wir Polnischkenntnisse durch den unmittelbaren Kontakt mit unseren Nachbarn erwerben oder verbessern können.

Fülle die Tabelle aus.

Das Land habe ich besucht:	Seine Flagge sieht so aus:	Dort habe ich ... gesprochen.	Diese Wörter kenne ich in der Sprache des Landes:

Wenn ich nach Polen fahre, versuche ich an diesen Orten Polnisch zu sprechen:

.....

.....

In Polen verbringe ich meine Zeit am liebsten mit:

.....

.....

Um Fremdsprachen zu lernen, können verschiedene Methoden eingesetzt werden. Wie lernst du Fremdsprachen, z.B. Polnisch, am besten? Male die Kästchen für die Aktivitäten aus, die am besten zu dir passen. Ergänze selbst Aktivitäten, die unten nicht aufgezählt wurden.

Die beste Methode, um eine Fremdsprache zu lernen, ist für mich ...

... Märchen, Geschichten und Bücher zu lesen.

... Gedichte und Reime zu lernen.

... mir Lieder anzuhören und sie zu singen.

... Wortschatz- und Grammatikübungen zu machen.

... Brettspiele oder Computerspiele in der Fremdsprache zu spielen.

... Filme anzuschauen.

... ins Ausland zu fahren.

... mit Muttersprachler*innen oder Personen, die diese Sprache kennen, zu sprechen.

Was kann ich auf Polnisch sagen?

Während wir eine Sprache lernen, lernen wir viele neue Wörter, Laute und die Grammatik. Das wichtigste Ziel ist, das im Unterricht Gelernte in der Praxis anwenden zu können.

Was kannst du schon auf Polnisch sagen? Markiere mit der entsprechenden Farbe.

zielony – „Das kann ich gut“.

niebieski – „Das fällt mir noch schwer“.

żółty – „Das kann ich noch nicht“.

Ich kann jemanden begrüßen und mich verabschieden.

Ich kann mich vorstellen.

Ich kann nach einem Vor- und Nachnamen fragen.

Ich kann fragen, wie es einer Person geht.

Ich kann nach dem Alter fragen.

Ich kann von meiner Familie erzählen.

Ich kann von mir selbst und von meinen Interessen erzählen.

Ich kann nach dem Weg fragen.

Ich kann mich bedanken und mich entschuldigen.

Ich kann im Laden fragen, wie viel etwas kostet.

Ich kann auf Polnisch bis zehn zählen.

Was verstehe ich auf Polnisch?

Wenn man eine neue Sprache lernt, ist es manchmal schwierig alles richtig zu verstehen. Versuche zu beurteilen, wie gut du Polnisch verstehen kannst. Markiere mit der entsprechenden Farbe.

zielony – „Das kann ich gut“.

niebieski – „Das fällt mir noch schwer“.

żółty – „Das kann ich noch nicht“.

Ich verstehe, wenn jemand mich begrüßt.

Ich verstehe, wenn jemand sich vorstellt.

Ich kann verstehen, wenn mein Lehrer/meine Lehrerin mir kurze Anweisungen gibt (z.B. setze dich hin, öffne das Buch usw.)

Ich verstehe meine Mitschüler*innen, wenn sie mir etwas auf Polnisch sagen.

Ich verstehe ein paar Wörter, wenn wir ein Lied singen.

Ich verstehe, wenn mich jemand lobt.

Ich verstehe, wenn mir jemand sagt, wie er sich fühlt.

Ich verstehe, wenn ich etwas zeigen soll.

Ich verstehe, wenn jemand sagt, wie das Wetter ist.

Ich verstehe, wenn jemand über seine Interessen spricht.

Ich verstehe, wenn jemand zählt.

Ich kann z.B. ein Märchen verstehen, auch wenn ich viele Wörter nicht kenne.

Was habe ich über Polen erfahren?

Während wir eine Nachbarsprache lernen, lernen wir auch die Menschen des Landes, ihre Geschichte und Kultur kennen. Dank der Nähe zur Grenze können wir unsere Nachbarn oft besuchen. Wenn wir mehr über unser Gegenüber erfahren, fällt es uns leichter, uns gegenseitig zu verstehen.

Kannst du den Steckbrief über Polen ausfüllen?

Name:

Staatspräsident:

Hauptstadt:

Bevölkerungszahl:

Anzahl der Woiwodschaften:

Währung:

Vorwahlnummer:

Nationalgericht:

Berühmte polnische Persönlichkeiten:

.....

Bekannte Sehenswürdigkeiten:

.....

Feste, Bräuche und Traditionen:

.....

.....

Was haben wir im Polnischunterricht gemacht?

Kennst du die Geschichte von dem Greif oder polnische Legenden? Welche polnischen Lieder magst du am besten? Hast du vielleicht ein interessantes polnisches Buch gelesen?

Versuche, die Felder mit Informationen über Bücher, Geschichten, Lieder, Reime und Gedichte zu füllen, die du beim Erlernen des Polnischen gelernt hast. Du kannst sie auch zeichnen.

Auswertung

Erinnerst du dich gut an das Unterrichtsmaterial? Möchtest du etwas wiederholen, was noch unklar ist? Informationen darüber, was für dich einfacher und was schwerer zu lernen war, werden sowohl für dich als auch für deinen Lehrer / deine Lehrerin wichtig sein.

Schreibe die Antwort auf oder bemale die entsprechenden Gesichter.

- zielony* – „Das kann ich gut“.
- niebieski* – „Das fällt mir noch schwer“.
- żółty* – „Das kann ich noch nicht“.

1. Was hast du im letzten Polnischunterricht gelernt?	<hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/>
2. War dir alles klar, was im Unterricht besprochen wurde?	
3. Was möchtest du im nächsten Polnischunterricht wiederholen?	<hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/>
4. Wurde der Unterricht auf interessante Weise durchgeführt?	
5. Was möchtest du noch im Polnischunterricht lernen, z.B. neue Wörter, neue Lieder?	<hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/>
6. Gab es im Unterricht genügend Aufgaben?	
7. Welche Fähigkeiten möchtest du im Unterricht entwickeln, z.B. Hören, Lesen, Sprechen oder Schreiben?	<hr style="border-top: 1px dotted black;"/> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/>

Hier ist Platz für deine Erfolge. Vielleicht hast du einen Sprachwettbewerb gewonnen oder es ist dir gelungen, sich auf Polnisch zu unterhalten? Zu deinen Erfolgen gehören auch die Fortschritte, die du beim Erlernen des Polnischen gemacht hast.

Versuche, auf den Notizzetteln wichtige Schritte beim Polnischlernen aufzuschreiben

Kiedy?

.....

Co?

.....

Gdzie?

.....

Kiedy?

.....

Co?

.....

Gdzie?

.....

Kiedy?

.....

Co?

.....

Gdzie?

.....

Kiedy?

.....

Co?

.....

Gdzie?

.....

Kiedy?

.....

Co?

.....

Gdzie?

.....

Kiedy?

.....

Co?

.....

Gdzie?

.....

Mein Zertifikat

Ich bin sehr stolz auf dich! Gemeinsam haben wir viel erreicht und viel gelernt. Du hast neue und interessante Herausforderungen vor dir. Was möchtest du noch lernen? Wie willst du deine Polnischkenntnisse verbessern?

Zeichne dich selbst und deine Pläne für das Weiterlernen des Polnischen.

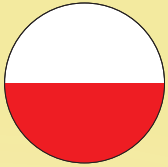
A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the student to draw themselves and their plans for learning Polish. The box is mostly blank, with a small pencil icon at the top right corner.

Seria Polski z Gryfikiem:

- scenariusze lekcyjne dla przedszkoli;
- scenariusze lekcyjne dla klas 1-4;
- historyjki;
- zabawy ruchowe;
- wskazówki dydaktyczno-metodyczne;
- arkusze obserwacji rozwoju językowego dzieci;
- portfolio językowe;
- testy sprawdzające poziom umiejętności językowych na końcu klasy 2 i 4;
- płyta CD z piosenkami *Śpiewaj po polsku z Gryfikiem*;
- pacynka Gryfik.

Reihe Polnisch mit dem kleinen Greif:

- Stundenentwürfe für Kitas;
- Stundenentwürfe für die Klassenstufen 1-4;
- Kurzgeschichten;
- Bewegungsspiele;
- didaktisch-methodische Hinweise;
- Beobachtungsbögen zur sprachlichen Entwicklung von Kindern;
- Sprachenportfolio;
- Tests zur Evaluation des Sprachstandes am Ende der 2. und 4. Klasse;
- Lieder-CD *Singe auf Polnisch mit dem kleinen Greif*;
- Handpuppe Gryfik (kleiner Greif).

Ucz się polskiego z Gryfkiem!

Niniejsza publikacja to część serii *Polski z Gryfkiem*, wydanej dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w ramach projektu Interreg V A *Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania*. Publikacja stanowi materiał dodatkowy skierowany do uczniów szkół podstawowych, którzy dopiero rozpoczęli przygodę z językiem polskim jako obcym. Karty pracy zaproponowane przez autorkę służą uczniom do oceny umiejętności językowych oraz umożliwiają dokumentację postępów w nauce języka polskiego. Dzięki kartom portfolio uczniowie mają szansę zastanowić się nad różnorodnością języków, z którą mają do czynienia – zwłaszcza jeśli mieszkają bądź uczą się w regionie przygranicznym. W prowadzeniu portfolio uczniom pomaga Gryfik, który wyjaśnia i doradza, jak wypełnić daną kartę oraz motywuje czytelników do dalszego poznawania języka.

Lerne Polnisch mit dem kleinen Greif!

Die vorliegende Publikation ist Teil der Reihe *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Sie wurde von der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit gefördert und ist im Rahmen des Interreg V A-Projektes *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entstanden. Sie ist als Ergänzungsmaterial für Schüler*innen an Grundschulen konzipiert, die ihr erstes Abenteuer mit Polnisch als Fremdsprache begonnen haben. Die Autorin legt eine Sammlung von Arbeitsblättern vor, die es den Schüler*innen ermöglichen, ihre Sprachfähigkeiten im Polnischen selbst einzuschätzen und ihren Lernfortschritt zu dokumentieren. Darüber hinaus werden die Schüler*innen eingeladen, mithilfe der Portfolioaufgaben über die vielfältige Welt der Sprachen, der sie insbesondere in der Grenzregion begegnen, nachzudenken. Der kleine Greif führt sie durch alle Seiten des Sprachenportfolios, gibt Ratschläge und motiviert zum Entdecken der Sprachen.

Pozycja rekomendowana przez Federalny Związek Nauczycieli Języka Polskiego
Publikation empfohlen von der Bundesvereinigung der Polnischlehrkräfte

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Zwei Sprachen, eine Region

Justyna Hryniewicz-Piechowska

Sprawdź swój polski z Gryfikiem!

Testy kompetencji z języka polskiego jako obcego

Teste dein Polnisch mit dem kleinen Greif!

Sprachkompetenztests für Polnisch als Fremdsprache

Autorin: Justyna Hryniewicz-Piechowska

Redaktion: Agnieszka Zawadzka, Justyna Zwierzyńska

Lektorat: Agnieszka Grzesiak und Lea Böhme

Layout & Illustrationen: Ilustradorka Dorota Domagała

Bild des kleinen Greifs auf dem Buchcover: Agnieszka Łodzińska

Greifswald 2020

ISBN 978-3-9822528-5-8

Greifswald 2020

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Herausgeber: Kolleg für polnische Sprache und Kultur
Charlottenstr. 31

14467 Potsdam

Tel.: +49 (0) 1739118575 www.kolleg.eu

Inhalt

- 1.** Einleitung
 - 1.1.1.** Bestandteile der Sprachkompetenztests
 - 1.1.2.** Durchführungsanleitung
 - 1.1.2.1.** Allgemeine Hinweise zur Durchführung
 - 1.1.2.2.** Anweisungen zu den Aufgaben
 - 1.1.3.** Hinweise zur Auswertung der Testergebnisse
- 2.** Sprachkompetenztests für Polnisch als Fremdsprache für zweite Klasse
- 3.** Sprachkompetenztests für Polnisch als Fremdsprache für vierte Klasse
- 4.** Lösungen zu den Testaufgaben
- 5.** Transkriptionen
- 6.** Kopiervorlagen
 - a.** Einzelergebnisprotokoll
 - b.** Klassenübersichtsprotokoll
- 7.** Literatur

1. Einleitung

Die vorliegende Publikation ist im Rahmen des Interreg V A-Projekts *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entstanden. Die Publikation richtet sich an Polnischlehrkräfte an Grundschulen und bildet ein Instrument zur Feststellung des Lernfortschritts im Polnischen bei Grundschulkindern. Die Sammlung enthält zwei Versionen von Sprachkompetenztests für den Einsatz nach dem zweiten und vierten Lernjahr des Polnischen als Fremd- und Nachbarsprache.

Die Grundlage für die Sprachkompetenztests bilden in erster Linie die Lehr- und Lernmaterialien der Reihe *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Das bedeutet, dass die Themen, der Wortschatz und die grammatikalischen Aspekte aus den entwickelten Lehr- und Lernmaterialien übernommen wurden, sodass mit den Testaufgaben überprüft werden kann, was die Schüler*innen im Laufe des Polnischunterrichts tatsächlich gelernt haben. Darüber hinaus entsprechen die Sprachkompetenztests den Empfehlungen, die im *Rahmenplan Fremdsprachen Grundschule* (MBWK MV o.J.) genannt werden. Sie basieren außerdem auf den Vorgaben für das Niveau vor A1, die in dem *Begleitband zum Gemeinsamen europäischen Referenzrahmen für Sprachen* (Europarat 2020) und dem Dokument *Global Scale of English Learning Objectives for Young Learners* (Pearson Education Ltd 2019) erläutert wurden. Die Sprachkompetenztests wurden mit dem Ziel entwickelt, einerseits ein sprachlich und den Rahmenbedingungen angemessenes Instrument für die Lehrkräfte zur Erfassung des Lernerfolgs von Polnischlernenden im Grundschulbereich zur Verfügung zu stellen. Andererseits stand das Konzept eines kompetenzorientierten und durchgängigen Polnischunterrichts bei der Sprachtestentwicklung im Fokus, indem die Entwicklung von Sprachfertigkeiten geprüft wird.

1.1. Bestandteile der Sprachtests

Die Sprachkompetenztests sind als Hilfsmittel für die Lehrkräfte zu betrachten, anhand derer sie in der Lage sind, zu erkennen, inwieweit die Sprachfertigkeiten der Schüler*innen nach dem zweiten und vierten Lernjahr des Polnischen als Fremd- und Nachbarsprache ausgebaut wurden. Die Sprachkompetenztests enthalten neun Aufgaben für die zweite Klasse, demgegenüber sind für die vierte Klasse 13 Aufgaben verfügbar. Die vorbereiteten Testaufgaben konzentrieren sich größtenteils auf die Entwicklung der rezeptiven Fähigkeiten. Dabei wurden die Hör- und Lesefertigkeiten stärker berücksichtigt. Auf produktive Fähigkeiten wird nur vereinzelt bei den Schreibaufgaben eingegangen. Der für die Sprachtests gewählte Ansatz besteht nicht darin, dass eine ausgewählte Kompetenz, z.B. die lexikalische oder grammatikalische Progression, getestet wird, sondern der Fokus liegt auf Testaufgaben, welche die aus dem Unterricht bekannten Themen und sprachlichen Strukturen im Kontext darstellen, so wie es auch im natürlichen Sprachgebrauch und Spracherwerb der Fall ist. Die einzelnen Testbereiche sind modular aufgebaut. Der Sprachtests der zweiten und vierten Klasse unterscheiden sich vor allem durch das Sprachniveau der Inhalte. Jedes Testset verläuft von den einfachsten bis zu den sprachlich komplexesten Aufgaben.

Die Aufnahmen für die Hörverständnisübungen stehen auf der E-Plattform *Polnisch liegt nahe* (www.polnischliegtnahe.de) kostenlos zur Verfügung. Die Transkription der Aufnahmen sowie ein Lösungsblatt wurden der Publikation beigelegt.

1.2. Durchführungsanleitung

Die Tests sollten nach dem zweiten und vierten Lernjahr des Polnischen als Fremdsprache durchgeführt werden. Der Test lässt sich als Gruppentest einsetzen. Alle Teile des Sprachtests können entweder auf einmal durchgeführt werden oder sie können auf mehrere Zeitpunkte verteilt werden, wenn die Bewältigung der Aufgaben mehr Zeit in Anspruch nimmt. Die Aufgabenformate wiederholen sich, damit die Schüler*innen, die nicht mit Sprachtests vertraut sind, nicht abgelenkt werden und sich auf die Aufgabenbewältigung konzentrieren können. Nach jedem abgeschlossenen Teil der Aufgaben wird eine kurze Pause vorgeschlagen, die graphisch mit einem Stoppschild markiert ist.

Die Sprachaufgaben sind als Vorschläge konzipiert, die von den Lehrkräften verwendet werden können, um die Beherrschung des Materials durch die Schüler*innen zu überprüfen. Die Aufgabensets können problemlos modifiziert oder durch andere Übungen ergänzt werden. Dazu kommt, dass die Sprachtests bei Bedarf auch häufiger eingesetzt werden können, z.B. bei der Wiederholung des Stoffes oder zur Festigung des Gelernten.

1.2.1. Allgemeine Hinweise zur Durchführung

Damit die Sprachtests stets in vergleichbarer Weise durchgeführt werden, sollten folgende Anweisungen beachtet und eingehalten werden:

- Jedes Kind bekommt ein eigenes Testheft mit den Sprachaufgaben. Dazu benötigt es einen Stift zum Ausfüllen der Aufgaben sowie fünf Buntstifte (blau, braun, gelb, grün, rot, für eine Aufgabe im Hörtest).
- Es wird empfohlen, vor jeder Aufgabe die Anleitung mit den Kindern zu besprechen. Die Anleitung sollte von der Lehrkraft wörtlich vorgelesen werden. Bei Nachfragen oder Unsicherheiten sollte die Anleitung wiederholt werden. Die Beispiele, wenn vorhanden, sollten besprochen werden.
- Die Schüler*innen sollten gemeinsam beginnen. Die Bearbeitung jeder Aufgabe wird auch gemeinsam beendet. Es ist darauf zu achten, dass schneller arbeitende Kinder auf die langsameren warten. Alle Schüler*innen blättern die Testseiten gemeinsam um.
- Die Schüler*innen sollten die Aufgaben selbstständig bearbeiten. Die Lehrkraft darf bei der Aufgabenbewältigung nicht helfen.
- Die Schüler*innen sollten dazu ermutigt werden, so viele Aufgaben wie möglich zu lösen.
- Die Schüler*innen sollten die Aufgaben in einer stressfreien Atmosphäre bearbeiten. Den Kindern sollte erklärt werden, dass die Sprachtests nicht benotet werden. Die Schüler*innen sollten sich bewusst darüber sein, dass es

möglich ist, dass sie nicht in der Lage sind, die eine oder andere Aufgabe zu lösen. Die Schüler*innen befinden sich noch im Lernprozess.

1.2.2. Anweisungen zu den Aufgaben

Während der Testung sollte einheitlich vorgegangen werden. Darunter werden vor allem einheitliche Anweisungen verstanden. Im Folgenden werden kurze Anweisungen zu jeder Aufgabe aufgelistet, die den Schüler*innen während der Testung vorgelesen werden sollten.

Vor der Testung:

Lehrkraft:

Heute will ich sehen, was ihr im Polnischunterricht gelernt habt. Ich habe hier für jede/jeden von euch ein Testheft.

Im Testheft gibt es verschiedene Aufgaben, die auf Polnisch zu lösen sind. Viele Aufgaben werden euch leichtfallen. Einige werden euch sicherlich schwerfallen. Ihr braucht euch keine Sorgen zu machen – das soll so sein, da ich wissen möchte, was wir alle im Polnischunterricht gelernt haben. Wenn ihr eine Aufgabe nicht lösen könnt, könnt ihr zur nächsten Aufgabe übergehen. Jeder/jede löst die Aufgaben selbstständig.

Jeder/Jede von euch benötigt einen Stift und fünf Buntstifte (blau, braun, gelb, grün, rot). In der Zwischenzeit werde ich die Hefte verteilen. Lasst die Hefte noch geschlossen. Wir werden die Aufgaben gemeinsam durchgehen.

Nachdem die Testhefte verteilt worden sind, sagt die Lehrkraft:

Zuerst tragt eure Namen und eure Klasse in die Tabelle auf der ersten Seite des Sprachtests ein.

Nachdem die Kinder ihre Daten eingetragen haben, sagt die Lehrkraft:

Am Ende einiger Seiten seht ihr ein Stoppschild. Das bedeutet, dass ihr erst umblättern dürft, wenn alle fertig sind. Ich werde euch dann Bescheid sagen.

Jetzt gehen wir zur ersten Sprachaufgabe über.

Danach wird zur ersten Sprachaufgabe übergegangen. Die Lehrkraft liest die folgenden Anweisungen laut vor.

Klasse 2

Aufgaben-Nr.	Aufgabe	Anleitung
1	Höre zu und verbinde.	L. sagt: <i>Schaut euch erstmal das Bild an. Oben auf dem Bild befindet sich eine Reihe von weiteren Elementen. Ihr werdet jetzt eine Beschreibung hören und anhand der Beschreibung werden wir die fehlenden Elemente zuordnen. Die Elemente werden durch Linien verbunden. Seht ihr das Beispiel? Wir müssen alle genau zuhören, damit wir richtig verstehen, wo sich die fehlenden Elemente befinden. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir die Beschreibung noch einmal hören.</i>
2	Höre zu und wähle eine Antwort.	L. sagt: <i>Wir werden jetzt mehrere kurze Dialoge hören. In jedem Dialog wird eine Frage gestellt und die Antwort gegeben. Die Antwort kreuzen wir dann bei jedem passenden Bild an. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir die Dialoge noch einmal hören.</i>
3	Höre zu und male aus.	L. sagt: <i>Jetzt werden wir das Bild ausmalen. Jeder nimmt jetzt bitte vier Buntstifte in die Hand, und zwar: blau, rot, gelb und braun. Zuerst hören wir einen Dialog und mithilfe des Dialoges werden wir das Bild ausmalen, d.h. wir malen nur die Elemente mit einer Farbe aus, die im Dialog vorgekommen sind. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir den Dialog noch einmal hören.</i>
4	Höre zu und antworte.	L. sagt: <i>Wir werden jetzt einen Dialog hören. Danach ergänzen wir die fehlenden Informationen in den Antworten. Es geht immer um einen Namen oder eine Zahl. Zuerst lesen wir kurz die Fragen und Antworten. Dann hören wir gemeinsam zu. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Informationen herausgehört hat, werden wir den Dialog noch einmal hören.</i>

Aufgaben-Nr.	Aufgabe	Anleitung
1	Lies und wähle aus.	L. sagt: <i>Jetzt werden wir kurze Sätze lesen, z.B. <i>To jest książka</i> → Das ist ein Buch. Danach müssen wir das passende Bild zu dem Satz ankreuzen. Es gibt immer vier Bilder zur Auswahl, aber nur ein Bild ist richtig.</i>

Aufgaben-Nr.	Aufgabe	Anleitung
2	Antworte auf die Fragen.	L. sagt: Zuerst schauen wir das Bild an. Dann lesen wir die Fragen und antworten mit „ja“ oder „nein“ auf Polnisch. Wir antworten mithilfe des Bildes. Wenn wir unsicher sind, schauen wir uns immer das Bild an. Dort sind alle Antworten auf die Fragen zu finden.
3	Lies und wähle aus.	L. sagt: Die Sätze in der folgenden Aufgabe sind unvollständig. Unsere Aufgabe besteht darin, ein passendes Wort anzukreuzen. Nur ein Wort passt zum Satz.
4	Lies und wähle aus.	L. sagt: Wir werden jetzt die Fragen lesen. Wir müssen die Antwort auswählen, die am besten zur Frage passt. Es gibt immer drei Antworten, aber nur eine Antwort ist richtig.
5	Lies und antworte.	L. sagt: Zuerst schauen wir das Bild an. Dann lesen wir die Fragen und schreiben kurze Antworten. Die Fragen betreffen das Bild. Es geht um eine Antwort mit einem Wort, wie im Beispiel.

Klasse 4

Aufgaben-Nr.	Aufgabe	Anleitung
1	Höre zu und verbinde.	L. sagt: Schaut euch erstmal das Bild an. Oben auf dem Bild befindet sich eine Reihe von weiteren Elementen des Bildes. Ihr werdet jetzt eine Beschreibung hören und mithilfe der Beschreibung werden wir die fehlenden Elemente zuordnen. Die Elemente werden durch Linien verbunden. Seht ihr das Beispiel? Wir müssen alle genau zuhören, damit wir richtig verstehen, wo sich die fehlenden Elemente befinden. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir die Beschreibung noch einmal hören.
2	Höre zu und schreibe auf.	L. sagt: Wir werden jetzt einen Dialog hören. Danach ergänzen wir die fehlenden Informationen in den Antworten. Es geht immer um einen Namen oder eine Zahl. Zuerst lesen wir kurz die Fragen und Antworten. Dann hören wir gemeinsam zu. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir den Dialog noch einmal hören.
3	Höre und wähle eine Antwort.	L. sagt: Wir werden jetzt mehrere kurze Dialoge hören. In jedem Dialog wird eine Frage gestellt und die Antwort gegeben. Die Antwort kreuzen wir dann bei jedem passenden Bild an. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir den Dialog noch einmal hören.
4	Höre und schreibe auf.	L. sagt: Jetzt werden wir ein kurzes Beispiel hören. Gryfik stellt sich vor und gibt uns neue Informationen. Wir müssen einige Informationen ergänzen. Wir lesen kurz, was fehlt. Dann hören wir gemeinsam genau zu und ergänzen die Informationen. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir das Beispiel noch einmal hören.
5	Höre und wähle eine Antwort.	L. sagt: Jetzt werden wir zwei Dialoge hören. Danach beantworten wir jeweils drei Fragen, indem wir eine Antwort ankreuzen. Es gibt immer drei Antworten, aber nur eine Antwort passt. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir den Dialog noch einmal hören.
6	Höre und male aus.	L. sagt: Jetzt werden wir das Bild ausmalen. Jeder/Jede nimmt jetzt bitte fünf Buntstifte in die Hand, und zwar: blau, braun, gelb, grün und rot. Zuerst hören wir einen Dialog und anhand des Dialoges werden wir das Bild ausmalen, d.h. wir malen nur die Elemente mit einer Farbe aus, die im Dialog vorgekommen sind. Falls jemand beim ersten Mal nicht alle Elemente herausgehört hat, werden wir den Dialog noch einmal hören.

Aufgaben-Nr.	Aufgabe	Anleitung
1	Lies und wähle eine Antwort.	L. sagt: Wir schauen uns die Bilder an. Unter jedem Bild befinden sich vier Antworten. Wir wählen nur eine Antwort aus, die am besten zum Bild passt.
2	Lies und wähle ein Bild.	L. sagt: Zuerst lesen wir die Sätze. Dann schauen wir uns die Bilder an. Wir müssen das Bild auswählen, das am besten zu dem Satz passt.

Aufgaben-Nr.	Aufgabe	Anleitung
3	Antworte auf die Fragen.	L. sagt: <i>Zuerst schauen wir uns das Bild an. Dann lesen wir die Fragen und antworten mit „ja“ oder „nein“ auf Polnisch. Wir antworten mithilfe des Bildes. Wenn wir unsicher sind, schauen wir uns immer das Bild an. Dort sind alle Antworten auf die Fragen zu finden.</i>
4	Lies und wähle aus.	L. sagt: <i>Die Sätze in der Geschichte sind unvollständig. Unsere Aufgabe besteht darin, ein passendes Wort anzukreuzen. Nur ein Wort passt zum Satz.</i>
5	Lies und wähle aus.	L. sagt: <i>Zuerst lesen wir die Fragen. Dann wählen wir die Antwort aus, die am besten zu der Frage passt.</i>
6	Lies und wähle eine Antwort.	L. sagt: <i>Wir werden jetzt einen kurzen Text lesen. Dann gibt es kurze Fragen zum Text. Wir müssen immer eine Antwort zu jeder Frage auswählen und ankreuzen. Falls jemand unsicher ist, kann er/sie den Text nochmal lesen. Alle Antworten findet ihr im Text.</i>
7	Lies und vervollständige die Sätze.	L. sagt: <i>Jetzt werden wir eine Geschichte lesen, die unvollständig ist. An einigen Stellen gibt es ein Bild. Wir werden die Sätze vervollständigen. Statt eines Bildes müssen wir ein Wort ergänzen.</i>

1.3. Hinweise zur Auswertung der Testergebnisse

Den Sprachkompetenztests ist ein Protokoll beigefügt, mithilfe dessen alle Punkte der Schüler*innen eingetragen werden können. Es wurde ausreichend Platz gelassen, um die Punkte eintragen zu können, die das Kind in jeder Aufgabe erreicht hat. Dazu gibt es die Möglichkeit, die insgesamt erreichte Punktzahl sowie prozentuale Angaben einzutragen. Es sind zwei Tabellen im Protokoll vorhanden, damit die Leistungen der Schüler*innen nach der zweiten und vierten Klasse auf einem Blatt zusammengefasst werden können.

Die Testergebnisse geben dann eine Übersicht über die erworbenen Fähigkeiten und zeigen, an welchen Stellen die Schüler*innen die größten Schwierigkeiten haben. Die Sprachkompetenztests sind nicht fehlerorientiert konzipiert, sondern sie sollen zeigen, in welchem Bereich es noch Bedarf nach Wiederholung und Übung gibt. Fehler sind als Lernschritte zu betrachten. Darüber hinaus sollen die Ergebnisse zeigen, wo sowohl die Stärken als auch die Schwächen der Schüler*innen liegen. Wenn die Schüler*innen in einer bestimmten Sprachfertigkeit schlechter abschneiden, kann es sein, dass diese Sprachfertigkeit zu wenig im Unterricht geübt wurde. Dies ermöglicht es, Rückschlüsse auf die Gestaltung und Organisation des Lehrprozesses zu ziehen und didaktische Verfahren besser an die Bedürfnisse der Schüler*innen anzupassen. Die Sprachkompetenztests sind folglich ein Mittel zur Optimierung der pädagogischen Arbeit. Sie wurden entwickelt, um die Lernprogression von Schüler*innen in den einzelnen Kompetenzbereichen zu ermitteln und zu analysieren. Der Einsatz der Sprachkompetenztests ermöglicht es den Lehrkräften, stärker auf die Bedürfnisse der Lernenden einzugehen, individuelle Förderangebote anzupassen und sie erfolgreich umzusetzen.

Sicherlich gibt es noch weitere zahlreiche Vorteile für Lehrkräfte und Schüler*innen, die sich aus dem Einsatz der Sprachkompetenztests ergeben können. Sie und Ihre Schüler*innen sind herzlich dazu eingeladen, die bunte Sprachenwelt mit viel Kreativität zu erschließen und Neues zu entdecken.

Viel Erfolg beim Polnischlehren und -testen!

Ihre Autorin

Data testu / Testdatum

Lehrkraft / Nauczyciel(ka)

Sprawdź swój polski z Gryfikiem!

Testy kompetencji z języka polskiego
jako obcego dla klasy drugiej

Teste dein Polnisch mit dem kleinen Greif!

Sprachkompetenztests für Polnisch als
Fremdsprache für zweite Klasse

Dane ucznia / uczenicy / Angaben des Schülers / der Schülerin

Imię / Vorname...

Nazwisko / Nachname...

Data urodzenia / Geburtsdatum...

Szkoła / Schule...

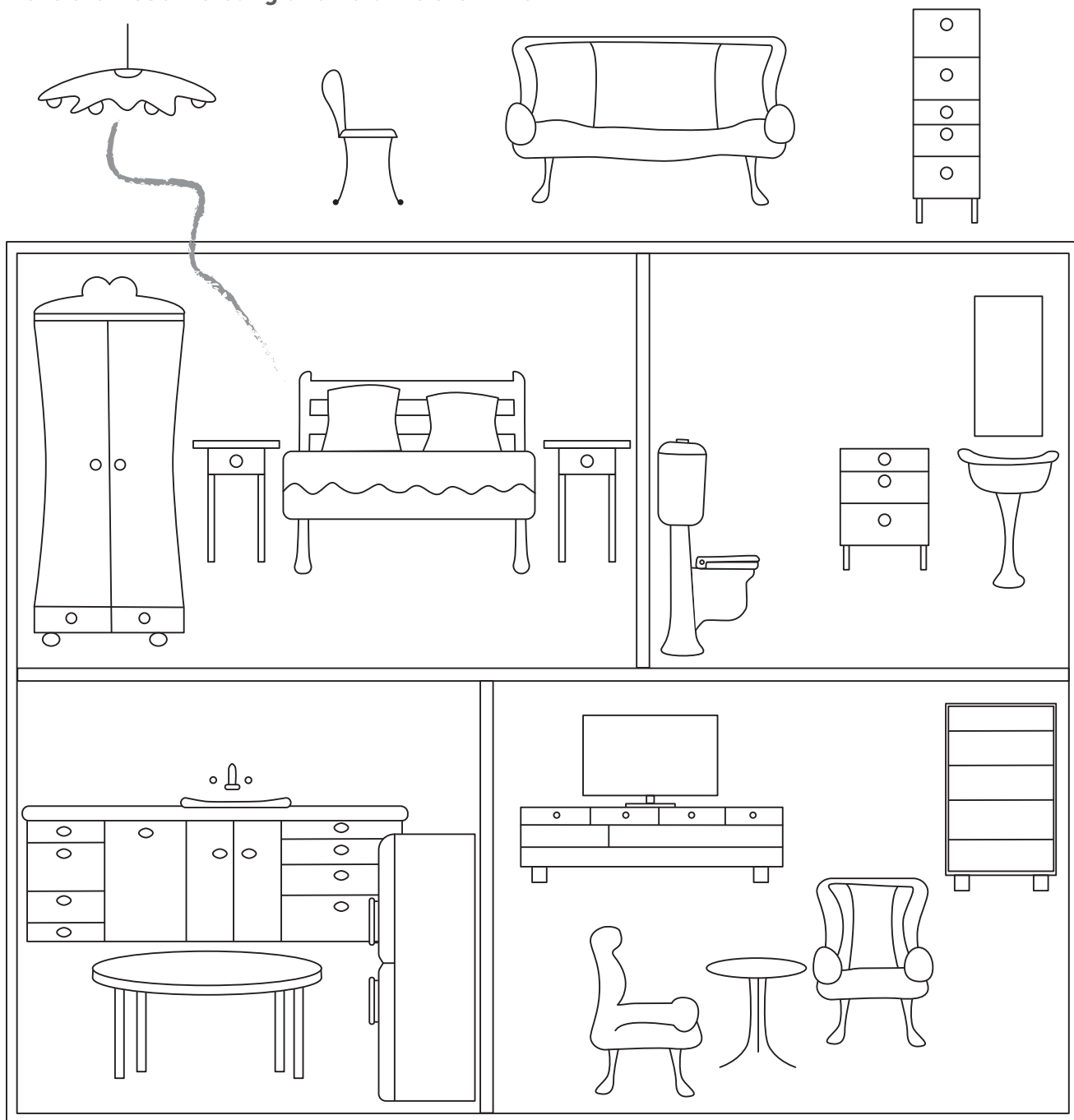
Klasa / Klasse...

Część I: Słuchanie i pisanie

Teil I: Hören und Schreiben

Klasa 2	Słuchanie	Zadanie 1	Postuchaj i połącz.
Klasse 2	Hören	Aufgabe 1	Höre zu und verbinde.

Postuchaj opisu i narysuj linie.
Höre die Beschreibung und zeichne die Linien.

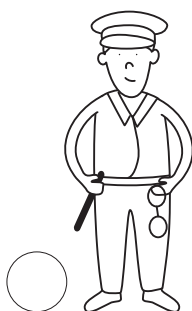

Klasa 2	Stuchanie	Zadanie 2	Postuchaj i wybierz odpowiedź.
Klasse 2	Hören	Aufgabe 2	Höre zu und wähle eine Antwort.

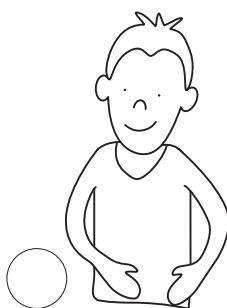
Postuchaj rozmów. Przeczytaj pytanie i wybierz odpowiedź.
Höre die Gespräche. Lies die Frage und kreuze dann die Antwort an.

Przykład / Beispiel:

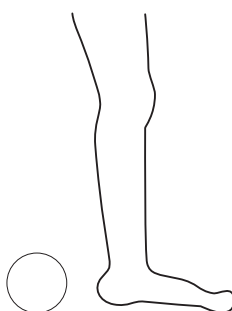
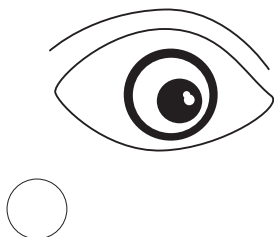
Kim jest tata Kasi?

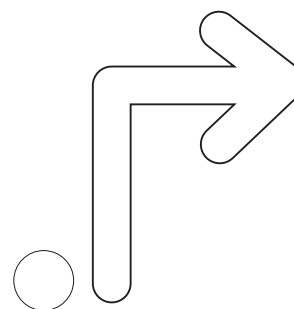
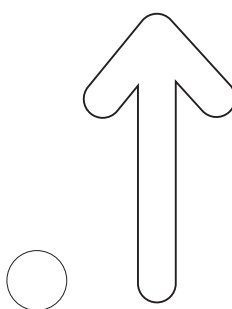
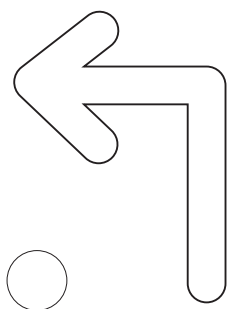
1. Kto ma dzisiaj urodziny?

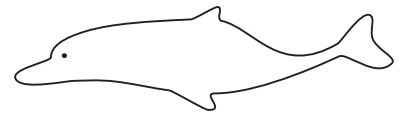
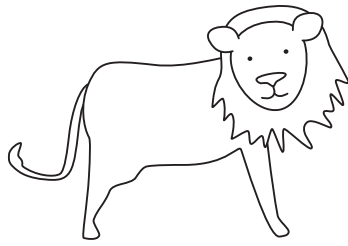
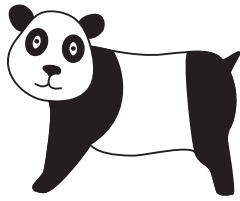
2. Co boli Maxa?

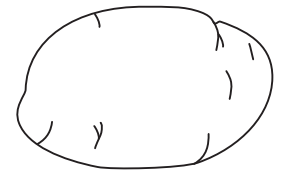
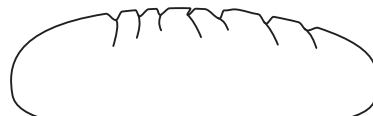
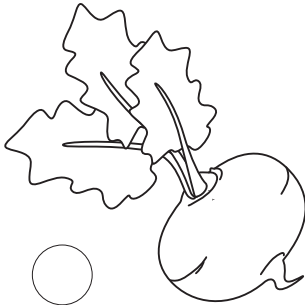
3. Gdzie jest poczta?

4. Nowe zwierzę w zoo to:

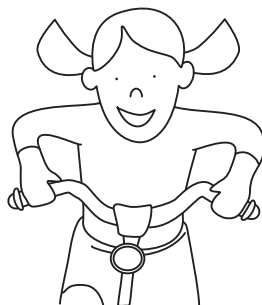
5. Co Ania je na śniadanie?

6. Co Tomek robi rano?

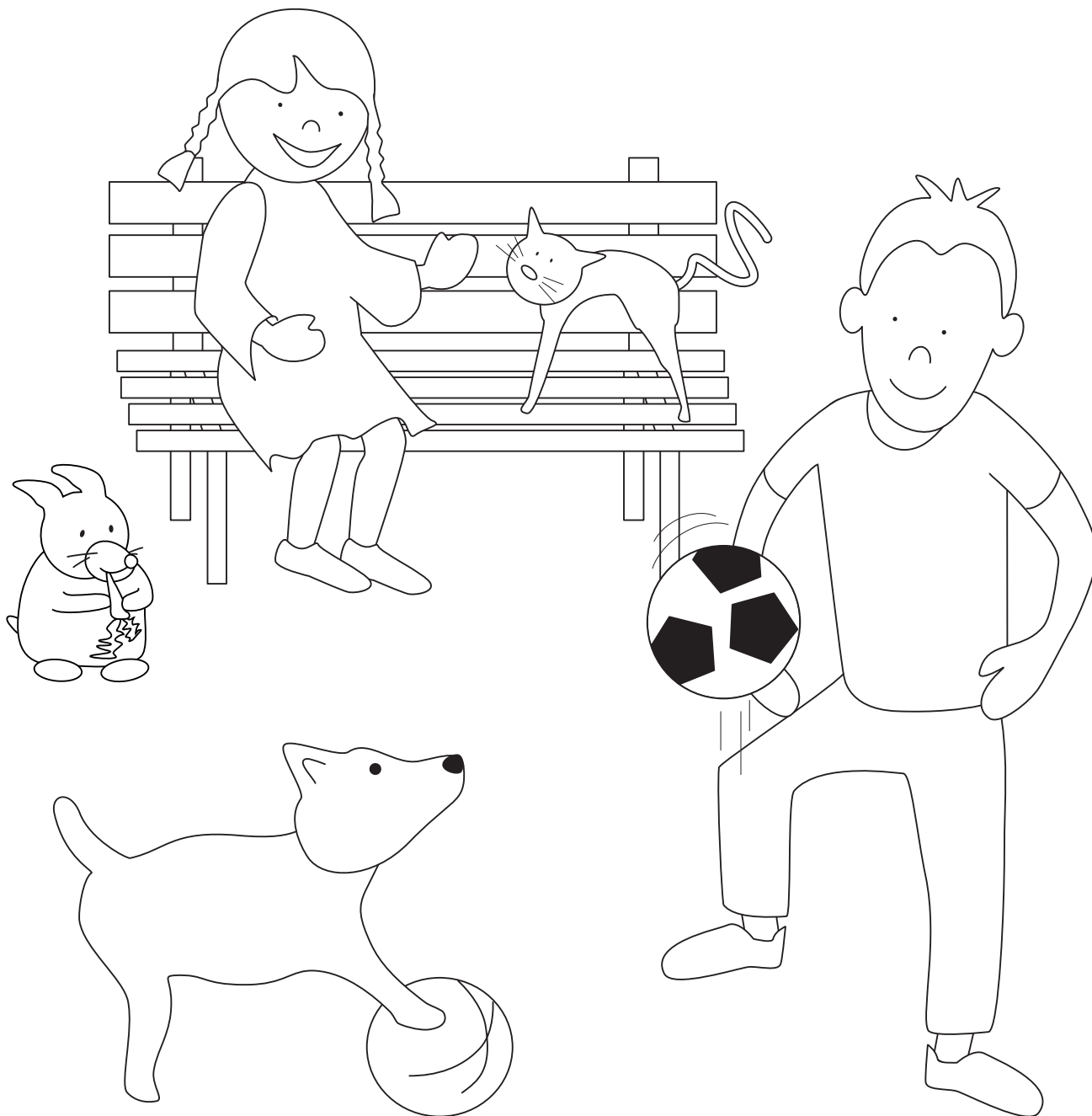

7. Co Kasia robi wieczorem?

Klasa 2	Stuchanie	Zadanie 3	Postuchaj i pokoloruj.
Klasse 2	Hören	Aufgabe 3	Höre zu und male aus.

Weź kredki do ręki. Postuchaj i pokoloruj.
Nimm die Buntstifte zur Hand. Höre zu und male aus.

Klasa 2	Stuchanie i pisanie	Zadanie 4	Postuchaj i odpowiedz.
Klasse 2	Hören und Schreiben	Aufgabe 4	Höre zu und antworte.

Przeczytaj pytania. Postuchaj rozmowy i odpowiedz na pytania.
Lies die Fragen. Höre das kurze Gespräch und beantworte die Fragen.

Przykład / Beispiel:

Jak ma na imię przyjaciel Maxa?

Tomek.

1. Jak ma na imię pies Maxa?

Pies ma na imię

2. Ile ma lat?

Pies ma lata.

3. Ile kotów ma Tomek?

Tomek ma koty.

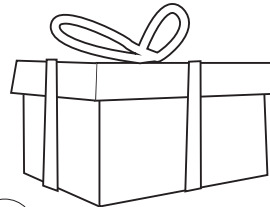
Część II: Czytanie i pisanie
Teil II: Lesen und Schreiben

Klasa 2	Czytanie	Zadanie 1	Przeczytaj i wybierz!
Klasse 2	Lesen	Aufgabe 1	Lies und wähle aus!

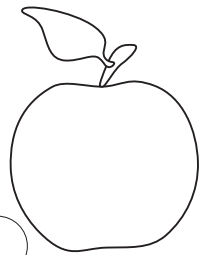
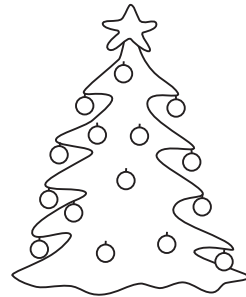
**Przeczytaj zdanie i wybierz odpowiedni obrazek.
Lies den Satz und wähle das passende Bild aus.**

Przykład / Beispiel:

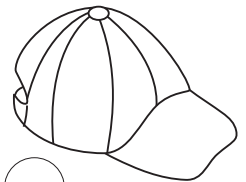
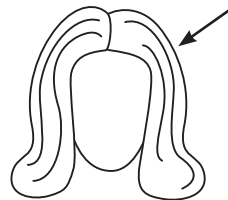
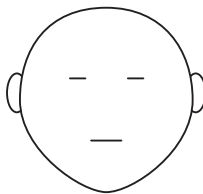
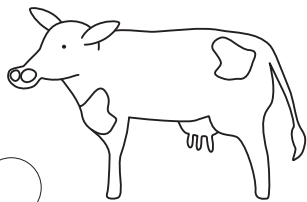
To jest prezent.

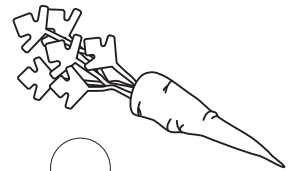
1. To jest choinka.

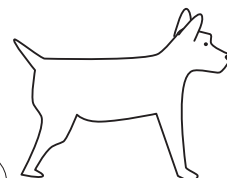
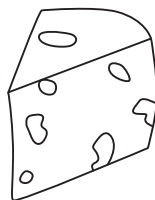
2. To jest głowa.

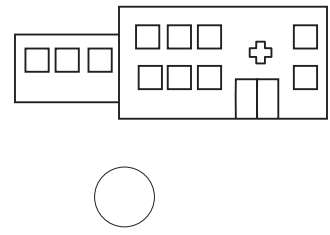
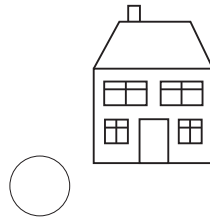
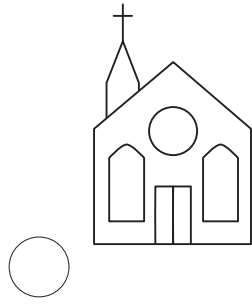
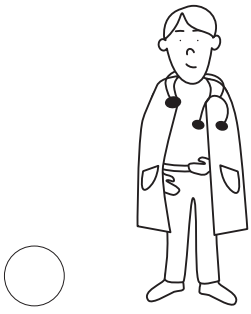
3. To jest papuga.

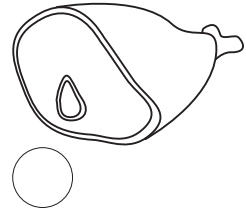
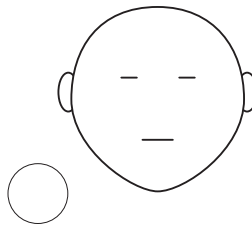
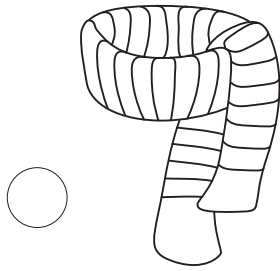
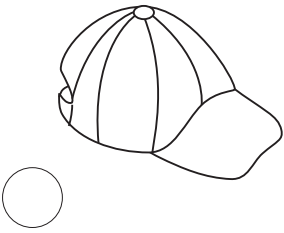
4. To jest pies.

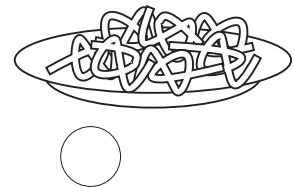
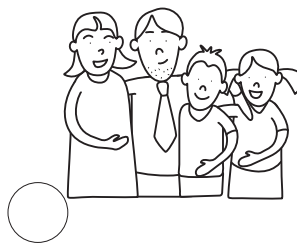
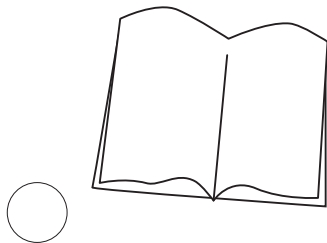
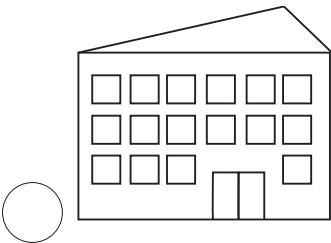
5. To jest szpital.

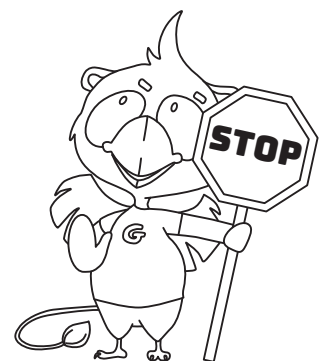
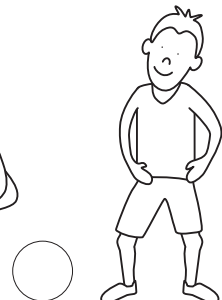
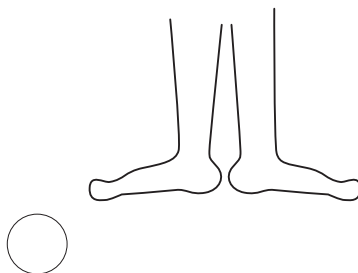
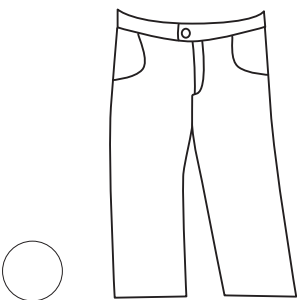
6. To jest czapka.

7. To jest rodzina.

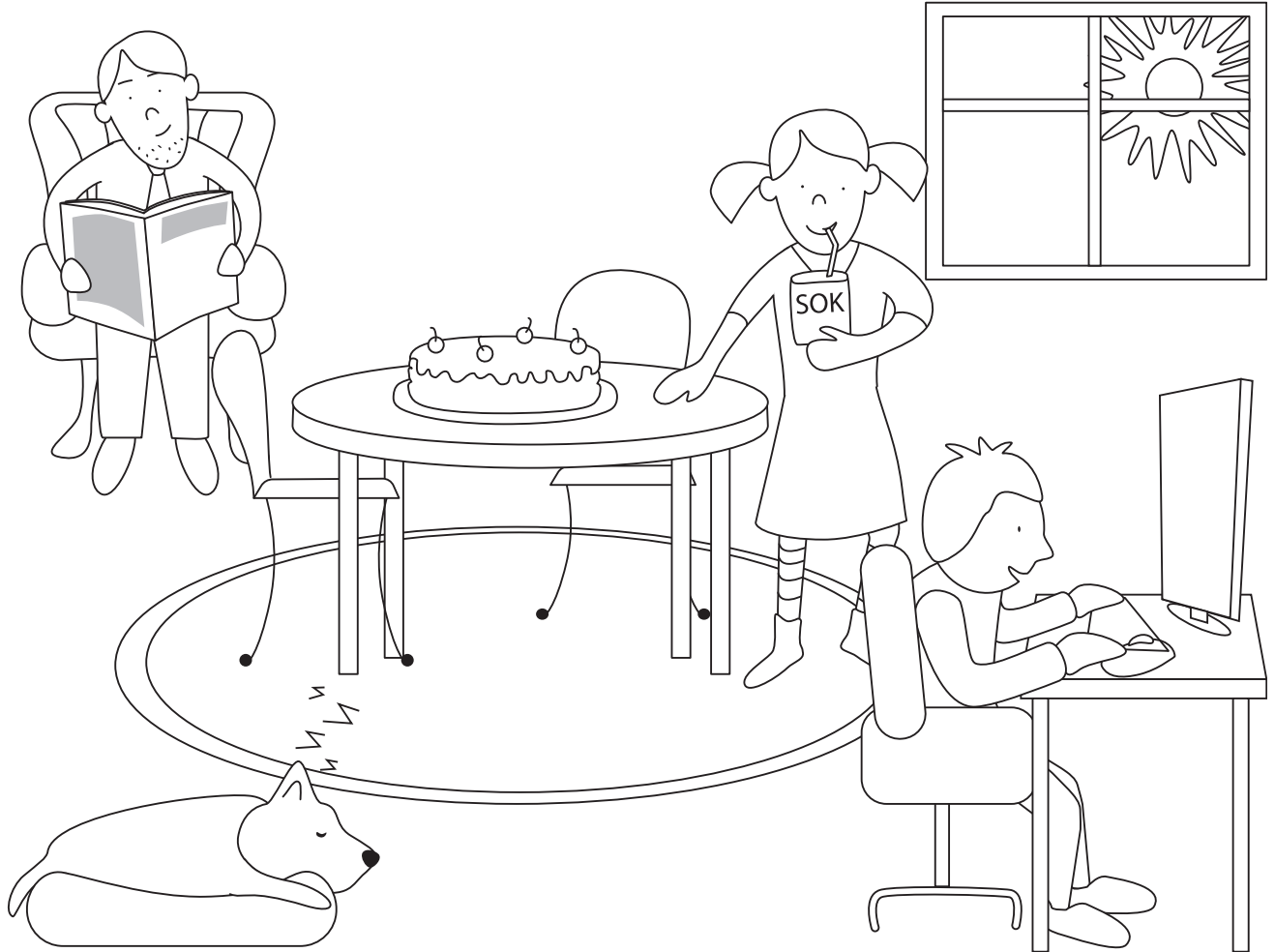
8. To są spodnie.

Klasa 2	Czytanie i pisanie	Zadanie 2	Odpowiedz na pytania.
Klasse 2	Lesen und Schreiben	Aufgabe 2	Antworte auf die Fragen.

Popatrz na obrazek i odpowiedz na pytania „tak” lub „nie”.

Schau dir das Bild an und beantworte die Fragen auf Polnisch mit „ja” oder „nein”.

Przykład / Beispiel:

Pies śpi.

tak

1. Świeci słońce.
2. Chłopiec tańczy.
3. Dziewczynka pije mleko.
4. Tata czyta książkę.

.....

.....

.....

.....

Klasa 2	Czytanie	Zadanie 3	Przeczytaj i wybierz.
Klasse 2	Lesen	Aufgabe 3	Lies und wähle aus.

Przeczytaj zdania. Wybierz odpowiednie słowo.
Lies die Sätze. Wähle das passende Wort aus.

Przykład / Beispiel:

Dzisiaj pada

☐ słońce	☐ czapka	☒ deszcz	☐ lampa
------------------------------	------------------------------	---	-----------------------------

1. Mam... lat.

☐ sześć	☐ sześć	☐ pies	☐ seler
-----------------------------	-----------------------------	----------------------------	-----------------------------

2. Na śniadanie piję...

☐ ser	☐ koszulka	☐ rodzina	☐ mleko
---------------------------	--------------------------------	-------------------------------	-----------------------------

3. W łazience jest...

☐ kościół	☐ wanna	☐ myję się	☐ język polski
-------------------------------	-----------------------------	--------------------------------	------------------------------------

4. Lubię grać...

☐ w piłkę	☐ tańczyć	☐ czytać	☐ malować
-------------------------------	-------------------------------	------------------------------	-------------------------------

5. Po południu jeżdżę...

☐ szkoła	☐ babcia	☐ na rowerze	☐ kot
------------------------------	------------------------------	----------------------------------	---------------------------

6. Moje ulubione zwierzę to...

☐ dziadek	☐ koń	☐ brzuch	☐ marchewka
-------------------------------	---------------------------	------------------------------	---------------------------------

7. Widzę, bo mam...

☐ nogi	☐ uszy	☐ oczy	☐ ręce
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Klasa 2	Czytanie	Zadanie 4	Przeczytaj i wybierz.
Klasse 2	Lesen	Aufgabe 4	Lies und wähle aus.

Przeczytaj pytania. Wybierz dobrą odpowiedź.
Lies die Fragen. Wähle die passende Antwort aus.

1. Jak się masz?

Proszę bardzo.

Dzień dobry

Fantastycznie!

2. Ile masz lat?

Dziękuję.

Mam osiem lat.

Źle!

3. Kiedy masz urodziny?

Lubię malować.

W styczniu.

Moje ulubione zwierzę to pies.

4. Kim on jest?

On jest policjantem.

Mam 10 lat.

Wieje wiatr.

5. Jaka jest pogoda?

Ona jest kelnerką.

W maju.

Świeci słońce.

6. Gdzie jest poczta?

Idź prosto.

Słońce świeci.

Dziękuję.

Klasa 2	Czytanie i pisanie	Zadanie 5	Przeczytaj i odpowiedz.
Klasse 2	Lesen und Schreiben	Aufgabe 5	Lies und antworte.

Popatrz na obrazek. Przeczytaj pytania i zapisz odpowiedź.
Schau dir das Bild an. Lies die Sätze und schreibe die Antwort.

Przykład / Beispiel:

Kto czyta?

Gryfik.

1. Co żyrafa ma na głowie?
2. Co je tygrys?
3. Co robi kangur?
4. Co robi delfin?

.....

.....

.....

.....

Data testu / Testdatum

Lehrkraft / Nauczyciel(ka)

Sprawdź swój polski z Gryfikiem!

Testy kompetencji z języka polskiego
jako obcego dla klasy czwartej

Teste dein Polnisch mit dem kleinen Greif!

Sprachkompetenztests für Polnisch als
Fremdsprache für vierte Klasse

Dane ucznia / uczenicy / Angaben des Schülers / der Schülerin

Imię / Vorname...

Nazwisko / Nachname...

Data urodzenia / Geburtsdatum...

Szkoła / Schule...

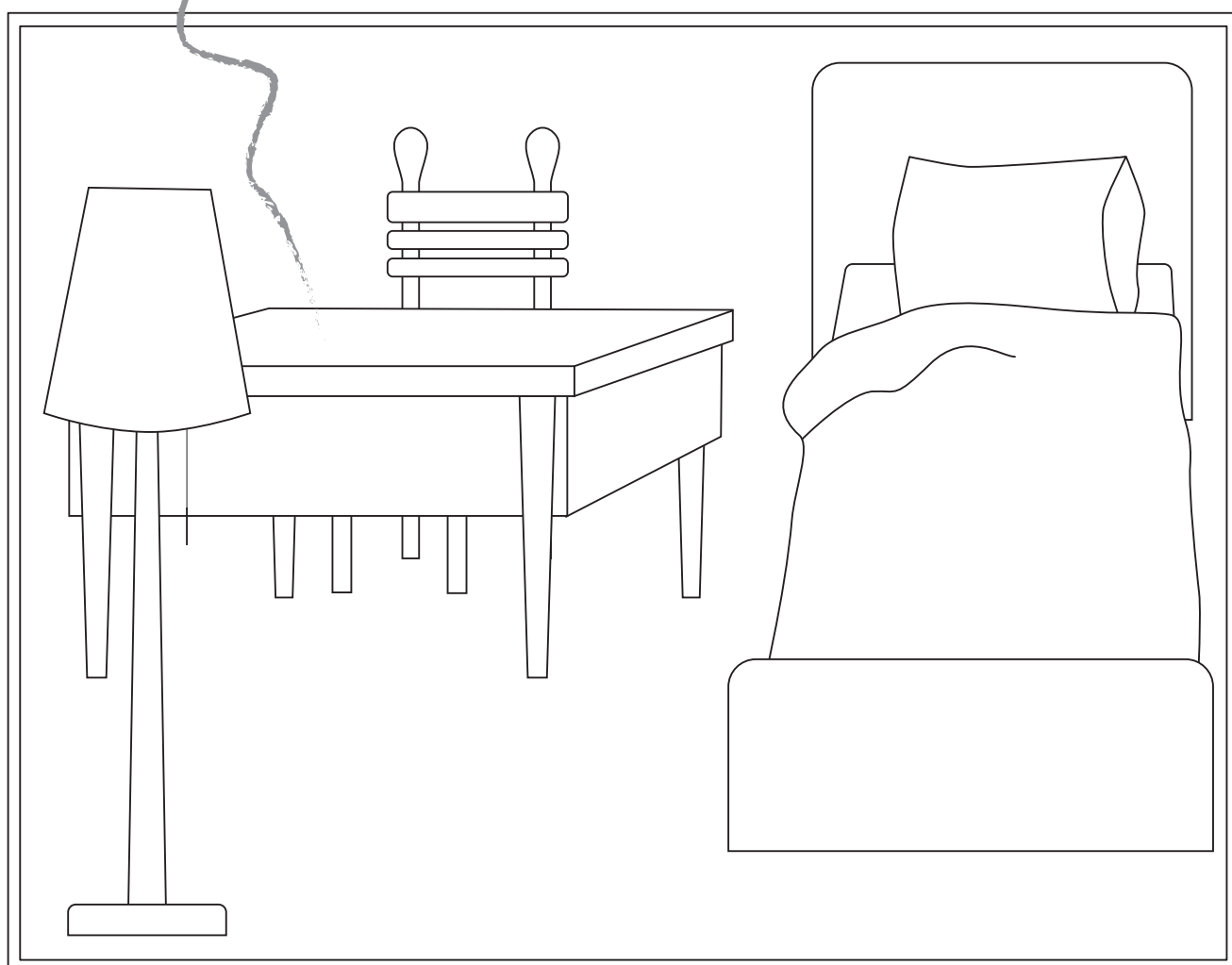
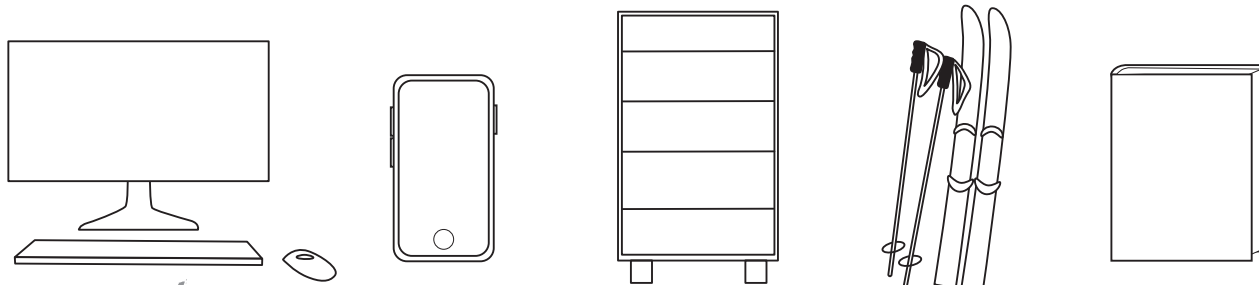
Klasa / Klasse...

Część I: Słuchanie i pisanie

Teil I: Hören und Schreiben

Klasa 4	Stuchanie	Zadanie 1	Postuchaj i połącz.
Klasse 4	Hören	Aufgabe 1	Höre zu und verbinde.

Postuchaj opisu i narysuj linie.
Höre die Beschreibung und zeichne die Linien.

Klasa 4	Słuchanie i pisanie	Zadanie 2	Postuchaj i napisz.
Klasse 4	Hören und Schreiben	Aufgabe 2	Höre zu und schreibe auf.

Przeczytaj pytania. Postuchaj rozmowy i zapisz odpowiedź.
Lies die Fragen. Höre das Gespräch und schreibe eine Antwort.

Przykład / Beispiel:

Jak ma na imię dziewczynka?

Ania

1. Co chce kupić Ania?

.....

2. Ile kosztuje czekolada?

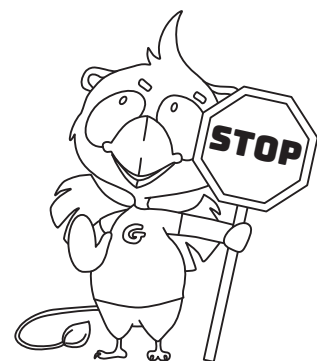
..... złote.

3. Ile czekolad kupi Ania

.....

4. Ile kosztują banany?

..... złote.

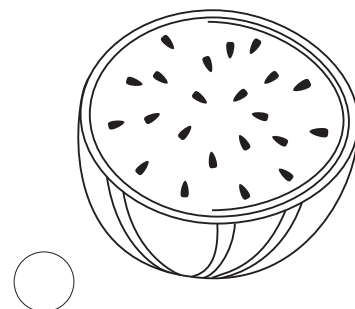
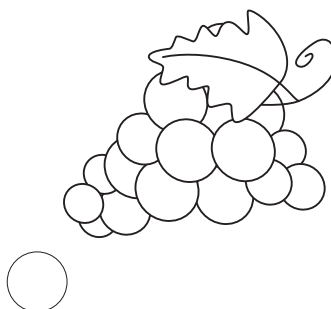
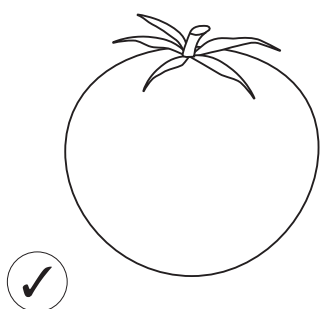

Klasa 4	Słuchanie	Zadanie 3	Postuchaj i wybierz odpowiedź.
Klasse 4	Hören	Aufgabe 3	Höre und wähle eine Antwort.

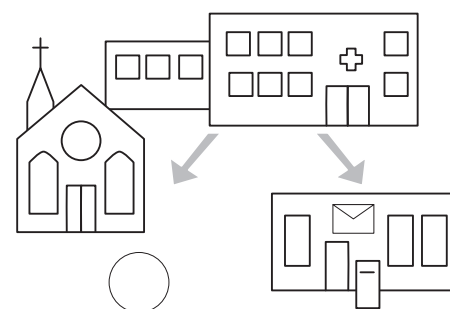
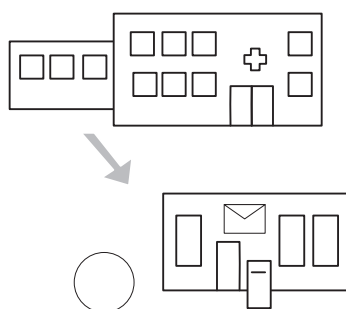
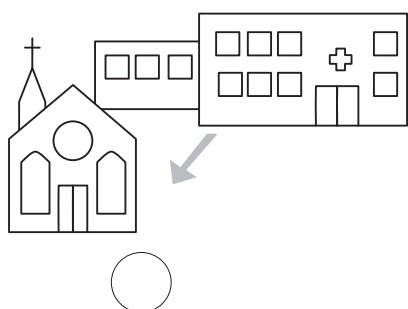
Postuchaj rozmów. Przeczytaj pytanie i wybierz odpowiedź.
Höre die Gespräche. Lies die Fragen und wähle eine Antwort.

Przykład / Beispiel:

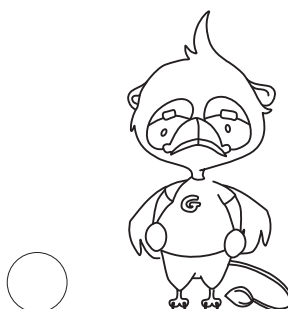
Ulubione warzywo Maxa to

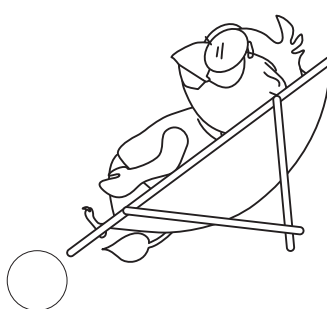
1. Gdzie jest szpital?

2. Jaki masz dzisiaj humor?

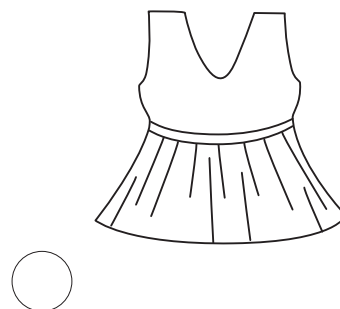
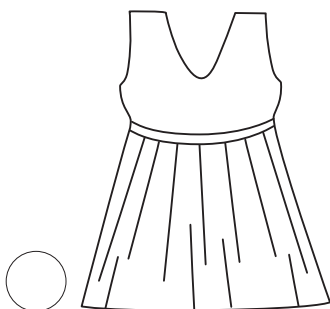
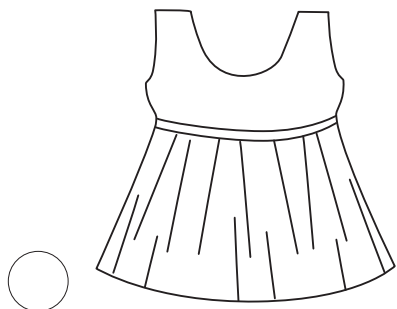
3. Co robisz latem?

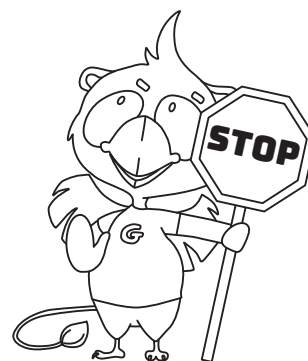
4. Jaki jest twój ulubiony sport zimowy?

6. Jaka jest ta sukienka?

7. Jaki on jest?

Klasa 4	Stuchanie i pisanie	Zadanie 4	Postuchaj i napisz.
Klasse 4	Hören und Schreiben	Aufgabe 4	Höre und schreibe auf.

Przeczytaj pytania. Postuchaj i zapisz odpowiedź.
Lies die Fragen. Höre und schreibe eine Antwort.

Przykład / Beispiel:

Wiek: ...

10 lat

Imię:

Gryfik

1. Kolor oczu:

.....

2. Wygląd:

.....

3. Charakter:

.....

4. Hobby:

.....

5. Ulubiony owoc:

.....

Klasa 4	Słuchanie	Zadanie 5	Postuchaj i wybierz odpowiedź.
Klasse 4	Hören	Aufgabe 5	Höre und wähle eine Antwort.

Postuchaj dialogów. Przeczytaj pytanie i wybierz odpowiedź.
Höre die Dialoge. Lies die Fragen und wähle eine Antwort.

Dialog 1

1. Jak się czuje dzisiaj Marek?

fantastycznie

dobrze

źle

2. Co boli Marka?

nos

noga

brzuch

3. Co Marek lubi robić?

grać w piłkę

grać na komputerze

tańczyć

Dialog 2

1. Ania zaprasza Tomka na...

obiad

przyjęcie urodzinowe

wieś

2. Przyjęcie urodzinowe jest w...

niedzielę

środę

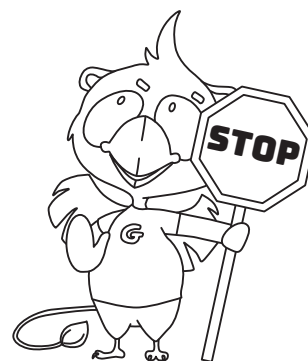
sobotę

3. Co odpowiedział Tomek?

Do widzenia!

Chętnie przyjdę!

Niestety nie mogę przyjść.

Klasa 4	Stuchanie	Zadanie 6	Postuchaj i pokoloruj.
Klasse 4	Hören	Aufgabe 6	Höre und male aus.

Weź kredki do ręki. Postuchaj i pokoloruj.
Nimm die Buntstifte in die Hand. Höre und male aus.

Część II: Czytanie i pisanie
Teil II: Lesen und Schreiben

Klasa 4	Czytanie	Zadanie 1	Przeczytaj i wybierz.
Klasse 4	Lesen	Aufgabe 1	Lies und wähle eine Antwort.

Popatrz na obrazek. Przeczytaj i wybierz odpowiednie słowo.
Schaue dir das Bild an. Lies und wähle das passende Wort.

Przykład / Beispiel:

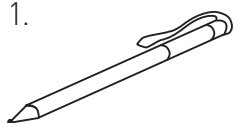
narty

śnieg

sukienka

sanki

1.

autobus

zeszyt

długopis

klej

2.

tramwaj

tornister

telefon

telewizor

3.

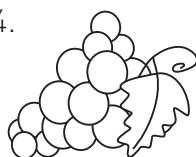
biedronka

łąka

wiosna

hipopotam

4.

wiewiórka

winogrona

sok

biedronka

5.

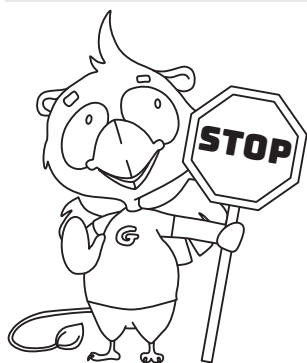

czapka

jezioro

jabłko

liść

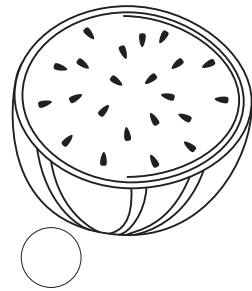
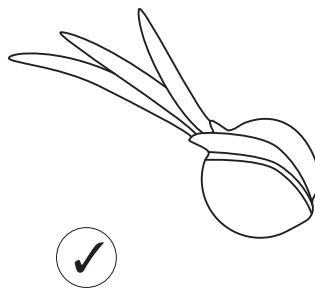
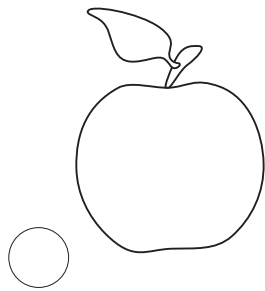
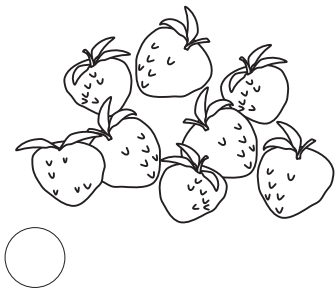

Klasa 4	Czytanie	Zadanie 2	Przeczytaj i wybierz obrazek.
Klasse 4	Lesen	Aufgabe 2	Lies und wähle ein Bild.

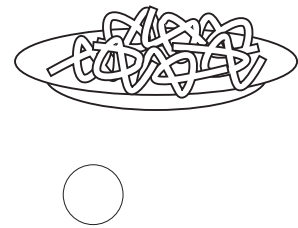
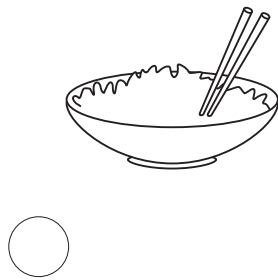
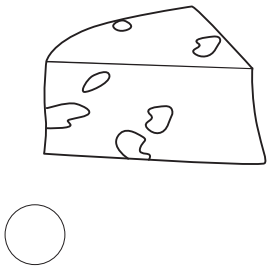
Przeczytaj zdanie i wybierz odpowiedni obrazek.
Lies den Satz und wähle das passende Bild.

Przykład / Beispiel:

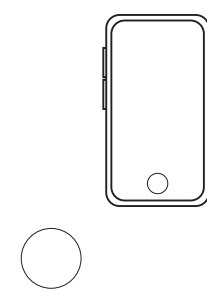
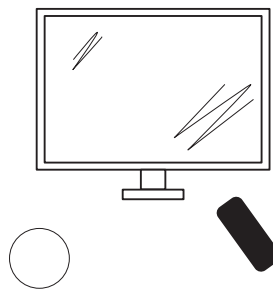
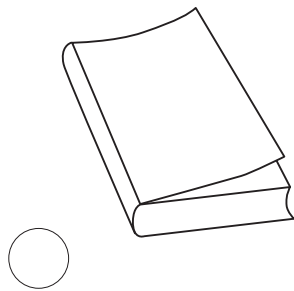
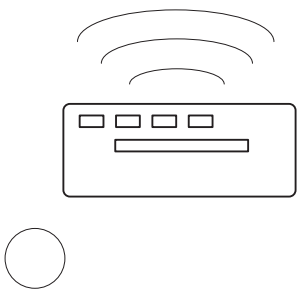
Co jest warzywem?

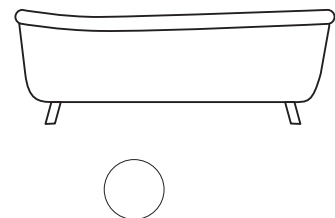
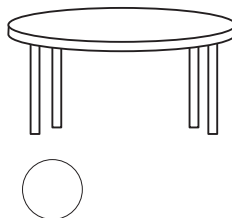
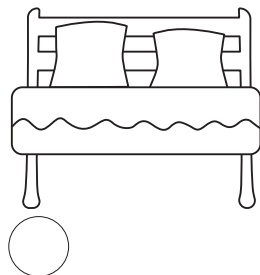
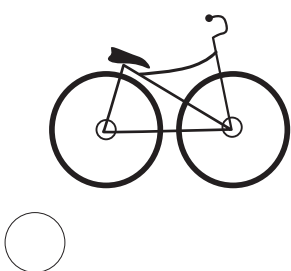
1. Co można pić?

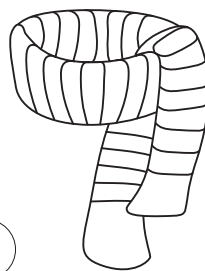
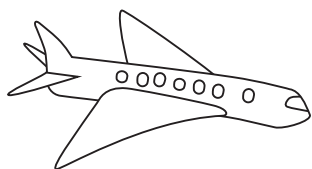
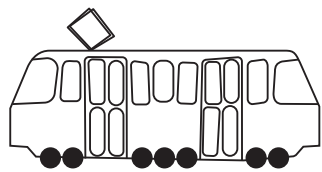
2. Co można czytać?

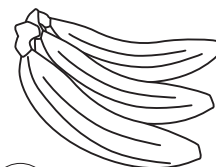
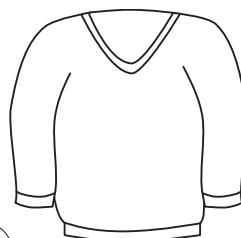
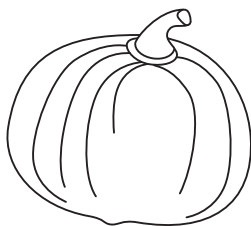
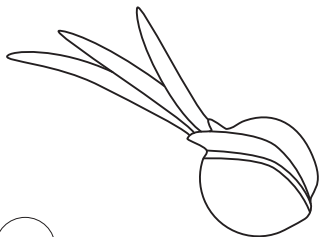
3. Co jest w łazience?

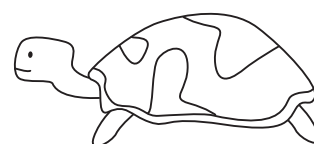
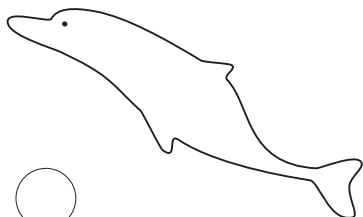
4. Czym można jechać?

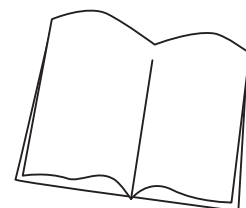
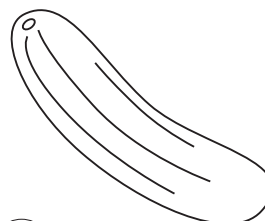
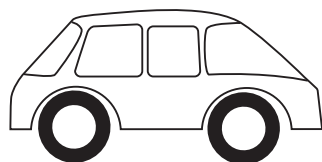
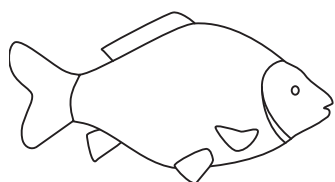
5. W co można się ubrać?

6. Co jest zwierzęciem domowym?

7. Co jest w tornistrze?

Klasa 4	Czytanie	Zadanie 3	Odpowiedz na pytania.
Klasse 4	Lesen	Aufgabe 3	Antworte auf die Fragen.

Popatrz na obrazek i odpowiedz na pytania „tak” lub „nie”.
Schaue dir das Bild an und antworte auf die Fragen auf Polnisch mit „ja” oder „nein”.

Przykład / Beispiel:

Mama ma sukienkę w paski.

nie

1. Chłopiec jest wesoły.

.....

2. Babcia słucha muzyki.

.....

3. Tata ma koszulkę w kropki.

.....

4. Chłopiec tańczy.

.....

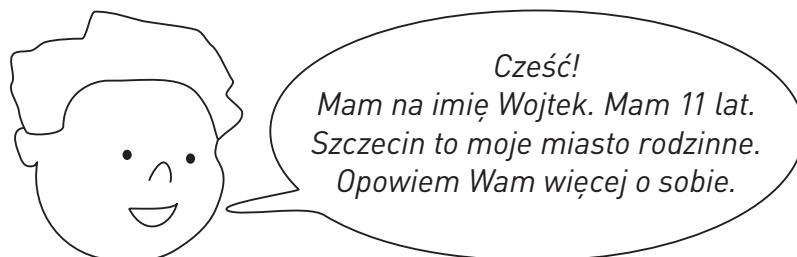
5. Mama rozmawia przez telefon.

.....

Klasa 4	Czytanie	Zadanie 4	Przeczytaj i wybierz.
Klasse 4	Lesen	Aufgabe 4	Lies und wähle aus.

Przeczytaj historię Wojtka. Wybierz odpowiednie słowo.
Lies die Geschichte von Wojtek. Wähle das passende Wort.

1. Mieszkam...

w kuchni

w salonie

w bloku

Lubię liczyć i dodawać.

2. Mój ulubiony przedmiot szkolny to...

linijka

matematyka

piłka

Interesuję się sportem. Bardzo lubię grać w piłkę i dużo trenuję.

3. Jestem...

ambitny

żółty

w kratkę

Moja szkoła jest daleko.

4. Do szkoły jeżdżę...

autobusem

statkiem

samolotem

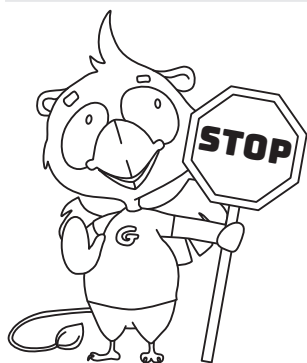
Mam najlepszego przyjaciela na świecie. Ma na imię Wiktor.

5. Mój przyjaciel jest...

zielony

pomocny

w kropki

Klasa 4	Czytanie	Zadanie 5	Przeczytaj i wybierz.
Klasse 4	Lesen	Aufgabe 5	Lies und wähle aus.

**Przeczytaj pytania i odpowiedzi. Wybierz najlepiej pasującą odpowiedź.
Lies die Sätze und Antworten. Wähle die am besten passende Antwort.**

1. Jak nazywa się twój przyjaciel?

Ma 10 lat.

Nazywa się Max.

Jest kreatywny.

2. Co robisz w czasie wolnym?

Słucham radia.

Moja siostra jest wysoka.

Mój pies lubi spać.

3. Jaki jest twój dziadek?

Jest wysoki i szczupły.

Rozmawiam przez telefon.

Boli mnie głowa.

4. Co robisz dzisiaj po południu?

Budzę się.

Jem śniadanie.

Odrabiam zadanie domowe.

6. Zapraszam cię na przyjęcie urodzinowe.

Interesuję sportem.

To są prezenty.

Chętnie przyjdę.

7. Gdzie jest szkoła?

Mój ulubiony przedmiot to matematyka.

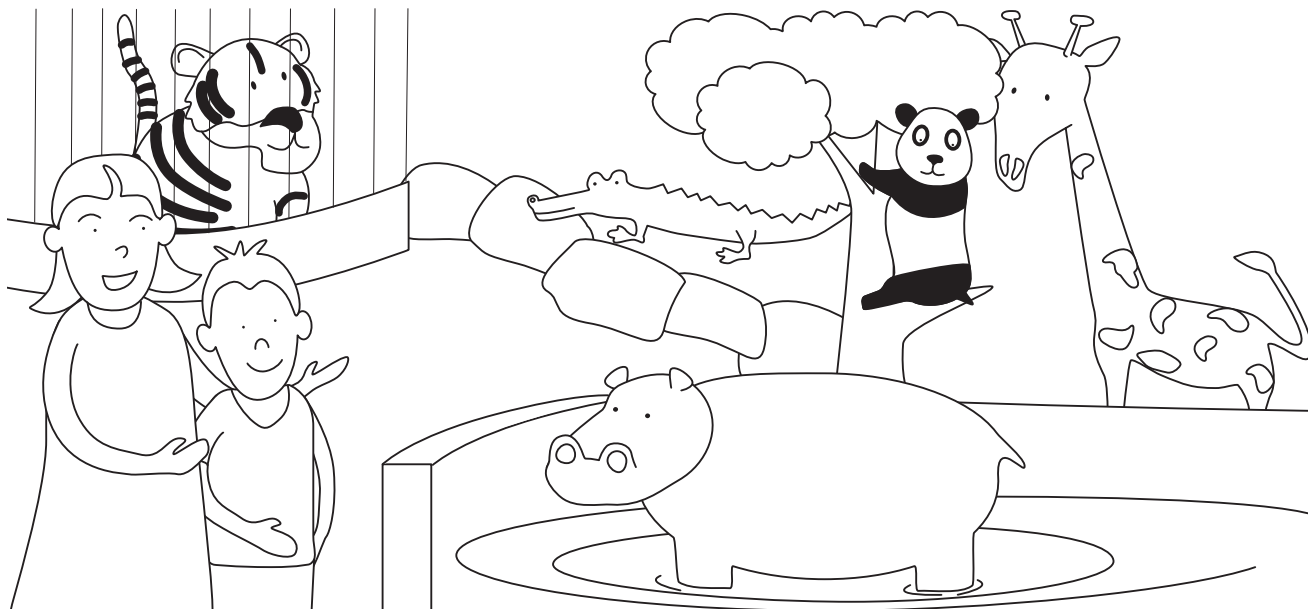
Moja nauczycielka jest wesota.

Koło poczty skręć w prawo.

Klasa 4	Czytanie	Zadanie 6	Przeczytaj i wybierz.
Klasse 4	Lesen	Aufgabe 6	Lies und wähle eine Antwort.

Najpierw przeczytaj tekst. Później przeczytaj zdania i wybierz odpowiednie słowo.
Lies zuerst den Text. Lies dann die Sätze und wähle das richtige Wort.

Tekst nr 1 / Text Nr. 1

Mam na imię Marek. W sobotę byłem z mamą w zoo. W zoo mieszka wiele zwierząt. Widziałem tygrysa, żyrafę, krokodyla i pandę. Moje ulubione zwierzę to hipopotam. Hipopotam jest duży i gruby. Hipopotam ma też małe uszy i krótkie nogi. Hipopotam w zoo był smutny, ale nie wiem dlaczego. Hipopotam lubi pływać. Myślę, że hipopotam jest spokojny i wierny. Chciałbym mieć takie zwierzę w domu.

1. Ulubione zwierzę Marka to...

- krokodyl hipopotam

2. Uszy hipopotama są...

- małe krótkie

3. Hipopotam lubi...

- spać pływać

4. Hipopotam jest...

- sympatyczny wierny

Tekst nr 2 / Text Nr. 2

Mam na imię Kasia. Moja siostra Ania ma dzisiaj, czyli 19 stycznia, urodziny. Ania ma już 13 lat. Przyjęcie urodzinowe jest w niedzielę. Wiktoria, Ola i Paulina przyjdą na przyjęcie urodzinowe. Tylko kolega Tomek nie może przyjść. Tomek jest chory. Na przyjęciu urodzinowym zawsze jest tort i świece. Dla Ani mam też prezent. Ania dostanie rower. Na urodzinach będzie też piosenka „Sto lat!”.

1. Ania ma...

19 lat

13 lat

2. Przyjęcie urodzinowe jest...

w niedzielę

dzisiaj

3. Na przyjęcie urodzinowe nie przyjdzie...

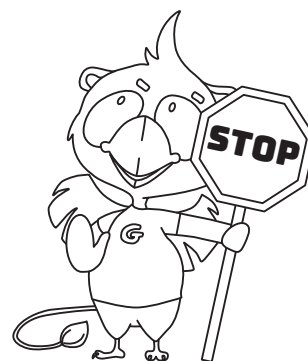
Paulina

Tomek

4. Prezent dla Ani to...

rower

tort

Klasa 4	Czytanie i pisanie	Zadanie 7	Przeczytaj i dokończ zdania.
Klasse 4	Lesen und Schreiben	Aufgabe 7	Lies und vervollständige die Sätze.

Najpierw przeczytaj zdania. Przyjrzyj się obrazkom i uzupełnij brakujące słowa.
Lies zuerst die Sätze. Dann schau dir die Bilder an und ergänze die fehlenden Wörter.

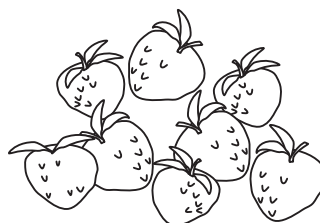
Bardzo lubię lato. Lato to moja ulubiona pora roku. W lipcu mam urodziny.

Wtedy zawsze mama organizuje dla mnie przyjęcie urodzinowe i dostaję p r e z e n t .

Lato to też czas wakacji.
 Na wymarzone wakacje chciałbym pojechać do Polski

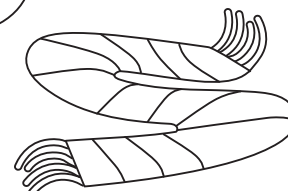
Latem jem dużo warzyw i owoców.
 Moje ulubione owoce to

Zimą też jest ciekawie.
 Gdy pada śnieg, to zawsze lepiej

Zimą trzeba się ciepło ubierać.
 Zawsze mam na sobie czapkę i ciepły

Klasa 2	Transkrypcja	Część I: Słuchanie i pisanie
Klasse 2	Transkription	Teil I: Hören und Schreiben

Część pierwsza – słuchanie.

Zadanie pierwsze.

Spójrz na obrazek. W domu brakuje kilku rzeczy. Postuchaj opisu i połącz linią meble z pokojami. Nagranie usłyszysz dwa razy.

N: nauczycielka

U: Ania

N: Dzień dobry Aniu. Powiedz, co widzisz na obrazku?

U: To jest dom.

N: Tak, to jest dom. Na górze jest sypialnia i łazienka, a na dole kuchnia i salon. Czy widzisz te pokoje?

U: Tak, widzę kuchnię, salon, sypialnię i łazienkę.

N: Bardzo dobrze. W domu brakuje kilku przedmiotów. Narysujemy linie, aby połączyć meble z pokojami. Gotowa?

U: Tak!

N: Spójrz najpierw na przykład. Lampa jest w sypialni. Czy widzisz linię, która łączy lampę z sypialnią?

U: Tak, widzę.

N: To zaczynamy. **Krzesełko jest w kuchni.**

U: Już rysuję linię. Krzesełko jest w kuchni.

N: Brawo! Teraz kanapa. **Kanapa jest w salonie.**

U: Tak! Kanapa jest w salonie.

N: Teraz szafka. **Szafka jest w łazience.**

U: Proszę bardzo, szafka jest w łazience.

N: Świetnie. To już wszystko. Dziękuję za pomoc!

Zadanie drugie.

Postuchaj rozmów i zaznacz odpowiedni obrazek. Nagranie usłyszysz dwa razy.

Przykład:

1: Cześć Kasia, kim jest Twój tata?

2: Mój tata jest **nauczycielem.**

Dialog pierwszy

1: Kto ma dzisiaj urodziny?

2: **Babcia!** Babcia ma dzisiaj urodziny.

Dialog drugi

1: Max, co cię boli?

2: Ała! Bardzo boli mnie **noga.**

Dialog trzeci

1: Przepraszam, gdzie jest poczta?

2: **Skręć w prawo.**

Dialog czwarty

1: Co to za nowe zwierzę w zoo?

2: **Panda!**

Dialog piąty

1: Aniu, co jesz na śniadanie?

2: **Chleb!**

Dialog szósty

1: Tomku, co robisz rano?

2: **Myję zęby.**

Dialog siódmy

1: Kasiu, a co ty robisz wieczorem?

2: **Czytam książkę.**

Zadanie trzecie.

Postuchaj rozmowy i pokoloruj obrazek. Nagranie usłyszysz dwa razy.

N: nauczycielka

A: Ania

N: Aniu, teraz będziemy kolorować obrazek. Potrzebujemy kolorów: czerwonego, niebieskiego, żółtego i zielonego.

A: Dobrze.

N: Najpierw weź **czerwoną kredkę**. Czy widzisz dziewczynkę w sukience?

A: Tak, widzę. Dziewczynka siedzi na ławce.

N: Bardzo dobrze! Pokoloruj jej **sukienkę na czerwono**.

A: Już, zrobione! Sukienka jest czerwona.

N: Teraz weź **niebieską kredkę**. Czy widzisz kota?

A: Tak, kot siedzi koło dziewczynki.

N: Bardzo dobrze. **Pokoloruj kota na niebiesko**.

A: Chwila.. Już! Kot jest teraz niebieski.

N: Teraz weź **żółtą kredkę**. **Pokoloruj koszulkę chłopca na żółto**.

A: Dobrze, koszulka jest żółta.

N: Teraz weź **zieloną kredkę**. Czy widzisz psa?

A: Tak, widzę.

N: **Pokoloruj psa na zielono**.

A: Proszę bardzo, pies jest już zielony.

N: To wszystko! Dziękuję. Obrazek jest bardzo ładny.

Zadanie czwarte.

Spójrz na obrazek. Postuchaj rozmowy i zapisz odpowiedź, np. imię lub liczbę.

Nagranie usłyszysz dwa razy.

M: Max

T: Tomek

T: Cześć Max. Czy to twój nowy pies?

M: Tak, mam go od niedawna. Pies jest mały i bardzo spokojny.

T: Jak ma na imię twój pies?

M: **Mój pies ma na imię Reks.**

T: Super. Reks jest piękny. Ile ma lat?

M: **Ma dwa lata.**

M: Tomku, a ty masz jakiegoś zwierzaka?

T: Tak, mam koty.

M: Koty? Ile masz tych kotów?

T: W domu mamy aż **cztery koty**.

M: O! To bardzo dużo. Czy mogę je zobaczyć?

Klasa 4	Transkrypcja	Część I: Słuchanie i pisanie
Klasse 4	Transkription	Teil I: Hören und Schreiben

Część pierwsza – słuchanie.

Zadanie pierwsze.

Spójrz na obrazek. W pokoju brakuje kilku elementów. Postuchaj opisu i potącz liniami brakujące elementy z odpowiednim miejscem. Nagranie usłyszysz dwa razy.

N: nauczycielka

U: uczennica Ania

N: Dzień dobry, Aniu. Spójrz, co widzisz na obrazku?

U: Pokój. W pokoju jest lampa, biurko, krzesło i łóżko.

N: Bardzo dobrze. Na obrazku brakuje kilku elementów. Po kolei będziemy umieszczać brakujące elementy w pokoju. Czy możemy zaczynać?

U: Tak!

N: Najpierw spójrz na przykład. **Komputer jest na biurku.** Czy widzisz linię?

U: Tak, widzę.

N: Teraz telefon. **Telefon jest koło lampy.**

U: Dobrze, już rysuję linię. **Telefon** jest koło lampy.

N: Teraz regał. **Regał jest między biurkiem a łóżkiem.**

U: Już rysuję linię. Regał stoi między biurkiem a łóżkiem.

N: Teraz narty. **Narty są za biurkiem.**

U: Chwila... Narty są za biurkiem.

N: Brawo! Została nam już tylko książka. **Książka leży przed łóżkiem.**

U: Proszę bardzo. Książka leży przed łóżkiem.

N: To wszystko. Bardzo dobrze!

Zadanie drugie.

Spójrz na obrazek. Postuchaj rozmowy i zapisz odpowiedź, np. nazwę lub liczbę.

Nagranie usłyszysz dwa razy.

S: sprzedawca

A: Ania

S: Dzień dobry, Aniu!

A: Dzień dobry, panie Marku!

S: Co dziś kupujesz?

A: Czy jest jeszcze chleb?

S: Przykro mi. Niestety już nie ma chleba.

A: Szkoda. W takim razie ile kosztuje czekolada? Chciałabym kupić **czekoladę** dla mamy.

S: Czekolada kosztuje **6 złotych.**

A: To poproszę **dwie** czekolady.

S: Dobrze. Proszę bardzo. Czy coś jeszcze?

A: Poproszę jeszcze banany. Ile kosztują?

S: Banany kosztują **5 złotych.**

A: Dobrze. Poproszę trzy banany.

S: Czy coś jeszcze?

A: Tak, poproszę jeszcze sześć jabłek.

S: Proszę bardzo. Czy to wszystko?

A: Tak, to wszystko. Dziękuję.

Zadanie trzecie.

Postuchaj rozmowy. Przeczytaj pytanie i zaznacz odpowiedni obrazek.

Nagranie usłyszysz dwa razy.

Przykład:

1: Jakie jest twoje ulubione warzywo?

2: Oczywiście, że **pomidor!**

Dialog pierwszy

1: Przepraszam, gdzie jest szpital?

2: Szpital jest **koło poczty.**

Dialog drugi

1: Jaki masz dzisiaj humor?

2: Jestem **smutny.**

Dialog trzeci

1: Co najchętniej robisz latem?

2: **Kąpię się w jeziorze.**

Dialog czwarty

1: Jaki jest twój ulubiony sport zimowy?

2: **Jazda na nartach!**

Dialog piąty

1: Masz piękną sukienkę!

2: Tak, ale jest za **szeroka!**

Dialog szósty

1: Jaki jest Gryfik?

2: Gryfik jest **gruby.**

Zadanie czwarte.

Postuchaj Gryfika. Uzupetnij brakujące informacje.

Nagranie usłyszysz dwa razy.

Cześć, jestem Gryfik. Opowiem wam trochę o sobie.

Mam 10 lat. Mam siostrę i brata.

Razem z rodziną mieszkamy w Greifswaldzie.

Mój ulubiony kolor to niebieski. Niebieski jak niebo.

Mam zielone oczy. Zielone jak trawa.

Jak wyglądam? Jestem **mały** i trochę **gruby.**

Jaki jestem? Raczej **wesoły i spokojny.**

Jakie jest moje hobby? Hmm. Bardzo lubię **sport.**

A co lubię jeść? Bardzo lubię owoce. Mój ulubiony owoc to **kiwi.**

Zadanie piąte.

Postuchaj dialogów. Zaznacz odpowiedzi na pytania.

Nagranie usłyszysz dwa razy.

Dialog pierwszy

M: Marek

W: Wojtek

W: Cześć, Marku! Jak się masz?

M: Cześć, Wojtku! **Źle** się dzisiaj czuję.

W: Dlaczego?

M: Boli mnie **noga**.

W: Ojej, co się stało?

M: Przewróciłem się na boisku, gdy grałem w piłkę. Wiesz, jak bardzo lubię **grać w piłkę!**

W: Wiem, wiem... Wracaj szybko do zdrowia!

M: Dziękuję!

Dialog drugi

A: Cześć, Tomku! Jak się masz?

T: Cześć, Aniu! Dziękuję, dobrze. A ty?

A: Bardzo dobrze. Dzisiaj mam urodziny.

T: Ooo! Wszystkiego najlepszego!

A: Dziękuję. Zapraszam cię na **przyjęcie urodzinowe**.

T: Super! Kiedy?

A: W **sobotę**.

T: A gdzie ono będzie?

A: U mnie w domu.

T: Cieszę się, **chętnie przyjdę**.

Zadanie szóste.

Postuchaj opisu i pokoloruj obrazek.

Nagranie usłyszysz dwa razy.

N: nauczycielka

A: Ania

N: Aniu, będziemy kolorować obrazek. Potrzebujemy kolorów: niebieskiego, żółtego, zielonego, czerwonego i brązowego.

A: Dobrze. Mam wszystkie!

N: Czy widzisz samochód? **Pokoloruj samochód na niebiesko.**

A: Dobrze. Samochód jest niebieski.

N: Teraz weź kolor żółty. Czy widzisz kościół? **Pokoloruj kościół na żółto.**

A: Proszę bardzo. Kościół jest żółty.

N: Teraz weź do ręki zieloną kredkę. Czy widzisz samolot?

A: Tak, jest po lewej stronie.

N: Racja! **Pokoloruj samolot na zielono.**

A: Zrobione. Samolot jest zielony.

N: Teraz weź kolor czerwony. Czy widzisz autobus?

A: Tak, autobus jest koło kościoła.

N: **Pokoloruj autobus na czerwono.**

N: Teraz weź brązową kredkę. Czy widzisz chłopca na rowerze?

A: Tak, widzę go.

N: Pokoloruj **koszulkę chłopca na brązowo**.

A: Dobrze, pokolorowałam ją. Koszulka jest brązowa.

N: To już wszystko. Wyszedł bardzo ładny obrazek.

Klasa 2	Odpowiedzi do zadań	Część I: Słuchanie i pisanie
Klasse 2	Lösungen zu den Aufgaben	Teil I: Hören und Schreiben

Zadanie nr 1 / Aufgabe Nr. 1

1. krzesło – kuchnia
2. kanapa – salon
3. wanna – łazienka

Zadanie nr 2 / Aufgabe Nr. 2

1. babcia
2. noga
3. skręć w prawo
4. panda
5. chleb
6. myje zęby
7. czyta książkę

Zadanie nr 3 / Aufgabe Nr. 3

1. sukienka – kolor czerwony
2. kot – kolor niebieski
3. koszulka – kolor żółty
4. pies – kolor brązowy

Zadanie nr 4 / Aufgabe Nr. 4

1. Rex
2. 2 lata
3. 4 koty

Klasa 2	Odpowiedzi do zadań	Część II: Czytanie i pisanie
Klasse 2	Lösungen zu den Aufgaben	Teil II: Lesen und Schreiben

Zadanie 1 / Aufgabe Nr. 1

1. choinka
2. głowa
3. papuga
4. pies
5. szpital
6. czapka
7. rodzina
8. spodnie

Zadanie nr 2 / Aufgabe Nr. 2

1. tak
2. nie
3. nie
4. tak

Zadanie 3 / Aufgabe Nr.3

1. sześć
2. mleko
3. wanna
4. w pitkę
5. na rowerze
6. koń
7. oczy

Zadanie nr 4 / Aufgabe Nr. 4

1. Fantastycznie!
2. Mam osiem lat.
3. W styczniu.
4. On jest policjantem.
5. Świeci słońce.
6. Idź prosto.

Zadanie nr 5 / Aufgabe Nr. 5

1. czapka / czapkę
2. ser
3. maluje / malować
4. pływa / pływać

Klasa 4	Odpowiedzi do zadań	Część I: Słuchanie i pisanie
Klasse 4	Lösungen zu den Aufgaben	Teil I: Hören und Schreiben

Zadanie nr 1 / Aufgabe Nr. 1

1. Kot jest koto lampy.
2. Regał jest między biurkiem a łóżkiem.
3. Narty są za biurkiem.
4. Książka jest przed łóżkiem.

Zadanie nr 2 / Aufgabe Nr. 2

1. czekoladę / czekolada
2. 6 złotych
3. 2
4. 5 złotych

Zadanie nr 3 / Aufgabe Nr. 3

1. koto poczty
2. smutny
3. kąpię się w jeziorze
4. jazda na nartach
5. szeroka
6. gruby

Zadanie nr 4 / Aufgabe Nr. 4

1. zielony
2. maty / gruby
3. wesoły / spokojny
4. sport
5. kiwi

Zadanie nr 5 / Aufgabe Nr. 5

Dialog nr 1 / Dialog Nr. 1

1. źle
2. noga
3. grać w piłkę

Dialog nr 2 / Dialog Nr. 2

1. przyjęcie urodzinowe
2. w sobotę
3. chętnie przyjdę

Zadanie nr 6 / Aufgabe Nr. 6

1. samochód – kolor niebieski
2. kościół – kolor żółty
3. samolot – kolor zielony
4. koszulka chłopca – kolor brązowy

Klasa 4	Odpowiedzi do zadań	Część II: Czytanie i pisanie
Klasse 4	Lösungen zu den Aufgaben	Teil II: Lesen und Schreiben

Zadanie nr 1 / Aufgabe Nr. 1

1. długopis
2. tornister
3. biedronka
4. winogrona
5. jabłko

Zadanie nr 2 / Aufgabe Nr. 2

1. sok
2. książka
3. wanna
4. tramawaj
5. sweter
6. żółt
7. zeszyt

Zadanie nr 3 / Aufgabe Nr. 3

1. nie
2. tak
3. nie
4. nie
5. tak

Zadanie nr 4 / Aufgabe Nr. 4

1. w bloku
2. matematyka
3. ambitny
4. autobusem
5. pomocny

Zadanie nr 5 / Aufgabe Nr. 5

1. Nazywa się Max.
2. Słucham radia.
3. Jest wysoki i szczupły.
4. Odrabiam zadanie domowe.
5. Chętnie przyjdę.
6. Koło poczty skręć w prawo.

Zadanie nr 6 / Aufgabe Nr. 6

Dialog 1

1. hipopotam
2. małe
3. pływać
4. wierny

Dialog 2

1. 13 lat
2. w niedzielę
3. Tomek
4. rower

Zadanie nr 7 / Aufgabe Nr. 7

1. w góry
2. truskawka / truskawki
3. bałwana
4. szalik

Protokoll zur Auswertung

Name und Vorname des Schülers
/ der Schülerin:

Testdatum:

Klassenstufe: 2

Sprachfertigkeit	Aufgaben-Nr.	Aufgabentyp	Erreichte Punkte	Maximale Punktzahl	%
Hören und Schreiben	1	Höre zu und verbinde.		3	
	2	Höre zu und wähle eine Antwort.		7	
	3	Höre zu und male aus.		4	
	4	Höre zu und antworte.		3	
Hörtest zusammen:				17	100%
Lesen und Schreiben	1	Lies und wähle aus.		8	
	2	Antworte auf die Fragen.		4	
	3	Lies und wähle aus.		7	
	4	Lies und wähle aus.		6	
	5	Lies und antworte.		4	
Lesetest zusammen:				29	100%
Hör- und Lesetest insgesamt:				46	100%

Klassenstufe: 4

Sprachfertigkeit	Aufgaben-Nr.	Aufgabentyp	Erreichte Punkte	Maximale Punktzahl	%
Hören und Schreiben	1	Höre zu und verbinde.		4	
	2	Höre zu und schreibe auf.		4	
	3	Höre zu und wähle eine Antwort.		7	
	4	Höre zu schreibe auf!		5	
	5	Höre zu wähle eine Antwort.		6	
	6	Höre zu und male aus.		4	
Hörtest zusammen:				30	100%
Lesen und Schreiben	1	Lies und wähle eine Antwort.		5	
	2	Lies und wähle ein Bild.		7	
	3	Antworte auf die Fragen.		5	
	4	Lies und wähle aus.		5	
	5	Lies und wähle aus.		7	
	6	Lies und wähle eine Antwort.		8	
	7	Lies und vervollständige die Sätze.		4	
Lesetest zusammen:				41	100%
Hör- und Lesetest insgesamt:				71	100%

Klassenübersicht

Klassenstufe: 2

Schule:

Testdatum

Lfd. Nr.	Name, Vorname des Schülers / der Schülerin	Erreichte Punkte Hören in %	Erreichte Punkte Lesen in %	Insgesamt in %
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				

Klassenübersicht

Klassenstufe: 4

Schule:

Testdatum

Lfd. Nr.	Name, Vorname des Schülers / der Schülerin	Erreichte Punkte Hören in %	Erreichte Punkte Lesen in %	Insgesamt in %
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				

Literatur

Europarat, 2020, *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. Begleitband mit neuen Deskriptoren*, Ernst Klett Sprachen GmbH, Stuttgart

Pearson Education Limited, 2019, *Global Scale of English Learning Objectives for Young Learners*, online: https://foxik.by/assets/pdf/GSE_LO_YoungLearners.pdf (Zugriff am 20.11.2020)

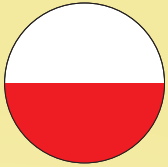
Ministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur des Landes Mecklenburg-Vorpommern o.J., *Rahmenplan Fremdsprachen Grundschule*, Schwerin

Seria Polski z Gryfikiem:

- scenariusze lekcyjne dla przedszkoli;
- scenariusze lekcyjne dla klas 1-4;
- historyjki;
- zabawy ruchowe;
- wskazówki dydaktyczno-metodyczne;
- arkusze obserwacji rozwoju językowego dzieci;
- portfolio językowe;
- testy sprawdzające poziom umiejętności językowych na końcu klasy 2 i 4;
- płyta CD z piosenkami *Śpiewaj po polsku z Gryfikiem*;
- pacynka Gryfik.

Reihe Polnisch mit dem kleinen Greif:

- Stundenentwürfe für Kitas;
- Stundenentwürfe für die Klassenstufen 1-4;
- Kurzgeschichten;
- Bewegungsspiele;
- didaktisch-methodische Hinweise;
- Beobachtungsbögen zur sprachlichen Entwicklung von Kindern;
- Sprachenportfolio;
- Tests zur Evaluation des Sprachstandes am Ende der 2. und 4. Klasse;
- Lieder-CD *Singe auf Polnisch mit dem kleinen Greif*;
- Handpuppe Gryfik (kleiner Greif).

Ucz się polskiego z Gryfkiem!

Niniejsza publikacja to część serii *Polski z Gryfkiem*, wydanej dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w ramach projektu Interreg V A *Nauczanie języka sąsiada od przedszkola do zakończenia edukacji – kluczem do komunikacji w Euroregionie Pomerania*. Składają się na nią testy kompetencji językowej dla uczniów klasy 2 i 4 szkoły podstawowej. Zbiór stanowi materiał uzupełniający, przeznaczony do wykorzystania na lekcjach języka polskiego jako języka obcego. Testy kompetencji językowej pozwalają dokładnie ocenić postępy uczniów w nauce języka. Dzięki temu nauczyciele mogą lepiej reagować na potrzeby uczniów i zapewnić im indywidualne wsparcie. Testy nadają się także do innych celów, np. do powtarzania wcześniej poznanego materiału lub jako dodatkowe ćwiczenia na lekcjach.

Lerne Polnisch mit dem kleinen Greif!

Die vorliegende Publikation ist Teil der Reihe *Polnisch mit dem kleinen Greif*. Sie wurde von der Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit gefördert und ist im Rahmen des Interreg V A-Projektes *Nachbarspracherwerb von der Kita bis zum Schulabschluss – Schlüssel für die Kommunikation in der Euroregion Pomerania* entstanden. Die Publikation bildet eine Sammlung von Sprachkompetenztests für 2 und 4 Grundschulklasse und wurde als Ergänzungsmaterial für das Fach Polnisch als Fremdsprache konzipiert. Die Sprachkompetenztests sind ein Instrument zur Ermittlung des Lernfortschritts bei Grundschulkindern im Polnischen. Der Einsatz von Sprachkompetenztests ermöglicht den Lehrkräften, stärker auf die Bedürfnisse der Lernenden einzugehen und individuelle Förderangebote anzupassen. Die Sprachtests können aber auch zu anderen Zwecken genutzt werden, wie zur Wiederholung des Lernmaterials oder als zusätzliche Sprachübungen im Unterricht.

Pozycja rekomendowana przez Federalny Związek Nauczycieli Języka Polskiego
Publikation empfohlen von der Bundesvereinigung der Polnischlehrkräfte

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Interreg

Mecklenburg-Vorpommern/Brandenburg/Polska

EUROPEAN UNION

Das Projekt wird durch die Europäische Union aus Mitteln
des Fonds für Regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert

UNIVERSITÄT GREIFSWALD
Wissen lockt. Seit 1456

Kolleg für polnische
Sprache und Kultur

Polnisch
liegt nahe

Zwei Sprachen, eine Region